

9 De Kronieken van de Westhoek

HET OUD VERHAAL VAN
VLAANDEREN

Ivan Vanherpe

9 De Kronieken van de Westhoek

Ivan Vanherpe

De Kronieken van de Westhoek
deel 9

**De Kronieken van de Westhoek – deel 9 –
Het oud verhaal van Vlaanderen**

Copyright © 2019 Ivan Vanherpe
www.dekroniekenvandewesthoek.be

Druk: Pumbo.nl
Omslagfoto: Bryan Vanherpe

ISBN 9789492022080

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INLEIDING	25
EEN FASCINEREND STUK GESCHIEDENIS	27
HET ONTSTAAN VAN VRILANDIA	29
GERMANIË EN GALLIË 4000 JAAR GELEDEN	31
BELGIUS, FRANCUS, PARIS EN REMUS	32
DE HERTOGEN VAN TROJE EN SICAMBER	32
VAN WAAR KOMT DE NAAM VAN GALLIË?	34
BELGIË TUSSEN DE RIJN EN DE NOORDZEE	34
DE FRIDLINGES EN DE EDLINGES	35
EEN STROOM VAN VRIJE IMMIGRANTEN.....	36
HET LAND VAN DE VRIJEN	37
DE DRIE FLANDRIS	38
DE PRIMITIEVE NAAM VAN VLAANDEREN	38
WE STREDEN DAPPER MET DE ZWAARDEN	39
DE EERSTE BURCHTEN	40
LIEDERIK SCHOPT HET TOT DE EERSTE FORESTIER.....	40
HET WOORD VAN GOD IN DIT HEIDENS LAND	41
DE TWEE HERBERGEN VAN BRUGSTOCK.....	42
DE DRAAD VAN CHRYSOLUS	42
ELIGIUS HOUDT HET VOOR BEKEKEN IN KORTRIJK.....	44
HET KASTEEL VAN DEN LOVE	44
GROOT FEEST IN HARELBEKE	45
DE HEERLIJKHEID VAN SIJSELE	46
DE ERKENTELIJKHEID VAN KAREL DE GROTE.....	47
EEN BEHOORLIJK RAPPORT VOOR INGELRAM	48
WERK GENOEG AAN DE WINKEL.....	48
BALDEWINUS AB ISERAM	49
EEN CONFRONTATIE OP DE SINT-ELOOISBERG.....	50
BOUDEWIJN VAN DE IJZER, GRAAF VAN VLAANDEREN.....	50
EEN NIEUW SYSTEEM VAN FINANCIERING	51
HET GRAVENSTEEN EN DE STEENAKKER	52
EEN SCHUILPLAATS IN DE BUURT VAN AMERSHAM	53
GROOT VAN GESTALTE EN VAN MOED	54
ENORME SCHADE IN VLAANDEREN	54
EEN WARE SLACHTING ONDER DE NOORMANNEN.....	55
LES NORMANDS	55
IN HET TEKEN VAN DE HEROPBOUW	56
GROENBERGE VERRIJST UIT ZIJN ASSEN	57
ZEVEN LANSSTEKEN VOOR ABT FULCO	57
DE BROERS ARNULF EN ADOLF	58
VERTEERD DOOR HET VUUR EN IN GRUZELEMENTEN.....	59

DE WILDEMANNEN ZIJN DAAR TERUG	60
OPNIEUW CONTROLE OVER ATRECHT	60
DE KOMST VAN ARNULF DE BEVERE	61
VLAANDEREN EN DE BUREN VAN LOTHARINGEN	62
GENT EN DE LOOP VAN DE SCHELDE	62
DE OTTO-GRACHT TEN OOSTEN VAN GENT	63
FLANDRIA IMPERIALIS.....	64
DE CARROSSERIE IS VERSLETEN	65
GATLIKKERS VAN DE GRAVEN	66
EEN ZWIJNTJE EN EEN KOPPEL GANZEN	67
DE BASIS VAN VLAANDERENS SUCCES.....	67
EEN GROOT PROBLEEM.....	68
BEGAAFD MET EEN PRINSELIJK GEMOED	69
HUGO CAPET WORDT NIEUWE KONING VAN FRANKRIJK	70
DE DOOD VAN ARNULF II	71
DE GESCHIEDENIS HERHAALT ZICH	71
DE BALORIGE KORTRIJKZANEN.....	72
EILBODO BLIJFT BUITEN SCHOT	72
EEN DWALING IN DE APOCALYPS	73
EN DE WERELD DRAAIT MAAR VERDER	74
DREIGING UIT HENEGOUWEN	77
DE HAASTIGE ZIEKTE	79
LOTHARINGEN AAN HET OOSTEN VAN DE SCHELDE	80
OPGEHITSTE EN GEFRUSTREERDE HOOLIGANS.....	81
EEN GEBOORTE DIE ZORGT VOOR VREUGDE	82
IK ZAL HET NOOIT MEER DOEN PAPA	83
GROTE HERRIE BIJ DE BUREN	84
DE VERNIETIGING VAN HET SLOT VAN ENAME.....	85
HET SPEL ZIT NU HELEMAAL OP DE WAGEN	86
IEPER EN BRUGGE MAKEN FUIRE.....	87
GOUDEN MOGELIJKHEDEN VOOR BOUDEWIJN V.....	88
LYSSEL OP HET EILAND VAN DE DEULE	89
ER KOMT EEN GROOT PRINSELIJK KASTEEL	90
RICHILDE TROUWT MET BOUDEWIJN VAN BERGEN	91
VLAAMS EN WAALS VLAANDEREN	92
HET CENTRAAL GRAANMAGAZIJN VAN OUDENBURG	93
DE LANGE WITTE ROEDE VAN DE BALJUWS.....	94
FRIESLAND GOOIT ROET IN HET ETEN.....	95
RICHILDE WORDT STOUTER MET DE DAG.....	96
DE LIQUIDATIE VAN ZESTIG IEPERSE NOTABELEN.....	97
BETER EEN LUIS IN DE POT	98

GERARD DE BUCK BEHOEDT DE VLAMINGEN	99
EEN INTENSE HAAT TEGEN DEZE VRESELIJKE RICHILDE	100
HET WATER IN DE GRACHTEN KLEURT ROOD	102
DE DODENHAAG	103
ORLOG VOEREN HEEFT GEEN ZIN MEER	104
VENDETTA IN DE ZUIVERSTE ZIN VAN HET WOORD	105
OP BEDEVAART NAAR HET HEILIG LAND	106
RAMPZALIGE TOESTAND IN HET JAAR 1087	107
DE KATHOLIEKE POPPEN GAAN AAN HET DASEN	108
TWEE MANNELIJKE PAGADDERS	110
DE VEROVERING VAN NICEA	110
CRISIS IN BRUGGE	112
VIJFDUIZEND KEMELS	113
PIETER DE KLUIZENAAR LOOPT ER OOK NOG BIJ	114
ER KAN NU WEER ONDERLING GEBAKKELEID WORDEN	116
VOOR OCHARME 300 PONDEN	116
IN VLAANDEREN ZAL EEN BLOEDIG RECHT HEERSEN	117
OVERVAL AAN TER LEEPE	119
BOUDEWIJN HAPKIN KENT GEEN MEDELIJDEN	120
OP EEN DRAAGSTOEL NAAR WIJNENDALE	120
TANTE CLEMENTIA GAAT DAAR NIET MEE AKKOORD	122
DE WINTER VAN 1126 DOORPRIKT DEZE ILLUSIE	123
DE FRUSTRATIE MOET ERG DIEP ZITTEN	124
DE ULTIEME WRAAK OP DE EREMBALDEN	125
WILLEM CLITO BELOOFT DE HEDEL OP AARDE	126
WILLEM VAN LO BESTOOKT ZIJN EIGEN VADERLAND	127
WAAROM KIEZEN WE DIRK VAN DE ELZAS NIET?	128
EEN PLECHTIGHEID OP DE GENTSE VRIJDAGMARKT	129
DE KORTRIJKZANEN ZIJN HUN SLEUTELS KWIJT	130
NICASIUS BORLUUT VERANDERT DE GESCHIEDENIS	131
DE DUBBELGANGER	133
VLAANDEREN MAG WEER VAN VOORAF AAN BEGINNEN	135
DE TOURNEE VAN EEN GODSDIENSTGOEROE	136
JALOEZIE BIJ DE KRUISVAARDERS	137
EEN FLES MET GERONNEN BLOED	139
EEN HUWELIJSDEAL ZORGT EINDELIJK VOOR VREDE	140
POPELEN VOOR PALESTINA	141
EEN NIEUW VRIJGEZELLENLEVEN VAN GRAAF DIRK	143
REVOLTE IN GENT	143
EEN TWEEDE NEPTUNUS	144
DE BLA BLA BLA VAN DE BISSCHOPPEN	145

BLOEMEN VOOR DE NIEUWE GRAAF	146
EEN ZWARTE LEEUW OP EEN NIEUW WAPENSCHILD.....	148
EEN CADEAU MET EEN GROTE STRIK	149
HET STADSWAPEN VAN HONDS-DAMME.....	150
DE MANNEN DIE DOLVEN IN DAMME	151
PHILIPPE-AUGUSTUS IS NOG GROEN ACHTER DE OREN	152
DE KONING ROEPT ZIJN ISABELLEKE TERUG	154
MATHILDE IS OP KOMST UIT PORTUGAL	154
GEDAAN MET DE LOL	155
13.000 DODE FRANSMANNEN.....	156
JEZUS IS 'BLOODY BUSINESS'	157
EINDELOZE DIARREE.....	159
VLAANDEREN WORDT IN DRIE STUKKEN GEHAKT	160
HET VERRAAD VAN ZEGER VAN GENT	161
15€ VOOR EEN KLEIN GESNEDEN BROOD	162
BOUDEWIJN GEEFT ER DE BRUI AAN	164
VLAANDEREN SLUIT VREDE MET FRANKRIJK	165
OPROER IN VEURNE	166
EEN VREEMDE ZIEKTE VOOR GRAVIN MARIA	167
DE LAMP BRANDT IN CONSTANTINOPEL	167
GRAAF BOUDEWIJN STERFT EEN VRESELIJKE DOOD	168
DE ONTVOERING VAN JOHANNA EN MARGARETA	170
OP ZOEK NAAR EEN TREFFELIJKE PRINS.....	171
GENT ZIET FERRAND NOG NIET EENS STAAN	172
DWARSKOPPEN ZIJN HET!.....	173
HEMELVAART 1213	174
AANVAL OP DAMME	175
HET POTSIERLIJK IDEE VAN GRAAF FERRAND	176
WAT EEN LUXE VOOR DE SOLDATEN	177
DE FRANSEN SLAAN OP DE VLUCHT	178
DE BLOEDIGE VELDSLAC VAN BOUVINES IN 1214.....	180
RESISTENT TEGEN HAAR VROUWELIJKE CHARME.....	181
JOHANNA BRENGT EINDELIJK WAT GEZOND VERSTAND	182
GRAVIN JOHANNA KOOPT HET BRUGSE VRIJE.....	183
DE DUBBELGANGER VAN VALENCIENNES.....	183
EEN VRESELIJK AFFRONT VOOR DE VLAAMSE EDELEN.....	185
GRAAF FERRAND KOMT NA 12 JAAR EINDELIJK VRIJ	186
KLACHTEN VANUIT KORTRIJK.....	187
HET LICHAAMSDEEL VAN EEN HEILIGE IS VEEL WAARD	188
STIEREN UIT DE ALPEN	189
ZWARTE MARGRIETE	193

DE AVESNES EN DE DAMPIERRES.....	195
VLAANDEREN EN HENEGOUWEN ZULLEN SCHEIDEN	196
DE HEMELTERGENDE HAAT VAN ZWARTE MARGRIETE.....	197
EEN FATALE COCKTAIL.....	198
DE VERSCHRIKKELIJKE WRAAKACTIES VAN 1252	199
DE DAMPIERRES ZITTEN GEVANGEN	201
BOETEMAN EN PAELDINCK LEGGEN GELD OP TAFEL.....	202
DE DOOD VAN GRAVIN MARGARETA	203
VIJF ZONEN EN VIER DOCHTERS.....	204
DE REUSACHTIGE BRAND VAN 1280	205
DE GROTE MOERLEMAYE	207
ACHTER DIE GOEDLACHSE FAÇADE	208
DE KRAAN VAN ISABELLA VANDER WOESTYNE.....	209
WAAR ZAT DAMPIERRE MET ZIJN GEDACHTEN?	210
DE FRANSMAN WORDT ER HAAST ZINNELOOS VAN	211
BRUGGE NEEMT DE PLAATS VAN DORDRECHT IN	212
DE FRANSE INVAL VAN 1297.....	213
DE BRUGGELINGEN GEVEN ZICH OVER	214
GWIJDE VAN DAMPIERRE STAAT ER ALLEEN VOOR	215
GEBAKKEN PEREN.....	216
EEN PIJNLIJKE KNEIVAL VOOR DE KONING.....	217
AANVAL OP VLAANDEREN.....	221
'ADIEU LES DAMPIERRES'	223
PIETER DE CONINCK LEIDT DE OPROER	224
DE CHÂTILLON BEDENKT EEN NIEUWE AFPERSING	225
BRUGGE MOET DE FRANSEN VERJAGEN!	226
DE GEKENDE VLEESHOUWER JAN BREYDEL	227
WILLEM VAN GULIK ZIET DE BUI AL HANGEN	228
DE ANGST OP DE BRUGSE GEZICHTEN	229
BREYDEL EN DE CONINCK STELLEN ZICH AAN HET HOOFD	231
EEN RIEM ONDER HET HART VAN ELKE KLAUWAARD	232
JONGE VARKENS AAN HET SPIT	233
DE HOOFDEN VAN DE HEILIGENBEELDEN	233
HET TERREIN BIEDT ALLEEN MAAR VOORDELEN	235
DE HEMEL IS MET ONS.....	236
HET DREUNEN VAN DE GOEDENDAGS	236
DUIZENDEN BLINKENDE SPOREN	237
DE TRIOMF VAN 11 JULI 1302	238
DE FRANSEN WILLEN ZICH WREKEN.....	240
HET REGENT SCHERMUTSELINGEN IN 1303	241
3.000 DODE VLAMINGEN.....	242

MISLUKTE AANVAL OP ZIERIKZEE	243
DE VOGEL IS AL GAAN VLIEGEN	244
GWIJDE VAN DAMPIERRE MAG MEE ONDERHANDELEN	245
DE GENUUEES RINALDO GRIMALDI	247
JAN VAN RENESSE Slaat op de vlucht	248
EEN SNIKHETE ZOMERDAG OP DE PEVELENBERG	249
HET REGENT HIER VLAMINGEN	249
ROBRECHT VAN BETHUNE IS VAN ZIJN MELK	251
BEGRAFENISPLECHTIGHEID IN FLINES	252
EEN VAN DE POT GERUKTE EIS	253
GELD AFTROGGELLEN VAN DE FRANSE CLERUS.....	254
VAN SAAFTINGE BRENGT ZICHZELF IN DE PROBLEMEN	255
VOLOP DREIGEMENTEN	256
EEN NIEUWE RONDE BLOEDVERGIETEN?	257
HET HEILIG BLOED IS GESTOLD!.....	258
BRUGGE IS ECHT WEL EEN 'PLACE TO BE'	259
SMULLEN VAN DE OMMEGANG	260
MAJESTEITSSCHENNIS	262
DE FRANSMAN HEEFT FINANCIËLE PROBLEMEN.....	263
ROBRECHT VAN BETHUNE IS NIET AL TE SNUGGER	264
VLAANDEREN IS NOG MAAR EENS DE PINEUT	265
HET DOET NIET ANDERS DAN REGENEN	266
DE EXIT VAN FILIPS DE SCHONE.....	267
EEN SLAG IN HET GEZICHT.....	268
EERST DE HONGERSNOOD EN DAN HET ZWAARD	269
DE FRANSSEN VERZUIPEN IN DE VLAAMSE MODDER	270
HET IS LODEWIJK DE RUZIEMAKER ZELF	271
DE HEVIGE REGENS ZORGEN VOOR PEST.....	272
ROBRECHT VAN CASSEL TREKT OP BEDEVAART.....	273
MET EEN LANG GAT NAAR PARIJS	274
EEN OMFLOERSTE BOODSCHAP	275
HET IS TOCH WEL EEN PIJNLIJKE VASTSTELLING	275
BEROERING, MISNOEGDHEID EN PERMANENTE ONRUST.....	276
EEN BITTERE STRIJD OM DE MACHT	277
DE DOOD VAN LODEWIJK VAN NEVERS IN 1322.....	278
LODEWIJK JUNIOR WORDT ONZE NIEUWE GRAAF	279
EEN PUBERENDE FLIEREFLUITER.....	280
HET STEEN IS NIET EENS EEN KWALIJKE PLEK	281
WE WILLEN VAN DE KERELS ZINGEN	283
BRUGGE IS HET TONEEL VAN EEN VERDOMDE ANARCHIE	284
EEN ZEKERE NIKOLAAS ZANNEKIN.....	285

DE VIJANDSCHAP GAAT NAAR EEN KOOKPUNT	286
ZANNEKIN KEERT TERUG NAAR ZIJN GEBOORTEGROND	287
DE HOOP WORDT IN DE GROND GEBOORD	288
BRAND IN DE VOORSTEDEN VAN KORTRIJK	289
EEN WELKOMSTGESCHENK VOOR DE BRUGGELINGEN	290
DE IEPERLINGEN ZULLEN HUN VESTINGEN UITBREIDEN.....	291
DE IMPOSANTE WILLEM VAN WENEMARE	292
EEN VAUDEVILLE HEEFT ER NIETS AAN	293
1325: DE OPSTAND DIJT MAAR ALTIJD VERDER UIT	294
LODEWIJK VAN NEVERS ZAT LETTERLIJK IN DE PUT	295
ROND DE POT DRAAIEN OM TIJD TE WINNEN.....	295
DE HOOFDROLSPELERS BLIJVEN OP POST	296
GROTE VERANDERINGEN IN VLAANDEREN	297
AAN DE ZUIDFLANK VAN DE CASSELBERG	298
ROBRECHT MAG HET VUILE WERK OPKNAPPEN	299
DE ROEKELOZE AANVAL VAN DE VLAMINGEN	301
ALLEMAAL VIJGEN NA PASEN	302
GIGANTISCHE BOETES	303
EEN CADEAUTJE VOOR DE KONINKLIJKE BAARDSCHEERDER.....	304
DE VRESELIJKE DOOD VAN WILLEM KANE	306
10.000 TERECHTSTELLINGEN IN HET JAAR 1329	306
VRIJAGE MET ENGELAND	309
EEN ECHTE VLAMING ALS GRAAF?	311
DRAMA IN DIKSMUIDE	311
EEN JANUARIMAAND VOL CHAOS	313
ALLES DRAAIT OM DE WOL.....	314
EEN MOKERSLAG VAN FORMAAT	315
LODEWIJK MOET EEN GRONDIGE LES KRIJGEN!	315
ZEGER VAN KORTRIJK	316
DE ZADEN VAN DE WRAAK	317
HET STARTSCHOT VAN DE HONDERDJARIGE OORLOG	318
IN DE BUIK VAN DE STAD GENT	319
EEN WOELIGE EN REVOLUTIONAIRE STAD	320
IN HET HOL VAN DE LEEUW	321
EEN KREET VAN WRAAK EN AFSCHUW	322
KLOKKE ROELANT GEEFT VAN KATOEN.....	323
EEN GOEDE DEAL MET ENGELAND	325
DE FRANSE KONING STAAT VOOR EEN VOLDONGEN FEIT	326
DE VLAAMSE BRONNEN ZIJN UITGEDROOGD	327
EEN MONOPOLIE VAN DE DRIE STEDEN.....	328
EEN POLITIEK VAN STRIKTE NEUTRALITEIT.....	329

KORTE METTEN MET DE OPPOSITIE.....	330
DE GEBOORTE VAN BELGIË.....	331
DE KOGEL IS DOOR DE KERK.....	332
EEN FATALE MISREKENING.....	334
LAAT U NIET ONTMOEDIGEN!	334
STRIJD OP DE NOORDZEE	335
BARBAVERA ZIET DE BUI AL HANGEN.....	336
DE VERWOESTING VAN DE FRANSE VLOOT	337
GAAN DE ENGELSEN ER NU WERK VAN MAKEN?	338
HET GEHUCHT 'DE ZEVEN FONTEINEN'	339
EEN POND PAARDENVLEES	340
IMMUUN VOOR DE VLAAMSE SPELDENPRIKKEN.....	341
EEN POTJE HUILEN BIJ ZUS JOHANNA.....	342
DOOR DE ZURE APPEL HEEN BIJTEN	343
GROTE ONRUST BIJ DE KLEINERE STEDEN.....	344
EEN VIRIELE REACTIE VAN ARTEVELDE	345
OP WEG NAAR EEN GOEDE WAPENSTILSTAND	346
PROTESTACTIE OP DE GENTSE VRIJDAGMARKT.....	347
500 DODEN OP KWADE MAANDAG.....	348
VLAANDEREN GROOT EN RIJK MAKEN	349
DE ZWARTE RIDDER	351
MOORD OP JACOB VAN ARTEVELDE	351
HET POLITIEK KLUWEN VAN VLAANDEREN.....	353
OP WEG NAAR CRÉCY.....	353
HET BEBLOEDE LIJK VAN LODEWIJK VAN NEVERS.....	354
FILIPS VAN VALOIS STAAT TE VOET	355
SCHUCHTERE BEZOEKEN VAN EEN JUNIOR.....	356
DE SCHIZOFRENE SITUATIE VAN LODEWIJK VAN MALE	357
WAT EEN SCHIJNHEILIG GEDOE	357
IN VOLLE DRAF NAAR HET ZUIDEN	359
EN WEER SNEUVELEN HONDERDEN VLAMINGEN.....	360
VLAANDEREN IS AL TE VAAK BEDROGEN.....	360
ROEMLOZE AFTOCHT IN DE MODDER	361
HEVIG VERZET VAN DE WEVERS	363
EXTRA OLIE OP HET VUUR.....	365
PAS NU KOMT IEPER AAN DE BEURT	365
DE POORTEN BLIJVEN DICT VOOR GRAAF LODEWIJK	366
VERDRINKEN IN DE LEIE	368
OORLOG EN REBELLIE.....	369
DE BRUGSE FLAGELLANTEN.....	370
DE KWESTIE VAN DE KUSSENS.....	372

NARREN EN VROLIJKE GEZELLEN.....	373
DEMONSTRATIE OP DE KALANDERBERG.....	373
BIJ DE POORTEN VAN BRUSSEL.....	375
EEN VREEMDSOORTIGE MIX.....	376
VAN BEVERHOUTSVELD NAAR DE GULDENBERG	379
EXCLUSIEVE STAPELRECHTEN VOOR BRUGGE.....	381
EEN OASE VAN RUST EN VREDE?	381
EEN DEMARCHE VAN DE ENGELSE KONING	383
LODEWIJK MAG FLUITEN NAAR ZIJN BONUS	384
DE GULZIGE STORM VAN 1367	385
FILIPS DE STOUTE LAAT ER GEEN HAAR OVER GROEIEN.....	386
HET KORT LONTJE VAN DE GENTENAARS.....	387
EDWARD DE 'ZWARTE PRINS'	388
HET GAT VAN BIERVLIET	390
SPELEN MET VOGELS, HONDEN EN APEN.....	391
1400 MOORDEN OP ÉÉN JAAR TIJD.....	392
DE BRUGSE DELVERS WERKEN DAG EN NACHT	393
DE ILLUSTRERE 'WITTE KAPROENEN'	394
DE BLITZACTIE VAN 5 SEPTEMBER 1379.....	395
EEN INNIG VERBOND TUSSEN GENT EN BRUGGE	396
OP EIGEN KRACHT	397
LODEWIJK VAN MALE KRIJGT ONDER ZIJN VOETEN	398
EEN HEERLIJKE MAALTIJD MET VOLDOENDE DRANK	399
DE VREDE MET DE TWEE AANGEZICHTEN	400
EEN WEERZINWEKKENDE CHARGE	402
PIETER VAN DEN BOSSCHE ZIET DE BUI AL HANGEN	402
DE SCHADE AAN DE KOOPHANDEL IS NIET TE OVERZIEN	404
AANVAL OP DENDERMONDE.....	405
LODEWIJK BELOOFT EEN TOTALE VERGIFFENIS.....	406
JAN BOLLE HEEFT ANDERE PLANNEN	407
DE FAMEUZE VELDSLAC VAN WOUMEN.....	408
POSITIEVE REACTIES UIT FRANKRIJK.....	409
HET STERKE KASTEEL VAN ENAME.....	410
ZWARE GEVECHTEN AAN DE BRUG VAN LANGERBRUGGE	411
BRAND IN DE VOORSTEDEN VAN KORTRIJK.....	412
DE DRAMATISCHE SLAG VAN NEVELE	413
EEN HARTVERSCHEURENDE BOODSCHAP	414
DE SCHIZOFRENIE GROEIT TEN TOP	415
HINDERLAAG VAN DE WITTE KAPROENEN	416
IS ER EEN TOEKOMST MET FILIPS VAN ARTEVELDE?	417
HOE HEBBEN ZE IN DAT GODSNAAM AANGEDURFD?	418

DE VERDOKEN DICTATOR	419
GENT ZIT OP ZIJN TANDVLEES	420
HET IS EROP OF ERONDER	422
DE BRUGGELINGEN WILLEN NAAR HET BEVERHOUTSVELD	423
VAN EEN SURPRISE IS ER GEEN SPRAKE.....	424
9.000 DODE BRUGGELINGEN	426
OP EEN WOLK VAN TRIOMF	427
DRIE GOUDEN HOEDEN OP EEN ZWART VELD	428
DE DULLE GRIET	429
ZIJN ZILVEREN WIEG IS GESTOLEN.....	430
DE RUWAARD IS FLINK IN ZIJN GAT GEBETEN.....	431
ARTEVELDE WEET DAT ER OORLOG VAN KOMT	432
EEN VELDTOCHT TEGEN DE VLAMINGEN	433
DE HEMEL BRANDT BOVEN WERVIK.....	434
IEPER DREIGT IN MOEILIKHEDEN TE GERAKEN	435
VLAANDEREN IS NU EEN VEROVERD LAND.....	436
DE KRAAIEN VOORSPELLEN NIET VEEL GOEDS.....	436
DE GULDENBERG VAN WESTROZEBEKE	437
HENDRIK CARPENTIER KRIJGT DE WIND VAN VOOR.....	439
MET DEZE KAN KUNNEN ZE NIET TOT VREDE KOMEN!	441
DE STOUTMOEDIGE FRANCIS ACKERMAN	442
DE ENGELSEN ZIJN OP KOMST	443
IEPER ZIT IN DE TANG.....	445
DE GENTENAARS KIEZEN HET HAZENPAD	446
OP WEG NAAR DE VEILIGHEID VAN DE ZEE	447
HET FAMEUS BELEG VAN BROEKBURG	447
ZAL ER OOIET EEN EINDE KOMEN AAN DEZE HELSE OORLOG?	448
DE HAAT ZIT VRESELIJK DIEP	449
JAN VAN BERRY IS DE GROTE BOOSDOENER	450
HET COMLOT	453
DE NIEUWE BAZEN VAN VLAANDEREN.....	455
DE ZES KINDEREN VAN MARGARETA VAN MALE	456
ONVERHOEDSE AANVAL OP OUDENAARDE.....	457
RIDDER JAN VAN BORSELE KOMT NAAR GENT	459
HET BEKENDE RECEPT	460
HET VECHTEN IS VOOR DE KLEINE GARNALEN	462
ZWARTE SNEEUW VOOR DE HANDELAARS.....	463
'EN HOE ZIT HET MET ACKERMAN?'	464
DE KOGEL IS EINDELIJK DOOR DE KERK	465
DE TRANSFORMATIE VAN SLUIS.....	467
EEN DOORN IN HET OOG VAN DE BRUGGELINGEN	468

UITSTEL TOT IN DE ZOMER VAN 1387	469
DAAR ZAL VLAANDEREN DOOR BOETEN!.....	470
NIEUWE GOUDEN EN ZILVEREN MUNTEN.....	471
DE CLEMENTINEN EN DE URBANISTEN	472
DE PAUSENKWESTIE ESCALEERT	473
DOLENDE GEESTEN.....	474
DE SCHUTTERS VAN IEPER	475
GROOT ALARM VANUIT HONGARIJE	476
EXTRA MACHT EN GRONDGEBIED	477
DE GEVANGENEN KLAGEN STEEN EN BEEN	478
HET ZULLEN GEEN SUKKELAARS ZIJN	480
SNOT EN SPRUW	480
JAN ZONDER VREES KOMT AAN HET ROER	481
HET VRAGENLIJSTJE VAN DE VLAMINGEN.....	482
NIEUWE ACCENTEN IN FRANKRIJK.....	483
DE WRAAKZUCHT VAN DE ENGELSEN	483
DE SNODE PLANNEN VAN LODEWIJK VAN ORLÉANS.....	485
AANVALSTORENS OP WIELEN.....	486
EEN GESCHIL TUSSEN DE BRUGGELINGEN EN DE VRIJLATEN.....	487
EEN ZEVENDE DEEL VAN DE STADSINKOMSTEN.....	488
DE KEMPHANEN SLAPEN IN HETZELFDE BED.....	489
ER MOET DRINGEND GEpraAT WORDEN MET HERTOOG JAN	490
OP WEG NAAR PARIJS	491
DIE VAN LUIK WILLEN NIET ONDERHANDELEN	492
SERISI MAAKT BRANDHOUT VAN DE HERTOOG	493
EEN FLINK STUK THEATER.....	494
HIJ IS DE ZIEL VAN DE FRANSE MONARCHIE.....	494
DE DRIE ZONEN WILLEN HUN VADER WREKEN	495
EEN WAPENSTILSTAND TUSSEN ENGELAND EN FRANKRIJK	496
EEN VOORHOEDE VAN WITTE KAPROENEN	497
DE BURGERLIJKE ONGEHOORZAAMHEID HOUDT NIET OP	498
ALWEER HOMMELES IN FRANKRIJK	499
EEN POLITIEKE OMMEKEER	500
ALLEEN NOG MAAR DE PUNTJES OP DE I PLAATSEN	501
CRISSEN IN BRUGGE EN SLUIS.....	502
DE UITSPATTINGEN VAN DE KROONPRINS	504
GEBREK AAN DRINKWATER IN DEZE HETE ZOMER.....	505
ER LIGGEN GROTE OPPORTUNITEITEN TE RAPEN.....	506
ONTSCHEPING IN HARFLEUR	506
HEEL NIEUWE PERSPECTIEVEN VOOR JAN ZONDER VREES.....	508
EEN FLINKE PORTIE GIF IN DE DRANK	509

PARIJS VEROVEREN IS VOORALSNOG NIET HAALBAAR.....	510
HET GEZELSCHAP VAN DE WITTE BEER	511
DE PAUS KAN HET NIET LAGER AANZIEN	512
FRANSE HAPJES.....	514
JAN KRIJGT ANDERE KATTEN TE GESELEN.....	515
DE HERTOOG WIL GEEN RISICO'S NEMEN	516
KAN HIJ NAAR MONTEREAU KOMEN?.....	517
BLOEDBAD AAN HET KASTEEL	518
ONZE GEDUCHTE HEER	521
DE ROUWBRIEVEN STROMEN TOE	523
FILIPS DE GOEDE KRIJGT EEN ONTVANGST IN STIJL	523
EEN CAMPAGNE TEGEN DE MOORDENAAR VAN ZIJN VADER.....	525
VERLOREN MOEITE	526
EEN ONGEZIENE PRACHT EN PRAAL	527
1422 WORDT EEN BEROERD JAAR.....	528
WAPENGEEKLETTEN IN FRANKRIJK.....	529
DE HERTOGEN VAN GLOUCESTER EN BEDFORD.....	530
JACOBA PIKT HET NIET	531
HET IS NU STILAN WELLETJES.....	533
DE TRUC VAN DE KOSTUUMS.....	533
HET BESTUUR WAS MAAR EEN FLAUW BEESTJE	535
DE BOEKSCHRIJVERS EN DE VERLICHTERS	535
DE ENGELSEN MOGEN HUN EIGEN BOONTJES DOPPEN.....	537
DE FRANSE KONING ZIT IN VIEZE PAPIEREN	537
IS JEANNE AL DAN NIET GEZONDEN VAN GOD?	539
DE MAAGD VAN ORLÉANS	540
HIJ IS TOCH MAAR EEN ORDINAIRE MOORDENAAR	541
EEN HUWELIJSFEEST ZONDER WEERGA.....	542
DE KONINGSGEZINDEN BELEVEN EEN REVIVAL	543
JEANNE VLIJGT VAN PIER NAAR POL.....	544
EEN EERSTE ZOONTJE VOOR ISABELLA VAN PORTUGAL	544
HOOG BEZOEK VOOR ROUEN	545
EINDE OP DE BRANDSTAPEL.....	546
DE WERELD ZAL NOOIT VERANDEREN	548
DE WAPENSTILSTAND VAN 8 SEPTEMBER 1431.....	548
NIJWE GOUDEN EN ZILVEREN MUNTEN	549
DE RIDDERS VAN HET GULDEN VLIJES.....	550
FRANKRIJK IS HET KNEUSJE VAN EUROPA	551
HELE SLIERTEN BISSCHOPPEN EN GEESTELIJKEN.....	552
EEN LANGE LIJST VAN TOEGEVINGEN	553
DE VREDE VAN ATRECHT	553

OP WEG NAAR CALAIS.....	554
DE VLAMINGEN WILLEN DE ROEM VOOR ZICHZELF	555
DE GENTENAARS WILLEN EEN NIEUW KLEED	556
DE PANIEK SLAAT TOE IN BRUGGE.....	557
DE DESERTEURS KRIJGEN DE VOLLE LADING.....	558
DE EDELEN ZOUDEN WEL EENS DURVEN CHARGEREN	559
OVERDRACHT VAN DE MACHT IN BRUGGE.....	560
DIE VAN GENT TONEN ZICH SLIMMER	561
DE VREDE ZAL NIET LAND STANDHOUDEN	562
DE BRUGSE WETHOUDERS VRAGEN BEDENKTIJD	563
BARBAARSE TOESTANDEN.....	565
DE HERTOG ARRIVEERT IN ROESELARE	566
DE SMID BEKOOPT ZIJN VERZET MET DE DOOD.....	567
EEN HOPELOZE SITUATIE	568
VLAANDEREN ZIT IN EEN DIEPE CRISIS.....	569
DE PRIJS VAN DE LEVENSMIDDELEN STIJGT SNEL.....	570
MISSCHIEF KAN DE GRAVIN EEN GOED WOORDJE DOEN?	571
WAT EEN MENSELIJKE MALAISE IN DEZE STAD!.....	572
11 VOORWAARDEN VOOR GENADE	572
DIE VAN BRUGGE GAAN AKKOORD	574
EN NU MOET ER AFGEREKEND WORDEN	575
DE GROTE MOSSELCRISIS.....	576
BLOOTSVOETS EN MET ONTBLOOTTE HOOFDEN	577
PROBLEMEN IN LUXEMBURG	579
VLAANDEREN GERAAKT ER WEER BOVENOP	580
DAT IS NIET NAAR DE ZIN VAN DE GENTENAARS	581
FILIPS REAGEERT ALS EEN GEBETEN HOND	582
EEN OPENLIJKE KNIEVAL.....	583
DE REACTIE LAAT NIET LANG OP ZICH WACHTEN.....	584
DULLE GRIET.....	585
BLOEDIGE SCHERMUTSELINGEN TUSSEN BEIDE PARTIJEN	585
HET MOET HARD AANKOMEN IN GENT	586
EEN OPSTEKER VANUIT ENGELAND	587
EEN GROOT BEHAGEN IN DEZE ZEGEPRAAL.....	588
VAN EEN KNIEVAL KAN GEEN SPRAKE ZIJN	589
VAN FILIPS MOGEN ZE BLIJVEN LEVEN.....	590
DIE VERDOMDE HERRIESCHOPPERS VAN GENT	591
EEN BOURGONDISCH KRUIS ALS TEKEN.....	592
1452: EEN WINTER GEVULD MET PLUNDERINGEN	593
ZE SPAREN KOSTEN NOCH MOEITE.....	594
DE TOESTAND IS GEWOONWEG HOPELOOS	594

GAAN WE NAAR EEN ONTKNOPING?	595
EEN VERSCHRIKKELIJKE MOORDPARTIJ	596
HET VERRAAD VAN DE GAVERSE BEVELHEBBER	597
DIE VAN GENT ZIJN NU WEL ECHT MURW	599
EEN NIEUWE CAMPAGNE TEGEN DE ONGELOVIGEN	600
ER KOMT NIET VEEL IN HUIS VAN AL DIE BELOFTEN	601
RUZIE IN FRANKRIJK	602
DE FRANSE ROTTE APPEL WOONT IN VLAANDEREN	603
ALS HET HEM MAAR GOED UITKOMT	604
EEN HEVIGE HOOFDZIEKTE	605
EEN WAARSCHUWING VAN DE KRONIEKSCHRIJVERS	606
FILIPS DE GOEDE WORDT ZWAAR ZIEK	607
OP ZOEK NAAR EEN GESCHIKTE HUURMOORDENAAR	607
MOEILIJK TE VERTEREN BRIEVEN	608
EEN ONVERKWIKKELIJKE SOAP	609
EEN DRAMATISCHE TERUGKEER OP ZEE	610
FILIPS DE GOEDE HUNKERT NAAR RUST EN VREDE	611
KAREL ZAL ZIJN BIJNAAM MAAR LATER VERDIENEN	612
PROBLEMEN MET DE LUIKENAARS	614
ZIJN HANDTEKENING STELT NIETS VOOR	615
DE DINANTSE REBELLEN KOMEN IN ACTIE	615
DE VERNIETIGING VAN DINANT	616
MIJN ZOON HEEFT GOED GEWERKT	617
EEN PRACHTIGE BEGRAFENIS	618
EEN VURIGE GENEGENHEID VOOR DE VROUWEN	619
DE VERBITTERDE HERTOEG	623
HET IS ME DE ERFENIS WEL	625
HET KORT LONTJE VAN HERTOEG KAREL	626
IN HET HOL VAN DE LEEUW	627
HET LAATSTE WOORD IS HIER NOG NIET OVER GEZEGD	628
DE REBELSE LUIKENAARS SLAAN WEER TOE	629
EEN WARM ONTHAAL IN BERGEN EN RIJSEL	630
VEEL SCHONE BELOFTEN EN DURE GESCHENKEN	631
DE BRUID ARRIVEERT IN DE HAVEN VAN SLUIS	632
WANNEER ZULLEN ZE HUN NIEUWE GRAVIN ZIEN?	634
AAN DE HOEK VAN DE KERSENBOOMSTRAAT	634
EEN GOUDEN DRINKBEKER MET GOUDEN KRONEN	635
KAREL HEEFT NIET OP EEN FRANK GEKEKEN	636
VEEL DIPLOMATIEK GEWAUWEL	637
LODEWIJK XI VOELT ZICH NIET OP ZIJN GEMAK	638
EEN DODELIJKE WONDE VOOR JAN DE VILLE	639

OVERWINNEN OF STERVEN	640
DE GENTENAARS SMEKEN OM VERGIFFENIS	642
VLAANDEREN KOMT HELEMAAL TOT RUST	643
DE SCHOTTEN KEREN TERUG	644
DRUKKE TIJDEN VOOR DE HERTOG VAN BOURGONDIE	645
HET FAVORIET TIJDVERDRIJF VAN DE KONING	646
WARWICK Kiest het Zeegat	647
MACHTSGREEP IN ENGELAND	648
DE INWONERS VAN AMIENS GEVEN ZICH OVER	649
HET VELD VAN EER	650
HIJ WIL DE FRANSMAN UIT ZIJN KOT LOKKEN.....	651
BLIJDE INTREDE IN LONDEN.....	652
ZE HOREN HEM SAKKEREN TOT IN BRUGGE.....	653
ISABELLA VAN PORTUGAL OVERLIJDT IN 1471.....	654
DE WRAAK VAN KAREL DE STOUTE.....	655
EEN DANKBARE ADOLF VAN GELDERLAND	656
KAREL DROOMT VAN ÉÉN GROOT KONINKRIJK	656
FRANSE STOKKEN IN DE WIELEN	658
HET BETERE KONKELFOESWERK	659
EEN CONFRONTATIE MET DE KEIZER.....	660
LODEWIJK Blijft een ongelooflijke artiest	661
SEPTEMBER 1475: DE WINTER STAAT VOOR DE DEUR	662
DE GRAAF VAN SAINT-POL BETAALT DE REKENING.....	663
DE CHRONIQUEURS HEBBEN ER EEN VETTE KLIJF AAN	663
IN DE CLINCH MET DE ZWITSERS.....	665
MENEER WIL WEER EENS NIET LUISTEREN	666
KARELS EIGENZINNIGHEID SPEELT DE HOOFDROL	667
BERAAD IN LANDHUIS JARVILLE	668
VASTGEVROREN IN HET IJS.....	669
200 ZILVEREN MARKEN VOOR DE BOODSCHAPPER	670
GEVAARLIJK SPEL	673
ALLE OGEN ZIJN GERICHT OP MARIA VAN BOURGONDIE.....	675
ONRUST IN DE STRATEN VAN GENT	675
MARIA HUIVERT VAN EEN HUWELIJK MET DE FRANSMAN	676
ACTIEF LOBBYWERK VAN KANSELIER HUGONET	677
DE FRANSE WAPENS ZULLEN HET WEL VERTELLEN	678
TRAMMELANT IN BRUGGE	679
NEGATIEVE REACTIES BIJ DE AMBACHTSLIEDEN	679
EEN KOSTBARE ROZENHOED	681
ZE KUNNEN DAT TOCH NIET BLAUW BLAUW LATEN	682
HOOG BEZOEK UIT DUITSLAND.....	683

DE BRUGGELINGEN ZWICHTEN VOOR HAAR SPONTANITEIT	683
EEN VORSTELIJK HUWELIJK IN TWEE STAPPEN	684
OP DE KEZELBERG VAN MOORSELE	685
DE FRANSEN LIJKEN WEL EEN FAIT-DIVERS TE ZIJN.....	686
DAAR IS DE LANGVERWACHTE PRINS.....	687
MAXIMILIAAN KRIJGT EEN BUITENGEWOON ONTHAAL	688
DE LANDLIEDEN ZIJN ALWEER DE EERSTE SLACHTOFFERS	689
DE DUITSE EDELEN STRIJKEN NEER IN VLAANDEREN	690
EEN NIEUWE RIDDER VAN HET GULDEN VLIES.....	690
LODEWIJK XI DOET HET IN ZIJN BROEK.....	691
EXTRA HULPTROEPEN OP KOMST VOOR MAXIMILIAAN.....	692
EEN EERSTE ZOONTJE VOOR HET GRAVENKOPPEL	693
DE STADSKAS STAAT OP SPRINGEN.....	694
VIJF ONZE VADERS EN VIJF WEESGEGROETJES	695
DANKE SCHÖN VOOR JULLIE LEEUWENMOED	697
GUINEGATE BRENGT GEEN EINDE AAN DE OORLOG.....	697
DE FRANSE KONING HEEFT ER LUCHT VAN GEKREGEN	698
ER WORDT TE VEEL GELD VERKWIST	699
ORDE OP ZAKEN STELLEN IN GELDERLAND	700
GEEN AANDACHT VOOR MAXIMILIAANS VERDRIET	701
DE DEMOCRATIE STEEKT DE KOP OP	702
DE AARTSHERTOG LAAT ZIJN WARE AARD ZIEN	702
EEN PERFECTE DEAL	703
EEN HEVIGE REACTIE BIJ DE DUITSER	704
DE GENTENAARS ZITTEN ACHTER DEZE PLANNEN	705
DOOD IN DE KERK VAN ZELE	706
EEN GESCHENK UIT DE HEMEL VOOR DE FRANSE KONING	707
JE WEET NIET WAAR JE EINDIGT.....	708
NAAR EEN TOTALE ONDERGANG VAN HET LAND?	708
GOED NIEUWS VANUIT BRUGGE	709
ER LIJKT NIET LANGER EEN VUILTJE AAN DE LUCHT	710
DE EERSTE RELLEN BREKEN UIT	711
FILIPS VAN KLEEF-RAVENSTEIN	712
MAXIMILIAAN MAAKT EEN EINDE AAN DE RUST.....	713
HET LAND ZIT MET ZIJN GAT VOL SCHULDEN.....	714
TALRIJKE BENDES WITTE KAPROENEN.....	715
DE AARTSHERTOG LAAT ZICH WEER ZIEN IN BRUGGE	715
DE KONING ZIT IN VERGADERING.....	717
GESPREKKEN IN GENT	718
UPDATES IN HET BRUGSE PRINSENHOF.....	719
EEN SCHRIKREACTIE IN DE STAD.....	720

WAT HEBBEN JULLIE BEDISSELD IN GENT?	721
SPIJKERS MET KOPPEN	721
ER ONTSPINT ZICH EEN HELE DISCUSSIE.....	722
WIL MAXIMILIAAN NIET EVEN NAAR DE MARKT KOMEN?.....	723
HET BEGIN VAN EEN BLOEDIGE DAG.....	724
FEBRUARI 1488, TERECHTSTELLINGEN IN BRUGGE	725
DE SCHRIKKELDAG IS ER TE VEEL AAN.....	726
DE BRUGGELINGEN KENNEN GEEN GENADE	727
ZO KAN JE NOOIT IN DE HEMEL GERAKEN	728
HET BRUGSE BLOED BEGINT AL TE KOKEN	729
WAT EEN ONGELOOFLIJKE ILLUSIE TOCH	729
HET PLAATJE OOGT TE MOOI OM WAAR TE ZIJN	731
MAXIMILIAAN GAAT MET ALLES AKKOORD	731
ZIJN VADER DE KEIZER ZAL HET WEL WETEN	732
DE BRANDSTICHTING VAN ARNOLD BREYDEL	733
DE DUITSE TROEPEN MOETEN WEG UIT VLAANDEREN	734
1.200 FRANSE KRIJGSLIEDEN IN GENT.....	734
FILIPS IS DANIG ONTGOOCHELD IN MAXIMILIAAN	735
EEN WARM ONTHAAL VOOR DE DUITSERS.....	736
CHAOS IN VLAANDEREN	737
HET IS NU PRIJS IN MIDDELBURG	738
DE FRANSEN GEVEN ER DE BRUI AAN	739
1489: VLAAMSE NEDERLAAG IN BEERST	740
ONVERWACHT VREDE TUSSEN FRANKRIJK EN DUITSLAND	741
EEN ONBEGRIJPelijke WEERSPANNIGHEID	742
FLUKSE DEVALUATIE VAN HET GELD.....	743
DE DUITSERS BLIJVEN MAAR ZAGEN.....	744
MET ZIJN ALLEN TEGEN ALBRECHT VAN SAKSEN	745
DE BRUGGELINGEN WORDEN OPSTANDIG	746
EEN PLECHTIGE COMMUNICANT VAN 12 JAAR	747
ZELFS DE RIJKEN LIJDEN HONGER	748
KANONNEN VOOR DAMME	749
SABOTAGE AAN DE DIJK	749
ENGELBERT WORDT HAAST ZINNELOOS VAN GRAMSCHAP	750
EEN TRIESTE EXODUS VAN DE STEDELINGEN	751
EEN SERIEUZE MOKERSLAG VOOR BRUGGE.....	751
DRIE VIJANDEN IN DE PLAATS VAN EEN.....	752
DE GRAAF VAN NASSAU VEROVERT HULST.....	753
DIKSMUIDE VALT IN GENTSE HANDEN.....	754
ER MOET BOTER BIJ DE VIS ZIJN.....	754
HET LAND VAN VLAANDEREN IS GROGGY.....	756

AL DIE ZINLOZE JAREN VAN OORLOG	757
VLAANDEREN OP NIEUWE WEGEN	761
MAXIMILIAAN KRIJGT ZIJN DOCHTER TERUG	763
FILIPS DE SCHONE NEEMT EINDELIJK HET ROER OVER	763
EEN DUBBEL HUWELIJK SCHUDT EUROPA DOOR ELKAAR.....	764
DE LAATSTE ECHTE GRAAF VAN VLAANDEREN	766
DE AVONTUREN VAN FILIPS DE SCHONE	767
EEN CASCADE VAN POLITIEKE VERWIKKELINGEN	768
EERSTE MINISTER WILLEM VAN CROY	769
DE ORDE VAN DE KOUSENBAND	769
IN SPANJE BROEIEN DE COMLOTEN.....	770
DE FATALE FEESTMAALTIJD IN BURGOS	770
VLAANDEREN GLIJDT WEG IN HET GROTE EUROPA.....	771
BRONVERMELDING	773

Inleiding

Een fascinerend stuk geschiedenis

Het ontstaan van Vlaanderen en het bestuur van zijn graven blijft een fascinerend stuk geschiedenis waar het laatste zeker nog niet over geschreven is.

Wie mijn kronieken en mijn manier van schrijven een beetje kent weet dat ik graag geschiedenis meebeleef en over de schouders van de oude geschiedschrijvers heen kijk, hun teksten op een eigentijdse manier transformeer en die herkauw zodat ik er op zijn minst zelf grip op krijg.

Ik heb de voorbije jaren heel wat geschreven over de geschiedenis van de Westhoek. Wat ik momenteel nog in mijn werk mankeer is een strikt chronologische historiek van de geschiedenis van Vlaanderen. Zeg maar het oud verhaal ervan, gebaseerd op het leven van de graven en gravinnen die allemaal de revue van het verleden gepasseerd zijn.

Een opeenvolging van gebeurtenissen zoals ik ze zelf graag heb. Geschiedenis om van te snoepen en even vaak van te huiveren. Samen met jullie. Met een vleugje van mijn soms eigenzinnige commentaar maar vooral met het objectief om mijn bronnen recht van spreken te geven en jullie de inzichten te geven die ik me persoonlijk eigen maak.

Deel 9 van 'De Kronieken van de Westhoek' is dus integraal gewijd aan de geschiedenis van Vlaanderen en zijn graven. Achteraan kunnen jullie kennismaken met mijn bronnen. Ik vertel er ook nog bij dat dit boek eindigt bij keizer Karel. Zelfs over zijn vader Filips de Schone houd ik het heel erg summier. Dat heeft alles te maken met het feit dat ik hun beide levens al uitgebreid behandeld heb in afzonderlijke kronieken en het dus weinig zin heeft om in herhaling te vallen. Dat is trouwens ook het geval voor Karel de Goede in het begin van de 12de eeuw over wie ik het al herhaaldelijk gehad heb.

Veel leesplezier!

Ivan Vanherpe

Het ontstaan van Vrilandia

Germanië en Gallië 4000 jaar geleden

Uiteraard leven er al veel duizenden jaren geleden mensen. Hier op het land dat later Vlaanderen genoemd zal worden. Die lange voorgeschiedenis eindigt met het ontstaan van Germanië, Gallië en het Romeinse rijk. De Germanen wonen rechts van de Rijn, de Galliërs aan de linkerzijde. Van het noorden tot aan de grenzen van het latere Spanje, geprangd tussen drie oceanen. De Romeinen zullen die eeuwenoude hiërarchie helemaal overhoop gooien. En vooral zorgen voor een ongelooflijke versmelting van de Gallische, Germaanse en Romeinse culturen. De gekende geschiedenis van de Gallische koningen begint in het jaar -2051 zoals je kan vaststellen op onderstaande lijst van een hele serie koningen en heersers.

- Koning 1: Samothès I, koning der Galliërs in het jaar -2051
- Koning 2: Magus in het jaar -2005
- Koning 3: Sarron in het jaar -1954
- Koning 4: Dryis in het jaar -1907
- Koning 5: Bardus in het jaar -1893
- Koning 6: Longho in het jaar -1818
- Koning 7: Bardus de Jonge in het jaar -1790
- Koning 8: Lucus in het jaar -1753
- Koning 9: Celte in het jaar -1742
- Koning 10: Hercules en zijn vrouw Galathee in het jaar -1729
- Koning 11: Galathès in het jaar -1696
- Koning 12: Harbon in het jaar -1647
- Koning 13: Lugdus in het jaar -1629
- Koning 14: Belgus in het jaar -1579
- Koning 15: Allobrox in het jaar -1508
- Koning 16: Lasius in het jaar -1478
- Koning 17: Romus in het jaar -1446
- Koning 18: Paris in het jaar -1411
- Koning 19: Lemannus in het jaar -1372
- Koning 20: Galathus de Jonge in het jaar -1305
- Koning 21: Olbius in het jaar -1290
- Koning 22: Namnes in het jaar -1252
- Koning 23: Remus in het jaar -1208
- Koning 24: Francus in het jaar -1168

Belgius, Francus, Paris en Remus

De namen van die eerste koningen zullen hier en daar blijven bestaan. De Sarroniden waren heldhaftige krijgers van wie sommige druiden hun naam overnamen. Bardus zullen we voortaan terugvinden in 'barden' de muziek- en poëziespelers van hun tijd. En wat te zeggen van de Celten (Kelten), Galaten, Belgius, Lugdus, Allobrox, Paris, Remus, Francus en anderen die anno 2019 nog altijd te vinden zijn in de namen van volkeren, steden en landen. Het is meteen duidelijk dat de naam België hier zijn oorsprong vindt bij koning Belgius terwijl er van Vlaanderen nog helemaal geen sprake is. Na deze koning Francus (-1168) komt er een breuk in de monarchie van de Galliërs. De Gallische aristocratie neemt het bestuur over waardoor Gallië tot aan het jaar 0 bestuurd zal worden door een hele reeks van druides en hertogen van Troje en Sicamber. Ik ga even heel kort in op beide plaatsnamen. Van Troje is het niet duidelijk of dat nu al dan niet een locatie is in Turkije aan de Middellandse zee ofwel in Engeland aan de Atlantische oceaan. De Sicambren zijn Germanen afkomstig van aan de Rijn. Van deze hertogen zal veel later in de geschiedenis de Frankische koning Pharamond en Karel de Grote voortspuiten.

De hertogen van Troje en Sicamber

De hertogen van Troje en Sicamber aan het hoofd van Gallië:

Het jaar -1151: Bavo, de koning van Belgisch Gallië, de oom van Francus en archidruide

Het jaar -1131: Bavo Belgineus, koning der Belgen

Het jaar -1106: Sicamber, de zoon van Francus, hertog van Sicamber en Pannonië (het gebied tussen de Alpen en de Donau)

Het jaar -1053: Brunehault, koning der Belgen

Het jaar -1046: Priam II, hertog van Sicamber

Het jaar -1023: Hector II, hertog van Sicamber

Het jaar -995: Troyrus, hertog van Sicamber

Het jaar -973: Torgotus, hertog van Sicamber. Hij verdedigde de Rijn met een grote aanhang van zijn onderdanen

Het jaar -939: Tongris, hertog van Tongeren en Sicamber, langs de Rijn

Het jaar -905: Theuto, hertog van Sicamber, langs de Rijn

Het jaar -873: Agrippa, hertog van Sycab, langs de Rijn.

Het jaar -835: Hertog Ambro

Het jaar -814: Hertog Turingus

Het jaar -768: Cimber, hertog van Sycab langs de Rijn en koning van de Cimbren. De Cimbren waren Germanen afkomstig van Denemarken.

Het jaar -749: Rome wordt gesticht door Romulus

Het jaar -736: Caber, de zoon van Cimber, koning van de Cimbren en hertog van de Sicambren langs de Rijn

Het jaar -704: Melbrand, de zoon van Camber

Het jaar -661: Seruius, de zoon van Caber, koning van de Cimbren en hertog van de Rijn

Het jaar -631: Ambigatus: koning der Kelten

Het jaar -586: Bellonesus, zoon van Ambigatus, koning der Kelten

Het jaar -553: Sigonesus, koning der Kelten en hertog van Milaan

Het jaar -528: Brusinandus, koning der Kelten en hertog van Milaan

Het jaar -451: Brusinandus de Jonge, zoon van Brusinandus, hertog van Milaan

Het jaar -439: Marchomir, hertog van de Hoog-Sicambren, hij kwam naar de Rijn om er zich te vestigen.

Het jaar -403: Anthenor, hertog van de Sicambren

Het jaar -386: Brenno, koning van de Galliërs

Het jaar -373: Priam, hertog van de Sicambren

Het jaar -347: Helenus, hertog van de Sicambren

Het jaar -328: Diocles, hertog van de Sicambren

Het jaar -321: Breno, hertog van de Kelten en de Belgen

Het jaar -289: Helenus II, hertog van de Sicambren

Het jaar -275: Basan, hertog van de Sicambren

Het jaar -239: Clodomir, hertog van de Sicambren

Het jaar -224: Oorlog van de Galliërs tegen de Sicambren aan de Rijn

Het jaar -221: Nicanor, hertog van de Sicambren

Het jaar -187: Marthomir II, hertog van de Sicambren

Het jaar -151: Magius, koning van de Cimbren

Het jaar -148: Anthenor, koning van de Sicambren

Het jaar -141: Menapius, koning van de Cimbren. Hij is de stamvader van koning Pepijn de Korte (de vader van Karel de Grote)

Het jaar -132: Clodomir, hertog van de Sicambren

Het jaar -114: Merodac, hertog van de Sicambren. Hij zal een overwinning boeken op de Romeinen.

Het jaar -111: Leon IV, koning van de Cimbren

Het jaar -87: Cassander, hertog van de Sicambren

Het jaar -62: Antharius, hertog van de Sicambren

Het jaar -56: Julius Caesar verovert Gallië

Het jaar -48: Charles Inach, hertog van de Sicambren

Het jaar -45: Octavianus regeert over Rome en sterft in -359

Het jaar -28: Francus II, hertog van de Sicambren

Het jaar -1: Clogio, hertog van de Sicambren van wie de eerste koning van West-Frankenland Pharamond zal ontspruiten. Die hertog Clogio begint te regeren 1 jaar voor de geboorte van Christus.

Van waar komt de naam van Gallië?

Er bestaan nogal wat meningen over de origine van de naam 'Gallië' en de Galliërs. Misschien verwijzen ze naar Galathee en Galathes, de zoon van Hercules. Of heeft deze naam te maken met Gallus, de zoon van de mythologische reus Poliphemus en broer van Illyrius en Britanna? Anderen verwijzen naar het Griekse woord voor wit wegens de extreem witte huid van de Galliërs. Dat laatste is best mogelijk, de druïdes spraken immers Grieks en hadden vaak zelfs Griekse namen. De naam kan ook afgeleid zijn van een oud Hebreeuws woord dat 'geel' betekent omwille van de witte en rosachtige huid van de Galliërs. Hun naam heeft vermoedelijk te maken met het Keltische woord 'Wallen' dat in het Duitsland van de 17de eeuw nog altijd synoniem staat van 'reizen' of 'van plaats naar plaats trekken'. Anno 2019 vind ik daar niet veel info over terug. Met uitzondering van de Duitse vertaling van het woord 'bedevaart' dat als 'Wallfahrt' genoteerd staat. Interessante materie, het intrigeert me meteen of die 'Wall' ook iets te maken kan hebben met Wallonië en zijn Walen. Of met Wales en de Welshmen in Engeland.

België tussen de Rijn en de Noordzee

De Germanen zullen zich soms gedwongen en vaak uit vrije wil meester maken van de regio tussen de Rijn en de Noordzee. Dat bemerk ik aan de aanwezigheid in Gallië van de Sicambren, ruim 1100 jaar voor het begin van de nieuwe jaartelling. Van de overzijde van de Rijn komen er regelmatig volkeren in onze richting uit. De Germanen willen maar één ding: hun plekje vinden in het veelbelovende westen. De eerste Germaanse stammen die de gigantische Rijn oversteken zijn vijf eerder bescheiden volkeren die zich samengevoegd hebben onder de noemer van de Tungri. Het staat vast dat ze vergezeld zijn van de Trevieren, de Nerviërs, de Atuatici en de Menapiërs. Allemaal lieden van Germaanse origine dus. Daarbij zien we eveneens de Batavieren opduiken, samen met de Cananefaten. Al die voornoemde volkeren of stammen gaan op korte

termijn zowat twee derden van de Belgische inwoners uitmaken. België die op dat moment in de tijd zowat de hele regio tussen de Rijn en de Noordzee uitmaakt. Na de verovering van België en Gallië zullen de Romeinen het hebben over 'Germanië', ingedeeld in twee regio's. Hoog en laag Germanië met de kleine rivier van Are als scheidingslijn tussen beiden. Dat riviertje dankt zijn naam aan een oude stam met de naam van Obrinki of Abrinki en mondt uit in de Rijn ergens in de buurt van Andernach.

De Fridlinges en de Edlinges

Het is zeker mijn bedoeling niet om hier in dit boek de geschiedenis van de Germanen en de Galliërs in detail neer te pennen. Een impressie van de manier waarop ze beiden leefden is hoe dan ook cruciale info om de naamgeving van Frankrijk en Vlaanderen te begrijpen. De Germaanse maatschappij is ingedeeld in vier grote standen. De nobelen, de vrije mensen, de bevrijde lieden en tot slot de lijfeigenen. Van die laatsten kan niet beweerd worden dat ze slaven zijn want ze worden niet in de ijzers vastgehouden. Deze vier categorieën van mensen zullen nog blijven bestaan bij de Fransen, tot in de tijd van de Karolingers en dus zeker tot in het jaar 1000. Maar dan wel onder een andere benaming. De nobelen omschrijft men oorspronkelijk als 'Edlinges' of 'Adalinges', waar ik onmiddellijk het woord 'edele' in ontwaar. Dat woord werd in het Saksisch omschreven als 'Edhilinges'. De vrije lieden staan dan bekend als 'Fridlinges'. De lijfeigenen; 'Lazzes' en de vrijgelaten mannen; 'Frilazzes'. Die 'Lazzes' lijkt voor wat mij betreft wel heel goed op het woord 'slaven' ('esclaves'). De Fridlinges en de Frilazzes dragen duidelijk het woord 'free' in zich. Ze kunnen vrij beschikken over hun eigen leven. Iets wat de lijfeigenen niet kunnen zeggen. De maatschappij van de Galliërs kent eveneens vier standen. De 'druïden' zijn de topklasse. Ze worden ook wel 'ministers van de religie' genoemd. Dan zijn er de 'heren' of ridders. Lager op de ladder staan de 'gewone mensen' gemeenzaam 'het volk' genoemd. Helemaal onderaan zien we ook hier de lijfeigenen of de 'serfs'. Veel van de gewone mensen worden heel slecht behandeld door de druïdes en de heren en kiezen ervoor om in hun dienst te treden als ondergeschikte. Beter dat dan voortdurend opgevreten te worden door een meester. Bij de Germanen sluiten de priesters zich aan bij de stand van de edelen of soms ook wel bij de vrije mensen. Maar in geen geval bij de laagste bevolgingsklassen. Dat is vrij gelijkaardig bij de latere Fransen

waar de geestelijken en de priesters ook nooit een ondergeschikte rol zullen innemen. Hun lijfeigenen ondergaan in principe geen slechtere behandeling dan de eigen kinderen in huis. Hun meesters slaan hen zelden in de ijzers of tuchtigen ze met stokken. Nu en dan slaan ze een lijfeigene dood, maar dat kan niet echt beschouwd worden als een bestraffing maar eerder als een staat van woede en gramschap. De 'Frilazzes' staan amper hoger dan de lijfeigenen, aan hen wordt evenmin aandacht besteed, niet in huis en niet in het openbaar.

Een stroom van vrije immigranten

De volksverhuizing van Germaanse volkeren richting Noordzee is vooral het gevolg van zwervende Fridlinges hier en daar ongetwijfeld gevolgd door de Frilazzes. De slaven blijven waar ze zijn terwijl de Edlinges zich vooral bezig houden met het beschermen van hun grondgebied. Heel Gallië krijgt zo te maken met deze stroom vrije immigranten, Vrijlaten, Germanen van veel verschillende stammen die onderling maar één zaak gemeen hebben; dat ze geen horigen zijn, maar vrije mensen. Free, vrij. In het Frans staat het woord 'vrij' synoniem van 'franc', iets wat bij ons bijvoorbeeld leeft in het gezegde 'vranc en vrij'. Een 'vranke toot' hebben betekent dat iemand zich de vrijheid toe-eigent om te zeggen wat hij wil. Al die verschillende Germaanse stammen gaan zich op termijn vereenzelvigen met dat vrij statuut en zullen zich omschrijven als 'Vrijen', 'Vrije mensen', 'Francs', 'Franken'. Zelfs hun eigen stamnamen zullen op termijn moeten wijken voor hun eretitel. De Eburonen, Morinen, Sueven, Catten, Menapiërs, Trevieren, Marcomannen, Sicambren enzoverder zullen in de loop van de tijd muteren en versmelten in hun gemeenschappelijke naam 'Franken'. De Franken geven op termijn hun naam aan het land waar ze gaan wonen en leven.

De Germanen zijn zo dominant dat ze de naam Gallië vervangen door het land van de Franken. Het rijk van de Franken, Franconia evolueert tot Frank(en)rijk. Dat is ook het geval voor de laaggelegen vlakte tussen de Schelde en de Noordzee. Van Brugge als stad is er nog geen sprake maar op het land (het noordelijke deel van het huidige West-Vlaanderen) strijken massa's Vrijlaten neer die er het land gaan bewerken en beboeren en er een vrij leven gaan leiden in een territorium dat ze 'het Vrije' noemen. Dit land van de Vrijlaten heeft ongetwijfeld een identieke betekenis als die van Frankrijk. Het Latijn heeft het over Francia en

Francum. De Franstalige historici hebben het ook over 'le pays du Franc' of 'le Franc de Bruges'. In de geschiedenis van het Brugse Vrije lees ik dat deze 'Vrije' en 'Vranke', ongedwongen volkeren zich vestigen tussen Boulogne tot aan de Schelde met inbegrip van de Zeeuwse eilanden. Geschiedschrijver Olivier de Wree kan in de 17de eeuw nog altijd enkele Frankische stammen ontwaren in het ontwakende Vlaanderen. De Centrones in Kortrijk, de Grudii in de regio Brugge, de Levaci in de Vier-Ambachten (het noordelijk gebied), de Gorduni in Gent, de Morinen in de streek van Terwaan en Veurne. Rond de streek van Doornik leven de Pleumosi.

Het land van de Vrijen

Maar hoe komt dat laag deel van het noorden van Gallië aan die naam 'Vlaanderen'? Er bestaan nogal wat theorieën daaromtrent. De Wree legt een link naar het krekengebied van de streek, een waterrijke grond met poelen, meren en moerassen. Ik verwijs daarbij naar de naam 'vlonder' als een begaanbaar pad over het water. In de parochie van Meetkerke is er sprake van een plek die 'de Vuyl Vla' heet en Vadslo droeg vroeger de naam van Vlazele. Een andere denkpiste is natuurlijk dat Vlaanderen zijn oorsprong vindt in 'Vlandria' wat op zijn beurt direct afgeleid is van 'Vrilandia'. Het land van de Vrijen. Dat de regio daar ook de bakermat is van Vlaanderen kan zeker in die richting wijzen en is het gewoon puur toeval dat de 'vlonder' als waternaam zo goed matcht met 'Vlaanderen'. Vlaanderen kan zelfs zijn naam gegeven hebben aan vlonder! Ik vind het in elk geval toch wel bijzonder dat Vlaanderen en Frankrijk exact dezelfde betekenis hebben; het land of het rijk van de Vrije mensen. De vrije schepenen zijn de eerste wethouders van de Vrijlanders, het zijn uiteraard inwoners van het Vrije, in het Latijn genaamd 'Vry Flandri' een naam die algemeen bekend is bij de mensen van die tijd.

In zijn werk 'Heydens Vlaanderen' gaat geschiedkundige Olivier de Wree op zoek in de geschriften van allerhande oude auteurs. In het vierde hoofdstuk van het bewust boek schrijft hij volgend veelbetekenend fragment; 'mihi Flandria magis placet ex Friflandria contractum, quod ea priiffimè Flandria fit, quoe Francia Francum & terra Franca (Vryland) antiquitus est appellata'. De Wree beweert dus dat Flandri en Frilandia muteren in Flandria exact op dezelfde manier als Franca muteert in Francia.

De drie Flandris

Er is trouwens ook sprake van het meervoud van Flandria. Flandriae of in het accusatief Flandras. Gewoonweg omdat er in het Frankenland rond Brugge drie kwartieren bestaan, de drie Flandris. Elk van deze kwartieren beschikt over een eigen burgemeester en negen schepenen. Zo fungeert er dus een burgemeester in het noorden, in het oosten en in het westen. In Brugge zelf vinden we het bewijs van die 'Flandras' benaming. Zoals gezegd ligt de stad heel centraal in het land van de eerste Franken. Op de markt van Brugge start een weg naar het noordelijke district van het Frankenland, een weg die anno 2019 nog altijd bekend staat als de 'Vlaming-strata', in het Latijn 'platea Flandrensis' met daarbij ook nog de Vlamingbrug (pons Flandrensis) en de Vlamingdam (Ager Flandrensis) en de Vlamingpoort. Eenmaal buiten deze Vlamingpoort splitst de weg zich op om ook naar de twee andere Vlaanderens te kunnen gaan; in de richting van het West- en het Oostkwartier van het Vrije. De weg van het centrum in Brugge in de richting van de drie 'Flandras' geeft verbazingwekkend genoeg enkel toegang tot het noorden, westen en oosten en niet tot het zuiden, tot de andere belangrijke centra van die eerste eeuwen. Vanuit Kortrijk en Gent arriveren in Brugge twee afzonderlijke wegen; de 'via Cortracensis', de Kortrijkse steenweg komt binnen aan de Catharinapoort terwijl de 'via Gandensis', de Gentse steenweg dat doet aan de Gentpoort. Kortrijk en Gent behoren dan nog niet tot Vlaanderen en als hun inwoners naar Vlaanderen willen reizen dan doen ze dat via het centrum van de drie Flandras om dan vervolgens via de Vlamingpoort naar het gewenste Flandria te reizen.

De primitieve naam van Vlaanderen

In diverse biografieën van predikers komt de primitieve naam van Vlaanderen al eventjes piepen. Bisschop Venantius Fortunatus van Poitiers is de allereerste die Vlaanderen bij naam noemt. Hij schrijft rond 550-560 aan Sint-Medard dat hij het ruwe Vlaamse volk heeft toegevoegd aan het bisdom van Noyon. 'Ferrocem Flandrensium gentem sue Noviomensi ecclesie socialle'. In het leven van Eligius, bekend als de 'apostel van Vlaanderen' heeft Oudoenus het in het jaar 660 over 'multum praeterea in flandris laboravit sanctus Eligius'. Ook Miroeus heeft het dat jaar over 'Maritimam oram eo tractu Flandras.....erant ibi tum vici, tum castella'. De inwoners van de landstreken tussen Boulogne, langs de zeekusten tot aan Oostburg worden nu allemaal Vlamingen genoemd. Ze

zijn voor het merendeel allemaal Vrijlaten, afkomstig van de eerste Franken. Oudoenus bevestigt in 660 dat de Kortrijkzanen en de Gentenaars niet meegerekend worden bij de 'Vlaanderlingen'. De regio Vlaanderen is dan ook veel kleiner dan het Vlaanderen uit pakweg de 13de eeuw. De oude kroniek van Saksen heeft het over 'Franken-land by Gant'. Oudoenus vertelt dat koning Pharamond uit het Frankenland vertrokken is uit het Vrije om zich te settelen in Doornik, voor hem het tweede Gallië en dat het derde Gallië in zijn tijd bestaat uit Frankrijk, Noviomensis (regio Noyon), Flandrensis (het Vrije), Gandensis (het Gentse) en Cortracensis (de streek van Kortrijk).

We streden dapper met de zwaarden

De naam Vlaanderen komt pas echt boven water in het jaar 835 wanneer Lodewijk de Vrome zijn gebieden gaat indelen en daarbij de naam van 'Flanderus' laat vallen. Rond diezelfde tijd is er een Scandinavische bard die de tochten van de Noorman Ragnar Lodbrog bezingt en het daarbij heeft over Flemingia tussen de oceaan en de Schelde. Die Ragnar Lodbrog ken ik trouwens van de historische reeks van de Vikingen op tv. De letterlijke tekst luidt als volgt:

Hiuggum vier med hiorve
Hilldur var synt i vehste
Adur Freyr kongur fille
A Flemingia lande

Vrij vertaald als volgt:

Wij streden dapper met de zwaarden
De rusteloos aangewassen slag
ging zonder einde, ter ere van Freir, de koning
die ter aarde lag in Vlaanderland.

In het jaar 859 maakt Kortrijk nog altijd geen deel uit van Vlaanderen. In de tijd van Karel de Kale staan de verscheidene regio's er in de 'Capitulis Caroli Calvi' nog omschreven als Noyon, Vermandois, Artois, Kortrijk, Vlaanderen als zijnde de graafschappen van forestier Ingelram. In feite regeert Boudewijn dan al jaren in de plaats van zijn vader. Ik zal het later hebben over de chronologische opgang van de eerste forestiers maar kan alvast stellen dat het die Boudewijn zal zijn die de eerste graaf van

Lodewijk met wie hij goed bevriend is. Koning Lotharius regelt het zelfs dat zijn geestelijken het huwelijk tussen de geliefden inzegenen.

Een confrontatie op de Sint-Elooisberg

De reactie van Karel de Kale is er een met veel machtsvertoon. Hij mobiliseert een leger van 100.000 man om Vlaanderen een les te leren en helemaal te verwoesten. Boudewijn, ondertussen teruggekeerd in Harelbeke, slaagt er in om een leger van 24.000 mannen daartegenover te stellen. De Vlamingen vermijden de open vlakte en verschansen zich in de bossen in de buurt van Arras, meer bepaald op de Sint-Elooisberg. Karel de Kale trekt er dan maar met heel zijn leger naartoe en dat is beslist geen verstandige zet. Het komt tot een confrontatie op die Sint-Elooisberg van Arras, toen nog Atrecht. De Fransen krijgen er zoveel klop als ze willen. Wie niet tijdig op de vlucht kan slaan wordt krijgsgevangen genomen. Boudewijns schoonvader raakt gewond maar kan zich redden door te vluchten. Laat me toe om even te twijfelen aan het waarheidsgehalte van deze veldslag. De Fransman geeft zichzelf amper de tijd om te herstellen van deze opdoffer en onderneemt al direct een nieuwe aanval. Dit keer niet met de wapens maar met het geloof. Karel de Kale wendt zich tot paus Nicolaas met de klacht dat zijn dochter door Boudewijn geschaakt werd. De paus slaat de Vlaming prompt in de ban van de kerk.

Een volgende veldslag met opnieuw een sterk Frans leger eindigt bij Rijsel opnieuw in een optater voor de Fransman. Het begint er nu toch op te lijken dat hij beter zijn schoonzoon te vriend kan houden. Karel en Boudewijn moeten dringend praten over een mogelijke wapenstilstand. Zoveel is zeker. Boudewijn vertrekt met zijn Judith naar Rome om die gehate banvloek ongedaan te maken en komt daar af met de specifieke vraag of de paus niet persoonlijk zou willen bemiddelen om hen weer 'on speaking terms' te krijgen met zijn schoonvader. Die laatste zou eigenlijk niets liever willen. Een sterke alliantie met de Vlamingen is meer dan nodig om de druk van de Noormannen van Rorik uit Frankrijk weg te houden. Het dreigement van Boudewijn om samen te werken met deze Rorik zal wel de ommezwaai in de geest van de Franse koning verklaren.

Boudewijn van de Ijzer, graaf van Vlaanderen

Anno 862. Boudewijn en Judith zijn nog maar amper teruggekeerd in Brugge als er zich hier gezanten van zijn schoonvader aanbieden met de

vraag om vrede te sluiten. Het koppel reist onmiddellijk naar Frankrijk. De spons kan geveegd worden over de ontvoeringszaak op voorwaarde dat Boudewijn bereid is om trouw te zweren aan de Franse kroon. Die belofte geldt ook voor zijn opvolgers. Dat heeft voor wat betreft Vlaanderen drie grote gevolgen: Vlaanderen breidt zich nu uit tot aan de Schelde en de Somme maar wordt nu een officieel leengoed van Frankrijk. De naam van forestier wordt vervangen door die van 'graaf van Vlaanderen', een titel die Boudewijn van de Ijzer en al zijn nazaten mogen voeren. Daarnaast wordt de nieuwe graaf begiftigd met de relieken van de heilige Donaas van Reims die hij naar Vlaanderen laat overbrengen en voorlopig bewaart in de kerk van Torhout. Die Donaas was een paus die ooit geleefd heeft in de 4de eeuw.

Al in 864 krijgt graaf Boudewijn de kans om te bewijzen dat hij een terechte schoonzoon is van de koning. De Noormannen arriveren met een talrijke vloot van schepen in de verwachting om dit zachtgekookt eitje te beroven. Namelijk weerloze landlieden die hun havens zomaar uit schrik afstaan en best gelukkig zijn dat ze hun vege lijf kunnen redden. Het draait helemaal anders uit. Met hun graaf aan het hoofd van de Vlamingen rukken ze uit tegen de vijand waardoor die met veel verlies van manschappen en schepen op de vlucht moet slaan en zich nu voorlopig niet meer zal laten zien hier in de lage landen bij de Noordzee. Dat blijkt toch uit de oude geschriften.

Een nieuw systeem van financiering

Boudewijn blijft zich verder focussen op zijn graafschap van Vlaanderen. Hij laat op diverse plaatsen kastelen bouwen om het land te beschermen tegen zijn vijanden. Daarnaast schieten er een reeks van kapellen en kerken uit de grond. De voornaamste is ongetwijfeld die van Sint-Donaas. Het eerste gebouwtje is niet veel meer dan een koor. Van een voorkerk en zijbeuken is er nog lang geen sprake. De graaf zorgt voor een systeem van financiering (een prebende) waardoor hier twaalf kanunniken de diensten kunnen organiseren en het geloof van de Bruggelingen enigszins kunnen aanscherpen. De geestelijken beschikken over een gemeenschappelijke eetzaal en een slaapkamer die paalt aan de kapittelkamer. De relieken van Donaas die tijdelijk bewaard werden in Torhout verhuizen nu naar het nieuwe Sint-Donaaskerkje waar ze voortaan vereerd zullen worden.

Het jaar 870. Ook in Gent begint graaf Boudewijn I aan grote bouwwerken en dit jaar krijgen ze daar het neusje van de zalm als de inwoners het lichaam van de honderd jaar eerder overleden 'heilige' Amelberga ten geschenke krijgen. Het is toch wat met die aanbidding van al die dode knoken. Deze devote edelvrouw stierf rond 777 en lag aanvankelijk begraven in Temse. Het is bisschop Rainelmus van Doornik die haar stoffelijke resten tijdens een grote plechtigheid naar Gent laat vervoeren. De relieken van Amelberga zullen er een plaatsje vinden in de Sint-Pietersabdij. Al de edellieden van Vlaanderen tekenen er present en ook de zeer godvruchtige Boudewijn mankeert niet op de afspraak. En terwijl hij nu toch samen is met zijn belangrijkste edelen vernieuwt hij meteen al de bestaande rechten en privileges en krijgen de inwoners er ook nieuwe. Dat gebeurt uiteraard met instemming van de geestelijke wereld. Hij belooft in Gent dat hij alles in het werk zal stellen om de privileges te (laten) onderhouden zoals dat hoort bij een rechtvaardige prins.

Het gravensteen en de Steenakker

Boudewijn krijgt volop kans om zijn status van graaf waar te maken. Daar heeft de dreiging van de Noormannen alles mee te maken. Het is deze eerste graaf die de Burg van Brugge versterkt met hoge torens, muren en bolwerken. Boudewijn blijft bezorgd dat de wildemannen uit het noorden hier plots weer zullen opduiken en bouwt in Brugge een burcht, de Burg. Goed versterkt, voorzien van stevige muren. Het kasteel moet in tijden van oorlog een veilig onderkomen zijn voor de inwoners, voor de vrouwen en de kinderen en hun bezittingen. De graaf laat ook een burcht bouwen in Gent. Met de heel toepasselijke titel 'Gravensteen'. Een beetje zoals de burcht in Antwerpen waar de inwoners hun veilige plek omschrijven als het 'Steen'. De Steenakker aan de Leie in Wervik herinnert ons er aan dat Boudewijn hier een identieke burcht liet construeren. Ik kan deze bewering helaas niet staven door geschriften. Allemaal om weerstand te kunnen bieden aan de wildemannen uit het noorden. De muren van de burg zijn volgens de kroniekschrijvers wel acht voeten breed en honderd voeten hoog en onmogelijk te verwoesten. Op een bepaald moment wordt de vrees voor de Noormannen realiteit. Daar komen ze aan! Boudewijn slaagt er herhaaldelijk in om hen nederlagen aan te smeren maar de woeste noordelingen hernieuwen telkenmale hun aanvallen met zo veel vers mensenvlees als ze maar willen.

Een schuilplaats in de buurt van Amersham

In het jaar 876 zeilen ze massaal het Scheldebekken binnen. Onder het bevel van hun zeekoning Hastings. Eens geland storten ze zich op het land van Cadzand waar ze onder andere de schone steden van Oudenburg en Rodenburg vernielen. In Brugge richten ze verschrikkelijke verwoestingen aan. Ze vernielen de abdij van Eeckhoutte en breken die af tot op de grond. De monniken die hier al zo veel goeds voor de gemeente hebben gedaan worden weggejaagd. Een aantal onder hen vindt een schuilplaats in de buurt van Amersham, gelegen op de weg naar Oostkamp. Ter hoogte van een stenen brug waardoor die plek de naam van 'Steenbrugge' zal blijven houden. De noordse roofpartijen dijen verder uit tot aan de mondingen van de Deule en de Scarpe waar ze door graaf Boudewijn van Vlaanderen en graaf Renier van Mons gestuit worden.

In 879 overlijdt de dappere Boudewijn in Atrecht. Hij heeft het land 25 jaar bestuurd als forestier en nog eens 5 jaar als graaf van Vlaanderen. Boudewijn van de Ijzer heeft zich bijzonder geliefd gemaakt bij de Vlaamse geestelijkheid. Niet moeilijk dat de middeleeuwse kronieken uitpuilen van de goede woorden over zijn figuur. De schrijvers prijzen Boudewijn de hemel in, deze vorst heeft tijdens zijn leven nooit iets aangevangen zonder eerst om raad en toestemming te vragen aan de geestelijke staat. Het lijk van de dode graaf wordt naar Sint-Omer (Sithiu) gevoerd en bijgezet in de kerk van Sint-Bertijns. Boudewijns hart en ingewanden vinden hun laatste plekje in de abdij van Sint-Pieters te Gent. Boudewijn en Judith bezegelden hun voor Vlaanderen historische liefde met drie zonen. Karel, de oudste stierf al tijdens zijn jeugd, Boudewijn en Rudolf (Raoul). Wat Judith zelf betreft, tasten de geschiedschrijvers in het duister hoe haar leven verder verloopt. Dat ze vermoedelijk haar man overleeft en dat haar lichaam naast de ingewanden van haar man begraven ligt in Gent. Kroniekschrijver Despars beweert dat ze in Saint-Denis te Parijs ligt, op de begraafplaats van haar ouders en van de koningen van Frankrijk. Volgens Wikipedia en andere internetbronnen stierf de Frankische prinses en gravin van Vlaanderen Judith van West-Francië al op 25-jarige leeftijd in 870.

Groot van gestalte en van moed

Anno 879. Boudewijn II treedt in de voetsporen van zijn vader. Hij laat zich 'de Kale' noemen. Niet omdat hij kaalhoofdig is maar omdat hij de bijnaam van zijn twee jaar geleden grootvader Karel de Kale wil eren en behouden en zichzelf toch wel wil meten met het imago van een grote koning. Zijn broer Rudolf krijgt na de dood van vader Boudewijn het bestuur over het graafschap van Cambrai (Kamerijk) toegewezen. Boudewijn II staat bekend als een devote prins, groot van gestalte en van moed. Die eigenschappen kan hij maar al te goed gebruiken om Vlaanderen te besturen. Tijdens het begin van zijn regeerperiode, in 880, krijgt hij te maken met extra grote aanvallen van de Denen en de Noormannen die perfect op de hoogte zijn van de dood van de 'ijzeren' Boudewijn die hen maar al te vaak met het zwaard verpletterde. De noorderlingen rukken met een verbazingwekkend machtsvertoon op in de richting van Vlaanderen. Onder de leiding van hun aanvoerder Rollo, een beer van een vent die haast geen paard vindt dat kloek genoeg is om zijn torso te dragen. Ze hopen hier een grote buit te vinden maar ondervinden al vrij snel dat Boudewijn II uit hetzelfde hout gesneden is als zijn vader. Pas na lang en hard vechten en na veel bloedverlies en dankzij een numeriek overwicht kunnen ze het Vlaams leger van Boudewijn neerslaan. De Noormannen laten zich nu helemaal van hun slechtste kant zien. Wrede en hebzuchtige mannen zijn het. Aan hun aantallen lijkt wel geen einde te komen.

Enorme schade in Vlaanderen

De woeste zeeschuimers zitten al gauw in Gent waar ze lelijk huis houden in de abdij van Sint-Baafs. De monniken van dat klooster zijn haastig op de vlucht geslagen en zwerven nu van klooster naar klooster, tevergeefs op zoek naar een beetje veiligheid. Na de winter verspreiden de Noormannen zich als een heuse plaag over heel Vlaanderen. Ze plunderen, verwoesten, branden en moorden er op los. Langs de Schelde en de Leie blijft er niets ongeschonden. Een aantal kloosters en steden worden zwaar toegetakeld maar blijven tenminste nog bestaan na de doortocht van deze wildemannen. Ik heb het over Sint-Omer, Doornik, Terwaan, Boulogne, Oudenburg, Oostburg, Aardenburg, Torhout, Veurne, Ieper, Kortrijk en andere plaatsen die allemaal erg te lijden krijgen. De dorpen krijgen het nog veel harder te verduren en worden tot as herleid. Hekelsbeek, Wormhout, Groenberge (het latere Bergues of Sint-

Winoksbergen), Watene, Cassel, Belle, Steenvoorde, Poperinge, Mesen, Waasten, Komen, Wervik. En hogerop, naar het noorden toe, krijgen nog andere plaatsen het zelfde lot toebedeeld; Harelbeke, Petegem, Oudenaarde, Aalst, Enname en nog heel wat andere plekken en burchten, groot of klein die van de aardbodem verdwijnen of tot puinhopen worden getransformeerd.

Een ware slachting onder de Noormannen

Het jaar 880. De noorderlingen nemen de stad Kortrijk in, laten hun kamp daar versterken en brengen er de winter door terwijl ze de ene na de andere uitval doen. Hun aanvallen zijn bijzonder schadelijk voor het land. Ze vernietigen de regio van de Vier-Ambachten, steken heel de stad van Sint-Omer in brand. Gelukkig sparen ze het klooster van Sint-Bertijns. Ook Terwaan en Doornik en heel wat andere steden en dorpen vallen ten prooi aan de vlammen. De inwoners zijn zo erg verschrikt van al hun gewelddaden dat ze smeken en bidden tot God om verlost te mogen worden van de woede van de Noormannen. Van daar wil Rollo verder zuidwaarts opschuiven in de richting van Henegouwen. In 881 komt het bij het bos van Mormal, het Kolenwoud bij Thuin tot een zware veldslag waarbij de mannen van graaf Boudewijn een vreselijke slachting aanrichten bij de Noormannen. Er is sprake van 9.000 doden. De rest keert zwaar gehavend terug naar hun kamp in Kortrijk. Boudewijn beschikt helaas niet over voldoende soldaten om hen definitief uit te tellen. In 882 volgt er een identieke golf van Noors geweld en zijn Cambrai en Arras aan de beurt. De volgende jaren zijn niet minder noodlottig voor het Vlaamse land. De mensen kunnen pas een beetje rustiger ademen als de moordbenden verder trekken richting Frankrijk. Er zijn er ook die via de Maas en de Rijn binnendringen in Austrasië om ook dat land te verpletteren. De Vlamingen kunnen er maar wel bij varen, zolang ze hier maar verdwijnen!

Les Normands

De slag van Leuven zal pas in het jaar 911 de macht van de Vikingen breken. Er is nu tenminste de hoop dat Vlaanderen verlost zal zijn van verdere agressie. Boudewijn ziet zijn positieve verwachtingen nog bevestigd wanneer de Noorse leider hertog Rollo het leenbezit van een groot gebied ten zuiden van Vlaanderen krijgt. Een regio die voortaan de naam van Normandië zal dragen. 'Les Normands' hebben dan toch een

nieuwe thuis op het vasteland beet. Hun zwerflust zal nu wel vanzelf verminderen. In latere dagen zullen ze eveneens door de christelijke leer gebrainwasht worden en daardoor gelukkig wat zachtere zeden aannemen.

In het teken van de heropbouw

Het begin van de 10de eeuw staat natuurlijk in het teken van de heropbouw. De bouwmaterialen van alles wat afgebroken werd kunnen nu worden ingezameld en zullen dienen om de geblakerde steden en dorpen weer op te bouwen en in te richten. Stenen uit Aardenburg en Rodenburg recycleren ze in de Brugse versterkingen. Zo gaat dat in de middeleeuwen. Vervoer van stenen en hout is complex en helemaal niet evident door het ontbreken van fatsoenlijke wegen. Dat is meteen ook de reden waarom zoveel archeologisch materiaal verloren gaat. Ook de graaf doet zijn best om de rampen die zijn onderdanen hebben geteisterd enigszins te helpen verzachten. Het is natuurlijk ook een poging om verder onheil te voorkomen. Zo voltooit hij de werken die nog door zijn vader werden opgestart in Brugge. De buitenzijde van de stad krijgt nu muren en poorten.

De werklieden gebruiken daartoe inderdaad de stenen van het verwoeste Oudenburg. Olivier de Wree beschrijft de nieuw aangelegde omloop en alles wat er zich binnenin bevindt. Die gaat van de Burg naar de Blinde Ezelsbrug, Calisbrug, Peerdenburg, Meulenbrug, Sinte-Annabrug, Strooibrug, langs de Karmelietenburg voorbij de Zuidzandbrug naar het Begijnhof. Van daar keert de omloop via het hospitaal van de H. Johannes voorbij de Eeckhouttebrug en de Pandburg om tenslotte weer bij de Burg terug te keren. Deze kroniekschrijver relateert de stenen muren van dat jonge Brugge. De poorten zullen wel in steen gebouwd zijn maar de omwalling rond de stad is een cirkel van opgeworpen aarde omzoomd door grachten. Ook in Ieper komt er een gelijkaardige omwalling. Net zoals in Sint-Omer en de nabijgelegen abdij van Sint-Bertijn die beschermd wordt door nieuwe verschansingen. De oude naam van Sithiu verdwijnt meteen als de abdij en zijn omgeving in één agglomeratie versmelten tot Sint-Omer.

Groenberge verrijst uit zijn assen

Boudewijn II levert veel inspanningen om ook Groenberge uit zijn puinen te doen verrijzen. Er komen wallen. De nieuwe stad krijgt een burcht en een klooster waar de relikwieën van de heilige Winok hun plaatsje vinden. Zijn restanten worden daarvoor weggevoerd van het naburige Wormhout. De bescherming van de abdijen is topprioriteit voor de graaf. Er is best al sprake van een redelijke rijkdom in de eerste helft van die negende eeuw. Een rijkdom die als een magneet inwerkte op de Noren en dus veranderen die abdijen noodzakelijkerwijze in ware vestingen. Gent blijft zowat de hele eeuw in een toestand van verval. Het maatschappelijk leven in Vlaanderen lijkt inderdaad verder gevorderd aan de zee kant en in het westen. Om de beveiliging van het land te bevorderen laat Boudewijn II her en der nieuwe burchten bouwen, eigenlijk de naam 'kasteel' niet waardig. Die centra zijn vermoedelijk de aanzet van de kasselrijen, een soort militaire indeling van het graafschap, waarbij het bevel telkens in handen is van een vazal met voldoende haar op zijn tanden. Het verbeteren van de zeden bij zijn onderdanen blijft belangrijk.

Boudewijn laat verscheidene plakaten afkondigen om iets te doen aan de vele ongeregelde zaken. De graaf toont zich bezorgd om het land van stropen en boosheid te zuiveren. Het volk moet streven naar vrede en eendracht want dat maakt uiteindelijk zijn eigen bestuur eenvoudiger. Hij laat zich daarbij adviseren door een soort regering *avant la lettre*. Enkele historici zijn van mening dat dit pas later zal gebeuren terwijl anderen graaf Boudewijn II als stichter van deze adviesraad beschouwen. Die bestaat uit twaalf van zijn bijzonderste leenheren. Tijdens de vergaderingen zitten er zes aan zijn rechterzijde en zes aan zijn linkerzijde. De graaf verklaart de waardigheid van die twaalf functies als een erfelijk recht en zo zijn die eerste leenheren meteen de eerste heren van het rijk van de graaf. Het zogenaamde 'Hof van Vlaanderen' bezorgt ons land in elk geval extra luister en prestige en zowaar een vleugje koninklijk aanzien.

Zeven lanssteken voor abt Fulco

Als leenheer van de Karolingische koning moet de graaf van Vlaanderen ingrijpen als Odo van Parijs de macht overneemt van de Karolingers. Dat gebeurt in de periode tussen 888 en 898. In die strijd om de macht vallen

Boudewijn en zijn jongere broer Rudolf in 896 het graafschap Vermandois aan. De broers bemachtigen daarbij Arras, Péronne en Saint-Quentin. Herbert I van Vermandois slaat echter terug en neemt Rudolf gevangen. De jongste zoon van Boudewijn van de Ijzer bekoopt zijn verzet op 28 juni 896 met het leven. Anderhalf jaar later herstellen de Karolingers hun machtspositie en komt koning Karel III de Eenvoudige op de troon in West-Francië. De hele toestand zal jarenlang de relatie tussen Vlaanderen en Vermandois vertroebelen. Ik vertel daarbij nog dat onze eigenste graaf van Vlaanderen op 17 juni 900 wraak neemt door abt Fulco van Sint-Bertijns in koelen bloede en met zeven lanssteken te vermoorden. De Franse bisschoppen slingeren Boudewijn en zijn trawanten in de ban van de kerk maar de graaf van Vlaanderen lacht de clerus en koning Karel III vierkant uit. Ze weten goed genoeg wat Fulco op zijn kerfstok had. Uiteindelijk zal de zaak in de doofpot belanden met een nieuwe abt in Sint-Bertijns, een figuur die zich weer achter Boudewijn II schaaft. Het geeft toch wel te denken hoe de toestand van de arme bevolking moet zijn rond het jaar 900. De mensen zijn om te beginnen leeggeplunderd door de barbaren uit Scandinavië die zich als een wervelwind verspreid hebben over hun land en dat terwijl hun vorsten de naam van mens sowieso onwaardig zijn.

De broers Arnulf en Adolf

Het flatterend plaatje van de Vlaamse geschiedschrijvers kan ik dus best wel enigszins relativeren. Deze graaf-moordenaar Boudewijn II brengt zijn volwassen leven door aan de zijde van Elstrudis, de dochter van de Angelsaksische koning Alfred de Grote. Het koppel krijgt vijf kinderen. Twee zonen en drie dochters. Arnulf en Adolf, Estruda, Graciana en Judith. Kort voor zijn dood houdt de graaf nog een algemene vergadering i.v.m. het bestuur van Vlaanderen. Hij sterft op 2 januari 918 in Gent nadat hij zijn land voor 39 jaar heeft bestuurd. Ondanks zijn verzoek om in de abdij van Sint-Bertijns in Sint-Omer begraven te worden zal zijn stoffelijk overschot eindigen in de kapel van Onze-Lieve-Vrouw binnen de Gentse abdij van Sint-Pieters. Dat gebeurt op bevel van zijn echtgenote Elstrudis die graag bij hem zou begraven worden, iets wat ze in de mannenabdij van Sint-Bertijns onmogelijk kunnen accepteren. Een vrouw, stel je voor!

Anno 918. Boudewijns opvolging zorgt voor een split in zijn bezittingen. Arnulf I (29) wordt de nieuwe graaf van Vlaanderen terwijl zijn broer Adolf

een ietwat ondergeschikte rol krijgt als graaf van het land van de Morinen. Dat is de regio van Boulogne of Bonen, Saint-Pol een kilometer of tien van Atrecht, Terwaan en Guines. Adalulf zal rond 934 kinderloos sterven en daarna zal dat hele gebied weer terugkeren in de schoot van Vlaanderen. Een van de eerste beleidsdaden van graaf Arnulf is ervoor te zorgen dat zijn moeder de nodige schenkingen doet aan de Sint-Pietersabdij van Gent. Nu ze heeft aangegeven dat ze er wil begraven worden mag er best ook boter bij de vis komen. Elstrudis gaat in op zijn verzoek en schenkt veel schone gronden aan de abdij. Deze gronden liggen in het graafschap van Kent in het koninkrijk van Engeland. Ze is dan ook niet voor niks de dochter van koning Alfred de Grote.

Verteerd door het vuur en in gruzelementen

Graaf Arnulf zal met verloop van tijd de bijnaam van 'de Oude' krijgen. Hij raakt verwickeld in een hevig conflict met zijn buur de hertog van Normandië, een twist die blijkbaar al meegaat van de tijd toen zijn vader nog leefde. De ruzie met Normandië draagt natuurlijk niet bij tot de interne rust van het uitgeputte Vlaanderen. Vooral de geestelijken te lande klagen steen en been dat alle energie en middelen besteed worden aan ridders en oorlogslieden. De toestand van de kerk na de rampspoed van de Noormannen blijft allerellendigst. De kloosters hebben al hun kostbaarheden zien wegvoeren. Hun gewijde vaten, gouden en zilveren heiligenschriften. Hun kostbare boeken, ontelbare handschriften uit de oudheid. Manuscripten die de eerste kerkvaders zo zorgvuldig hadden bewaard zien ze nu verbrand en vernield. Er zit niet veel anders op voor de monniken om hun vernielde kloosters achter te laten. Verteerd door het vuur en in gruzelementen dienen ze nu als schuilplaats voor wilde dieren of voor landlopers en struikrovers. Hun akkers en boomgaarden waar de monniken zo veel tijd en energie hebben ingestopt zijn veranderd in braaklanden en woestijnen en begroeid met distels en doornen. Alsof ze er nooit geweest waren. Vrede, godsvrucht en welvaart zullen nog niet voor morgen zijn. Het stikt overal van de vluchtelingen, bedelaars op zoek naar wat brood in deze beproefde streek. Ze kloppen aan bij de villae van de noblesse. Of aan de deuren van de rijkere burgerij ergens langs de straten van de omwalde steden. Hier en daar ondernemen enkelingen pogingen om de gronden van de abdijen weer vruchtbaar te krijgen en om er wat simpele huizen op te trekken. Niet gemakkelijk want de Noormannen hebben zo goed als niks intact gelaten en tot overmaat van

ramp vallen veel verlaten eigendommen nu ten prooi van inhalige edellieden. De landlieden leven kortom gezegd in mensonwaardige omstandigheden zonder enige middelen van bestaan.

De wildemannen zijn daar terug

De lokale graven verdelen de gronden en de landerijen van de abdijen nu onder hun eigen leenmannen en vazallen die later weinig geneigd zullen zijn om die terug af te staan aan de rechtmatige eigenaars. Ik verwonder me er niet over dat de Vlaamse geestelijkheid gaat pruttelen bij graaf Arnulf die precies zoals zijn vader zaliger netjes heeft meegewerkt met de adel en de hand legde op nogal wat kerkpanden in het graafschap. Graaf Arnulf zal later tot inzicht komen en de geestelijke eigendommen herstellen. Hij helpt krachtdadig bij de heropbouw van kerken en abdijen en zorgt dan toch voor een heropbloei van het land. Zo roept hij in 937, op verzoek van Transmarus de bisschop van Doornik, de monniken van Sint-Baafs terug naar Gent. Hij helpt hen met man en macht om hun ooit zo beroemde abdij uit zijn vervallen toestand te herstellen. Tot nieuwe verwickelingen ervoor zorgen dat het klooster en de inwoners van de villae die er van af hangen plots niet meer zullen moeten rekenen op de hulp van hun graaf.

Tot overmaat van ramp spoelen er opnieuw hele benden Noormannen aan, wildemannen uit Denemarken die de Vlaamse kustlijn terroriseren. Ze moorden er op los, plunderen de steden, verbranden de kerken. De graaf krijgt de assistentie van zijn broer Adolf en probeert hen af te stoppen. Tijdens een grote bloedige slag in Valkenburg lijden de Noormannen een dermate grote nederlaag aangesmeerd en verliezen ze zo veel strijders dat hun volk wel helemaal vernietigd lijkt. De paus vindt dat de inzet van de graaf wel eens beloond mag worden. Hij vaardigt een bulle uit waarbij Arnulf in het bezit stelt van een hele reeks tienden over zowat heel het grondgebied van Vlaanderen. Welke paus dat deed en wanneer die veldslag in Valkenburg precies plaatsvond moet ik de lezer schuldig blijven.

Opnieuw controle over Atrecht

In 929 sterft Elstrudis, de moeder van Arnulf en kan ze zoals ze dat graag wou begraven worden in de O.L.V.-kapel van de Sint-Pietersabdij. Om een of andere reden inspireert zijn moeders dood hem om wat extra zorg te

besteden aan het herstel van de kerken en de kloosters. In 931 krijgt graaf Arnulf de controle over Atrecht. Hij herstelt daar het klooster van de heilige Vedastus dat deels verwoest was door zijn vijanden. Twee jaar later verliest hij zijn broer Adolf en komen zijn gebieden weer integraal onder Vlaamse vlag. In 936 komt Lodewijk van Overzee aan zet als nieuwe koning van Frankrijk. Hij is een afstammeling van de beroemde Karel de Grote en kijkt met gretige ogen naar Lotharingen dat ooit nog in het bezit was van de Karolingers maar sinds 925 onder het gezag staat van de koning van Germanië. Dé grote concurrent natuurlijk. De lezer zal zich vermoedelijk afvragen waar Lotharingen zich bevindt en wat dit te maken heeft met onze vaderlandse geschiedenis. Ik vertel er daarom dus bij dat het bewuste Lotharingen zowat het huidige België omvat, t.t.z. alle gebieden ten oosten van de Schelde. Oost-België valt dus in het oude Duitsland terwijl Vlaanderen Frans grondgebied is. De Duitse koning, Otto I beseft dat hij de Fransman van zich moet afhouden. Hij heeft trouwens goed in de gaten dat nogal wat edelen sympathiseren met Lodewijk. Otto gaat samenspannen met zijn schoonbroer Hugo van Parijs, Hugues le Grand. Best grappig is trouwens dat de Franse koning getrouwd is met Gerberga een zuster van Otto en dat beide rivalen dus ook elkaanders schoonbroers zijn. Van je familie moet je het hebben! Om het verhaal nog wat smeüger te maken geef ik nog mee dat de grote Hugo zelf de nodige ambities koestert om het koningschap in Frankrijk over te nemen.

De komst van Arnulf de Bevere

In 940 trekt graaf Arnulf zijn Angelsaksische neef Arnulf de Bevere aan als strategische adviseur om de grenzen van Vlaanderen te versterken. Hun moeders Elstrudis en Aethelflaed zijn allebei dochters van de Engelse koning Alfred de Grote. Lord de Bevere heeft grote competenties opgebouwd met het bouwen van burchten in Engeland. Na een staatsgreep zetten ze hem in Old Sarum (het latere Salisbury) aan de kant en dat betekent een buitenkans voor Arnulf om zijn op een zijspoor gezette neef deze topfunctie hier in Vlaanderen aan te bieden. Zijn familienaam zullen we voortaan terugvinden in de diverse Beverens die Vlaanderen rijk is; Beveren-Leie, Beveren-aan-de-Ijzer, Beveren aan de Schelde bij Antwerpen en andere. Op al die plaatsen krijgt hij strategische grondgebieden ter beschikking om ze te verdedigen tegen de vijand. De Noormannen en de Duitsers om er maar enkele te noemen. Deze Arnulf de Bevere bouwt onder andere de burcht in Diksmuide die meteen de

aanzet geeft tot het ontstaan van deze stad. Zijn nakomelingen zullen eeuwenlang bekend blijven als Diksmuidse burggraven en vertrouwelingen van de Vlaamse graven.

Vlaanderen en de burenen van Lotharingen

Er komt gegarandeerd oorlog van. Graaf Arnulf van Vlaanderen staat uiteraard aan de kant van koning Lodewijk. Hij is aan hem verknocht door zijn familiebanden en natuurlijk ook door zijn eed van leenman die hij aan de Fransman heeft afgelegd. Hij ziet zich dus verplicht om de Duitsers te bestrijden. Toch trekt Otto aan het langste eind. In de buurt van Laon komt het in 941 tot een grote veldslag waarbij de helft van het Frans leger gedecimeerd wordt en de rest op de vlucht slaat. Dat betekent een bittere nederlaag voor Lodewijk die zich ternauwernood in het zadel kan houden en dat dankzij de hulp van de Aquitaniërs. Otto kan zijn gezag in Lotharingen nu helemaal herstellen en hij brengt oost-België weer helemaal onder de Duitse heerschappij. Het kost hem niet veel moeite nu de Fransman in de lappenmand ligt. Arnulf is wel de gebeten hond voor de Duitse koning. Zijn steun aan Lodewijk vergeet hij niet zomaar. Deze wrok zal natuurlijk heel erg ongemakkelijk aanvoelen voor de graaf van Vlaanderen. Het gebied tussen Gent en Antwerpen met inbegrip van het land van Waas is in die tijd nog geen Vlaams grondgebied. De Schelde gaat gaandeweg een grote rol spelen in de ontwikkeling van Vlaanderen. De stroom loopt van Gent naar Dendermonde, verenigt zich met andere rivieren en stroomt dan verder tot in Antwerpen. Daar splitst die zich in twee zeearmen. Een deel van die oude Schelde loopt hoogstwaarschijnlijk van zuid naar noord via Gent naar Biervliet waar ze zich in een soort van zeeboezem of grote kreek ontlast.

Gent en de loop van de Schelde

In die oude tijden vloeien de Leie en de Schelde niet met elkaar samen te Gent maar behoudt de Leie haar eigen bedding op het traject waar momenteel nog altijd de Lieve stroomt die er vermoedelijk een overblijfsel van is. Een algemene springvloed die gepaard gaat met een grote westerstorm zal er de oorzaak van zijn dat het waterpeil van de Schelde op een moment zodanig gaat stijgen dat het overstromende water zijn weg wel moet zoeken in de gezwollen Leie. De watermassa baant zich met geweld een weg van Gent naar Dendermonde. Zo ontstaat een nieuw traject voor de Scheldestroom. De nieuwe bedding wordt na

verloop van tijd dieper en dieper en voert de meeste wateren in de richting van het oosten. Terwijl er in de vroegere bedding niet veel stroming meer overblijft. Waarop die gaat verzanden en dichtslibben zodat er uiteindelijk niets meer van zal overblijven. Wanneer dat proces verlopen is kan niet exact worden vastgesteld. Maar het valt aan te nemen dat het tussen de 6de en de 9de eeuw moet geweest zijn. Rond het jaar 900 moet de oude Schelde nog bevaarbaar zijn hoewel de nieuwe Schelde dan al lang zijn nieuwe bedding volgt. Die nieuwe loop van de Schelde krijgt ook zijn politieke consequenties. Na de dood van de Franse koning Lodewijk de Vrome beslissen zijn kinderen dat de grens tussen Frankrijk en Lotharingen wel degelijk de Schelde is. Alles wat zich ten oosten van Gent bevindt maakt deel uit van Lotharingen en valt dus in het Duitse keizerrijk, het gebied dat al in hun handen is sinds 925. Het zijn de vroegere graven die dat oostelijk gebied in vroegere jaren een beetje clandestien hebben binnengereven, zelfs zonder medeweten van hun leenheer-koning. 'Je moet niet denken dat je zomaar met mijn voeten kan spelen', zo iets zal koning Otto wel gedacht hebben over Arnulf na zijn steun aan de Fransen tijdens de veldslag van Laon. En dus palmt hij de oostelijke landen van Gent netjes weer in. Later zullen de zonen van de Franse koning dit nog eens extra officialiseren. Gent ligt nu perfect aan de grens tussen Vlaanderen en Duitsland.

De Otto-Gracht ten oosten van Gent

Als nieuwe graaf van de oostelijke regio van Gent (de overkant van de Schelde dus) wordt een zekere Wigman aangeduid, één of andere hoge piet van het adellijk huis van Saksen. Het is best grappig om erbij te vertellen dat de oostzijde dicht bij Gent-stad tot aan de Vier-Ambachten in die tijd de 'Otto-Gracht' genoemd wordt. Wigman wordt dus in elk geval de baas over het land van de Over-Schelde, het land van Waas, de villae van Hulst, Axel, Boekhoute en Assenede, het land dat later bekend zal raken als deze 'Vier-Ambachten'. Ook Aalst zal korte tijd later onder het gezag van Wigman vallen. Fijne geschiedenis is het. Ik leer iets bij. Zoals die fameuze naam 'De Vier-Ambachten'. Waar komt die dan wel vandaan? Hulst, Axel, Boekhoute en Assenede zijn in de jaren 900 allen hofstedes (villae) met elk een redelijke partij grond. Ze worden alle vier bestuurd door een eigen gouwgraaf, een soort ambtenaar in dienst van de koning, een ministerialis. De gebieden zelf worden 'ministerium' genoemd wat in het Frans omschreven wordt als 'métier' en in het Nederduits als

'ambacht'. Pas later zal de term ambacht enkel nog van toepassing zijn voor ambachtslieden en handwerklieden. Maar dat even terzijde. Het hele gebied dat onder het bestuur van graaf Otto valt, wordt voortaan officieel 'Rijks-Vlaanderen' genoemd. Om het extra protserig te maken ook wel 'Flandria Imperialis'.

Flandria Imperialis

Wigman baas over zijn Flandria Imperialis dus. Vet is hij daar niet mee als hij geen middelen krijgt om zijn nieuw graafschap te besturen. Hij zal zich moeten verdedigen tegen zijn burens uit Vlaanderen. Daar wordt in voorzien. Otto laat op de grond van de Sint-Baafsabdij een kasteel bouwen voor Wigman. De sterkte ligt pal op het westelijke uiteinde van zijn heerlijkheid. Maar Wigman wil meer. Hij laat een extra gracht delven tussen zijn nieuw kasteel en Biervliet. Het is die bewuste Otto-gracht, de 'Fossia Ottoniana' die ervoor moet zorgen dat er een duidelijke scheiding komt met het Vlaanderen van graaf Arnulf. De officiële grens tussen Frankrijk en Duitsland. De Otto-Gracht is trouwens niet veel meer dan het uitdiepen van de oude Schelde die op dat moment al voor een flink stuk zal dichtgeslibd zijn. Otto is zijn rug nog niet helemaal gekeerd of de ruzie tussen de Franse en de Duitse leenmannen barst al weer in volle hevigheid los. Graaf Arnulf laat schansen opwerpen en blokhuizen timmeren waar hij krijgsvolk in deponeert. Ze moeten hier de uitkijk houden en een gunstige gelegenheid afwachten om de vijand te overvallen. Hij wil waarschijnlijk ook wel voorkomen dat die Otto-Gracht zal afgewerkt worden. Arnulf heeft het vooral gemunt op de nieuwe burcht van Wigman. Zijn ambitie gaat gepaard met geweld, uithongering, insluiting en belegering. Maar al die pogingen mislukken. De Saksische graaf is een taaie burger en houdt zich aan het gras. Tot Arnulf met een beter idee voor de pinnen komt. Waarom zou zijn eigen dochter Lutgardis niet trouwen met Wigman? Op die manier wordt Arnulf de schoonvader van Wigman en komt er weer vrede in plaats van agressie. De krakelen vallen stil en het komt tot een betere verstandhouding tussen de graaf van Vlaanderen en de keizer van Duitsland. De oudste dochter van Wigman treedt trouwens in de echt met Diederik II, de graaf van Holland. Een onderonsje dat wel kan tellen. De huwelijksband tussen Vlaanderen en Duitsland heeft zo zijn gevolgen voor de relatie met Frankrijk. De graaf van Vlaanderen moet sowieso manschap afleggen aan koning Lodewijk maar de Vlaming voelt zich met zijn Duitse alliantie in de rug nu plots

machtiger dan de Fransman zelf. Arnulf is zo vermetel en ijdel om zichzelf een vleugje koninklijke aura toe te kennen als zijnde 'Arnulf de Grote door de genade van God markgraaf van Vlaanderen'.

De carrosserie is versleten

958. Graaf Arnulf is ondertussen 69 jaar en het beste is er van af. De jaren tellen en de vele krijgstochten eisen hun tol op zijn carrosserie. Met Vlaanderen dat zich volgens de graaf althans, nu in een toestand van stabiliteit en vrede bevindt beslist hij om zijn zoon Boudewijn op de grafelijke troon te plaatsen. Voor alle duidelijkheid, het gaat hier over Boudewijn III junior. De chroniqueurs hebben het natuurlijk over Boudewijn de Jonge. Arnulf resideert in Gent (niet zo ver van de Sint-Pietersabdij) en organiseert er een algemene staatsvergadering waar al de belangrijke prelaten, abten en de voornaamste edellieden uit Vlaanderen uitgenodigd worden. Als iedereen zich volgens zijn waardigheid plaatsgenomen heeft doet graaf Arnulf er een grootse intrede. Zijn gewaad is nog nooit zo kostbaar en vorstelijk geweest. Zelfverzekerd over wat hij gepresteerd heeft en zich bewust van zijn status en vooral vol van zijn eigen macht. Aan zijn linkerzijde zit Boudewijn III, een jongeman van achttien jaar.

Arnulf maant de aanwezigen aan tot algemene stilte en steekt dan zijn speech af. Hij heeft het over zijn palmares, zijn grijze haren en de last van zijn leeftijd en dat hij zich nu moet klaarmaken voor de definitieve afrekening van zijn leven. Zowel aan zijn onderdanen als aan God. Volgens de kroniekschrijvers heerst er een doodse stilte in de zaal als Arnulf zijn zoon officieel aanduidt als nieuwe graaf van Vlaanderen en hem meteen de volledige autoriteit geeft over het land. Hij trekt Boudewijn bij zich en legt zijn sjeke mantel op de schouders van zijn onwennige opvolger. Heel het grafelijk gewaad verhuist trouwens van persoon, Arnulf trekt een eenvoudig zwart kleed aan en laat Boudewijn helemaal als heer en meester en opgetut als allergrootste baas centraal op zijn troon zitten. De nieuwe laat zich door de afgevaardigden terstond tot graaf van Vlaanderen erkennen. De geestelijke en de adellijke wereld heeft dit duidelijk niet zien aankomen en reageert verbaasd en vooral bedroefd dat Vlaanderen afscheid moet nemen van zijn graaf Arnulf. De gedeputeerden beseffen dat ze ook voor deze Boudewijn III het nodige respect zullen moeten opbrengen.

Gatlikkers van de graven

Anno 958. Boudewijn III groeit uit tot een man van grote kwaliteiten. Dat blijkt toch uit de reeks van wijze bestuursmaatregelen die hij neemt om het algemeen welzijn van zijn bevolking te bevorderen. Hij besteedt veel ijver om de zwaar geraakte steden weer te herstellen. Dat zijn vader Arnulf een land in vrede aan hem doorgeeft is helaas een dwaze illusie van de oude man. Niet meer dan een fata morgana. Boudewijn III kijkt met lede ogen naar de treurige toestand van zijn onderdanen. Edelen en de ridders vechten de ene oorlog na de andere uit tegen elkaar. Met altijd maar de bedoeling om elkaars erfdelen aan flarden te scheuren en uit elkaar te trekken. De landlieden leven op het land van de heren die hen als hun reguliere eigendom beschouwen en behandelen. Van de vrije status waar enkele honderden jaren geleden nog zo over gepocht werd is niet veel over. Na de Noormannen hebben de abdijen en de gatlikkers van de graven zowat het hele land onder elkaar verdeeld met inbegrip van de boeren die er aan het werk zijn. De Vlamingen op het platteland zijn niet veel meer dan lijfeigenen die werken voor hun heer terwijl die zich uitleven aan de jacht of aan roofpartijen. De mensen zijn arm en wonen in zielige hutten in de schaduw van de herenvilla's.

Wie toebehoort aan de abdijen is dan toch nog een stuk beter af. De toenmalige steden zijn niet veel meer dan grote burchten omringd door een uitgestrektheid van hutten met daarrond primitieve wallen . De onderlinge samenhang van de lijfeigenen en hun menselijke creativiteit brengen ondanks alle miserie die leenhoven tot leven. De mensen gaan zich verenigen in gilden en beroepen, in verenigingen. Ze beseffen dat ze moeten samenwerken om de dwingelandij en de willekeur van de heren binnen de perken te houden. Boudewijn III beseft dat hij die evolutie wel moet ondersteunen. Om de economie in deze ontwikkelende steden te stimuleren richt hij openbare markten op. Dat gebeurt in Ieper, Veurne, Sint-Winoksbergen, Broekburg, Diksmuide, Aardenburg en Roeselare. Daarenboven lanceert hij een uitgebreide versie ervan, zeg maar jaarmarkten die er komen in Brugge, Kortrijk, Torhout en Cassel welke op zekere dagen van het jaar nu vrij openstaan voor alle vreemdelingen. Hij vergemakkelijkt de onderlinge relaties tussen de steden en geeft opdracht om muren te bouwen rond de kern in Brugge.

Een zwijntje en een koppel ganzen

Ik mag de toestand in het land zeker niet overschatten. Er zijn al niet veel openbare wegen en de meesten ervan zijn nauwelijks bruikbaar. En vooral onveilig. De mensen durven zich gewoonweg niet ver van huis te wagen en proberen de vruchten van hun land en de producten van hun stielkennis in hun eigen buurt te verkopen. Kopen gebeurt ook al in de dichte omgeving. Logisch natuurlijk. De nieuwe jaarmarkten doorbreken een beetje die vicieuze cirkel. Aanvankelijk gaan de kopers en verkopers naar elkaar op zoek op vastgestelde dagen en aan de grenzen van hun gouvgebieden of marken om er handel te drijven met lieden die van andere gouwen gekomen zijn. De term 'markt' herinnert ons nog altijd aan die marken. Geld telt nog niet veel mee op de markt, daar is er veel te weinig van in omloop. Handel gebeurt meestal door ruil van de ene koopwaar tegen de andere. Door gewoonte ontstaan er bepaalde wisselprincipes. Een gans is twee hoenderen waard. Een koppel ganzen is het equivalent van een zwijntje of een lam. Een paar lammeren zijn een schaap waard, een koe is dan weer gelijk aan twee kalveren. Identieke principes gelden voor het huisgerief, werktuigen voor de landbouw en ander bedrijfsmateriaal. Indien kopers en verkopers er niet aan uit geraken hoe ze zullen omwisselen, kunnen ze beroep doen op aangestelde schatters. De groei van de bevolking zorgt er voor dat de grensgebieden tussen de gouwen niet langer geschikt zijn om er markten te houden en die evenementen verschuiven gaandeweg naar plekken in de nabijheid van een villa van een edelman of in de schaduw van het kasteel van de heer. De veiligheid is er beter en dat zorgt voor een grotere toeloop van mensen. De lokale vorsten zetten hun mannen in om de wegen ernaartoe extra te beveiligen, tolgelden allerhande worden tijdelijk afgeschaft. De jaarmarkt vindt dan plaats op de feestdag van een of andere heilige. Het zijn allemaal commerciële invloeden die er voor zorgen dat al die jaarmarkten veel volk aantrekken en een schot in de roos zijn.

De basis van Vlaanderens succes

Plaatsen in de nabijheid van vruchtbare streken, dichtbijgelegen bij hoofdwegen of rivieren hebben nog een streep voor. Vrije handwerklieden, schoen- en kleermakers, ambachtslieden allerhande, slijters van eetwaren en andere winkeliers vestigen zich op deze commercieel aantrekkelijke plaatsen. Hoe meer volk hoe meer nering. De

ambachtslieden rekenen dus ook op het dagelijks vertier. De villae van de heren breiden zich zo stilaan uit tot echte dorpen en zelfs tot steden, waar rond de burchten voortdurend nieuwe steegjes en straten ontbolsteren met weer nieuwe stielmannen en extra hardwerkende neringdoeners die onbewust werken aan de groei van de nieuwe steden. De vergelijking die ik ooit maakte met de stad als de lagen van een ajuin kan die ontwikkeling inderdaad perfect illustreren. De ene laag op de andere.

Deze opkomst van de Vlaamse steden heeft in ruime mate te maken met de voorrechten die Arnulf verleent aan die opkomende jaarmarkten. Vlaanderen heeft er zeer zeker zijn latere welvaart aan te danken. Ook de landbouw maakt in de tijd van deze graaf grote vooruitgang. De nijverheid ontplooit zich in allerhande nieuwe activiteiten. Zo bijvoorbeeld de vlasnijverheid die op termijn voor geweldige inkomsten zal zorgen. De wolspinnerij, het weven van lakens, het vullen van de stoffen komen tot stand in het Gentse. Zonder dat de mensen het beseffen leggen ze de basis van Vlaanderens succes.

Een groot probleem

In 960 verliest Boudewijn III zijn moeder Alida van Vermandois. Vooral de Bruggelingen treuren om haar dood. Enige tijd later mag graaf Boudewijn III zijn economische activiteiten voor een tijd opbergen en zich met militaire kwesties bezighouden. Het zijn nog maar eens de Noormannen die opspelen. Ze vallen het Frankrijk van koning Lotharius binnen en dwingen de graaf van Vlaanderen daarmee tot een interventie. Ook hier munt Boudewijn uit in dapperheid en vechtlust. Hij mag de pluimen van de overwinning op zijn hoed steken. Een jaar later trouwt hij met Mathilde van Saksen, de dochter van de hertog van Saksen. Boudewijn is dan 21 jaar. In het eerste jaar kan het jonge echtpaar zich verheugen met de geboorte van een zoontje. Arnulf, dezelfde naam als Boudewijns vader. Veel tijd om te genieten van vrouw en kind krijgt Boudewijn helaas niet. In 962 krijgt de jonge graaf de pokken. Hij overlijdt korte tijd later. Vlaanderen staat voor een groot probleem. Zijn vader Arnulf neemt noodgedwongen het bestuur van Vlaanderen weer op zich en zal dat doen tot aan zijn dood op 27 maart 964.

Maar wat nu? Zijn opvolger Arnulf II is nog een klein kind van drie jaar. Het zal nog tot in het jaar 976 duren vooraleer hij echt zal kunnen dienen als graaf. De edelen beslissen dat zijn moeder Mathilde van Saksen het bestuur zal overnemen in afwachting dat haar zoon in staat zal zijn om dat te doen. Nu ja, regentes is toch misschien een overtrokken titel voor Mathilde. Boudewijn Balzo, de graaf van Kamerijk staat aan haar zijde en het is hij die de Vlaamse leenmannen bij de les houdt. Koning Lotharis profiteert in elk geval zo goed als onmiddellijk van de situatie. Veel van Arnulfs landen werden onterecht aan de Vlaamse kroon vastgehecht en moeten nu wel terugkeren in zijn schoot. De Fransman valt met een leger binnen in de streek van Atrecht en hij slaagt er in om Douai in te nemen samen met heel de gouw van de Morinen tot aan de Leie. Het merendeel van de veroverde gebieden geeft hij nu in leen aan Willem van Ponthieu van de pagus Pontivus in Picardië. Diens graafschap met Abbeville als hoofdstad grenst inderdaad aan Vlaanderen. Arnulfs erfdeel krimpt daarmee aanzienlijk.

De Franse koning moet vermoedelijk niet al te snugger zijn want met zijn agressie verliest hij natuurlijk wel de steun van Vlaanderen in zijn oorlogen tegen de Noormannen en andere vijanden. Mathilde en Boudewijn Balzo slagen er op een of andere manier in om deze situatie ongedaan te maken. De Fransman krijgt zodanig veel militaire problemen dat hij niet veel anders kan dan weer op goede voet te komen met zijn Vlaamse leenheren. Atrecht en Douai keren vlotjes terug in het gebied van Arnulf II. Lotharius stemt er eveneens in toe dat de afgescheiden graafschappen van Boulogne, Guines en Saint-Pol opnieuw Vlaamse lenen worden. Wel te verstaan dat hun opperleenheer, de graaf van Vlaanderen altijd wel zijn eed van manschap zal moeten afleggen voor deze afzonderlijke graafschappen. Lotharius schenkt ook het gebied van Gent en het Waasland aan Dirk II van Holland. Gelukkig grijpt de Duitse keizer Otto in. Hij maakt een einde aan de Franse expansie door de oprichting van de markgraafschappen van Antwerpen, Ename en Valenciennes.

Begaafd met een prinselijk gemoed

Het jaar 976. Op zijn zestien krijgt Arnulf II eindelijk de permissie van de Franse koning om nu officieel zelf graaf van Vlaanderen te worden. Wanneer hij precies zijn manschap aflegt aan Lotharius kom ik niet te weten. Tegen die tijd heeft de jongeman in elk geval het koor van de kerk

van Sint-Pieters laten afwerken. Hij beschikt naar verluidt een beetje over dezelfde eigenschappen als zijn beroemde grootvader Arnulf I. Hoewel de geschiedkundige opmerking dat hij 'met een prinselijk gemoed begaafd is' natuurlijk nergens op slaat. Arnulf II treedt in het huwelijk met Susanne, de dochter van koning Berengario van Italië en bestuurt zijn gebied een beetje zoals het hoort en hij houdt Vlaanderen vooral in vrede. Het echtpaar krijgt twee kinderen. Boudewijn IV (°980) en Mathilde. Er staat alvast een mannelijke nieuwe troonopvolger in de rij. Vreemd genoeg staat er in de privileges van de Sint-Pietersabdij te lezen dat de graaf nog twee andere zonen moet gehad hebben: Adelbert en Theodoricus. Hun lot is totaal onbekend.

Hugo Capet wordt nieuwe koning van Frankrijk

Het zijn de Fransen die in 987 roet in het eten van de vrede gooien. Daar is koning Lotharius vorig jaar overleden en opgevolgd door zijn zoon Lodewijk, een aartsluiaard die in 987 van zijn paard stuikt waarop de troon van Frankrijk weer vacant komt. Om de troonopvolging van de Karolingers te respecteren zou nu zijn oom Karel van Neder-Lotharingen de volgende koning moeten worden. De Franse edelen hebben het wel gehad met het huis van Lotharingen en kiezen uit hun eigen middens de 26-jarige Hugo Capet tot nieuwe koning van Frankrijk. Helemaal onverwacht is die verkiezing niet want zijn grootvader Robert van Bourgondië was ooit al koning van West-Francië geweest en achter de schermen was Hugo (de hertog van de Franken) al de sterkste man van Frankrijk. Exit dus de Karolingers, leve de Capetingen. De graaf van Vlaanderen is het daar niet mee eens. Arnulf II, zelf een nakomeling van Karel de Grote, heeft zijn eed van trouw afgelegd aan de Karolingers en eist dat Lotharius' broer Karel op de troon komt zodat het geslacht van Karel de Grote kan worden verdergezet. Arnulf weigert consequent om zijn eed van trouw en manschap af te leggen aan indringer Hugo Capet. Hij probeert hem op die manier een voetje te lichten. Daarmee komt hij plots in het oog van de storm terecht als Hugo Capet er mee gaat dreigen om Arnulf buiten te bonjouren uit Vlaanderen. Capet mobiliseert een Frans leger en rukt op naar Atrecht en van daar gaat het verder naar de Leie waar hij al de sterkten inneemt. Gelukkig vindt de Vlaamse graaf in de hertog van Normandië een medestander die er in slaagt om het geschil bij te leggen. De graaf van Vlaanderen is nu plots wel bereid om trouw te zweren aan Hugo Capet terwijl de nieuwe koning goed genoeg beseft dat

hij de Vlamingen beter te vriend kan houden. Zo kan Arnulf zijn land ongestoord verder besturen.

De dood van Arnulf II

Ongestoord is een groot woord. Arnulf II krijgt weldra problemen met de monniken van Sint-Bertijns. Zijn grootvader had indertijd de stad Calais (toen nog Petresse genaamd) ondergeschikt gemaakt aan de abdij en dat is niet naar zijn zin. De graaf is net zo christelijk en devoot als zijn voorouders, maar de beveiliging en de strategische verdediging kan men toch onmogelijk aan geestelijken overlaten. Ze zijn niet ervaren in de krijgskunst en dus helemaal niet bij machte om de grenzen van het land te bewaren. Kroniekschrijver Oudegherst is van oordeel dat het probleem met geld opgelost wordt maar kan dat feitelijk niet hard maken. Feit is wel dat Sint-Omer niet langer iets te zeggen zal hebben over Calais. In Vlaanderen zelf heerst er nogal wat ongenoegen bij de adel. De hele demarche van Boudewijn t.o.v. Hugo Capet en de morele nederlaag tegen de Fransen heeft grote verbittering veroorzaakt bij zijn misnoegde leenmannen en het is alleen maar een kwestie van tijd vooraleer ze tegen zijn bestuur zullen gaan rebelleren. Ware het niet dat Arnulf II eind maart van 988 hoge koorts krijgt en er kort daarna, op 30 maart aan overlijdt. In de bloei van zijn leven, de graaf is amper 28 jaar als ze hem moeten begraven in de Sint-Pietersabdij. De 8-jarige Boudewijn IV volgt zijn vader op als graaf. Zijn zuster Mathilde stierf trouwens al drie jaar geleden.

De geschiedenis herhaalt zich

Anno 988. De geschiedenis herhaalt zich. Wat moeten een jonge knaap aanvangen als leider van een land? In het zuiden staat de koning van Frankrijk te watertanden om Vlaanderen eindelijk binnen te rijven om er de rechtstreekse controle over uit te oefenen. Boudewijns moeder Susanne behoedt Vlaanderen voor dat onheil door in 989 te trouwen met de zoon en troonopvolger van koning Hugo Capet. Ik heb het over Robrecht II de Vrome. En daarmee lijkt de druk een beetje van de ketel. De interne keuken van het land is allesbehalve hoopgevend. De Vlaamse edelen beschouwen het eigenlijk niet nodig dat er hier in Vlaanderen één iemand de scepter zwaait. Voor hen is het veel beter om zelf baas te zijn van je eigen grondgebied en hebben ze geen nood om door een superieure graaf bevolen en gechaperonneerd te worden. De meesten onder hen streven naar onafhankelijkheid. De Vlaamse leenmannen kijken

daarvoor in de richting van Brabant en elders en stellen met gretige ogen vast hoe de Lotharingse adel te werk gaat en elkeen de scepter zwaait in zijn eigen heerlijkheid. Ook in Duitsland is dat het geval. Ze profiteren van de jeugd van Boudewijn IV om er hun eigen voordeel mee te halen. Goed gezeten op hun burchten of kastelen wachten ze elke gelegenheid af om onder de meeste valse voorwendselen hier een stuk land en daar een bos of een weide aan hun bezittingen toe te voegen. Anderen doen er alles aan om hun eigen meester te worden en zich aan het gezag van de graaf te onttrekken en bij voorkeur rechtstreeks onder het gezag van de koning van Frankrijk te staan. Die kan hen van op afstand nu eenmaal minder in het oog houden.

De balorige Kortrijkzanen

Een van die balorige graven is Eilbodo, de burggraaf van Kortrijk die de inwoners van de pagus Cortracensis zodanig op zijn hand probeert te krijgen waardoor hij niemand meer lijkt te vrezen. Terwijl het naburige Harelbeke fanatiek loyaal blijft ten opzichte van de graaf van Vlaanderen, veegt Eilbodo er zijn voeten aan en neemt hij in 990 de Kortrijkgouw officieel in zijn bezit. Niet veel later sterft Eilbodo en zitten zijn onderdanen nu toch wel met een bizarre erfenis. Aanvankelijk blijven ze de principes van hun overleden burggraaf trouw, ze zeggen eveneens hun gehoorzaamheid aan Boudewijn IV op. Terwijl ze het ongehoord vinden dat hun Harelbeekse bureu dat niet doen. Die twee tegengestelde meningen zorgen er voor dat de Kortrijkzanen in de clinch geraken met de Harelbekenaars. Op een donkere nacht vallen die van Kortrijk met de wapens in de hand binnen bij hun bureu. Een overval die eindigt met een burcht, een kerk en de omringende huizen in de as. Dit triest voorval toont dat de aanwezigheid van een superviserende graaf absoluut nodig is om de orde in Vlaanderen te herstellen. Het is in elk geval zo dat de ontluikende welvaart in het land een stap moet terugzetten.

Eilbodo blijft buiten schot

Voor Boudewijn breken gelukkig zijn 'mannelijke' jaren aan. Het is hoog tijd om orde op zaken te stellen. Of hij op dat moment twaalf, veertien of achttien jaar is laat ik in het midden. De kroniekschrijvers zijn weer eens echt slordig geweest met het vermelden van jaartallen. Feit is wel dat hij als volwassene een schone bruine baard kweekt en daardoor in de geschiedenisboeken verzeilt als 'Boudewijn IV met de Schone Baard'. Of

hij die beharing al dan niet heeft staan bij zijn revanche weten ze in Kortrijk niet te vertellen, het is wel zeker dat ze door hem ferm gestraft worden voor hun euvels tegen Harelbeke en hun rebellie tegen zijn heerschappij. Boudewijn jaagt de schuldigen meedogenloos op de vlucht. Eilbodo zelf blijft buiten schot want die is dan al een hele tijd overleden zonder erfgenamen achter te laten. Kortrijk zal het voor de rest van de geschiedenis moeten stellen zonder een eigen burggraaf en zich moeten tevredenstellen met een gewone kastelein. Boudewijn dankt die overwinning aan zijn reflex om de inwoners van zijn domeinen te bewapenen. Hij is daarmee de eerste graaf van West-Europa die het systeem invoert om lijfeigenen en burgers als krijgslieden te gebruiken. Het zijn wel te verstaan natuurlijk met zijn allen Chinese vrijwilligers. Maar voor nogal wat jonge kerels bieden dapperheid en vechtkunst mogelijk een kans om vooruit te geraken op hun weg naar vrijheid en zelfstandigheid. Toch wel een beetje zielig voor de nabestaanden van al die vrije mensen die zich ooit in dit veelbelovende Vrilandia vestigden.

Een dwaling in de Apocalyps

Boudewijn IV slaagt er wonderwel in om alle dissidentie tegen zijn persoon uit de weg te ruimen. Hij stelt een raad van wijze en voorzichtige mannen aan die hem in zijn beleid zullen bijstaan en brengt Vlaanderen op die manier absoluut in rustigere vaarwateren. De graaf beslist om in Sint-Winoksbergen een groot kasteel te bouwen, maar verandert nog tijdens de constructie van gedacht. Dit moet geen burcht worden maar een prachtig klooster ter ere van de heilige Winoks. Hij laat zich op het einde van de 10de eeuw nog wel meer opmerken door giften en weldaden voor kerken en abdijen. Het eerste millennium van de nieuwe tijdrekening breekt weldra aan. Die laatste jaren in de aanloop naar het jaar 1000 leeft de bevolking met de overtuiging dat de wereld binnenkort zal vergaan en valt alles een beetje stil. Verschrikkelijke hongersnoden gevolgd door etteloze ziekten en sterfgevallen in het land verspreiden de overtuiging dat de wereld op zijn laatste benen waggelt. Nogal wat Vlamingen bereiden zich voor op het einde van de wereld met nog een ultiem bezoek aan het heilig land. Een dwaling die zijn oorsprong vindt in de Apocalyps. Een profetie uit het bijbelboek 'Openbaring' is de schuldige. Daar vertelden ze zonder veel gêne of scrupules dat Jezus bij zijn terugkeer op aarde een wereldrijk zou stichten dat duizend jaar zou duren. Vandaar. Het doet me hoe dan ook denken aan die ontelbare valse

profeten die in het jaar 2000 identieke zever in de media zullen brengen. De millennium-bug zal vermoedelijk van alle tijden zijn.

En de wereld draait maar verder

Maar het jaar 1000 breekt aan zoals alle andere jaren. De wereld draait verder zijn gestoorde gang. De mensen scheppen weer moed. Het leven gaat dan toch voort. Vreemd, er moet toch iets verkeerd geweest zijn aan die profetie. De Vlamingen storten zich met hernieuwde energie op handel en nijverheid, bouwen weer kerken en kloosters. De opgedane inspiratie bij de architectuur in Jeruzalem laat zich al gauw zien in het Vlaamse stadsbeeld. De Vlamingen beginnen commerce te doen met Engeland, Boulogne ontwikkelt zich daarbij tot een belangrijke haven voor import en export. En dat doet Brugge ook, de stad explodeert zowat met zijn boomende zeehandel. Graaf Boudewijn IV moet deze ongebreidelde groei wat in goede banen leiden. Hij verdeelt de Brugse burgerij in negen gilden, stelt dertien schepenen aan die zelf een hoofd kiezen die ze de naam van burgemeester toekennen. Gent blijft ook niet achter. De bevolking die zich altijd genesteld heeft in de schaduw van de abdijen gaat zich vestigen op het eiland tussen de Schelde en de Leie. De eerste gilde zorgt er voor dat de nering op gang komt en dat er onderlinge solidariteit komt. De toekomst van Vlaanderen begint er nu toch wel goed uit te zien.

hotels leiden. Met de niet mis te verstane boodschap dat wie zich in de stad begeeft voor dat hij bij haar ontboden wordt dat met de doodstraf zal bekopen. Rond de avond krijgt de Gentse delegatie het bezoek van Richildes kanselier de Mailly. De afgevaardigden zijn aan het eten en mogen daar direct mee ophouden. De Fransman verwijt hen de aanval op Lessen en de dood van veel Picardiërs en Henegouwers. 'Stop maar met eten', eist hij, 'jullie magen zullen niet eens de tijd krijgen om het voedsel verder te verteren!'. Hij toont hen demonstratief de touwen en de stropen waarmee ze buiten de ramen van hun hotel zullen opgehangen worden.

Voor de knechten is het dringend tijd om de hoorns te blazen, een actie die de Vlamingen in de omringende hotels overnemen. Het hoorngeschal weergalmt weldra over de hele stad, ze blazen verzamelen. De Vlamingen gaan vervolgens in bende naar het bewust hotel van de Gentenaars. De Mailly en zijn volk bekopen hun doodsbedreigingen nu zelf met de dood. De Vlamingen rukken nu op naar het kasteel. Gerard De Buck aarzelt niet om hen binnen te laten zodat ze zich daar kunnen verschansen tegen het geweld van een uitzinnige gravin. Richilde en zoon Arnulf beginnen al de volgende morgen aan een bestorming van de burcht. Hun leger geraakt er echter met geen voet binnen. De Vlamingen bieden immers hardnekkig weerstand. Meer zelfs; Robrecht de Fries heeft de schetterende trompetten gehoord en maakt korte metten met de vijand buiten de Rijselse stadsmuren. Als de Vlamingen op hun beurt nog een geslaagde uitbraak wagen in hun kasteel en de stadspoorten openzetten ziet het er benard uit voor Richilde. Robrecht dringt binnen in Rijsel. Richilde en Arnulf kunnen maar net ontkomen aan de Vlaamse invasie en vluchten halsoverkop tot bij de koning van Frankrijk. Ze vinden er een luisterend oor om mee te helpen tegen de weerspannigheid van Vlaanderen, Philippe mobiliseert op korte tijd een omvangrijk leger dat in de aanwezigheid van de bijna voltallige Franse adel oprukt in de richting van de Vlaamse grenzen.

Een intense haat tegen deze vreselijke Richilde

Robrecht de Fries heeft ondertussen natuurlijk niet stilgezeten. Hij voorziet de steden Rijsel, Veurne, Sint-Winoksbergen, Broekburg en Ieper van stevige garnizoenen geleid door trouwe kapiteinen. Zelf trekt hij met bendes Hollanders, Friezen en Engelsen naar de stad Cassel. Met de hulp

van de lokale baljuw Bonifacius laat hij het plaatselijk kasteel verder versterken. Robrecht verzoekt om onderstand aan de diverse steden die zijn land rijk is. Ze zorgen allemaal samen voor 16.000 mannen, weliswaar een bescheiden krijgsmacht in vergelijking met het immens Frans leger dat zich heeft aangesloten bij Richilde. Het zal voor de manschappen van Robrecht de Fries allerminst een sinecure zijn om stand te houden tegen deze overmacht. Gelukkig is hij al ervaren in de zwaarste oorlogen en kan hij rekenen op zijn medestanders die allemaal drijven op een intense haat tegen deze vreselijke Richilde.

22 februari 1071. Van zodra ze het Frans-Henegouws leger gewaar worden stellen die van ons zich op in verspreide slagorde. Met vooraan de lichtbewapende manschappen en de boogschutters, achteraan ingedekt door stevig bewapende Friezen, Duitsers en Vlamingen. De ruiters nemen beide flanken voor hun rekening. Robrecht leidt de cavalerie aan de rechterzijde. Zijn peptalk aan het adres van Richilde, gevoed door de minachting voor haar onervaren zoon Arnulf drijven de Vlaamse woede ten top. Bij het naderen van Cassel krijgen de Fransen niet eens de tijd om hun kamp op te slaan. Vermoeid van hun tocht krijgen ze al meteen te maken met het oprukkend leger van Robrecht de Fries. De vijand is trouwens zo hautain in zijn overmoed en overwicht dat de aanvoerders het niet eens nodig vinden om zich in hun gevechtsposities of gewenste slagorde op te stellen. Ze trekken met wilde en woeste gebaren op de Vlamingen af en beginnen zo aan een uiterst bloedige veldslag.

Plaats van het gebeuren: de voet van de Casselberg. Van beide kanten vechten de strijders met een ongekende furie en colère. De van de berg aflopende Vlaamse ruiters zorgen voor een grote ravage bij de Fransen. Richilde staat best wel haar mannetje tussen haar eigen soldaten. Uiteindelijk na een strijd met veel wisselende gezichten moet het Frans-Henegouws leger wijken en vluchten. De Vlamingen slagen er in om Richilde bij de kraag te vatten. Ongelukkig genoeg ondergaat Robrecht de Fries een identiek lot als hij zich te ver waagt bij de achtervolging van de vluchtende Franse koning en raakt hij gevangen in Sint-Omer. Beide kampen hoeven niet lang te treuren om hun gevangengenomen leiders. Nog diezelfde dag leveren ze Richilde uit aan die van Bergen terwijl de Fransen onze Robrecht overleveren aan zijn eigen volk.

Het water in de grachten kleurt rood

23 februari 1071. Zowel Richilde als Robrecht zitten nu natuurlijk met een bepaalde gêne, een kater dat ze er persoonlijk niet bij waren om de slag af te ronden. Al in de vroegte geraken hun beide legers opnieuw slaags. Een handgemeen dat onttaardt in een even vreselijk bloedbad als gisteren. Dit keer zijn het de Fransen die aanvankelijk de overhand hebben en de rechtervleugel van de Vlamingen terugdringen tot aan de stadsmuren van Cassel. Tot Robrecht de Fries de Fransen kan terugdringen. Aan de overzijde krijgt Richilde een dikke nederlaag aangesmeerd. Haar derde echtgenoot, de Normandisch-Engelse edelman Willem Osbern en haar Franse opstoker de Coucy vallen dood neer aan haar zijde. Haar zoon Arnulf, pas zeventien, vecht dapper maar krijgt een Vlaams ridderzwaard door zijn torso gepriemd en eindigt daardoor zijn leven. Dat is ook het geval voor 22.000 Franse en Henegouwse soldaten. Historicus Despars beweert zelfs dat er nog 20.000 meer zijn. Het water in de omliggende beken en grachten kleurt rood van het bloed. Koning Philippe vlucht naar Vitry en Richilde doet hetzelfde naar Henegouwen. Ze laat daarbij haar ontredderd leger in de grootste wanorde achter, ten prooi aan de zegevierende Vlamingen. Heel wat Franse edelen komen als krijgsgevangenen terecht in Vlaamse gevangenissen...

Van zodra de soldaten het nieuws van Arnulfs dood vernemen roepen de edelen en de krijgslieden prompt hun aanvoerder Robrecht de Fries uit als hun nieuwe graaf van Vlaanderen. Een verbitterde Richilde stuurt onmiddellijk afgevaardigden naar koning Philippe dat de troonsbestijging van haar schoonbroer een misdaad is omdat haar tweede zoon Boudewijn van Henegouwen nu automatisch de opvolger moet worden. Ze heeft daar in principe een punt! De koning van Frankrijk beseft hoe verdomd moeilijk het zal zijn om Robrecht met de wapens van zijn titel te houden en beslist om toch maar eerst eens te onderhandelen met de Fries. Hij nodigt hem uit tot een gesprek in Parijs en biedt hem daarvoor een vrijgeleide aan. Robrecht vertrouwt het zaakje niet helemaal en antwoordt dat hij met plezier manschap zal afleggen aan de Franse kroon, maar hij vraagt of de koning niet tot in Rijsel zou willen komen. De Fransman beschouwt die vraag als een regelrecht affront. Dergelijke onbescheiden vragen behoren nu eenmaal niet tot de etiquette van het Franse hof. Die Vlamingen zijn zo onhoffelijk als de pest! Als het zo zit dan zullen de wapens nog maar eens moeten spreken. Hij verzamelt een leger

van (alweer) 72.000 mannen en slaat zijn kamp op in Vitry, niet zo ver van de grens met Vlaanderen. De jeugdige Boudewijn van Henegouwen, hij moet dan een jaar of vijftien zijn, rept zich tot bij de Franse monarch om er manschap af te leggen als graaf van Vlaanderen. Philippe gaat er op in. Voor Robrecht de Fries is dat best een probleem. Gelukkig heeft hij ondertussen al enkele bondgenoten in Frankrijk, zo bijvoorbeeld de kanselier van Frankrijk en diens broer de graaf van Boulogne die Robrecht duidelijk verkiezen boven deze verraderlijke Richilde en dat deze oorlog en inzet van Franse lieden zijn keuze niet waard is, vooral omdat Boudewijn ook sterk Duitsgezind blijkt te zijn.

De dodenhaag

De Franse koning lijkt te zwichten voor zijn adviseurs en trouwt om te beginnen al met Robrechts stiefdochter Bertha van Holland. Het is natuurlijk een ander paar mouwen om de aanstelling van Boudewijn tot graaf van Vlaanderen te herzien. Richilde denkt er nog niet aan om af te zien van haar rechten. De Henegouwse gravin zoekt en vindt steun in Luik. Bisschop Theoduinus stuurt haar de nodige hulpbenden en ook uit Neder-Lotharingen krijgt ze manschappen ter beschikking. De graven van Leuven, Namen, Chiny, Montaigu en Clairmont regelen dat in het jaar 1072. Robrecht de Fries wacht niet op een aanval en trekt met zijn geoefende strijders Henegouwen binnen tot aan Broqueroie, een plaats in de buurt van Bergen. Zijn bondgenoten richten daar een vreselijke slachting aan, zo erg doordrongen van bloed dat de plek voor altijd de bijnaam van 'La Haie des Morts' zal genoemd worden. De 'dodenhaag'. Na dat beulenwerk verwoesten Robrecht en zijn mannen zowat het hele land tussen Bergen en Valenciennes en veroveren de Vlamingen zelfs het kasteel van Varrechin aan de Schelde. Een ideaal steunpunt om Henegouwen te controleren. Zijn neef Boudewijn van Henegouwen slaagt er echter in om met een list zijn versterking te heroveren.

De oorlog tussen Vlaanderen en Henegouwen zal nog jaren aanslepen. Grote veldslagen blijven echter uit. Er is wel voortdurend sprake van overvallen en schermutselingen. Roofpartijen zijn aan de orde van de dag, een aanhoudende strijd die de gemoederen aan weerszijden verwildert. In Henegouwen proberen de baronnen te breken met Richilde en Boudewijn en met Vlaanderen is het al even erg gesteld. Het leven gaat hoe dan ook verder. Vlaanderen heeft nu op zijn minst de graaf die het

wenste. Robrecht de Fries is vanaf 1071-1072 eindelijk benoemd tot officiële graaf van Vlaanderen. Al van bij zijn aantreden laat hij veel kerken bouwen ter ere van de heilige Petrus. Zogezegd omdat hij op diens feestdag zijn grootste overwinning op de vijand heeft behaald. Een belangrijkere reden zal vermoedelijk wel de druk van de paus van Rome zijn. Een soort schuldbekentenis omdat zijn neef Arnulf gedood werd tijdens deze oorlog. Het komt er op neer dat Robrecht zijn zieltje wit wil wassen en dat hij met de bouw van die kerken zijn hemel kan verdienen. Of dat effectief zal lukken weet ik niet. Wel weet ik dat er op een jaar of tien tijd een dertigtal Sint-Pieterskerken bijkomen in Vlaanderen. De eerste en de schoonste kerk is die van Cassel. Ze zal bediend worden door twintig kanunniken. De kerk van Torhout krijgt er tien. Pieter krijgt verder nog kerken in Brugge, Ieper, Hulst, Sint-Winoksbergen, Oostende, Oostkamp, Tielt, Merelbeke, Maldegem, Zwijnaarde en op andere plaatsen.

Oorlog voeren heeft geen zin meer

In 1076 sterven heel wat dieren en mensen door de bittere winterkoude. De strenge vorst begint op 1 november 1076 en eindigt pas op 16 april van het volgende jaar. Nog voor het uitbreken van de winter boekt Robrecht een overwinning tegen zijn neef Boudewijn van Henegouwen. Die laatste beseft dat oorlogen geen zin meer heeft. Dankzij de tussenkomst van de bisschop van Luik komt het nu eindelijk tot een vredesregeling tussen beiden. Robrecht krijgt nu officieel het graafschap van Vlaanderen en zal voortaan jaarlijks een soort van schadeloosstelling betalen aan Richilde en Boudewijn. Boudewijn blijft in het bezit van Henegouwen en krijgt er de regio van Douai bij. Het voornaamste is wel dat Richilde zich nu volledig terugtrekt en de politiek overlaat aan haar zoon. Dat zullen ze in Vlaanderen best een schone zaak vinden. Graaf Robrecht wil Vlaanderen nog meer verankeren door weer op goede voet te komen met de keizer van Duitsland en een nieuw verbond te maken met de koning van Frankrijk. Nu zijn Vlaams bezit goed geconsolideerd is, kan hij zich nu eindelijk weer focussen op Holland. Hij kan dat land bevrijden uit de handen van zijn vijanden, hoewel dit met vallen en opstaan gebeurt. Zoals de lezer weet is Holland het erfdeel van zijn vrouw Geertruide van Saksen met wie hij nu al twaalf jaar getrouwd is. Na de bevrijding van Holland komt graaf Diederik, de zoon van Geertruide nu aan de macht en kan

Robrecht de Fries zich nu met gerust gemoed verder concentreren op Vlaanderen.

De geschiedenisboeken van Vlaanderen hebben bepaald niet veel aandacht voor deze Geertruide. Hoewel de toekomst van Vlaanderen en Holland in haar buik groeit. Van haar eerste man Floris I van Holland verwekt ze onder andere Dirk (of Diederik) V van Holland. Haar dochter Bertha zal tussen 1072 en 1092 getrouwd zijn met de koning van Frankrijk. En dan zijn er natuurlijk nog de kinderen die ze baart dankzij Robrecht de Fries. Hun eerste kind is een dochter: Adela van Vlaanderen (°1064) die trouwt met Knoet IV van Denemarken. Adela's zoon Karel de Goede zal op termijn een legendarische rol spelen in onze vaderlandse geschiedenis. Robrecht de Fries en zijn Geertruide verwelkomen hun oudste zoon Robrecht II van Jeruzalem in 1065. Die zal op termijn zijn vader opvolgen als graaf van Vlaanderen. Later zal Geertruide ook nog het leven schenken aan Filips van Lo en aan Gertrudis van Vlaanderen (°1080). Ook Filips en Gertrudis zullen belangrijke figuren worden, eerstgenoemde zal de vader worden van Willem van Lo (of van Ieper) terwijl Gertrudis tijdens haar tweede huwelijk het leven zal schenken aan onze toekomstige graaf Dirk van de Elzas.

Vendetta in de zuiverste zin van het woord

In het jaar 1079 sterft gravin Adela, de moeder van Robrecht de Fries in haar klooster te Mesen. Ze krijgt uit dankbaarheid voor haar inzet een kostelijke grafstede. Drie jaar later weigert Boudewijn van Henegouwen te trouwen met een dochter van de graaf van Vlaanderen en zit het er nog maar eens bovenarms op tussen beiden. De gebroken vrede veroorzaakt de nodige schade in Vlaanderen. Boudewijn van Henegouwen heeft bij ons nog altijd de nodige aanhang bij de betere klasse. De adel om die bij naam te noemen. Robrecht wreekt zich op die dissidenten door hen te verbannen en hun goederen te confisqueren. En soms laat hij zijn tegenstanders gewoonweg liquideren. Domme reacties die natuurlijk zorgen voor de nodige oproer, allerhande moordpartijen, strooppartijen, vendetta in de zuiverste betekenis van het woord. De ene stad vecht tegen de andere stad. De markten en de handel ruimen plaats voor wraakoefeningen. De ene burger neemt het op tegen de andere, plaatsen zonder wapens en ruzie zijn schaars te vinden, het regent letterlijk aanslagen. Onder het gros van al de Vlamingen zijn vooral die van

Gistel de hardnekkigste en berucht om hun ontelbare boosheden. Een aantal gematigde figuren met onder hen hun aanvoerder Gedericus probeert de vrede te prediken. Ze krijgen de steun van de bisschop van Keulen en vooral het advies om veel boete te doen en een sober leven te leiden om vergiffenis af te smeken voor het boze Vlaanderen. In de wildernis van Affligem tussen Brussel en Aalst bouwen de mannen een hut die mettertijd zal uitgroeien tot de abdij van Affligem. De onlusten in Vlaanderen zijn ondertussen ook al ter ore gekomen van paus Gregorius VII die de oorzaak van de gepleegde wreedheden in de schoenen van Robrecht de Fries schuift. De graaf van Vlaanderen krijgt nu zoveel druk vanuit katholieke hoek dat hij enige tijd later niet veel meer zal kunnen dan te dimmen. Arnoldus, de intelligente bisschop van Soissons doet de graaf inbinden. Die harde toon en die ruzie met zijn neef moeten volgens hem onmiddellijk stoppen. Hoe hij het arrangeert kom ik niet echt te weten. Het is in elk geval een feit dat Robrecht en Boudewijn dan toch maar de strijdbijl begraven. Dat gebeurt in het jaar 1085.

Op bedevaart naar het heilig land

Er breken nu toch eindelijk betere tijden aan. In datzelfde 1085 laat Robrecht in Aalst gouden en zilveren munten slaan met de afbeelding van zijn wapenschild. Hij zorgt daarbij voor een primeur in Vlaanderen. Rond die tijd bouwt men aan het vermaard kasteel van Wijnendale dat voorzien wordt van een mooi en ruim park. Bisschop Arnoldus zorgt voor wat hem betreft voor een nieuwe klooster in Oudenburg. Robrecht steunt deze godsvruchtige onderneming en zegt toe dat zijn eigen kamerheer Conon en diens echtgenote Hasecca de instelling zullen leiden. Het moet gezegd worden dat deze bisschop Arnoldus werkelijk een verademing is na die duivelse periode van onlusten. Het fenomeen van de bedevaarten naar het heilig land steekt beetje bij beetje de kop op en infecteert graaf Robrecht de Fries om het ook eens mee te maken. Er eerst met de botte bijl doorgaan om dan achteraf te gaan vezelen om vergeving in de hoop dat zijn God het niet zal opgemerkt hebben. En of hij eventueel niet bereid zou zijn om de spons over zijn baldadigheden te vegen. Ik heb er mijn bedenkingen bij en sta niet alleen met die mening. Kanunnik David schrijft het in 1888 ook al in zijn 'Vaderlandsche Geschiedenis'. Robrecht was beter thuisgebleven om het werk van bisschop Arnoldus te handhaven. Maar ja; hij liet zich meeslepen door de algemene zucht die toen heerste bij de Europese vorsten en hun onderdanen om naar het

oosten te trekken. Aanvankelijk waren die bedevaarten het werk van echte christenen om boete te doen voor hun misdaden door het graaf van Jezus te bezoeken. Maar de voorbije honderd jaar is die boetetocht een hype geworden, een beetje zoals 'Tomorrowland' of het zich wagen aan parachutespringen om toch maar de 'bucketlist van to do's' te vervullen. Terwijl de arme luizen deze tocht naar Jeruzalem bedelend afleggen, doen de grote heren dat met een uitgebreid gevolg doorspekt van een in het oog springende praal en luxe en begeleid door een talrijk gevolg. Van kruistochten kan ik op dat moment nog niet spreken, hoewel die niet lang meer op zich zullen laten wachten.

Graaf Robrecht vertrekt in 1086 naar Syrië in het gezelschap van Boudewijn de burggraaf van Gent, Boldran, de erfachtige kastelein van Brugge, Valnier van Kortrijk, Bosschaart van Komen, Geerard van Rijsel, Gratiaan van Eeklo, Herman van Zomergem, Ideus van Lillers, Joseram van Knesselare en met wel meer andere edellieden uit Vlaanderen, Artesië, Vermandois, Holland en Friesland. Nog voor zijn vertrek laat hij zijn zoon Robrecht II erkennen als graaf van Vlaanderen en belast hij zijn opvolger om het bestuur van zijn landen tijdens zijn afwezigheid waar te nemen. Kort na zijn vertrek sterft gravin Richilde in het stadje Meseen waar ze inmiddels toegetreden was in het klooster. De hovaardige vrouw heeft tijdens de laatste jaren van haar leven een werkelijke metamorfose doorgemaakt waarbij een mens zich de vraag kan stellen of het werkelijk dit zachtmoedig en boetvaardig vrouwtje was dat ooit de hoofden van de Vlamingen per dozijn liet afslaan.

Rampzalige toestand in het jaar 1087

Het jaar 1087 brengt rampzalige toestanden met zich mee voor Vlaanderen. Een verschrikkelijke aardbeving scheurt de dijken van de zee en de oevers van de rivieren waardoor heel het land onder water komt te staan. De ramp staat genoteerd op 13 augustus met Oudenburg als epicentrum van de beving. Twee dagen later sterft de redder van het vaderland, Arnoldus de bisschop van Soissons die het bijltje er bij neerlegt in datzelfde Oudenburg. Op 29 augustus 1088 bemerken de bijgelovige inwoners een vurige draak aan de hemel, zo een bangelijk exemplaar dat vurige vuurpijlen in de lucht projecteert. Voor de mensen absoluut een voorbode van nog meer rampzalige toestanden. En inderdaad, bijgelovig of niet, Vlaanderen krijgt te maken met een periode van verwoestende

hitte die fataal wordt voor nogal wat bewoners. Een plaag die sommigen omschrijven als 'de vurige pest' of 'het heilig vuur'.

Op 31 oktober 1089 beslist de interim-graaf Robrecht van Jeruzalem dat de proost van Sint-Donaas voortaan ook kanselier van Vlaanderen zal zijn. En dat beide titels erfbaar worden. De proost/kanselier krijgt alle autoriteit over de financiën, de notarissen en de geestelijken. Ik kan gerust spreken van een dictatuur en kan dat best vergelijken met onze koning die in onze tijd een eerste minister zou aanstellen die zijn functie mag doorgeven aan zijn kinderen. Die bewuste proosdij van Sint-Donaas wordt in die dagen genoemd als 'de heerlijkheid van het proostschap' of 's Graven Heerschap'. Gebieden binnen en buiten Brugge die zich uitstrekken over 43 parochies. In het jaar 1091 keert Robrecht de Fries terug van zijn trip naar het heilig land. Hoeveel paar schoenen hij versleten heeft kom ik niet te weten. Hij neemt zijn intrek in het kasteel van Wijnendale. De heren met wie hij zijn reis had aangevat keren allemaal terug. Met uitzondering van Boldran, de kasteelheer van Brugge die tijdens de terugkeer door zijn ondergeschikte Erembald tijdens het plassen in zee (of in de Schelde?) werd gekieperd. Ik raad mijn lezers aan om de naam van Erembald even te memoriseren aangezien hij en zijn familie binnen afzienbare tijd de hoofdrolspelers zullen worden van een groot drama dat Vlaanderen tot in het diepste van zijn ziel zal raken. Ik kan alvast meegeven dat de bewuste Erembald een affaire had met Boldrans vrouw Dedde (of Duva) en dat hij zich na de dood van zijn rivaal meester maakt van zijn kasteel én van diens echtgenote en daarmee een fameuze machtspositie in de schoot geworpen krijgt.

De katholieke poppen gaan aan het dansen

Robrecht de Fries verrast de Vlaamse clerus kort na zijn terugkeer met een nieuwe wet die bepaalt dat de eigendommen van gestorven geestelijken automatisch geërfd worden door de graaf zelf als enige erfgenaam. De katholieke poppen gaan natuurlijk aan het dansen. Deze brutale wet zorgt voor groot tumult bij de geestelijken in Vlaanderen. Er zijn beslist heel wat eindeloze discussies en dreigementen nodig om deze wet te doen intrekken. Robrecht zwicht uiteindelijk en herstelt zich door het aan zijn opvolgers verboden te maken om ooit nog aan de geestelijke centen te zitten. In 1093, tijdens de voorbereiding van een oorlog tegen Engeland, sterft Robrecht de Fries schielijk in zijn kasteel te Wijnendale.

Hij is net 61 jaar geworden. Dat gebeurt op 2 oktober nadat hij Vlaanderen gedurende 21 jaar heeft bestuurd. Het compliment dat hij zijn land 'wijselijk' geregeerd heeft lijkt me toch wel van de pot gerukt. 'Hij was een kloekmoedige held', schrijven ze, 'genegen om de kwaden te straffen.' Hij was de man die voor het eerst van het zwaard gebruik maakte om doodstraffen uit te voeren.

Het jaar 1093. Robrecht junior volgt zijn vader nu officieel op als graaf van Vlaanderen. Hij heeft deze functie al een hele tijd uitgeoefend terwijl zijn vader in het buitenland zat en heeft daarbij zeker al de nodige sympathie van de Vlamingen verworven. Robrecht II zet niet te veel op zijn neus en dat fenomeen is op zich al voldoende om de mensen aan zijn kant te krijgen. Het nieuws over zijn eerste regeringsjaren is schaars. Het klimaat zorgt wel voor de nodige zorgen. Tussen 15 oktober 1094 en april 1095 regent het haast ononderbroken over Vlaanderen. Die langdurige regenval veroorzaakt een 'woedende' pest en een grote hongersnood die heel veel inwoners in het graf sleuren. De meeste ogen zijn echter gericht op het oosten waar de Saracenen of de Mohammedanen Palestina in hun macht hebben gekregen waardoor het favoriete bedevaartsoord van de westerlingen plots zwaar te lijden krijgt onder de invasie van een geloof dat in niets gelijkt op het christendom.

Een arme kluizenaar, met name Pierre l'Ermite (Pieter de Kluizenaar) bindt de kat de bel aan. Hij is onlangs teruggekeerd uit Jeruzalem en getuigt van de rampzalige behandelingen die de christenen ondergaan van de heidense oosterlingen. Eerder al predikte paus Urbanus II op de markt te Clermont dat de christen prinsen en koningen de situatie in het heilig land moeten rechtzetten en dat een algemene mobilisatie voor een heilige kruistocht dé manier is om de hemel te verdienen. In plaats van bedevaarten te organiseren en te bidden zal er nu moeten gevochten worden voor het geloof. De boodschap van de kerkleider kan maar zo duidelijk zijn. De voorbije jaren hebben de ridders en de krijgsmannen gelijk welke reden dan ook aangegrepen om tegen elkaar te vechten. Nu kunnen ze zich allemaal samen verenigen in een rechtvaardige strijd ter ere van God en zijn kerk. Graaf Robrecht die op dat moment deelneemt aan een tornooi aan de Scarpe bij Anchin geeft er aan zijn landgenoten zijn voornemen te kennen dat hij persoonlijk zal deelnemen aan deze sacrale oorlog.

Twee mannelijke pagadders

Zijn beslissing om deel te nemen aan deze algemene kruisvaart naar het heilig land dateert van 1096. Vooraleer te vertrekken laat hij zijn 18-jarige echtgenote Clementia (de dochter van Willem I van Bourgondië) als regentes van Vlaanderen erkennen. Daar is hij ondertussen al zes jaar mee getrouwd. Tegen die tijd lopen er zeker al twee mannelijke pagadders rond. Boudewijn van drie jaar en Willem van twee jaar. Op papier is die kleine Boudewijn (nummer zeven) de gedoodverfde troonopvolger en benoemt zijn vader hem dus ook als regent. Moeder en zoon kunnen rekenen op het advies van de proost van Sint-Donaas die hen zal helpen Vlaanderen te besturen tijdens zijn afwezigheid. Het land is in veilige handen... Nu kan er eindelijk begonnen worden aan de verre krijgstocht. De delegatie is best uitgebreid. Robrechts zuster Gertrudis (ook nog maar 16 jaar) reist mee. Veel edellieden en heren van Vlaanderen staan paraat om mee te trekken. Philippe en Fromoldus de burggraaf en de baljuw van Ieper. Zeger van Kortrijk, Bossaart van Komen, Willem van Wervik, Willem van Mesen, Diederik de Bevere van Diksmuide, Lambrecht van Krombeke en Joseram van Knesselare. De eerste etappe gaat in de richting van Rome. Onderweg sluiten de Vlamingen zich aan bij Hugo de Grote (de broer van de koning van Frankrijk en graaf van Vermandois), Robert de hertog van Normandië (de broer van de Engelse koning) en Raymond de graaf van Toulouse. In Rome vervoegt de pauselijke gezant Ademar de het gezelschap en samen vertrekken ze nu naar Constantinopel.

De verovering van Nicea

Bij de aankomst van alle christelijke legers in de hoofdstad van het Griekse keizerrijk vormen ze samen een ontzaglijke krijgsmacht. Onder hen bevindt zich de legendarische Godfried van Bouillon. De halve manen van de Muzelmannen sidderen en verbleken bij het zien van deze troepenontplooiing. Dat beweren de geschiedschrijvers toch al dan niet terecht. De westerse ridders tonen zich in elk geval opgeblazen en driftig om hun eigen bloed te vergieten op de plek waar dat van Jezus ooit vloeide. De eerste stad die ze moeten veroveren is Nicea, welbekend om het legendarische concilie van het jaar 325. Sultan Suleyman beseft de dreiging en belegt de stad met 100.000 ruiters, het equivalent van de westerse troepen. Tijdens een rechtstreekse confrontatie tonen de westerlingen grote dapperheid. De Vlamingen met graaf Robrecht voorop vechten er als leeuwen en zorgen er mee voor dat er 30.000 Saracenen in

het zand bijten terwijl de rest op de vlucht slaat. Begin juli 1097 is de verovering van Nicea een feit. In de afloop van de strijd krijgt Robrecht van de anderen de opdracht om de controle te verwerven over de buitengebieden daar in de regio van klein Azië. Onderweg neemt de graaf verscheidene dorpen en steden in terwijl zijn zuster Gertrudis niet van zijn zijde wijkt. Robrecht II maakt er zijn naam van 'Ridder van Sint-Joris' bij de Grieken tot 'Het zwaard van de christenen' bij de Turken.

Dat betekent geenszins dat de tocht van Nicea naar Antiochië over rozen loopt. Het christenleger ondervindt de ene moeilijkheid na de andere en bereikt pas na veel ontberingen deze stad op 21 oktober 1097. Antiochië biedt zich aan als een onneembare vesting. Met een vestingsmuur van drie uur stappen in de omtrek, voorzien van 130 torens zal dit geen gemakkelijke taak zijn om zich hier een toegang te forceren. Binnen de stad krioelt het van de burgers en de Saracenen die er gemakkelijk kunnen schuilen. De verdedigers slaan elke aanval af, er gaat geen dag voorbij zonder dat dit gebeurt. Na een belegering van maanden moeten de westerlingen tot hun ontzetting vaststellen dat ze zelf omsingeld zijn door een Turks leger dat nog groter is dan dat van hen. Bij de schermutselingen blijven ze meestal wel aan de winnende hand. Toch komen ze in grote moeilijkheden wanneer de christelijke legers met een groot tekort aan levensmiddelen te kampen krijgen, natuurlijk omdat ze van alle kanten ingesloten zitten. Het valt te vrezen dat ze zullen moeten kiezen tussen de hongerdood of een schandelijke aftocht. En opnieuw is het onze Robrecht die de situatie oplost. Op een bepaalde ochtend trekt hij met 12.000 man weg uit zijn legerplaats, verhuist naar een rijke provincie in de buurt en slaagt er daar in om een reusachtige buit van wijn, beesten, graan en andere eetwaren te schaven. De westerlingen kunnen er zeker twee maanden mee voort. Na een beleg van zeven maanden komen die van ons tot het besef dat een algemene aanval het enig overgebleven middel is om alsnog succes te boeken. De keuze is eenvoudig: winnen of sterven. Eerst breken ze door de omsingeling en doden er 1.500 Turkse officieren waaronder 12 emirs. De geschiedschrijvers beginnen zelf niet eens te tellen aan het aantal doden onder de gewone strijders. Daarna vatten de christenen een razende aanval aan op de stad zelf. Dank zij de hulp van een overloper, de Turk Pyrrhus die hen tijdens de nachtelijke uren via één van de versterkte torens binnenlaat. De kruisvaarders zijn nu eindelijk binnengedrongen in Antiochië. Daarna gaat het snel. Eerst een massamoord op 20.000 Turken

met inbegrip van hun commandant Cassiaen en daarna planten de westerlingen het kruis op de wallen van deze stad. Ze sparen daarbij het leven van de burgers en de christelijke inwoners. Dit gebeurt allemaal op de 31ste mei van het jaar 1098.

Crisis in Brugge

In Brugge is rond die tijd eveneens een crisis aan de gang. Met dank aan de dictatuur van de proost van Sint-Donaas die nu in Vlaanderen de lakens uitdeelt in naam van Clementia van Bourgondië en haar zoontje Boudewijn. De willekeur van de proost en de heersende wetteloosheid doen een zware oproer uitbreken in de stad. Het lijkt er wel op dat de inwoners er op uit zijn om elkaar uit te moorden. Vaders sparen hun zonen niet en die zonen aarzelen er niet voor om zich te besmeuren met het bloed van hun vaders. Clementia probeert de gemoederen te kalmeren, iets waar ze maar heel moeizaam in slaagt. Ze heeft er zelfs de hulp van een 'heilige' bij nodig. De heilige Donaas, de patroon van de stad en in zijn tijd, lang geleden gekend als een vredesactivist, moet redding brengen tijdens een algemene processie. Clementia laat zijn relieken ronddragen tijdens de ommegang en slaagt er op die manier toch enigszins in om de rust wat te laten terugkeren. Het is in elk geval duidelijk dat dit primitieve Vlaanderen toch wel de harde hand van een graaf op zijn plaats mankeert.

In het oosten is het ook allesbehalve suiker en zeem. De stad Antiochië mag dan wel in westerse handen zijn maar het kasteel in de stad is dat zeker niet. Daar houden de meeste Turkse garnizoenen zich klaar om bij de eerste de beste gelegenheid uit te breken. De westerlingen moeten er absoluut zien binnen te breken. Het nieuws dat er 300.000 Turken op komst zijn onder het bevel van Eurpalan, de sultan van Perzië zorgt voor de nodige hoogdringendheid. Op 3 juni 1098 maken Robrecht en co zich op om aan hun belegering te beginnen, maar daarvoor zijn ze eigenlijk al te laat. Eurpalan omsingelt de stad en toont zich erg gretig om de 'christen honden' hier in Antiochië af te maken. Het lijkt wel een IS-verhaal. Spijtig genoeg lijken die van ons - met inbegrip van de hele reeks geschiedschrijvers van dienst - niet te beseffen dat onze zogezegde christenen qua bloeddorst en imperialisme niet moeten onderdoen voor de 'ongelovigen'.

Graaf Robrecht had nog voor de komst van het Turkse leger een versterking opgetrokken buiten de stad. Na een gevecht van zonsopgang tot na middernacht vertrouwt hij zijn bastion niet langer en keren zijn mannen terug binnenin de stad en zitten ze nu dus met zijn allen als ratten in de val, zonder enige hoop aan hulp van buitenaf of om aan levensmiddelen te geraken. De hongersnood laat niet lang op zich wachten. Tot de kemels en de ezels toe moeten opgegeten worden. Ik laat enkele miraculeuze toestanden i.v.m. de vondst van de fameuze lans die het lichaam van Jezus ooit doorboorde aan me voorbijgaan om me te focussen op de werkelijke toestand. Het is voor de westerlingen nu wel duidelijk dat ze slag zullen moeten leveren als ze willen overleven. De voorbereiding duurt drie dagen. Een tijd van vasten (vermoedelijk niet zo moeilijk), biechten en ter communie trekken om de zielen te formatteren. Want blank zullen ze zeker niet meer zijn nu. De aanmoedigingen van Ademar en de andere bisschoppen en priesters in priesterlijk gewaad, zwaaiend met kruisbeelden en psalmen komt over als een spionkop met God als roeper van dienst.

Vijfduizend kemels

De historici likkebaarden bij zoveel actie en dramatiek. Ik citeer hen even; 'hun aanval was zo hevig dat ze op enkele uren tijd 100.000 ongelovigen in hun bloed deden zwemmen en de overige van dit ontelbaar leger op de vlucht dreven, welke al hun krijgstuigen, schatten en levensmiddelen achterlieten op hun legerplaats. Het aangenaamste van deze grote buit waren de 5.000 kemels geladen met alle slag van levensmiddelen, welke genoegzaam waren om de verhongerde christen te spijzen, van welke er niet meer van 4.000 in deze slag waren gesneuveld. De bevelhebber van het kasteel van Antiochië was door deze onverwachte overwinning zo sterk getroffen dat hij zich niet alleen seffens overgaf, maar ook met verscheidene van zijn soldaten het christengeloof aanvaardde.' Graaf Robrecht is er zeker van. Niemand minder dan de apostel Andreas heeft deze overwinning gefikst. Hij stuurt onmiddellijk een boodschapper naar zijn echtgenote Clementia in Brugge met het nieuws van de victorie en met de dwingende eis om asap een klooster op te richten ter ere van die goede Andreas, zeg maar Andries. De gravin aarzelt niet en kiest hier de kapel, genaamd de 'Betferkerk' uit en ook in 'Straeten' bij Brugge laat ze een benedictijnenklooster optrekken, op de plaats waar de abdij van Sint-

Andries ooit stond. Het is trouwens van die abdij dat de parochie van Sint-Andries zijn naam ontleend heeft.

De vreugde van de christenen na de overwinning is haast niet te beschrijven. De lol zal helaas niet lang duren en slaat om in dood en verderf. Korte tijd later sterft het grootste deel van hun leger door de pest. Zelfs de pauselijke gezant Ademar sterft aan deze plaag. Na de nederlaag van de Turken nemen de Egyptenaren Antiochië over. Ze zijn zagezegd in verbond gegaan met de christenen. Die van Egypte verjagen de Turken uit al hun steden van Syrië en zelfs uit Jeruzalem, de hoofdstad van het Joodse land zodat de kruisvaarders zonder werk vallen. Met de Egyptenaren krijgen ze wel last. Vooral omdat hun machtig leger door ziekte gedecimeerd is tot een fractie van voorheen. De tijd breekt aan om Antiochië achter te laten. De Normandische edelman Bohemond blijft achter als gouverneur van de stad. De tocht naar Jeruzalem verloopt vlot. De mannen omhelzen elkaar als ze in de verte eindelijk de muren en de torens van de heilige stad zien. Jeruzalem! Jeruzalem! De ridders springen van hun paarden, de voetknechten doen hun schoenen uit om met de nodige devotie deze gewijde aarde te betreden.

Pieter de Kluizenaar loopt er ook nog bij

7 juni 1099. De westerlingen staan nu aan de buitenkant van Jeruzalem en moeten die nu ook nog veroveren. Dat wordt best een pittige job, de stad is versterkt volgens de regels van de kunst en goed voorzien van mannen en materiaal. Het garnizoen binnenin is groter dan het christenleger dat nog nauwelijks 40.000 koppen telt en daarvan zijn er zeker 10.000 bij die niet bij machte zijn om te vechten. Het geeft een beeld hoezeer dat immense leger uitgedund is. Ter plekke lijden ze aan een groot gebrek aan water dat ze wel vijf uur ver moeten gaan zoeken. Hout om stormtuigen te maken is al evenzeer schaars. Tijdens het beleg, terwijl honger en dorst de aanvalslust zwaar bemoeilijken bouwen de christenen drie zware stormtorens die zowat even hoog zijn als de vestingmuren van Jeruzalem. De toestellen zijn best ingenieus, bovenaan voorzien van een soort bruggen die ze op de muren kunnen laten vallen om zo via deze weg in de stad te kunnen binnendringen. Godfried van Bouillon voert het bevel over de eerste toren die ze aan oostelijke zijde opstellen. Tancrede uit Normandië neemt het noorden voor zijn rekening terwijl Raymond van Toulouse dat doet aan de zuidkant. Pieter de Kluizenaar loopt er

warempel ook nog altijd bij! Met de macht van zijn taal naait hij de kruisvaarders op om te vechten tot ze erbij neervallen. De aanval zal zo goed als twee dagen duren. De christenen vechten als verbeterd en de belegerden laten zich niet zomaar doen. Ze vergasten de aanvallers op hagelbuien van pijlen, stenen en brandend pek. Toch zijn die van ons niet te stuiten. Ik moet opnieuw door een hele litanie van goddelijke assistentie worstelen om dan toch maar 'to the point' te komen: Robrecht van Vlaanderen en de andere heren, met vooral het drietal op de torens maken zich op vrijdag 17 juli 1099 om 15u meester van Jeruzalem. In het eerste vuur van de overwinning hakken en kerven ze als razende demonen in op de Saracenen. Ze liquideren er 20.000 tegenstanders, Jeruzalem verdrinkt in het bloed.

Na de ravage komen de mannen tot rust en inkeer. De soldaten leggen hun wapens af, wassen hun handen en voeten en gaan blootsvoets en in tranen op bezoek naar de kerk van het heilig graf. Andere heilige plaatsen benaderen ze op hun blote knieën. Hun godsvrucht loopt de spuigaten uit en is in feite misselijkmakend. En wij dan maar janken over de islam. Na de reeks bloedstortingen in de 11de eeuw kan er beter een toontje lager gezonden worden. Enfin. Acht dagen later roepen ze Godfried van Bouillon uit tot koning van Jeruzalem, maar die weigert deze titel omdat die enkel kan gedragen worden door Jezus zelf en hij laat zich als 'baanderheer van het heilig graf' aanspreken. Hij zal zijn werk hebben met de Egyptenaren en pas nadat hij met hen afreken kan er eindelijk over de terugkeer van graaf Robrecht gepraat worden.

Tancrede en driehonderd ridders blijven ter plekke om Godfried van Bouillon bij te staan, de rest maakt zich klaar om naar het vaderland terug te keren. Graaf Robrecht keert met de bijnaam 'van Jeruzalem' in het jaar 1100 terug naar Vlaanderen. De inwoners ontvangen hem met grote vreugde. In Brugge concentreert hij zich vooral op de afwerking van het klooster van Sint-Andries dat hij onder het bestuur plaatst van Fulgentius de abt van Affligem. Baldericus, de bisschop van Doornik stemt er in toe dat de monniken een priester mogen aanhouden die de geestelijke zorg over de lokale parochianen voor zijn rekening zal nemen. De kerk en het kapittel van Sint-Donaas krijgen ook al extra privileges en ongehoorde vrijheden.

Er kan nu weer onderling gebakkeleid worden

Anno 1102. Nu het westen geen Turken meer heeft om tegen te vechten kan er weer onderling gebakkeleid worden. De Duitse keizer Hendrik IV steekt het in zijn kop om de graaf van Vlaanderen te beroven van het Land van Aalst, Zeeland en zijn nieuw kasteel van Gent. Robrecht stelt die gebieden in opperste stad van beveiliging zodat hij geen aanval hoeft te vrezen en trekt dan zelf in de tegenaanval. Aan het begin van de winter nemen de Vlamingen gewapenderhand de stad Kamerijk in en verwoesten ze de hele omgeving ervan. Het tijdstip is uitstekend gekozen want de winter belet de Duitsers om zich op oorlogspad te begeven. Een staatsvergadering in Luik zorgt in 1103 gelukkig voor vrede tussen de keizer van het Roomse rijk en de graaf van Vlaanderen. Daarbij eindigt ook het geschil met Boudewijn van Henegouwen en blijft Douai Vlaams grondgebied.

De afzetting van keizer Hendrik IV in 1105 zorgt opnieuw voor spanningen. Zijn zoon en opvolger Hendrik V vindt in 1108 dat het Land van Aalst en de Vier-Ambachten weer onder Duits bestuur moeten komen en beslist tijdens zijn eerste staatsvergadering te Regensburg om daarvoor een militaire campagne op te starten. Hij krijgt de Hollanders aan zijn kant die van de actie willen profiteren om Robrecht de Zeeuwse eilanden afhandig te maken. En ook de graaf van Henegouwen doet mee: die heeft niet alleen zijn zinnen gezet op Douai maar ook op heel Vlaanderen. Graaf Robrecht vreest de bedreiging van deze puber-keizer helemaal niet. Gehard door de oorlog tegen de Saracenen mobiliseert hij een groot leger dat gehakt maakt van het omvangrijk Duits leger dat op weg is naar Douai. De keizer slaat op de vlucht en kan op kerstdag 1107 niet veel anders dan graaf Robrecht in het bezit van alle betwiste landen te laten.

Voor ocharme 300 ponden

1110. Boudewijn, de oudste zoon van de graaf Robrecht van Jeruzalem trouwt met Havoise, de dochter van Alan IV, de graaf van Bretagne. Paus Paschalis II annuleert het huwelijk wegens te dichte familiebanden maar de echte reden ligt bij het feit dat Bretagne de kant van de Engelsen heeft gekozen terwijl Vlaanderen uiteraard aan Franse zijde moet staan. Ook dan al zijn Frankrijk en Engeland elkaars aartsvijanden. De troonopvolger trouwt dan maar met Margareta van Boulogne. Een huwelijk dat kinderloos zal blijven en dat euvel zal Vlaanderen aan den lijve

ondervinden. In 1111 komt er een Franse oorlogsverklaring tegen Engeland. De Franse koning vraagt daarvoor bijstand bij de graaf van Vlaanderen. Een vraag die hij geen twee keer moet stellen omdat Robrecht nog altijd wacht op de terugbetaling van een openstaande schuld van ocharme 300 ponden. Omdat de Engelsen een deel Frans grondgebied bezet houden speelt deze oorlog zich dan ook af in Frankrijk zelf. Robrecht trekt er met zijn volk naartoe en samen met de Fransen snijden ze als door de zachte boter. Aan de grenzen van Meaux, zowat 200 km ten zuiden van Rijsel wachten de inwoners de coalitietroepen met een bang hart af. Robrecht vecht zoals we van hem gewoon zijn maar bij het terugdrijven van de inwoners binnen hun stadspoorten krijgt hij een pijl in het lichaam en wordt hij van zijn paard gekatapulteerd. De opgelopen verwonding is van die aard dat hij er drie dagen later aan sterft. Zijn dood situeert zich op 5 oktober 1111. Robrecht van Jeruzalem heeft Vlaanderen gedurende 18 jaar bestuurd. De Franse koning Lodewijk de Dikke is er het hart van in en laat zijn stoffelijk overschot naar Atrecht overbrengen, vergezeld van een sleep treurende prinses. Ze begraven de overleden graaf met koninklijke pracht in het klooster van de heilige Vedastus. Robrecht laat maar één zoon achter, de genoemde Boudewijn. Zijn andere zoon Willem overleed trouwens al twee jaar geleden op 15-jarige leeftijd. En blijkbaar is er ook nog sprake van gestorven dochters.

In Vlaanderen zal een bloedig recht heersen

1111. Boudewijn VII heeft ternauwernood de leeftijd van achttien bereikt wanneer hij aan de leiding van het graafschap Vlaanderen komt. Na het afscheid van zijn vader legt hij zijn manschap af aan de Franse koning. Boudewijn heeft van zijn vader zijn liefde voor recht en gerechtigheid geërfd. Zijn vader had daartoe recent nog een nieuwe verordening voor opgesteld en de nieuwe graaf kiest ervoor om die direct te vernieuwen en te versterken. Hij begint met het samenroepen van de Vlaamse gezagsdragers op een algemene vergadering die zal doorgaan in Ieper. Boudewijn legt er direct de vinger op de wonde: er leven hier nog veel te veel edellieden die hun rang misbruiken om burgers, boeren en kooplieden overlast aan te doen. Daar moet een einde aan komen. Hij toont zich bereid om te luisteren naar de raad van ervaren mannen om na te gaan hoe de rechtspraak in Vlaanderen eerlijker kan verlopen. Hij nodigt hen uit voor een nieuwe conferentie die een maand later zal doorgaan in Wijnendale. Tijdens die vergadering drukken de

afgevaardigden de wens uit dat de wetten van het land inderdaad strikt gerespecteerd moeten worden. Boudewijn zweert daarop dat hij hun wens zal inwilligen en dat hij de weduwen, de wezen en de verdrukten onder zijn bescherming zal nemen en dat hij de doodstraf met eigen hand zal volbrengen voor wie zijn voeten veegt aan de wet. Er waren naar zijn gedacht tijdens de reis van zijn vader naar het heilig land massaal veel onverdraaglijke boosheden, diefstallen, afpersingen en moorden gepleegd. Voortaan zal hier in Vlaanderen een keihard en bloedig recht heersen. Een graaf-beul die zijn overtuiging voortaan duidelijk zal laten zien met de kleine bijl die hij aan zijn gordel meedraagt. Een bijl die de mensen in de volksmond een hap of een hapken noemen. Het duurt niet lang voor ze hun graaf vereenzelvigen met Boudewijn Hapkin.

Boudewijn laat de nieuwe wetten zo snel mogelijk publiceren en aanplakken. Een korte impressie ervan leert me dat het dragen van wapens gestraft zal worden met een lijfstraf. Dat geldt uiteraard niet voor zijn eigen lijfwacht en voor de soldaten die steden en sterkten moeten bewaren. Wie iemand vermoord of verwond heeft zal van hetzelfde laken een pak krijgen, tenzij hij kan bewijzen dat hij zich rechtvaardig verdedigd heeft. Struikrovers moeten ter plekke, naast de bossen of de wegen opgeknoot worden. Jagen wordt verboden, dat is voortaan de exclusiviteit van de graaf zelf die daarvoor een opperjager in dienst stelt. Vogels vangen in netten en wild stropen is ook al taboe. Ambtenaren die zich bezondigen aan misdaden mogen rekenen op een dubbele straf, als ze al niet de dood verdienen tenminste.

Boudewijn Hapkin toont zich bijzonder fanatiek in zijn opdracht. Tijdens wandelingen rond zijn slot in Wijnendale markeert hij de beste bomen met zijn bijl, exemplaren die uitstekend kunnen dienen om moordenaars, rovers en nietsnutten aan op te knopen. Langs de grote wegen laat hij verscheidene galgen oprichten. Hij aarzelt niet om zelf zijn wapen te gebruiken om booswichten het hoofd af te slaan, zonder zelfs te wachten op de feitelijke rechtspraak. De graaf zou vermoedelijk grote ogen trekken moest hij anno 2019 de laksheid van onze rechtspraak kunnen meebelevén. Grotere uitersten in aanpak van de misdaad zullen er vermoedelijk niet bestaan. De slinger is nu inderdaad naar de andere kant (en een beetje te ver) uitgeslagen

Overval aan Ter Leepe

Ondanks al die strenge maatregelen lopen er in Vlaanderen toch nog altijd figuren rond die volharden in de boosheid. Het zijn zelfs niet van de minsten. De kroniekschrijvers van die dagen komen aandraven met enkele gevallen. Dat bijvoorbeeld van de drie oosterse kooplieden die onderweg naar de jaarmarkt van Torhout een middagmaal verorberen in herberg 'De Sleutel' te Brugge. In de Steenstraat om precies te zijn. Hun gesprek over de kostbare edelstenen die ze met zich meedragen wordt opgepikt door een groepje edellieden die daar ook aanwezig zijn. Ook ridder Hendrik van Calloo behoort tot dit gezelschap. Die edelstenen kunnen best eens interessant zijn en daarom geraken ze in de drank met de kooplieden. En zoals jullie lezers dat vermoedelijk ook al ondervonden hebben loopt elk drankgelag in de herberg wel eens langer uit dat verwacht. De oosterlingen vinden het ondertussen wel nodig om de mensen in de herberg waar ze verwacht worden in Torhout te verwittigen om alvast te beginnen met het avondmaal. Ze sturen enkele knechten voorop om de boodschap over te maken. Als de oosterlingen dan eindelijk zelf naar Torhout vertrekken krijgen ze tijdens hun doortocht van het bos van Ter Leepe in Zedelgem de kwaadaardige bende edelen op hun dak.

Calloo & Co beroven en vermoorden de drie en ook hun dienstknecht overleeft de roofpartij niet. Daarna vluchten ze weg met de edelstenen. De knechten die voorop waren gereden krijgen in Torhout van toekomende gasten te horen dat daar aan Ter Leepe blijkbaar enkele reizigers vermoord werden en keren toch wel ongerust op hun stappen terug. Ze vinden er tot hun ontzetting de lijken van hun meesters. De mannen vertrekken in zeven haasten naar Wijnendale om hun beklag te doen bij Boudewijn Hapkin. Op zijn vraag wie deze moorden kan gepleegd hebben wijzen ze in de richting van de bewuste edellieden. Om dat lang verhaal kort te maken kan ik vertellen dat de graaf hen op heterdaad betrapt met de gestolen edelstenen bij zich. Hij laat de daders allen arresteren. Hun vurig pleidooi dat ze van hoge adel en goede afkomst zijn interesseert hem helemaal niet. Hij laat de elf mannen naar Wijnendale voeren. De volgende dag mogen ze met zijn allen plaatsnemen op een tafel, elk met een strop om de hals, vastgemaakt aan een balk in het plafond. Als ze klaar staan stampet Boudewijn met zijn voet gewoonweg

de tafel onderuit zodat al die schone edelmannen er nu blijven bengelen tot het laatste zuchtje lucht uit hun lichaam verdwenen is.

Boudewijn Hapkin kent geen medelijden

Dat is dus Boudewijn Hapkin. Het verloopt geen haar beter voor een zekere Pieter, de zoon van de heer van Oostkamp. Hij had aan de weduwe van een van hun pachters twee koeien gekocht maar wil die niet betalen. Nadat deze mevrouw haar beklag gedaan had bij de graaf liet hij de jonkheer van Oostkamp bij zich roepen. Na een ondervraging laat hij hem in het gezelschap van twee valsmunters levend in een ketel kokende verf gooien. Hun dode lichamen moeten er blijven sudderen tot de weduwe weer in het bezit van haar koeien gesteld wordt. Dat Boudewijn Hapkin geen normale graaf is ondervinden ze ook in Gent waar hij een ridder laat onthoofden omdat een van zijn onderdanen zich schuldig maakte aan een diefstal van alweer koeien. Wanneer hij achteraf verneemt dat allerhande crapuleuze types en baanstrompers zich schuilhouden in verscheidene kastelen die ze gebruiken om de kooplieden te bespieden om die dan achteraf te beroven, laat hij de bewuste burchten met de grond gelijkmaken. De graaf is zelfs zo maniakaal dat hij op bezoek gaat naar Oudenaarde, Ieper, Rijsel, Kortrijk en verder naar alle andere steden van zijn graafschap om onrechtvaardige schepenen, baljuws, ontvangers en andere ambtenaren te straffen en te vervangen door eerlijke en deugdzaame mannen. Hij drijft het zover dat de mensen het niet eens meer aandurven om verloren of verlaten schatten weg te nemen uit vrees voor zijn maatregelen. Die repressieve aanpak brengt Vlaanderen alleszins in rustiger vaarwater waardoor de koophandel weer gaat kiemen en de nijverheid op gang schiet. Buiten de agressieve aanpak van de graaf valt er hier en daar wat komkommernieuws te noteren. In het jaar 1113 wordt de aartsketter Tranchelinus uit Brugge verbannen. Twee jaar later schenkt de bisschop van Utrecht, Godefridus de relieken van de heilig Bonifaas aan de tweede proost van het O.L.V.-kapittel. En in 1116 ontstaat er in Brugge een zodanig grote brand waardoor de stad voor een groot deel in de as wordt gelegd.

Op een draagstoel naar Wijnendale

In het jaar 1119 verklaart Lodewijk de Dikke de oorlog aan koning Hendrik I van Engeland omdat die niet langer aan eerstgenoemde manschap wil afleggen voor wat betreft het hertogdom van Normandië. Lodewijk wil

de Engelsen hier nu buiten en verzoekt daarvoor om de assistentie van Boudewijn Hapkin. De graaf van Vlaanderen accepteert die vraag maar al te graag want hij heeft nog een rekening te vereffenen tegen die Engelsen, vergeet niet dat zijn vader sneuvelde in zijn laatste oorlog tegen hen. Op die 300 ponden openstaande schuld wacht hij trouwens ook nog altijd! Boudewijn vertrekt met zijn Vlaamse krijgsmacht naar Normandië. Hun campagne start succesvol met de verovering van veel steden en kastelen. De Vlamingen nemen al meteen een flink stuk Normandië in. Daarna is het de beurt om Rouen te veroveren. Hier, in de hoofdstad van Normandië houdt koning Hendrik zich verscholen. Op Boudewijns eis om de stad te ontruimen krijgt hij het antwoord dat de Engelsman niet wil onderhandelen met zo'n lome en dwaze mens als de graaf van Vlaanderen. Een respons die de nodige colère en agitatie brengt in de stormloop. Boudewijn mag dan wel een aura van onoverwinnelijkheid en moed hebben, maar toch geraakt hij niet binnen in Rouen. De graaf teistert ook de hele buitenomgeving van de hoofdstad en raakt zo verstrikt in een hinderlaag bij een bos in de buurt van Anger waar de Engelsen zich verscholen houden.

Tijdens die gevechten loopt Boudewijn een zware hoofdwonde op. De Vlamingen beslissen daarop om zich terug te trekken en de nodige zorgen te bieden aan hun gekwetste graaf. De wonde moet inderdaad gezuiverd en dichtgemaakt worden. Helaas! De wonde verzweert en vertikt het om te genezen, de graaf voelt de pijn heviger worden en beseft dat zijn dood dichterbij komt. Hij beveelt zijn mannen om hem op een draagstoel naar zijn kasteel in Wijnendale te dragen. Bij zijn doortocht in Roeselare zit hij er helemaal doorheen, de pijn is niet meer te harden en daarbij wordt hij ook nog door een 'geraaktheid' getroffen, een beroerte. Zijn gezondheidstoestand is uitzichtloos. Hapkin laat de finefleur van Vlaanderen optrommelen om dringend naar Roeselare te komen. De voornaamste geestelijken, edellieden en ambtenaren krijgen nog eens te horen dat ze Vlaanderen zuiver moeten houden van misdadigers. En vermits hij geen zoon achterlaat moet er absoluut een nieuwe graaf komen, anders zal het land in een complete chaos belanden. Hij eist dat zijn neef Karel, de kleinzoon van Robrecht de Fries die taak op zich zal nemen. Karels moeder is zijn tante Adela van Vlaanderen welke getrouwd is met wijlen Knoet IV van Denemarken zoals ik al eerder aangaf en die al in 1086 teruggekeerd was naar Vlaanderen. Het gezelschap gaat akkoord. Na de meeting laat de lijdende Boudewijn zich nog aankleden met een

zwarte monnikenpij. Een nieuwe beroerte maakt op 17 juli 1120 een definitief einde aan zijn ellendige toestand. Op zijn laatste verzoek begraven de Vlamingen hun graaf, gekleed in zijn paterskleed in het Sint-Bertijnsklooster van Sint-Omer. Die stomme 300 ponden hebben nu al twee gravenlevens geëist. Geen twee zonder drie?

Tante Clementia gaat daar niet mee akkoord

In het jaar 1120 begint de ambtsperiode van zijn opvolger Karel en dat is niet naar de zin van tante Clementia (de weduwe van graaf Robrecht van Jeruzalem) die heel wat in de pap te brokken heeft in Vlaanderen. Ze heeft een boontje voor Willem van Lo, de onwettige zoon van haar broer Filips van Lo en net als Karel een kleinzoon van Robrecht de Fries en dus kan hij net zo goed een legitieme opvolger zijn. De wetenschap dat Clementia hertrouwt met Godfried de graaf van Leuven en achteraf nog een verbond maakt met de gezagsdragers van Henegouwen, Saint-Pol, Boulogne, Terwaan en andere vijanden van Vlaanderen bezorgt de weduwe een militaire capaciteit om 'u' tegen te zeggen. De graaf van Leuven trekt met zijn leger naar Oudenaarde en neemt deze stad aan de Schelde in. Clementia's nieuwe echtgenoot vergenoegt zich daarbij niet alleen met het bloed en de dood van de inwoners maar legt daarbij nog een keer heel de stad in de as. Hugo, de graaf van Saint-Pol doet niet onder in West en Waals Vlaanderen waar hij alles met het vuur en het zwaard vernietigt.

De nieuwbakken graaf Karel staat bekend als een godsvruchtige man maar bang om te vechten is hij toch ook niet. Omringd door al die ongenadige vijanden mobiliseert hij zijn mannelijke onderdanen om naar Sint-Omer te komen. Hij komt er naar buiten met een ontzaglijk leger. Zoveel krijgsvolk werd nooit voordien onder de Vlaamse standaard gezien. De eerste die dat ondervindt is die onnozelaar van Saint-Pol die zijn stad kwijtspeelt, precies hetzelfde wat zijn kompanen in Hesdin en Boulogne overkomen. De kastelein van Terwaan ziet zijn nieuw kasteel tot aan de grond geslecht. De bondgenoten van Clementia laten haar nu vallen als een baksteen en houden de oorlog tegen Karel voor bekeken. De gewezen gravin bekoopt haar arrogantie met het verlies van de steden die ze in haar persoonlijk bezit had. Het gaat hier om Diksmuide, Sint-Winoksbergen, Ariën-aan-de-Leie en St.-Venant. Toch blijft ze nog de baas over acht gelijkaardige steden of heerlijkheden die haar een

voldoende inkomen moeten garanderen. De graaf van Henegouwen is de enige die niet inbindt tegen Karel. Hij heult verder samen met Thomas de Coucy, de gewezen raadsheer van Richilde. Ze blijven hardnekkig in hun vijandschap tegen de bloedlijn van Robrecht de Fries. Hier en daar vallen ze nog eens binnen in Vlaanderen maar Karel slaagt er telkens in om hen terug te dringen.

De winter van 1126 doorprijkt deze illusie

In mijn kronieken heb ik het al heel vaak en tot in de kleinste details gehad over het trieste lot van graaf Karel die van zijn onderdanen vrij snel de bijnaam van 'de Goede' krijgt. Binnen de context van dit deel 9 probeer ik me dit keer tot de kern van de gebeurtenissen te beperken. Er zijn natuurlijk nog altijd zaken die naar boven komen over deze markante figuur. Zo bijvoorbeeld dat hij de Joden uit Vlaanderen verbant omwille van hun woekerhandel. Ieper krijgt een nieuwe wetgeving omdat de oude blijkbaar niet deugt. De extra tuchtreglementen moeten de wetteloosheid hier rechtzetten. Karel maakt een uitstekend onderscheid tussen goed en kwaad, tussen recht en onrecht. De graaf staat bekend om zijn medelijden voor de arme mensen en voelt zich nooit te beroerd om te helpen en om aalmoezen uit te delen. De kerken in Vlaanderen genieten van zijn vroomheid. Er lijkt wel geen vuiltje aan de lucht te zijn.

De harde winter van het begin van 1126 doorprijkt deze illusie. Mensen en dieren sterven van de koude, de vruchten vervriezen waar ze liggen. De schaarste drijft de prijs van de koopwaren geweldig op, koren en brood zijn niet langer met geld te kopen. Vlaanderen en vooral Brugge bezwijken van de honger. Enfin de mensen toch. De aalmoezen en de giften van de graaf betekenen natuurlijk maar een druppel op een hete plaat. Zijn maatregelen om woekerhandel en het opzettelijk achterhouden van graan te beletten leveren hem vooral vijanden op. De redding lijkt nabij als enkele schepen uit het oosten hier in Vlaanderen aanmeren met hele ladingen koren, maar de klik van de proosdij van Sint-Donaas is iedereen te snel af. Die klik; dat zijn de Erembalden, herinner je nog de naam van Erembald die ik in het jaar 1091 liet vallen. Wel die heeft zich weten op te werken tot een status die zelfs hoger ligt dan die van een edelman, terwijl de familie van de Erembalden in werkelijkheid maar van horige afkomst is. De twee leiders van hun clan (een grote familie met de allures van de maffia) zijn Bertolf, de proost van

Sint-Donaas en zijn neef Bosschaart. Rijke, hebzuchtige mensen die al dat vers graan opkopen en in hun pakhuizen opslaan om het later voor een hogere prijs aan de hongerige mensen te verkopen.

De frustratie moet erg diep zitten

Karel de Goede moet er behoorlijk wat energie en kwaadheid instoppen om de Erembalden alsnog graan aan een redelijke prijs aan de man te doen brengen. Het levert hem hun eeuwig vijandschap op. Bovendien staat hij onder druk van de adel om die horige familie te strippen van zijn edele 'blauw bloed' status. Brandstichtingen, vernielingen van weerskanten diepen het conflict zodanig uit dat de Erembalden op een bepaald moment tot het besluit komen dat ze deze graaf uit de weg moeten ruimen om erger te voorkomen. De moord vindt plaats in de vroege ochtend van 2 maart 1127. In de kerk van Sint-Donaas waar de graaf bidt en aalmoezen uitdeelt. Het is Bosschaart zelf die met een bijl Karels rechterarm afhakt. Met zijn tweede slag doorklieft hij zijn hoofd zodat de grafelijke hersenen in het rond spatten. De andere moordenaars blijven maar steken toebrengen in het dode lichaam van de graaf. De frustratie moet duidelijk diep zitten. Na hun misdaad zetten de moordenaars heel Brugge op stelten en daarbij vallen nog heel wat meer slachtoffers.

In de rest van Vlaanderen blijft het even wachten op een reactie, maar die komt er zeker. De bisschop van Doornik slaat de daders en hun sympathisanten in de ban van de kerk. Willem van Lo, de burggraaf van leper laat zich aanvankelijk inpalmen door het gestreken gezicht van proost Bertolf die elke betrokkenheid ontkent en de schuld bij anderen legt terwijl hij natuurlijk het brein is achter de aanslag. Bertolf pusht Willem van Lo om de volgende graaf van Vlaanderen te worden en geeft hem alvast zijn fiat en zijn bijstand. Willem van Lo accepteert de deal via een zekere Godschalk Taeyhals en beseft op dat moment vermoedelijk niet dat hij zich meteen in het verkeerde kamp gekatapulteerd heeft. Enkele kwatongen beweren dat Willem van Lo op de hoogte was en zelfs een van de aanstokers van de moord, maar uit alle getuigenissen van die tijd ben ik er nooit in geslaagd om ook maar één bewijs daarvan te vinden. Van zijn stommiteiten en opportunisme daarentegen echter wel. De reactie van de Vlaamse adel komt gestaag op gang. Ik kan die omschrijven als één grote langgerekte afrekening tegen al diegenen die zich in het

het land. Ook hij lijkt nu tot het besef te komen dat het niet zijn verstandigste beslissing was. Filips zal nog op alle mogelijk manieren onder dat huwelijk proberen uit te geraken, maar zijn toezeggingen waren zo spijkerhard dat hij daar niet meer zal in slagen. In het begin van 1180 stellen de Fransen de datum van de trouw vast. Het huwelijk zal in de stad Bapaume plaatsvinden. De hoogste adel luistert daar toe hoe de graaf van Vlaanderen de brieven van overdracht en afstand van al die gebieden voorleest en het van zijn zegel voorziene document overhandigt aan Philippe-Augustus. Op Hemelvaartsdag van 1180 kroont de aartsbisschop van Sens zijn echtgenote Isabella van Henegouwen tot koningin van Frankrijk. Tot zijn volwassenheid en na de dood van zijn vader Lodewijk VII op 18 september 1180 zal Filips van de Elzas functioneren als voogd van de minderjarige Philippe-Augustus.

Het stadswapen van Honds-Damme

Terwijl graaf Filips zo zijn besognes heeft in Frankrijk valt Floris van Holland met een krijgsmacht binnen in de Elzas. De aanval geschiedt uit mistevredenheid omdat de Vlamingen al sinds 1167 een deel Hollandse edellieden als onderpand vasthouden conform de afgesproken vredesregeling van toen. De graaf van Vlaanderen maakt er korte metten mee, trekt er met zijn eigen leger naartoe en verslaat de Hollanders. De hardleerse Floris zit een weinig later weer opgesloten in Brugge en zal pas op vrije voeten komen na de definitieve afstand van de Zeeuwse eilanden en het Land van Waas aan Vlaanderen. Hij zweert daarbij trouw aan de graaf van Vlaanderen en om in de toekomst altijd bijstand te verlenen aan hem en zijn opvolgers. Voor zover zijn woord natuurlijk iets waard is! Het zal niet lang duren voor de graaf gebruik zal maken van de toegezegde Hollandse hulp. Tussen Lammingsvliet en het toekomstige Damme hebben geweldige zeevloedende dijken doorbroken en de Vlamingen slagen er maar niet in om die te herstellen. Floris stuurt zijn eigen specialisten. Hollandse dijkmeesters die bedreven zijn in hun stiel. De opdracht in Vlaanderen is geen evidentie. Het zeewater heeft zich al heel diep ingeschuurd in het land. De mannen proberen palen in de grond te slaan en die op te vullen met stenen en aarde. De aankomende golven maken er telkens opnieuw een spelletje van en spoelen de dampalen weg als waren ze luciferstokjes. Altijd maar opnieuw gaat het werk van dagen op een minuutje tijd verloren. De overlevering heeft het over een vervelend blaffende hond die van zijn oren blijft maken en die de

werklieden zo op de zenuwen werkt dat ze het beest in de bres dumpen en hem met aarde bedekken en vervolgens nog maar eens een nieuwe poging wagen om het water af te stoppen. En tot hun verwondering houdt de dam het deze keer wel. Van dan af schiet het werk goed op en is de hele afsluitdijk weer vervolledigd. De arbeiders pochen over hun dam die begonnen is met die hond, de honds-dam, een symbool dat nu nog altijd te zien is bij het stadswapen van Damme.

De mannen die dolven in Damme

De bewoners van Vlaanderen hebben het over de 'Didolphi' als ze het hebben over die Hollandse werklieden. Mensen die hun werk 'dolven'. Graaf Filips beseft dat zijn land best gebruik kan maken van hun ervaring en doet de werkers een voorstel. Ze mogen het land tussen Honds-Damme, Lammingsvliet en Aardenburg hebben als ze de streek maar kunnen uitdijken. Het is een voorstel dat de Hollanders niet kunnen weigeren. Ze bouwen aanvankelijk enkele herbergen op de plek van Honds-Damme. De Vlamingen zijn wel tuk op hen, vooral dan omdat ze goedkope levensmiddelen uit hun eigen land aan de man brengen. Dat welkom inspireert de arbeiders om ook hun vrouwen en kinderen mee te brengen waardoor Honds-Damme beetje bij beetje bevolkt wordt. Op zowat twee mijl van hun thuis sluiten ze de toegang van de Noordzee helemaal verder af. En aan de zeekant komen zich dan nog eens kooplieden vestigen om er hun handeltjes te drijven. Graaf Filips van de Elzas beseft dat de nieuwe locatie goede perspectieven biedt en vormt Honds-Damme nu officieel om tot de stad Damme, met zijn eigen wetten en voorrechten. Al diegenen die bereid zijn om hier minstens drie jaar te wonen krijgen daarbovenop vrijheid van tol in Vlaanderen. De eerste bestuurders van het jonge Damme zijn Jan, Pieter en Paulus Diedolf. Damme heeft ook veel te danken aan zijn rijke inwoner Walter Eywatere (+1210) die heel wat te maken kreeg met de uitbouw van de stad.

Filips van de Elzas houdt zich in die dagen voornamelijk bezig in Frankrijk waar hij dat land bestuurt als regent van Philippe-Augustus. Hij krijgt daarbij de nodige tegenstand en jaloezie te verwerken. De moeder van Philippe-Augustus kan zijn aanwezigheid maar moeilijk verkroppen en hitst enkele belangrijke Franse leenheren op. Zo bijvoorbeeld de graaf van Champagne die zelfs de wapens opneemt tegen onze graaf. De situatie ontaardt helemaal als de koningin haar zoon zo ver krijgt om Filips niet

langer te erkennen als zijn voogd en hem vervangt door een trio van adviseurs. De heer de Coucy en de twee zonen van een zekere Robert Clement vervuilen de positie van de graaf van Vlaanderen in Frankrijk nog meer. Ze blazen de jonge koning in dat het heel interessant zou zijn om het graafschap van de Vermandois in eigen handen te krijgen omdat de Vlamingen hier een constante dreiging vormen om Frankrijk binnen te vallen. Filips van de Elzas is ongetwijfeld zijn grootste vijand.' Philippe-Augustus laat zich vangen aan die praatjes en eist de teruggave van de Vermandois. Hij herroept daarmee de beslissing van zijn vader zaliger. Onze graaf moet vermoedelijk met ongeloof reageren op deze ontwikkeling. Tja, als de Fransen eenzijdig hun contract i.v.m. de Vermandois verbreken dan kan hij dat net zo goed doen met de Artesische gebieden die in principe na zijn dood moeten overgaan op de zoon van Philippe-Augustus. Beide vorsten belanden nu natuurlijk in de onwettelijkheid, Filips vertrekt uit Frankrijk en maakt zich klaar voor een oorlog die nu ongetwijfeld op stapel staat. Ik wil er mijn lezers attent op maken dat de Franse vijandschap veel te maken heeft met jaloezie en afgunst. Dat ze hier de Vlamingen nodig hebben om hun eigen koninkrijk te laten beveiligen heeft de graven van Vlaanderen een aureool bezorgd welk hun eigen kroon doet verbleken. De tijd is nu eindelijk gekomen om de Vlamingen een toontje lager te doen zingen en te zorgen voor een zelfstandige militaire capaciteit en de graven als overbodige huurlingen van het Frans grondgebied weg te jagen. Deze koerswijziging aan het Franse hof zorgt uiteraard voor een bom onder het bestaan en de onafhankelijkheid van Vlaanderen. Want hoe je het ook draait of keert; de Vlamingen woonachtig aan de linkerzijde van de Schelde leven op Frans grondgebied. Hun opperleenheer toont zich in elk geval van zijn ondankbaarste kant.

Philippe-Augustus is nog groen achter de oren

Ook de geschiedschrijvers zijn hard voor Frankrijk; 'nauwelijks hadden de Vlamingen het onrechtvaardig voornemen van de Franse koning vernomen, of ze stonden op als één man. Om hun land ongeschonden te bewaren en de trotse moed van hun vijanden te vernederen. De steden Brugge, Gent, Ieper, Rijsel, Atrecht, Orchies en Douai leverden een talrijke krijgsmacht die het puik van het Vlaamse leger uitmaakte.' De oorlog komt er dus inderdaad aan. Filips van de Elzas mag daarbij rekenen op steun uit Brabant, Bourgondië, Henegouwen (ja dus de schoonvader van

Philippe-Augustus) en Namen. De jonge Philippe-Augustus, met zijn zestien jaar nog groen achter de oren rekt op de Champagne en op de koning van Engeland. De militaire campagne start op het einde van 1181. De Vlamingen dringen Frankrijk binnen tot voor Parijs en nemen er 'en passant' tal van steden en kastelen in. De Fransen willen de veldslag aangaan maar worden daarin tegengesproken door de Engelse koning. Dat Vlaams leger is te sterk en ze zullen gegarandeerd een nederlaag lijden. Het is beter om te onderhandelen en rond de pot te draaien tot het hevigste vuur bij de Vlamingen wat geblust is of tot de bondgenoten zelf in onverschil zullen vallen. Daarop bereiken beide partijen een wapenstilstand en keert iedereen terug naar zijn eigen staten.

23 maart 1182. De zaken worden er niet eenvoudiger op als gravin Elisabeth van Vermandois, de echtgenote van Filips van de Elzas sterft zonder kinderen na te laten. Veel tranen zal Filips niet plengen. Ze strafte de graaf al voldoende door hem geen kinderen te schenken en tot zijn grote frustratie ontdekte hij zeven jaar geleden dat Elisabeth een buitenechtelijke relatie onderhield met ridder Walter de Fontaines. Die betaalde daar een lelijke rekening voor: de graaf liet haar minnaar met knuppels aflossen, hing hem ondersteboven in een riool tot hij stikte van de giftige dampen. Wat voor een dood moet dat niet geweest zijn? Haar zuster Eleonora eist na Elisabeths dood het graafschap Vermandois op als zijnde haar wettig erfdeel. Filips weigert, Vermandois is zijn bezit uit kracht van zijn huwelijk en bevestigt door de gift van de vorige koning Lodewijk VII. De graaf van Vlaanderen probeert zijn schoonzus en haar man (de graaf van Beaumont) te paaien met de schenking van Crécy, Valois en nog enkele andere kastelen. Eleonora lijkt zich daarin te schikken. Achter haar rug om gaat Beaumont klagen bij Philippe-Augustus die er onmiddellijk mee instemt om hen te helpen. De Fransman ruikt natuurlijk zijn kansen. Wanneer Eleonora de koning de helft van haar erfdeel belooft als ze zelf geen kinderen nalaat dan lijkt dit een fantastische opportuniteit voor Philippe-Augustus om dit schitterend Vlaams gebied aan zijn eigen land toe te voegen. Na het beëindigen van de wapenstilstand openen de Fransen de gevechten dan ook met een rampzalige inval in Vermandois. De graaf van Vlaanderen reageert en met de hulp van de graaf van Henegouwen verdrijven ze er de Fransen, nemen Saint-Quentin in en rukken verder op naar Corbie. De inwoners van deze stad weigeren echter hun poorten te openen voor de Vlamingen.

De koning roept zijn Isabelleke terug

Julie kunnen zich wel inbeelden dat de koning van Frankrijk het toch maar imbeciel vindt dat zijn schoonvader de zijde van Vlaanderen kiest. Stel je voor! Na actief lobbywerk bij dochter en vader komt hij geen stap verder. Boudewijn verandert niet van mening. Beloften helpen niet en dan begint de puberkoning maar te dreigen. Dat hij zich vrouw zal verstoten en buitengooien als hij zo koppig blijft. Een dreigement dat hij ook ten uitvoer brengt. Op advies van zijn boosaardige raadsheren jaagt hij zijn echtgenote weg uit Parijs omdat hij niet wenst samen te leven met iemand wiens vader en oom zijn onverzoenbare vijanden zijn. Achteraf krijgt hij spijt van zijn schandelijke daad en roept hij zijn Isabelleke terug en belooft hij op zijn eerstencommuniezieltje om haar voortaan meer te respecteren en te beminnen. Hoe kunnen de geschiedschrijvers dat toch allemaal weten?

Erger voor Filips van de Elzas is het dat discrete onderhandelingen tussen Philippe-Augustus en de graaf van Henegouwen het verbond met Vlaanderen op de helling zetten. Filips krijgt er lucht van. Veel op zijn schoonbroer mag hij niet meer vertrouwen. Hij roept dan maar extra hulp in van keizer Frederik die hem een grote krijgsbende Duitsers zendt. In plaats van een vermindering van troepensterkte kan Filips nu uitpakken met een groter leger dan voordien. Erg sneu voor de Franse koning die nu moet bedelen bij zijn collega in Engeland om te bemiddelen voor alweer een wapenstilstand. De graaf van Vlaanderen gaat akkoord met een staakt-het-vuren van welgeteld één jaar. Een uitslaande brand legt in 1183 zowat heel de binnenstad van Brugge in de as, en hier heeft de oorlog helemaal niets mee te maken.

Mathilde is op komst uit Portugal

1184. Filips kan zich nu bezinnen over zijn toekomst. De woordbreuk van zijn zwager Boudewijn van Henegouwen ligt zwaar op de maag. En dat terwijl die na zijn dood de officiële erfgenaam zal worden van Vlaanderen dankzij zijn echtgenote Margareta van de Elzas. Daar probeert Filips nu een stokje voor te steken! Nu onze graaf weduwnaar geworden is houdt niets hem tegen om nieuwe horizons te verkennen. Filips lonkt naar Portugal. Mathilde, de dochter van koning Alfons I lijkt hem een uitstekende partij. Zij is 33 jaar, terwijl hijzelf 42 jaar is. Ik vraag me af of daar geen mogelijke opvolger van kan komen. Enkele Vlaamse gezanten

reizen naar het zuiden met een huwelijksvoorstel dat Alfons en Mathilde in grote dank aanvaarden. De naam en faam van Filips van de Elzas zijn hen welbekend en van die liquidatie van de minnaar van zijn overleden vrouw zal wel zedig gezwegen worden. Prinses Mathilde accepteert het aanbod en daarop starten de plannen om naar Vlaanderen af te reizen. Halfweg 1184 vertrekt een Portugese vloot van zestien schone schepen, allemaal met zeer rijke ladingen en natuurlijk ook met de prinses aan boord. De vloot wordt ter hoogte van Cherbourg onderschept door oorlogsschepen onder het bevel van Franse edelen maar in werkelijkheid zijn de mannen aan boord onvervalste piraten. Ze enteren dertien schepen en slepen die naar hun haven. De aanstaande bruid overleeft de aanval maar met moeite en moest zeker vrezen voor haar leven. Ze arriveert onthutst en verschrikt in Sluis. Haar toekomstige man reist naar ginder en toont zich uiterlijk onbewogen over de Franse agressie. Binnenin kookt hij van woede. Hij focust zich op een super onthaal van zijn Mathilde. De vreugde om de nieuwe gravin in het heropgebouwd Brugge is onuitsprekelijk. Het huwelijk tussen beiden wordt met koninklijke pracht en praal gevierd. Daags voordien schenkt Filips het Land van Waas en een twintigtal steden aan Mathilde. De huwelijksfeesten nemen zowat de hele maand augustus in.

Gedaan met de lol

September 1184. Gedaan met de lol. Wie dacht dat onze graaf de aanslag op de Portugese schepen vergeten is heeft het verkeerd voor. De Vlamingen met Filips aan boord zeilen met een vloot van achtentwintig grote oorlogsschepen naar Cherbourg, veroveren de havenstad en verwoesten er werkelijk alles. Filips recupereert de schepen en de schatten van zijn Mathilde en neemt de edellieden en de zeelieden die de aanslag uitvoerden allemaal gevangen. Met vierhonderd zijn er en ze verhuizen allemaal naar Vlaanderen. Lang moet er niet gewacht worden op een reactie van het Frans hof. De graven van Alençon en Harincourt komen dreigend naar Vlaanderen. Als Filips niet inbindt zal hij zelf in een Parijse gevangenis belanden. De reactie van onze graaf is opnieuw verrassend. Hij blijft zeer vriendelijk en inviteert hen om een weekje te komen logeren in afwachting dat hij het verzoek van Philippe-Augustus zal uitvoeren. Tijdens een verhoorsessie in Brugge nodigt hij de gezanten uit om te komen luisteren naar hetgeen zijn gevangenen te vertellen hebben. De waarheid komt al snel naar boven. De opdracht kwam van de

koning zelf. De edelen moesten alle schepen op weg naar of afkomstig van Vlaanderen aanvallen en beroven en al de zeelieden overboord gooien. Tijdens hun aanval op de Portugese vloot blijken ze vierduizend Portugezen op die manier vermoord te hebben. Ze brengen met hun bekentenissen de Franse graven in grote verlegenheid. Filips van de Elzas wil hun daden niet ongestraft laten. Hij laat de gevangenen naar Biervliet brengen. Dertig ridders en andere edellieden ondergaan hun onthoofding in het bijzijn van de Franse graven. De graaf laat hun lijven achteraf aan hoge masten langs de zeekant ophangen, met de hoofden bovenaan vastgepind zodat ze van ver gezien kunnen worden. En nog is de wraak niet afgelopen. Blijkbaar behoorde een bastaardzoon van de graaf van Alençon ook tot de Franse 'zeerovers'. Deze onwettige zoon ondergaat de decapitatie in Aardenburg, in het bijzijn van zijn vader. Veel andere gevangenen ondergaan een identiek lot. De rest van de Franse misdadigers verliest zijn hoofd in diverse Vlaamse steden zoals Damme, Blankenberge, Oostende, Duinkerke en Boulogne. En ook al hun ontzielde lichamen eindigen heel erg shockerend aan masten en galgen. Achteraf vraagt de graaf aan de Franse gezanten of ze de boodschap willen overmaken dat al die misdadigers terecht en gestraft werden zoals het hoort en dat hij zeker niets tegen de troon van Frankrijk heeft. Philippe-Augustus reageert zoals het te verwachten was helemaal niet goed op de Vlaamse afrekening. Hij brengt Frankrijk in staat van beleg om te strijden tegen deze snode Vlamingen. Nog in datzelfde jaar 1184 voert Filips van de Elzas met een Vlaams leger een vergeldingstocht uit in Henegouwen. Hij gaat zelfs zo ver om Boudewijn in zijn eigen stad Bergen te gaan belegeren. Wanneer de winter aanbreekt schort hij dat beleg op.

13.000 dode Fransmannen

Voorjaar 1185. De wapenstilstand loopt af en de Fransman laat zijn krijgsmacht al direct los in Vermandois. De stad Mont-Didier is daar het eerste slachtoffer van. De Vlamingen stoppen de aanval af en daardoor moet Philippe-Augustus naar Compiègne vluchten. Zijn drie raadsleden adviseren hem dat hij de getalsterkte van zijn leger moet uitbreiden. De koning mobiliseert daarom enorm veel volk, voornamelijk uit Normandië. Over dergelijk groot leger hebben de Fransen nooit eerder kunnen beschikken en dat noodzaakt Filips van de Elzas om zelf extra hulptroepen aan te werven in alle steden en kasselrijen van zijn land. De Vlamingen brengen zo een landmacht van maar liefst 100.000 mannen

bijeen. Philippe-Augustus die er op vertrouwde om de Vlamingen te verslaan krijgt aan de rivier de Oise zelf zwaar op zijn doos. 13.000 dode Fransmannen blijven achter op het slagveld. De graven van Alençon en Harincourt die vorig jaar nog voor boodschapper mochten spelen worden nu samen met achttien ridders en edellieden gevangengenomen en naar Vlaanderen gevoerd. Het scheelt geen haar of de koning zou zelf achter de tralies zijn beland. Na een korte wapenstilstand kijken de vijanden elkaar opnieuw in de ogen. Dit keer in Amiens. De Vlamingen willen beginnen aan de veldslag maar bij de Fransen ligt dat duidelijk anders. Ze durven niet, zelfs niet nadat enkele wapenboden aandringen om er nu eindelijk werk van te maken. Philippe-Augustus durft (of wil) niet vechten en stuurt aan om te praten over vrede.

De kempfanen regelen het onder elkaar dat Péronne en Saint-Quentin naar Vlaanderen zullen gaan en de rest van de Vermandois in Frans bezit zal komen. Maar nog in datzelfde jaar breekt een zich bekocht voelende Filips dat verbond en grijpt hij opnieuw naar de wapens. Deze keer mag hij nu rekenen op extra troepen van zijn bondgenoten en een ferm Duits leger van keizer Frederik. Boudewijn van Henegouwen verwittigt zijn schoonzoon dat het er voor de Fransen niet goed uitziet. Philippe-Augustus smeekt bij de hoge clerus en bij de koning van Engeland om dat onweer over Frankrijk af te keren. Hun bemiddelingspogingen leiden in 1186 nu naar een regeling waar Filips zich wel mee kan verzoenen. Zolang hij leeft blijft hij in het bezit van Vermandois en na zijn dood keert het gebied dan terug naar de wettige erfgenaam van zijn overleden echtgenote Elisabeth. Als Mathilde dan nog in leven is zal ze voor haar levensonderhoud mogen beschikken over de steden Rijsel, Douai, Orchies, Lammingsvliet (Sluis), Cassel, Veurne, Belle, Broekburg, Waten met het bos en de kastelen van Nieppe en Cisoing. Er kan nu eindelijk weer vrede heersen tussen Vlaanderen en Frankrijk. Onze graaf kan zich als eerste pair van Frankrijk in 1188 onderscheiden in dienst van Philippe-Augustus en voor de rest gaat de tijd zijn gewone gang, zonder noemenswaardige info over onze graaf.

Jezus is 'bloody business'

De toestand in het heilig land evolueert van kwaad naar erger. De Turkse generaal Saladyn verslaat in 1187 het hele christen leger met inbegrip van de ridders van Jeruzalem en de tempeliers. Na de verovering van de

belangrijkste steden in Palestina moet Jeruzalem er op 2 oktober 1187 ook aan geloven. Saladyn veroverd de stad nadat die 88 jaar onder de controle van de christenen is geweest. De Mohammedanen slaan al de kruisen tegen de grond en treden die met de voeten. 'Wat voor een ongehoorde heiligschennis' sakkeren de diepchristelijke historici. De kerken in Jeruzalem transformeren de ongelovigen tot moskeeën met uitzondering van de kerk van het heilig graf want de bedevaarten hiernaartoe brengen behoorlijk wat zaad in het bakje van de stad. Jezus is 'bloody business', hoe brutaal ik het ook mag stellen. Paus Urbanus III ontvangt deze treurige tijding en laat onmiddellijk een nieuwe kruistocht afkondigen. Dat zal werk worden voor zijn opvolger want de kerkvader sterft op 19 oktober 1187. Van verdriet beweren de geschiedschrijvers. Dat zal wel niet waar zijn. Want deze oorlogsgeile man stond net op het punt om de keizer van het Roomse rijk in de ban van de kerk te slaan. Zijn opvolger Gregorius VIII houdt het niet langer dan 57 dagen vol en mag dan ook al naar zijn grote baas vertrekken. Het dossier van de nieuwe kruistocht valt nu in de handen van Clemens III. Die beseft dat hij eerst wat marketing en kneedwerk zal moeten verrichten om de West-Europese prinszen zover te krijgen. Duitsland, Frankrijk en Engeland beslissen om zich te engageren en ook de graaf van Vlaanderen is van de partij. Om de naties van elkaar te kunnen onderscheiden zullen de Fransen een rood kruis op hun kleding dragen, de Engelsen een wit en de Vlamingen een groen. Mathilde zal voor regentes spelen in Vlaanderen. Na enkele maanden van intense voorbereidingen begeven de vorsten zich in 1190 met hun krijgsvolk naar Syrië.

1190. Een vloot van 27 Vlaamse schepen gaat de graaf vooraf op zijn trip die via Italië verloopt. In Rome woont hij de keizerskroning van keizer Hendrik bij. Tegen dan is de wintertijd aangebroken en blijft het gezelschap ter plekke. De zee is gewoonweg veel te gevaarlijk om de overtocht te wagen. In april 1191 arriveren de westerse legers voor Akko waar de christenen bezig zijn aan een beleg. De Turk Saladyn is op komst om hulp te bieden aan de bezette stad terwijl de westerlingen wachten op de aankomst van de koning van Engeland. Al is het maar een kwestie om de honneurs van de inname onder elkaar te kunnen verdelen. Tijdens het wachten krijgen ze te maken met een ontzaglijk vijandelijk leger uit Abissinië. Filips van de Elzas krijgt zeker de kans om zich te bewijzen als een 'flandrien'. De Turken verliezen maar eventjes 44.000 soldaten, de rest slaat op de vlucht en heeft alle geluk van de wereld dat de nacht

ingevalen is anders zouden ze allemaal gevallen zijn onder de zwaarden van de westerlingen. In een rechtstreekse confrontatie vecht Filips als een leeuw tegen de koning van Abissinië die hij met één enkele harde slag dood van zijn paard zwiept. Nu de christenen toch gelanceerd zijn kunnen ze net zo goed Akko aanvallen. De Engelse koning mag dan wel gearriveerd zijn, die trekt er zich nog niet al te veel van aan. Na enkele mislukte pogingen is de verovering van Akko eindelijk een feit.

Eindeloze diarree

In de periode die daar op volgt krijgen de kruisvaarders te maken met de rode loop, een verdraaid smerige ziekte. Beter bekend als dysenterie, eindeloze diarree. De ridders schijten bloed in stromen. Deze keer zijn het niet de Turken maar de beestjes binnenin die de slag gaan winnen. Zestig ridders en andere geestelijke en wereldlijke heren sterven aan de ziekte. Onze leeuw Filips van Vlaanderen is één van de dodelijk slachtoffers. Hij overlijdt op 1 juni 1191 en vindt zijn laatste rustplaats op het kerkhof van Sint-Niklaas buiten Akko. Ook Robert van Bethune en Willem van Sint-Omer overleven de rode loop niet. De Vlaamse kruisvaarders treuren. Wat vreselijk toch om hun eigen graaf te moeten begraven in dit vreemd land. Het verdriet is ook merkbaar in Vlaanderen. Na een bestuur van 23 jaar heeft Filips van de Elzas Vlaanderen tot aan de top van zijn welvaart gebracht. Na zijn afsterven zal de luister van het land stilaan gaan verbleken, het land zal om te beginnen niet lang meer samenblijven. Binnenkort zullen de Vlamingen afscheid moeten nemen van Artesië en enkele steden in Waals Vlaanderen, daar zal de Franse kroon wel voor zorgen. De droefheid van Mathilde is gemeend. Ze laat zijn lichaam opgraven en repatriëren naar de abdij van Clervaux. De nieuwe grafstede krijgt zelfs voldoende plaats om er zijn eerste vrouw Elisabeth bij te leggen.

Zomer 1191. Na de dood van Filips van de Elzas valt het graafschap Vlaanderen nu in handen van zijn zuster Margareta van de Elzas. Die zoals jullie weten getrouwd is met Boudewijn VIII van Henegouwen. Vlaanderen en Henegouwen komen zo voor de tweede keer onder hetzelfde bestuur. Boudewijn is een telg van het oude gravengeslacht en dat is meteen ook de reden waarom de Vlamingen hem met eer en blijdschap verwelkomen. Ze kiezen met plezier voor Margareta als nieuwe gravin en negeren daarmee het signaal vanuit Frankrijk dat de graventitel niet toekomt aan

Margareta maar wel degelijk aan haar dochter Isabella die getrouwd is met koning Philippe-Augustus. En dat op basis van de huwelijksvoorwaarden die ten tijde van het huwelijk werden overeengekomen. Onze vaderlandse geschiedenis heeft het zo vaak over het verraad van de Fransen maar opnieuw zien we dat het wel de Vlamingen zijn die zich bezondigen aan contractbreuk. Brugge, Ieper, Kortrijk, Geraardsbergen laten er zich niet aan genegen en beloven hun steun aan Margareta en Boudewijn moest Frankrijk er aan willen denken om Vlaanderen binnen te vallen. De Gentenaars zijn duidelijk minder enthousiast, ze bieden hevige tegenstand tegen de opvolging. Het gaat er zo erg aan toe dat zelfs Mathilde zich in veiligheid moet brengen.

Vlaanderen wordt in drie stukken gehakt

Philippe-Augustus is zeker niet blijven lanterfant in het heilig land en staat al gauw terug op Franse bodem. Het is nu al duidelijk dat hij een militaire campagne op poten zet. Boudewijn haast zich naar Parijs om er zijn manschap voor wat betreft Vlaanderen te gaan afleggen. De koning ontvangt hem bijzonder slecht, de graaf vindt het raadzaam om de plaat te poetsen en terug te keren naar eigen land. Anders zou hij wel eens achter de tralies kunnen belanden. Graaf Boudewijn laat zijn schoonzoon weten dat hij nooit de bedoeling heeft gehad om zich de steden en de heerlijkheden die vervat zitten in de huwelijksdeal toe te eigenen maar gewoonweg manschap wilde afleggen voor het gebied dat zijn echtgenote Margareta geërfd heeft van haar broer. Die brief brengt Philippe-Augustus tot bedaren. In zoverre dat de partijen met elkaar gaan praten in Atrecht. Omringd door vier geestelijke 'neutrale' scheidsmannen zullen ze proberen de knoop te ontwarren. Na rijp beraad en het inkijken van alle mogelijke contracten en documenten vellen ze finaal een evenwichtig oordeel dat Vlaanderen in drie stukken hakt. Philippe-Augustus en Isabella hebben ondertussen al gezorgd voor een zoon en troonopvolger en die mag contractueel rekenen op het erfdeel van zijn moeder. Ik heb het over Atrecht, Ariën-aan-de-Leie, Bapaume en de graafschappen van Lens, Hesdin, Sint-Omer plus de heerlijkheden van Saint-Pol, Boulogne, Guines en Lillers. Zeg maar het hele zuidelijke deel van Vlaanderen. Wat heeft wijlen Filips van de Elzas toch gedacht? Een tweede stuk Vlaanderen gaat over in de handen van zijn weduwe Mathilde en dit conform hun trouwovereenkomst: de steden Cassel, Broekburg, Waten, Belle, Sint-Winoksbergen, Veurne, Rijsel, tot zelfs

Sluis. Allemaal afgesproken in het jaar 1186. Boudewijn en Margareta krijgen de rest, een uitgebeend land, daar hadden ze zich nooit aan verwacht. De analyse van de vier wijzen is in elk geval helemaal correct. Boudewijn accepteert de deal, de wetenschap dat het deel van Mathilde na haar dood naar Vlaanderen terugkeert zal Vlaanderen toch enigszins in zijn oude glorie herstellen en wie weet zal hij in de toekomst nog enkele andere verloren 'Franse' gebieden in de wacht kunnen slepen.

Het verraad van Zeger van Gent

De Vlamingen knarsetanden om de inkrimping van hun land en van hun macht. De grootste verbittering zit bij die van Gent, de inwoners daar weigeren Boudewijn en zijn vrouw nog langer als graven te erkennen. Het kost het koppel heel wat energie om de relatie met deze stad enigszins te herstellen. De Gentenaars krijgen een scala aan nieuwe voorrechten en wetten als zoethouder en zullen zich een tijd koest houden. Enkele vorsten menen zelfs te profiteren van de krimp en de verzwakking van Vlaanderen. Hendrik van Brabant probeert bij de Duitse keizer op alle mogelijke middelen om het Land van Aalst terug te annexeren en dus af te scheiden van Vlaanderen. Dirk van Holland spaart geen enkele moeite om hetzelfde te doen voor wat betreft de Zeeuwse eilanden. Het lijkt er wel op dat er een uitverkoop aan de gang is in ons gekrenkte land. Gelukkig blijft de keizer op zijn strepen staan en laat hij zich niet vermurwen door deze voorstellen. Een geluk voor ons land want Boudewijn zou niet eens in staat geweest zijn om zich te verdedigen tegen deze aanvallen. Tot overmaat van ramp steekt de rebellie opnieuw de kop op in Gent. De machtige ridder Zeger van Gent neemt het kasteel Nieuwburg aan de oostelijke kant van de Schelde in en wil het niet meer afstaan, ondanks dreigementen van de graaf. Omdat die Zeger de steun geniet van zijn stadsgenoten heeft Boudewijn geen poot om op te staan en zal hij zijn goed pas terugkrijgen na het schenken van allerhande eigendommen in tegenprestatie.

En toch moet Vlaanderen verder met Margareta en Boudewijn en hun nageslacht. Er zit niets anders op. Een blik op hun zeven kinderen leert me dat er zich in elk geval geen probleem qua opvolging stelt. De oudste dochter Isabella is dus getrouwd met de Franse koning. Haar jongere broer Boudewijn IX zal op termijn de nieuwe graaf worden. En verder zijn er nog Yolande, Filips, Hendrik, Sybille en Eustatius. Yolande zal in 1198

trouwen met de graaf van Auxerre en ze krijgt als huwelijksgift de steden Roeselare, Deinze, Torhout en Harelbeke. Vlaanderen zelf beleeft woelige jaren. Pas op het einde van 1194 komt er eindelijk wat rust en ook dat is relatief. Gravin Margareta van de Elzas overlijdt op 15 november 1194 in haar kasteel te Male nadat ze amper drie jaar aan het hoofd van haar land stond. De rol van Boudewijn van Henegouwen is daarmee afgelopen. Hijzelf zal een jaar later sterven. Hun 23-jarige zoon Boudewijn IX, getrouwd met Maria, de dochter van graaf Hendrik van Champagne (een nicht van Philippe-Augustus) neemt Vlaanderen 2.0 onder zijn hoede. Boudewijn en Maria krijgen samen twee dochters: Johanna en Margareta. De nieuwe graaf krijgt nu wel het vertrouwen van de Vlamingen. De mensen weten hoezeer het hem pijn doet dat het land zo erg geschonden werd door het verlies van al die schone grond. Na de dood van zijn vader erft Boudewijn ook het graafschap van Henegouwen terwijl zijn jongere broer Filips Namen in zijn bezit krijgt.

15€ voor een klein gesneden brood

De nieuwe graaf krijgt te maken met grote rampen die Vlaanderen teisteren als een straf van God. Om de haverklap komen er zware onweersbuien en slagregens die bomen en huizen wegspoelen. De rivieren treden uit hun beddingen, de velden veranderen in zeeën van water. De hongersnood die erop volgt zal vijf jaar duren. In de loop van 1196 vertienvoudigt de prijs van het graan en de noodzakelijke levensmiddelen. Hoe zou dat anno 2019 gaan? Een klein gesneden brood voor 15€, als je het al zou kunnen kopen natuurlijk? De arme mensen kunnen dat natuurlijk nooit opbrengen en beginnen dan maar muizen en ratten te verorberen of wat ze ook maar kunnen vinden aan vreemde kruiden. Niet moeilijk dat verderf, ziekte en dood de hoofdrol spelen in dit getergde land. In die tijd trekken de inwoners massaal weg van Vlaanderen. Naar het oosten, naar de kusten van de Baltische zee, een land dat ze 'Oosterland' noemen en waar nu nog altijd tal van Vlaamse namen terug te vinden zijn.

Anno 1196. Boudewijn IX reist naar Frankrijk om manschap te doen aan de Franse koning. Hij geeft aan dat zijn landgenoten zeer verbitterd zijn om het verlies van Artesië. Vooral nu ze de graanschuur van Vlaanderen moeten ontberen. Hij zou wel eens in de problemen kunnen komen als de Vlamingen hem tot een oorlog dwingen om hun verloren land te

heroveren. Philippe-Augustus probeert de graaf met veel schone woorden te paaien en stelt hem tevreden met het graafschap van Mortagne in de streek van Valenciennes. Boudewijns eed van trouw en manschap aan keizer Hendrik verloopt in de beste verstandhouding. Ook met Brabant ontstaat er een goede relatie, vooral omdat Boudewijn de hertog assisteert met het terugdringen van de agressieve Hollanders. Toch blijft het verdwijnen van Artesië hoog op de Vlaamse agenda staan. Frankrijk is terug in oorlog met Engeland en misschien is dit een gunstige gelegenheid om dat verlies ongedaan te maken. Er komt alvast een algemene staatsvergadering in Gent. De voornaamste edelen en veldoversten nemen er aan deel. Graaf Boudewijn legt er een nieuw juridisch argument op tafel. Noch zijn vader Boudewijn, noch zijn oom Filips hadden de bevoegdheid om zomaar Vlaams grondgebied weg te schenken aan hun kinderen of kleinkinderen want daarmee schenden ze de totaliteit van het land. De edelen reageren positief op dat mogelijk achterpoortje om het contract met Frankrijk te omzeilen. Het is nu wel kwestie om deze stelling helemaal te onderbouwen zodat er wat kan aan gedaan worden.

Rond diezelfde tijd verzoekt Philippe-Augustus graaf Boudewijn om hem militaire bijstand te verlenen waar hij als Vlaamse leenheer toe verplicht is. Maar ook vanuit Engeland komen er nu brieven en boodschappers naar Vlaanderen met de expliciete vraag om zeker geen Vlaamse troepen ter beschikking te stellen van de Fransen. Volgens koning Richard I Leeuwenhart zal de graaf alleen maar meewerken aan de machtsuitbreiding van Philippe-Augustus en de totale ondergang van Vlaanderen. Als de Fransman er in slaagt om Normandië in te palmen dan stelt Boudewijn zich bloot om nog meer Henegouwse en Vlaamse steden te verliezen. De Franse koning zou trouwens nu al van plan zijn om al de gebieden die momenteel nog in het bezit zijn van Mathilde na haar dood te annexeren bij Frankrijk. De Engelse argumentatie maakt diepe indruk op de algemene vergadering en doet de druk om zich te distantiëren van de Franse kroon alleen maar toenemen. Het valt me op dat de Vlamingen zich daarmee toch wel op een onwettig pad begeven. In Gent geloven ze de Engelse stemmingmakerij terwijl Philippe-Augustus tot nog toe niets illegaal gedaan heeft. Net nu op het moment dat graaf Boudewijn op het punt staat om zijn eed van trouw aan hem op te blazen.

Boudewijn geeft er de brui aan

1197. De zaken evolueren verder in die richting. Boudewijn kiest sluiks de partij van de Engelsen, mobiliseert een grote krijgsmacht van Vlamingen en Henegouwers waarmee hij Frankrijk binnenvalt. En dat terwijl de Fransen en de Engelsen tegen elkaar aan het vechten zijn in Normandië. De graaf van Vlaanderen vecht warempel tegen zijn eigen zuster! De aanval loopt natuurlijk gesmeerd, Franse soldaten zijn er in geen velden te bekennen. Onderweg naar Compiègne laat de alliantie een spoor van verwoestingen achter. De Vlamingen veroveren de steden Péronne en Roye in Vermandois en doen dat na een vrij langdurige belegering ook in Sint-Omer. Ariën-aan-de-Leie opent zijn poorten vrijwillig. De inwoners van Atrecht tonen zich bereid om zich tot het uiterste te verweren. Na twee dagen geeft Boudewijn er hier de brui aan. Zijn troepen viseren vervolgens Kamerijk en Doornik terwijl ze alles wat ook maar naar Fransen ruikt met het vuur en het zwaard vernietigen. Na deze 'succesvolle' campagne keren de manschappen met een rijke buit terug naar Gent. Wanneer die van Gent opmerken dat de graaf heel zijn krijgstocht gevoerd heeft onder het wapenschild van Henegouwen zorgt dat voor een fikse rel. Het betaamt niet de de graaf van Vlaanderen nalaat om de Vlaamse leeuw op zijn wapenschild te voeren. Boudewijn belooft dat hij dat de volgende keer zeker zal doen. Philippe-Augustus moet een keuze maken. In het besef dat de Vlamingen hun zwaarden gescherpt hebben en dat hij al verscheidene steden kwijt is moet hij noodgedwongen een einde maken aan zijn oorlog tegen de Engelsen.

De truc van de wapenstilstand werkt altijd dus waarom nu niet? Richard gaat er inderdaad mee akkoord. De Fransen kunnen zich nu concentreren op hun noorderburen en rukken op met een ontzaglijke krijgsmacht. Graaf Boudewijn blijft er rustig bij, laat de manschappen van Philippe-Augustus tot in de omgeving van Ieper komen. Een moerassig land dat doorkruist is van de grachten. De historici blijven daarmee behoorlijk vaag, toch lijkt het landschap van in de buurt van Lo en de Fintele daar het best op aan te sluiten. Dat massale leger belandt in elk geval met de voeten in de modder. Vlak in het regenseizoen moet dat inderdaad wel een probleem zijn. Om de vijand nog meer te pesten laat Boudewijn de dijken doorbreken en de sluizen openen. Al die Fransmannen zitten nu netjes opgesloten door het water. Ze kunnen niet vooruit, niet achteruit en zelfs niet eens vechten. Met zijn allen krijgsgevangen. Heel slecht voor

het ego van Philippe-Augustus die er niet aan onderuit kan om de vrede te vragen. De twee vorsten ontmoeten elkaar in Belle. De Franse monarch accepteert zonder verpinken de voorwaarden van Boudewijn die zijn troepen vervolgens ongehinderd laat terugkeren. Maar nauwelijks terug op eigen bodem verklaart Philippe-Augustus dat hij zich geenszins aan de overeenkomst van Belle zal houden. Een woordbreuk die er voor zorgt dat er een nieuwe clash zit aan te komen.

Vlaanderen sluit vrede met Frankrijk

1198-1199. Boudewijn krijgt voor deze nieuwe confrontatie de steun van zijn broer de graaf van Namen, maar die valt helaas ter hoogte van Lens in een Franse hinderlaag. Hij en twaalf van zijn ridders worden gevangengenomen. Boudewijn laat het niet aan zijn hart komen en veroverd ondertussen nog meer Franse steden. Het lijkt er op dat er voorlopig geen einde zal komen aan de Frans-Vlaamse oorlog. Dat is echter buiten de waard gerekend van Boudewijns echtgenote Maria van Champagne die deze vijandschap maar zus en zo vindt. Ze gaat in het geheim onderhandelen in Parijs en krijgt er van een vriendelijke koning de belofte dat Filips van Namen en zijn ridders op vrije voeten mogen komen. De Franse wil om tot een echte vrede te komen en de druk van zijn eigen echtgenote zorgen ervoor dat graaf Boudewijn ook plooit. Er kan vrede komen. De realiteit dat Richard Leeuwenhart op 6 april 1199 overleden is en dat Boudewijn niet gelooft in de bekwaamheid van zijn opvolger Jan zonder Land zorgen ervoor dat hij de Engelse piste moet verlaten. De twee strijdende vorsten zien elkaar terug te Péronne in de loop van het jaar 1199. Het zal nog duren tot februari 1200 vooraleer er een definitieve vrede op papier staat. Eentje die nu eindelijk weer perspectieven biedt voor Vlaanderen. De graaf mag Sint-Omer, Ariën-aan-de-Leie met al het omliggende land behouden samen met de heerlijkheden van Guines, Ardres, Lillers, Richebourg, Mortagne en Gorge, met alles wat de heer van Bethune aan deze zijde van de Nieuwe Dijk in Vlaanderen bezit. De Fransen krijgen volgende steden en landen toegestaan: Atrecht, Bapaume, Lens, Hesdin met de heerlijkheden van Saint-Pol en Boulogne. De koning steekt al die nieuwe gebieden in een afzonderlijk graafschap, bekend als Artesië en zet het op de naam van zijn zoon Lodewijk. Indien die kinderloos mocht sterven zal Artesië automatisch terugkeren naar Vlaanderen. Op die manier sluiten Vlaanderen en Frankrijk vrede met elkaar. De ondertekening gebeurt in de

aanwezigheid van Gerard de proost van Sint-Donaas en kanselier van Vlaanderen, de kasteleinen Zeger van Gent en Jan van Rijsel, Gerard van Belle, Gerard van Grimbergen, Boudewijn van Komen, Diederik de Bevere van Diksmuide en veel andere Vlaamse heren. Achteraf legt graaf Boudewijn nog maar eens manschap af voor zijn uitgebreid grondgebied. De Vlamingen zijn dik tevreden terwijl hun graaf zich nu wat kan focussen op interne maatregelen en het verbeteren van het bestuur van zijn land.

Oproer in Veurne

Anno 1200. De eerste maatregelen komen er al snel aan. Graaf Boudewijn IX verplicht de kooplieden ertoe dat er een toltaks zal moeten betaald worden op alle koopwaar. Vier groten per pond voor wat betreft de export. Voor het inlands vervoer is dat de helft. De opbrengst van de taks gaat naar de heer van Gistel die de fondsen zal aanwenden om de zeekust en de dijken tussen Calais en het Zwin te Sluis te onderhouden. En ook om het land te behoeden voor eventuele aanvallen van de zeerovers. De heer van Gruuthuse, op dat moment kapitein van Brugge treedt in dienst als adjunct van de heer van Gistel. In ruil voor zijn diensten krijgt hij toelating om twee groten taks te heffen op iedere ton bier die in zijn stad gebrouwen wordt. Verscheidene Henegouwse en Vlaamse steden krijgen van de graaf belangrijke voorrechten die hun koophandel en nijverheid moeten stimuleren. De invoer van vaste gewichten en maten over heel Vlaanderen moet daarbij de eenvoud en de transparantie van de handel ondersteunen.

1201. Rond die tijd ontstaat er een grote oproer in Veurne. Mathilde van Portugal, de weduwe van Filips van de Elzas resideert in de stad die ze naast veel andere steden in haar bezit heeft. Mathilde heeft zich veel te ver gewaagd met altijd maar extra belastingen op de kap van de inwoners en de landlieden en krijgt daar nu de weerbots van. De Westhoekers weigeren om haar nog verder te gehoorzamen. Dat gebeurt onder impuls van de Veurnenaar Blauwvoet (of Blauvoet). Hun beweging krijgt daardoor de naam van de Blauwvoeters (of de Blauvoetijnen). De anderen die zich achter Mathilde scharen doen dat onder het bevel van hun leider Sigebert Ingerijk. Dat zijn dus de Ingerijkers. De Blauwvoeters bedrijven in 1201 nogal wat roofpartijen en verwoestingen, ze verslaan de mannen van Mathilde en steken op 17 november haar residentie 'Prinsenhof' in brand. Een zwaar verstoorde graaf Boudewijn moet nu wel

ingrijpen. Hij probeerde al de hele tijd de rust te prediken maar deze brandstichting is er te veel aan. Zijn krijgsvolk komt naar de Westhoek om er al de stropers en de moordenaars op te pakken en ze ter plaatse af te maken als ze weerstand bieden. De rellen houden op maar onder de oppervlakte blijft de intense haat tussen de Blauwvoeters en de Ingerijkers sluimeren. Het is alleen maar wachten op een volgende uitbarsting van geweld.

Een vreemde ziekte voor gravin Maria

Het heilig land zit tegen dan ook al weer in de problemen. Paus Innocentius III stuurt gezanten en zendelingen uit om de prinsen te motiveren voor een volgende kruistocht. Graaf Boudewijn IX, in 1201 al op een leeftijd van dertig jaar gekomen laat zich niet onbetuigd en beslist om mee te gaan. Een vlaag van vroomheid die hem niet goed zal bekomen. Zijn echtgenote Maria van Champagne zal tijdens zijn afwezigheid het land besturen, geholpen door zijn raad van wijzen. Dat zijn de mensen die er ook al bij waren tijdens de onderhandelingen met Frankrijk. Terwijl hij zijn wapenlieden en aanvoerders selecteert en mobiliseert beseft de gravin dat ze eigenlijk ook wel al die heilige plaatsen zou willen bezoeken en de oorlog wil bijwonen. Alsof het hier om een show gaat. Vlaanderen komt dan maar tijdelijk onder het regentschap van Boudewijns broer Filips van Namen bijgestaan door Burchard van Avesnes en zijn oom Willem van Henegouwen. De kruisvaarders laten in 1202 Vlaanderen achter zich. De eerste etappe gaat naar Frankrijk waar de Vlamingen zich aansluiten bij het leger van de graaf van Montferrat. In Venetië treffen ze de rest van hun Europese reisgenoten. De gravin van haar kant doet de overtocht naar Syrië over het water. Vergezeld van de Brugse kasteelheer Jan van Nesle en een deel van de Vlaamse krijgsmacht. Maria beleeft een woelige en stormachtige reis, in de letterlijke betekenis van het woord. Na de nodige stormen op zee arriveren de Vlamingen eindelijk in Ptolomaïs. Daar blijft het gezelschap nu wachten op de graaf. De gravin wordt er echter door een of andere vreemde ziekte overvallen en sterft op 29 augustus zonder ooit nog haar man terug te zien.

De lamp brandt in Constantinopel

De winter 1202-1203 moet eerst nog doorstaan worden vooraleer de kruisvaarders eindelijk naar Constantinopel zullen verhuizen. Want daar brandt de lamp. De jonge zoon van de onttroonde en in een kerker

gedropte keizer Isaac smeekt immers om hulp. De vijand van dienst is een zekere Alexius. Het keizerrijk van Constantinopel moet volgens de paus absoluut weer onder de controle van de heilige stoel gebracht worden. Er ligt een beloning van 200.000 zilveren marken te wachten voor de ridders en hun manschappen. Een eenvoudige onderneming zal het zeker niet worden. Constantinopel zit barstensvol met 200.000 gewapende vijanden terwijl de kruisvaarders maar 43.000 stuks ter beschikking hebben. Misschien nog even meegeven dat dit leger aangevoerd wordt door onze graaf Boudewijn IX. Ik laat de details van de confrontatie achterwege en kom al direct met het feit dat de westerlingen er op 17 juli 1203 in slagen om Constantinopel te veroveren terwijl hun vijand Alexius op de vlucht slaat. De christenen bevrijden keizer Isaac uit zijn kerker en plaatsen hem terug op de troon. Wat die van het westen onvoldoende beseffen is dat Constantinopel aan een heuse identiteitscrisis ten prooi zal vallen. Gaan de gelovigen al dan niet verder onder het beleid van de paus? Of kiezen ze een andere richting? Geloof me beste lezers als ik jullie vertel dat het toch altijd maar weer het grote 'geloof' is die de wereld naar de knoppen helpt. Dit fanatisme beleven wij allemaal dag na dag en in de tijd van de kruistochten was dat ook niet anders. Men zou er moedeloos van worden. Kan een mens nu nooit eens gewoon leven, geloven in wat hij zelf wil geloven en die simpele verzuchting ook toestaan aan zijn medemens? Maar nee, altijd maar de eigen God door de strot van een ander rammen, dat kan de mensheid toch wel perfect! Kijk maar naar Constantinopel waar op 8 februari 1204 de keizer en zijn zoon door blote handen gewurgd worden. De dader laat zich direct zelf uitroepen tot de nieuwe keizer en verklaart prompt de oorlog aan de kruisvaarders. Die mogen hun huiswerk nog eens overdoen. Een nieuwe belegering van Constantinopel leidt op 12 april 1204 naar succes. Onze graaf Boudewijn steelt er de show met zijn vechtlust en zijn durf. De buit in de stad werd nooit eerder gezien. Bergen van goud en kostbare edelstenen. Er is sprake van 800.000 zilveren marken en een weelde aan relikwieën die allemaal hun weg zullen vinden naar het westen.

Graaf Boudewijn sterft een vreselijke dood

De tweede zondag na Pasen van 1204 moet een college van twaalf hooggeplaatste geestelijken de keuze maken wie hier nu zal aangesteld worden als nieuwe keizer van Constantinopel. Er zijn vier kandidaten maar toch bestaat er geen spoor van twijfel. Onze Boudewijn zal Isaac

opvolgen als keizer van Constantinopel. 'Lange leve keizer Boudewijn', roepen de Grieken en hun steun en vertrouwen voor zijn persoon is best belangrijk. De plechtigheid van zijn aanstelling gebeurt op 16 mei 1204. Op de Griekse manier en in de kerk van Sinte-Sofia. Voortaan zal onze graaf door het leven gaan als 'Boudewijn van Constantinopel'. Dat 'voortaan' zal helaas niet lang duren. Na het vertrek van het westers leger keren de Grieken zich dan toch tegen de pausgezinde keizer en breekt de oorlog opnieuw uit. Boudewijn installeert zijn broer Hendrik in zijn plaats en zal zelf moeten vechten. De Tartaren in dienst van de koning van Bulgarije scharen zich aan de zijde van de Grieken en samen verslaan ze de christenen op 15 april 1205. Ze nemen graaf Boudewijn krijgsgevangen. Van dan af aan geraakt de geschiedenis zijn spoor bijster. Er ontstaan wel veel geruchten over zijn vreselijke dood in 1206, alle mogelijke varianten die nergens door enige feiten kunnen worden gestaafd. Het resultaat is wel telkens identiek: Vlaanderen moet uitkijken naar een nieuwe graaf.

Een van die roddels over het lot van Boudewijn blijft me intrigeren. In de derde Ieperse kroniek staat te lezen dat de graaf in Armenië opgemerkt werd door enkele kooplieden op weg naar Damascus. Hij was daar aan het werken op het land, moest de ploeg trekken en zou dat naar verluidt al zeker twee jaar gedaan hebben. Dat betekent dat deze ontmoeting zich rond 1208 moet afspelen. De kooplieden brengen hem naar Keulen en verwittigen zijn dochter Johanna die dan al als gravin van Vlaanderen getrouwd is met Ferrand, de zoon van de koning van Portugal. Boudewijn voorziet van binnen twee weken in Rijsel aan te komen en vraagt of ze hem daar van alle middelen kunnen voorzien. Johanna brengt haar man op de hoogte en verzoekt hem om er discreet naartoe te gaan. Ferrand zou er volgens de kroniekschrijver niets beter op gevonden hebben dan zijn schoonvader op te knopen in een bos waar nu de abdij van Marquette staat.

Ik wil voor mezelf toch even nagaan of er enige grond van waarheid in deze zware beschuldiging kan zitten. Uiteraard zal de terugkeer van Boudewijn wel een coup de théâtre zijn en zou de dood gewaande graaf automatisch de plaats terug moeten innemen van zijn schoonzoon Ferrand die dan al deze functie uitoefent. Maar hoe zit het met de 'time frame'? In 1208-1209 moet Johanna (°1191) pas zeventien jaar zijn maar ze treedt pas in 1212 in het huwelijk met haar Ferrand. Dat betekent dat er in de periode van de moord nog geen sprake is van de Portugees en snijdt

de beschuldiging zodoende geen hout. Ik maak daarbij enkel het voorbehoud dat Boudewijn veel langer dan die twee jaar in Armenië kan gebleven zijn en dat de feiten zich mogelijk kunnen hebben afgespeeld in de jaren 1212 of 1213. Ik moet het antwoord sowieso schuldig blijven. Hoewel ik met de bedenking worstel waarom de chroniqueur van de derde Ieperse kroniek dit indianenverhaal zomaar uit zijn mouw geschud kan hebben.

De ontvoering van Johanna en Margareta

Hoe dan ook: Boudewijn van Constantinopel is dood. Vlaanderen rouwt om het weggaan van de graaf en de gravin. Maar wat nu met de twee achterblijvende dochters Johanna (17) en Margareta (6)? Geen van beiden is op dit moment in staat om het bestuur van het land op zich te nemen. Met een Franse koning die constant loert om Vlaams grondgebied af te nemen is dat voor de inwoners allerminst een comfortabele situatie. De overleden Boudewijn had zijn broer Filips van Namen aangesteld als regent over Vlaanderen en Henegouwen tot aan de meerderjarigheid van Johanna. Hij moest trouwens instaan voor een goede opvoeding van de twee jonge gravinnen. Filips rijdt echter voor eigen rekening en houdt niet al te veel rekening met het lot van zijn beide nichten. Philippe-Augustus weet bijzonder goed waar de klepel hangt en doet Filips een schitterend voorstel dat zijn carrière in een stroomversnelling zal brengen. Hij mag trouwen met zijn eigen dochter Maria. Maar dan wel op voorwaarde dat hij Johanna en Margareta naar het Franse hof meetroont waar hij ze naar Franse normen zal opvoeden. Zijn bedoeling is duidelijk, hij wil er twee echte 'Françaises' van maken en zich meester maken van de Vlaamse erfgenamen. Achteraf kan hij dan aanvangen wat hij wil met Vlaanderen. Filips beseft het maar goed genoeg, maar zoals gezegd speelt eigenbelang de hoofdrol. Hij haast zich om het verraderlijk plan ten uitvoer te brengen, haalt de meisjes af aan hun kasteel in Gent waar ze conform de wil van het volk moeten verblijven en voert hen naar Frankrijk. De Vlamingen en de Henegouwers zijn zo ontdaan en verontwaardigd dat ze die ongetrouwde en onbetrouwbare rijksvoogd buitenzweren. Het misprijzen van de adel en de burgerij is zo groot dat de man niet één enkele vriend overhoudt. In zijn plaats benoemen ze ridder Burchard van Avesnes die de volgende vier jaar het land zal leiden tot Johanna 21 zal geworden zijn. Avesnes laat in eerste instantie overal te lande lijkdiensten houden voor de overleden Boudewijn.

Ondertussen stuift het weer in de omgeving van Veurne waar de Blauwvoeters en de Ingerijkers elkaar nog maar eens naar het leven staan. Eerstgenoemden kunnen het absoluut niet verteren dat Mathilde enkele gunsten toestond aan hun tegenstanders terwijl zij in de kou bleven staan. De Blauwvoeters groeperen zich in een leger van 6.000 gewapende mannen en beginnen aan de belegering van Sint-Winoksbergen. De ruzie is nu wel degelijk ontaard in een echte oorlog. De opstandelingen hebben het specifiek gemunt op Christiaen van Praet, de schout van Mathilde. Hun plan gaat echter grandioos de mist in. Van Praet en de dappere ridder Gerard Feys wagen een uitbraak waarbij ze zeker 300 Blauwvoeters doden en de rest op de vlucht drijven. Dat gevecht vindt plaats op een maandag, een dag die bekend zal blijven als 'Rode maandag', omwille van de grote bloedstorting. Mathilde neemt het zekere voor het onzekere en vlucht tot bij de graaf van Guines. Die laatste brengt de weerspanningen tot bedaren zodat de gravin achteraf haar vroegere status kan herstellen.

Op zoek naar een treffelijke prins

De steden en de Vlaamse edellieden starten een diplomatiek offensief om hun prinsessen Johanna en Margareta terug te zien in eigen land. Het is niet aan de koning van Frankrijk om de toekomstige gravin van Vlaanderen op te voeden en nog minder om een geschikte man voor haar te zoeken. Ze zouden zijn mannetje toch nooit erkennen als hun graaf. Philippe-Augustus doet niet eens de moeite om te antwoorden, iets wat die van ons nog meer frustreert. Alle vergaderingen en lobbywerk ten spijt blijven Johanna en Margareta netjes in Parijs. De Vlaamse tenoren komen tot het besluit dat ze dan maar best zelf op zoek moeten gaan naar een treffelijke prins die zich neutraal opstelt tegenover Frankrijk. Geen vriend en geen vijand van Philippe-Augustus waardoor die geen bezwaren zou kunnen maken. De ideale man en graaf blijkt ook al in Portugal te wonen. Ferrand, de zoon van de koning staat bekend als een dappere en deugdzame prins en hij is nog vrij. Wat kan een mens nog meer wensen? En bovendien is hij een neef van onze eigen Mathilde. De Portugezen reageren zeer inschikkelijk. Een beter huwelijk voor zijn zoon zal de koning nooit vinden. Of Johanna wat in de pap te brokken krijgt bij de keuze van haar man lijkt me onwaarschijnlijk. Ik weet zelf niet eens of de Vlamingen er in slagen om met haar in contact te treden.

In het jaar 1212 laat koning Philippe-Augustus zich eindelijk overhalen. Johanna is ondertussen 21 jaar en ze krijgt de toelating om te trouwen met de drie jaar oudere Ferrand van Portugal. Op voorwaarde echter dat de bruiloft zal doorgaan in Parijs. Wanneer Ferrand en Johanna manschap willen afleggen aan de Fransman blijft die op de vlakte. Hij wil nu plots niet weten van Ferrand. Tenzij hij bereid is om de steden Sint-Omer en Ariën-aan-de-Leie af te staan. Wat een verdraaid smerige truc van Philippe-Augustus! Ferrand bewijst meteen dat hij geen doetje is en verzet zich tegen deze eis. Het besef dat hij zich hier in het hol van de leeuw bevindt en dat hun veiligheid in het gedrang komt doet hem alsnog van gedacht veranderen. Dat is toch de draai die de historici er aan geven. De Franse koning haalt zijn slag thuis en laat het pasgetrouwd gravenkoppel nu eindelijk naar Vlaanderen vertrekken. Met de nodige show en eerbetuigingen voor de buitenwereld natuurlijk en begeleid door zijn zoon Lodewijk en veel Franse edellieden. De jonge kroonprins Lodewijk (25) bewijst al meteen dat hij de vuile trekken van zijn vader in zich draagt. Van zodra Johanna, Ferrand en Mathilde in Péronne arriveren laat hij er de stadspoorten sluiten terwijl hij ervan profiteert om met enkele legerbenden snel Sint-Omer en Ariën-aan-de-Leie te gaan innemen. Pas als dat gebeurd is laten de Fransen het grafelijk gezelschap vrij. Het is niet meteen de slimste zet van de Franse kroon. Kort na zijn aankomst in Vlaanderen zweert een kwade Ferrand tegenover de Vlaamse adel dat hij nooit nog een Fransman zal vertrouwen en dat hij zich beslist zal wreken.

Gent ziet Ferrand nog niet eens staan

Tijdens hun reis naar Vlaanderen krijgt Johanna plots hoge koorts en ziet Ferrand zich verplicht om zijn bruid achter te laten in Douai. Mathilde en enkele vrouwen zullen hier voor haar zorgen. Het lijkt er op dat de duivel ermee gemoeid is. Ferrand moet het nu alleen zien te klaren in Vlaanderen. De nieuwe graaf reist natuurlijk in het gezelschap van Filips van Namen en enkele edelen. De bewoners van Ieper, Kortrijk en Brugge onthalen hem vriendelijk. Iets wat niet kan gezegd worden van de Gentenaars. Die sluiten de poorten wanneer hij er zijn intrede wil doen. Ze hebben hier geen graaf nodig maar een gravin, met name Johanna, de dochter van Boudewijn van Constantinopel. De inwoners hebben hier op straat horen vertellen dat hun gravin door de koning aan een vreemdeling verkocht is zonder dat ze er in Gent ook maar iets aan te zeggen hebben

gehad. En dat is volstrekt tegen de gebruiken. Ze werden zelfs niet eens uitgenodigd op het trouwfeest.

Als Ferrand zich met zijn echtgenote zal aanbieden zullen ze hen vermoedelijk wel binnenlaten maar nu moet hij oprotten. Het volk is woedend en de schepenen kunnen allerminst instaan voor zijn veiligheid. Ferrand neemt deze bedreigingen ernstig en haast zich om terug te keren naar Kortrijk. Maar goed ook want ze worden al direct achtervolgd door een bende Gentenaars onder de leiding van Raso van Gavere en Arnold van Oudenaarde die niets liever zouden willen dan de Portugees gevangen te nemen en naar Gent te voeren. Vreemd toch dat de geschiedschrijvers zich niet eens de vraag stellen waarom ze hem dan niet gewoon binnenlieten en daar oppakten. Of is dat te simpel gedacht van ondergetekende? Ferrand denkt eindelijk zijn veiligheid gevonden te hebben in Kortrijk maar ook hier zit hij plots temidden van het Gentse wapengekletter. Hij kan weinig anders dan weer te vluchten. Het is zelfs nodig om achter zijn gat de brug over de Leie af te breken om de Gentenaars af te houden. Die moeten hun achtervolging noodgedwongen stopzetten en keren dan maar terug met al de huwelijksgeschenken en de kostbaarheden van de nieuwe graaf.

Dwarskoppen zijn het!

Ferrand is furieus als hij wat later aankomt in Douai. Gelukkig is zijn kersverse echtgenote van haar koorts verlost. Hij vertelt haar over zijn tumultueus wedervaren met de Gentenaars die alleen maar haar willen zien. Johanna ziet er geen problemen in om dit keer wel present te zijn tijdens hun intrede in de stad waar ze haar jeugd heeft doorgebracht. Haar Portugees is er niet gerust in, hij wantrouwt die van Gent en stuurt alvast boodschappers voorop met de vraag of ze het bij hun eerstkomend bezoek nog eens zullen wagen om de poorten dicht te slaan. Alsof ze dat aan zijn neus zouden hangen! De graaf beseft dat hij ook wat moet aanvangen met zijn Franse relaties. Hij stuurt enkele gezanten naar kroonprins Lodewijk met de vraag of ze eens kunnen praten in Pont-à-Wendin om hun onderlinge geschillen weg te werken. En warempel! De kemphanen geraken het eens over een vredesregeling. Lodewijk krijgt Ariën-aan-de-Leie en Sint-Omer terug voor zichzelf en zijn nakomelingen, net zoals koning Philippe-Augustus dat geregeld had met Péronne tegenover graaf Boudewijn. Kroonprins Lodewijk doet van zijn kant nu

afstand van alle rechten en eigendomsclaims voor wat betreft de rest van Vlaanderen, met wel de vereiste dat elke nieuwe graaf tenminste zijn manschap moet afleggen aan de Franse kroon.

Tegen die tijd kennen Johanna & Ferrand al het Gentse antwoord dat volledig in de lijn ligt van hun voorbije weerspanningheid. Dwarskoppen zijn het. Pas wanneer Ferrand daar met een groot leger arriveert en ermee dreigt om de boel te overvallen en in brand te steken veranderen de Gentenaars hun mening en laten ze het koppel dan toch binnen. Het levert hen een boete van 100.000 gouden guldens op als schadeloosstelling want de graaf moet natuurlijk de soldij van zijn mannen betalen. Die van Gent slepen wel een nieuw voorrecht uit de brand. Hun schepenen zijn voortaan niet meer erfachtig maar moeten jaarlijks gekozen worden door het volk. Ik begrijp meteen waarom de ambachtslieden en de arbeiders zich zo onredelijk hebben gedragen. Het systeem van schepenenposten die van vader op zoon overgaan kan onmogelijk gezond zijn. Johanna & Ferrand krijgen nu wel de Gentenaars aan hun kant. Ze worden er nog hartelijker op wanneer ze vernemen dat Ferrand niet al te veel moet weten van de trouweloosheid van de Fransen. Raso van Gavere en Arnold van Oudenaarde krijgen vergiffenis voor hun vijandschap en hun baldadigheden. De verkiezing en de aanstelling van de nieuwe wethouders laat niet lang op zich wachten. Dat het volk een keuze mag maken klopt niet helemaal. De graaf kiest zelf vier voorzichtige en achtbare mannen uit de parochies van Sint-Jan, Sint-Jacob, Sint-Niklaas en Sint-Michiël en het is dat viertal die de keuze van dertien schepenen maakt. De vier moeten wel zweren op de bijbel dat ze bekwame en eerlijke mensen zullen aanduiden. De verkiezing en de aanstelling gebeurt op 9 augustus van het jaar 1212.

Hemelvaart 1213

1213. Het jaar is nog niet goed wakker wanneer Philippe-Augustus zich gereedmaakt om oorlog te voeren tegen koning Jan van Engeland. Die is recent door paus Innocentius in de ban geslagen omdat hij de kerk in zijn land aan het vervolgen was. De Fransman roept zijn leenmannen en zijn veldoversten samen in Soissons met een verzoek om hulp te bieden tijdens deze krijgstocht. Hij stelt alvast een vloot van 1.700 schepen ter beschikking. Ferrand krijgt eveneens die vraag op zijn bord. Dat wil hij best doen maar dan wel op voorwaarde dat die twee ontnomen steden

wrede manier aangepakt. Ze doden de mannen en verminken de vrouwen op een vreselijke manier en op zes verschillende manieren. Het afkappen van neus, bovenlip, onderlip, kin, oor en oog om vervolgens de toegetakelde meisjes in deze afgrijselijke toestand naar Ath te verjagen. Daarna volgen identieke wraakoefeningen in Arbre en in Lens en ook hier verminken ze de vrouwen in hun gelaat. Hun executies zullen zes weken lang aanhouden. Overdag verschuilen ze zich in de bossen en tijdens de nacht jagen ze op de vazallen zoals ze dat zouden doen op everzwijnen of wolven. De Henegouwse bevolking kan hun acties natuurlijk smaken. De volgende zeven maanden zullen er in totaal 84 vazallen om het leven gebracht worden. Margareta slaat wit uit van colère als ze de toegetakelde vrouwen te zien krijgt. Ze geeft de bisschop van Luik onder zijn voeten omdat hij de Ronden een thuis geeft in Thuin. Die riposteert dat ze niets te zeggen heeft in Henegouwen omdat ze de aanstelling van Jan van Avesnes als wettige graaf van Henegouwen heeft tegengewerkt en dat de geestelijken een schuilplaats verlenen aan allen die het belang van Henegouwen nastreven.

Veel meer dan kwaad zijn zit er voor Margareta van Constantinopel niet op. Ingrijpen kan ze niet want ze heeft op dat moment al genoeg katten te geselen. Volgens de Hollanders heeft ze nagelaten om manschap af te leggen voor haar gebieden in Rijks Vlaanderen en staan die nu vrij open voor Jan van Avesnes. Maar in Duitsland denken ze daar alsnog anders over: Margareta blijft de vazal van het Roomse rijk en zal dat ook blijven. Toch zal de situatie verder ontsporen. Ondanks de verzoeningspogingen vanuit Brabant. De vijandigheid van Holland tegen Vlaanderen en hun vriendschap voor de Avesnes verdient voor Margareta een militair antwoord. Haar oudste zoon Gwijde van Dampierre trekt onder groot gejuich met een leger van 30.000 eenheden weg van de Vlaamse kust, in de richting van het noorden. Floris van Holland zorgt ervoor dat de Vlamingen niet lang meer zullen lachen. Op 4 juli 1253 leiden de mannen van Gwijde en Jan van Dampierre de totale nederlaag tijdens de veldslag van Westkapelle op het eiland Walcheren. Volgens sommige schrijvers verliezen zo goed als alle Vlamingen het leven. Een aan de voet gekwetste Gwijde en zijn broer Jan vallen in vijandelijke handen samen met 230 edellieden en ridders. De Hollanders maken de hele Vlaamse vloot buit en keren zo zegevierend terug naar eigen land. Tot overmaat van ramp is Jan van Avesnes met de hulp van de 'Ronden' begonnen aan de verovering van een aantal Henegouwse sterkten.

De Dampierres zitten gevangen

Margareta zit nu natuurlijk helemaal met de handen in het haar. Ze stuurt gezanten naar Duitsland met de vraag aan de keizer of hij geen kansen ziet om haar zonen vrij te krijgen. Ze krijgt voor antwoord dat ze dan best wel eens zou mogen komen onderhandelen en zich met hem moet verzoenen en daarna haar manschap dient af te leggen. Pas dan zal de keizer kijken wat hij kan doen. In Holland geven ze ondertussen niet thuis op identieke verzoeken. Al haar hoop rust nu op de Franse koning Lodewijk IX die bezig is met zijn terugkeer vanuit Syrië. In 1254 is hij eindelijk terug. De Vlamingen hopen vurig dat ze hun gevangen prinsen zullen terugzien en dat de verloren steden zouden kunnen terugkeren in de schoot van hun land. De vijf hoofdsteden; Gent, Brugge, Ieper, Rijsel en Douai gebruiken hun autoriteit en sturen hun gezanten in de naam van Franse koning naar Holland. Met de keuze tussen de vrijlating van Gwijde en Jan of een nieuwe oorlog. Graaf Willem lijkt te willen ingaan op hun verzuchtingen maar stuurt hen terug met een waslijst van onaanvaardbare voorwaarden. De afstand van Walcheren aan Holland en het toewijzen van Rijks Vlaanderen aan de Avesnes met daarbij de zekerheid dat Jan van Avesnes Henegouwen erfachtig in zijn bezit krijgt. Plus een financieel toemaatje van 200.000 gouden gulden. Achteraf blijkt niemand in Vlaanderen bereid om deze eisenbundel te accepteren. Het enige waar ze het in Vlaanderen over eens zijn is de wetenschap dat Robrecht van Bethune, de nu zesjarige zoon van Gwijde van Dampierre de wettelijke troonopvolger zal zijn indien zijn vader in gevangenschap zou sterven. Positief voor gravin Margareta is wel de volledige steun van de Vlaamse steden. Vlaanderen trekt nu duidelijk aan één zeel.

Met die geruststellende zekerheid vertrekt Margareta nu persoonlijk naar Frankrijk om de koning te gaan verwelkomen en natuurlijk om hem over haar problemen te vertellen. De koning toont zich erg betrokken, knikt van ja zoveel ze maar wil maar is feitelijk helemaal niet geïnteresseerd om ook maar een poot uit te steken om de Vlamingen te helpen. De koning spitst wel zijn oren bij de belofte van Margareta om Henegouwen voor de rest van zijn leven te schenken aan zijn broer Karel van Anjou indien hij er in slaagt om de Hollanders te overwinnen en haar zonen te bevrijden. Pas na zijn dood zal het land dan terugkeren in de handen van de Avesnes. En daarmee gaat Lodewijk dan wel mee akkoord. De krijgstocht gaat nog in het jaar 1254 effectief van start. Karel van Anjou leidt een machtig Frans

leger naar Compiègne. Van hieruit vallen de Fransen Henegouwen binnen en veroveren ze het hele territorium van Jan van Avesnes. Ondertussen hebben de Vlamingen zich al aangesloten bij de Fransen. Graaf Willem van Holland komt hen haastig tegemoet met zijn leger en biedt zich aan voor een veldslag. Karel van Anjou gaat er niet op in. Hij wil eerst wat structuur brengen in het bestuur van de steden en de staten van Henegouwen. Hij meent het blijkbaar ernstig om hier als een echte graaf te regeren. En als hij hiermee klaar is keert hij met zijn volk netjes terug naar Frankrijk, zonder zich ook maar een barst aan te trekken van de Hollanders. Margareta is zomaar in de zak gezet door de Fransman en mag het nu ontgelden bij haar onderdanen. Van vechten tegen de Hollanders is er dan al lang geen sprake meer. De gravin panikeert over de veiligheid van haar zonen en maakt zo'n scene dat koning Lodewijk het niet langer kan aanhoren en dan maar zelf naar Gent komt om te onderhandelen met Willem van Holland om Gwijde en Jan vrij te krijgen. De graaf van Holland houdt voet bij stuk. Het lijkt er op dat hij rondloopt met de ambitie om Vlaanderen helemaal te vernietigen. Koning Lodewijk claimt dat hij zijn best gedaan heeft om de Vlamingen te helpen. Meer zat er niet in! Tijdens zijn verblijf komt hij plots ook af met de kosten van de voorbije Franse militaire interventie. Verschrikkelijk veel geld en veel te hooggegrepen voor de verarmde Vlamingen. Ze zijn woedend om die onterechte factuur. De Fransen hebben hun oorlog op een schandelijke manier verlaten zonder de twee gevangenen prinses te verlossen. Lodewijk heeft best wel geluk dat hij tijdig Gent achterlaat anders zou hij hier zeker met een volksoproer te maken hebben gekregen.

Boeteman en Paeldinck leggen geld op tafel

In het begin van 1256 verandert de toestand als bij wonder. Willem van Holland wordt op slag gedood tijdens een oorlog tegen Friesland. Hij laat een troonopvolger na die amper kan lopen. Dat is Floris V (°1254). Willems broer zal in afwachting van diens volwassenheid het roer overnemen in Holland. Jan van Avesnes is zo geraakt door de dood van zijn zwager dat hij nog datzelfde jaar sterft aan de 'terende ziekte'. Ik veronderstel dat dit de benaming is die de mensen van toen gebruikten voor kanker. Na de dood van twee van hun vreselijkste vijanden hopen de Vlamingen alsnog om tot vrede te komen met de noorderburen. De Hollandse regent lijkt in elk geval meer geneigd daartoe. De hertog van Brabant brengt de partijen samen in Brussel. De Vlaamse prinses Gwijde en Jan van Dampierre en

nog andere edellieden en ridders kunnen nu vrijgekocht worden. De grote steden moeten daarvoor elk 8.000 gouden guldens op tafel leggen. In Ieper komt het grootste deel daarvan van de twee machtige families van Boeteman en Paeldinck. Als vergelding en erkentenis schenkt de gravin hen al de rechten van een vrije vismarkt, een commissie van twee vissen op elke korf en nog andere privileges. Naast die financiële compensatie blijkt er nog een andere cruciale voorwaarde verbonden aan de vrijlating. Gwijde van Dampierre heeft in 1256 een tweejarig dochttertje Beatrix van Vlaanderen en zij zal op termijn moeten trouwen met de toekomstige graaf Floris V. Een huwelijk dat pas zal doorgaan in 1269 maar waar nu al de krijtlijnen van uitgetekend worden: als huwelijksgift zal Gwijde de Zeeuwse eilanden schenken aan zijn dochter. Voortaan zullen Floris en hun kinderen erfachtig vazal worden van deze eilanden en zullen ze hiervoor manschap afleggen aan de graaf van Vlaanderen. Er komt tevens een vrijheid van tol in Holland en Zeeland ten gunste van de Vlaamse kooplieden. Op 20 augustus van 1256 sluiten de prominenten van Vlaanderen en Holland dit verbond af. De Vlamingen mogen daarbij een kruis maken over Zeeuws-Vlaanderen! De koning van Frankrijk gaat akkoord met de deal en regelt het dat Margareta ook Henegouwen terug in haar bezit krijgt. De gravin moet enkel maar Karel van Anjou vergoeden voor zijn prestaties. Een som geld die zorgt voor grote misnoegdheid bij de Vlamingen.

De dood van gravin Margareta

De volgende jaren gaan rimpelloos voorbij met een gravin die wat tot rust gekomen is en nu weer tot besturen komt. Ze voert de laatste wilsbeschikking van haar zuster Johanna uit en sticht een aantal nieuwe vrouwenkloosters, te veel om op te noemen. De grote steden voeren grote infrastructuurwerken uit. In 1275 moet Margareta wel even ingrijpen in Gent. De inwoners klagen steen en been over hun wethouders, de 'negenendertig' behandelen de Gentenaars op een hautaine manier, alsof ze lucht zijn. De gravin maakt een einde aan hun macht en verandert de politieke constellatie: voortaan zullen er dertien schepenen, dertien raadsheren en vier schatbewaarders zijn die jaarlijks hun rekeningen moeten voorleggen aan haar en die op 29 augustus van elk jaar moeten vervangen worden in haar bijzijn of die van een commissaris. Ook in Ieper veranderen de instellingen. Hier komen er drie verschillende vierscharen, respectievelijk onder het bewind van de baljuw,

de poortbaljuw en de schout. De succesvolle Ieperse lakennijverheid krijgt nieuwe verordeningen zodat die verder kan groeien. Margareta legt de daglonen van de wevers, volders en scheerders vast en geeft Ieper een exclusiviteit tot ver buiten zijn grenzen. Ook Gent barst uit zijn voegen. In 1278 kopen de wethouders al het land tussen Sint-Baafs en de nieuwe brug tussen de Schelde en de Lieve.

1278. Gravin Margareta heeft ondertussen de respectabele leeftijd van 76 jaar bereikt. Omdat ze van tijd tot tijd onpasselijk wordt denkt ze dat haar dood niet meer veraf is. Op 11 september 1278 doet ze tijdens een algemene staatsvergadering te Damme, in het bijzijn van de geestelijke en wereldlijke autoriteiten afstand van haar functie en stelt ze haar zoon Gwijde in het bezit van het graafschap van Vlaanderen. Zelf is ze tevreden met een jaargeld van 8.000 pond. De nieuwe graaf is ondertussen al 52 jaar en geen groentje meer. Zwarte Margriete zal sterven op 10 februari van het jaar 1279. Haar lichaam belandt in het klooster van Flines naast dat van haar man en haar zoon, de twee Willem van Dampierres. Vlaanderen en Henegouwen die nu al 84 jaar verenigd waren scheiden zich van elkaar af. Haar kleinzoon Jan II van Avesnes neemt het bestuur op in Henegouwen en Gwijde van Dampierre doet dat zoals gezegd in Vlaanderen.

Vijf zonen en vier dochters

Maar wie is die Gwijde van Dampierre eigenlijk? In 1245 trouwde hij met Mathilde, de dochter van de heer van Bethune. Hun huwelijk zal 19 jaar duren tot aan haar dood in 1264. Tussen 1245 en 1262 hebben Mathilde en Gwijde wel gezorgd voor vijf zonen en vier dochters. Robrecht, Willem, Boudewijn, Jan, Filips, Margareta, Beatrix, Johanna en Mathilde. Na de dood van Mathilde hertrouwt Gwijde van Dampierre met Isabella van Luxemburg waardoor hij het graafschap Namen in handen krijgt. Hun huwelijk zegent zichzelf met drie zonen en drie dochters: Jan, Guido, Hendrik, Margareta, Isabella en Filippa. Aan opvolgers zal er in elk geval geen gebrek zijn. Graaf Gwijde bezit wel talenten maar is in feite niet mee met zijn tijd. Zijn voorgangers hebben de Vlaamse steden tot bloei gebracht met het verlenen van vrijheden en voorrechten en dat voelt deze nieuwe graaf vreemd genoeg aan als een beknutting van zijn eigen rechten en status. Hij wil al van bij zijn aantreden wat doen aan de uitgebreide macht van vooral Gent, Brugge en Ieper. We staan aan het

begin van een bewogen periode in onze geschiedenis. Kort na zijn aanstelling eist hij verantwoording van de Gentse schepenen voor wat betreft de inkomsten en de uitgaven van hun stad. De verwonderde magistraten sturen hem wandelen. Gwijde reageert woedend op deze weigering, hij beschikt blijkbaar over een kort lontje en toch wel een slecht karakter. De graaf vindt er niets beter op dan te gaan bleiten bij de Franse koning Filips III, de zoon en opvolger van Lodewijk IX. Die reageert zoals Gwijde dat gewenst had. Gent heeft niet te kiezen, de schepenen moeten ingaan op de eisen van hun graaf. Wat Gwijde niet lijkt te beseffen is het feit dat hij beroep doet op zijn leenheer voor wat betreft zijn eigen 'binnenlandse zaken'.

Hij geeft daarmee zijn autoriteit, onafhankelijkheid en zeggenschap op. Ik bedoel maar dat de Vlaamse magistraten en raadsheren beseffen dat ze voortaan een stap hoger kunnen zetten als ze het niet eens worden met de graaf. Gwijde stort zichzelf en zijn land daarmee in een afgrond waarvan de bodem niet in zicht is. Het bestuur van Vlaanderen was tot nog toe altijd een kwestie geweest van de inwoners en de graaf, overkoepeld door het eenmalig afleggen van het manschap door de graaf voor zijn opperleenheer en daarmee was de kous af. In Vlaanderen ontstaat daardoor een grote tweespalt. Aan de ene kant heb je mensen die Vlaanderen bestuurd willen zien door alleen maar de Vlaamse graven, en zeker zonder Franse bemoeienissen. Ze noemen zich al spoedig als de 'kluwaards'. Anderen, meestal edelen die nooit hoog hebben opgelopen met de heerschappij van één enkele graaf zien die Franse opperleenheer best zitten. Ze noemen zichzelf liliaards, daarmee verwijzend naar het Franse statussymbool van de witte vlag met de gouden lilies. De boete van 68.000 pond die de Franse koning oplegt aan die van Gent, te betalen aan hun graaf stort Vlaanderen op alle vlakken in de problemen. Hoewel Gent en zijn graaf in eerste instantie de zaak bijleggen en het geld op tafel leggen.

De reusachtige brand van 1280

Begin oktober van 1280 ontstaat er binnen Ieper een bloedige oproer van het gemeen volk tegen de edellieden en de rijke burgerij. De oorzaak is niet echt bekend maar moet ongetwijfeld gezocht worden in de erbarmelijke arbeidsvoorwaarden en de behuizing van de arbeiders in de textielnijverheid die deze stad ten top hebben gebracht. Onder de slogan

'kokerulle' slaan ze aan het plunderen en doden ze allen wie het beter heeft dan hen. Het magistraat is niet in staat om de woedende massa tegen te houden en roept de hulp in van Gwijde van Dampierre. Die arriveert hier met een gewapende krijgsmacht en maakt een einde aan de moordpartijen. De oproerkraaiers onderwerpen zich aan hem. De graaf dreigt met zware straffen maar beperkt zich tot een grote geldboete. De kokerulle is enkel de voorbode van meer ellende in Vlaanderen. Een reusachtige brand op 15 augustus 1280 legde in Brugge de halle en de hallentoren in de as. Al de oorkonden en de zo belangrijke vrijheidsrechten en stadscharters verdwenen zomaar in het vuur. De Bruggelingen zijn er het hart van in. Vooral omdat graaf Gwijde van Dampierre niet meteen geneigd is om hen nieuwe voorrechten te verlenen. De verwoesting van de Brugse oorkonden komt hem dan ook goed uit. Vlaanderen moet geen vier bazen hebben. Die rol is alleen voorbestemd voor de graaf, de rest moet knikken. Zowaar een dictatoriaal trekje. Dampierre wil wel onderhandelen over een nieuwe set vrijheden die beter aansluiten op de macht die hij zichzelf wil krijgen. Brugge krijgt zo prompt een nieuwe wetgeving die volledig haaks staat op zijn oude gebruiken en voorrechten. Zo eist de graaf onder andere toezicht op de stadsfinanciën. De Brugse wethouders zullen daarbij hun rekeningen moeten voorleggen aan grafelijke commissarissen.

1281. De eerste inspectiebeurt is een feit. De komst van Dampierres commissarissen naar Brugge wordt door de inwoners heel slecht onthaald. De wethouders weigeren om de jaarrekeningen voor te leggen. Alleen de lokale burgers kunnen hen kwijting verlenen en de graaf kan de pot op. Zo komt het er toch op neer. Het is natuurlijk slechter dat ze de gezanten van Dampierre weggagen en zelfs enkele commissarissen om het leven brengen. Ze vragen om miserie en die krijgen ze natuurlijk direct. Gwijde van Dampierre komt voor ze het goed en wel beseffen met een troepenmacht in de stad en gaat op zoek naar de opstokers van de voorbije oproer. Vijf onder hen worden buiten de Boeveriepoort onthoofd. Het gaat over Jan Coopman, Boudewijn Priem, Lambrecht Lam en de broers Jan en Lambrecht Dauwik. De sukkelaars krijgen hun laatste rustplaats in de abdij van Sint-Andries waar men in 1847 nog altijd de restanten van hun verweerde graven kan terugvinden. Brugge krijgt een monsterlijke boete van 104.000 gulden waarvan die laatste 4.000 dienen om de tijdens de oproer veroorzaakte schade te herstellen. Al de

Bruggelingen moeten bijdragen. Alleen wie voldoende kan bewijzen niet deelgenomen te hebben aan de oproer komt onderuit aan de boete.

De grote moerlemaye

Gwijde oogst natuurlijk een omgekeerde reactie. De Bruggelingen tonen zich verbitterd. Mensen uit hun eigen middens laten ombrengen en dan nog al die belastingen. De graaf heeft nog maar pas de stad achter zich gelaten of de poorters troepen alweer samen. Een gewapende bende van oproerige stedelingen laat zijn ongenoegen blijken. Hooligans avant la lettre. Ze noemen hun volksbeweging 'de grote moerlemaye'. De 'gele hesjes' van hun tijd. De poorters lopen in de wapens en vermoorden een zekere Diederik Frankesoone die achter het strenge vonnis van de graaf zou zitten. Wanneer Gwijde van Dampierre verneemt wat er aan de gang is in Brugge keert hij op zijn stappen terug. Met een extra geldboete die nu direct op tafel moeten komen. 122.000 gulden waarvan 100.000 voor de moord op Frankesoone, 20.000 gulden boete voor de oproer en nog 2.000 om de aangebrachte schade te vergoeden. De graaf zweert dat hij eventuele nieuwe onlusten met de grootst mogelijke strengheid zal bestraffen. Daarmee heeft hij nu orde op zaken gesteld en afgerekend met de arrogantie van de Brugse burgerij. Het potje van 20.000 gulden is een mooi nieuw inkomen. In 1283 ontstaat een gelijkaardige toestand in Gent. De schepenen weigeren hun rekeningen voor te leggen en Gwijde grijpt in met de gevangennamen of verbanning van de schuldige autoriteiten. Van het geld van de boete kan de graaf rijkelijk leven. Hij koopt er allerhande heerlijkheden en domeinen mee, zoals bijvoorbeeld Petegem bij Oudenaarde, het geliefkoosd verblijf (lusthof) van zijn echtgenote.

1285. De Franse koning Filips III overlijdt. Zijn zeventienjarige zoon 'Filips de Schone' komt op de troon. En dat zal Vlaanderen geweten hebben. De nieuwe is heerszuchtiger dan zijn vader en heeft het vooral gemunt op Vlaanderen. Hierbij opgehitst door zijn echtgenote Johanna van Navarra. Ze is in 1285 amper 12 jaar, ik veronderstel dus dat haar haatgevoelens zich pas met verloop van tijd zullen gaan manifesteren. Gwijde neemt geen risico's met de nieuwe koning, zijn postje en zijn toekomst liggen in diens handen en dus gaat hij als een schoothondje naar Parijs om er zijn mantschap af te leggen aan Filips de Schone. Ik zie het tafereel zo voor me. Gwijde loopt op zijn zestig en heeft al kleinkinderen in de leeftijd van

de nieuwe koning, dus heel dat gedoe van manschap afleggen is één grote 'totentrekkerij' ten aanzien van die jonge snotaap op zijn Franse troon. De puber toont zich vriendelijk maar brengt plots het oorspronkelijk vrijlatingsverdrag van Ferrand uit 1226 ter sprake. De graaf, de edelen en de magistraten hebben volgens de koning nagelaten om dat verdrag van Melun te ondertekenen en te bezweren en dat moet eerst en vooral gebeuren voor er sprake kan zijn van enig manschap. Gwijde merkt op dat die voorwaarden achteraf verzacht werden en dat de bezwering ervan alleen maar zaak was voor de graaf zelf en niet voor andere personen. Filips de Schone is duidelijk uit op een reden om het conflict met Vlaanderen aan te gaan. De arrogante jongeling geeft aan dat de Vlamingen moeten kiezen: tekenen of het 'wrekend zwaard van Frankrijk ondergaan'. Het moet zwaar slikken zijn voor Gwijde van Dampierre. Hij heeft zich serieus mispakt aan de nieuwe koning van Frankrijk.

Achter die goedlachse façade

Na zijn terugkeer in Vlaanderen probeert Gwijde de edelen en de magistraten met alle mogelijke middelen over te halen om dit vernederend verdrag te doen aannemen. Eindeloze vergaderingen die op niets uitdraaien. De Vlamingen denken er nog niet aan. En dat is een dik probleem voor de graaf want zijn postje hangt daar van af. Gwijde moet tot het uiterste gaan. Tijdens een bewogen emotionele scene slaagt hij er te Sint-Winoksbergen in om zijn afgevaardigden dan toch te overhalen. De Franse gezanten zitten erbij en rapporteren dat het zweet en tranen gekost heeft. Filips lijkt daar dankbaar voor te zijn maar dat is alleen maar schone schijn. Achter zijn goedlachse façade heeft de Franse koning maar één doel: tweedracht zaaien in Vlaanderen. Dat de wethouders van Gent nu al de gewoonte gekweekt hebben om in beroep te gaan tegen de beslissingen van hun graaf is natuurlijk een heerlijk instrument om de boel in stukken te trekken. Filips de Schone zal jarenlang een desastreus verdeel-en-heers spel spelen met de Vlamingen.

1287. De inwoners krijgen toelating van Gwijde om jaarlijks hun schepencollege te veranderen. Dat mag volgens hem gebeuren op 2 februari. Ook van Lombardsijde is er dan al sprake. Boudewijn van Avesnes verkoopt de steden Duinkerke en Waasten aan Gwijde waardoor beide steden nu weer deel uitmaken van Vlaanderen. Hij bezorgt hen een verordening dat zijn commissarissen zich elk jaar opnieuw zullen komen

aanbieden om de wetsheren te vervangen en dat er nooit meer dan drie schepenen zichzelf zullen kunnen opvolgen. Jan De Harnes en zijn vrouw Marie De Mortaigne, het burggravenkoppel van Doornik verleent toestemming aan de kooplieden van Brugge om vrij en zonder toltaksen zaken te mogen komen doen in hun stad. Het is een verstandige zet om de commerce te activeren en dat is de wetsheren van Brugge niet ontgaan.

De kraan van Isabella Vander Woestyne

Dergelijke stimuli zouden ze beter ook activeren in hun eigen stad. Vooral de tolkosten voor het laden en lossen van de schepen zijn een doorn in het oog van de handelaars. De kraan, nog een grafelijk cadeautje uit 1200, is eigendom van Isabella Vander Woestyne de weduwe van Jan van Gistel. Het stadsbestuur beslist om de kraan te kopen waardoor ze zelf het niveau van de toltaksen kunnen regelen. In 1289 schaft Gwijde van Dampierre het bastaardrecht af. Dat was een wet die er voor zorgde dat de eigendommen van bastaarden na hun dood geërfd werden door de graaf zelf. Voortaan zullen ze zoals elke andere nalatenschap behandeld worden. Brugge is ondertussen explosief aan het groeien en dat gaat natuurlijk gepaard met alle mistoestanden en sociale problemen van dien. Aan de Burg komt het bijna dagelijks tot twisten, rellen en gevechten. Een signaal voor de graaf om de puntjes wat meer op de i te plaatsen. Hij laat nieuwe verordeningen en reglementen publiceren om het geweld aan de Burg aan banden te leggen. Voorts geeft hij toelating aan de kamer van het Brugse Vrije om zijn vierschaar te houden aan diezelfde Burg, meer bepaald naast de steger van de heilige Bloedkapel. Een jaar later verplicht hij de magistraten van Sluis en Damme om hun rechtszittingen in Brugge te laten uitvoeren.

Brugge. 1291. De eerste steen van de nieuwe hallentoren wordt gelegd. Gedaan met het bouwen in hout, deze keer zal de nieuwe halle helemaal in steen opgetrokken worden. Het Brugse magistratuur wenst de nieuwe stadsoctrooien en vrijheidsbrieven opnieuw hier te bewaren. Nu er niet langer hout gebruikt is zullen deze papieren veel beter gevrijwaard blijven tegen een brand zoals dat 11 jaar geleden nog in die houten toren was voorgevallen. Het moeten toch wel ingrijpende werken zijn. De grondvesten van de toren zijn 30 voet diep, omgerekend 9 meter en dat heeft volledig te maken met de voorbij overstromingen. De omliggende

grond en de markt worden maar liefst 3 meter opgevoerd zodat de eerste steenlaag van de stadshalle een fundering van maar liefst 12 meter diepte heeft.

1293. Isabella Vander Woestyne de weduwe van de overleden tolmeester Jan van Gistel verkoopt nu de rest van haar rechten om toltaksen te heffen aan het stadsbestuur. De bestuurders moeten een flinke som geld op tafel leggen maar hebben nu tenminste alle instrumenten in handen om de handel en de nijverheid in het snel groeiende Brugge te sturen en te regelen. In Gent loopt één en ander stroef. De wethouders die door de Franse koning in hun vorige rechten waren hersteld maken het ondertussen al te bont met nieuwe taksen en heffingen. De rijkere burgerij die er het grootste slachtoffer van is gaat klagen bij Gwijde van Dampierre. Ze willen wel eens correct bestuurd worden. Die klachten zijn voor de graaf een perfect alibi om de macht van de weerspannige wethouders nu toch wat in te krimpen. Opnieuw verplicht hij hen om jaarlijks verantwoording af te leggen over de centen. Iets wat moet gebeuren tegenover de commissarissen en de rijkste burgers van de stad. De wethouders kunnen niet veel anders dat deze aanpassingen te slikken om ergere moeilijkheden te voorkomen.

Waar zat Dampierre met zijn gedachten?

1294. Er breekt oorlog uit tussen Engeland en Frankrijk. Beide partijen gaan op zoek naar bondgenoten. Koning Edward I van Engeland kijkt in de richting van Vlaanderen. Hij stuurt gezanten naar graaf Gwijde met het verzoek om Dampierres dochter Filippa te laten trouwen met zijn zoon en erfgenaam Edward II, de prins van Wales. Onze graaf ontvangt de Engelsen in zijn kasteel te Wijnendale. Zijn eigen dochter als toekomstige koningin van Engeland! Een perfect vooruitzicht, zijn vreugde kan niet op. Met het oog op de oorlog tussen Engeland en Frankrijk vraagt hij voor alle veiligheid enkele dagen uitstel om zijn antwoord te formuleren. Omdat zijn schoonzoon zwaar gewond op bed ligt in Lier vraagt hij de gezanten om hem naar daar te vergezellen met de belofte dat hij hen ginder zijn antwoord zal geven. Gwijde treft in Lier ook zijn dichtste partners aan die allen instemmen met het voorgestelde huwelijk. Gwijde accepteert de deal en maakt de belofte om zijn dochter 200.000 Parijse ponden als bruidsschat te geven. Ik maak er voor mijn lezers ook nog de

kanttekening bij dat Filippa op dat moment amper acht jaar is en drie jaar jonger dan kroonprins Edward II.

Iets wat te mooi lijkt om waar te zijn is dat meestal ook. Gwijde van Dampierre schiet met dat beloofde huwelijk serieus in eigen voet en compromitteert daarmee de toekomst van zijn familie en zijn land. Waar zit zijn verstand? Filips de Schone is nota bene de dooppeter van Filippa en dat kind zal hij nu schenken aan Frankrijks aartsvijand! Zijn belofte van manschap aan de koning verandert Dampierre als een waardeloos niemendalletje in een alliantie met de vijand. Vlaanderen is per slot van rekening voor een belangrijk stuk Frans grondgebied. Wat Gwijde hier aanvangt zal zeker niet goed aankomen in Parijs. Daar komen gegarandeerd vodden van!

De Fransman wordt er haast zinneloos van

De werkelijkheid is vermoedelijk nog erger. De Fransman is zo koleirig dat hij er haast zinneloos van wordt. Dat is toch wat de historici beweren. Maar kwaad of niet, de monarch is een gewiekst komediant. Hij laat uitschijnen erg verheugd te zijn dat Filippa zich verlooft met Edward en dat hij haar in Parijs wenst te begroeten als een prinses van de hoogste rang. Filips slaagt er met zijn geveinsdheid in om Gwijde van Dampierre, zijn echtgenote Isabella van Luxemburg met hun dochter Filippa en 50 van de belangrijkste Vlaamse edelen naar Parijs te lokken. Bij hun aankomst laat Filips de Schone de hele delegatie gevangenzetten. De Vlamingen zullen er een heel jaar lang vastzitten en het is pas na de tussenkomst van de paus dat ze op vrije voeten komen. En dan nog op voorwaarde dat Gwijde enkel vrij kan komen als hij zijn dochter Filippa onder de hoede van de Fransman zal plaatsen. Het meisje blijft alleen achter in Frankrijk en zal hier in gevangenschap wegwijnen en op 19-jarige leeftijd sterven. Gwijde van Dampierre heeft zich stomweg laten vangen. Hij ziet zich in een onmogelijke situatie gedwongen. Hij haat de Franse koning als de pest maar moet na zijn terugkeer naar Vlaanderen blijven lachen, vriendelijk en voorkomend blijven tegenover Filips de Schone. Dat is de enige manier om zijn dochtertje weer in Vlaanderen te krijgen. Maar zijn smeekschriften en vriendelijke verzoeken lijken niet de minste invloed te hebben op Filips de Schone. De Franse kroon is formeel: Filippa blijft aan het Franse hof als hofdame van de koningin, Gwijde mag

onder geen beding zijn verbond maken met Engeland en moet zich strikt houden aan de vrede van Melun.

Brugge neemt de plaats van Dordrecht in

1295-1296. Edward I steekt de Vlamingen een hart onder de riem. Hij beslist om de Engelse wol niet langer via Dordrecht naar het vasteland te exporteren maar dat via Brugge en Mechelen te doen. Zoals we anno 2019 de katoennatie en de tabaksnatie kennen in Antwerpen gebeurt dat in 1295 te Brugge met de 'wolnatie' die in de middeleeuwen nog omschreven staat als de 'wolstapel'. Dat is natuurlijk fantastisch nieuws voor de Bruggelingen. Hun kooplieden krijgen daarbij nog onbeperkte rechten om de Engelse wol tolvrij aan te kopen en zonder limieten koophandel te drijven, zowel wat betreft de wol als met andere goederen. Het is Gwijde van Dampierre zelf die dit schitterend nieuws bekendmaakt in zijn kasteel te Wijnendale. Filips de Schone laat zich niet onbetuigd om de inwoners op te zetten tegen hun graaf. Frankrijk eist nu plots een vermogensbelasting van 2% op alle eigendommen, zowel roerende als onroerende. In die dagen is er sprake van 1/50ste deel. Gwijde stemt in om deze belasting in te voeren op voorwaarde dat hij de helft van de taks voor zichzelf kan gebruiken. Dat hij daardoor overkomt als de boeman lijkt niet eens bij hem op te komen. Daarop volgt natuurlijk groot geschreeuw in Vlaanderen. Vooral in Rijsel en Douai: ze hebben die vermogenstaks nooit eerder moeten betalen en zullen dat nu zeker ook niet doen. Pas na veel dreigementen en grafelijk geweld besluiten ze om alsnog met het geld over de brug te komen. De schepenen van beide steden zijn dan al hulp en bescherming gaan zoeken bij Filips de Schone en ze leggen er twee keer 6.000 pond op tafel om door Franse soldaten te kunnen beschermd worden tegen hun graaf. En weet je wat? De Franse koning geeft meteen open brieven uit waarmee hij de inwoners van Rijsel en Douai vrijstelt van de vermogenstaks. Ook in Gent komt er verzet tegen deze nieuwe schatting en smeden ze allerhande akkoorden met Filips de Schone. De wethouders zijn er natuurlijk op uit om verder op een goed blaadje te blijven staan bij de graaf, want ze hangen van hem af voor nieuwe voorrechten. Dus komt er voor de inwoners wel die smerige vermogensbelasting.

De verdeel-en-heers politiek en het gevangen houden van Filippa zetten Gwijde onder hoogspanning. Hij moet ingrijpen. Tijdens een vergadering

in Geraardsbergen inviteert hij niet alleen de koning van Engeland maar eveneens de Duitse keizer Adolf, de hertogen van Oostenrijk en Brabant, de graven van Holland en Bar (in de Vogezen) en meerdere andere vorsten om de situatie te bespreken. Gwijde van Dampierre is de situatie spuugzat. Als het niet lukt met overleg en vriendelijkheid dan zal de Fransman het wel moeten voelen. Hij sluit op 7 januari van 1297 een pact met o.a. de koning van Engeland en verklaart de oorlog aan Frankrijk. Daar zat Filips de Schone als het ware op te wachten. Hij stuurt enkele gezanten naar Wijnendale met een bevelschrift dat de graaf van Vlaanderen precies twee weken tijd krijgt om zich weer te melden in zijn gevangenis te Parijs. Zijn vrijlating in 1295 zal zo te horen wel gebeurd zijn onder bepaalde voorwaarden die Gwijde nu duidelijk gebroken heeft. Dampierre is natuurlijk niet gek en legt de Franse eisen naast zich neer. In plaats van zijn kat stuurt hij de abten van Floreffe en Gemblours met een formele oorlogsverklaring naar Parijs. Ondertussen werken de Bruggelingen de toren van de Onze-Lieve-Vrouw kerk af. De werken begonnen al in 1230 en dit jaar komt de torenspits er als sluitstuk van deze constructie.

De Franse inval van 1297

Dat religieus nieuws is natuurlijk maar een fait-divers in de politieke situatie van een dreigende oorlog op Vlaamse bodem. Vlaanderen zal een hele lading drek en smurrie over zich heen krijgen. De Franse campagne begint al direct met de komst van de aartsbisschop van Reims en de bisschop van Senlis met de boodschap dat heel Vlaanderen met alles erop en eraan in de ban van de kerk geslagen wordt. En daar blijft het niet bij. 60.000 Fransen aangevoerd door de koning in persoon steken de grens over. Dat had de graaf wel voorzien: zijn bijzonderste steden zijn extra versterkt en in opperste staat van verdediging gebracht. Robrecht van Bethune, de oudste zoon van Gwijde verzekert Rijsel en omgeving. Een andere zoon, Willem verdedigt Douai, Jan houdt het gebied van Kortrijk in de gaten. De hertog van Brabant neemt Gent voor zijn rekening en tenslotte pakt de graaf zelf de verdediging van Ieper en Brugge in handen.

In juni 1297 schiet de Franse oorlogsmachine op gang. Filips de Schone, zijn broer Lodewijk en 120 graven en heren vuren dat groot leger van 60.000 Fransen aan. Rijsel komt het eerst aan de beurt. Robrecht van

Bethune moet er afrekenen met de Fransen aan de buitenkant en een meerderheid van lelieaardgezinde inwoners binnenin. Een vlotte overgang van de Leie stuurt de vijand in geen tijd naar de voorsteden van Ieper waar alles aan de vlammen ten prooi valt. Ook Robert van Artesië rukt mee op met de Fransen. Door zijn komst gaan Sint-Omer, Sint-Winoksbergen, Cassel en Broekburg overstag. En daardoor komt Veurne in nauwe schoentjes. De Vlaamse en Duitse bevelhebbers concentreren zich aan een brug te Bulskamp om de Fransen af te stoppen. De legers treffen elkaar op 13 augustus 1297. De strijd verloopt aanvankelijk in ons voordeel. Tot de Veurnse leliaard, baljuw Boudewijn Reyfin plots naar de Fransen overloopt, de vijand zich van het slagveld meester maakt en zich dan naar Veurne haast om de boel daar te plunderen. Nog diezelfde dag geven Nieuwpoort en Diksmuide zich over uit vrees om hetzelfde lot te moeten ondergaan. Robrecht van Bethune rekt het nog vrij lang in Rijsel. Toch houdt hij het hier op 29 augustus voor bekeken, onderhandelt hij een vrije aftocht voor zichzelf en zijn soldaten en laat deze stad over aan de Fransen. De geallieerden moeten de ene ontgoocheling na de andere slikken wanneer tal van andere Vlaamse steden nu vrijwillig de kant van Filips de Schone kiezen. In die periode zijn het vooral de Ieperlingen die zich onderscheiden als echte klauwaards ten gunste van Gwijde van Dampierre.

De Bruggelingen geven zich over

Eind augustus 1297 krijgt Brugge het bezoek van de Engelse koning Edward en van de jonge kroonprins van Wales. De komst van de Fransen verplicht Edward echter om uit te wijken naar Gent. De tweespalt in Brugge is daar de voornaamste reden toe. Er zijn hier veel graafgezinden maar nog veel meer leliaardgezinden die de koning van Frankrijk steunen. Een situatie die een beetje analoog is voor heel Vlaanderen trouwens. Het vertrek van de Engelse koning triggert de Bruggelingen om zich dan maar meteen ter beschikking te stellen van Filips de Schone. Het pleit zeker niet in het voordeel van Gwijde van Dampierre dat een hele delegatie Bruggelingen en schepenen naar Ingelmunster trekt om sleutels van hun stad aan de Franse koning aan te bieden en zich daar aan hem te onderwerpen.

Filips de Schone is natuurlijk opgezet met de vrijwillige overgave van de Bruggelingen. Hij stuurt er zonder dralen zijn broer Karel van Valois

naartoe. Samen met Rodolphe de Nigelle en een divisie soldaten. De Fransen maken een omweg via de haven van Damme waar ze de daar aangemeerde Engelse vloot willen vernietigen. De Engelsen hebben echter tijdig het ruime sop gekozen zodat Valois zich moet vergenoegen met de inname van de stad en de lokale haven. De inwoners van Damme en Brugge moeten voor de Fransen direct in actie schieten om extra wallen rond hun steden aan te brengen. Karel van Valois krijgt niet eens de tijd om naar Ingelmunster terug te keren wanneer zijn leger in Damme in aanvaring komt een Vlaams-Engels leger onder leiding van Robrecht van Bethune en de prins van Wales. De 400 Franse soldaten moeten in het zand bijten, de haven en de stad van Damme komen zo weer in Vlaamse handen. Op dat moment zouden ze ook gemakkelijk Brugge weer aan hun kant hebben kunnen krijgen. Ware het niet dat de Engelse en de Vlaamse soldaten onder elkaar ruziën en zelfs vechten over de buit die ze willen veroveren. Tegen die tijd is de Franse koning met heel zijn leger naar Brugge opgerukt. Zijn mannen kunnen beter hier uitrusten dan in Ingelmunster. Robrecht van Bethune heeft zijn kans verkeken. De koning van Engeland en onze graaf zien geen mogelijkheden meer om de Fransen te verjagen. Ze hadden gerekend op de hulp van de Duitse keizer Adolf maar die verkocht zijn diensten aan de hoogstbiedende. In dit geval was dat Filips de Schone. Veel anders dan het verzoeken van een wapenstilstand zit er voor Gwijde van Dampierre niet in. Deze oorlog betekende sowieso een vreselijke orgie van geweld en verwoesting voor de steden, de dorpen, de landlieden en de oogsten. Het land is dan ook leeg gestreden en uitgeput wanneer de partijen in oktober een tijdelijke vrede van welgeteld één maand met elkaar afsluiten. Na een volgende onderhandelingssessie ondertekenen ze een wapenstilstand voor twee jaar. Op voorwaarde dat de koning van Frankrijk meester zal blijven van Brugge, Rijsel, Kortrijk en de andere steden die hij al veroverd heeft.

Gwijde van Dampierre staat er alleen voor

1298. Filips de Schone keert terug naar Frankrijk, zijn collega van Engeland overwintert te Gent in het gezelschap van Gwijde van Dampierre. Pas in februari vertrekt Edward via Damme naar zijn thuisland. Dat vertrek gaat gepaard met grote frustraties van zijn soldaten die zonder de beloofde buit naar huis moeten vertrekken. Ze proberen dan maar brand te stichten in de vier Gentse wijken om hier alsnog hun slag te kunnen slaan. De Gentse bevolking reageert woedend en gaat in de clinch met die

ondankbare Engelsen. De gevechten resulteren in 730 doden aan Engelse zijde. En moest Gwijde van Dampierre niet tussengekomen zijn dan zou hier niet één Engelsman levend zijn weggeraakt, met inbegrip van de koning en zijn zoon. Bij de Gentenaars vallen er 83 doden. Edwards vertrek naar Damme gebeurt dus niet zomaar vrijwillig maar betekent vooral een helse vlucht naar de veiligheid. In september 1299 zal koning Edward in het huwelijk treden met Margareta, de zuster van Filips de Schone. Dat bedenkelijk huwelijk komt er na een geheim verbond die de twee koningen achter de rug van Gwijde van Dampierre om met elkaar bedisselden. De graaf staat er nu helemaal alleen voor. In 1298 verliest hij ook zijn tweede echtgenote Isabella. Na haar begrafenis in Petegem haast Dampierre zich naar Duitsland om bij keizer Albrecht manschap af te leggen voor het graafschap van Aalst.

1299. Een van de punten van de wapenstilstand verplicht de partijen om zich te onderwerpen aan wat de paus over de kwestie te vertellen heeft. Altijd een linke boel. Robrecht van Bethune haast zich tot bij paus Bonifacius VIII om de Vlaamse belangen te gaan verdedigen. Tot zijn eigen verwondering verplicht de kerkvader Filips de Schone om Filippa te bevrijden en om de bezetting van Vlaanderen ongedaan te maken. Bij het voorlezen van deze akte scheurt Robert van Artesië het pauselijk document in stukken en gooit hij dit in het vuur. Aan dergelijke schandelijke voorwaarden zal zijn koning van Frankrijk zich nooit onderwerpen. Weinig later komt het nu tot een openlijke vernieuwing van het verbond tussen de keizer van Duitsland en de koning van Frankrijk, ook al geen goed nieuws voor Vlaanderen. De twee overgangsjaren zullen gebruikt worden om de Vlaamse steden te versterken, zowel aan Franse als aan Vlaamse kant. De fortificatie van Brugge raakt tijdig afgewerkt. Ondertussen geeft de graaf opdracht om de steden van Damme, Aardenburg, Gent, Deinze en Oudenaarde te ommuren en van bolwerken te voorzien.

Gebakken peren

1300. De wapenstilstand is einde 1299 verstreken en lang laten de Fransen niet op zich wachten. Direct na Driekoningendag presenteert Karel van Valois zich al direct met een Frans leger. Filips de Schone beseft dat Gwijde van Dampierre zijn kaarten al lang verspeeld heeft en dat de graaf van Vlaanderen in slechte papieren zit. De nieuwe aanval zal hij

onmogelijk overleven en dat is ook de reden waarom de Vlaamse graaf krampachtig probeert om een nieuw vredesverdrag af te sluiten. Dat de koningen van Frankrijk en Engeland het ondertussen wel al op een akkoord gegooid hebben moet zuur zijn voor Dampierre, de Engelsen hebben hun woord gebroken en nu staat Vlaanderen plots helemaal geïsoleerd. De graaf beseft dat zijn rol uitgespeeld is, op zijn vierenzeventig laat hij het bestuur van Vlaanderen over aan Robrecht van Bethune. Hijzelf trekt zich terug in de versterkte burcht van Rupelmonde.

Robrecht van Bethune zit nu met de gebakken peren. Hij is niet eens bij machte om een treffelijk leger op de been te brengen. Vooral omdat de Bruggelingen hem allerm minst genegen zijn en dat is dan nog een understatement van mijn kant. De graaf doet er nog een schepje bovenop. Hij blokkeert de haven van Damme zodat de koophandel in Brugge gedoemd is om stil te vallen. De bewoners van het Brugse Vrije, de Vrijlaten staan wel nog achter hun graaf. De Franse soldaten krijgen zelfs hulp van de Bruggelingen om het buitengebied te teisteren met roofpartijen en geweld. Op 17 januari 1300 concentreert een menigte Vrijlaten zich in de parochie van Sint-Laureins in het Meetjesland. Ze worden er zomaar aangevallen door een leger van Bruggelingen die de buitenbewoners een flinke nederlaag toedienen. Filips, de heer van Maldegem laat het er niet bij. Met 1.000 kloeke voetknechten gaat hij op zijn beurt de confrontatie aan in Sint-Laureins. Maar ook zijn mannen krijgen klop. 400 doden, hijzelf belandt in de gevangenis. De Bruggelingen koelen nu hun woede op zijn kasteel en zijn heerlijkheid die ze deerlijk verwoesten. De Franse koning hitst de Bruggelingen nog verder op tegen het huis van de graaf door hen nieuwe privileges te schenken nadat de oude in 1280 door die fameuze brand verwoest waren. Goed wetende dat zulks eerder geweigerd was door de graaf.

Een pijnlijke knieval voor de koning

23 april 1300. Karel van Valois en zijn Frans leger veroveren Damme. Dat gebeurt relatief gemakkelijk ondanks al de inspanningen van Robrecht van Bethune en Willem van Dendermonde om dat te beletten. Gent heeft zich ook al overgegeven aan de Fransen. Robrecht van Bethune en zijn vader Gwijde staan nu helemaal geïsoleerd. Ze moeten smeken aan Valois om een vrijgeleide te krijgen zodat ze naar Aardenburg kunnen reizen om er met hem over een vrede te onderhandelen. Daar krijgen ze te horen

dat ze op niets hoeven te rekenen, tenzij ze zich persoonlijk naar Parijs begeven en bij de koning op hun knieën om genade te gaan bidden. De ultieme knieval moet een heel pijnlijke kwestie zijn voor de oude Dampierre en toch kan hij er niet aan onderuit. Filips' broer Karel van Valois stelt zelf het gastenlijstje op. Hij kiest natuurlijk al de figuren die Frankrijk niet genegen zijn. Eerst en vooral Robrecht van Bethune en Willem van Dendermonde, Gwijdes twee oudste zonen.

Mei 1300. Ik geef voor de volledigheid ook de details van de meeste heren van stand die ook al verwacht worden bij Filips de Schone: Willem van Nevele, Godfried van Croisille, Wouter van Maldegem, Boudewijn van Knesselare, de heren van Steenhuyse en Mortaigne, Willem Everhaert van Roeselare, Zeger van Kortrijk, Wouter van Oudenaarde, Jan van Heyne, Wouter van Nijvel, Jan van Heyle, Rogier van Gistel, Filips van Axpoele, Boudewijn de Jonge, Jacob van Uutkerke, Diederik Devos, de heer van Rijsel, Boudewijn van Passendale, de heer van Robaais, Jan van Valenciennes, Wouter van Lovendegem, Jan Oudebois van Belle, Jan van Gent, Thomas van Wervik, Michiel van Merelbeke, de heren van Hondschote, Zomergem en Dadizele. De edelen die niet naar Parijs hoeven te reizen staan bekend als Ieliaards. Rudolf van Nigelle zal in afwachting het bestuur van Vlaanderen op zich nemen. Hij wordt de interim gouverneur van Vlaanderen. Al de verordeningen komen daarbij van de koning zelf. Bij de aankomst van de grafelijke delegatie moeten de Vlamingen eerst door het stof voor de koning en de koningin en worden ze allemaal zonder veel complimenten in de gevangenis gedropt. Koningin Johanna van Navarra is er trouwens niet over te spreken dat de Vlamingen buiten Parijs gevangengezet worden. Ze had hen allemaal willen laten opknopen in de hoofdstad. Karel van Valois die de Vlamingen onschendbaarheid had beloofd is er dan op zijn beurt niet gelukkig mee dat de Vlaamse heren opgesloten werden. Hij verlaat gefrustreerd het koninklijk hof en gaat wonen in Italië. Filips de Schone moet nu met niemand nog rekening houden. Dat belooft voor de Vlamingen...

Aanval op Vlaanderen

'Adieu les Dampierres'

Einde mei 1301. Na de verbeurdverklaring van Vlaanderen ('adieu les Dampierres'), reizen Filips de Schone en zijn echtgenote Johanna van Navarra met hun hele hofhouding naar onze contreien. Hij wil zich hier laten erkennen als wettelijke vorst van 'La province de Flandres'. In de meeste steden worden ze met alle mogelijke eerbetuigingen ontvangen en hij beloont hun generositeit met nieuwe vrijheden en privileges en vooral met de afschaffing van enkele eerder aangekondigde belastingen. De wethouders en de andere leliaards van Gent ontvangen het koningskoppel ook al met een exuberante luister. Ze organiseren buitensporige maaltijden en prinselijke steekspelen en gooien met geld. Het bezoek kost maar liefst 17.000 gulden, een bedrag dat door de inwoners moet bijeengeschraapt worden. Gelukkig vallen ook hier de bieraccijnzen weg zodat al die moeite niet voor niets was. Zijn intrede in Brugge valt dan wel uit de toon. Het onthaal door de Bruggelingen is eerder koel en afstandelijk te noemen. Dat heeft vooral te maken met de interne keuken hier. De Bruggelingen zouden eveneens willen pleiten en smeken om lastenverlagingen maar dat wordt hen formeel verboden door het stadsbestuur. Ze wensen niet bekend te staan als smekende mensen.

De eigenwaarde van de rijke burgerij etaleert een vreemd contrast bij de koninklijke intrede. Terwijl Filips & Johanna met grote show ontvangen worden door het magistraat en de finefleur van de stad reageert de rest van de stedelingen bitter en schamper op al die gatlikkerij. Vreemd genoeg is het vooral de protserigheid van de dames van stand die heel negatief overkomt bij de Franse koningin. De Brugse dames zijn zodanig opgetut en gekleed dat het er wel op lijkt dat ze hun koningin in de schaduw willen stellen en naar de kroon willen steken. Dat ontlokt hier in Brugge haar fameuze uitspraak; 'Ik meende de enige koningin te zijn in Frankrijk, maar me dunkt dat al de Vlamingen die in onze gevangenissen zitten wel allemaal prinses moeten zijn, want hun achtergebleven vrouwen lopen allemaal gekleed als koninginnen en prinsessen. Geschiedschrijver Meyer beweert in zijn geschriften dat er inderdaad wel 600 van die in kerstboom verklede dames aanwezig zijn bij de intrede van het koninklijk echtpaar. De inbezitneming van Vlaanderen gaat gepaard met de schenking van het kasteel van Male aan Filips' vertrouweling Robert L'Espinoy. De koning vernieuwt overal de schepencolleges en stelt

Jacques de Châtillon aan als gouverneur-generaal van Vlaanderen en als graaf van Boulogne. Laatstgenoemde is de broer van de graaf van Saint-Pol en een oom van de koningin. Filips de Schone voorziet de Châtillon van 1.200 ruiters en een hele bende voetvolk, pas dan keert hij via Ieper en Douai naar Frankrijk terug.

Pieter de Coninck leidt de oproer

Juli 1301. De Franse koning is amper vertrokken of het zit er al bovenarms op in Brugge. Het stadsbestuur heeft grote kosten gemaakt voor de intrede van de koning en legt daarvoor een speciale belasting op de ambachtslieden. Pieter de Coninck leidt de oproer. Hij doet dienst als deken bij de wolwevers. Pieter is een man van rond de zestig met maar één oog, maar hij kan het bijzonder goed zeggen. De Coninck is zo te horen een taalvaardige, pientere en verstandige man. De baljuw en de wetsheren laten Pieter en 25 van zijn gezellen opsluiten op het Steen omwille van hun insubordinatie. Daar worden ze nog dezelfde dag bevrijd door een massa gewapende collega's. Het stadsbestuur moet de wet van de sterkste ondergaan en dat komt voornamelijk omdat zich hier in de stad geen Franse soldaten bevinden. Lang zullen die niet op zich laten wachten. Wanneer de Châtillon verneemt wat Pieter de Coninck en co uitspoken in Brugge haast hij er zich naartoe in het gezelschap van 500 ruiters. De Fransen geraken echter niet binnen. De ambachtslieden hebben zich meester gemaakt van de stadspoorten en die blijven nu potdicht voor de vijand. Op het stadhuis stellen de wethouders en hun Fransgezinde aanhang zich in de wapens onder de leiding van Jan van Gistel, een notoire vijand van de graaf. Ze plannen voor de volgende morgen bij het luiden van de ochtendklokken een charge uit te voeren op het nietsvermoedende weerspannige volk om dan in een tweede beweging de poorten te openen voor de Franse soldaten. De plannen van het stadsbestuur lekken echter uit. De Franskiljons zitten met een mol, het gemeen keert de rollen om. Bij het eerste teken van de dagklok zijn zij het die uitbreken. In massa en bewapend met alles wat ze kunnen vinden vallen ze het magistraat en de adel aan zodat die niet veel anders kunnen dan zich in de Burg te gaan verschansen. Bij deze actie vallen er zeker enkele doden en gewonden. De heer van Gistel kan zich ternauwernood redden door weg te vluchten uit dit kokende Brugge. Ik noteer nog even de datum: 15 juli 1301.

vaderland nu voor eens voor altijd van het Franse juk te verlossen. Een omvangrijk Vlaams leger komt zich in de loop van september bij Rijsel aanbieden voor een nieuwe confrontatie met de Fransen. Naar verluidt is dit het grootste leger dat ooit gezien werd aan Vlaamse kant. Hun uitrusting en tenten maken grote indruk op Filips de Schone. Dat ontlokt hem de uitspraak 'me dunkt het dat het hier Vlamingen regent!' Het is dan ook vrij normaal dat hij plots weer bereid is om te onderhandelen. Hij stuurt de hertog van Brabant en de graaf van Savoie naar de Vlamingen om in zijn plaats te onderhandelen over een vredesverdrag. De gesprekken gaan door in de abdij van Marquette.

23 september 1304. De Franse onderhandelaars komen met een aantal concrete voorwaarden. Het graafschap Vlaanderen kan blijven bestaan met al zijn steden en districten als voor de oorlog. Aan weerszijden zullen de krijgsgevangenen zonder losgeld losgelaten worden. En de koning verwacht een schadeloosstelling van 800.000 Parijse pond. In afwachting van die betaling zou Vlaanderen hem de steden Rijsel, Douai en Orchies verpanden. De Vlamingen eisen het behoud van al hun vrijheden en voorrechten, de permissie om hun steden naar goeddunken te versterken. En natuurlijk ook de vrijlating van de opgesloten graaf en zijn zonen. De partijen gaan akkoord om over deze voorwaarden verder te onderhandelen en intussen een voorlopig akkoord te sluiten met de ambities om voor 6 januari 1305 tot een bindende overeenkomst te komen.

1 oktober 1304. De tijdelijke vrede wordt in Rijsel afgekondigd. De Vlamingen hebben zich blijkbaar goed laten rollen want de Fransen bezetten deze stad nu zonder tegenstand in afwachting van deze toegezegde 800.000 pond. De legers trekken zich terug, het gevaar voor Filips de Schone is geweken. De Vlaamse ambachtslieden en boeren kunnen weer aan het werk. Er zal natuurlijk nog veel water door de Schelde moeten stromen om de betaling van die gigantische som goedgekeurd te krijgen in de diverse steden. En ondanks al de schone beloften van Marquette is de Franse koning helemaal niet gehaast om voortgang te maken met de onderhandelingen. De volgende ronde gesprekken die te Parijs in het hol van de leeuw moeten doorgaan einde november 1304 gaat om onbekende redenen niet door. De Franse monarch heeft plots alle tijd nu hij verlost is van die 'onbeschaamde poorters'. Zelfs na de bekrachtiging van dat tijdelijk akkoord door het

Franse parlement blijft hij verder met de voeten van de Vlamingen spelen. Zo verhoogt hij persoonlijk zijn eis van 800.000 pond schadevergoeding tot 1.200.000 pond en blijft hij talmen met de vrijlating van Gwijde van Dampierre en Robrecht van Bethune.

Robrecht van Bethune is van zijn melk

November 1304. Filips van Chieti die nog altijd het bestuur van Vlaanderen in handen houdt, bezorgt Brugge enkele open brieven waarin hun privileges en vrijheden vastgelegd worden. Belangrijke documenten voor de zielenrust van de poorters. Een van de voornaamste nieuwigheden is wel het feit dat de Bruggelingen uitspraken van hun eigen magistraat kunnen betwisten. Ze kunnen voortaan enkel nog in beroep gaan in de vier andere hoofdsteden van Vlaanderen: Gent, Ieper, Rijsel en Douai.

7 maart 1305. De afhandeling van het vredesverdrag blijft ondertussen maar aanslepen. De commissarissen van Filips de Schone blijven uitvluchten verzinnen als de Vlaamse afgevaardigden aandringen op resultaten. Louis van Evreux, Robert van Bourgondië, Amadeo van Savoie en Jean van Dreux wijzen vooral op het feit hoe traag de som voor de schadeloosstelling maar binnenkomt. Dat bedrag is een harde noot om te kraken voor Jan van Cuyk, Jan van Gavere, Gerard de Moor en Gerard van Zottegem die de Fransen als Vlaamse commissarissen te woord moeten staan. Ze wijzen er op dat Vlaanderen momenteel een groot gebrek aan penningen heeft door de grote kosten van de voorbije oorlog. De koning mag daar trouwens ook geen punt van maken want hij heeft Rijsel, Douai en Orchies in onderpand. De oude graaf Gwijde van Dampierre zal het in elk geval niet meer meemaken want die 7de maart overlijdt hij in zijn gevangenis te Compiègne. Na de dood van zijn vader is Robrecht van Bethune nu officieel graaf van Vlaanderen. Hoewel hij en zijn broer Willem van Dendermonde nog altijd vastzitten in Frankrijk. Nochtans zouden ze al vrij moeten geweest zijn vanaf 1 oktober 1304. Hoezeer Robrecht van Bethune en de Vlaamse onderhandelaars ook aandringen op de uitwerking van het vredesverdrag, blijft het antwoord van de koning altijd identiek: de voorwaarden zijn voor wat betreft de Vlamingen niet ingevuld. Filips de Schone blijft trouwens maar nieuwe eisen stellen. De Franse koning haalt op 5 juni 1305 zijn slag thuis. Robrecht van Bethune is natuurlijk behoorlijk van zijn melk na die lange gevangenschap en wil natuurlijk niets liever dan eindelijk zijn ambt van graaf van Vlaanderen

opnemen. Hij laat zich overhalen om de vrede van Athis-sur-Orge te ondertekenen. Een 'allerschandelijkst verdrag'. Zo zegt Robrecht toe dat Vlaanderen voortaan jaarlijks 20.000 pond zal betalen aan de Franse schatkist, nadat er eerst zal gezorgd worden voor een aanbetaling van 400.000 pond. De Vlamingen zullen 600 ruiters ter beschikking stellen om in dienst te treden bij de koning. 3.000 klauwaards uit Brugge en het Brugse Vrije zullen als straffen voor hun misdaden overzees met de Fransen moeten vechten tegen de Turken. Gent, Brugge, Ieper, Rijsel en Douai moeten hun stadsmuren afbreken en elke Vlaming die voortaan nog een Fransman beledigt zal bestraft worden met een kerkban. Na de acceptatie van dit verdrag door Robrecht, Willem en de vier Vlaamse afgevaardigden (die van Brugge waren geweerd uit de onderhandelingen) komen de gevangenen in de zomer van 1305 eindelijk op vrije voeten.

Begrafenisplechtigheid in Flines

Robrechts terugkeer naar Vlaanderen heeft niets weg van een blijde intrede. Integendeel. De nieuwe graaf is zelf al 64 jaar, de aankomst van de graaf en zijn edelen verloopt ingetogen want ze brengen het lijk van de oude graaf Gwijde van Dampierre met zich mee. De intocht binnen Vlaanderen begint zo met een begrafenisplechtigheid in Flines. Op dat moment weten de meeste edelen, de poorters en de dorpingen van Vlaanderen nog niet wat de nieuwe graaf overeengekomen is in Athis-sur-Orge. Bij het betreden van de Vlaamse bodem sijpelen de schandelijke afspraken druppelsgewijs naar de oppervlakte. De verontwaardiging is meteen algemeen. Hebben de Vlamingen daarvoor zo veel bloed opgeofferd? Het is verdorie de graaf zelf die het land van Vlaanderen overgeleverd heeft aan Frankrijk en zijn trouwste onderdanen verraden heeft om nu als prooi van de Franse koning te dienen. De steden verklaren zich onvoorwaardelijk tegen deze deal die ze nooit of te nimmer zullen aannemen. Hun afgevaardigden zijn zonder meer hun boekje te buiten gegaan, geen Vlaamse edelman noch magistraat had deze Franse eisen mogen goedkeuren. De algemene verbolgenheid van zijn onderdanen is dermate groot dat Robrecht van Bethune ervoor huivert om de bepalingen van de overeenkomst officieel aan te kondigen.

En toch gaat de show nog een stuk door voor Robrecht van Bethune. Tijdens zijn verblijf in Frankrijk heeft hij gezien welke dankbetuigingen

Filips de Schone organiseerde om Maria te danken voor zijn redding op de Pevelenberg. En nu de Vlaamse graaf terug is wil hij niet onderdoen voor de Franse kwezelarij. Hij heeft ondertussen vernomen hoe onverschrokken de Bruggelingen zich hebben gedragen tijdens diezelfde veldslag en dat ze toen ook al hun hoop en vertrouwen gelegd hadden bij de heilige moeder van God. Om die reden en ongetwijfeld ook om de Bruggelingen te paaien laat hij een houten kapel (O.L.V. van Blindekens) bouwen met daarnaast een godshuis voor blinde mensen waarbij fondsen vrijgemaakt worden voor een jaarlijks inkomen. Robrecht laat een gele wassen kaars van maar liefst 18 kilo dragen naar Onze-Lieve-Vrouw van de Potterie en uit daarbij de wens om dat gebruik jaarlijks te herhalen op de dag van haar hemelvaart. Zo ontstaat het jaarlijks gebruik om op 15 augustus vanaf 10u in de processie te stappen tussen O.L.V. van Blindekens en O.L.V. ter Potterie. Die laatste kapel zal in latere tijden helemaal in steen heropgebouwd worden onder impuls van de heer van Pamele.

Een van de pot gerukte eis

1306. De Vlamingen en vooral de Bruggelingen blijven zich verzetten tegen de deal van Athis-sur-Orge. De graaf blijft veiligheidshalve in Vlaanderen en waagt zich niet meer op Frans grondgebied. Filips de Schone is natuurlijk niet geamuseerd dat de Vlamingen de voorwaarden van de ondertekende vrede niet wensen na te leven. Na heel wat verdere onderhandelingen laat hij de voor Brugge onhaalbare eis om 3.000 van hun streekgenoten uit te leveren dan toch vallen. Enfin, niet volledig, hij maakt er een financiële boete van 300.000 gulden van. Dergelijk bedrag is natuurlijk opnieuw een van de pot gerukte aanspraak. De Bruggelingen blijven echter bij hun verzet: alleen de Rijsele akkoorden van 1 oktober 1304 tellen en ze zelfs bereid om eerder te sterven dan af te stappen van het verdrag van Rijsel.

September 1307. De graaf en de gedeputeerden van de Vlaamse steden worden naar Parijs ontboden om tekst en uitleg te geven of ze nu al dan niet de vrede van Athis zullen gaan naleven. Daar krijgt Filips de Schone voor uitleg dat de Vlamingen het vredesakkoord van Rijsel willen naleven maar dat ze in geen geval gemachtigd zijn om andere afspraken te maken. Voor de Franse koning een perfect alibi om nu de volledige afstand van Rijsel, Douai en Orchies als schadevergoeding op te eisen van

de Vlamingen. De onderhandelingen lopen dus verder. Terwijl de eisen van de Fransman dwingender worden groeit de tweespalt tussen de klauwaards en de leliaards dagelijks aan. In Gent en Ieper dringen de Fransgezinde patriciërs er op aan om zich te onderwerpen aan de Franse monarch. Alleen de fiere Bruggelingen die trouwens de grootste slachtoffers van deze onderwerping zouden worden, verzetten zich tegen elke vorm van inschikkelijkheid tegenover de koning.

Geld aftroggelen van de Franse clerus

13 oktober 1307. Massale aanhouding van de tempeliers. Filips de Schone ontbindt zijn duivels ook op andere fronten en daar krijgen Vlaanderen en Brugge ook zijdelings mee te maken. De oorlog met Vlaanderen kost handenvol geld aan de Franse monarch en die heeft in het verleden niet geaarzeld om geld af te troggelen van de Franse clerus. Zijn tekort aan middelen houdt al een hele tijd aan. Filips de Schone is geldzuchtiger dan ooit. Hij heeft zich al eerder bezondigd aan het slaan van valse munten, heeft de Joden al eens beroofd van hun goederen en toch is zijn financiële honger nog niet gestild. Staatkundig gezien heeft hij geleerd diegenen te verzwakken die hij moet vrezen. Zijn leenmannen zijn nu getemd, de steden verarmd. Er rest hem nu nog één strijdmacht, de orde van de tempeliers die onder het mum van het geloof enorme eigendommen bezit en zich als een staat in de staat etaleert, met de trots van zijn degens en zijn rode kruisen. Een doorn in het oog van de Franse koning die het plan opvat om heel die tempeliersorde te elimineren en daarna zijn bezittingen in te pikken. Hij voert zijn plannen haarscherp uit. De koninklijke baljuws krijgen geheime brieven dat ze op die 13de oktober dienen over te gaan tot een massale aanhouding van tempelbroeders over de hele uitgestrektheid van het koninkrijk Frankrijk. Daarbij krijgen ze duidelijke instructies om direct al hun roerende en onroerende goederen in beslag te nemen, en deze in afwachting van de overdracht aan de koning in verzekerde bewaring te houden. De graaf van Vlaanderen zou al van in 1306 op de hoogte gebracht zijn van zijn plannen met de tempeliers.

Filips de Schone beseft dat onze tempeliers zich aan de zijde van de steden hebben geschaard tijdens de Guldensporenslag en dat hun eliminatie in het noorden moeilijker zal zijn als dat in het zuiden van Frankrijk het geval zal zijn. Het noorden van Frankrijk en Vlaanderen

waren zowat het vaderland van de eerste kruisvaarders waar de tempeliers haast organisch hun oorsprong vonden. Godfried van Sint-Omer en verschillende andere ridders legden hier de basis van hun militaire kloosterorde. Godfried bezat in Ieper een groot beluik aan woonhuizen die hij schonk aan 'de arme broeders van de militie van de tempel van Salomon'. De wieg van de tempelorde in Europa lag ongetwijfeld in Vlaanderen. In 1225 had Johanna van Constantinopel al verklaard dat allen die tot het huis van de tempel te Ieper behoorden vreemd waren aan haar rechtsgezag. Zoals eerder gezegd: de tempelorde groeide als een staat binnen de staat. De voorbije tientallen jaren hebben ze een ontzettend grote macht en invloed opgebouwd. Daar komt nu op die 13de oktober van 1307 bruusk een einde aan. Bij de krieken van de dag wordt het bevel van de koning ten uitvoer gebracht, overal waar Filips de Schone aan de macht is. Zowel te Ieper als in Parijs. Daarna zal een periode van vergelding aanbreken, schijnprocessen met telkens de brandstapel als exponent. Wie het durft op te nemen voor de tempeliers verdwijnt zelf in de vlammen. Daar kunnen Gozewijn van Brugge, de commandeur van Vlaanderen, Jan van Veurne, Jan van Slijpe en Robrecht van Male over meespreken. Filips de Schone eist en verkrijgt de toestemming van paus Clemens V om de orde te vernietigen.

Van Saaftinge brengt zichzelf in de problemen

November 1308. In enkele Brugse abdijen ontstaan grote moeilijkheden tussen de reguliere broeders en de lekenbroeders. Eerstgenoemden beslissen om voortaan geen nieuwe lekenbroeders te laten intreden en dat kan natuurlijk op weinig bijval rekenen. De zorg van de buitengoederen ligt in handen van de boeren en die blijken nu allerhande afspraken te maken in de privé woningen van de lekenbroeders. Daar kunnen de echte paters niet mee lachen. Zo bijvoorbeeld broeder Willem van Saaftinge (de man die meestreed in de Guldensporenslag) van de abdij ter Doest. Die maakt zich vreselijk kwaad en in zijn gramschap vermoordt hij haast zijn eigen abt. Maar die kan de vreselijke slag afweren en raakt enkel gewond. Van Saaftinge doodt daarbij wel de prior van de abdij waarop hij nu halsoverkop op de vlucht slaat naar de toren van Lissewege. De vrienden van de abt kunnen dat natuurlijk niet ongestraft laten gebeuren en bestormen de toren. Ze zouden de misdadige broeder zeker gevat hebben moest die niet plots de hulp krijgen van Jan Breydel en de zoon van Pieter de Coninck die hem daar aan het hoofd van een

gewapende bende uit zijn benarde situatie komen ontzetten. Ze doen dat uit erkentelijkheid voor de dapperheid die hij ooit toonde aan de Groeningebeek. Ze slagen er in om Willem van Saaftinge naar Brugge te voeren. Hier bezorgen ze hem de nodige middelen om weg te raken uit Vlaanderen. Als ik de geruchten mag geloven is de broeder daarna naar Syrië vertrokken waar hij zijn geloof afzwoer.

Historicus Kervijn de Lettenhove schetst in 1865 de bevrijding van Willem van Saaftinge in een heel andere context. Er heerst inderdaad een diepe onrust in Vlaanderen na de onverantwoorde akkoorden van Athis. Men beschuldigt Robrecht van Bethune ervan om de belangen van de Franse koning te steunen. Jan van Namen, de man die aangedrongen had op die vrede van Rijsel wordt nu gelinkt aan een nicht van Filips de Schone met wie hij ook zal trouwen en heeft daarmee zijn kar gekeerd. Onder zijn invloed ontstaat er een uitgebreid verbond van leliaards tegen de macht van de gemeenten. Met de grafelijke baljuws als trouwe vrienden wordt er in de steden gezocht naar de vijanden van de koning en naar diegenen die in oppositie gaan tegen de vrede van Athis-sur-Orge. In het land van Waas nemen ze zo 25 notabelen gevangen waarvan enkelen aan het kruis worden opgeknoopt of een verbanning oplopen. Blijkbaar zou Willem van Saaftinge op de vlucht geslagen zijn door diezelfde represaillemaatregelen. Hij zou inderdaad omgekomen zijn indien Breydel & de Coninck hem niet uit zijn hachelijke situatie zouden gered hebben. Na zijn bevrijding trekken ze met de broeder zegevierend naar Brugge waar de poorters al terug in de wapens staan om hun vrijheden te beschermen. Die privileges blijken een zeldzaam fenomeen over heel Europa. De Bruggelingen vrezen ervoor dat men hen weer tot de dienstbare staat wil terugbrengen.

Volop dreigementen

Februari 1309. Robrecht van Bethune en zijn jongste zoon Robrecht van Cassel vertrekken nogmaals naar Parijs om te onderhandelen over enkele aanpassingen aan het 'ondeugend verbond' van Athis. Ze hebben hiervoor alvast de toestemming van de Gentenaars en die van Ieper op zak. Of tenminste toch die van de rijke poorters van beide steden die een nieuwe oorlog met Frankrijk als rampzalig beschouwen voor hun commerciële activiteiten. De rest van de bevolking, de gilden en de neringen bewaren het stilzwijgen en kijken ongerust de kat uit de boom.

Die toezegging van Gent en Ieper komt er ook maar na een cascade van dreigementen, toezeggingen en giften waarvoor de rest van de steden en gemeenten uiteindelijk voor lijkt te bezwijken. Feit is wel dat Brugge nu helemaal alleen staat in zijn verzet tegen de Fransen. De deadline van de onderhandelingen is 26 maart 1309, conform het akkoord van Athis. Robrecht van Cassel gaat begin maart met de toezeggingen van al de andere steden op zak nog een laatste keer naar Brugge om daar alsnog hun medewerking los te weken. Daar blijven ze rustig tijdens zijn redevoering en vragen ze even bedenktijd om zich te beraden over hun antwoord.

26 maart 1309. De woensdag van de Goede Week. Vandaag zal de Brugse beslissing vallen. De Ieliaards die eerder naar Frankrijk uitgeweken waren zijn met zijn allen teruggekeerd om de voorstellen van Robrecht van Cassel te ondersteunen. Ze krijgen de steun van de handelslieden en de vissers die alleen maar nadelen ervaren door een eventuele oorlog met Frankrijk. De rest van de neringen luistert naar de stemmen van Pieter de Coninck en Jan Breydel. Ze herinneren de vergadering aan al de opofferingen en de vernederingen opgelegd door dat verdrag van Athis. Ze hebben geen vertrouwen in de plannen van Filips de Schone die alleen maar de Vlaamse steden wil ontmantelen om dan in een tweede fase Vlaanderen binnen te vallen. De Kortrijkse bloedmeers, het symbool van hun zegepraal zou zeker en vast overgeleverd worden aan de Franse krijgsknechten. Waarom anders zou de Franse koning zelf de keuze willen maken van de dissidenten die hij op verre pelgrimstochten en gevaarlijke ballingschappen wil sturen? En dan die kwestie van de excommunicatie! Hoe kan hij beloven om die schorsing van de hemel op te heffen? Is dat niet de taak van de paus en de bisschoppen? Het is maar al te duidelijk dat Breydel & de Coninck het zaakje niet vertrouwen.

Een nieuwe ronde bloedvergieten?

De vergadering lijkt af te stevenen op een nieuwe ronde bloedvergieten tussen de Ieliaards en de klauwaards. Tot enkele wijze mannen zich opwerpen als bemiddelaars. Er moet een tussenweg bestaan om verdere ellende te vermijden. Ze slepen een deal uit de brand waarbij acht eerbare Bruggelingen naar Parijs zullen vertrekken om nog meer wijzigingen en vooral verzachtingen in het verdrag van Athis te bepleiten. Het Brugse voorstel wordt verrassend genoeg ook overgenomen door de andere

steden van Vlaanderen en dat scheelt inderdaad wel een slok op een borrel om als één front te kunnen onderhandelen.

De eensgezinde houding van de steden zet de koning van Frankrijk er eindelijk toe aan om zijn aanspraken wat te matigen. Zijn onbespreekbare eisen waren hoe dan ook onaanvaardbaar voor de Bruggelingen. Al diegenen van Brugge en de andere Vlamingen die misdaden hebben gepleegd tegen zijn persoon of die van de Franse edelen krijgen vergiffenis. Hij neemt voortaan de graaf en het land van Vlaanderen onder zijn hoge bescherming. De jaarlijkse eis voor 20.000 pond wordt vervangen door een eenmalige som van 120.000 pond, te betalen op drie jaar tijd. Daarvoor legt hij een soort van hypotheek op de graafschappen van Rethel en Nevers met daarbij ook nog de heerlijkheid van Bethune. Daarnaast behoudt de koning Rijsel, Douai en Orchies met het onderliggende Waals Vlaanderen als onderpand. Hij stelt Gent, Ieper, Douai en Rijsel tevreden met zijn toezegging dat ze hun versterkingen mogen houden. Met uitzondering van Brugge hoe dan ook: die wil hij niet gedogen. Voorts vernietigt Filips de Schone al de belastingen die de voorbije jaren opgeëist werden. Op 10 mei van 1309 laat de koning weten dat de Vrijlaten vrijgesteld zijn van de opgelegde boeten omdat ze zich altijd aan de eerste vrede gehouden hebben. Maar daarmee is zowat alles gezegd. De zware schattingen die Vlaanderen nu moet betalen aan Frankrijk komen grotendeels ten laste van het gemeen. Zeg maar de ambachtslieden en het gewoon volk. De adel en de rijke burgerij ontsnappen aan de taksen. Robrecht van Bethune begunstigt de edelen in ruil voor hun steun aan zijn bewind. De klauwaards moeten werken om de aangerichte schade te vergoeden terwijl de leliaards er op toekijken hoe dat gebeurt.

Het heilig bloed is gestold!

De aanbidding van het heilig Bloed in Brugge is met verloop van de eeuwen uitgegroeid tot een heus cultgebeuren. Vooral de al dan niet vermeende vloeibaarheid van Christus' bloed op de jaarlijkse Goede Vrijdag wakkert de fantasie van de gelovigen aan. Tot op vandaag - 13 april 1310 - het bloed plots gestold blijkt. De chroniqueurs wijzen in de richting van lasterende woorden tijdens de zegening, of ze verwijzen naar de opheffing van de tempeliersorde door Filips de Schone. God moet echt wel kwaad zijn. Brugse afgevaardigden krijgen paus Clemens V zo ver om

de verering van het heilig Bloed met een pauselijke bulle te laten erkennen waardoor er nu een officiële vereringsdag, processie inclusief wordt gecertificeerd. Robrecht van Bethune helpt het stadsbestuur en zegt toe dat die festiviteiten mogen doorgaan tijdens de jaarmarkt van mei. Meer bepaald op 3 mei van elk jaar. Die toezegging is een prima excuus om het broederschap van het heilig Bloed op te richten. 26 Brugse notabelen kiezen op de dag van de ommegang hun hoofdman die dan enkele weken de titel van proost van het heilig Bloed mag dragen.

1310. De zaken beginnen weer goed te draaien in Brugge. De vrede met Frankrijk zorgt voor een nieuwe bloei van de scheepsvaart, de ambachten en de handel. Brugge ontwikkelt een netwerk van relaties over de hele Nederlanden maar ook ver daarbuiten. Afrika, Palestina, Armenië, Tatarije (het oude Rusland) en Perzië zijn actief aanwezig in Brugge en omgekeerd. De reeks van kruistochten hebben Vlaanderen in contact gebracht met de Italiaanse centra van Pisa, Genua en Venetië die hier hun pracht en kunst introduceren. Brugge doet er gulzig zijn voordeel bij en krijgt weldra het aura om zelf het Venetië en het Genua van het noorden te zijn. Ondanks de afstand. Want in die tijd duurt het vier maanden om de afstand tussen de Lagunen en het Zwin te overbruggen. En toch bloeit de scheepsvaart tussen Italië en Vlaanderen. Brugge heeft zijn positie als stapelplaats van de wereldhandel voor wat betreft West-Europa de voorbije eeuwen stelselmatig opgebouwd en plukt er nu de vruchten van.

Brugge is echt wel een 'place to be'

De haven van Damme, aangelegd in 1168 wordt twaalf jaar later al door de kroniekschrijvers vernoemd als de eerste zeeplaats ter wereld. Tijdens het bewind van de gravinnen Johanna en Margareta van Constantinopel zijn Lammingsvliet (het latere Sluis), Aardenburg, Sint-Anna ter Muiden en Oostburg uitgegroeid tot drukke handelsplaatsen met een bruisend verkeer van inlanders en vreemdelingen. Brugge zelf krijgt het hoofdkantoor van de Hanze, een internationaal verbond van kooplieden. Zijn zolders en magazijnen bevatten de rijkdommen van de wereld. De handel in juwelen is nergens groter dan hier. En dat is ook het geval met de wol. Jaarlijks worden er in Brugge duizenden ladingen aangevoerd vanuit Engeland. Ook de handel in wijn is een lucratieve business: vanuit La Rochelle voeren de zeeschepen wel tot 40.000 vaten per jaar aan. In het zog van deze stomende economie ontwikkelt zich het bankwezen en

het verzekeringswezen. Brugge wordt de 'place to be' voor de steenrijke Lombardische bankiers. Op verzoek van de kooplieden richt Robrecht van Bethune de eerste kamer voor verzekeringen op in Brugge. Hier kan elke koopman voortaan zijn koopwaar en goederen verzekeren tegen verlies op zee mits de betaling van de nodige premies. Brugge is ongetwijfeld het middelpunt van de Vlaamse handel, in zijn slipstream gevolgd door Gent en Ieper. De aanleg van de Lieve en de uitdieping van de IJzer schenken hen beiden een belangrijk aandeel in de scheepvaart die Vlaanderen met vreemde gewesten verbindt. Vlaanderen en Brugge vervaardigen massale hoeveelheden linnen, laken, fluweel, zijde en tapijten. Producten van superieure kwaliteit. De wolwevers, volders en droogscheerders verenigen zich in gilden die ook gezamenlijk ten strijde trekken in het voordeel van de graaf. De Vlaamse velden zorgen voor graan, de schepen voor koopwaar, de kuddes op de weiden zorgen voor vlees, melk en boter en de oceaan voor een stroom aan verse vis. Die Vlaamse weelde steekt de ogen van de vreemdelingen uit die hier op bezoek komen. Ik denk daarbij aan het bezoek van koningin Johanna van Navarra die het moeilijk kon pikken dat hele rijen Brugse vrouwen net zo prachtig gekleed waren als zijzelf.

Die afgunst zorgt er nog in datzelfde 1310 voor een nieuwe oorlog tussen de Avesnes en de Dampierres. Robrecht van Bethune bewapent zijn Vlamingen en Willem III van Avesnes zijn Henegouwers, dan nog 'Hennewieren' genoemd. De Waal rekt op de steun van de Hollanders en de Zeeuwen maar die geven verstek. Waarom de Hont, de Scheldemonding oversteken als ze nu al genoeg werk hebben om hun eigen kusten te bewaken? Wanneer de vijandelijke legers zich te Lessen bij de Dender presenteren om met elkaar in de clinch te gaan ziet Willem III zich gedwongen om een deal te sluiten met de Vlamingen. Daardoor komt Vlaanderen in het bezit van de Zeelandse gebieden ten westen van de Schelde.

Smullen van de ommegang

2 mei 1311. De oude kroniekschrijvers smullen van die heilig Bloed ommegang. Tijdens de namiddag rond de vespertijd verzamelen de speellieden (de pijpers) van de gilden en de ambachten zich op de treden voor de kapel van het heilig Bloed en spelen ze er enkele traditionele muziekstukken. Vanaf 4u van de volgende morgen begint de

tentoonstelling van het heilig Bloed, tijd voor eerbied en hulde van de gelovigen die er dan nog absoluut van overtuigd zijn dat ze hier werkelijk te maken hebben met het bloed van hun verlosser. Het geluid van de grote klok roept iedereen om 7u en 8u op om zich klaar te maken om volgens rang en status mee te gaan stappen met de processie. Om 9u reinigen de bezemmakers en de stadswerkers de straten waar de ommegang voorbij moet. Om 10u laat de grote klok nog eens van zich horen. Een oproep voor de boogschutters om zich met hun vaandels en eretekens voor de halle te schikken. Al de processiegangers zijn nu op de been. De geestelijken brengen het heilig Bloed uit de kapel, de processie zet zich in het gelid, met op kop een aantal ruiters gevolgd door een muziekgenootschap van wie de leden met hun zilveren speeltuigen enkele muzikale uitvoeringen te berde brengen. En daarmee openen ze de processie. Het is nu tijd voor de gilden en ambachten om mee te stappen. Elke gilde voorafgegaan door vier of zes van zijn eigen muzikanten. Voor die muzikspelers draagt men geflankeerd door twee vergulde kruisbeelden een met wimpels en veelkleurige linten versierde triomfkaars voorzien van de eretekens van elke respectieve gilde. Na de passage van de diverse gilden is het nu de tijd voor enkele pelgrims uitgedost in grauwe linnen kleren, gevolgd door het broederschap van het heilig Bloed die het magistraat van de stad en de geestelijkheid voorafgaan. Uiteindelijk komt dan de onschatbare relikwie die beurtelings gedragen wordt door kerkvoogden, bisschoppen en andere leden van de hoge geestelijkheid, ik denk dan vooral aan de abten van zowat al de West-Vlaamse kloosters. De processie met het heilig Bloed sluit af met een groep toneelspelers die met enkele bedrijven het lijden van Christus visualiseren. De stoet vervolgt zijn weg langs de Breydelstraat, de Steenstraat en de Boeveriestraat tot aan het gasthuis van Sint-Juliaan waar het stadsbestuur, de gildebroeders van het heilig Bloed en enkele hoge geestelijken naar binnen gaan om aan te schuiven aan tafel voor een maaltijd die klaargemaakt werd in het rechtover gelegen gasthuis van Sint-Hubert. Terwijl de mannen hun eten verorberen vervolgt de processie zijn weg tot buiten de Boeveriepoort. Het gaat nu langs de buitenvesting tot aan de Ezelspoort waar de groep nu weer de stad binnenkomt en zijn weg verder zet via de Claravesting tot aan de Dampoort. Hier treden de processiegangers weer buiten de stadsmuren en zetten ze hun weg verder tot aan de Katelijnepoort naar de binnenstad om via de binnenvesting weer het gasthuis van Sint-Juliaan te bereiken. Tegen die tijd hebben de prominenten hun maaltijd naar binnen gespeeld

en nemen ze nu weer hun plaatsen in bij de stoet. Het heilig Bloed wordt nu opnieuw langs de Boeveriestraat, de Steenstraat en de Breydelstraat naar zijn rustplaats gedragen. Het gezelschap bereikt de heilig Bloed kapel pas tegen de avond, zo lang is de weg die de stoet moet afleggen. En daar blijft het niet bij! De vijftiendaagse devotieperiode voorziet dagelijks een ommegang langs hetzelfde parcours, een processie die nu aanvangt om 5u, om beurten uitgevoerd door de geestelijkheid van de diverse parochiekerken, de kloosterorden, de paters predikheren, de augustijnen, de karmelieten en de recolletten. De begijnen nemen de eerste en de laatste dag voor hun rekening.

Majesteitsschennis

Voorjaar 1311. Lodewijk van Nevers, de oudste zoon van Robrecht van Bethune is ondertussen ook al 21 jaar. Hij heeft al evenzeer dat impulsief karakter van zijn pa. De junior kan zijn afkeer van Filips de Schone niet verstoppen. Het feit dat vader en zoon niet opdagen bij een zitting in het parlement van Parijs verslecht nog meer de relaties met Frankrijk. Een scheuring lijkt onvermijdelijk. Lodewijk van Nevers laat voor alle zekerheid zijn kinderen weghalen uit zijn graafschap van Nevers. Want daar zijn ze volgens hem niet langer veilig en daarbij: hij wil dat zijn kinderen de taal van Pieter de Coninck spreken. Vlaams. Maar nog voor zijn kinderen de grens van Nevers willen oversteken worden ze onderschept door Franse spionnen en in verzekerde bewaring weggebracht. Dat is natuurlijk niet naar de zin van de toekomstige graaf van Vlaanderen. Hij vertrekt naar Parijs om er zijn zonen terug te eisen. Hij beschuldigt er de Franse kroon van verraad en bestookt de koning met een stortvloed aan verwijten. De raadsheren van Filips de Schone zien hun kans schoon om de houding van Lodewijk van Nevers om te zetten in een akte van beschuldiging aan zijn adres. Majesteitsschennis, inbreuk op de vrede, schending van eden, rebellie, strafbare pogingen om onlusten op te wekken in de Vlaamse steden. Noem maar op: onze gravenzoon krijgt de boemerang van zijn agressie frontaal in zijn gezicht terug. Hij krijgt niet eens de tijd en de mogelijkheid om zelf zijn juristen te raadplegen want hij dient zich al de volgende dag te verantwoorden voor het parlement van Filips de Schone. Daar moet hij zich moederziel alleen verdedigen tegen een nest Franse jaknikkers en het spel eindigt dat de Franse koning onze Lodewijk van Nevers laat opsluiten in een vuil en vochtig kot in Monthéry. Een verschrikkelijke plek waarvan onze troonopvolger vermoedt dat hier op

deze plaats verscheidene tempeliers aan hun einde kwamen. Lodewijk van Nevers zingt nu natuurlijk een toontje of twee lager. Zijn hoogmoed maakt plaats voor nederige verzoekschriften of ze geen betere verblijfplaats kunnen regelen voor hem. Hij zal nog een hele tijd moeten wachten en pas op het moment dat Filips de Schone denkt dat hij van hem niets meer te vrezen heeft, zal hij uit deze cel kunnen verhuizen.

De Fransman heeft financiële problemen

Juni 1311. De graaf probeert op zijn manier af te geraken van de Franse cijnzen die zorgen voor een soort btw van acht percent (de twaalfde penning) en in die pogingen ziet Filips de Schone plots een gouden opportuniteit om de pandgeving van Rijsel, Douai en Orchies om te zetten in een definitieve overgang naar Frankrijk. Met de zoon van Robrecht van Bethune in zijn macht zit hij nu natuurlijk in een zetel om te onderhandelen. De Fransman heeft financiële problemen en ziet in de vergroting van zijn grondgebied een ideaal scenario om extra belastingen te werven. Hij stuurt Enguerrand de Marigny naar Vlaanderen. De man is een geslepen en welbespraakte staatsman die er op korte tijd in slaagt het vertrouwen van Robrecht van Bethune te winnen. Met veel schone beloften slaagt de Franse diplomaat er in om de oude vorst over te halen tot het tekenen van een bedrag waarbij hij de drie steden in volle eigendom aan Frankrijk overdraagt in ruil voor de afschaffing van die rente van 20.000 pond. De inkt van de ondertekende oorkonde is vermoedelijk nog niet droog als Robrecht van Bethune begint in te zien dat hij een gigantische bok geschoten heeft en dat hij door de Franse schatmeester in de zak werd gezet. Hij verklaart dat de Marigny hem misleid heeft en dat de overeenkomst van nul en generlei waarde is. Maar dat zijn natuurlijk allemaal vijgen na Pasen. Vlaanderen is Rijsel, Douai en Orchies kwijt, het Waals grensdistrict is verloren. Het verdrag van Pontoise officialiseert de overeenkomst op 11 juli 1312. Precies tien jaar na de glorieuze Guldensporenslag is het nu aan Frankrijk om te triomferen. Graaf van Bethune is zo woedend op de geslepen Filips de Schone dat hij verstek geeft bij de opening van zijn nieuw paleis in Parijs. En een oproep van de Fransman om deel te nemen aan een kruistocht legt hij naast zich neer. De Franse koning acht het op 6 januari 1313 niet langer nodig om Lodewijk van Nevers opgesloten te houden in dat bedompt hok te Monthéry. Dat gebeurt op aandringen van een Vlaams gezelschap van abten en ridders. Filips de Schone is hoe dan ook niet van plan om de

erfgenaam van het graafschap Vlaanderen op vrije voeten te stellen. Zijn cipiers tonen zich wat minder streng en laten Lodewijk zelfs toe om het Driekoningenfeest te vieren. Daar maakt de Vlaming handig gebruik van om de plaat te poetsen, weg van Parijs. Hij slaagt er in om Gent te bereiken. De rechterkant van de Schelde is grondgebied van de Duitse keizer en daar blijft de zoon van Robrecht van Bethune uit de greep van de Fransen. Filips de Schone eist prompt dat hij terugkeert. Lodewijk van Nevers krijgt exact zes weken de tijd om zich voor het parlement te komen verantwoorden. Als hij dat weigert zullen ze hem schuldig verklaren aan hoogverraad. Het is niet duidelijk of het koninklijk oproepingsbevel al dan niet tot bij Lodewijk van Nevers geraakt of dat die zich gewoonweg niet zonder vrijgeleide durft aan te bieden in Parijs. Hoe dan ook: onze gravenzoon stuurt zijn kat waarop het parlement hem vervallen verklaart van al zijn rechten op het graafschap van Vlaanderen.

Robrecht van Bethune is niet al te snugger

23 april 1313. Lodewijk van Nevers beantwoordt het vonnis met een akte van beroep gericht aan de paus en de keizer. Zijn document wordt op de hoogdag van Pasen officieel voorgelezen in de kerk van de predikheren te Gent, in de aanwezigheid van de abt van Drongen en een groot aantal ridders en poorters die hem blijven steunen. De tekst van de aanklacht heeft het over de Franse dwingelandij die de jeugdige prins de voorbije negen jaar heeft moeten ondergaan. De intentie van de Franse koning die er alleen maar op uit is om het stamhuis van de Vlaamse graven te vernietigen en hun graafschap aan zijn bezittingen toe te voegen.

Juni 1313. De Vlamingen zetten zich in elk geval achter Lodewijk van Nevers. De nauwelijks verholen minachting van Robrecht van Bethune voor Filips de Schone blijft natuurlijk voor de Franse koning niet onopgemerkt. Robrecht blijft maar hardnekkig bewijzen dat hij niet van de snuggerste is want Vlaanderen is een leengebied van Frankrijk. Hij zou dus moeten beseffen dat hij niet in de handen van de baas moet bijten. De Franse koning denkt net hetzelfde en vordert Robrecht van Bethune op om tijdens het Sinksenfeest zijn leenhulde te komen afleggen. En terwijl hij er ondertussen toch zal zijn meteen de afstand van de drie steden te officialiseren. Robrecht van Bethune weigert in te gaan op de eis van Filips de Schone en laat zich niet zien in Parijs. Op aandringen van de paus begeeft Robrecht van Bethune zich dan toch naar Arras waar hij zich

tijdens een ontmoeting met Enguerrand de Marigny vlijmscherp uitlaat over zijn opperleenheer. De raadsheren van de koning hebben hem erin geluisd om Rijsel, Douai en Bethune (Orchies) over te leveren. De graaf van Vlaanderen wil niet meer afwijken van zijn lijn en weigert nu resoluut om nog ooit zijn leenhulde aan Filips de Schone af te leggen. Dat geldt voor de trotse Filips de Schone natuurlijk als een oorlogsverklaring. Hij mobiliseert drie legers die zich onder de leiding van zijn drie zonen Lodewijk, Guido en Karel concentreren bij Douai, Sint-Omer en Rijsel. Robrecht van Bethune gaat meteen in de verdediging. De klauwaards verheugen zich over het feit dat hun graaf zich distantieert van de leliaards en zijn uiteraard bereid om Vlaanderen te verdedigen. Ze nemen vol vertrouwen hun goedendags, morgensterren, bogen en zwaarden op om de Fransen te beletten om Vlaanderen binnen te dringen. Robrecht van Bethune heeft tot nog toe nagelaten om de vestingmuren rond Brugge af te breken en zal dat nu zeker niet meer doen.

Vlaanderen is nog maar eens de pineut

29 juni 1313. Op ons grondgebied komt het niet echt tot hevige botsingen. Toch is Vlaanderen weer de pineut. De Fransman hoeft Vlaanderen niet enkel militair aan te pakken. Hij beschikt nog over andere luizenstreken om Vlaanderen op de knieën te krijgen. Filips de Schone sluit een overeenkomst met de Engelse koning Edward II dat al de Vlaamse handelaars in de Engelse havens zullen aangehouden worden. Met uitzondering van die van Ieper die blijkbaar wel op een goed blaadje staan bij Filips de Schone. De Vlaamse landbouw heeft zwaar te lijden gehad onder de oorlogen en met deze maatregel wil de Fransman nu ook onze handel en nijverheid in het hart treffen. De gemeenten reageren paniekerig. De rijke Fransgezinde burgerij lijdt ondertussen grote schade door de Vlaamse rebellie. De poppen gaan nu helemaal aan het dansen. Tijdens een vergadering in Kortrijk pleiten ze om in te gaan op de eisen van Frankrijk. Vlaanderen moet nu eindelijk eens die vrede van Athis-sur-Orge uitvoeren en de vereiste sommen betalen. Ze moeten conform de afspraken de vestingen van hun steden slopen, te beginnen met die van Gent en Brugge. De pandgeving van het kasteel van Kortrijk samen met het leveren van een groot aantal gijzelaars moet ook nog gebeuren. Met als voornaamste personen Robrecht van Cassel, de tweede zoon van Robrecht van Bethune en de wettelijke troonopvolger na de veroordeling van zijn broer Lodewijk van Nevers. Op 31 juli 1313 zwicht de graaf van

Vlaanderen onder de druk. Er komt een wapenstilstand van één jaar. Te Atrecht legt hij in de aanwezigheid van de koninklijke biechtvader zijn eed af als vazal van de Franse kroon. Lodewijk van Nevers, de oudste zoon van Robrecht van Bethune verliest er zijn graafschappen Nevers en Rethel bij. Robrecht van Cassel biedt zich aan en zal te Verneuil in verzekerde bewaring gehouden worden. Op dat moment is het kasteel van Kortrijk reeds uitgeleverd aan de Fransen.

Het doet niet anders dan regenen

Tijdens de julimaand van 1314 richt Robrecht van Bethune die dan in Brugge verblijft een schrijven aan de koning van Engeland. Hij verleent een hoop voordelen en vrijheden aan de Engelse kooplieden hier op Vlaams grondgebied en hoopt daarbij op een identieke behandeling voor de Vlaamse commerçanten op Engelse bodem. Met daarbij het verzoek dat de stapel van wol en andere importgoederen in Brugge zou kunnen blijven. Hetgeen achteraf ook bevestigd wordt. In datzelfde jaar doet het niet anders dan regenen. Tien maanden aan een stuk. Het wordt zo erg dat de bruggen de druk van het wassende water niet meer kunnen slikken en wegspoelen. De vruchten op het land rotten van de regen waardoor vanzelfsprekend een groot tekort volgt gepaard gaande met zeer hoge prijzen. Een mudde koren kost zo meer dan vijf pond. Korte tijd later ontkiemt een vreselijke pest waardoor wel een derde van de inwoners uit hun leven verdwijnt. Rond die tijd eindigt ook de tijdelijke vrede met Frankrijk. Filips de Schone vreest dat Lodewijk van Nevers het Vlaamse volk en de Vlaamse steden aan het opstoken is en stuurt gerechtsdeurwaarders naar hier om hem aan te houden. Deze actie steekt het vuur aan de lont bij de Vlamingen. Lodewijk laat via zijn procureur Nikolaas van Marchiennes een nieuw protest afkondigen waarbij hij zich hevig afzet tegen de Franse koning. In Kortrijk verjaagt een bende Vlamingen alvast de Franse baljuw uit het lokale kasteel. Het ziet er naar uit dat er weer zal moeten gevochten worden om het voortbestaan van Vlaanderen af te dwingen.

1 augustus 1314. Tijdens een grote vergadering in het koninklijk paleis uit Filips de Schone opnieuw zware beschuldigingen tegen de Vlaamse leiders. Hij eindigt zijn toespraak met de mededeling dat een oorlog met Vlaanderen nu wel heel waarschijnlijk wordt. Robrecht van Bethune krijgt welgeteld dertig dagen om zich voor het Franse parlement aan hem te

onderwerpen. Indien hij dat nalaat zal de banvloek neerdalen over Vlaanderen en zal de graaf zonder enige vorm van rechtspleging ter dood mogen worden gebracht. Die stuurt enkele afgevaardigden naar Parijs maar Filips de Schone weigert om hen te ontvangen. Achteraf volgt wel de mededeling dat het leen 'Vlaanderen' verbeurd verklaard wordt in het voordeel van de koning die zijn grondbezit met de wapens weer bij Frankrijk zal annexeren. De Vlaamse gemeenten zijn al gestart met de vijandelijkheden. Ze belegeren Rijsel op het moment dat de eerste gewapende Fransmannen aan de grens opduiken. Vier grote Franse legers zullen gelijktijdig Douai, Rijsel, Doornik en Sint-Omer in de tang nemen. De Vlaamse troepen wijken geenszins voor deze ontzaglijke krijgsmacht en staan al klaar om de strijd aan te gaan. Tot de diplomaten te Orthis toch tot een tijdelijke wapenstilstand komen. De oorlog gaat verrassend genoeg niet door wegens interne strubbelingen in Frankrijk. Om de strijd tegen Vlaanderen te voeren eist Filips de Schone 20 percent van de bezittingen en de inkomsten van zowel de burgers als de edelen. Een afpersing die zoveel tegenstand opwekt onder de inwoners van Vermandois, Champagne en Bourgondië waardoor die zich als 'de verbondenen' gaan moeien met het beleid van hun koning. Ze verplichten hem om zijn belastingmaatregelen op te schorten. En daardoor is er natuurlijk onvoldoende geld om te oorlogen tegen de Vlamingen. Daar zit dus de echte reden voor de wapenstilstand. Robrecht van Cassel en de Vlaamse gijzelaars komen op vrije voeten, de soldaten van de vier Franse legers keren met de staart tussen de benen naar hun haardsteden terug.

De exit van Filips de Schone

De zwanenzang van Filips de Schone is ingezet. Het einde van zijn regering is bijna voorbij. Acht dagen na deze vernedering geraakt hij tijdens een jachtpartij aan de oevers van de Oise zwaargewond wanneer hij onzacht in aanraking komt met een wild zwijn. Via het kasteel van Poissy wordt hij nu naar zijn geboorteplaats Fontainebleau vervoerd. De schoonste koning van Frankrijk ligt er uitgeteld bij. 'Slecht van lichaam en ziel' en ervan overtuigd dat hij vervloekt is door zijn volk. Op 29 november 1314 geeft hij zijn laatste zucht en kan Vlaanderen opgelucht ademhalen. De koning is dood. Leve de nieuwe koning. Dat is nu Filips' oudste zoon Lodewijk X. Zijn bijnaam 'ruziemaker' laat weinig goeds voorspellen. Bij zijn aantreden wil hij eerst en vooral Robrecht van Bethune op zijn plaats

zetten en straffen voor al de beledigingen aan het adres van de Franse monarchie.

Zomer 1315. Het duurt verdorie acht maanden vooraleer Lodewijk zijn kroon op het hoofd geplaatst krijgt. Dat heeft te maken met de bedenkelijke financiële situatie in Frankrijk. De nieuwe koning heeft zijn handen vol met de interne twisten en hij moet zijn plannen voor wat betreft de graaf van Vlaanderen even opbergen. Dat betekent echter alleen maar uitstel. Lodewijk slaagt er toch in om het geld en de neuzen in de goede richting te krijgen. Hij wordt daarbij zeker en vast geholpen door de ommezwaai van Lodewijk van Nevers die er alles voor doet om terug in het bezit te komen van zijn graafschap Nevers. Al tijdens de meimaand van 1315 verzoent hij zich met Lodewijk X wiens hof hij niet meer zal verlaten. Een klap in het gezicht van de Vlamingen. In november sluiten beide Lodewijken een geheim verdrag waarbij ze zijn broer Robrecht van Cassel aan de kant schuiven. In ruil belooft hij de betaling van de belastingen waar de Vlamingen nu al tien jaar ten achter mee zijn.

Een slag in het gezicht

Die afspraak komt er juist op het moment dat Robrecht van Cassel, zich helemaal niet bewust van de kuiperijen van zijn broer, in Parijs arriveert. Hij werd door zijn vader afgevaardigd om de leenhulde af te leggen aan de nieuwe Franse koning. Maar de ceremonie begint al direct met de koninklijke melding dat het graafschap Vlaanderen zich niet meer uitstrekt over de kasselrijen van Rijsel, Douai en Bethune. Want die zijn definitief afgestaan aan Frankrijk omdat de Vlamingen hun financiële verplichtingen niet zijn nagekomen. Uiteraard is dat een slag in het gezicht van Robrecht en hij trekt zich dan ook verontwaardigd terug uit de leenhulde. Koning Lodewijk eist dat Robrecht van Bethune zich persoonlijk zal komen aanbieden om zijn bestaande leengoed Vlaanderen te komen verheffen. Boudewijn van Zonnebeke krijgt de missie om de graaf te gaan verontschuldigen omdat hij te oud en te ziekelijk geworden is om nog op reis te gaan. Daar moeten ze in Frankrijk niet van weten: het hof van de pairs beschuldigt de graaf van Vlaanderen van muiterij en bestraft hem met de excommunicatie en de verbeurdverklaring van zijn eigendommen. Het vonnis wordt op 14 juli 1315 openbaar gemaakt. Het document is één uitgesponnen opsomming die de ongehoorzaamheid van de Vlamingen dik in de verf zet. Hun onwil om zich aan de koning te

onderwerpen en het verdrag van Athis te respecteren. Het besluit klinkt als volgt: 'al de personen die op een of andere wijze meegewerkt hebben aan deze misdaden en muiterij worden gebanvloekt en afgescheiden van de heilige kerk. Ze worden bestempeld als rebellen, verraders, meinedigen, vijanden en schuldig aan majesteitsschennis. Ze worden verbeurdverklaard van hun gezag, hun waardigheden, ereposten, eer, vrijheden, inkomsten, voorrechten, kastelen, landgoederen, steden, vazallen, leengoederen, huldigingen, eeuwige en tijdelijke rechtsgebieden en nog veel meer.' Elke Vlaming die zich ooit tegen Frankrijk gekeerd heeft verliest dus werkelijk alles. Ze worden daarenboven verbannen uit het koninkrijk, op staande voet aangehouden en veroordeeld om voortaan als 'slaven' te dienen. Wie zich na 22 juli nog in Frankrijk bevindt mag zonder verder vonnis opgepakt en gedood worden. De Franse kooplieden krijgen een strikt verbod om nog handel te drijven met de Vlamingen. Wie hun goederen durft te kopen of te verkopen krijgt de doodstraf. De opbrengsten van de verbeurdverklaringen moeten door de aanklagers gedeeld worden met de koninklijke schatkist en ze krijgen de formele opdracht om de lichamen van de Vlamingen 'dood of levend' over te maken aan het hof van de koning. Het is straffe kost wat Lodewijk de ruziemaker hier op het bord van Vlaanderen neerploft.

Eerst de hongersnood en dan het zwaard

17 juli 1315. Robrecht van Cassel onderneemt nog een laatste poging om de koning op andere gedachten te brengen. Een monnik van Geraardsbergen brengt zijn brief tot bij Lodewijk. Hij wijst erop dat de koning er nu al een hele tijd op uit is om de Vlamingen te strippen van hun waarde en eigendommen en de vernietiging van zijn vader en Vlaanderen tout court. Robrecht van Cassel kiest resoluut om zijn vader trouw te blijven en hij moet zich dus wel noodgedwongen afkeren van de Franse kroon. De boodschap van de gravenzoon versterkt natuurlijk nog de mening van koning Lodewijk en verscherpt zijn focus om Vlaanderen daadwerkelijk te vernietigen. De gemeenten moeten eerst uitgeroeid worden door hongersnood vooraleer ze door het zwaard zullen vergaan. Er komen strenge bevelen: er mogen geen levensmiddelen meer vanuit Frankrijk naar Vlaanderen aangevoerd worden. De graaf van Henegouwen en hertog Jan van Brabant zullen hun grenzen sluiten en ook de aanvoer vanuit de Noordzee moet dicht. Al op 18 juli volgt daarvoor een schrijven aan de Engelse koning. Een eis dat Edward II een militaire vloot naar

Vlaanderen zal sturen en al de Vlamingen op Engelse bodem moet laten arresteren. Gelukkig voor Vlaanderen zijn de Engelsen in een hevige oorlog met de Schotten verwickeld waardoor deze vloot er niet komt.

Willem van Avesnes, de graaf van Holland en Henegouwen toont meer ijver tegen het huis van Dampierre. Met een Franse sponsoring van 140.000 Parijse guldens brengt hij een leger van 50.000 man op de been om Vlaanderen te gaan aanranden. Avesnes wacht niet eens tot de mobilisatie compleet is. Om Vlaanderen op de knieën krijgen is dit nu natuurlijk het ideaal moment. De Vlamingen vrezen een inval aan het Zwin en in Cadzand en sturen er hun gewapende mannen naartoe om dergelijk scenario te verijdelen. Maar het zijn valse geruchten: Willem van Avesnes kiest de Schelde om zijn aanval uit te voeren. Meer dan 1.000 schepen, versierd met prachtige vlaggen stevenen op naar Antwerpen, onder het geschal van de trompetten en de gezangen van de minstrelen. Maar vergis u niet beste lezer; overal waar de vloot voorbijkomt steken de vijandelijke soldaten de dorpen in brand en leveren ze de velden langs de oevers van de Schelde over aan verwoesting. Zo rukken de Henegouwers op tot in Rupelmonde.

De Fransen verzuipen in de Vlaamse modder

2 september 1315. De koning van Frankrijk verschijnt in Rijsel. Een historieschrijver van die tijd beweert dat de legermacht die hij aanvoert de grootste en de machtigste is die een Franse koning ooit bezeten heeft. Lodewijk is verbitterd op de Vlamingen en zoekt alleen maar wraak. De diverse divisies staan onder het bevel van 54 graven. De manschappen verzamelen zich ten noorden van Rijsel, bij Bondues vanwaar ze verder trekken naar die noodlottige vlakten bij Kortrijk waar de gebeenten van hun vaders nog liggen te verkalken. Lodewijk X slaat zijn kamp op tussen Lauwe en Bellegem en geeft opdracht aan zijn manschappen om een brug over de Leie te bouwen. Dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan met de Vlaamse gemeentetroepen die postgevat hebben aan de overkant van de Leie. Die hebben het niet zo moeilijk om elke poging om tot brug te komen met de grond gelijk te maken. Lodewijk ziet zich zo genooddaakt om verder naar het noorden op te rukken. Maar hij aarzelt. De noodlottige Groeningebeek ligt amper twee uur stappen verwijderd. En dus blijft het Franse leger ter plekke zonder de minste poging te doen om slag te leveren. Ze willen het geduld van de Vlamingen op de proef stellen

en hen verleiden tot een roekeloze aanval. In die constellatie blijven de Fransen en de Vlamingen zeker een week rechtover elkaar staan. Met de Leie tussen hen in.

Tot plots dagen gevuld met zware stortregens roet (water) in het Franse eten gooien en het geheel een totaal ander aanzien krijgt. Aanhoudende buien volgen elkaar zo geweldig op dat er in het geheugen van de mensen geen voorbeeld van bestaat. Het Franse kamp met zijn rijke tenten in het centrum, staat te midden van een moeras dat zich altijd maar verder en verder uitbreidt. Koning Lodewijk, zijn prinsen en zijn ridders en die vele duizenden krijgslieden zinken tot aan hun knieën in het slijk. Op de wegen kan men niet meer vooruitkomen. Dertig paarden voor een wagen beladen met slechts één vat wijn kunnen die niet eens in beweging krijgen. De paarden zinken gewoon weg in de modder, de ridders vinden niet langer een schuilplaats in hun tenten. Een deel van de Fransen wil van de werkloosheid profiteren om enkele dorpen en afgelegen hofsteden te plunderen, maar ze verdwalen hopeloos of vallen in Vlaamse hinderlagen zodat het grootste deel van de stropers nooit meer hun verdronken kampplaats zal bereiken. Met het vocht en het water groeit ook de malaise bij de Franse soldaten. Gebrek aan voedsel, doornat tot op de huid, klappertandend en door de honger gepijnigd. Een hoogst problematische situatie. En ondertussen moeten ze nog opboksen tegen de overmacht van Vlaamse poorters die al de plekjes hier kennen en als volleerde guerrillastrijders vanuit de bossen opduiken en het slijk en water bij de tegenstanders nog bijtinten met de kleur van hun bloed. In het Franse kamp lopen de geruchten dat de Vlaamse soldaten het Franse leger langs alle kanten omsingelen. Tijdens een vergadering met zijn baronnen beslist Lodewijk om af te zien van de oorlog en een schuilplaats te gaan zoeken in Doornik. Dat is inderdaad het beste wat ze kunnen doen.

Het is Lodewijk de Ruziemaker zelf

De terugtrekking van de Fransen tijdens de nacht van 11 op 12 september 1315 heeft de allure van een waarachtige vlucht. Lodewijk ziet zich genoodzaakt om al zijn wagens, karren, tenten, bagage en proviand in het Vlaamse slijk achter te laten. Om te voorkomen dat de Vlamingen er zich mee zouden verrijken laat hij alles in brand steken. Maar omdat het meeste materiaal zodanig doorweekt is komt daar maar weinig van in

huis. Wanneer ze in Doornik in de verte deze menigte van Franse ridders en voetknechten ontwaren die zich in de grootste wanorde naar de Schelde richten, zijn ze ervan overtuigd dat die zopas een veldslag geleverd hebben tegen de Vlamingen. De stadspoorten gaan veiligheidshalve dicht. Die gaan pas open als tijdens de vespers en een hevig onweer één van de verkleumde vluchtelingen door honger en dorst uitgeput komt smeken om binnengelaten te mogen worden in de Sint-Maartensabdij. Een monnik gaat de vluchteling tegemoet om hem binnen te laten. Tot zijn niet geringe verrassing blijkt de vluchteling niemand minder dan Lodewijk de Ruziemaker te zijn, de koning van Frankrijk. Hij zal er vier dagen verblijven en daarna afdruipe naar Parijs. Al moet ik het dan zo cynisch neerschrijven. De pogingen van de Franse monarch zijn lelijk mislukt. Vlaanderen is gered. Spijtig genoeg laat Lodewijk al de Vlamingen die zich op dat moment in Frankrijk bevinden ombrengen of jaagt hij hen weg over de grenzen. Willem van Avesnes staat op dat moment klaar om Rupelmonde te gaan belegeren. Tot hij het nieuws van de aftocht der Fransen verneemt. Veel meer anders dan zijn plannen bijsturen kan hij niet. Terwijl hij zijn best doet om het Frans debacle voor zijn eigen mannen te verbergen laat hij een beleg van Rupelmonde achterwege en richt hij zijn steven op Kallo waar ze de woningen in brand steken en de dijken doorboren. Een perfecte vermomming om zijn eigen aftocht naar Holland te camoufleren.

De hevige regens zorgen voor pest

Te midden van deze oorlogen is er ondertussen een ijselijke besmettelijke ziekte uitgebroken en die zet de behoefte aan vrede helemaal op scherp. Sommigen schrijven die pest toe aan de overvloedige herfstregens. Het begint te regenen op 1 mei en de plensbuien zullen maar liefst tien maanden aanhouden. Door dat slecht weer komen de landvruchten niet tot rijpheid en dat zorgt voor een grote hongersnood onder de arme bevolking. De armen proberen nota bene aan vlees van dode krengen te geraken. Het gebrek aan degelijk voedsel zorgt ervoor dat ze langs de straten liggen te sterven. In Brugge kost een hoed koren (175 liter) meer dan 40 pond. De ellende is zo groot dat er mensen zijn die net als de beesten het gras van de velden gaan eten. Aan de kerkdeuren sterven de bedelaars van gebrek omdat niemand hen kan helpen. Langs de wegen vindt men kinderen die proberen te zuigen aan de borsten van hun van honger gestorven moeders. In Noord-Europa sterft zowat een derde van

de bevolking. In Brugge is er sprake van de dood van bijna tien percent van de inwoners. In Doornik gaat de plaag afgrijselijk te werk, onder de zwaarst getroffen steden kan zeker Ieper vermeld worden. In Brugge en Ieper worden op kosten van de stad respectievelijke 2.000 en 2.800 lijken van de straten opgeraapt en in massagraven gedumpt. De boeren moeten noodgedwongen hun trekdieren doden, hun zaaigoed opeten. Er is zelfs sprake van kannibalisme. Het zal inderdaad blijven regenen tot halfweg het jaar 1316.

Robrecht van Cassel trekt op bedevaart

5 juli 1316. Er zijn grote veranderingen op komst vanuit Frankrijk. De koninklijke ruziemaker sterft tien maanden na zijn misbaksel in de Vlaamse velden. Doodsoorzaak longontsteking maar de geruchten van vergiftiging gluren doorheen de oude geschriften. Hij laat een zwangere koningin achter. Na een kort intermezzo neemt zijn broer Filips V van Poitiers (de Lange) de teugels van Frankrijk in handen. Robrecht van Bethune probeert gebruik te maken van de nieuwe situatie om de relatie met Frankrijk te herstellen en stuurt een delegatie van afgevaardigden uit de Vlaamse gemeenten naar hem toe om te onderhandelen over een mogelijke vrede. Hun missie slaagt maar heel gedeeltelijk. De handelsbetrekkingen kunnen hersteld worden maar de rest van de vooropgestelde maatregelen zijn te ruw en te hard voor de Vlamingen. De Franse regent eist dat de graaf van Vlaanderen zal deelnemen aan de op gang zijnde kruistocht en dat zijn zoon Robrecht van Cassel enkele opeenvolgende bedevaarten zou ondernemen naar Onze-Lieve-Vrouw van Vauvert, naar Rocamadour, naar Puy, naar Sint-Gilles in de Provence en naar Sint-Jacob van Compostella. Begin er maar aan! De kastelen van Kortrijk en Cassel moeten afgebroken worden.

De kasselrijen van Rijsel, Douai en Bethune zijn definitief Frans en mogen niet meer teruggeëist worden door de graaf. De graven van Poitiers zullen voortaan gelden als scheidsrechters in de geschillen tussen Vlaanderen en Henegouwen. De titel van graaf van Vlaanderen kan daarbij alleen maar toekomen aan de oudste zoon van Lodewijk van Nevers die moet trouwen met een dochter van de graaf van Evreux. De Vlaamse afgevaardigden laten zich na enige aarzeling misleiden, zeg maar in de zak zetten, wanneer ze deze onrealistische voorstellen accepteren. Gelukkig voor hen beletten interne Franse onlusten de uitvoering ervan.

Uiteindelijk verklaren beide partijen zich bereid om de paus als scheidsrechter te laten functioneren in hun onderling geschil. Na een meeting in Avignon blijft de kerkleider op de vlakte, een politiek antwoord kan ik wel zeggen, waardoor de Fransman zijn eisen onverstoord verder op tafel legt. Omdat Robrecht van Bethune niet opdaagt in Parijs zal op 1 september 1317 het interdict-vonnis tegen Vlaanderen worden uitgesproken. Het zal uiteindelijk nog drie jaar duren vooraleer de meningsverschillen tussen Vlaanderen en Frankrijk zullen worden bijgelegd.

Met een lang gat naar Parijs

April 1320. Robrecht van Bethune heeft de onderhandelingen met Frankrijk tot het uiterste getrokken. Maar nu kan hij niet langer weerstaan aan de kuiperijen van Filips de Lange. De druk van de gemeenten om eindelijk vrede te krijgen is zo groot dat ze er zelfs mee dreigen om hem af te zetten in het voordeel van zijn zoon Robrecht van Cassel. Met een 'lang gat' vergezelt hij een delegatie Vlamingen naar Parijs. Bij het naderen van de poorten van Parijs krijgt het gezelschap een bericht dat de koning van Frankrijk hen tegemoet komt. Als het zover is buigt Robrecht van Bethune nederig voor de koning en laat hij die een uitgebreide speech uitspreken zonder hem te onderbreken. Lodewijk van Nevers leest de huldigungswoorden voor die zijn vader nu zelf moet gaan uitspreken in de aanwezigheid van de koning. De oude Robrecht van Bethune spreekt ze uit. Filips de Lange denkt dat hij nu eindelijk de graaf op zijn knieën heeft gekregen. Hij heeft het echter helemaal verkeerd voor. Zijn eed van trouw is afgelegd en dat is het zowat. Wanneer de Fransen het verdrag van 1 september 1316 ter ondertekening voorleggen weigert Robrecht van Bethune te tekenen. Die definitieve afstand van Rijsel, Douai en Bethune was een voorlopige waarborg in afwachting van de betaling van boetes en de rest is er gekomen door bedrog van de raadsheren van de overleden Filips de Schone. De bijeenkomst wordt daarop verdaagd. De koning toont zich zoals verwacht bijzonder misnoegd. Hij zweert en kettert op de ziel van Filips de Schone dat de drie kasselrijen nooit of te nimmer nog naar Vlaanderen zullen terugkeren. Hij zal nog kwader worden als hij verneemt dat de graaf van Vlaanderen tijdens de daaropvolgende nacht heimelijk Parijs achtergelaten heeft en naar Vlaanderen terugkeerde.

Broekburg. Het lijkt er wel op dat hij het erfgoed van Robrecht van Bethune voor altijd wil afknippen van Vlaanderen. Robrecht van Cassel mag direct bewijzen of hij het effectief meent met zijn steun aan Frankrijk. Hij mag het vuile werk opknappen, nota bene de zoon van graaf Robrecht van Bethune krijgt het bevel om de vruchtbare vallei ten noorden en ten westen van de Casselberg aan brand en plundering te onderwerpen. Valois hoopt hiermee de Vlamingen van de berg te lokken om hun broeders daar beneden ter hulp te gaan snellen. Tijdens de daaropvolgende nacht zien Zannekin en zijn mannen de gloeiende brandhaarden in de omgeving van de Casselberg. Bij het eerste daglicht beseffen ze wat er gebeurd is. De ongetwijfeld gefrustreerde vrijheidsstrijders ervaren voor het eerst de afgrijselijke tonelen die zich daarbeneden aan het afspelen zijn. Ze horen tot hun ontzetting de weeklachten van de radeloze vrouwen, de angstkreten van de grijsaards, het gehuil van de kinderen. Hoe zwaar hen dat ook mag vallen, toch geven de Vlamingen geen krimp. Terwijl de bende van Robrecht van Cassel afgemat terugkeert naar zijn kamp bespeuren de troepen van Valois niet de minste beweging op de berg zelf.

Maandag 23 augustus 1328. 15u. Een snikhete namiddag. De Franse ridders hebben hun wapens even terzijde gelegd en vervelen zich wat met schaken en met de teerlingen. De Vlaamse legerhoofden zitten bijeen om de strategie te bespreken. De meningen zijn verdeeld. Een deel verkiest te wachten tot de Bruggelingen gearriveerd zijn, anderen menen dat het beter zou zijn om de Fransen 's nachts in hun tenten te overvallen. Zannekin verwerpt beide voorstellen met het argument dat ze blijkbaar in hun broek schijten voor de Fransen. De koning van Frankrijk, vijand nummer één bevindt zich hier vlak onder hun neus. De Vlamingen hebben nu al zo lang gewacht om hun vijanden te treffen. Nu is het moment om de koe bij de hoorns te pakken, terwijl ze zitten te lummelen en te suffen, kunnen de Vlamingen daar gebruik van maken om hun slag te slaan. Zannekin kent de situatie in het Franse kamp. Hij was zo verdomd vermetel om zich verkleed als visser in het vijandelijk kamp te wagen en weet hoe slecht de wacht daar wordt gehouden. Zijn enthousiaste donderpreek krijgt een geestdriftige reactie van de mannen. Het moment is aangebroken om nog deze middag af te rekenen met de Franse vijand.

De roekeloze aanval van de Vlamingen

De aanval wordt direct ingezet. De Vlamingen begeven zich geruisloos in de richting van het Franse legerkamp. Verdeeld in drie groepen, Zannekin zelf voert de derde legerschaar aan. Het duurt allesbehalve lang voor ze zich al in de buurt van de tenten bevinden. Zannekin heeft ondertussen al de nabijheid van de koninklijke slaappleats bereikt. De Vlamingen lopen al tussen de Franse baronnen die zich nog altijd van geen kwaad bewust zijn. Ze krijgen nauwelijks de tijd om hun wapenuitrusting te grijpen wanneer de eerste Vlamingen al toeslaan. De hertogen van Bourgondië, Bretagne en de graven van Bar, Boulogne en Savoie weten al hoe laat het is en lopen allen min of meer zware verwondingen op. Filips van Valois houdt zijn siësta na een copieuze maaltijd wanneer de geestelijke die nooit van zijn zijde wijkt het plots uitschreeuwt dat de Vlamingen het kamp aan het aanvallen zijn. De koning lacht hem uit als zijnde een praatjesmaker, maar nog geen minuut later stromen vele ridders al toe om hun koning in bescherming te nemen. Veel anderen vluchten weg. Of Zannekin al dan niet oog in oog komt te staan met Filips van Valois lijkt me niet duidelijk. Nogal wat geschiedschrijvers komen met zeer uiteenlopende scenario's. Het staat wel vast dat de koning de dans ontspringt en zo de plannen van de Vlamingen onderuit haalt.

Robrecht van Cassel en de graaf van Henegouwen veroorloven het zich om het bevel van het Franse leger op zich te nemen. Ze ontplooiën de divisies in goede orde rond hun koning, ongeduldig om zich te wreken op de Vlaamse onbeschaamdheid om hen hier in hun eigen kampplaats te willen aantasten. Aan Vlaamse kant heeft Zannekin zijn manschappen in een grote kring opgesteld en mikken de Vlamingen met hun gepunte knotsstokken op de borsten van de paarden. Niet de slimste opstelling natuurlijk, ze laten zich eigenlijk zelf omsingelen en tegen deze meerderheid is hun gevecht al van meet af aan een verloren zaak. Dapper zijn ze zeker met zijn allen, maar feit is wel dat op enkele uren tijd hier 16.000 Vlaamse jongens sneuvelen. Geen enkele van hen zal ooit terugkeren. Drie reusachtige stapels lijken zijn het resultaat. Diezelfde avond gaat Filips van Valois de stad Cassel binnen waar hij alles in brand laat steken. De duisternis is al ingevallen als hij in het schijnsel van de brandende huizen terugkeert naar zijn kamp. Zijn mannen moeten bijlichten met hun toortsen zodat Valois niet over de lijken van de Vlamingen zou struikelen.

Allemaal vijgen na Pasen

Het is afgelopen met Zannekin. Een diepe ontsteltenis maakt zich meester over Vlaanderen. De gemeentelijke troepen van Brugge die onderweg waren naar Cassel houden stil bij Diksmuide wanneer ze op de hoogte gebracht worden van de dood van Zannekin. De leperlingen bevinden zich op dat moment het dichtst bij de Casselberg. Ze zouden zich in principe verder kunnen verdedigen achter hun pas opgebouwde buitenvesten, maar ze vrezen (vermoedelijk terecht) een totale uitroeiing als ze het zo ver zouden laten komen. Ze sturen integendeel enkele boodschappers naar de koning om zijn goedertierenheid af te smeken. In Brugge is de schok geweldig. De inwoners laten de lelievlaggen wapperen en dwingen hun bestuurders ertoe om de sleutels van de stad over te leveren. Het Franse leger wacht niet lang om de puntjes op de i te komen plaatsen in Vlaanderen. De manschappen marcheren overlangs Poperinge tot aan leper. De leperse wevers zijn het er niet mee eens dat hun magistraten vergiffenis vragen aan de Fransen. Ze weigeren deel te nemen aan dit verraad. Een priester van de parochie van Sint-Michiels heeft vanaf zijn preekstoel opgeroepen om zich te verzetten en de wapens op te nemen. Maar dat zijn allemaal vijgen na Pasen. Miles de Noyers is al met zijn Franse ridders binnengedrongen in de binnenstad. De rebelse pastoor en veertien van zijn vrienden verschansen zich in een versterkte woning. De Fransen maken er niet veel tamtam van; ze steken het huis in brand waardoor de mensen binnenin met zijn allen door het vuur verteerd worden.

Enkele dagen later keert Filips van Valois al terug naar Frankrijk. Hij is gehaast om als grote triomfator en redder van het vaderland zijn intrede te doen. Het Franse leger voert een rijke buit met zich mee. In zijn zog 1.400 Vlaamse gijzelaars, uitgekozen onder de poorters van leper en Brugge. Ze zullen garant staan voor een totale onderwerping van de Vlaamse gemeenten aan de troon van Frankrijk. Lodewijk van Nevers, de graaf van Vlaanderen krijgt nog een stevige uitbrander. Als de koning nog één keer moet ingrijpen om Vlaanderen onder controle te krijgen zal hij daar zelf de sigaar van zijn. De graaf moet zeer aangedaan zijn door de woorden van Filips van Valois en houdt grote kuis. Nog voor het einde van 1328 zal hij 10.000 Vlaamse tegenstanders liquideren. In Brugge laat hij de stad in zes kwartieren indelen, de inwoners ervan worden allemaal aan een streng onderzoek onderworpen. Wie door de mand valt verhuist naar

Damme waar hij of zij onderworpen wordt aan een batterij van martelwerktuigen. In leper worden de ambachten en neringen 'vertiend'. Stel u voor; één op de tien wordt genadeloos afgemaakt. Lambrecht Bovijn, de kapitein van het Vrije en Jan van Dudzele die zichzelf had aangesteld als ontvanger-generaal van Vlaanderen sterven op het rad. Willem de Deken, de oud-burgemeester van Brugge heeft zich tijdig uit de voeten gemaakt naar Brabant. Hij heeft natuurlijk dikke pech als de hertog van Brabant hem oppakt en uitlevert aan de koning van Frankrijk. Hij wordt naar Parijs gevoerd en daar aan de paal van de galg gebonden. Nadat men hem zijn beide handen heeft afgehakt maakt de Franse beul de Bruggeling vast op het rad. Even later maakt hij hem bloedend en verminkt weer los omdat men vreest dat hij te vlug zou kunnen sterven. De volgende dag laat men Willem de Deken door vier paarden uiteenrukken. Nadien worden zijn overblijfselen aan de grote galg van Montfaucon opgehangen. Een afgrijselijk schouwspel dat duidelijk maakt aan de Parijzenaars dat hun koning Filips van Valois geen vergiffenis zal schenken aan opstandige gemeenten. Ik maak me toch wel de bedenking hoe iemand met afgehakte handen nog zo lang in leven kan gebleven zijn.

Gigantische boetes

De grote kuis van graaf Lodewijk van Nevers is ronduit wreedaardig. Hij kreeg onder zijn voeten voor zijn zwak bestuur en hij begrijpt nog steeds niet wat dat inhoudt. De graaf van Vlaanderen is een dwaze zwakkeling, de speelbal van vrouwen en gunstelingen aan zijn hof. Hij beseft nog altijd niet dat hij slechts een duurzaam bestuur kan krijgen als hij het vertrouwen van zijn onderdanen kan opbouwen. Hij kijkt flagrant naast de enorme kloof die er heerst tussen de adel en de gemeenten van Vlaanderen. Hij diept die kloof met zijn repressieve maatregelen zelfs stelselmatig verder uit. Hij bevoorrecht de adel en kortwiekt het volk. De Fransgezinde edelen zijn hem oneindig aangenamer dan de patriottistische volksmenigte. De abt van Sint-Maartens in Doornik schrijft het neer in zijn kronieken: 'hij vermenigvuldigt het aantal doodstraffen op eigen houtje. Vooral omdat zijn vrekkingheid hem aanspoort om zich meester te maken van hun goederen.' Dat heeft alles te maken met een vonnis van de koning. Iedereen die deelgenomen heeft aan de slag van Cassel mag rekenen op de verbeurdverklaring van zijn eigendommen. Het goed van al die duizenden nabestaanden wordt brutaal onder hun gat verkocht. Twee derden van de opbrengst is bestemd voor de koninklijke

schatkist. De rest mag verdeeld worden tussen Lodewijk van Nevers en Robrecht van Cassel. Brugge, Ieper, Kortrijk, Diksmuide, Veurne, Oostende, Aardenburg, Ijzendijke, Dendermonde en Geraardsbergen krijgen gigantische boetes voorgeschoteld. Al de schatten die ze tijdens veel jaren van werken en voorspoed hebben opgespaard zijn niet eens voldoende om deze sommen te betalen. Nadat de Bruggelingen ergens tussen Brugge en Male hun voetval gedaan hebben voor Lodewijk van Nevers, krijgen ze hun penalisatie te horen. Een eenmalige betaling van 100.000 pond aangevuld door een jaarlijkse taks van nog eens 3.000 pond. De stedelijke privileges en voorrechten worden gelukkig wel herbevestigd, wel te verstaan dat de graaf alle voorbij en toekomstige misdaden tegen geestelijken, wethouders en afgevaardigden van het hof volledig naar zich toe trekt. De eenmalige boete voor het Brugse Vrije bedraagt 40.000 gulden, ook hier aangevuld door een jaarlijkse bijdrage van 3.000 gulden. Het Vrije moet voortaan jaarlijks een nieuw magistraat kiezen. Damme betaalt eenmalig 3.000 gulden en jaarlijks nog eens 1.000. Oostende betaalt 200 pond ineens en 100 pond per jaar. Ieper krijgt een boete van 24.000 pond opgelegd, Kortrijk 5.000, Diksmuide 6.000 en het lijstje van deze afpersing gaat nog veel verder.

Een cadeautje voor de koninklijke baardscheerder

De buit van de roofpartijen is trouwens al lang beloofd aan hovelingen en gatlikkers van Lodewijk van Nevers. Hier en daar duiken achteraf akten op waar te lezen valt dat geconfisqueerde woningen van eerbare Brugse poorters doodleuk geschonken waren aan de koninklijke baardscheerder of aan de stalknechten en kamerdienaars van de graaf. Vlaanderen, overspoeld door het bloed en de rouw van zoveel dode zonen en vaders daar op de Casselberg krijgt daarbij dus nog eens de volle lading met de Franse haat en de wraak van zijn eigen graaf. Zoals gezegd moeten de Brugse poorters de graaf te voet tegemoet gaan tot halverwege het kasteel van Male en dienen ze zich massaal voor hem op hun knieën te werpen om zijn barmhartigheid af te smeken. In Ieper wordt de klok van het belfort verbrijzeld.

Op 20 december 1328 beveelt de koning van Frankrijk dat ze de versterkingswerken van Brugge, Ieper en Kortrijk moeten verwoesten. Hij vertrouwt dat afbraakwerk toe aan Miles de Noyers en Thomas de Morfontaine, gewezen dienaars van Filips de Schone die ooit van hem

diezelfde instructies gekregen hadden. Toen werden ze niet ten uitvoer gebracht. Nu moet dat wel het geval zijn!

1 februari 1329. Het somber stilzwijgen van de verdrukking ligt als een duister deken uitgespreid over een lijdend Vlaanderen als plots Zeger Janszone, een letterlijke en figuurlijke 'diehard' uit het niets opduikt in Oostende en in de buurt van Bredene Hij is de enige makker die Zannekin heeft overleefd. Janszone heeft 200 bannelingen bij zich, lieden die hij verzameld heeft in Zeeland. 'Gaan wij ons Vlamingen dan echt laten kennen tegen deze Franse dictatuur?' In Oostende, Bredene en Oudenburg smeulen nog de restanten van het revolutionair vuur. Langs alle kanten van Vlaanderen bewapenen de landbouwbevolkingen zich opnieuw om zich bij hem aan te sluiten. Janszone weet al gauw dat Stafin Lauwaert, de baljuw van Brugge met een legertje op komst is om hem aan te vallen. Hij maalt er niet om, hoe groter het leger, hoe meer medestanders de baljuw zal meebrengen. Hij zet zich op weg naar Brugge en rekent er op dat zijn kleine schare volk vrij snel zal aangedikt worden door Bruggelingen die de Vlaamse zaak steunen. De Brugse baljuw beseft ook wel dat het gevaar vanuit de buik van de stad zal komen, de gemeente is inderdaad misnoegd en onrustig. Hij geeft het magistratuur de opdracht om de boel hier onder controle te houden terwijl hij zich met een grote schare ridders op weg zet om af te rekenen met Janszone. De bende gaat in volle ren naar Oudenburg. Op deze snelheid van handelen had de rebellenleider niet gerekend. Hij ziet zich genooddaakt om het vlakke veld te verlaten en zich te gaan verschansen achter een brug in Oudenburg, niet ver van de abdij die de heilige Arnold ooit gesticht heeft. Aan de Sint-Arnoutsberg. Na een lang gevecht vallen Janszone, zijn zoon en 23 van zijn trouwste medestanders in de handen van hun tegenstanders. De Vlaamse droom is nu wel helemaal uiteengespat. Wat een overwinning voor de leliaards die in Brugge meteen een buitengewoon grote galg oprichten. Maar die is nog niet voor onmiddellijk gebruik. Vreselijk is het lot van Janszone en zijn medegevangenen. Ze worden naakt op een kar gebonden en door al de wijken van de stad Brugge gevoerd. Van tijd tot tijd houdt de sombere trein stil wanneer enkele scherprechters de gevangenen met gloeiende ijzers brandmerken of over hun hele lijf bestrijken. Dat beulenwerk herhaalt zich bij iedere kruisweg tot de stoet zich uiteindelijk weer aanmeldt bij de galg. Aan de voet ervan worden de rebellen nu geradbraakt, armen en benen in stukken geslagen en daarna onthoofd.

Hun lijken hangen even later zielloos aan de reusachtige galg, hun hoofden staan griezelig gespietst op hoge staken. Voor het hoofd van Janszone werd een scheepsmast uitgekozen zodat zijn hoofd ver boven de anderen uitsteekt. Onder de rampgenoten van Janszone bevindt zich eveneens Jakob Breydel, de zoon van volksheld Jan die op de gedenkwaardige 10 juli 1302 door Gwijde van Namen tot ridder geslagen was.

De vreselijke dood van Willem Kane

Een tweede aanvoerder van de oproerlingen, Willem Kane, doorgaans genaamd als Willem de Grijsz wil niet hetzelfde lot als Janszone ondergaan en vlucht naar Brabant. In de plaats van zich daar schuil te houden probeert de stommerik hertog Jan III ertoe te bewegen om de oorlog te verklaren aan Lodewijk van Nevers. Hij verzekert de hertog ervan dat zijn leger niet de minste tegenstand zal ondervinden en dat de Vlamingen zich allemaal aan zijn zijde zullen scharen. De Brabander heeft echter geen oren naar dit voorstel, neemt Kane gevangen en zendt hem geboeid naar graaf Lodewijk die zich ondertussen al lang weer in Frankrijk ophoudt en waar hij nu Parijs als verblijfplaats heeft gekozen. Lodewijk van Nevers levert dat cadeau direct uit aan de beul van Filips van Valois die het vreselijke vonnis voltrekt. Eerst hakt hij Kane de beide handen af. Daarna slaat hij met een knots al de gewrichten van de ongelukkige stuk, sleurt hem dan gedurende vierentwintig uur op een vlaak door het veld om hem daarna op te knopen aan de hoogste galg waarbij de beklagenswaardige misdadiger onder de ondraaglijkste pijnen zijn leven eindigt.

10.000 terechtstellingen in het jaar 1329

De repressie en de doodvonnissen duren nog voort tot in augustus van 1329. Allemaal in opdracht van graaf Lodewijk van Nevers die zich van zijn triestigste en vooral wraakzuchtigste kant laat zien. Het aantal terechtstellingen op de Vlaamse schavotten wordt op nagenoeg 10.000 (tienduizend!) geschat. Onder de slachtoffers hangt ook Willem Cokelare. Terwijl het bloed bij stromen vloeit proberen de raadgevers van de graaf te snoeien in de voorrechten van de Bruggelingen, van het Brugse Vrije en zeer zeker ook van de andere Vlaamse steden. Ze raken daarmee aan zowat het hoogste goed van elke stedeling waar generaties van hun voorouders voor gevochten hebben. Om te beginnen worden de

privileges van Brugge gekortwiekt. De graaf houdt zich voortaan het recht voor om kennis te nemen van alle misdrijven tegen de kerk en haar dienaars, tegen de schout, de magistraat en de ontvangers. Hij eigent zich de opbrengsten toe van de boeten en geeft zichzelf het recht om uitspraken van het magistraat te wijzigen als die schadelijk zijn voor wet en recht. Het Vrije krijgt een nieuwe keure. Die bestaat uit 120 artikelen en leidt tot grote veranderingen in het bestuur. Een belangrijk punt is dat er niet langer schepenen voor het leven kunnen verkozen worden. Voortaan staat er een jaarlijkse hervkiezing op het programma. Het schepencollege wordt onderverdeeld in drie kwartieren (banken) met elke dertien schepenen en een burgemeester. Het is zo geregeld dat de drie schepenbanken zich niet mogen moeien met elkaars beslissingen zonder de uitdrukkelijke opdracht van de graaf. Er is sprake van het Noordkwartier, het Oostkwartier en het Westkwartier die nu ook beschikken over een eigen vierschaar. De sessies van hun vierscharen zullen doorgaan in Brugge op respectievelijk de dinsdag, donderdag en zaterdag. De nieuwe keure preciseert heel duidelijk wat de schepenen wel of niet mogen doen. Zo kunnen schepenen als ze iemand betrappen op valsheid of corruptie niet langer zelf beslissen over het afhakken van ledematen of mensen terecht te stellen. Daar kan alleen de graaf over beslissen.

Al die aanpassingen gebeuren zeer tegen de zin van de ontmoedigde bevolking die deze verordeningen betitelt als zijnde 'Het Kwaad Privilege'. Ook Damme wordt gesanctioneerd en blijft niet langer de geprivilegieerde voorhaven voor Brugge. Monnikerede en Lombardsijde krijgen voortaan dezelfde rechten. Eerstgenoemde is een van de talrijke havenplaatsen die naast Aardenburg, Sint-Anna ter Muiden, Hoeke en Lammingsvliet aan het Zwin of zijn inhammen gebouwd zijn ten gunste van de Brugse wereldhandel. De graaf berooft ook de andere steden en gemeenten van artikelen uit hun stadsrechten. Het Diksmuidse schepencollege bestaat nu volledig uit graafgezinden met daarboven nog een ruwaard die er moet voor zorgen dat de rechten van de vorst gehandhaafd blijven. Vlaanderen ligt er verslagen bij. Lodewijk van Nevers denkt van zichzelf dat hij nu eindelijk eens de juiste maatregelen getroffen heeft om zijn Vlaamse onderdanen koest te houden. Hij kan nu eindelijk zijn Frans herenleventje verderzetten. Af en toe komt hij eens enkele dagen doorbrengen in zijn landen tussen de Noordzee en de Dender en voor de rest zien ze hem hier niet veel meer.

Vrijage met Engeland

Een echte Vlaming als graaf?

De overwinning op de Casselberg redt vreemd genoeg ook het huwelijk van Lodewijk van Nevers. Hij is op zijn dertien getrouwd met Margareta van Frankrijk, de vijftienjarige dochter van de toenmalige koning van Frankrijk Filips de Lange, een hoogmoedige kleindochter van Filips de Schone en Vlamingenhaatster Johanna van Navarra. De kroniekschrijvers vermelden hun aankomst in het kasteel van Male in de maand september 1329. Hun onthaal in Brugge gaat door in oktober 1329. Op 25 november van het daaropvolgende jaar schenkt ze hem een zoon met de naam van zijn vader: Lodewijk, de toekomstige graaf Lodewijk van Male. Margareta laat hem voor het eerst zien aan de Vlamingen tijdens diezelfde nazomer van 1330. Ze wordt met pracht en praal onthaald. 'Baat het niet, dan zal het zeker niet schaden', zoiets zal de modale Vlaming nu wel denken. De stedelingen versieren hun straten, er worden her en der schouwspelen opgevoerd en de vorstin krijgt schone en kostbare geschenken aangeboden. De geboorte van de nieuwe Lodewijk, hier in Vlaanderen geboren, houdt het perspectief in dat Vlaanderen ooit nog wel eens een echte Vlaming als graaf zal krijgen. Het doopfeest van 'petit Louis' wordt gevierd in de aanwezigheid van een hele reeks hoge gasten. De bisschoppen van Doornik en Atrecht en al de treffelijkste geestelijke en wereldlijke personen van Vlaanderen. Lodewijk van Male krijgt drie peters en twee meters: de hertog van Brabant, de graaf van Blois en Gwijde van Vlaanderen met aan vrouwelijke kant de gravin van Namen en Alifa de dochter van Gwijde van Vlaanderen.

Drama in Diksmuide

Twee andere hoofdrolspelers verlaten het toneel van het leven: Jan van Namen en Robrecht van Cassel sterven respectievelijk in 1330 en 1331. Op 22 januari van 1331 schenkt graaf Lodewijk de geestelijken van Brugge een volledige vrijheid van alle accijnzen. Het komt er op neer dat ze vrijgesteld worden van alle taksen die door de wereldlijke schepenen worden opgelegd. De goede reactie op de komst van de gravin en de kleine Lodewijk van Male zorgt in elk geval voor een meer ontspannen relatie tussen de graaf en zijn volk. Hij gunt de Bruggelingen met verloop van tijd enkele extra privileges. Zo verlost hij hen van het bastaardrecht waarbij onwettige kinderen niet konden delen van hun onwettige vaders. De poorters krijgen de toestemming om hun stad uit te breiden. De werken vangen aan in 1332 met het uitdelven van het Minnewater en het

verbinden ervan met een deel van de Gentse vaart die voortaan de Nieuwe Leie zal worden. De Franse kooplieden hoeven niet langer taksen te betalen op de wijn die ze leveren in Vlaanderen. In Damme richten ze een wijnstapel op, een plaats waar het goedje op voorraad gelegd wordt. Er is wel een scherp verbod om de Franse wijnen te vermengen met Spaanse of andere wijnen. De magazijnmeesters moeten de sleutels van hun eigen kelders altijd bij zich houden om gefoefel te vermijden. Sluis verliest in datzelfde jaar een deel van zijn voorrechten omdat de inwoners de voorschriften blijkbaar niet al te nauw hebben genomen.

29 september 1333. Drama in Diksmuide waar zowat de hele stad per ongeluk afbrandt. In datzelfde jaar doodt Richard Rende, een adviseur van graaf Lodewijk van Nevers een andere edelman. Om hier vergiffenis voor te bekomen wordt hij beboet door binnen de parochie van Zuikerkerke een stichting op te richten zodat daar een dagelijkse misviering kan gefinancierd worden. Dat de kroniekschrijvers tijd en oog hebben voor dergelijke fait-divers toont aan dat de vrede in Vlaanderen nu toch al enkele jaren standhoudt. Tijdens de herfst van 1333 komt daar verandering in. Gelukkig spitst het dispuut zich toe tussen de graaf van Vlaanderen en de hertog van Brabant en blijven Brugge en Vlaanderen voorlopig buiten schot. Lodewijk van Nevers probeert zijn domein uit te breiden door het aankopen van een aanzienlijke bezitting aan de Dijle. Het gaat over de regio van Mechelen, een domein in eigendom van de bisschoppen van Luik, maar de inwoners houden wel de zijde van hertog Jan van Brabant. De transactie naar Vlaanderen zorgt voor grote turbulentie bij de burgerij van Mechelen die daar helemaal niet mee opgezet is. Wanneer Lodewijk naar ginder afzakt om de stad in zijn bezit te nemen en de hulde van de Mechelaars te ontvangen, komen de wapens naar boven. De graaf moet zich haasten om veilig buiten de stad te geraken. Hertog Jan ruikt natuurlijk zijn kansen en steunt de Mechelaars in hun verzet tegen de graaf van Vlaanderen. Volgens hem is de verkoop onwettig. De heerlijkheid Mechelen loopt niet verder dan de Dijle, alles ten zuiden van deze rivier behoort aan Brabant en niet aan Luik. De graaf, zijn reputatie indachtig zoekt wraak om de inwoners van Mechelen voor hun vermetelheid te straffen en gaat natuurlijk uithuilen in Frankrijk. Bij Filips van Valois vangt hij bot: die kiest partij voor de Brabanders.

Een januarimaand vol chaos

Januari 1334. Lodewijk van Nevers krijgt wel de steun van andere vorsten die zich achter hem scharen. Het gaat onder andere over de vorsten van Bohemen, Holland, Henegouwen, Gelderland en Namen. In Valenciennes sluiten ze een samenwerkingsverbond. Na het officieel gedeelte gaan de nieuwe partners zich te buiten aan een buitenissige orgie van zuipen, vreten en vrouwen. Ondertussen zijn er al herauten op de baan om de oorlog te gaan verklaren aan de hertog van Brabant. De graaf van Vlaanderen begint zijn oorlog met een heldenfeit van zeer twijfelachtige aard. Hij laat de abdij van Affligem, een van de schoonste van de Nederlanden in brand steken. Alleen maar omdat die in Brabant ligt. Op zijn beurt plundert Jan van Brabant het Land van Aalst. De januarimaand verloopt in uiterste chaos. De hertog laat zich niet zomaar doen. Een troep van 500 Vlaamse ruiters valt in een hinderlaag bij het Helleken in de buurt van Brussel waar ze een heuse slachting ondergaan. Gelukkig is de oorlog van korte duur. Filips van Valois acht het verstandig om een goede relatie aan te houden met alle Nederlandse vorsten en slaat aan het bemiddelen. Op 2 augustus leidt dat tot een vredesregeling tussen alle partijen. De kwestie Mechelen wordt onderzocht. Wat is nu van Luik en wat van Brabant en welke schadevergoeding kan er betaald worden aan Lodewijk van Nevers indien de transactie geannuleerd zou moeten worden?

1334. De Bruggelingen hebben de graaf trouw bijgestaan tijdens zijn oorlog in Brabant en plukken daar nog datzelfde jaar de vruchten van met een voordelige aanpassing van hun stedelijke privileges. Op 23 november woedt er een verschrikkelijke storm die achteraf de naam van de Sint-Clemensvloed zal krijgen. De zee stijgt daarbij tot zo een ontzettende hoogte dat niet alleen veel dijken maar ook hele duinenrijen worden weggeslagen. Ter Streep bij Oostende en Scharphout (Blankenberge) gaan kopje onder in de Noordzee. Het nieuwe Blankenberge zoals wij dat kennen zal achteraf verder landinwaarts gesticht worden door een nieuwsoortige bevolking die helemaal vreemd is aan die van het oude Scharphout. Graaf Lodewijk is tegen dan al terug in zijn oude gewoonten vervallen. Hij is nu eenmaal gek op het zonnige Frankrijk waar hij in lust en weelde kan leven, omringd door een kransje minnaressen, vleiers en gunstelingen die feitelijk alleen maar uit zijn op zijn geld. De Vlamingen staan er bij en kijken ernaar hoe de barrière die hen scheidt van hun graaf

alsmaar groter wordt. Zelfs steden als Gent en Oudenaarde die Lodewijk altijd al steunden verliezen nu gaandeweg hun achting voor de graaf. Die wrevel is vooral persoonlijk, de achting voor het grafelijk geslacht zelf blijft bestaan.

Alles draait om de wol

1335. Een intern conflict in Frankrijk zal het leven in Vlaanderen binnenkort helemaal overhoop gooien. Filips van Valois gooit Robert van Artesië uit zijn leengebied. Die laatste verzeilt in Engeland aan het hof van koning Edward III. Zijn stelling dat Edward in wezen de wettelijke erfgenaam is van de vorige koning Karel de Schone en dat het geslacht van Valois onwettig op de troon zit kan Edward III grote voordelen opleveren. De troon in Frankrijk wankelt al een tijd. Het zou voor Engeland een fluitje van een cent zijn om die helemaal omver te werpen en zelf de macht te grijpen in Frankrijk. Daarbij zou Edward ook de controle krijgen over het belangrijke handelsgebied van Vlaanderen. Datzelfde Vlaanderen is nauw verbonden met Engeland. Met Brugge als centrale pion. De Vlamingen en hun bloeiende lakenhandel kopen al hun grondstoffen (wol) in Engeland. Zijn voorganger Edward I had ooit de wolmarkt naar Brugge gebracht en er in de afloop van de Guldensporenslag veel moeite voor gedaan om die hier te houden. Later zou Antwerpen de plaats van Brugge innemen terwijl Filips de Schone in 1314 de wolmarkt wilde verplaatsen naar Sint-Omer. Brugge had veel moeite moeten doen om hun wolimport uiteindelijk in 1323 naar zich toe te trekken. In 1332 heeft zijn vader (koning Edward II) de Vlaamse koopwaren in beslag laten nemen, een geschil dat een jaar aansleepte en maar met de nodige moeite werd bijgelegd. De belangen van de Engelse grondeigenaars en de Vlaamse wolfabrikanten zijn nu eenmaal te groot om elk conflict lang te laten aanslepen.

Koning Edward III is de eerste Engelse koning die iets wil doen aan de machtspositie van Vlaanderen. Hij stelt zich de vraag waarom ze de wol niet in Engeland zelf kunnen verwerken zodat hij de hele textielindustrie kan bemachtigen. Hij begint aan een campagne om de Vlaamse know-how naar eigen land te brengen. Edward zwaait naar onze wevers met grote voordelen en koninklijke bescherming om zich in Engeland te komen vestigen. De werklieden in Vlaanderen worden bestookt met brieven dat ze in zijn koninkrijk een weelderig leven zullen kunnen leiden

en rijke huwelijken zullen aangaan. Deze beloften verleiden nogal wat wevers uit Ieper, Waasten en de rest van Vlaanderen. Ambachtslieden die door Lodewijk van Nevers verbannen waren vinden sowieso al gemakkelijk hun weg naar de oevers van de Thames.

Een mokerslag van formaat

De plannen van Robert van Artesië passen dan ook perfect in de doelstellingen van koning Edward III om de ondergang van Vlaanderen te bewerkstelligen. De Vlamingen hebben in 1328 tijdens de slag op de Casselberg een mokerslag van formaat gekregen. Het kostte de ambachtslieden jaren van hard werken om zich enigszins te herstellen van die enorme vernedering. De kwijnende textielnijverheid komt maar heel langzaam weer op kruissnelheid. En toch recht Vlaanderen zich opnieuw. In Brugge maken de Breydels opnieuw hun opwachting in het stadsbestuur, de schepenen durven het al opnieuw aan om publieke onderstand te geven aan de weduwe van Pieter de Coninck. Het eerherstel van de helden van Kortrijk 1302 kan men best vergelijken met een opgestoken middenvinger aan de overwinnaars op de Casselberg. Dat is zowat de situatie in Engeland, Vlaanderen en Frankrijk, het is maar al te duidelijk dat er vuurwerk op komst is.

Lodewijk moet een grondige les krijgen!

Terwijl de afstand tussen de Vlamingen en hun graaf elke dag maar groter wordt, vecht de Engelse koning Edward III een robbertje uit met Schotland. Pas daarna is het tijd voor Frankrijk. Als kleinzoon van koning Filips de Schone gaat hij inderdaad de Franse troon claimen, een positie die Filips van Valois met veel gevoel heeft weten te bemachtigen. Aanvankelijk had Edward in deze toestand berust door de oorlog met Schotland, maar nu dat land onderworpen is acht hij de tijd aangebroken om Frankrijk op te eisen. Het is tijd voor nieuwe actie. En daarbij speelt Vlaanderen voor Engeland een kapitale rol. Terwijl Filips van Valois de steun krijgt van graaf Lodewijk van Nevers spitst de Engelsman zich toe op de Vlamingen zelf. Engelse zendelingen gaan her en der in Vlaanderen de boer op om te wijzen op het belang van een vredelievende relatie met Engeland. Een breuk in de onderlinge verstandhouding zou de Vlaamse weverijen ten gronde richten. Zonder aanvoer van wol uit de Engelse havens kunnen de Vlamingen hun getouwen niet aan het werk houden en zal de groei en bloei van het land serieus in de problemen komen. Koning

Filips van Valois houdt de sensibiliseringscampagne van de Engelsen nauwlettend in het oog. Hij roept Lodewijk van Nevers bij zich en adviseert hem om dringend naar Vlaanderen terug te keren om zijn landgenoten in de gaten te houden. De Vlamingen zouden wel eens de tegengestelde weg kunnen opgaan dan de richting waar zij beiden naartoe willen! De graaf laat zich vanaf dan weer zien in Vlaanderen. Meer bepaald in Gent. De Vlaamse havens krijgen instructies om met nieuwe schepen te beletten dat hier mogelijk Engelse oorlogsschepen zullen aanmeren. Dat is niet naar de zin van Edward III. Lodewijk van Nevers moet eens een grondige les krijgen. En hoe kan hij dat beter door de uitvoer van Engelse wol te verbieden? Het duurt niet lang voor de Vlaamse weefgetouwen stilvallen. Brugge, Gent en Ieper krioelen binnen de kortste tijd van de ontevreden werklozen. Wie tot nog toe altijd goed zijn boterham kon verdienen ziet zich nu geconfronteerd met gebrek en ellende. De straten die gewoonlijk gevuld waren met nijverige en rijke werklieden worden nu overspoeld door bedelaars die tevergeefs op zoek zijn naar werk om niet aan de hongerdood te moeten sterven.

Zeger van Kortrijk

18 oktober 1335. De Engelsman volgt de situatie in Vlaanderen op de voet, hij weet als geen ander hoe het Vlaamse volk mort tegen zijn graaf en zijn nodeloze agressiviteit tegen de Engelsen. Als de graaf ooit volk nodig heeft voor zijn leger zal hij zeker niet moeten rekenen op de Vlaamse burgerij. Hij start een campagne waarbij enkele bekwame Engelsen de Vlaamse gemeenten aflopen om hen ertoe te bewegen elke mogelijke hulp aan Frankrijk te weigeren. Als ze daartoe genegen zijn zal de wol terugkeren en zal Vlaanderen een excellente partner hebben aan Engeland. Die campagne beperkt zich trouwens niet tot Vlaanderen alleen, ook de bewoners van Henegouwen, Holland, Zeeland en andere landen krijgen een identieke boodschap te horen. In Vlaanderen krijgen de gezanten alvast een heel warm onthaal. In Gent ontvangt Zeger van Kortrijk, de heer van Drongen de Engelsen met open armen en laat hij zich dagelijks opmerken in het gezelschap van de Engelsen.

31 maart 1336. Enkele Vlaamse prominenten sluiten een verdrag af met hun Engelse bondgenoten. Onder hen zie ik de namen van Zeger van Kortrijk, Walter van Harelbeke, Jan van Axel, Jan van Rodes, Roland van Poeke. Ze worden daarin gevolgd door de edelen en de schepenen van

Brabant. Vanuit Brabant, Henegouwen, Holland, Friesland wordt de deal aangegrepen om aan te kondigen dat de verschillende landen zich niet in eender welke oorlog zullen storten, tenzij na onderling overleg en in unanimitieit. Lodewijk van Nevers, als graaf van Vlaanderen ziet zich genoodzaakt om dat akkoord mee te ondertekenen. De Vlaamse gemeenten gaan nog een flink stuk verder. Op 15 april 1336 gelast Edward III de bisschop van Lincoln en de graven van Salisbury en Huntington om in Vlaanderen een verdrag te gaan afsluiten. De delegatie haast zich naar Gent, ooit nog het bolwerk van de graaf. Maar daar hebben ze ondertussen al aan den lijve de beklagenswaardige gevolgen van zijn vijandige houding tegen de Engelsman ondervonden. Zeger van Kortrijk, ooit nog de steun en toeverlaat van de graaf in zijn strijd tegen de Bruggelingen is nu van oordeel dat een verbond met Engeland van het grootste belang is voor Vlaanderen. Tijdens een vergadering in Gent geeft hij aan dat de Engelsen de stapelplaats van de wol in Vlaanderen wensden te herstellen en de Vlaamse wevers in bescherming willen nemen. Een van de behandelde punten op de agenda is het mogelijk huwelijk van de zoon van Lodewijk van Nevers (Lodewijk van Male) met de dochter van Edward III (Joanna). Dergelijk scenario zou Vlaanderen losweken van Frankrijk en meteen vaste voet aan de grond brengen voor de Engelsen in Frankrijk. Het is best opmerkelijk dat al die belangrijke gesprekken zich lijken af te spelen buiten het gezichtsveld of de controle van de graaf van Vlaanderen zelf. Lodewijk van Nevers moet vermoedelijk de enig overgebleven Vlaming zijn die nog belang hecht aan zijn verbond met Frankrijk.

De zaden van de wraak

De 'onbeschaamdheid' van de Vlamingen en meer specifiek die van Zeger van Kortrijk brengt alweer het slechtste boven bij Lodewijk van Nevers. Rancune en wraak staan hem op het lijf geschreven. Hij neemt nog maar eens zijn toevlucht tot repressieve maatregelen. Zijn wraak spitst zich in eerste instantie toe op Zeger de Kortrijkzaan, de ridder die aangestuurd heeft op dat pact met Engeland. De man wordt in Gent gerespecteerd als zijnde een dappere edelman. Op 6 juli 1336 nodigt Lodewijk deze Zeger uit naar Brugge om er een algemene vergadering van de afgevaardigden van de gemeenten te komen bijwonen. Bij zijn aankomst laat hij Zeger van Kortrijk oppakken en opsluiten in het kasteel van Rupelmonde. Onder de betichting van verraad tegen de koning van Frankrijk. Dat huwelijk van zijn zoon stuit natuurlijk op een 'non' bij de graaf. Tijdens de bezoeken

van Engelse gezanten proberen die ook tussen te komen in de gevangenschap van Zeger van Kortrijk, iets wat zijn zaak meer slecht doet dan goed. Lodewijk van Nevers heeft het trouwens ook gemunt op die Engelse delegatie die ondertussen al teruggekeerd is naar het hof van de graaf van Henegouwen. Daar vernemen ze dat Lodewijk schepen uitgestuurd heeft naar de monding van de Schelde met de bedoeling van hen te onderscheppen en in de cel te gooien wanneer ze zouden inschepen te Antwerpen. De Engelsen zien zich zo verplicht om via het Hollandse Dordrecht terug te keren. Na hun thuiskomst regent het klachten bij Edward III.

Zomer 1337. Graaf Lodewijk van Nevers start met zijn campagne om de Vlamingen te overtuigen hun verbond met Frankrijk niet te verbreken. Als fanatieke handlanger van Filips van Valois gaat hij van stad tot stad om de besturen te overtuigen de Franse kant te blijven kiezen en het verdrag van Arques te blijven respecteren. De graaf gebruikt een vreemde mengeling van repressie, dreigende taal en smeekbeden. Zijn aanpak houdt de garantie in dat hij nooit of te nimmer in zijn opdracht zal slagen. Zo is hij van mening dat de opsluiting van Zeger van Kortrijk niet volstaat als straf voor de Gentenaars. Hij voegt er een zware boete aan toe en eist dat de Gentse afgevaardigden zijn genade aan zijn voeten zullen komen afsmeken. Wat dwaas toch om hier en nu de zaden van de wraak te planten. De koning van Frankrijk is heel wat bedachtzamer met de Vlamingen en vloekt zich vermoedelijk te pletter met de impulsieve dwaasheden van deze graaf van Vlaanderen. Op 15 augustus 1337 scheldt hij de steden alvast een achterstallige betaling van 80.000 Parijse ponden kwijt. De Vlamingen krijgen plots het monopolie om hun textielproducten te leveren in Frankrijk. Zolang ze maar hun goodwill blijven betonen aan Filips van Valois. Hij zwaait ook met voordelen voor Brugge. Zo mogen ze de grachten tussen de Katelijnepoort en Koolkerke uitdiepen en opnieuw uitdelven omdat ze al een tijd klagen over de slechte kwaliteit van het water in deze gracht voor het brouwproces van hun bier.

Het startschot van de honderdjarige oorlog

9 november 1337. De grootste oorlog van de middeleeuwen schiet op gang. We beleven het startschot van de 'honderdjarige oorlog' die zal aanslepen tot in 1453. 500 gewapende mannen en 2.000 boogschutters verlaten de haven van Gravesand en gaan op weg naar het Vlaamse eiland

Cadzand, zowat de noordelijke grens van Frankrijk. Onder hen bevinden zich enkele Engelse graven, die van Derby en Suffolk, en eveneens de jeugdige Henegouwse ridder Walter de Mauny die zijn strepen verdiend heeft in de gewonnen oorlog tegen de Schotten. Lodewijk van Nevers anticipeert heel vroeg en moet de Engelse reactie al voorzien hebben. Hij posteert 500 gewapende ridders op Cadzand. Ze maken deel uit van een leger van 8.000 man. Allemaal leliaardse ridders uiteraard. Gwijde, de bastaardbroer van de graaf is er op post samen met Pieter van Ingelmunster, Jan van Moerkerke, Gillis van Watervliet en de heren Jan van Meetkerke met Wouter de heer van Halewijn. De vreselijke confrontatie vindt plaats op die 9de november. Het lijkt er aanvankelijk op dat de Engelsen het onderspit zullen moeten delven. Dat is echter buiten de waard van Walter de Mauny gerekend die de balans laat doorslaan in het voordeel van de Engelsen. Nagenoeg 3.000 van Lodewijks volgelingen laten het leven bij deze veldslag. Na een grondige plundering van Cadzand keert hun vloot terug naar de Thames, met aan boord enkele prominente Vlaamse krijgsgevangenen: de heren van Watervliet, Rodes, Halewijn en Brugdam samen met Gwijde, de bastaardbroer van de graaf. Die laatste zal na een opsluiting van twee jaar trouw en hulde moeten zweren aan de koning van Engeland. Na de nederlaag in Cadzand wordt de Fransman nog milder voor Brugge. Extra privileges, de toelating om hun grachten te verbreden en daar vestingen te bouwen, het kan allemaal niet op en dat onder het voorwendsel dat die nieuwe vestingen nodig zullen zijn om te weerstaan aan de vijanden van het koninkrijk.

In de buik van de stad Gent

De zaken in Vlaanderen worden er niet eenvoudiger op. Terwijl Lodewijk van Nevers zich dan toch verzoent met de Brugse burgerij wordt de Gentse bevolking van dag tot dag vijandiger. De opsluiting van Zeger van Kortrijk op 6 juni 1337 en al die extra maatregelen drijven de zaken alleen maar op de spits. Daarbij past zeker de bemerking dat Gent een van de grootste en volkrijkste steden van Europa geworden is. Met 10 km stadsmuren, 7 marmeren bruggen over de Schelde en 7 kerken zijn de inwoners van Gent zich zeer bewust van hun dominantie in Vlaanderen. Plaats daartegenover de roekeloze houding van de graaf om net een van de meest prominente figuren van die zelfbewuste stad in een kerker op te sluiten. Gent stuurt tevergeefs afgevaardigden naar de koning van Frankrijk, naar de graaf van Henegouwen en naar de hertog van Brabant

met de vraag om te bemiddelen ten gunste van Zeger van Kortrijk. Lodewijk van Nevers negeert al die oproepen en verwerpt de smeebeden van de Gentse poorters. Hij vernedert daarmee de Gentenaars tot op het bot.

1338. In de buik van de stad is er de voorbije jaren gaandeweg meer en meer sprake van een verstandige burger met een wel erg speciale visie. 'Vlaanderen moet zich veel slimmer opstellen en zowel Frankrijk als Engeland te vriend houden. Pas dan kan de economie weer floreren.' Hij ziet de recepten om Vlaanderen te reanimeren en zelfbewuster te maken. 'Wanneer gaan de Vlamingen eindelijk eens de kracht en de macht van hun eigen land leren beseffen?' 'Wie denkt de Franse koning wel te zijn dat hij de Vlamingen zou beletten om handel te drijven met de Engelsen? Hoe meer Vlaanderen dat doet hoe harder Frankrijk zijn best zal doen om Vlaanderen aan zijn kant te krijgen!' Beetje bij beetje groeit zijn achterban. De Gentenaar kan spreken als de besten en overal waar hij verschijnt brengt hij een hoop volk bij elkaar. Ik heb het over Jacob van Artevelde. Enkele geschiedschrijvers zien in de naam Artevelde die van Ertvelde doorschemeren en als dat waar moest zijn dan zou er heel wat prinselijk bloed door Jacobs aderen stromen. In een oorkonde van 1182 heeft graaf Filips van de Elzas het in alle geval al over een 'villa de Arthevelde' en heeft hij het specifiek over de locatie van Ertvelde. Zijn familie staat hoe dan ook in de boeken van de ambachten en de neringen aangetekend bij de lijst van notoire families van Gent.

Een woelige en revolutionaire stad

Op 5 januari 1338 schopt Jacob van Artevelde het tot hoofdman van de Sint-Jansparochie. Samen met zijn partners Willem van Vaernewyck, Geluoot van Lens, Willem van Huse en Pieter van den Hove nemen ze het 'beleet der stede' over in een erg woelig, hongerig en revolutionair Gent. Een comité van deze vijf hoofdmannen pleegt daarmee een coup en neemt al direct doortastende maatregelen. De avondklok wordt ingesteld, een deel tegenstanders vliegt buiten, de distributie van het graan krijgt strenge controle om hongersnood te vermijden. En er is ook sprake van een grondige verandering in de rechtspraak. Het duurt natuurlijk niet lang voor het nieuws van de machtsovername in Gent bekend raakt tot bij Filips van Valois. Dergelijke insubordinaties kunnen maar door één zaak opgelost worden: met geweld. Een week later krijgen

zijn krijgsoversten allemaal de boodschap om zich binnen de maand naar Amiens te begeven. De Franse koning stuurt enkele afgevaardigden naar Eeklo waar een algemene vergadering van de Vlaamse steden en gemeenten aan de gang is. Het ligt natuurlijk in zijn bedoeling om de finefleur van Vlaanderen aan zijn kant te houden. Op die vergadering gaat het natuurlijk over de zware crisis die het land in diepe ellende duwt. Enige vooruitgang is niet mogelijk zolang de band met Engeland niet hersteld wordt. Zoniet is de val van Vlaanderen nabij. De verzuchting van de graaf om zich nog nauwer bij Frankrijk aan te sluiten stuit hier in Eeklo alleen maar op ongelooft en scepsis.

In het hol van de leeuw

1 februari 1338. De schepenen van Gent begeven zich naar Leuven om er te onderhandelen met de graaf van Gelderland, de gevolmachtigde van koning Edward III. Ze verzoenen zich in naam van al de Vlaamse gemeenten met de Engelse koning. Voortaan staat de wolstapel in Dordrecht weer open voor de Vlamingen. Gent, Brugge en Ieper kunnen weer vrijuit beschikken over wol. Het gemeen juicht hen toe! Lodewijk van Nevers lacht minder. Wie is toch deze Jacob van Artevelde? De graaf ontbiedt de Gentenaar bij zich. Artevelde vertrekt naar het hof in het gezelschap van zijn lijfwachten. De ontmoeting verloopt best speciaal. Lodewijk voert een gekunsteld gesprek, een bizarre mix van hooghartige pogingen om Jacob aan zijn kant te krijgen met daarbij de verwittiging dat hij beter niet te ver kan gaan met wat hij doet. 'Heer graaf', antwoordt de Artevelde, 'ik zal uitvoeren wat ik beloofde aan het volk van Gent en niets zal mij daarvan weerhouden!' Hij groet vervolgens de graaf en verlaat prompt de zaal. Voor Artevelde is de meeting afgelopen. De edelen die de graaf omringen willen de onbeleefde hoofdman oppakken maar de graaf deinst toch wel terug om dat te doen. De volksleider geraakt zo veilig weg uit het hol van de leeuw. Zijn adviseurs overtuigen Lodewijk ervan dat hij deze tegenstander zo snel mogelijk moet laten liquideren. De vuige aanvallen op zijn persoon blijven niet onopgemerkt voor zijn enthousiaster wordende aanhang. Als de graaf de moeite wil doen om aanslagen te organiseren op deze Jacob van Artevelde dan betekent dit automatisch dat hij wel erg bang moet zijn van hem. Hij zal dus wel erg waardevol zijn, de redder van het vaderland. De hevige verontwaardiging in Gent dat hun graaf het op het leven gemunt heeft van hun leider zorgt voor een heel andere uitwerking. Zijn aanhangers laten zich op straat zien

met een witte kap, een kenteken om aan te tonen dat ze zich achter hun stadsbanieren scharen. Wie aan de zijde van de Gentenaars staat laat zich opmerken met een witte kaproen (chaperon) op het hoofd. De graaf begint het stilaan warm te krijgen op Gentse bodem. Hij werd ooit al eens opgesloten in Brugge en riskeert het niet om een identiek scenario mee te maken hier in de Arteveldestad. Tijdens een jachtpartij muist hij er vanonder naar de veiligheid van zijn kasteel in Male.

Een kreet van wraak en afschuw

Vanuit Male onderneemt hij nog vergeefse pogingen om de rijke burgerij aan zijn zijde te krijgen. Zijn eisen komen neer op chantage en dat allemaal terwijl Filips van Valois zich verder opmaakt om zijn krijgslieden erop af te sturen. In Brugge volgen de ambachtslieden natuurlijk de situatie in Gent met argusogen. Die Jacob van Artevelde zorgt voor verwarrende reacties en ongetwijfeld voor veel verborgen sympathie. En dat terwijl de rijke burgerij natuurlijk de zijde van de graaf blijft aanhouden. Lodewijk van Nevers zorgt er wel eigenhandig voor dat hij Brugge tegen zich krijgt. Hij haast zich vanuit zijn kasteel in Male naar de markt van Brugge waar hij zijn legerbenden in slagorde opstelt. De Brugse ambachtslieden moeten niet denken om te lachen met het grafelijk gezag. Stel je voor! Hij vraagt daarmee om problemen. De volders zijn de eersten die reageren op deze grafelijke agressiviteit, de mannen lopen in de wapens en vallen de soldaten van de graaf op het lijf. Die houden aanvankelijk goed stand en doden zelfs vijf volders, maar terwijl de Bruggelingen massaal toestromen zit er voor de graaf en zijn edelen niet veel anders op dan het hier op een lopen te zetten. Lodewijk van Nevers vlucht naar Male. Korte tijd later vertrekken hij en zijn vrouw naar Frankrijk. Vlaanderen staat op met de wetenschap dat het zijn graaf uit het land verjaagd heeft.

In Gent zelf groeit de opwinding en het zelfvertrouwen. Het halfvastenfeest van 23 maart 1338, de zondag van 'laetare', verloopt op een geanimeerde manier, heel wat vreemde kooplieden hebben zich hier verzameld in deze stad die plots helemaal zijn dynamiek teruggevonden heeft. Tot er plots verbijsterend nieuws binnenvalt en de sfeer helemaal omslaat. Lodewijk van Nevers heeft op bevel van de Franse koning in Rupelmonde de nobele grijsaard Zeger van Kortrijk laten onthoofden. Gent laat een kreet van afschuw en wraak horen bij het vernemen van de

terechtstelling van hun moedige Vlaamse ridder, de man die ooit nog aan de zijde van Gwijde van Dampierre stond. 's Anderendaags doet Frankrijk er nog een schepje bij: de bisschop van Senlis en de abt van Saint-Denis roepen vanop de markt van Doornik de banvloek uit over de Gentenaars, heel Vlaanderen wordt trouwens over dezelfde kam geschoren: de excommunicatie geldt voortaan voor alle Vlamingen.

Het was de bedoeling van koning Filips van Valois om de Vlamingen met de grove middelen schaakmat te zetten. In de plaats daarvan krijgt hij nu de rustige vastberadenheid van Jacob van Artevelde tegenover zich. De droefheid van zijn medeburgers omwille van die gesloten kerken beantwoordt de volksleider met een vastberaden strategie. Valois is hier zijn boekje te buiten gegaan, Gent gaat in beroep bij de paus. Jan Van den Bossche gaat in Luik lobbyen om de onmiddellijke intrede van de banvloek te beletten. De Franse koning heeft zich ferm misrekend; de Vlamingen zijn heus niet van plan om zich te Doornik aan zijn voeten te komen werpen. De Fransman heeft nochtans maar enkele dagen tijd nodig om met zijn Frans leger vanuit Amiens naar de Vlaamse grenzen op te rukken. Talrijke legerbenden staan inderdaad klaar in de sterke steden van Picardië en Waals Vlaanderen.

Klokke Roelant geeft van katoen

11 april 1338. Vier dagen geleden is de Franse maarschalk met een grote groep ruiters inderdaad in Doornik aanbeland. Twee dagen later tekent ook Filips van Valois present. De aanval op Gent is inderdaad voorzien voor de 11de, daags na Pasen. De ridderbende Ieliaards die zich na de nederlaag in Cadzand in het kasteel van Biervliet verscholen houdt zal de beweging van de Fransen bijstaan. Van op de Sint-Niklaastoren worden enkele vijandelijke ruiters gespot aan de stadspoorten van Gent. Aan het belfort van Gent gaat de klok tekeer. Er is geen enkele stedeling die de boodschap van klokke Roelant niet kent. Het opschrift aan het belfort is in elk geval strijdvaardig: 'Ik heet Roelant, als ik kleppe dan is 't brand. Als ik luid, dan is het storm in Vlaanderenland.' De Gentenaars maken zich klaar om hun huid duur te verkopen. Ondertussen blijft Filips van Valois elf dagen lang talmen om zijn aanval in te zetten.

22 april 1338. De Gentse burgerij verzamelt zich op de Kouter. Jacob van Artevelde kondigt er aan dat hij de brug van Deinze heeft doen afbreken,

zodat de Fransen daar niet langer voorbij kunnen. Ze hoeven dus op korte termijn geen vijandelijke inval te vrezen. Er is niets dan hen er voorlopig van weerhoudt om die Fransgezinde brigade in Biervliet aan te pakken. Op zijn bevel schallen de trompetten zowat de hele dag aan de Kouter. 's Anderendaags staat het Gentse leger klaar om uit te rukken. Dat zijn de schepenen van de stad, de hoofdmannen van de parochies, de dekens van de ambachten. Allemaal te paard, gevolgd door de Witte Kaproenen die onder het bevel staan van de gilde van Sint-Joris van Jan Uutenhove. De stadsrekeningen verraden anno 2019 nog altijd het doel van hun actie. 'Om te helpen het land in rust, in wet, in vrede en in de nering te zetten.' Terwijl de Gentenaars de weg naar Assenede inslaan kijkt Lodewijk van Nevers in de richting van de Brugse burgerij. De voorbije weken heeft hij hard gewerkt aan het herstel van de oude Brugse privileges. Daar mag volgens de graaf nu wel een tegenprestatie tegenover geplaatst worden. Op 25 april verlaat hij het kasteel van Male en komt hij postvatten op de grote markt te Brugge. Hij plant er zijn banier, een niet mis te verstane boodschap dat hij hulp verwacht. De ambachtslieden beschouwen de aanmatigende houding van de graaf ten opzichte van de burgerij als een vijandelijke daad. De meeste arbeiders bevinden zich ondertussen al lang in het kamp van Artevelde.

De volders haasten zich als eersten naar de markt om dat duidelijk te maken aan graaf Lodewijk, daarna komen nog wel zes gilden aangelopen tot uiteindelijk de hele gemeente te wapen loopt. De graaf verkiest wijselijk om op de vlucht te slaan naar zijn kasteel in Male. Brugge heeft zich geout als een 'Arteveldestad'. Diezelfde Jacob van Artevelde liet er geen haar over groeien. Tegen die tijd heeft hij het kasteel van Biervliet in zijn macht gekregen. Wanneer hij het nieuws hoort dat de Bruggelingen de graaf hebben weggejaagd haast hij zich ernaartoe. Jacob wordt er zegevierend ontvangen. In het klooster van Eeckhoutte stellen Brugge en Gent tijdens een plechtige vergadering hun gezamenlijk verbond voor aan de buitenwereld. Tijdens die fameuze vergadering zijn er ook afgevaardigden van Ieper en van het Brugse Vrije. Gent, Brugge en Ieper beslissen daar dat ze in naam van hun eigen steden en hun kasselrijen een nieuwe unie oprichten, met een bestendige Statenvergadering, een soort parlement met afgevaardigden uit alle steden. De unie zal al gauw genoemd worden als 'de drie Leden van Vlaanderen'. De taak van de nieuwe vergadering is duidelijk: het bestuur van Vlaanderen moet bewaard en bewaakt worden.

van Harelbeke en Gillis Hooft uit Brugge. De koning stelt zijn zoon voor aan de Vlamingen met de woorden 'hij is zoals u, van Vlaams bloed en zal met u samenwerken om Vlaanderen groot en rijk te maken!' Hij pakt de Vlamingen duidelijk op snelheid. Het verwachtingspatroon dat de lijn van de Dampierres zal samensmelten met de dochter van de Engelse koning blijkt nu plots van de baan. En dat stuit op ongeloof bij de gezanten. Hun stilzwijgen op de plotse plotwending van Edward III spreekt boekdelen. 'Daar moet over nagedacht worden.' Deze beslissing ten gunste van de zwarte prins als baas kan niet lichtvaardig genomen worden en belangt iedereen in Vlaanderen. Indien de gemeenten daar gunstig tegenover staan zullen ook zij zich aan de zijde van kroonprins Edward scharen.

De plotse zet om zijn eigen zoon als nieuwe graaf van Vlaanderen naar voor te schuiven heeft alles te maken met de houding van Lodewijk van Nevers die zijn zoon liever uithuwelijkt aan de dochter van Jan van Brabant dan aan de Engelse koningsdochter. Terwijl de leliaards het gemunt hebben op het vel van Jacob van Artevelde ziet deze de kans schoon om zich nu definitief te ontdoen van het grafelijk geslacht van de Dampierres. Daar in Sluis promoot Artevelde dan ook de push om Lodewijk van Nevers te vervangen door deze zwarte Engelse junior-ridder. De druk op Vlaanderen moet immens zijn. De afwezigheid en de vijandelijkheden van hun eigen graaf en het feit dat Artevelde nu kleur bekent in het voordeel van Engeland drijft hen naar de beslissing om op zoek te gaan naar een nieuwe ruwaard die Vlaanderen door deze transitie moet leiden. Tijdens een algemene vergadering in Brugge op 16 juli 1345 valt de keuze eenparig op Zeger van Kortrijk, erfgenaam van zijn illustere vader en door zijn bloedverwantschap ook nauw gelinkt met Jacob van Artevelde. Hij krijgt meteen de opdracht om naar Aalst te vertrekken om zich te verzetten tegen het gestook van de leliaards, aangevoerd door een zekere Floris van Brugdam. De Vlaamse gemeentetroepen van hun kant bereiden een beleg van Dendermonde voor. Het begint er dus goed uit te zien voor Edward. Terwijl de Vlamingen wel eventjes tijd nodig hebben beslist de Engelsman om door te varen naar Bretagne. De koninklijke vloot is echter amper vertrokken uit Sluis als een verschrikkelijke storm en twee dagen acuut levensgevaar op zee het koninklijk schip terug op het zeestrand van Engeland werpen. Die onvoorziene landing vindt plaats op 26 juli 1345. Het schokkend nieuws dat hij tegen die tijd binnenkrijgt uit Vlaanderen verplicht hem om per

direct zijn politieke plannen te wijzigen. Wat is er de afgelopen dagen dan wel gebeurd?

De zwarte ridder

22 juli 1345. Edward is nog niet eens vertrokken op zee als Artevelde de 'zwarte ridder deal' komt verdedigen in Brugge. De volgende dag is leper aan de beurt. Opmerkelijk is wel dat hij 500 Engelse soldaten als lijfwacht heeft meegekregen voor zijn tournee. Dat hij de bevolking in beide steden eendrachtig en geestdriftig aan zijn kant krijgt toont nog maar eens de genegenheid die de Vlaamse burgers voor hem koesteren.

24 juli 1345. Een zondag. Vandaag is Gent aan de beurt en dat zal andere koek worden voor Jacob van Artevelde. Bij zijn intrede zijn er veel Gentenaars die hem allerminst toelachen als ze hun leider zien binnenrijden. 'Veel onheilspellende gezichten staren hem aan', beweren de kroniekschrijvers. En die hebben te maken met de opruiende taal van Gerard Denijs, de deken van de wevers, een gezworen ervvijand van Artevelde. Denijs heeft zijn stadsgenoten bang gemaakt voor de push van Artevelde om hier nu plots deze Edward van Wales eventjes tot graaf van Vlaanderen te bombarderen en zijn eigen land van zijn wettelijke graaf te ontbloten! En wat betekenen die 500 vreemdelingen aan zijn zijde? Denkt hij zo de Gentse burgerij in toom te houden? Artevelde probeert nog eens duidelijk te maken wat de Engelsen voorstellen. Gerard Denijs laat hem niet eens uitspreken en dreigt ermee om Artevelde als verrader neer te schieten of te laten doodslaan. De Engelse lijfwacht wordt teruggedrongen, een uitgejouwde en bedreigde Jacob van Artevelde is best opgelucht als hij de veiligheid van zijn eigen woning kan bereiken. Maar die stelt niet veel voor. Een omvangrijke bende volk staat te drommen om bij hem binnen te breken terwijl de Engelsen het gebouw proberen te beschermen.

Moord op Jacob van Artevelde

Kervijn van Lettenhove beschrijft de daaropvolgende taferelen in detail. Het lijkt er wel op dat hij er persoonlijk aanwezig was. 'De staatkundige argumenten zijn slechts een voorwendsel voor de woedende massa voor zijn woning. Haat en wrok vormen de drijfveer van de scheldende Gentenaars. Zo is er bijvoorbeeld die poorter Jan Panneberch die net dezelfde wraakgevoelens koestert als de verwijderde Jan van Steenbeke.

Hij krijgt de hulp van Walter De Mey, Jan van Meerlaer, Jan Pauwels, Pauwel en Simon van Westhoeck. Tussen de manifestanten bevinden zich nog figuren uit de ambacht van de volders die er op uit zijn om Jan Bake te wreken. Met daarnaast nog leden van de kleine neringen, schaliedekkers, leertouwers, straatlopers van het gemeen, opgestookt en betaald door de hertog van Brabant en de graaf van Vlaanderen. De dienstboden van Jacob van Artevelde zien de bui al hangen, de poorten kunnen het elk moment begeven. Hun leider probeert zich via het binnenhof van zijn woning en zijn paardenstal uit de voeten te maken om zich te gaan verschuilen in de nabijgelegen kerk. Het is daar dat hij nu oog in oog komt te staan met zijn vijanden. Het is nota bene een schoenlapper die een einde maakt aan het illuster leven van de eerste Vlaamse volksleider uit onze geschiedenis.'

Gent wordt de volgende ochtend wakker in een bevreemdende atmosfeer. De vijanden van Jacob van Artevelde, met Gerard Denijs en Simon Parys als voornaamsten zijn nu meester van een stad waar de publieke verontwaardiging tegen deze gruwelijke moord al gauw de kop opsteekt. Het duo claimt helemaal niets met de moord te maken te hebben en komt er naar verluidt ook nog mee weg. De dood van de grote leider zorgt voor schrik en ontzetting bij het merendeel van de Vlaamse bevolking. De Vlamingen worden nu gehaat door twee koningen. Omdat ze zich eerst hebben uitgesproken tegen hun graaf om dan vervolgens de boezemvriend van koning Edward uit de weg te ruimen. Afgevaardigden van Brugge, Ieper, Cassel, Kortrijk en andere steden beginnen met de nodige tegenzin aan de overtocht van het Kanaal om tekst en uitleg te gaan verschaffen bij de Engelse koning. Ze leggen uit dat ze helemaal niets wisten van de moord op Artevelde en dat ze alleen maar in vrede willen leven met Edward III. En dat ze natuurlijk niets liever zouden willen dan verder handel te mogen drijven met Engeland. Koning Edward gloeit van verontwaardiging, zweert zich te zullen wreken op de moordenaars en iedereen die gefaald heeft om hun leider te beschermen. In één en dezelfde adem geeft hij aan dat hij daarvoor nog even zal wachten. Waarom zou hij zich momenteel in dit wespennest steken? Vlaanderen moet maar eerst even zijn eigen boontjes doppen. De Engelse vloot trekt zich terug naar de overzijde over het Kanaal. Edwards plannen voor een krijgstoct tegen Frankrijk worden met een jaar uitgesteld.

Het politiek kluwen van Vlaanderen

Het is een pijnlijke ontzuivering voor Vlaanderen dat nu verder moet zonder zijn grote leider. Het Gentse magistrat laat een onderzoek instellen naar dit bedroevend voorval. Het oud Germaanse recht van weergeld staat nog altijd in de lokale wetgeving en dat betekent dat de schuldigen veroordeeld worden tot een forse schadevergoeding aan Jacobs nabestaanden. Van enige doodstraffen is er geen sprake, wel van boetedoening. Aan het Onze-Lieve-Vrouwe klooster van de Bijloke zal 30 jaar later nog altijd een boetelamp branden voor de betreunde Artevelde. Het politiek kluwen in Vlaanderen is met de moord op de grote leider allerminst opgelost. In Gent horen ze kort na de moord al het nieuws dat Lodewijk van Nevers zich bijzonder verheugt met het succes van de verraders. Hij laat zijn ridders meteen los om Hulst en Axel te bezetten. Iets wat de Gentenaars niet laten gebeuren. In Axel verjagen ze de heren van Brugdam en Frans Vilain en ook Hulst valt weer in Gentse handen. De gemeentelijke troepen van Gent, gesteund door die van Brugge en Ieper besluiten om hun krijgstocht richting Dendermonde verder te zetten. Ze teren daarbij op een algemene verontwaardiging en woede om de dood van Artevelde. Diegenen die deze misdaad hebben uitgelokt zullen daarvoor boeten! De graaf van Vlaanderen vlucht nog maar eens naar Frankrijk. De hertog van Brabant kiest opnieuw de zijde van de Vlamingen en Dendermonde sluit zich weer aan bij het verbond van de Vlaamse gemeenten. Vanuit zijn asiel in Frankrijk blijft Lodewijk van Nevers de boel in Vlaanderen maar verzieken. Dat zal in 1346 leiden tot de moord op de Gentse ruwaard Simoen van Mirabel die het slachtoffer zal worden van een nieuw verraad. De publieke verbolgenheid van het Vlaamse volk leidt op 24 juni 1346 tot een verklaring van al de Vlaamse steden die vanuit Gent laten weten dat ze voor eeuwig en altijd trouw zullen blijven aan koning Edward III. Jacob van Artevelde is dan nog geen jaar dood. Voor graaf Lodewijk houden de Vlamingen hun land gesloten.

Op weg naar Crécy

Juli 1346. Nu de stabiliteit in Vlaanderen terug is kan de Engelse koning zich concentreren op zijn oorlog tegen Frankrijk. 116 oorlogsschepen bemand door 30.000 soldaten vertrekken vanaf het eiland Wight. Enkele dagen later zet het Engels leger voet aan de grond in Normandië. Vandaar rukken de Engelsen nu op in de richting van Parijs. Het ziet er naar uit dat de beslissende veldslag zich onder de muren van de hoofdstad zal

afspelen. Edward III slaat alvast zijn kamp op in Poissy, 40 km ten westen van Parijs. Zijn tegenstander Filips van Valois houdt zich verscholen in de abdij van Saint-Denis, 10 km ten noorden van de hoofdstad. Ook in Noord-Frankrijk zijn de Engelsen wat van plan. Op 16 juli 1346 arriveert Hugo van Hastings in Vlaanderen met 20 schepen en 600 boogschutters. Deze Hugo van Hastings komt de Vlamingen eraan herinneren om hun engagement van drie weken geleden hard te maken, een uitnodiging waar de gemeentelijke troepen maar al te graag op ingaan. Op 2 augustus verlaten ze hun haardsteden om zich onder het bevel van Hendrik van Vlaanderen te plaatsen. Hun doelwit is het graafschap van Artesië. De Vlaamse aanval wordt echter afgeslagen door een Frans garnizoen dat de brug van Estaires bezet houdt. Op 14 augustus steekt het Vlaamse leger de Leie over in Merville om vervolgens de stad Bethune in de tang te nemen.

Dat betekent meteen het signaal voor Edward III om Poissy achter zich te laten en zijn strijdkrachten in beweging te zetten in de richting van het noorden om zich daar te verenigen met het leger van Hendrik van Vlaanderen. Filips van Valois anticipeert hierop door nog sneller met zijn Franse leger richting Amiens te trekken en hij slaagt er warempel in om de Engelsen terug te drijven tussen de zee en de monding van de Somme, bij Saint-Valéry. Toch lukt Edward III er in om de Somme via een doorwaadbare plaats in de rivier over te steken. De Engelsen slaan hun kamp op bij het woud van Crécy en blijven daar wachten op de Fransen. De krijgsmacht van Edward III is dan al behoorlijk uitgeput door de herhaalde schermutselingen en de langdurige dagmarsen. Hij mag al tevreden zijn met 4.000 infanteristen, 7.000 boogschutters en 5.000 piekeniers. Inmiddels is de koning van Frankrijk te Abbeville de Somme overgestoken en stoomt zijn massaal leger op richting Crécy. De marsen zijn versneld, de bijstand van zijn doorluchtigste baronnen is bepaald indrukwekkend; koningen, hertogen en graven à volonté. Ook onze Lodewijk van Nevers zal aan zijn zijde vechten. De heerbanen lopen zwart van de knapen en soldaten die duidelijk zin hebben in een potje oorlog.

Het bebloede lijk van Lodewijk van Nevers

Zaterdag 26 augustus 1346. Dat glorieus Frans leger verschijnt voor de uitgang van een passage waar de Engelsen zich bij het bos van Crécy verschanst houden. Enkele Franse ridders gaan tot bij Filips van Valois om hem te vragen even halt te houden, de mannen wat te laten rusten om

zich dan achteraf in slagorde te scharen. De Franse manschappen hebben er immers een lange mars in de brandende hitte opzitten. De koning ziet een fantastische triomf tegen de Engelsen in het verschiet en wil van geen uitstel weten. Hij geeft het bevel aan zijn Genuese boogschutters om onverwijd op te rukken. De kronieken vertellen in geuren en kleuren hoe de confrontatie er aan toe gaat. De lucht wordt plots gitzwart en het begint hevig te onweren. Het water stroomt in bakken op beide legers neer. Het is zo nat dat de boogschutters niet eens de vochtige pezen van hun voetbogen kunnen spannen. De Engelsen schieten wel hun pijlen waardoor de Franse voorhoede aarzelt en aanstalten maakt om te wijken. De Franse baronnen zien het met verontwaardiging gebeuren, Valois roept dat ze vooruit moeten stormen en niet moeten omkijken naar hun eigen Genuese huurlingen, 'dat slecht volk belemmert alleen maar hun weg naar victorie'. Het verslag komt van de vermaarde Franse kroniekschrijver Froissart. Terwijl de Fransen hun bevriende boogschutters met hun eigen paarden en zwaarden vertrappelen en neersteken worden ze plots zelf getrakteerd op een Engelse pijlenregen. Sommige exemplaren doorboren paard en man in één beweging. De fiere Franse ridders vallen en sukkelen op elkaar, hier in Crécy beleven ze - helaas voor hen - een haast perfecte make-over van de Guldensporenslag 34 jaar geleden. Filips van Valois is getuige van het debacle van zijn mensen en wil zichzelf in de strijd gooien, hoewel zijn entourage erop aandringt om zich van het strijdtoneel te verwijderen.

Filips van Valois staat te voet

Ondertussen komen de manschappen van de graven van Alençon en van Vlaanderen vanop een heuveltop toegestormd om de Engelse boogschutters te omsingelen en de troepen van de prinsen van Wales aan te tasten. Lodewijk van Nevers onderscheidt zich hierbij om zijn dapperheid. Hij zou er naar verluidt zelfs in slagen om de fameuze zwarte prins krijgsgevangen te maken maar de graven van Northhampton en Arundel kunnen Edward net op tijd bevrijden waarop die zich opnieuw in het strijdgewoel kan storten. De moed van de Engelsen herleeft, de eer van de dag is voorbestemd voor de Engelse kroonprins, net zoals zijn vader dat voorspeld had. De Engelsen doorboren met hun pijlen nu het paard onder het zitvlak van Filips van Valois waardoor die te voet staat. Jan van Henegouwen komt zijn koning net op tijd redden met een nieuw strijdros, maar veel meer dan zich terug te trekken zit er voor Valois niet

in. De Fransen verliezen op deze noodlottige dag 80 baanderheren, 1.200 ridders en 30.000 soldaten. De volgende dag vindt men tussen de berg gesneuvelden het bebloede lijk van Lodewijk van Nevers, de graaf van Vlaanderen. Hij ligt in een gracht tussen het IJ. Zijn lijk wordt bijgezet te St-Ricquier bij Abbeville waar het zes jaar zal blijven. Dan zullen zijn stoffelijke resten naar de Sint-Donaaskerk te Brugge gevoerd en er in het midden van het koor begraven worden. Zijn weduwe Margareta zal hem maar liefst 36 jaar overleven.

Schuchtere bezoeken van een junior

Na de zege op Filips van Valois zet de koning van Engeland zijn zegetocht door het hart van Frankrijk verder, op weg om Calais in te nemen en er een Engelse enclave van te maken. Een objectief waar hij met verloop van tijd ook zal in slagen. Filips van Valois probeert in Parijs te bouwen aan een nieuwe legermacht. De Vlamingen trekken zich terug uit Bethune. Hun rol om de Engelsen van dienst te zijn is uitgespeeld. In Amiens wordt Lodewijk van Male op zijn vijftien tot graaf van Vlaanderen gehuldigd. De 'schone' jongeling werd eerder al op het slagveld van Crécy tot ridder geslagen nadat hij daar dapper gestreden had aan de zijde van zijn vader. Ook hij was er gewond geraakt. Bevuild met stof en bloed was hij met koning Filips van Valois naar Amiens meegevlucht en hij legde er zijn eed van trouw af aan de ongelukkige Valois. Vlaanderen kijkt nu al reikhalzend uit om zijn jonge graaf te verwelkomen. Maar voorlopig blijft Lodewijk van Male toch maar huizenieren in het koninklijk hof te Parijs. De terugkeer zal niet zomaar gebeuren. Het blijft bij enkele schuchtere bezoeken. Op 17 oktober 1346 is de junior te vinden in Leper en van daar begeeft hij zich naar Gent om gesprekken met delegaties van zijn goede steden aan te gaan. De schepenen dringen aan op het naleven van de afgesproken allianties. Tijdens die oktobermaand bevestigen afgevaardigden van Vlaanderen, Brabant en Henegouwen in Ath hun door wijlen Artevelde afgesloten bondgenootschap. Dat gebeurt in aanwezigheid van Edward III. In Halewijn beginnen de onderhandelingen over de condities waarop Lodewijk van Male weer zijn plaats zou kunnen vinden in Vlaanderen. Naar verluidt accepteert de jonge graaf deze voorwaarden zonder aarzelen. Niets belet hem nu nog om een officiële intrede te maken in zijn land. Op 7 november doet hij zijn blijde intrede in Kortrijk. Lodewijk is dan al een knul van zestien. Het is nu tijd om zich als officiële graaf van Vlaanderen te laten installeren in Brugge en Gent. Hij

wordt overal met de nodige eerbied ontvangen. Hijzelf stelt zich gematigd op, het lijkt er wel op dat hij de spons veegt over de hele Vlaamse rebellie tegenover zijn overleden vader. Al de plechtigheden laten nog maar een keer de weelde zien die er nogal altijd heerst in Vlaanderen, op dat moment ongetwijfeld één van de welvarendste plekken van Europa.

De schizofrene situatie van Lodewijk van Male

De magistraten schuiven aan met de schoonste geschenken voor de nieuwe graaf. Ze laten daarbij duidelijk verstaan dat ze hopen op een goede verstandhouding tussen Lodewijk en de Engelse koning. Het zou in het grootste belang van het land zijn moest de jonge graaf kunnen trouwen met de veertienjarige prinses Isabella, de dochter van Edward III. Die laatste zou daar ongetwijfeld zijn toelating voor geven. Maar over deze wens is Lodewijk van Male al direct heel duidelijk: Vlaanderen kan niet verwachten dat hij zal trouwen met de dochter van zijn vaders moordenaar. De youngster gebruikt dit argument wel een beetje als excuus. Hij heeft kort geleden kennismemaakt met jonkvrouw Margareta van Brabant (23), de dochter van Jan van Brabant en blijkbaar voelt hij nu al de kriebels om met haar verder te gaan. Koning Filips van Valois en hertog Jan van Brabant moedigen deze prille verliefdheid zeker aan. De Gentenaars laten zich niet uit het lood slaan en blijven hardnekkig aandringen op een Engels huwelijk en houden de graaf nauwgezet in de gaten om te vermijden dat hij geen ongewenste wegen zou bewandelen. En die zijn er zeker! Zijn achterban van ridders hitst Lodewijk van Male voortdurend op om de wettelijke invloed van de grote Vlaamse steden omver te werpen, Vlaanderen van Engeland los te scheuren en het opperleenheerschap van Filips van Valois in ere te herstellen. Lodewijk van Male bevindt zich op jonge leeftijd dan ook in een ongemakkelijke situatie. Voorlopig beperkt hij zich tot enkele pogingen om de steden van Vlaanderen met de koning van Frankrijk te verzoenen.

Wat een schijnheilig gedoe

Tijdens de overgangsmaanden tussen 1346 en 1347 schieten de lobbymachines van beide allianties op gang. Het is een komen en gaan van Engelse diplomaten. De Vlaamse gemeenten hopen niets liever dan de erfgenaam van de graven van Vlaanderen getrouwd te zien met de dochter van de Engelse koning. Dit echtelijk verbond zou de

handelsbetrekkingen met Engeland als het ware voor eeuwig verankeren. De jonge prins zit in een behoorlijk keurslijf. Markies van Gulik, de schoonbroer van Edward III wordt aangesteld als gouverneur over Lodewijk van Male. Hij laat de jongeling met de grootste zorg bewaken uit vrees dat hij zou terugkeren tot bij de koning van Frankrijk. Van zijn kant speelt de jonge graaf het spel mee, hij ondergaat zijn 'hoffelijke gevangenschap' zoals hij die zelf noemt met het nodige ongeduld en geeft de indruk om in te gaan op de wensen van de Vlaamse steden. Op 14 maart 1347 staat er een eerste ontmoeting met prinses Isabella op de agenda. Die zal doorgaan in de abdij van Sint-Winoksbergen, aan de rivier de Colme waar ze hem opwacht in het gezelschap van de koning en koningin. De schepenen van de Vlaamse steden tekenen er ook present om de plechtigheid van deze koninklijke verloving luister bij te zetten. Lodewijk jr. doet wat van hem verwacht wordt en komt zo voor de eerste keer in contact met de Engelse prinses. Edward is alvast poeslief. Hij verzekert de jonge graaf dat hij geen uitstaans heeft met de dood van zijn vader en dat hij hem niet eens gezien heeft op het slagveld van Crécy. Lodewijk lijkt zich tevreden te stellen met het antwoord en is zo te zien zwaar onder de indruk van al die eerbetuigingen aan zijn adres.

De Vlaamse magistraten zijn verheugd als ze hem voor het altaar horen zweren dat hij met deze Engelse prinses zal huwen. De Engelse koning komt alvast met een eerste cadeautje. Hij belooft een kerk te bouwen op het eiland Cadzand, een aandenken aan de tweespalt die er op 9 november 1337 nog tussen beide volkeren bestond en met dit huwelijk voor eeuwig zal uitgewist worden. Na de ceremonie keert Lodewijk van Male terug naar Gent. De voorbereidselen van dit huwelijk kunnen op gang schieten. Het huwelijk is voorzien kort na Pasen, rond half april, veel tijd is er dus niet om alles te regelen. Terwijl zijn entourage zich in het zweet werkt voor de trouw blijft de jonge graaf stiekem bij zijn gedacht om met Margareta van Brabant te trouwen, zijn goodwill was een verraderlijk stukje toneel om de gemeenten om de tuin te leiden. De Gentenaars heeft hij met zijn schijnheilig gedoe alvast verschalkt. Lodewijk krijgt alvast de toelating om twee eigen edellieden aan zijn lijfwacht toe te voegen. Het gaat over Lodewijk van de Walle en Roeland van Poucke. Ook zijn bewaking wordt al een stuk minder strikt uitgevoerd.

In volle draf naar het zuiden

Woensdag 28 maart 1347. Lodewijk verlaat de Gentse Burg en trekt met zijn hele hofhouding op vogeljacht. Hij draagt een van de valken in zijn hand. De graaf lijkt goedgemutst en praat over koetjes en kalfjes met zijn begeleiders. Weer en wind voorspellen een voorspoedige jacht. Het lijkt een doodgewone jachtpartij tot Lodewijk een schone reiger ziet opvliegen en er naartoe stormt bij het brullen van zijn gebruikelijke jachtkreet 'haie, haie'. De rest van het gezelschap volgt hem op zekere afstand. Tot de junior plots van richting verandert en naar de Schelde begint te draven. Daar wachten van de Walle en van Poucke hem op met verse paarden en helpen ze hem over de stroom en gaat het nu in volle draf naar het zuiden. Na enkele uren bereikt Lodewijk van Male de muren van Rijsel. Vanuit het veilige Frankrijk zal Lodewijk een laatste dam opwerpen tegen het geplande huwelijk met Isabella. Hij begint aan de onderhandelingen met Jan van Brabant voor wat betreft het huwelijk met zijn geliefde Margareta dat uiteindelijk zal doorgaan in de junimaand. De gevolgen van Lodewijks vlucht zijn aanzienlijk. Edward III voelt zich zwaar beledigd door de schending van deze plechtige eed, Isabella voelt zich al bedrogen nog voor haar huwelijk. Ze waande zich al gravin van Vlaanderen en blijft voorlopig en tegen beter weten in de Vlaamse wapenschilden op haar staatsiekleed dragen. In Frankrijk lacht Filips van Valois natuurlijk in zijn vuistje. Het graafschap van Vlaanderen staat helemaal in rep en roer.

De graaf zal nauwelijks in Frankrijk gearriveerd zijn als er al in Gent zeker 6.000 burgers zich te wapen stellen om af te rekenen met diegenen die de graaf geholpen hebben bij zijn vlucht. De opdracht komt van Edward III persoonlijk. Vooral Lambertus, de abt van Ter Duinen in de Westhoek is de gebeten hond. De geestelijke heeft ook al de wijk genomen richting Frankrijk en bevindt zich momenteel in het gezelschap van Lodewijk. De abdij krijgt een boete van 200 pond en wanneer de broeders weigeren om deze som te betalen steken de opstandelingen dan maar hun hun hofsteden in Noorthove, Zande en ter Leepe (Zedelgem) in brand. Ook de molen met het huis in Heynsdijk gaat in de vlammen op. In Brugge plunderen en verwoesten de Gentenaars de woning van Gabriel de Placentia, de kanunnik van Sint-Donaas. Deze Placentia is de graaf heimelijk gevolgd terwijl zijn collega's onmogelijk konden vertellen waar hij naartoe was. Wie zich in Vlaanderen ook maar een beetje positief

uitlaat over Lodewijk van Male heeft al voldoende mispeuterd om aangevallen te worden. Wie geld bezit of welvarend is, belandt ook al in het oog van de storm. Deze vreselijke bende steekt rovend en brandend de Franse grens over om zich te wreken op zoveel weerloze burgers. Allemaal op bevel van de Engelsen die met groot machtsvertoon bezig zijn om binnen te breken in de stad Calais. Samengevat: de burgeroorlog is met al zijn verschrikkingen teruggekeerd in het land.

En weer sneuvelen honderden Vlamingen

De Fransen laten zich natuurlijk niet doen. Ze zijn uit op wraak en lopen over van bittere revanchegevoelens tegen de rovende Vlamingen. Guido van Neslé en een keure aan bevelhebbers uit Sint-Omer teisteren op hun beurt de kasselrij van Cassel. Odoard de Renty, een Franse edelman die in eigen land verbannen is plaatst zich aan het hoofd van 3.000 Vlaamse voetgangers en 60 ruiters en jaagt de Franse stropers op tot aan de nieuwe gracht. Op 12 april 1347 vindt hier een bloedig gevecht plaats waarbij de Vlamingen 500 mannen verliezen. De rest slaat op de vlucht. Om zich vervolgens over deze nederlaag te wreken stormen de Vlamingen enkele dagen later naar Waasten en de overkant van de Leie. Een bende van 2.000 man loopt de omgeving van Rijsel af op zoek naar buit. Bij de rivier de Deule stoten ze echter op 400 ruiters en 500 voetgangers onder leiding van Jan van Luxembourg, de kastelein van Rijsel en van Karel van Montmorency. En weer sneuvelen honderden Vlamingen die hun nieuw debacle kunnen toeschrijven aan het verraad van kapitein Odoard de Renty. De aanvoerder kiest voor zijn eigen land en krijgt er opnieuw genade. De oorlog zet zich op scherp. Lodewijk van Male blijft uiteraard in Frankrijk, de drie Leden van Vlaanderen houden halsstarrig vast aan hun verbond met Engeland. De Vlaamse krijgsmacht heeft zich verdeeld over verscheidene regimenten. Een sterke groep wacht in Grevelingen op verdere instructies van Edward III. Een andere bende ligt in de buurt van Sint-Omer terwijl hele groepen Vlamingen de Artesische regio teisteren.

Vlaanderen is al te vaak bedrogen

Begin mei 1347. De koning van Frankrijk heeft dan toch een nieuw leger op de been gekregen. En wat voor een! In en rond Atrecht beleven ze de aankomst van 35.000 ruiters en 100.000 voetknechten onder de leiding van Jan van Normandië, de zoon van Filips van Valois. Het is duidelijk te

merken dat Filips van Valois ervoor beducht is dat de Vlamingen ruggensteun zullen geven aan de Engelsen bij hun strijd voor Calais. Omdat hij zich feitelijk zou moeten concentreren op Calais probeert hij nog een laatste poging om de Vlamingen te onderwerpen of toch tenminste te laten terugkeren tot hun neutrale politiek t.o.v. Engeland en Frankrijk. Hij stuurt zijn gezanten er op af met niet te weigeren voorstellen. Zo stelt hij voor het doek te werpen over de Vlaamse schending van de verdragen met Frankrijk. De bewoners kunnen de volgende 6 jaar hun graan kopen aan 4 stuivers per korenmaat in plaats van 12 stuivers. Samen met de volle beschikbaarheid van Franse wol aan Engelse condities en het openzetten van de Franse markt voor de Vlaamse lakens. En als klap op de vuurpijl de belofte dat de Vlamingen de steden en kasselrijen van Rijsel, Douai en Bethune zullen terugkrijgen met nog extra geldsommen er bovenop. Die van Vlaanderen geloven geen barst van al die beloften. Daarvoor werden ze al te vaak bedrogen door deze praatjesmaker Filips van Valois. De afgevaardigden van de steden antwoorden dat niets ter wereld hen ertoe kan dwingen om hun beloften met Edward III te breken. De Vlaamse weigering doet de oorlog nu helemaal losbarsten. Een geprikkelde Valois geeft nu opdracht aan zijn ruiters om Aleux, Hazebrouk en anderen steden aan weerskanten van de Leie in brand te gaan steken. Een signaal dat de Vlamingen nu massaal in de wapens jaagt. De gemeenten roepen iedereen op tot de strijd om het eigen grondgebied te beschermen. De burgers van Brugge spoeden zich naar Sint-Winoksbergen en Broekburg. De gemeentetroepen van Gent haasten zich naar Cassel onder de leiding van hun ruwaard Zeger van Kortrijk. Daar werpen ze in zeven haasten nieuwe verschansingen op, voorzien van torens met schietgaten. Cassel is dan ook één van de poorten om Vlaanderen binnen te komen. De andere is Kortrijk.

Roemloze aftocht in de modder

8 juni 1347. Jan van Normandië begint aan zijn stormloop op Cassel. De Fransen stellen zich fanatiek op. De inname van Cassel beschouwen ze als de repetitie van een grote kuis in het Engelse kamp rond Calais. De Vlamingen slaan een eerste Franse bestorming op de stadsmuren af. Een nieuwe aanval duurt twee volle dagen en opnieuw moet Jan van Normandië zich achteruit trekken. De volgende dag start hij al direct met een derde poging, maar altijd opnieuw weerstaan de Vlamingen aan deze aanvallen. De Gentenaars doen zelfs meer dan dat, ze breken nu en dan

zelf uit en doorboren de Franse aanvallers met hun pieken of ze slingeren zware kettingen op hun hoofden. De Gentse wever Gillis Rypegheerst laat zich daarbij in 'positieve' zin opmerken. Tot de Fransen het voor bekeken houden. Bij het terugtrekken hebben ze 280 volgeladen legerwagens nodig om al hun doden en gekwetsten af te voeren. Er is sprake van een verlies van 1.600 mannen, waaronder een deel edellieden en ridders. Een ander Frans leger keert nu terug om zich te wreken over deze nederlaag. Deze armee rukt op van Bethune richting Ieper, een troepenbeweging die zich afspeelt aan de achterzijde van de Vlaamse troepen. Dat heeft de Franse legerleiding goed gezien, want Vlaanderen ligt er inderdaad zonder verdediging bij en kan in principe vlot overmeesterd worden. De hele strook langs de Leie krijgt te maken met grote verwoestingen. Merville en Estaires vallen in Franse handen. Na de oversteek van de Leie begeven de Fransen zich nu in de richting van Mesein en Belle, ze komen met hun legerbenden voorbij langs de door brede grachten omzoomde heirbanen. In de Vlaamse dorpen klinken de noodklokken. De landlieden grijpen hun zeisen en hun jachtspiezen. Ze krijgen de assistentie van de Ieperse bevelhebber mijnheer van Houtkerke. Zo verdedigen ze voet voor voet hun dierbare Vlaamse grond. Een leemgrond die nat en vochtig is zodat de vijandelijke paarden en de wagens er in deze zompige ondergrond in wegzinken. Gevolg: de Vlamingen dwingen de Fransen tot een tweede aftocht op rij, ook al even desastreus als die bij Cassel.

Die roemloze aftocht vindt plaats rond de 1ste juli. Tijdens die eerste dagen van juli 1347 viert Lodewijk van Male zijn verloving met Margareta van Brabant. De festiviteiten van de ondertrouw gaan door in Tervuren. Willem Flotte, de kanselier van Frankrijk overhandigt het koppel een handvest met een geschenk van Filips van Valois. Aangezien het huwelijk van de graaf van Vlaanderen doorgaat met zijn goedkeuring en hij daardoor de vrede en de rust in zijn koninkrijk zal bevorderen, kan Lodewijk van Male nu rekenen op een som van 10.000 Parijse ponden met daarbovenop nog een jaarlijkse rente van 5.000 ponden. Het toont aan hoe intens tevreden de Franse monarch is met het afketsen van dit voor hem zeer schadelijk 'Engels' huwelijk. De Fransman is wel niet te spreken over de ontwikkelingen rond Calais. Een inderhaast opgetrommelde krijgsmacht zal proberen om de slag aan te gaan met de Engelsen die de havenstad al een tijd in de tang houden. Naar het einde van juli toe komen beide legers tot binnen een half uur stappen van elkaar te liggen en ziet het er inderdaad naar uit dat het tot een beslissende confrontatie zal

komen. Tot Valois verneemt dat de Vlaamse gemeentelijke troepen Sint-Winoksbergen en Broekburg hebben verlaten en in massa toesnellen om Edward III te steunen bij een eventuele Franse aanval.

Er is in de kronieken sprake van 60.000 Vlamingen onder het bevel van de markies van Gulik. Filips van Valois weet het niet meer. Hij kan in principe nog tijdig het gevecht aangaan met de Engelsen. Hij zit toch met de bibber, de aanval op Cassel is ferm tegengeslagen en als zijn soldaten het nu nog tezelfdertijd moeten opnemen tegen de beide vijandelijke legers dan zal het moeilijk worden. Op 1 augustus 1347 krijgt de Franse koning het bericht dat de voorhoede van de Vlamingen, 17.000 man, zich de avond voordien bij de Engelsen heeft gevoegd. Zijn beslissing om op de vlucht te slaan bedekt hem nu nog met meer schande en oneer dan de fameuze Franse nederlaag bij Crécy. Tijdens de nacht van 1 op 2 augustus vluchten hij en zijn mannen weg uit hun kamp. Ze durven amper de tijd te nemen om hun tenten in brand te steken. Kort na de roemloze aftocht van de koning valt het doek over Calais. Vanaf 4 augustus 1347 wordt deze strategische havenstad Engels eigendom.

Hevig verzet van de wevers

Na wat strubbelingen in het noorden van Frankrijk trekken de Vlaamse troepen zich terug naar Cassel. De koning van Frankrijk ontbindt zijn leger. De pauselijke mandataris heeft de partijen ondertussen kunnen vermurwen tot een wapenstilstand die ingaat vanaf 28 september 1347. Ook de Vlamingen vallen onder deze regeling. Het bestand zal uiteindelijk standhouden tot aan de dood van Filips van Valois in 1350. De graaf profiteert ervan om 'vriendelijke' onderhandelingen aan te vatten met zijn onderdanen. Ondanks zijn belofte om voorlopig niet terug te keren naar Vlaanderen ontvangen de verzamelde leliaards hem in Aalst van waaruit hij zal werken aan onderhandelingen met de Vlaamse steden. In het oosten van Vlaanderen voelt hij de bescherming van Brabant in zijn rug en dus plant hij zijn grafelijke vlag voorlopig langs de Dender. Het duurt niet lang voor hij het bezoek krijgt van de Gentse schepenen met natuurlijk hun vraag wat hij daar aan het uitrusten is. Lodewijk van Male staat zeker nog niet sterk genoeg in zijn schoenen om zich hardhandig op te stellen en fleemt er op los. Hij opent zijn vriendelijke onderhandelingen met de opmerking dat hij een nazaat is van Robrecht van Bethune en dus recht heeft om zijn land te betreden maar dat hij zeker bereid is om de

voorrechten en de privileges van de steden te hernieuwen en te respecteren en als een goede graaf te zorgen voor de welvaart in Vlaanderen. De schepenen keren dus terug met die boodschap. De vergaderde Gentenaars krijgen een gedetailleerd verslag op hun bord. De hamvraag is natuurlijk of er moet ingegaan worden op de voorstellen van de jonge graaf. De vleeshouwers, vissers en andere kleine neringdoenden zien een terugkeer wel zitten. Maar ze stuiten op hevig verzet van de wevers. De afspraken met Engeland kunnen onmogelijk gebroken worden. De beraadslaging verandert in een bloedige worsteling waarbij de wevers aan het langste eind trekken. De graaf mag het in Gent alvast op zijn buik schrijven. Meer nog. De stedelingen pikken het niet dat Lodewijk van Male zomaar de Vlaamse stad Aalst in bezit heeft genomen. Die moet daar absoluut ophoepelen. De Gentenaars kijken meteen in de richting van die van Brugge. Maar daar zijn de meningen over de terugkeer van de graaf enigszins anders. De herbevestiging van hun bestaande voorrechten en de vrede zijn belangrijk voor Brugge. De nauwelijks verholten afgunst voor die van Gent speelt natuurlijk ook wel zijn rol. Lodewijk van Male krijgt dus de steun van Brugge en het Brugse Vrije die hierin gevolgd worden door Dendermonde, Kortrijk en Oudenaarde. Leper en Gent blijven resoluut bij hun steun aan Edward III en dus tegen de terugkeer van deze 'Franse' graaf. Ook de Vlaamse adel kiest partij voor Lodewijk. Het zijn dus vooral de Gentenaars die naar de regio van Aalst trekken en er de baldadigheden aan elkaar rijgen. Ze beledigen de edellieden die het bij de graaf houden, schuimen het Land van Aalst af.

Lodewijk van Male heeft zich dan al veilig teruggetrokken in het Brabantse Brussel waar de Aalstenaars relaas uitbrengen over de boosaardigheden van de Gentse brigades die ondertussen begonnen zijn met het beleg van de eigenlijke stadsmuren van Aalst. Met de steun van Brugge voelt de graaf zich nu al voldoende zelfverzekerd om in te grijpen. Hij komt met een grote bende Brabanders naar Dendermonde en verzoekt de Bruggelingen en de Vrijlaten om bijstand om Aalst te ontzetten. Ongelooflijk toch hoe Lodewijk van Male er in slaagt om de Vlamingen op zo'n korte tijd tegen elkaar uit te spelen. De Gentenaars riskeren het niet langer, verlaten het beleg van Aalst en keren naar hun stad terug.

Extra olie op het vuur

Hoe of wat dan ook; de graaf is nu officieel terug in zijn Vlaanderenland. Hij gaat eerst op bezoek naar Kortrijk en vestigt zich dan weer in zijn kasteel te Male. De plek waar hij geboren is. Vanuit zijn thuisbasis begint hij aan een charmeoffensief. Lodewijk overspoelt de Vlaamse gemeenten en steden met beloftes, de ene al mooier dan de andere. Zolang hij de poorters maar kan behagen. In de stad Brugge ontvangen ze hem met alle mogelijke eerbewijzen. De graaf laat natuurlijk niet na om tijdens de jaarlijkse herverkiezing van het schepencollege te zorgen voor zijn vrienden. Die op hun beurt dan wel weer gaan afrekenen met hun tegenstrevers. De grafelijke campagne zorgt begrijpelijkerwijze voor onrust in de buik van de steden waar nogal wat mensen het niet zo begrepen hebben op de Fransen en hun graaf. Toen Jacob van Artevelde nog leefde hadden zij de touwtjes in handen, maar met die groeiende sympathie voor de graaf is de situatie helemaal aan het keren. Die onrust zien we vooral bij het ambacht van de wevers. Ook in Brugge is de situatie identiek. Gilles van Coudenberg, ooit zelf nog burgemeester, zet zich aan het hoofd van de misnoegden. Lodewijk van Male wacht niet om in te grijpen. Hij laat enkele oproerkraaiers aanhouden en dreigt ermee om hen naar Oudenaarde te verbannen. Hij gooit daarmee nog extra olie op het vuur van de onrust. Een uitbarsting van de volksverbittering brengt een groep furieuze wevers en volders met zwaaiende wapens naar de grote markt. Er wordt gebruld en gemanifesteerd. Hun makkers moeten op vrije voeten gesteld worden. De partijgangers van de graaf grijpen in en snellen naar de markt en maken korte metten met de betogers. Na een hardnekkig gevecht en onder de bedreiging van de doodstraf binden de wevers in en worden ze verplicht om hun wapens in te leveren.

Pas nu komt Ieper aan de beurt

Dat succes moedigt Lodewijk van Male aan in zijn aanpak van de steden. Gedaan met schone woorden. 'Over and out' met de schone brieven vol met beloftes dat hij de stedelijke wetten en gebruiken zal naleven. Hij zal voortaan regeren met de macht. En eigenlijk heeft hij ook ergens een punt. Hij is de gezworen graaf, wil iedereen in zijn rechten erkennen terwijl steden als Gent en Ieper verder willen gaan met hun eigen engagementen t.o.v. de Engelse koning en hun eigen politiek willen voeren. De kasselrij van Cassel komt nu aan de beurt. De graaf zuivert Cassel van een bende rovers, moordenaars en brandstichters, bijna

allemaal weversknechten uit Gent en Ieper die zichzelf ontembaar achten. Maar als punt bij paaltje komt rekent hij toch maar netjes af met de oproerlingen. Veel van deze schelmen bekopen hun rebellie met de dood, de rest zet het op een lopen. De oproerstokers uit Brugge laat hij ofwel onthoofden ofwel verbannen. Pas nu komt Ieper aan de beurt. De lokale wethouders laten hem niet binnen in hun stad en sturen er enkele gezanten op af met de vraag wat hij hier komt uitrichten. 'Vrede maken, kwaad straffen en de goede zeden laten onderhouden', zo luidt het antwoord van Lodewijk van Male. Hij krijgt als antwoord terug dat Ieper geen vrede kan maken met de graaf zolang ze daarvoor niet de toestemming krijgen van koning Edward III, want de Ieperlingen willen niet als meinedigen aanzien worden. In Gent krijgt Lodewijk precies hetzelfde antwoord en ook hier geraakt hij niet binnen. Brugge is de enige van de drie goede steden die in vrede leeft met zijn graaf. Toeval of niet, maar precies in dit jaar 1348 komen zich hier enkele Spaanse kooplieden vestigen. Ze gaan wonen in een woning die gelegen is aan de noordzijde van de Langewynckelstraat, een straat die dankzij hun aanwezigheid omgedoopt wordt tot de 'Spanjaardstraat'. De achterkant van hun woning strekt zich uit tot aan de Houtmarkt, tot voor het huis van Oostenrijk waar men nog altijd een kanonsbal in de muur kan zien.

De poorten blijven dicht voor graaf Lodewijk

15 november 1348. Graaf Lodewijk van Male wil absoluut de controle over heel Vlaanderen, en hij krijgt daarbij de steun van de hertogen van Brabant en Limburg. Die voorzien hem van een grote bende gewapende ruiters. De huurlingen moeten de graaf bijstaan om de oproerige steden te bedwingen. De buitengebieden rond Ieper en Gent zullen niet langer in voedsel voor de centra kunnen voorzien. De Brabantse huurlingen verwoesten de oogsten zodat er een gebrek aan graan zal ontstaan en de bevolking met honger te maken zal krijgen. Het systematisch afsluiten van beide steden zal een crisis in hun koophandel veroorzaken en daar is het Lodewijk natuurlijk om te doen. Terwijl de oude adel deze denkwijze maar bedenkelijk vindt en de honger wild om zich heen slaat volhardt de burgerij van Gent en Ieper in de boosheid. Hun poorten blijven koppig gesloten voor de graaf, tenzij om zelf eens een gevatte uitval te doen om zijn vreemde krijgslieden aan te tasten en af te slaan. Ze krijgen daarbij de assistentie van enkele Engelsen. Met de winter op komst hoopt iedereen dat de ridders uit Brabant en Limburg het hier gauw zullen aftrappen.

Graaf Lodewijk beseft dat zijn pogingen een straatje zonder einde zijn. Hij gaat stilaan beseffen dat hij nooit in het vreedzaam bezit van Vlaanderen zal komen zolang hij zich niet verzoent met koning Edward III. Hij kan de Engelsman niet uitstaan maar zal noodgedwongen een schimmig spel moeten spelen om die van Gent en Ieper een rad voor ogen te draaien. De plotse ommekeer in zijn betrekkingen met Engeland zijn dan ook doorstoken kaart, 'window dressing' van de zuiverste soort. Het begint met zijn verklaring dat hij Vlaanderen wil afscheiden van Filips van Valois. De kroniekschrijvers van hun tijd gaan vreemd genoeg voorbij aan de vraag of de Fransman al dan niet op de hoogte is van de tactiek van de graaf van Vlaanderen. Ik durf erop te wedden dat ze deze plannen vanzelfsprekend samen hebben bekokstoofd. Vlaanderen wil plots af van Frankrijk, dixit Lodewijk van Male, de kasselrijen van Rijsel, Douai en Bethune werden onrechtmatig afgenomen van Vlaanderen en moeten terug ingelijfd worden. Ieper en Gent geloven vermoedelijk hun eigen oren niet als ze de plannen van Lodewijk te horen krijgen. Hij wil zich eerst en vooral verzoenen met Edward III die het liefst zou optreden als bemiddelaar voor de opstandige steden. De graaf stuurt zijn neef Hendrik van Vlaanderen met een delegatie naar Engeland. De Franse koning maakt geen bezwaar tegen de demarche van de Vlaming en laat Lodewijk zijn spel spelen. Edward III ontvangt de Vlaamse gezanten zoals het hoort en kiest de stad Duinkerke om er een dag over een mogelijke vrede te onderhandelen. De graaf van Lancaster krijgt voldoende volmachten om in zijn plaats te negotiëren. Van Vlaamse zijde zal de graaf via zijn afgevaardigden Hendrik van Vlaanderen en Zegher van Edingen een delegatie van de drie goede Vlaamse steden bijstaan. Voor Brugge zien we Jaek Metteneye aan de onderhandelingsstafel.

10 december 1348. Duinkerke. Er komt een akkoord tussen de partijen uit de bus! En dat wordt vandaag bekrachtigd door koning Edward III. De graaf schenkt vergiffenis aan de burgerij van Gent, Brugge en Ieper en bevestigt hun vrijheden. Hij belooft om te helpen aan het uitvoeren van al de verdragen die afgesloten werden tussen de Vlaamse gemeenten en de koning van Engeland. Wat dat specifiek inhoudt 'zou' onderwerp zijn van een geheim akkoord, waarbij de graaf zich engageert om ten aanzien van de Franse koning de teruggave te vragen van het graafschap van Artesië, de stad Doornik en de kasselrijen van Rijsel, Douai, Bethune en Orchies. In geval van een positief antwoord zou de graaf zelf instaan voor de veiligheid van de Engelse troepen op zijn grondgebied. Als de koning van

Frankrijk niet ingaat op de terugkeer van deze gewezen Vlaamse gebieden belooft Lodewijk van Male dat hij op dat moment zijn eed van trouw en hulde zal afleggen aan Edward III. Die zal de graaf van Vlaanderen daarbij in het bezit van de oude begrenzingen van Vlaanderen herstellen. Verder belooft Edward dat hij in Cadzand een klooster voor 13 monniken zal stichten. Op Vlaams grondgebied komt er een klooster met 7 nonnen en een overste. Lodewijk belooft dat hij nooit de wapens zal opnemen tegen de Engelsen. Het verdrag van koophandel tussen de Vlamingen en de Engelsen zal stipt onderhouden worden.

Verdrinken in de Leie

13 december 1348. Lodewijk van Male zweert in Duinkerke dat hij het nieuw verbond met de Engelsen zal naleven. 'Nog geen twee jaar geleden had hij in ditzelfde Duinkerke nog op zijn eerstencommuniezieltje beloofd om te trouwen met Isabella van Engeland, uit liefde voor zijn Vlaanderenland.' Deze opmerking van een kroniekschrijver illustreert de scepsis i.v.m. de geloofwaardigheid van de graaf. Nu ja, het verdrag van Duinkerke wordt bij de Vlamingen met vreugde onthaald. De intieme relatie met Filips van Valois lijkt doorgeknipt en Edward III bemiddelt nu persoonlijk in het voordeel van de graaf om door al de steden weer geaccepteerd te worden. Zelfs het koppige Gent lijkt begin januari 1349 te gaan bezwijken onder de druk om een einde te maken aan de burgeroorlog. Terwijl er al een delegatie op weg is om te praten over vrede gooien de wevers alsnog roet in het eten. 600 leden van de weversnering verzamelen zich op de Vrijdagmarkt en roepen de onderhandelaars terug. Ze stellen geen vertrouwen in de eden van Lodewijk van Male. Hun hoofdman Jan Van de Velde werd door de graaf opgeëist als gijzelaar tijdens de onderhandelingen maar die stuurde zijn kat met de mededeling dat als hij dan toch zou moeten sterven dat hij liever zijn graf zou vinden aan de Vrijdagmarkt. De vraag tot oproer slaat dit keer echter niet aan in Gent. De wevers hebben tijdens de langdurige oorlogen nogal wat pluimen en manschappen verloren en dat laat zich voelen. De beenhouwers, volders en visverkopers nemen inderdaad de wapens op, maar dit keer is dat om samen met het magistraat de rebelse wevers een lesje te leren. Ze hakken en houwen er zo furieus op in dat nagenoeg al de wevers er het hachje bij inschieten. Velen verdrinken in de Leie of worden meedogenloos vermoord. Jan Van de Velde houdt zich in een bakkerij verborgen maar wordt er ontdekt. Men sleept hem nu tot

aan de Vrijdagmarkt waar hij op zijn zelfgekozen plek afgemaakt wordt. Wie het bloedbad kan ontvluchten wordt achtervolgd en geliquideerd. Onder de dodelijke slachtoffers noteren we Gerard Denijs, de moordenaar van Jacob van Artevelde die daarmee de rekening betaalt voor zijn medeplichtigheid. De hoogmoed van de wevers tegenover de rest van de gilden is gewroken. Graaf Lodewijk maakt via de heer van Steenhuyse gebruik om binnen te rukken in Gent en alle figuren die zich ooit tegen hem hebben gekeerd op te pakken en onschadelijk te maken. Het gaat vooral om vluchtelingen uit de verschillende Vlaamse steden die er niet in geslaagd waren om thuis het verzet tegen de graaf tot een succesvol einde te brengen.

Oorlog en rebellie

Nu Gent in handen is van de graaf opent ook leper zijn poorten. De heer van Halewijn neemt er met zijn gewapende mannen officieel de stad in zijn bezit, in naam van de graaf. Ook hier in leper is er sprake van tegenpruttelende wevers waar de grafelijke troepen maar weinig medelijden voor tonen. Ze onthoofden zeven van hun aanvoerders op de grote markt. Wie kan ontkomen aan deze bloedige dans slaat op de vlucht op zoek naar een andere schuilplaats in Vlaanderen. Een plek die er jammer genoeg voor hen voorlopig niet te vinden is. Graaf Lodewijk kan nu eindelijk regeren. De malaise van oorlog en rebellie krijgt er tijdens die bewogen jaren nog een broertje bij. Zowat overal in Europa duikt de zwarte pest op. Een verschrikkelijke ziekte die ergens ontstaan is in ver verwijderde gebieden in India en zich verspreidt tot in Egypte, Armenië en Griekenland. Dankzij enkele zeeschepen vangt Pisa de plaag in het jaar 1349. Via de Alpen krijgen ook Avignon en Montpellier te maken met de beruchte pest. En van daar neemt de pestilentie een pijlsnelle vlucht om in geen tijd Spanje, Duitsland, Brabant, Vlaanderen en Engeland tot in IJsland te teisteren. De plaag hakt er ongenadig op in en veroorzaakt de dood van twee derden van de hele Europese bevolking. Veel huizen komen leeg te staan en vervallen tot puin. Hele kudde vee dwalen over verlaten en onbebouwde landerijen nadat hun hoeders en de boeren gestorven zijn. Een lichte zwelling onder de oksels is maar al te vaak het noodlottig voorteken dat de ziekte binnen twee of drie dagen zal toeslaan. De ziekte is zo ongelooflijk besmettelijk dat die zelfs geen fysiek contact nodig lijkt te hebben om zich over te dragen.

In Vlaanderen breekt de pest voor het eerst uit in de haven van Sluis en van daar verspreidt die zich over heel het land. In Doornik verkondigen de doodsklokken de komst van deze gesel. De magistraten kondigen een proclamatie af waarbij ze hun inwoners bezweren zich in orde te stellen met God. Voor de priesters en de bevolking is het maar al te duidelijk: deze pest is een straf van God. De lijken van wie gestorven zijn aan de pest dienen direct gestort te worden in graven van twee meter diepte die voortdurend klaar moeten staan. Hoewel de kwaal zich meestal uitbreidt in de nauwe straten en steegjes van de steden en het gebruik van wijn als één van de krachtigste voorbehoedsmiddelen beschouwd wordt, schijnt de pest de spot te drijven met de menselijke gevoeligheden. De rijken krijgen het evenveel of soms nog meer te pakken dan de armen. Kloeke mannen lijken wel eerder te bezwijken dan kinderen en grijsaards. De abt van Sint-Maarten, Gillis li Muisis schat het aantal pestdoden in Doornik alleen al op 25.000. Het valt niet te betwijfelen dat de andere Vlaamse steden op een identieke manier getroffen worden. Heel Vlaanderen is inderdaad ondergedompeld in smart en rouw. De schrik onder de mensen is ontzettend. De kerken zitten barstensvol met rouwende en ontroostbare bloedverwanten van bezweken pestlijders. Feesten, dansen en zingen zit er niet meer in voor de bevolking. Huizen waar er vaak gevochten wordt of waar zich zedeloze feiten afspelen worden gesloten. In die dagen van ellende en wanhoop zien we de vreemdsoortige sekte van de geselaars opduiken. Gesticht in Hongarije dringt de sekte via Duitsland door tot in Vlaanderen en de lage landen. Een raar volkje die geselbroeders, ook wel 'Flagellanten' genoemd. De geselaars doen hun bakkes niet open, tenzij om te zingen. Ze zijn gekleed in lange tabbaarden die tot aan hun voeten reiken. Hun hoofdkappen zijn gemerkt met een rood kruis. Ze geselen zichzelf tot dertig keer per dag. Voor elke maaltijd knielen ze vijf keer neer en elke dag bidden ze vele uren. Ze lopen als schimmen door de dorpen, het schijnsel van hun toortsen vergezelt hen als een spookachtig fenomeen. Hun leiders torsen een kruisbeeld en de volgers zingen nu hele recitals van litanieën en kerkelijke lofliederen.

De Brugse Flagellanten

In juni 1349 arriveert een groep Duitse geselaars in Gent. Tegen die tijd zijn er al Brugse Flagellanten actief in Doornik waar ze op de grote markt hun lijven tuchtigen met stalen naalden en zich uitleven aan boetedoening. Ze scharen zich in kringen rond enkele monniken van de aanwezige

bedelorden, werpen hun gezichten ten gronde en strekken hun armen kruisgewijze voor zich uit, daarna richten ze zich op om zichzelf nog maar eens te geselen. Tot drie keer toe. Na de Brugse geselaars verschijnen er weldra ook in Gent, Sluis, Damme, Nieuwpoort, Eeklo, Cassel, Deinze, Diksmuide, Oudenaarde, Rijsel en Belle. De groepjes komen een voor een naar de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Doornik om er te bidden en zichzelf als eersteklas masochisten te pijnigen. De zelfkastijders blijven heel erg actief zolang de pest furieus om zich heen slaat. Ze onderhouden hun harde en strenge leven gevuld met boetedoening. De pest is de schuld van de mensen en daarom doen ze boete om God te vermurwen om toch maar de mensheid van deze straf te verlossen. Naarmate de kwaal gaat afnemen verslapt ook hun ijver. En ook de menselijke 'ongebondenheden' uit het vroeger leven van de mensen komen achteraf terug alsof er niets gebeurd is.

15 april 1350. Gravin Margareta van Brabant bevalt van een dochtertje; Margareta van Male wordt nog diezelfde dag gedoopt door Johannes Pattin, de abt van Sint-Pieters te Gent. Tijdens 1350 sterft Filips van Valois en wordt zijn zoon Jan II van Normandië de nieuwe Franse koning. De kroning gaat zoals gebruikelijk door in de kathedraal van Reims, tijdens de oktobermaand van 1350. In principe zou Lodewijk van Male nu manschap moeten afleggen aan zijn nieuwe koning, maar hij vertikt het. Jan weigert om hem zijn drie Vlaamse steden Rijsel, Douai en Orchies terug te geven. De chroniqueurs geven diverse redenen aan waarom de graaf van Vlaanderen zich bedenkt om alsnog naar Parijs af te reizen. Als voornaamste reden zien ze dat het gevaar van de Vlaamse neutraliteit in het gedrang kan komen indien hij weigert manschap af te leggen aan de Fransman en dat de Vlaamse steden dat liever niet zien gebeuren. Alsof het niet in de sterren geschreven stond dat die zogezegde teruggave van de Vlaamse steden nooit een serieuze optie geweest is en alleen maar als smeermiddel gebruikt werd om de graaf om Vlaanderen aan zijn zijde te krijgen. De hele vaudeville verdient hoe dan ook een waarheidsgetrouwe reconstructie. Het in Duinkerke afgesloten verbond met de koning van Engeland was een en al doorstoken kaart en helemaal niet rechtzinnig. De afspraken konden onmogelijk duurzaam zijn. Met het aantreden van Jan II komen zijn gezanten naar Vlaanderen met het verzoek of Lodewijk zich niet op een officiële manier zou willen outen ten gunste van de koning van Frankrijk. Op 24 juli 1351 sluiten ze in Fontainebleau een deal (bedoeld om geheim te blijven) dat koning Jan jaarlijks 10.000 gulden zal toesteken

aan de graaf van Vlaanderen. De Fransman zet alle registers open. Een militaire ondersteuning om de grenzen van Vlaanderen te bewaken tegen de koning van Engeland. Een regiment van 200 gewapende mannen om Grevelingen te bewaken en voldoende middelen om een eigen leger van 1.000 man op de been te brengen. Koning Jan laat verstaan dat de opbrengsten van confiscaties bij zijn optredens tegen mouterij en misdrijven tegen weerbarstige steden voortaan in zijn eigen grafelijke zakken mogen verdwijnen. Voor de schone schijn mag Lodewijk zijn eis voor de teruggave van Rijsel, Douai en Bethune handhaven, hij zou er zich niet tegen verzetten. Hoewel geen haar op zijn hoofd er aan denkt om deze teruggave effectief ten uitvoer te brengen.

De kwestie van de kussens

4 oktober 1351. Lodewijk van Male onderbreekt alle verdere gesprekken en onderhandelingen met Edward III. Hij voelt zich voldoende sterk om niet langer naar de pijpen van de steden te moeten dansen. Hij laat in Brugge een vonnis verschijnen waarbij hij 384 belangrijke poorters voor eeuwig uit de stad verbant op beschuldiging van Engelsgezindheid. Hij argumenteert dat gerespecteerde burgers daarom niet minder schuldig zouden zijn aan een samenzwering tegen zijn persoon. Onder de verbannen notabelen bevinden zich namen als Willem, Jaek, Lampsyn en Gillis de Coninck, Jan Zannekin, Jan van Lissewege, Jan van Biervliet, Zegher van Poelvoorde en Jan van Rodes. Daarna vertrekt onze schijnheilige graaf in 1351 dan toch naar Frankrijk om zijn eed van onderdanigheid te gaan afleggen. Met bij zich een hele delegatie van afgevaardigden van Gent, Brugge en Ieper.

Koning Jan onthaalt de Vlaamse magistraten met alle eerbewijzen die het hof aan de burgerlijke autoriteiten van de Franse steden toestaat, 'gene vette' als de Vlamingen vaststellen dat het Franse protocol niet eens kussens heeft voorzien voor de zitbanken van hun gasten. De Brugse burgemeester Simon van Aatrijke vindt dat maar ondermaats. De kronieken hebben het er over dat hij zijn mantel uittrekt, die samenvouwt en als zitkussen gaat gebruiken. Waarop de andere delegatieleden zijn voorbeeld volgen. Allemaal mantels gemaakt van kostbare stoffen, vol met schone garnituren en kunstige afboordingen die ze nu als kussens aanwenden. Bij het afscheid aan de koning laten ze hun mantels prompt liggen. Wanneer de ceremoniemeester hen daar enigszins spottend

attent op maakt, reageren de Vlamingen in het bijzijn van een beteuterd kijkende koning met de opmerking dat het niet gebruikelijk is om na het eten te vertrekken met de kussens van de gastheer.

Narren en vrolijke gezellen

Terwijl de grafelijke entourage hier in Parijs lessen in beleefdheid uitdeelt, pikt gravin Margareta van Brabant niet langer de beledigingen van haar man de graaf. Dat laten de kroniekschrijvers in elk geval weten. Die neemt het net als zijn vader niet al te nauw met de huwelijksvrouw. Terwijl onze 'jeune premier' Vlaanderen op zijn manier tot gehoorzaamheid aan het dwingen is houdt hij er daarnaast zeker een liederlijk leven op na. Hij laat zich stevast omringen door muzikanten en narren, vrolijke gezellen die hem verlustigen en net zoals hemzelf vooral geïnteresseerd zijn in de wulpsheid van de jonge vrouwen in hun omgeving. Na al zijn inspanningen om te trouwen met zijn Margareta neemt hij het nu niet al te nauw met zijn huwelijksvrouw. Zijn ontuchtig leven is natuurlijk een doorn in het oog van zijn echtgenote. Bij zijn vertrek naar Frankrijk heeft hij een van zijn minnaressen in zwangere toestand achtergelaten en dat is helemaal niet naar de zin van zijn echtgenote. Ze laat de jonge vrouw naar Male komen, scheldt haar uit voor rotte vis en laat haar de neus afsnijden. De ongelukkige maîtresse zal het leven geven aan twee zonen, die echter bij hun geboorte zullen sterven, samen met hun moeder. Pas na zijn terugkeer uit Parijs krijgt de graaf het vreselijk nieuws te horen. Hij is zo verbitterd op zijn vrouw dat hij haar in een kerker laat opsluiten in zijn kasteel te Male. Ze zal er verblijven tot aan haar dood in 1380. De toekomst van Vlaanderen zal afhangen van haar dochtertje Margareta van Male. Dat is toch de opinie van Jan van Valois. De Franse koning is hertrouwd met Johanna van Auvergne en die heeft een zoon uit haar vorig huwelijk: Filips die in 1351 op zijn vijf jaar al de titel 'hertog van Bourgondië' met zich meedraagt. Een toekomstig huwelijk tussen zijn stiefzoon en Margareta van Male zal Vlaanderen en Bourgondië laten fuseren en stevig aan de Franse kroon vasthechten. Om de Vlamingen warm te maken voor zijn idee is koning Jan zelfs bereid zijn recht van excommunicatie tegen de Vlamingen te laten varen.

Demonstratie op de Kalendarberg

1352. Graaf Lodewijk laat de stoffelijke resten van zijn vader Lodewijk van Nevers ontgraven uit het klooster van Saint-Riquiers in de Pontheu en laat

die overbrengen naar Brugge. Zijn beenderen worden bijgezet in een kostbare graftombe voor het hoog altaar van Sint-Donaas. 's Anderendaags volgt daar een plechtige lijkdienst waar de graaf met zijn volgelingen, de voornaamste geestelijken en de edellieden van Vlaanderen eveneens bij aanwezig zijn. Enkele dagen later is het weer hommeles in Gent. Op 23 april rept graaf Lodewijk zich naar ginder om nog maar eens een gewapende opstand van de wevers af te blokken. Hij had ze de vorige keer bedacht met een wekelijkse boete van 12 mijten, wat neerkwam op zowat 1 stuiver per maand. En die boete willen ze nu absoluut kwijtgescholden zien. De Gentse wevers krijgen daarbij de steun van de molenaars en Lambert van Tydeghem de deken van de kleine neringen. Een demonstratie op de Kalandenberg verplaatst zich naar de Korenmarkt waar de graaf zijn standaard laat ontrollen om er met de wethouders en zijn edellieden te tonen wie hier baas is in Gent. Lodewijk doet niet eens de moeite om zich in gevechtsgedrag te stellen en brengt zichzelf daardoor in groot gevaar. Een of andere onbedachtzame molenaar die niet eens weet dat hij met de graaf van Vlaanderen te maken heeft valt hem aan met een lans. Een edelman uit de entourage van de graaf kan op het nippertje de aanval met zijn eigen lichaam afslaan en valt gewond neer voor de voeten van Lodewijk van Male. Na de aanvankelijke geruchten en paniek dat het de graaf zelf zou zijn die dodelijk gewond werd, blijkt de rust snel terug te keren. De oproerkraaiers zetten het op een lopen. Toch worden er veel molenaars gevangengenomen, een aantal onder hen wordt verbannen, de rest terechtgesteld. En zo eindigt deze bloedige oproer hier in de stad van Gent.

De verhitte toestand in Gent kunnen we een beetje als een voorloper van de zomer zien. Letterlijk toch. De grote droogte zorgt ervoor dat de vruchten van de aarde ter plekke verschrompelen. Het gevolg laat zich natuurlijk raden: een dure tijd voor de inwoners. Die wordt in 1354 gevolgd door een verschrikkelijke sprinkhanenplaag die het merendeel van de gewassen opvreten. Tijdens datzelfde jaar houden de oosterse kooplieden het in Brugge voor bekeken. Na problemen met de inwoners wijken ze uit naar het Hollandse Dordrecht. Een tijd later zal de ruzie bijgelegd worden en zullen de oosterlingen terugkeren. Uit datzelfde jaar 1354 dateert het overlijden van Lambertus Uppenbrouck, de abt van Ter Duinen. Zijn monniken koesteren mooie herinneringen aan hun overleden baas. Hij was de eerste die hen de permissie gaf om dagelijks een pint wijn

nodigen voor een bezoek in zijn standplaats te Pont-à-Rhône, een plek tussen Oudenaarde en Kortrijk. Of er eens kan gepraat worden over een mogelijk vredesverdrag? De belegeraars die ook alleen maar menselijke verliezen leden tijdens het vruchteloos beleg gaan in op de uitnodiging. Afgevaardigden van Gent, Brugge, Kortrijk en Ieper begeven zich op 3 december 1379 naar de vermelde plaats om te gaan onderhandelen met de hertog van Bourgondië en zijn schoonvader de graaf van Vlaanderen. De Vlamingen tonen zich aanvankelijk erg terughoudend en argwanend. Maar een charmante Filips de Stoute doet wat hij kan om het zijn gasten naar hun zin te maken. Hij laat hen een heerlijke maaltijd opdissen, eten en voldoende drank blijken als zo vaak handige hulpmiddelen om de sfeer wat amicaler te maken. Het is uiteindelijk Filips de Stoute zelf die een soort deal uit de brand sleept en die daarmee eigenlijk zijn schoonvader voor een min of meer voldongen feit stelt, voor zover hij tenminste zijn achterban van edelen wil redden. Het akkoord van Pont-à-Rhône ziet er als volgt uit: de graaf veegt de spons over de oproer van de Vlamingen, de Gentenaars zullen zijn kasteel in Wondelgem herstellen en krijgen hun oude voorrechten van in de tijd van Lodewijk van Nevers helemaal terug. De proost van Sint-Donaas (zo te horen een stroman van de Ieliaards) zal voortaan geen kanselier van Vlaanderen meer kunnen zijn en niet langer deel uitmaken van de geheime raad van de graaf. En er is ook de belofte dat de graaf zijn hof zal houden in Gent en niet langer in Male.

De vrede met de twee aangezichten

De gevoelens over het akkoord zijn zeer gemengd. De Gentenaars houden op 4 december 1379 het beleg van Oudenaarde met tegenzin voor bekeken. De graaf aanvaardt de deal van zijn schoonzoon omdat hij niet anders kan. Maar hij lacht groen, zijn prestige heeft een geweldige deuk gekregen. Hij schaamt er zich voor om nu blijkbaar zelf de wetten van zijn eigen onderdanen te moeten ondergaan. Hij verhuist naar Brugge om er even te bekomen van de blamage. De vrede van Pont-à-Rhône verzeilt uiteindelijk in de geschiedenisboeken als zijnde 'de vrede met de twee aangezichten'. Van bij zijn aankomst in Brugge is het al duidelijk merkbaar dat Lodewijk allesbehalve vredesgezind is. Van zodra de gemeentelijke troepen Oudenaarde hebben gelaten voor wat het was, zorgt hij ervoor dat de bezetting ruime nieuwe voorraden krijgt. Lodewijk is bitter en beschuldigt iedereen in zijn buurt, hij moet en zal de aanstokers van Gent straffen. De Brugse burgerij krijgt ook al een veeg uit

de pan omdat ze hem in de steek gelaten heeft toen Jan Hyoens zich voor de stadspoorten was komen aanmelden. Hij aanvaardt wel hun verontschuldiging, uiteindelijk heeft de graaf nergens zoveel aanhangers als hier. En ondanks de belofte om zich in Gent te vestigen blijft hij tot grote woede van de Gentenaars netjes zitten in Brugge.

Dat kunnen ze inderdaad niet verkroppen in Gent. Ze sturen een delegatie van 24 man naar Deinze om er de graaf te ontmoeten. 'Waar blijft hij?', zal wel de teneur van de gesprekken zijn. Lodewijk laat zich overhalen om met de delegatie mee te reizen naar Gent en wordt er onthaald zoals het hoort. Of dat nu met 'onbeschrijfelijke vreugde' is zoals de kroniekschrijvers het vermelden laat ik in het midden. Lodewijk van Male laat duidelijk merken dat hij met tegenzin op bezoek komt. Hij reageert minzaam en hautain wanneer de stedelingen hem kostbare geschenken komen aanbieden. In de beslotenheid van zijn hof krijgen de wethouders en de notabelen nadrukkelijk te horen hoeveel smaad en oneer de Gentenaars hem wel hebben aangedaan.

Deze wrokkige graaf laat er geen onduidelijkheid rond bestaan: de Witte Kaproenen moeten verdwijnen en de moord op baljuw Rogier Van Outrive van Gent zal niet onbestraft blijven. De volgende dag zal hij het volk toespreken vanuit de ramen van het raadhuis op de Vrijdagmarkt. Op zijn weg ernaartoe ziet hij niets anders dan Witte Kaproenen. Zijn toespraak begint gematigd maar al gauw begint hij over de afschaffing van het zo kenmerkend wit kledingstuk. De leden van de Kaproenengilde die zich massaal op de markt bevinden ontvangen zijn woorden met honend gemompel. Bij zijn vertrek kijken ze hem met stuurse blikken aan, de Gentenaars gunnen hem niet de minste groet. Het kan maar zo duidelijk zijn dat de Witte Kaproen al even weinig ingenomen zijn met de vrede van 3 december als de graaf zelf. Lodewijk beseft dat hij hier te midden van deze vijandelijke bevolking onmogelijk kan blijven zetelen. Enkele dagen later zal hij hier met stille trom vertrekken. Na een korte rust in Rijsel vertrekt hij dan naar Parijs om overleg te plegen met koning Karel V. Dat kan trouwens pas nadat zijn moeder Margareta het pad heeft vereffend voor een verzoening tussen de twee.

Een weerzinwekkende charge

De graaf is nauwelijks vertrokken of Olivier Van Outrive, Philippus en Gallus Masseme en verscheidene andere lieden lopen al in de wapens om zich te wreken over de moord van hun bloedverwant, de Gentse baljuw Rogier Van Outrive. Ze verzamelen een klein leger om zich heen en vallen een groep schippers aan die op dat moment een korenschip aan het laden zijn. De charge is ronduit crapuleus en weerzinwekkend. Ze hakken de handen van de schippers af, steken hun ogen uit en zenden ze in deze ellendige toestand terug naar de binnenstad. Deze onmenselijke daad verwekt grote afschuw en vooral een algemene verontwaardiging bij de stedelingen. Wie doet nu zoiets? Het gerucht doet al snel de ronde dat de actie gebeurd is in opdracht van de graaf zelf.

Reactie volgt altijd op actie, ook in Gent zal dat het geval zijn. De misdaad op hun schippers bezorgt de Gentenaars als het ware een alibi om zich tegen het gezag te keren. Als er in 1379 nog van enige aarzeling sprake was zal dit vanaf 1380 veel minder het geval zijn. Lakenwever Jan Bruneel, een van de vier opvolgers van Jan Hyoens verzamelt op eigen beweging 5.000 Witte Kaproenen rond zich. Hij wil Oudenaarde inpakken en daar slaagt zijn leger op 22 februari 1380 zonder grote moeite in. Bruneel laat er de noordelijke vestingmuren met inbegrip van de twee torens en poorten afbreken. Oudenaarde zet zich zo symbolisch helemaal open voor die van Gent. De inwoners kunnen niet veel anders dan hun eed van trouw aan de Gentenaars af te leggen. Een verontwaardigde Lodewijk van Male stuurt daarop zijn gezanten naar Gent met de eis dat hun Witte Kaproenen onmiddellijk Oudenaarde moeten verlaten. Als dat niet gebeurt zal hij een beslissende oorlog ondernemen tegen de inwoners van Gent. De Gentse wethouders wassen op hun beurt de handen in onschuld. Bruneel heeft op eigen houtje gehandeld en heeft zeker geen officiële opdracht gekregen om Oudenaarde in te nemen. En daarbij, de graaf heeft zelf al eerder het vredesakkoord gebroken door de mishandeling op de schippers. Nu is het de beurt van de gezanten om onschuldig te pleiten tegen de misdadige acties van Olivier Van Outrive, Philippus en Gallus Masseme.

Pieter van den Bossche ziet de bui al hangen

Na een bitse woordenwisseling laat een deel van het Gentse stadsbestuur zich paaïen. Het toont de intense verdeeldheid aan die er nog altijd heerst

in de stad. Jan Van Der Gracht, Ghijsbrecht De Grutere, Simon Bette en nog andere schepenen kiezen voor de vrede en leveren Oudenaarde weer in de handen van de graaf. Jan Bruneel wordt teruggeroepen en uit het land verbannen. De graaf van zijn kant doet hetzelfde met zijn schelmstukken Olivier Van Outrive, Philippus en Gallus Masseme die zich verplicht zien om uit te wijken naar Valenciennes of naar Brabant. Jan Bruneel vertrekt naar Ath. Hij wordt er op verzoek van Lodewijk van Male door de landvoogd van Henegouwen opgepakt en naar Rijsel tot bij de graaf gestuurd. Lodewijk van Male laat de Gentse volksleider koudweg onthoofden, een dwaze actie die alleen maar zorgt voor een verdere escalatie van de rebellie. Collega-volksmänner Pieter van den Bossche ziet de bui al hangen. Al de Gentenaars die zich de voorbije tijd tegen de graaf hebben gekeerd mogen rekenen op een identieke behandeling. De Witte Kaproenen moeten ervoor zorgen dat de graaf niet meer in Vlaanderen kan komen. De enige manier om zijn terugkeer te beletten is een algemene burgeroorlog. Tijdens het voorjaar van 1380 breken de Witte Kaproenen dan ook uit hun Gentse cocon om overal te lande oproer te gaan stichten. Pieter van den Bossche en zijn medestanders Jan Bolle, Raso van Liedekerke, Jan de Lannoy, Arnold de Clercq, kastelein Van Herzele en Pieter De Winter storten Vlaanderen in de chaos van de rebellie. Overal te lande verspreiden hun manschappen zich over het platteland om de leenhoven van de adel aan te vallen en te gaan beroven. Die laten zich natuurlijk niet doen en zorgen voor hevige represaillemaatregelen. Weerwraak lijkt wel het codewoord te zijn bij de edellieden. Ze roepen hun vrienden uit Brabant en Henegouwen ter hulp, het adellijk leger komt onder het bevel van Lodewijk van Vlaanderen, de onwettige zoon van onze graaf. Andere aanvoerders zijn Jacob van Werchin, Hugo van Antoing (de kastelein van Gent) en Wouter van Edingen. Zo vinden ze het er niet beter op dan het gemeen te straffen met een algemene vernieling van de korenmolens en het weggagen van de buitenlandse kooplieden. De edelen verdelen zich in verschillende bendes en bezetten de steden Oudenaarde, Gavere, Aalst en Dendermonde van waaruit ze hun fameuze uitvallen organiseren, tot groot verdriet van het gemeen. In Vlaanderen is er nergens nog veiligheid, iedereen jong en oud, grijpt naar de wapens. Het verval van de koophandel, de ambachten en het handwerk is hallucinant. In Brugge, Kortrijk, Ieper en Rijsel staat de handel zo goed als stil. Honderden vreemde kooplieden verlaten Vlaanderen om zich in Antwerpen of Dordrecht te gaan vestigen. In Brugge en Ieper zijn heel wat burgers het

niet eens met de zeer schadelijke acties tegen hun graaf. Of ze nog op zijn steun zullen mogen rekenen zal ongetwijfeld een problematisch verzoek zijn. Het hek is van de dam, het blijft wachten op de weerbots die Lodewijk van Male in petto houdt.

De schade aan de koophandel is niet te overzien

7 april 1380. De graaf dringt Vlaanderen binnen via de Leie. De landbouwers die op dat moment druk bezig zijn met hun landarbeid zijn er aan voor de moeite en sterven door een kwestie waar ze niets mee te maken hebben. Niet veel later dringen de grafelijke troepen leper binnen, uiteraard met de hulp van sympathiserende poorters. Op zijn bevel worden er direct 700 Gentsgezinde inwoners ter dood gebracht. Daarna trekken de troepen zich terug naar Rijsel waar Lodewijk van Male wacht op extra versterkingen uit Duitsland, Picardië en Bourgondië. De Witte Kaproenen zijn op snelheid gepakt en schakelen een tandje bij met extra aanvallen op kastelen en hun adellijke bewoners. Ook in leper reageren ze furieus op het bloedbad bij hun inwoners. Voor- en tegenstanders troepen samen. De burgerij en de vrienden van de graaf verzamelen zich voor de deuren van de Sint-Maartenskerk en stellen zich onder de banier van de grootbaljuw. In de parochie van Sint-Jan blaast het gemeen de oorlogstrom, ze krijgen de steun van de wevers en de volders van Brielen en stellen zich in een kolkende atmosfeer op onder leiding van de Gentgezinde Jacob Van der Berst. Het komt tot een ongemeen harde confrontatie tussen beide kampen. Wanneer de kleine neringen zich aansluiten bij Van der Beerst is het pleit snel beslist; leper behoort nu officieel tot het Gentse kamp.

De nederlaag van de leliaards in leper zorgt voor een definitief kantelmoment van de gemeenten in de richting van de Gentenaars. Die ommezwaai gebeurt in Brugge echter niet zonder de nodige dramatiek. Daar krijgen de Bruggelingen aanvankelijk een afkeer van deze burgeroorlog. De schade aan de koophandel en de nijverheid in Vlaanderen is niet te overzien. Hoe moet het nu verder hier in deze stad waar kooplieden uit 17 landen hun woning gevestigd hebben? De meningen zijn begrijpelijkerwijze verdeeld. De rijkste burgers, de vreemde kooplieden en wie iets te verliezen heeft willen natuurlijk in vrede leven en kiezen de zijde van de graaf en de officiële instanties. Het gemeen volk en de oproermakers die vrezen om gestraft te worden voor hun

weerspannigheid (kijk maar wat de graaf in petto had voor hun collega's in Ieper) zijn dan wel genegen om oorlog en strijd te voeren, en dat allemaal met maar één doel: de vrijheid van het vaderland. De graafgezinden sturen enkele gezanten naar Rijsel met het verzoek of hij zijn hof niet terug zou willen houden in Brugge. En dat laat Lodewijk van Male zich geen twee keer vragen. Einde april of begin mei van 1380 meldt de graaf zich aan bij de stadspoorten, vergezeld van zijn krijgsmacht en veel van zijn edellieden. Hij wordt er door de 'goedwillige' poorters met blijdschap ontvangen en profiteert van de situatie om 500 oproermakers gevangen te zetten en ze naderhand te doen onthoofden. Deze straf veroorzaakt grote paniek bij de Vrijlaten waarvan het merendeel zich weer gaat onderwerpen aan de graaf. Lodewijk van Male heeft duidelijk en met harde hand zijn macht hersteld in Brugge en het Brugse Vrije.

Aanval op Dendermonde

4 mei 1380. In Gent zijn ze natuurlijk verbijsterd over de houding van het officiële Brugge en de dood van honderden van hun medestanders. Raso van Liedekerke en zijn mannen reageren met een aanval op de vesting van Dendermonde. Ze worden er door een Duits garnizoen op de vlucht gedreven en verliezen er 50 Witte Kaproenen en hun standaard. Aalst lijkt dan een gemakkelijker eitje om te pellen. Daarna hernemen de Gentenaars het beleg van Dendermonde. De gemoederen blijven verder oplopen tijdens de meimaand van 1380. Een duizendtal Gentse wevers valt op 30 mei via de Boeveriepoort binnen in Brugge. Dat gebeurt natuurlijk dankzij intern verraad. Ze zijn in het gezelschap van misnoegde Bruggelingen en Vrijlaten, vooral wevers. De textielmannen stellen zich in slagorde op aan de Vrijdagmarkt en eisen er brutaal de afbraak van de Gentpoort. Dit als straf en vergelding omdat de Bruggelingen hun woord hebben gebroken en de graaf weer aangetrokken hebben in hun stad. Gent is en blijft de grootste stad van Vlaanderen en enkel daar kan de graaf zetelen. Ze lijken plots vergeten dat hun eigen halsstarrigheid de oorzaak geweest is van zijn vertrek. Hun actie getuigt natuurlijk van een grote verwaandheid die de Bruggelingen allerminst kunnen smaken. Van alle hoeken en kanten stormen hele horden pelsbewerders, makelaars, visverkopers en vleeshouwers als briesende leeuwen toe. Terwijl ze de grafelijke standaard met zich meesleuren vallen ze de Gentenaars op het lijf. De verwijzing naar de leeuw heeft veel te maken met de wetenschap dat de Brugse ambachtslieden zich nu plots gaan vereenzelvigen met de

klauwaards en maar blijven roepen en tieren van 'Vlaanderen de leeuw'. Het bizarre van het gebeuren is dat de Gentenaars zich eveneens de titel van 'klauwaards' toe-eigenen en de Bruggelingen als zijnde leliaards naar de verdoemenis wensen. Dit zinloos op elkaar inhakken eindigt met de dood van 600 Gentenaars, daarbij vliegen er nog eens 300 achter de tralies.

Lodewijk belooft een totale vergiffenis

1 juni 1380. Twee dagen na het debacle in Brugge slagen de Gentenaars er in om Dendermonde in brand te schieten en in te nemen. De edellieden hebben rond die tijd een leger gemobiliseerd ter hoogte van Cassel. Hun target is Poperinge. Deze stad heeft zich aangesloten bij het Gentsgezinde Ieper. Reden genoeg voor de leliaards om Poperinge te overrompelen en te verwoesten. Het blauw bloed komt echter van een kale reis terug. De edelen worden er door de Poperingenaars en Ieperlingen zo hard onthaald dat ze zich wel verplicht zien om na groot verlies van manschappen op de vlucht te slaan. De wethouders van Brugge en het Brugse Vrije doen ondertussen wat ze kunnen om een einde te maken aan de dramatische burgeroorlog die Vlaanderen letterlijk verscheurt. Ze sturen brieven naar Gent en spreken schone woorden tegen de graaf. Of de inwoners zich daar eventueel zouden willen verzoenen met de graaf en vice versa? Het kan het begin zijn van de vrede en als de Gentenaars dat ook willen, dan zijn ze graag bereid om voor hen te bemiddelen. Dat de situatie precair is zien we ook aan de Gentse plannen. Na de inname van Dendermonde willen ze nu de poorten van Brugge gaan verbrijzelen om er de graaf en zijn vrienden te verjagen. Een stoutmoedig plan dat de graaf wel tot enige toegevingen moet nopen. En wat heeft Gent te verliezen om eens te praten? Het magistraat van Gent laat zich opportunistisch overhalen en stuurt enkele gezanten naar Brugge om mee te onderhandelen. De graaf belooft in ruil voor deze geste al direct op bezoek te komen in Gent. Hij zal dat doen nadat hij zijn bedevaart naar Onze-Lieve-Vrouw van Aardenburg heeft afgewerkt. Op 19 juni begroeten de Gentenaars enigszins verrassend hun graaf met een soort van goedgezindheid. De drie partijen zijn meteen bereid om zich te schikken in een regeling en de vrede van vorig jaar te vernieuwen. Lodewijk van Male belooft een totale vergiffenis aan allen die tegen het grafelijk gezag hebben gezondigd. De partijen kunnen even herademen. Of de vrede een lang leven zal beschoren zijn is een open vraag. De

gemoederen zijn dermate verwilderd, de uitgesproken beledigingen waren zo pijnlijk dat die nu onmogelijk uit de geesten kunnen verdwenen zijn.

8 augustus 1380. Opperbaljuw Goossen De Wilde wil de Brugse wevers straffen die op 30 mei de zijde van de Gentenaars hebben gekozen. Ze zijn volgens hem medeverantwoordelijk voor het aangerichte bloedbad aan de Vrijdagmarkt en verdienen een sanctie omwille van hun weerspannigheid. De wevers krijgen het expliciet verbod om nog verder wapens bij zich te dragen. Enkele edellieden die zich aan dezelfde feiten bezondigden gaan vrijuit. En dat is voldoende om weer het vuur aan de lont te steken. De Brugse wevers komen op straat om zich te revancheren op de lokale adel. Afspraken en beloften zijn in die tijd gewoon niemendalletjes, de gemoederen krijgen nu eenmaal nooit de tijd om helemaal te gaan liggen. De Witte Kaproenen die zich in Gent wel noodgedwongen gedimd moeten houden zien uiteraard in de Brugse discriminatie een perfect alibi om terug in de wapens te lopen. Ze beschuldigen Lodewijk van Male prompt van woordbreuk; een kwijtschelding is een kwijtschelding. Punt. Hun klachten doen heel Vlaanderen ontwaken: Gent, Ieper, Kortrijk, Tielt, Deinze en Roeselare verenigen zich direct tot een solidair front tegen hun onbetrouwbare graaf.

Jan Bolle heeft andere plannen

Een nieuwe fase in de burgeroorlog breekt aan. Om ook Diksmuide in het rebellenkamp te brengen, sturen de Gentenaars Jan Boele naar Ieper en Kortrijk. Hij is op zoek naar hulpbenden die zich moeten komen presenteren op de baan van Roeselare. Lodewijk van Male neemt direct de nodige tegenmaatregelen. Hij roept de Bruggelingen en de Vrijlaten te wapen en vertrekt met hen naar Torhout waar hij ook de steun krijgt van duizenden bewoners uit Veurne, Nieuwpoort en Sint-Winoksbergen die de soloslim-acties van de drie grote steden spuugzat zijn. Dat er eens kan afgerekend worden met het monopolie van de lakennijverheid in Gent, Brugge en Ieper speelt daar natuurlijk ook zijn rol bij. De grafelijke zijde kiezen zal de Westhoek naar eigen gevoelens zeker geen windeieren leggen. Samen met ridders uit Artesië, Brugge en Henegouwen stelt bevelhebber Lodewijk van Vlaanderen zich op ter hoogte van Torhout. Aan dit verzamelpunt maken ze de nodige voorbereidingen om Ieper tot

gehoorzaamheid te dwingen. Een deel van de leperse milities (Gentse rebellen) is op weg naar Woumen waar ze met de steun van hun stadsgenoten een charge zullen uitvoeren om Diksmuide in hun kamp te krijgen. Pieter van den Bossche verlaat Gent aan de zijde van 9.000 strijdbare mannen. Hun collega's Arnold Declercq en Jan Bolle laten leper achter met hun 8.000 Gentenaars en nog meer andere leperse milities met de bedoeling zich bij elkaar te voegen. De geplande samensmelting van beide legers zou wel eens noodlottig kunnen zijn voor de graaf. Gelukkig voor hem heeft Jan Bolle andere plannen. In plaats van zich aan te sluiten bij de mannen van Pieter van den Bossche trekt een overmoedige Bolle rechtstreeks naar Torhout om er de grafelijke troepen in de pan te hakken. Zijn roekeloosheid zal hem duur te staan komen. Het leperse leger loopt zich vast in een hinderlaag en krijgt een duchtige pandoering. De kronieken hebben het over 1.200 gedode Gentenaars en evenveel leperlingen. De rest vlucht halsoverkop naar Roeselare en Kortrijk. Jan Bolle strandt met een deel van de vluchtelingen binnen de stad van Kortrijk. Hij denkt hier de veiligheid te hebben teruggevonden. Nog maar eens een flagrante misrekening. Zijn kompanen beschuldigen hem prompt van verraad en hij wordt door de moorddadige Gentenaars in stukken gehakt. Alweer een triest dieptepunt in onze Vlaamse geschiedenis.

De fameuze veldslag van Woumen

27 augustus 1380. Na de goede uitkomst van de veldslag in Torhout richt de graaf zijn pijlen op de regio Diksmuide. De stad moet ontzet worden van de opstandelingen. De confrontatie vindt plaats tijdens de fameuze slag van Woumen. En weer trekt Lodewijk aan het langst eind. De Gentenaars en de leperlingen verliezen nog eens 5.000 mannen. Om u een idee te geven van de grootschaligheid van de veldslag: de opstandelingen lieten 200 wagens vol met levensmiddelen achter op het slagveld, al die proviand naast enkele kuddes runderen en schapen zijn voldoende om het grafelijk leger veel dagen na elkaar te voeden. De roof is zo groot waardoor heel wat materiaal in Brugge belandt. Die dagen kunnen de poorters hier een os kopen voor 12 stuivers, een varken voor 7 stuivers en een schaap voor 3 stuivers. Een aantal Bruggelingen die zich verdienstelijk getoond hebben op het slagveld in Woumen worden tot ridder geslagen. Onder hen Boudewijn Devos, Mattheus vander Schatille en François van Haveskerke.

'Geen twee zonder drie', moet de graaf wel gedacht hebben. Na het succes in Woumen wil hij nu de puntjes op de i plaatsen in het rebelse Ieper. De ingezetenen hier zien een beleg allerminst zitten en kiezen voor een spontane overgave. Ze sturen 300 notoire poorters de stad uit met de sleutels van de stad en met een smeekbede om genade. De graaf staat die toe. Tot hij en zijn leger binnen de vestingmuren getrokken zijn. Dan spreekt hij andere taal. Kroniekschrijver Froissart maakt hier melding van het feit dat Lodewijk van Male hier in Ieper binnendringt met 60.000 man, bestaande uit Bruggelingen, Vrijlaten en een sterke hulpbende van de graaf van Namen.

Ik geloof er niet veel van. Hij laat onmiddellijk 300 van de voornaamste poorters in de kettingen klinken maar zet vooral een groot getal wevers in de gevangenis. 700 onder hen bereiken niet eens de cel want ze worden aanstonds onthoofd. 1.400 anderen vliegen naar Brugge waar ze hetzelfde lot ondergaan. 400 textiellieden worden verbannen naar Douai en Orchies. En nog blijken zijn wraakgevoelens niet geblust. Lodewijk van Male geeft het bevel om de stad aan zijn vier hoeken in brand te steken en roept daarna het magistraat bijeen: voortaan zullen bestuur en inwoners van Ieper hun wettelijke heer eerbiedigen, zoals het hoort. De burgerij van Kortrijk zit al evenveel op eieren en vreest de doodstraf. Ook daar schikken ze zich nederig naar de wensen van de graaf die hier 'slechts' 300 gijzelaars uitkiest.

Positieve reacties uit Frankrijk

2 september 1380. Lodewijk, ferm aangemoedigd door de goede resultaten van zijn campagne, begint nu aan een beleg van de stad Gent. Hij bezet deze stad langs de Brugse en de Kortrijkse poort. Naar men zegt wil hij de vermaarde stad helemaal verwoesten. Dergelijke grote agglomeratie in een compleet gesloten tang stoppen is hoe dan ook met zijn flink uit de kluiten gewassen leger niet mogelijk. De graaf kan onmogelijk beletten dat de Gentse binnenstad aan voorraden blijft geraken. De toekomst van de Vlaamse gemeenten ligt nu in de handen van de Gentenaars die zelf wel kunnen bogen op roemrijke herinneringen. De leenmannen van Mechelen en de Brabanders trekken zich alvast terug uit het beleg omdat ze weigeren de Gentenaars te bevechten. En ook vanuit Luik klinkt er sympathie uit hun boodschappen aan de belegerden.

Gent moet zich meer solidair tonen met de koning van Frankrijk. Het leen Vlaanderen kan uitstekend leven onder de hoede van de Franse koning. Dat zal vermoedelijk de reden zijn waarom het Gentse stadsbestuur enkele boodschappers op weg zet naar Parijs. Uiteindelijk hebben ze enkel maar de wapens opgenomen om hun eigen vrijheden te verdedigen.

Koning Karel V reageert positief op de Gentse boodschap. Hij wil niets liever dan een Vlaanderen in vrede. Het bestuur van de Franse kroon is altijd al een wespennest geweest. Na veel vallen en opstaan is Karel op 46-jarige leeftijd uitgegroeid tot een gelouterde monarch die maar al te goed beseft dat oorlogen en burgerlijke tweespalt nergens goed voor zijn. Spijtig genoeg woekert er in zijn lichaam een ongeneeslijke ziekte die hem bedreigt met een naderende dood. Karels relatie met de graaf van Vlaanderen is nooit goed geweest. Zijn ziekte heeft hem de voorbije maanden tegengehouden om Lodewijk van Male in het gareel te houden. De Franse koning overlijdt op 16 september 1380 en tijdens de laatste dag van zijn leven voert hij nog een laatste correctie door: hij geeft het bevel om de onterechte schattingen die hij en zijn voorgangers altijd gelegd hebben op de Franse (en dus ook op de Vlaamse) gemeenten af te schaffen. Na zijn dood blijft er van zijn bevel niets over. De hertogen van Bourgondië, Berry, Anjou en Bourbon vechten om de Franse kroon over te nemen. Eén onder hen steelt zelfs de koninklijke schatten. Jammer genoeg is er niemand bij die nog geïnteresseerd is om het bevel van de dode koning ter harte te nemen. Dat machtsvacuüm in Frankrijk zorgt natuurlijk voor gunstige omstandigheden voor de graaf van Vlaanderen die zich nu door niets of niemand meer geblokkeerd ziet. Robrecht van Namen sluit zich aan bij het beleg van Gent en ook het aantal ridders uit Artesië en Henegouwen zijn op zoek naar eeuwige roem bij de verovering van de stad Gent. Hun manschappen dromen al van de rijke buit die hier zal kunnen geroofd worden.

Het sterke kasteel van Ename

Lodewijk van Male wijzigt zijn aanvalsplan. Zijn kamp verhuist van de Drongense meersen aan het zuiden van de stad naar het noorden van Gent. Zo kan hij de toelevering vanuit het land van Waas blokkeren en de as Gent-Brabant sluiten. De inwoners van Gent durven het niet aan om genade te vragen. Ze weten goed genoeg wat dat betekend heeft in

leper. De poorters brengen alle beschikbare hulpmiddelen bijeen. Alle mannen tussen de 15 en de 60 jaar moeten de wapens opnemen. Geweld zal met geweld gekeerd worden. Er komt extra geschut op de vestingen. Stedelingen uit Luik en Brabant die het ook niet gezien hebben op de adel bieden hun hulp aan. De Gentenaars laten zich duidelijk niet intimideren door al dat volk aan de buitenzijde van hun stadsmuren. Pieter van den Bossche, Raes Van Herzelee, Arnold Declercq en Jan de Lannoy laten zich gelden. Net zoals Jacob Van der Berst die leper achterliet om te komen helpen met de verdediging van Gent. Target zijn de plekken waar de graaf nagelaten heeft om soldaten te posteren. Een bende stropende Gentenaars durft het tijdens het beleg van hun stad aan om Aalst te gaan veroveren. Dat lukt niet van de eerste keer, maar de tweede poging van 6 oktober is wel raak. Drie dagen later veroveren 12.000 Witte Kaproenen Dendermonde en korte tijd later het sterke kasteel van Ename. Daarna richten de Gentenaars hun pijlen op het verwijderde Geraardsbergen waar ze binnengelaten worden door de inwoners. Dat levert hen een vreselijke wraak op van de heer van Edingen, de maarschalk van Vlaanderen die de stad opnieuw inneemt en op een ongeziene manier tekeer gaat tegen de ingezetenen. Het regent er martelingen en opknoppingen. Tot de wanhopige poorters zelf in de tegenaanval gaan. Slechts drie leliaards kunnen er aan de slachting ontkomen. De maarschalk is er een van.

Zware gevechten aan de Brug van Langerbrugge

23 oktober 1380. Bij het naderen van de winter trekt Arnold De Clercq naar Oudenaarde. Hij slaagt er in om een deel van de bezetters te verschalken. Ter hoogte van de abdij van Ename loopt de Gentse leider op 25 oktober echter in een hinderlaag van 600 leliaards en talrijke voetboogschutters die daar door de heer van Edingen werden verenigd. Arnold De Clercq en heel veel van zijn wapengezellen (11.000?) bezwijken er onder de grote overmacht. Zijn lijk wordt naar het grafelijk kamp gezonden waar ze het hoofd van de romp scheiden en op een staak vastmaken zodat de Gentenaars het kunnen 'bewonderen'. De nederlaag en de dood van De Clercq brengen in elk geval nieuwe moed voor graaf Lodewijk van Male die nu al twee keer zijn tanden heeft stukgebeten op de versterkingen van Langerbrugge. Eind oktober worden de aanvallen tegen Gent nu nog verbeterener en veelvuldiger.

November 1380. Er wordt gevochten van de ochtend tot de avond. De brug van Langerbrugge vormt het mikpunt van de ene na de andere aanval. De Gentenaars bieden dapper weerstand waardoor de Ieliaards niet de minste progressie boeken. Tot plots, in het midden van een nacht de mannen van Raes van Herzele en Pieter van den Bossche uitbreken en helemaal onverwacht op de huid van de belegeraars vallen. Ze krijgen daarbij de hulp van een deel burgers uit de parochies van Sint-Michiels en Sint-Jacobs. De Gentenaars doden tijdens deze charge de aanvoerder van de Brugse Ieliaards Judoc van Halewijn. Voor Lodewijk van Male is het genoeg geweest, temmen zal hij die Gentenaars nooit. Op 11 november biedt hij hen de vrede aan. De winter maakt verder oorlog voeren onmogelijk. De Gentenaars zeggen geen 'neen'. Dus verbindt hij er zich nog maar eens toe om iedereen een algemene vergiffenis te schenken, meer specifiek aan de opstandige burgerij. Hij belooft hun leven, hun goederen en hun vrijheden te eerbiedigen. En zo eindigt het beleg van Gent nog op diezelfde 11de november. Veel meer dan een winterpauze is het echter niet. De veldtocht van 1380 eindigt tenslotte met de val van Geraardsbergen waar Wouter van Edingen zich opnieuw meester maakt van de stad.

Brand in de voorsteden van Kortrijk

De rust zal maar enkele weken aanhouden. De graaf pookt al in januari 1381 de Bruggelingen op om de goederen die de Gentenaars vorig jaar in hun binnenstad geroofd hebben en die ze momenteel openbaar aan het verkopen zijn, terug te vorderen. Die van Gent denken er nog niet aan. En dat zorgt in de februari maand voor verhitte gemoederen. Lodewijk heeft tegen die tijd ook al een deel Gentse goederen die zich in Brugge bevonden laten aanslaan. Op 24 februari herbegint de ellende met een Gents offensief. Ze trekken met een grote krijgsmacht naar Ieper die ze terug onder controle krijgen, het vuur van de oproer ontbrandt weer helemaal. Die van Gent versterken Deinze en verwoesten de hele buitenomgeving van Kortrijk. Ze stellen Raso Mulaert aan als hun ruwaard of bestuurder en die laat al onmiddellijk afroepen dat al diegenen die een ridder kunnen doden of vangen een beloning van 2 pond mogen verwachten. Een schildknaap of een gewone edelman is goed voor 1 pond. Dat resulteert in een heksenjacht, aangevuurd door geldzucht. Verscheidene edellieden worden gedood, onder hen Simon Rym een man van groot gezag. Tijdens het voorjaar van 1381 schiet de troepenopbouw

weer op gang. Raso Mulaert verdeelt zijn stadsgenoten in vijf legerbenden en zendt die naar Dendermonde, Geraardsbergen, Kortrijk, Deinze en de Vier-Ambachten. De voorstad van Kortrijk wordt verbrand, de Vier-Ambachten verwoest, het Land van Waas (met uitzondering van Beveren en Rupelmonde) valt in Gentse handen. Aalst krijgt een sterk Gents garnizoen op zijn dak terwijl Geraardsbergen ook onder hun controle komt. Van zowat overal roept Mulaert de bannelingen en weggestuurde misdadigers terug en dat zijn mannen die alleen maar kwaad bedrijven. Ondertussen mobiliseert graaf Lodewijk een leger van 20.000 man in Brugge. Hij trekt er rond 10 mei 1381 mee op richting Nevele waar hij de confrontatie wil aangaan met een leger van 6.000 man onder het bevel van Raso van Herzeele en Jan De Lannoy. Er ligt een ander Gents leger van ook al 6.000 manschappen in de kasselrij van Kortrijk. Hun aanvoerder Pieter van den Bossche vertrekt direct in de richting van Nevele om bijstand te verlenen.

De dramatische slag van Nevele

13 mei 1381. Een verwaande Raso van Herzeele vindt het niet belangrijk om Van den Bossches komst af te wachten en wil het klusje zelf klaren. Hij verdeelt zijn leger in drie groepen die zich klaar maken om strijd te leveren. Aan de overzijde plaatst Lodewijk zijn leger in de vereiste slagorde van vijf legerscharen. In de eerste schaar lopen de Bruggelingen onder het bevel van de heer van Gistel en zijn broers. De slag brandt los met een hevig geweld van weerskanten. De Gentenaars scanderen 'Gent! Gent!', de krijgslieden van de graaf roepen onophoudelijk 'Vlaanderen de Leeuw!', terwijl ze als razenden inhakken op de Gentenaars. De ruitery van de Ieliaards doorbreekt met groot geweld de verdediging van de rebellen. Met drie tegen één zijn die natuurlijk geen partij voor de graafgezinden. Pieter van den Bossche aanschouwt dit bloedig gevecht van op geruime afstand. De moerassige grond maakt het voor zijn leger onmogelijk om zich toegang tot het strijdtoneel te verschaffen. Een deel Gentenaars daar in Nevele houdt de strijd voor bekeken en slaat op de vlucht naar het dorp. Een hachelijke vlucht dwars door de velden en de straten van het stadje. Ze zoeken de veiligheid op van de lokale kerk.

Tijdens hun terugtocht leiden ze ononderbroken verliezen. En ook het idee van zich te verschansen in het kerkgebouw is desastreus. Graaf Lodewijk laat de kerk in brand steken. De gevluchte Gentenaars binnenin

verliezen in deze ijselijke brand hun levens. Jan de Lannoy zit met enkele van zijn kompanen in de klokkentoren. Terwijl het vuur naar boven raast roept en tiert en belooft hij wel gouden bergen voor wie hem kan redden. Aan de buitenzijde kijken ze zijn hachelijke toestand spottend aan. De hitte is ondertussen zo immens dat De Lannoy zich verplicht ziet om uit het raam te springen. Enkele seconden later wordt zijn verbrijzeld lichaam nog een keer doorboord door vijandelijke lansen en pieken. Raso van Herzele die nog geprobeerd had om de kerk te beschermen wordt vechtend doodgestoken. Andere Gentse kapiteinen zoals Jan Van Der Elst, Jacob Van Der Berst en Matthys Colmyn die in de kerk bleven worden er door het vuur verslonden. Van de 6.000 Gentenaars hebben er nauwelijks 300 de slag van Nevele overleefd.

Een hartverscheurende boodschap

Voor Pieter van den Bossche zit er niet veel anders op dan naar Gent te gaan met de hartverscheurende boodschap dat er 5.700 stadsgenoten afgemaakt werden te Nevele en dat hij te laat gekomen is om dat te voorkomen. De inwoners reageren ontzet en geven van den Bossche aanvankelijk de schuld van deze nederlaag. Het ziet er zelfs een ogenblik naar uit dat ze hem zullen lynchen. Het gerucht dat Raso van Herzele de Gentse zaak verraden zou hebben redt uiteindelijk zijn vel. De nasleep van de gebeurtenissen in Nevele is al even bloederig. Graaf Lodewijk begeeft zich met zijn volk naar Deinze. Omdat de meeste inwoners hier naar Gent zijn gevlucht vindt hij het nodig om de stad plat te branden. Een gelijkaardig scenario speelt zich later af in de Vier-Ambachten. De Gentenaars hebben net zulke lelijke manieren. Ze wreken zich met plundering en brandstichting in Eeklo, Ursel, Aalter, Maldegem en Male waarop ze volgeladen met buit terugkeren naar hun thuisstad. Ze sleuren ook menselijke buit met zich mee. 26 gevangen Bruggelingen en Vrijlatten zullen het debacle van Nevele met hun leven bekopen. Op de markt in Gent gaan de poorters hen als wildemannen te keer met hamers en stokken. Hun onmenselijke dood is zowat het schandaligste wat die van Gent tot zover hebben getoond. De volksfurie gaat in de junimaand nog altijd niet liggen. 15.000 Witte Kaproenen vallen binnen in het Brugse Vrije op zoek naar paarden, koeien, schapen en andere buit. De gesneuvelde kapiteins krijgen vervangers: Jacob De Rycke en Wouter Huessyn. De burgeroorlog ontgaat in een onvervalste verdelgingskrijg waarbij ook de edelen niets of niemand sparen. Ze vallen binnen in de Vier-Ambachten en

laten er geen dorp en huis ongeschonden. De inwoners van Hulst en Assenede slaan in paniek op de vlucht richting Zeeland.

De schizofrenie groeit ten top

Juli 1381. De wethouders en de meeste notabelen van Gent proberen op alle manieren een einde te maken aan deze ellendige en uitzichtloze burgeroorlog. Ze zoeken naar manieren om tot vrede te komen met de graaf. De Witte Kaproenen vrezen dat zij de pineut zullen zijn bij een eventuele verzoening en weigeren om in te gaan op de voorwaarden van Lodewijk van Male. Hun machtspositie is nochtans al flink afgekalfd. Alleen Geraardsbergen staat nog onder hun bevel en aan die heerschappij zal de graaf binnenkort een einde maken. Hij stuurt zijn bloedverwant Wouter van Edingen, een moedige ridder van amper twintig jaar met een talrijke krijgsmacht van Bruggelingen, Vrijlaten en Ieperlingen naar Geraardsbergen waar het niet lang duurt voor ook hier de Gentenaars buitenvliegen. Dat gebeurt op 6 juli 1381. Een gelijktijdige bestorming op veertig verschillende plekken breekt de stad nog voor de middag open. De graafgezinden sparen niemand. Tussen het brandend puin van Geraardsbergen ontpopt zich een moordpartij waar wel 5.000 burgers door het vuur of het zwaard om het leven komen. Bevelhebber Willem Rynvisch wordt gevangengenomen en onthoofd.

Terwijl Wouter van Edingen aan het werk is in Geraardsbergen rukt Lodewijk van Male met zijn eigen leger op naar Gent. Hij positioneert zijn volk tussen de Brugse en de Brusselse poort en begint aan een nieuwe belegering. Editie 1381 als het ware. Zelf houdt hij zijn verblijf in de abdij van Nieuwenbosch te Heusden waar hij de zegepralende ridder Wouter van Edingen met grote vreugde verwelkomt. Vanuit Namen krijgt hij nog extra ondersteuning van Robrecht van Namen en zijn troepen. De Gentenaars beginnen warempel te vrezen voor deze verenigde krijgsmacht. In hun binnenstad groeit de schizofrenie ten top. De bewering van Jacob De Rycke dat Lieven Walrave, de deken van de wevers van plan is om de stad aan de graaf over te leveren is op zich al voldoende voor de Witte Kaproenen om Walrave op te pakken, tot de dood te veroordelen en de man te onthoofden. De decapitatie gebeurt voor de kerk van Sinte-Pharaïldis. De weduwen van wie hun man gesneuveld is in Nevele zien in de gedode man de oorzaak waarom Raso van Herzele er alleen voor stond tegen het leger van de graaf. Ze sleuren

zijn lijk door het slijk van de straten en versterken daarmee ongetwijfeld de apocalyptische aanblik van dit verwilderde en bandeloze Gent.

Hinderlaag van de Witte Kaproenen

18 juli 1381. Na verscheidene uitbraakpogingen slagen de Gentenaars er vandaag in om hun aartsvijand Wouter van Edingen te doden. Hij loopt in een hinderlaag van de Witte Kaproenen. Ze sleuren zijn lijk binnen in de stad om het kadaver tenslotte voor 750 gulden te verpatsen aan zijn familie in Edingen. Graaf Lodewijk van Male is er het hart van in en breekt het beleg van Gent op. Hij stuurt sterke garnizoenen naar Oudenaarde, Gavere, Dendermonde, Kortrijk en andere plaatsen en keert zelf in alle staten terug naar Brugge. Hij zweert bij hoog en bij laag dat hij zich op een verschrikkelijke wijze zal wreken op deze weerspannige Gentenaars. Hij stuurt gezanten naar alle windstreken met de expliciete vraag om geen levensmiddelen meer op te sturen naar Gent. Daar krijgt hij enkel in Brabant en Henegouwen een positieve respons op. Wanneer de Gentenaars gewaar worden dat er vanuit die regio's geen levensmiddelen meer aankomen ontsteken ze andermaal in woede. Onder het bevel van Gillis De Vuldere stormen ze naar Tielt voor een nieuwe ronde plunderen en brandstichten. Enkele abdijen, de stad Axel en de Vier-Ambachten delen wat later in de brokken. De Gentenaars keren met een aanzienlijke buit terug naar hun stad.

Begin augustus 1381. De edellieden komen vier dagen lang de Gentenaars uitdagen tot een gevecht. Ondanks aanhoudende provocaties aan de Brusselse poort blijven de inwoners nochtans binnen. Het lijkt er op dat hun trotse houding wat aan het slinken is. De hongersnood in de stad wordt stilaan problematisch en voedt de roep om vrede bij de burgers. De 18de verzoeken ze om een gesprek met de graaf en een vrijgeleide voor hun gezanten. Iets wat Lodewijk toestaat maar alweer gooien de Witte Kaproenen roet in het eten en willen ze niet onderhandelen aan de gestelde voorwaarden. De hoop op vrede wordt nog maar een keer de grond ingeboord. Een signaal voor de edellieden om de hele omgeving van de stad in brand te steken. Een Gentse aanval op Deinze wordt op 25 oktober afgeslagen door een bende boogschutters van Brugge en het Brugse Vrije. Op die manier loopt het jaar 1381 af in een sfeer van verwoestingen en schermutselingen.

Is er een toekomst met Filips van Artevelde?

De winter 1381-1382 kondigt zich zorgwekkend aan. De burgers van Gent zijn de miserie en de oproer mee dan moe en ze kijken met beschuldigende vinger in de richting van de Witte Kaproenen. Waar heeft de dwaasheid van Jan Hyoens hen nu naartoe gebracht? De goede lieden leven in verdrukking, hun stad wordt bestuurd door kwaadaardige elementen die niet in staat zijn om deftig oorlog te voeren en evenmin capabel zijn om vrede te zoeken. Het slechtste is natuurlijk de wetenschap dat er geen betering zit aan te komen. Het arm volk zit zonder werk en zonder brood. Schrijnende toestanden die zorgen voor diverse opstanden. De hunker naar de tijd van Jacob van Artevelde leeft als nooit tevoren. Die zou de oproer absoluut gestild hebben en al zeker gezorgd hebben voor vrede!

24 januari 1382. Pieter van den Bossche beseft dat er grote problemen op komst zijn als hij er niet in slaagt om de Gentenaars te kalmeren. Misschien ligt er een oplossing bij de zoon van Jacob van Artevelde? Zou Filips van Artevelde (42) niet bereid zijn om het opperbestuur van Gent in handen te nemen? Filips leeft na de trieste dood van zijn vader een afgezonderd leven bij zijn echtgenote en zijn moeder en heeft zich nooit ingelaten met enige bestuurszaken in zijn stad. Hoewel hij zeer volksgezind is en de Gentenaars een groot vertrouwen hebben in zijn persoon. Hij mankeert nochtans zijn vaders bekwaamheid en behendigheid om een goed bestuurder te zijn. Filips slaat in eerste instantie het aanbod af. Het volk is veel te nerveus en te ongedurig. Zijn vader heeft aan den lijve ondervonden waar deze nervositeit naartoe kan leiden. Van den Bossche blijft aandringen. Dankbaarheid moet hij inderdaad niet verwachten, het algemeen welzijn moet nu prioritair zijn. De stad verkeert in groot gevaar en Filips is voorbestemd om hun prachtige stad in zijn vroegere glorie te herstellen. Pieter van den Bossche kan nog niets beloven maar wel een 'visseltje smijten' bij het volk of ze Artevelde junior eventueel zouden zien zitten als hun nieuwe leider. Filips geeft enigszins met tegenzin toe dat hij deze vraag eens mag lanceren. Ze zien wel. Het toegestroomde volk op de grote markt reageert meteen enthousiast op het voorstel van Pieter van den Bossche. Filips laat zich voor een eerste keer zien maar twijfelt nog altijd. Pieter van den Bossche en de dekens van de ambachten dringen nog eens aan. 'Of hij het ambt van ruwaard of opperbestuurder op zich wil nemen?' Na wat aandringen

accepteert Filips van Artevelde de uitdaging. Hij zweert de voorrechten van het volk te respecteren en daarna ontvangt hij de eed van trouw van de dekens en de overheden, en natuurlijk ook van de Gentenaars zelf. Filips, als nieuwe leider van de opstandelingen vangt zijn bestuursmandaat aan met een wrede en niet verschoonbare daad: hij laat tien notoire burgers onthoofden omdat ze zich altijd al gedistantieerd hebben van de opstand. Een zuivere drogreden, in feite gaat het om bloedverwanten van diegenen die 36 jaar geleden zijn vader vermoord hebben.

Hoe hebben ze in dat godsnaam aangedurfd?

De druk door de schaarse en dure levensmiddelen dwingt de Gentenaars om - onder de vleugels van deze Artevelde - vrede te zoeken en te stoppen met deze rampzalige oorlog. Door toedoen van de graaf van Henegouwen, de bisschop van Luik en de hertogin van Brabant gaat er een vergadering door in Harelbeke. Een Gentse delegatie van twaalf man tekent er present. Onder hen Simon Bette en Ghijsbrecht De Grutere. Het gezelschap komt tot een vredesakkoord. Op één voorwaarde echter. Lodewijk van Male zal binnen de twee weken 200 burgers naar zijn keuze uitnodigen om naar het kasteel van Rijsel te komen waar hij vrij over hen wil beschikken. Daags na hun terugkeer geven de twaalf op de grote markt in Gent tekst en uitleg over het afgesloten vredesverdrag. Dat gebeurt in aanwezigheid van Filips van Artevelde, Pieter van den Bossche, de dekens van de ambachten en een massa volk. De Grutere vertelt hoe moeilijk het geweest is om tot deze deal te komen. Hij leest de tekst van het verdrag voor, de inhoud ervan stuit op een algemeen stilzwijgen. Tot die extra voorwaarde naar boven komt. Pieter van den Bossche is furieus, hoe hebben ze het in godsnaam aangedurfd om dergelijk schandalig akkoord te ondertekenen? Hij is zo verbolgen dat hij zijn zwaard neemt en deze Ghijsbrecht De Grutere ter plekke doodsteekt. Artevelde doet niet onder. Hij doodt eigenhandig de andere verrader Simon Bette. Op die manier worden twee lofwaardige mannen in de tegenwoordigheid van het volk ter plaatse vermoord. De nieuwe ruwaard bewijst meteen dat hij wreed genoeg is om aan het hoofd van de opstandelingen te staan. De tien andere afgevaardigden slaan op de vlucht, Gent weet meteen welk vlees ze in de kuip hebben. 'De oorlog is nog niet gedaan', spreekt Van den Bossche, 'we mogen onze wapens niet neerleggen tot we de dood van Jan Hyoens gewroken hebben. Vergeet de vrede, want die is alleen

maar bedoeld om ons in de gevangenis te gooien.' Wanneer Lodewijk van Male de Gentse reactie verneemt is hij al even formeel: aan deze Gentenaars zal hij nooit nog vrede verlenen.

De verdoken dictator

Het is best verwonderlijk om zien hoe de aanvankelijk terughoudende Filips van Artevelde nu resoluut de leiding van Gent op zich neemt. De bevelen die hij in al de hoeken van de straten laat afkondigen zijn echt wel dictatoriaal te noemen. Moordenaars zullen onmiddellijk bestraft worden met de dood. Vijandschappen tussen de burgers onderling moeten in de kast tot deze oorlog voorbij is. Wie wegloopt van de strijd en daarbij niet zwaargewond is zal omwille van zijn lafhartigheid voor veertien dagen op water en brood gezet worden. Diezelfde straf is er voorzien voor het zweren, vloeken, twisten, met de teerlingen spelen in herbergen of op ontuchtige plaatsen. In algemene vergaderingen hebben arme mensen evenveel te zeggen als rijke. Hij kondigt maatregelen af om het beschikbare graan te herverdelen en aan een redelijke prijs te verkopen, zolang de hongersnood duurt. Elke burger dient een witte mouw op zijn kleed te dragen, voorzien van een geborduurde tekst 'Helpe God'. Het zijn stuk voor stuk doortastende maatregelen, alles gelijk voor iedereen waardoor Artevelde direct de sympathie wint bij het volk dat met zijn nieuwe leider wil leven en sterven. Artevelde vervangt de stedelijke ambtenaren en stelt vier nieuwe kapiteinen aan; Pieter van den Bossche, Jacob De Rycke (de deken van de wevers), Jan Van Heyst en Raso Van De Voorde. Hij promoveert Bartholomeus Coolman tot admiraal van de zeevloot en geeft hem het bevel om op zoek te gaan naar levensmiddelen in Holland en Zeeland en daarbij de vijanden op zee te bestrijden. Filips van Artevelde kiest Francis Ackerman als leider van een roversbende van 3.000 Witte Kaproenen die hier als 'buitmakers' of 'reyzers' omschreven staan. Ze moeten het platteland aflopen op zoek naar eetwaren en levensmiddelen. De rest van de ambachtsslieden moet voor Artevelde weer gewoon aan het werk.

Tot zover het voorbereidend werk van de nieuwe ruwaard. Drie Gentenaars die hier bekend staan omdat ze de graaf genegen zijn bekopen dat met hun leven. Jan De Rommere, Jan Mahieu en Jan Sleipstaf worden voor het Gravensteen onthoofd. Deze actie verbittert de edellieden die te Oudenaarde, Dendermonde, Deinze en elders in

garnizoenen liggen. Als wraak brengen ze overal grote schade toe in de Gentse buitengebieden. Filips van Artevelde stuurt zijn krijgslieden naar het kasteel van Hansbeke welke ze helemaal leegplunderen en verwoesten. Op 19 februari 1382, Aswoensdag nota bene, krijgen de Gentenaars in Zeveneken het deksel op de neus met de dood van 700 man tot gevolg. Ook in Sleidinge krijgen ze een nederlaag te verwerken. Hier sneuvelt Goossen Mulaert. Zijn verlies veroorzaakt grote droefheid binnen Gent. De edellieden blokkeren de wegen die vanuit Brabant en Henegouwen naar Gent leiden. Op die manier wordt de aanvoer van levensmiddelen tegengehouden. Graaf Lodewijk terroriseert ondertussen het Land van Aalst met zijn garnizoenen van Dendermonde. De bewoners hebben het gewaagd om heimelijk boter, kaas en brood te leveren aan de Gentenaars en krijgen daar nu de rekening voor gepresenteerd. De bende van de graaf verbrandt er alles wat voor de oorlog of tot onderhoud van het lichaam kan dienen. De landlieden die hun vruchten en oogsten geroofd zien, kunnen niet veel anders doen dan een schuilplaats te gaan opzoeken in Brabant of Henegouwen. De Gentenaars proberen met alle geweld van dien nog levensmiddelen buit te maken in de Vier-Ambachten. De aanvoer hier is echter ruim onvoldoende om de hongersnood in de stad tegen te houden. Velen sterven van gebrek. De sporadische aanvoer van brood en meel uit Holland en Zeeland is niet van die aard om de uitgehongerde poorters te verzadigen.

Gent zit op zijn tandvlees

Filips van Artevelde moet met de handen in het haar zitten. Aan welke opdracht is hij toch begonnen? Op een bepaald moment in het voorjaar stuurt hij 12.000 uitgehongerde Gentenaars onder begeleiding van Francis Ackerman naar Brussel om er te bedelen voor voedsel. Ze worden er niet binnengelaten. Na enig aandringen en ettelijke smeekbedes om medelijden laten de Brusselaars zich vermurwen om toch een lading voedsel naar buiten te brengen. Het biedt de menigte de kans om nog drie weken lang rond te zwerven zonder enige kans om in een of andere stad binnen te geraken. In Leuven lukt wat wel, de inwoners daar tonen zich mild en vol medelijden. Tijdens hun verblijf in Leuven begeven Ackerman en 10 van zijn metgezellen zich op bedelronde naar Luik. De lokale bisschop en de overheden zorgen prompt voor zoveel koren en meel dat er wel 600 wagens nodig zijn om die te vervoeren. De bisschop belooft zelfs om een goed woordje te doen bij de graaf van Vlaanderen

zodat er weer over vrede zou kunnen gepraat worden. Ackerman slaagt er zelfs in om in de gunst te komen van de hertogin van Brabant zodat die op zijn beurt ook nog eens wil babbelen met Lodewijk van Male. Francis Ackerman en zijn 600 voedselwagens worden wat later met grote blijdschap onthaald door de uitgeteerde inwoners. In realiteit is er voldoende binnengekomen om veertien dagen mee te leven.

De graaf beseft maar al te goed dat Gent op zijn tandvlees zit. Hij draait de bankschroef nog verder dicht. Hij begint aan een nieuwe belegering van de stadsmuren terwijl hij de regio van de Vier-Ambachten tot aan de grond toe vernielt. De inwoners daar blijven maar clandestien levensmiddelen sturen naar Gent en dat pikt Lodewijk van Male duidelijk niet. Tegen dan woekert de hongersnood nog verschrikkelijker dan ooit. De uitgeteerde poorters plunderen de bakkerijen en de woningen van de rijken. Filips van Artevelde laat in die kritieke situatie een alarmsignaal uitzenden naar Luik en Brabant. Het is meer dan tijd om eindelijk te starten met die onderhandelingen. Na veel vijven en zessen komt er op 13 april 1382 een soort vergadering op de agenda. Die zal doorgaan in Doornik. Een echt gesprek over vrede is het zeker niet. De graaf verwaardigt zich niet om persoonlijk met de weerspannige Gentenaars te spreken en geeft de opdracht aan de proost van Harelbeke om dat in zijn plaats te doen. Filips van Artevelde begeeft zich met twaalf notoire ouderlingen naar Doornik. Ouderlingen, vrouwen en kinderen smeken hem bij het verlaten van Gent om absoluut tot een vrede te komen. De ruwaard belooft alles in het werk te stellen, zolang de graaf maar niemand van hen ter dood wil veroordelen. Artevelde stelt zich tijdens de vergadering erg flexibel op om toch maar tot vrede te kunnen komen. Iets wat niet gezegd kan worden van de graaf. De proost van Harelbeke geeft te kennen dat de graaf van geen vrede wil weten, tenzij al de inwoners van Gent, tussen de 15 en de 60 jaar blootsvoets, in hun hemd en met een touw om de hals voor hem op hun knieën zullen vallen. Een publieke boetedoening die moet doorgaan op het Beernemse Bulskampveld. Ze moeten zich daar met al hun goederen aan hem overleveren, op leven én dood. Dat is uiteraard een waanzinnige en onredelijke voorwaarde waar Filips van Artevelde onmogelijk kan op ingaan. Omdat de proost niet gemachtigd is om deze voorwaarde aan te passen stuurt de vergadering dan maar zelf gezanten naar Brugge om wat water in de wijn te doen. Lodewijk van Male moet er allemaal niet van weten. Na de dood van zijn moeder Margareta op 15 april 1382 is de graaf er na 203 jaar in geslaagd om Artesië

weer bij Vlaanderen te brengen. Deze nieuwe autoriteit spoort hem in elk geval niet aan om genade te tonen voor de Gentenaars.

Het is erop of eronder

Filips van Artevelde keert teleurgesteld terug naar zijn thuisstad. Zijn droefheid slaat over op heel de Gentse gemeenschap wanneer die de stugge houding van de graaf verneemt. De vrouwen kermen, de kinderen huilen en de mannen roepen om wraak. Voor revanche en wraaknemingen lijkt in deze dagen van uiterste nood weinig ruimte. Artevelde weifelt, hij nodigt de bewoners uit om de volgende dag op de markt te vergaderen om een of ander besluit te nemen. Tegen die tijd heeft de ruwaard een besluit genomen; met 30.000 inwoners die al twee weken geen brood meer hebben gegeten zijn er maar drie mogelijkheden: sterven van de honger, ingaan op de eis van de graaf of zelf de wapens opnemen om met 5.000 à 6.000 van de kloekste mannen naar Brugge te gaan om de strijd aan te gaan met de graaf, met als doel: een beter leven voor de Gentenaars. De keuze is snel gemaakt. 'Naar Brugge! Naar Brugge!' scandeert de massa. Op geen tijd melden zich 5.000 mannen, allen met het 'Helpe God' overtreksel op hun linkermouw gespeld. De overgebleven stadsvoorraad van vijf wagens met brood en twee met wijn zullen dienen voor de strijders. Er rest amper nog iets van voedsel voor de rest van de stad. Dit is zonder meer een zuivere 'er op of er onder' situatie.

2 mei 1382. Het volksleger van Filips van Artevelde laat Gent achter zich. Naast brood en wijn voeren ze 300 stukken grof geschut met zich mee. De rest van de inwoners duimt fanatiek en krampachtig voor een goede afloop van de missie. Bij valavond slaan de Gentenaars hun kamp op te Beverhout, een soort veld naast een moeras, op de grens tussen Beernem, Oostkamp en Oedelem. 's Anderendaags laat Artevelde zeven altaren oprichten. Evenveel paters-recolletten houden er een misviering. De Gentenaars biechten en verzoenen zich met God. Als voorbereiding voor een nakende dood. De paters vertellen hen dat ze op God moeten vertrouwen. Artevelde plaatst ook nog zijn woordje, de rest van het brood en de wijn geraakt verdeeld. En dan is het tijd om zich in slagorde op te stellen.

De Bruggelingen willen naar het Beverhoutsveld

En wat gebeurt er ondertussen in Brugge? Hier is op zaterdag 3 mei de heilig bloed processie aan het uitgaan. Tijdens deze processie krijgt de graaf het nieuws te horen dat die van Gent hun kamp hebben opgeslagen aan het Beverhoutsveld. Lodewijk reageert spottend, die dwaze Gentenaars kiezen nu plots zelf voor hun eigen snelle ondergang. Hij stuurt er enkele spionnen op af en die keren terug met het nieuws dat het Gents leger zich beschut houdt tussen karren aan de voorkant en het moeras aan de achterzijde. De processie gaat ondertussen doorgewoond verder. Na de middag van deze feestdag verzoeken de Bruggelingen aan hun graaf of ze nu naar Beverhoutsveld mogen trekken om hun vijanden te gaan bevechten. Niemand twijfelt aan de overwinning. Gouverneur Heylaert Van Poucke, een dappere en verstandige ridder is geen voorstander van een Brugse aanval. Binnen de vier dagen zullen de Gentenaars vanzelf vergaan van de honger. Het enige wat ze ondertussen kunnen doen is te beginnen aan de bestorming van de stadsmuren en die kunnen ze hier eenvoudig afslaan. En als de Bruggelingen dan absoluut willen vechten dan moeten ze wachten tot morgen. Het is tenslotte een heilige dag en de meeste Bruggelingen zijn al serieus boven hun theewater. De edellieden volgen de gouverneur in zijn wijze raad. Maar de poorters zijn niet te houden, ze staan zo zot als een achterdeur om die dwaze Gentenaars te gaan bespringen. Hele benden burgers gaan er nu op af, ordeloos en zonder bevelhebbers, met de volle overtuiging om die van Gent een lesje te leren. Het tegendeel is natuurlijk waar: het zijn die impulsieve Bruggelingen die serieus op hun doos zullen krijgen. De hele toestand dwingt de graaf nu wel tot onmiddellijke actie. De ijver van de Bruggelingen om zich te wreken op hun burens kan hij niet langer in toom houden. In de vooravond vertrekt een leger van 800 edellieden en 30.000 voetgangers weg uit de stad. Elk advies om te wachten tot morgen wordt door de Bruggelingen weggehoord. De beenhouwers, visverkopers, makelaars en peltiers (bontwerkers) tonen zich het fanatiekst. Binnen het uur zal de vijand verslagen zijn. Daarop geeft de graaf het bevel om het kanon af te vuren en de aanval te lanceren.

De halfdronken Bruggelingen hebben duidelijk de leepheid van Artevelde onderschat. Die heeft zijn leger zodanig opgesteld dat ze de zon in de rug hebben en de tegenstander de laagstaande zon in de ogen. Hijzelf geeft het teken ten aanval, 'Gent! Gent!' roept hij, 300 verscholen kanonnen

vuren nu gelijktijdig hun projectielen af op de ongetwijfeld verbaasde Bruggelingen. De honderden vuurmonden zaaien dood en verderf bij de tegenstanders. Het eerste schot slaat direct een opening in de Brugse rangen, die meteen rechtsomkeer willen maken. Een charge in gesloten gelederen verbijstert de Brugse poorters nog meer. De Gentenaars boren zich in het grafelijk leger en zorgen er voor grote wanorde en chaos. Ze bespringen de vijand van twee zijden en doden al diegenen die niet tijdig kunnen vluchten. Heylaert van Poucke biedt met zijn legerbende nog hevig weerstand in de omgeving van Assebroek, maar hij wordt samen met velen van zijn volk gedood. De graaf heeft natuurlijk al door dat het hier helemaal verkeerd loopt en keert in zeven haasten terug naar Brugge. Geflankeerd door zowat 40 edellieden. De wachters aan de stadspoorten krijgen de opdracht om al de vluchtende Bruggelingen naar de grote markt door te verwijzen. Daar zal de reorganisatie plaatsgrijpen om van hieruit de stad te bewaren. Lodewijks bevel heeft niet de minste zin, de aanstormende Gentenaars komen haast gelijktijdig als de vluchtende burgers in de stad Brugge gerend. Ze maken zich meester van de stad en doden iedereen die weerstand biedt. De Brugse smeden, wevers en volders die het succes van de Gentenaars bemerken haasten zich rond 21u naar de markt om de overwinnaars te groeten en zich bij hen aan te sluiten. Dat gebeurt op bevel van hun aanvoerder Simon Cokermoes.

Van een surprise is er geen sprake

Bij het intreden van de duisternis gooit de graaf zijn laatste troeven op tafel. Hij verlaat zijn kasteel te Brugge, in het gezelschap van enkele ridders en een bende gewapende mannen, allemaal met fakkels en toortsen. Ze stappen door de St-Amandstraat richting markt waar ze hopen de Gentenaars te verrassen. Van een surprise zal er geen sprake zijn, Artevelde is al op de hoogte en gaat er met zijn manschappen zelf op af. Wanneer Lodewijk de bende (met onder hen nogal wat Bruggelingen) op zich ziet afkomen laat hij terstond de lichten doven en spoort hij zijn gezelschap aan om te rennen voor hun leven. Hijzelf sprint weg en vindt soelaas in een klein huisje bij de Sint-Amandskapel waar een behoeftige weduwe woont. De vrouw is bereid hem op haar zolder te verstoppen onder het bed waar haar drie kinderen slapen en het scheelt geen haar dat de Gentenaars hem missen. Ondanks een huiszoeking in het bewuste huisje. Lodewijk kleedt zich om in de kleren van een schamele werkmans

luisteren naar uw mensen en ge u vooral wil laten overhalen tot rede. Anders zullen er nog ergere zaken met u gebeuren. Ge weet nu onderhand zelf toch wel dat ge niet eens meer in het bezit van Vlaanderen zou zijn zonder de hulp van de koning (onze gemeenschappelijke neef). Dus Lodewijk; matig uw toontje en uw excessieve gramschap en versta redenen.' Deze harde woorden verbitteren de graaf nog meer, wat denkt deze hertog van Berry wel? Dat de Gentenaars er van af zullen komen zonder een openbare boete? Geen haar op zijn hoofd die er aan denkt. Lodewijk verlaat de onderhandelings tafel en keert prompt terug naar Sint-Omer. Hij is nauwelijks uit zicht verdwenen als de gezanten een wapenschorsing regelen van 1 jaar met elkaar overeenkomen, en daar zal Gent mee inbegrepen zijn! De afgelopen weken waren best wel spannend voor de Gentenaars die aan de zijlijn van de onderhandelingen stonden. In Oudenaarde wachten ze gespannen af. De geruchten dat er sprake van zou zijn om hen uit te sluiten van een wapenstilstand doen de potjes nog een keer overlopen. Het gevolg van die agitatie uit zich in een aanval op de heerlijkheid van Schorisse. Deze plundering en verwoesting gebeurt tot grote frustratie van eigenaar Arnold van Gavere die zweert dat hij deze Gentenaars zal vervolgen voor hun daden, of ze nu al dan niet in deze wapenstilstand zullen vervat zijn, doet er voor hem niet toe.

Jan van Berry is de grote boosdoener

6 januari 1384. Lodewijk van Male kan er niet om lachen dat ze hem niet eens nodig hadden om tot een deal te komen. Hij brengt de winterdagen mokkend door in Sint-Omer. Zijn neef, hertog Jan van Berry is de grote boosdoener, het lijkt er wel op dat hij hem veracht. Voor de graaf van Vlaanderen is het hoog tijd dat die een toontje lager gaat zingen. En daar bezit hij wel de instrumenten voor. Het graafschap van Boulogne maakt deel uit van zijn eigen graafschap van Artesië, dus verplicht hij Jan van Berry om bij hem manschap te komen afleggen voor wat betreft Boulogne. Indien hij dit weigert zal Lodewijk de stop eruit trekken en zelf zijn graafschap inpalmen. De hertog lijkt te willen ingaan op het verzoek en biedt zich aan in Sint-Omer, meer bepaald in de abdij van Sint-Bertinus. Berry denkt er echter niet aan om de eis van Lodewijk te accepteren. 'Als ge manschap wilt dan zal ik die geven zoals ik dat wens', snauwt hij hem toe terwijl hij een mes (een 'poignaart') in Lodewijks borst plant. Hij keert in alle haast terug van waar hij gekomen is en laat Lodewijk van Male

dodelijk gewond achter. De graaf zal nog drie dagen in leven blijven. Net de tijd om te doen wat hij al lang had moeten doen: de Gentenaars vergiffenis schenken. Dat gebeurt met verzegelde brieven waarbij hij ook zijn schoonzoon Filips de Stoute oproept om die van Gent in genade te ontvangen. Het sacrament van de stervenden vervolledigt de loutering van deze onzinnige graaf. Hij sterft op 9 januari 1384 op een ouderdom van 53 jaar nadat hij Vlaanderen met vallen en opstaan voor een periode van 37 jaar heeft bestuurd. Zijn lichaam wordt met grote staatsie begraven in de Sint-Pieterskerk van Rijsel en daarna bijgezet bij dat van zijn vrouw Margareta. De lijkdienst wordt uitgevoerd door de aartsbisschop van Reims en bijgewoond door een heel nest bisschoppen en abten van Vlaanderen, Artesië en Frankrijk. Zijn lijk is versierd met de wapens van Artesië, van Bourgondië, van Nevers en van Rethel. Veel uiterlijk vertoon terwijl niemand van de aanwezigen ook maar enige droefheid koestert om zijn dood. Dat het de hertog van Berry was die hem om het leven bracht wordt heel erg zedig verzwegen. De vaderlandse geschiedenis van Frankrijk rept in elk geval met geen woord over deze moord, laat staan van enige bestraffing ervoor. In de 'Histoire van Bourgogne' van geschiedschrijver Fabert beweert die dat het de hertog van Orléans is die de moord op zijn geweten heeft. Die zou de graaf van Vlaanderen tussen zijn bed en de muur hebben gepraamd waardoor hij drie dagen later zou overlijden. Kroniekschrijver P. Daniël wijt de dood van de graaf gewoonweg aan ziekte. Het is in elk geval duidelijk dat zijn overlijden gebeurde in een waas van geheimzinnigheid en roddels. Dochter Margareta zal vermoedelijk de enig rouwende persoon zijn in de kathedraal van Reims. Haar man Filips de Stoute, de hertog van Bourgondië is de lachende derde. Hij erft de graafschappen van Vlaanderen, van Artesië, van Rethel en van Nevers met daarbij nog de heerlijkheid van Mechelen en andere landgoederen. Lodewijk van Male laat zeven onwettige zonen en vier dochters achter. Onder andere Lodewijk, bijgenaamd 'de Haze', nog een Lodewijk met bijnaam 'de Vries', Jan zonder Land, en Robert die heer is van Elverdinge en Vlamertinge.

Het Complot

De nieuwe bazen van Vlaanderen

26 april 1384. Brugge. Margareta van Male en haar echtgenoot Filips de Stoute doen hun blijde intrede als nieuwe bazen van Vlaanderen. De vreugde bij de Vlamingen is groot. Zal er nu eindelijk een einde komen aan al die oproer, moorden en oorlog? Vlaanderen bevindt zich in een ellendige toestand. Filips de Stoute lijkt een dappere en voorzichtige man en bezit in wezen de kwaliteiten om de eendracht van de Vlamingen te herstellen. Hij heeft trouwens al herhaaldelijk zijn genegenheid voor hen laten blijken. Goede hoop dus bij de poorters en de buitenlieden. Filips en Margareta bezweren al de oude voorrechten en vrijheden van Brugge, ze bekrachtigen de stapelrechten en voegen er nog enkele nieuwe schikkingen aan toe. Om de rust en de eendracht binnen Brugge te consolideren verdelen ze de stad in zes delen ('zestendelen') met elk zijn eigen bijzondere hoofdman. Die zestendelen zijn de volgende: Sint-Jans, Onze-Lieve-Vrouw, Sint-Nicolaas, Sint-Donaas, Sint-Jacobs en het Carmes, allemaal genoemd naar de kerken die zich hier bevinden. Er komt een nieuwe wet waarbij toekomstige oproer automatisch zal bestraft worden met de confiscatie van de eigendommen van de betrokken inwoners. Voor alle duidelijkheid: deze goederen zullen grafelijk eigendom worden. Oproepen tot illegale volksvergaderingen worden sowieso verboden.

Die nieuwe schikkingen waarvan sprake zijn zeker in het voordeel van de stad Brugge. Alle goederen die aankomen in het Zwin en Sluis moeten eerst naar Brugge gevoerd worden vooraleer verkocht te worden. Met uitzondering van de koopwaren die vroeger al in Damme werden opgeslagen. Zoals bijvoorbeeld de wijnen, 'penewaerden' (kleinigheden) als vlees en haring in tonnen, vetwaren als boter en reuzel, materiaal dat in houten vaten geleverd wordt met uitzondering van siropen en azijn die voor Brugge bestemd zijn. Het is ook toegelaten aan de handelaars van Damme, Hoeke en Monnikerede om droge vis, pek, teer, masten, kromhout en materiaal voor de scheepsbouw te stockeren. Binnen de schepen mogen ze lokaal alle soorten van zeevis, koren en zout verhandelen. Sluis krijgt een verbod om magazijnen aan te leggen met laken en textiel. En ook het stockeren van materiaal om te weven, zoals bijvoorbeeld de verf, is evenmin toegelaten. Voor het uitwegen van handelswaar mogen hier geen gewichten gebruikt worden boven de 30 kilo. Er mag geen hout gestapeld worden want dat is een voorrecht van Brugge. De Damse maten gelden voor het gebruik in Sluis en niemand

mag er iets meten of wegen buiten gezworen meters van Damme, Hoeke of Monnikerede. De Bruggelingen mogen in geen geval nog op eigen initiatief aan hun stadsmuren werken of die waar ook extra versterken. Ook voor het Brugse Vrije treft het gravenkoppel aanvullende maatregelen. Het is strikt verboden om in de buitengebieden rond Brugge enige markt of dagmarkt te organiseren voor wat betreft de verkoop van laken of draperie. Er staat een boete op van 50 ponden en de verbeurdverklaring van de textielproducten. De burgemeester van Brugge of de baljuws krijgen alle rechten om daar toezicht op te houden. Als compensatie krijgen de Vrijlaten de permissie om binnen elke van hun parochies een weefgetouw, een kam en een raam aan te houden waarmee ze de wol van hun eigen schapen tot textiel mogen verwerken. Dat textiel mogen ze enkel gebruiken voor zichzelf en zeker niet commercialiseren. Ook het verven van de lakens is niet toegelaten. Behalve de saaistoffen in Gistel en enkele andere gebruiken die al lang in zwang zijn en ooit nog door die van Brugge toegestaan werden. Na de voorbije decennia van oproer en ellende, houdt Filips de Stoute de vinger wel degelijk op de knip. Het is strikt verboden voor de mensen om zaken te scanderen als 'Brugge, Brugge', of 'Vrije, Vrije' en daarmee op te roepen tot een manifestatie. Het luiden van schellen en klokken om het volk te verzamelen wordt eveneens strafbaar. Het gebruik van paarden en wagens zal voortaan een exclusieve materie zijn voor de wet van Brugge. Het merendeel van de nieuwe maatregelen betekent in realiteit een terugkeer naar de privileges en vrijheden die de Bruggelingen nog kregen van Lodewijk van Nevers in het jaar 1323.

De zes kinderen van Margareta van Male

Bij haar aantreden als gravin heeft Margareta van Male in 1384 al zes kinderen. Haar echtgenoot die nu de lakens uitdeelt in Vlaanderen was blijkbaar ook al erg actief onder de lakens. De oudste is Jan (14 jaar), de latere Jan zonder Vrees. Daarnaast zijn er Margareta (10), Catharina (6), Bonne (5), Maria (4) en de pasgeboren Anton. Ze dragen uiteraard allemaal de titel 'van Bourgondië'. De dochter van Lodewijk van Male heeft het dan ook druk met haar oudste zoon Jan en met haar huwbare dochters. De kleine Anton ontpopt zich daarbij als een zwak en ziekelijk kind dat moet opgekweekt worden met een papje van bouillon, bloem en meel. Hoewel haar naam, haar handtekening en haar zegel telkens voorkomen op alle regeringsoorkonden lijkt het duidelijk dat ze het

dagelijks bestuur overlaat aan haar echtgenoot Filips de Stoute. Mevrouw de gravin houdt van grote sier. De appel is dus niet zo ver van de boom gevallen. Ze slijt een vrolijk leven en verblijft bij voorkeur in Bourgondië, waar ze beurtelings resideert in enkele hertogelijke kastelen of in de abdijen en ridderkastelen waar ze te gast is. Ze nodigt de voornaamste mannen van haar tijd uit op diners en feestjes. Zelfs koning Karel komt er regelmatig op bezoek. Haar hofhouding is een vreemdsoortige mix van pracht en weelde terwijl ze het zelf liever sober houdt. Enkel bij buitengewone gelegenheden komt er fijne wijn op tafel of worden de vloeren met vers stro bedekt. Of wanneer de koning op bezoek komt liggen er rode rozen. De gravin is wel gesteld op een groot gevolg. Zo zijn er aan haar hof niet minder dan vier narren aangesteld om de gasten met hun kwinkslagen te vermaken. Haar man Filips van Bourgondië bezit een trots en hoogmoedig karakter. Gelukkig bezit hij de nodige intelligentie om zijn ware aard te verstoppen indien dat vereist wordt. Het protocol neemt het dan gelukkig van hem over.

Zijn rij van titels begint steevast met 'de zoon van de koning van Frankrijk', en hij vervolledigt die dan met de namen van zijn domeinen en die welke hij door te trouwen met Margareta in zijn bezit kreeg. Een indrukwekkende waslijst: het hertogdom van Bourgondië, de graafschappen van Vlaanderen, Artesië en Franche-Comté, Nevers en Rethel. Het markgraafschap van Antwerpen en de heerlijkheden van Salins en Mechelen. Als topadviseur van Karel VI kan Filips de Stoute zeker beschouwd worden als de absolute ziel van het Franse bestuur.

Onverhoedse aanval op Oudenaarde

Maar, hoe machtig de nieuwe vorst ook mag wezen, de Gentenaars blijven bij hun verzet. Behalve hun eigen muren hebben ze nog verscheidene steden en vestingen te verdedigen die door hen bezet worden. Het verdrag van Lelleghem beschermt en beveiligt hen tegen elke onverhoedse aanval. Denken ze. Maar dat blijkt een geweldige misrekening. Arnold van Gavere, de heer van Schorisse heeft gezworen om de Gentenaars schade toe te brengen waar en wanneer hij maar kan. Op het laatste van mei 1384 verneemt hij dat de Gentenaars de leiding van Oudenaarde toevertrouwd hebben aan luitenant Pieter Vincke. De bevelhebber zelf, Francis Ackerman zal in Gent het huwelijk van zijn neef gaan bijwonen. Het lijkt een ideaal scenario om de Gentenaars van

Oudenaarde de verrassing van hun leven te bezorgen. Op 25 mei, bij het kriecken van de dag, stuurt Arnold van Gavere enkele vrouwen met boter, melk, kaas en eieren naar Oudenaarde. In het zog van deze boerinnen volgen vier wagens. Schijnbaar enkel geladen met hooi en stro, maar in werkelijkheid verbergen de voertuigen een aantal gewapende mannen. Arnold en 400 krijgslieden houden zich ondertussen verscholen in een nabijgelegen bos. Terwijl de poortwachters zich bezig houden om de eetwaren te onderzoeken en de verschuldigde rechten te innen, rijden de twee voorste hooiwagens de poort binnen zonder opgemerkt te worden. Terwijl de voerlieden de strengen van de paarden doorsnijden springen de wapenlieden uit het hooi en doden ze de wachters. Meteen het sein voor Arnold van Gavere om op te rukken en binnen te dringen in Oudenaarde. De militie baant zich vervolgens een moordende weg tot op de markt. Luitenant Vincke doet wat hij kan om de toestand onder controle te krijgen. Weinige minuten later ziet hij het zinloze van zijn pogingen in. Als hij het hier wil overleven zal hij niet anders kunnen dan in het water van de Schelde te springen en naar de overkant te zwemmen. Iets waar hij effectief ook in slaagt. Het aantal Gentenaars dat verslagen werd of in de Schelde verdronk beloopt meer dan 300. De heer van Schorisse maakt zich nu meester van de stad en vindt er de schatten van Francis Ackerman en de andere Gentenaars. Hij laat terstond de burgers terugroepen die hier nog vorig jaar uit hun thuisstad verbannen werden.

Het verlies van Oudenaarde en de manier waarop frustreert de Gentenaars. Terwijl ze zich zelf niet stoorden aan het vredesverdrag van Lelleghem wijzen ze nu natuurlijk in de richting van Arnold van Gavere als grote breker van dat verdrag. Die van Gent sturen enkele gezanten naar Filips de Stoute om te gaan klagen over het geschonden bestand. Maar de graaf trekt het zich niet aan. Als ze klachten hebben moeten ze maar naar de heer van Schorisse stappen. Dat antwoord zint de Gentenaars allerminst. Ze lopen met de standaard van koning Richard naar de markt. Francis Ackerman, Pieter van den Bossche en Jacob Dierix roepen eenstemmig dat ze absoluut onder de bescherming van Engeland willen komen en dat ze niets meer wensen te maken te hebben met de Fransen en met de graaf van Vlaanderen. Raso van Herzele distantieert zich van zijn drie collega's. Het is veel beter om gehoorzaam te blijven aan graaf Filips. Ackerman beschuldigt Raso op zijn beurt van verraad. Een uitzinnige massa lyncht de arme van Herzele. Hij wordt hier op de markt gewoonweg doodgeslagen. Gent is meer dan woest om al die

slordigheden van hun leiders. Luitenant Pieter Vincke vliegt in de gevangenis. De bestuursperiode van Francis Ackerman en Pieter van den Bossche is direct voorbij. Ze verdwijnen van hun posten en ambten. Boudewijn De Rycke vervangt hen als ruwaard. Hij stelt vijf nieuwe kapiteinen aan om zijn gezag te consolideren, vernieuwt het schepencollege van de stad en sluit de oude schepenen en wethouders op. Die komen was vrij na de betaling van hoge borgsommen. Simon Braem en Jacob Dierix moeten tekst en uitleg verschaffen over de rekening van de afgelopen bestuursperiode. Kortom; deze Boudewijn De Rycke houdt hier grote kuis en maakt zich met zijn verregaande strafmaatregelen allesbehalve populair bij zijn stadsgenoten. De Gentenaars zijn deze aanslepende oorlog meer dan beu. In zijn overmoed denkt de brutale ruwaard dat hij Oudenaarde zal heroveren. Hij vertrekt met een bende krijgsvolk maar dient al na korte tijd met schade en schande terug te keren. De maat is meteen vol voor Gent. De Rycke vliegt buiten. De poorters herstellen Francis Ackerman en Pieter van den Bossche in hun vroegere functies.

Ridder Jan van Borsele komt naar Gent

Begin oktober 1384. Francis Ackerman laat zeven oorlogsschepen uitrusten en is van plan de stad Biervliet te belegeren. Hij brengt hiervoor 10.000 man te velde die zullen optreden onder het bevel van zijn twee neven Francis en Jan Ackerman en van Wouter van Herzele. In de voorbereidende manoeuvres neemt dat leger de stad Oostburg in. Iets wat gepaard gaat met het traditionele stropen, stelen en vuur. De Gentenaars richten er een vreselijk bloedbad aan. De wanhopige bewoners grijpen naar hun laatste kans om de rovers te doen vertrekken. Ze doorbreken een zeedijk waardoor de stad water binnenkrijgt. De Gentenaars maken inderdaad dat ze er weg zijn. Sommigen keren met hun buit naar huis maar velen worden gedood door de Oostburgenaars en door edellieden van Brugge of het Brugse Vrije die bij het zien van de vlammen ter hulp waren gesnel. Ondertussen zeilt de vloot van ruwaard Francis Ackerman naar Biervliet. Een geweldige storm verhindert de uitvoering van zijn plannen. Hij ziet zich genoodzaakt om terug te keren naar Gent. Bij zijn terugkeer krijgt hij te horen dat de wapenstilstand die normaal ten einde moest lopen dan toch verlengd werd tot 1 mei van 1385.

December 1384. Inmiddels heeft het Engelse hof de beschermheerschappij over Gent aanvaard. Een duidelijk signaal van groot politiek belang. Zoveel is duidelijk. Koning Richard stuurt in het begin van deze maand de edele ridder Jan van Borsele naar Gent om er het ambt van ruwaard te komen bekleden. Wat een eer voor Gent. De poorters ontvangen de edelman en bezweren hem hun trouw alsof hij de koning van Engeland in eigen persoon is. Deze benoeming van een Engelsman tot ruwaard prikkelt het eergevoel van Filips de Stoute. Die verdomde Gentenaars toch. De graaf/hertog reist zonder uitstel naar Brussel, Mechelen en Antwerpen om er te praten met die van Brabant, Henegouwen, Holland, Zeeland en Doornik. Hij krijgt zijn partners zover dat ze bereid zijn de toevoer van levensmiddelen naar Gent af te sluiten. Zo slaagt Filips er in om alle uitwegen van Gent te blokkeren. De graaf gaat nog een flink stuk verder om zijn macht uit te breiden. Hij bemiddelt met Albrecht van Beieren, de landvoogd en graaf van Holland, Henegouwen en Zeeland betreffende een huwelijk van twee van hun kinderen. Ik heb het over een toekomstgerichte consolidatie van de macht. Jan van Bourgondië (14) en zijn zuster Margareta (11) trouwen op 8 april 1385 met respectievelijk Margareta van Beieren (22) en haar broer Willem (21). Het trouwfeest wordt met grote plechtigheden gevierd in Kamerijk, in de aanwezigheid van de Franse koning Karel VI en een rist hertogen. De bruiden krijgen elk een huwelijksgift van 100.000 frank en de bruidegoms krijgen hun eretitels: Jan wordt graaf van Nevers en Willem graaf van Ostrevant.

Het bekende recept

Het voorjaar van 1385 staat nog maar een keer in het teken van die van Gent. Aanvallen op Gent en uitvallen van de Gentenaars. Het bekende recept. Hele benden edellieden uit Brugge, Kortrijk, Oudenaarde, Dendermonde, Sluis en Aardenburg voeren haast dagelijks aanvallen uit op de stadsmuren van Gent en daarbij proberen ze maximale schade aan te richten. De Gentenaars, nu al flink ondersteund door de Engelsen, stormen naar buiten, zwerven op het platteland en richten er overal beestigheden aan. Tussen Oudenaarde en Kortrijk steken ze al de korenmolens in brand. Ze plunderen het kasteel van Petegem. Terwijl de wapenstilstand standhoudt kreunt Vlaanderen onder de druk van al die schermutselingen en vernieldrift. Het bondgenootschap van de Gentenaars met de Engelsen is voor de plattelandsbewoners allerergst.

Filips de Stoute doet er na zijn terugkeer van Kamerijk nog een flinke schep bij. Hij benoemt dappere bevelhebbers in de Vlaamse steden. Jan van Gistel in Brugge, Jan van Jumont in Kortrijk die trouwens sinds vorig jaar al uitgeroepen werd tot opperbaljuw van Vlaanderen, Pieter Van Der Zype in Ieper, Rogier van Gistel in Damme en Guido van Pontarlier in Aardenburg. Omdat de Gentenaars nog altijd aan voedsel geraken uit de regio van de Vier-Ambachten stuurt de graaf 200 ruiters ernaartoe om dit land te verwoesten. De militie wordt er door 2.000 Gentenaars onder leiding van Francis Ackerman besprongen en moet met verlies van enige manschappen de vlucht nemen. Een poging van Pieter van den Bossche om met verraad de stad Oudenaarde in te nemen mislukt, maar toch kunnen die van Gent een belangrijke kudde van koeien, schapen en varkens als buit naar hun thuisstad meedrijven.

Half mei 1385. De Engelsen arriveren in Cadzand met een oorlogsvloot van 100 schepen. Ze teisteren het eiland en zeilen vervolgens verder naar de Somme. Hier veroveren ze enkele Franse schepen volgestouwd met wijn en graan die terugvaren in de richting van Vlaanderen en de monding van de Schelde. Geholpen door de Gentenaars tasten ze nu Biervliet aan. Ze vallen deze stad aan te land en via het water. Maar hoe hevig ze de lokale vestingen ook beschieten, toch blijken hun pogingen tevergeefs. Willem de Haze, de bastaardzoon van de vorige graaf en Willem van Ostrevant verijdelen al hun aanvallen. Ze kunnen helaas niet vermijden dat de coalitiepartners bij hun vertrek enkele dijken doorsteken. Toch is de grootste teleurstelling bestemd voor Francis Ackerman die weigert om met zijn kompaan van den Bossche naar Gent terug te keren. De leider wil het veld niet ruimen voor hij tenminste één stad veroverd zal hebben. Zijn keuze valt op Damme wanneer hij van zijn spionnen verneemt dat Roger van Gistel daar met een deel van zijn garnizoen is weggetrokken. Tijdens de nacht van 16 juli 1385 arriveren de Gentenaars voor Damme. Ackerman geeft het bevel om de stad te overrompelen. Pieter Vincke wil punten terugverdienen na zijn nederlaag in Oudenaarde en springt als eerste in de aanval. Hij en Laurens Durle slagen er in om via een schip op de Lieve en langs de Friese poort binnen te geraken en die open te draaien. De weinige burgers die komen aansnellen om weerstand te bieden worden door de binnendringende Gentenaars gedood.

Maar Ackerman stopt het bloedvergieten wanneer hij verneemt dat zich hier in Damme zeven edelvrouwen bevinden. Hij nodigt hen als een

perfecte gastheer uit voor een diner. Vechten doet hij alleen tegen mannen, iets wat zijn tegenstanders niet kunnen beweren. Hij oogst er warempel wat sympathie mee. De verovering van Damme brengt de stad Brugge in grote benauwdheid. Deze haven is de sleutel tot de zee en zolang die in het bezit is van de vijand moet alle koophandel in Brugge noodzakelijk onderbroken worden. Pogingen van de Oost-Vrijlaten om Damme in te nemen lopen op niets uit. Ackerman krijgt daarbij de hulp van de Gentse hoogbaljuw Jacob De Scheutelaere die met een bende Gentenaars komt aangerukt. Het lijkt er op dat alleen de graaf in staat zal zijn om Damme te deblokkeren. Filips de Stoute schiet inderdaad in actie. Op zijn verzoek verplaatst koning Karel VI zijn leger naar Brugge. 80.000 Fransen die nog de versterking krijgen van 20.000 Bruggelingen, Ieperlingen en Vrijlaten onder het bevel van de heren van Saimpy en van Rogier van Gistel.

Het vechten is voor de kleine garnalen

24 juli 1385. Deze ontzaglijke krijgsmacht strijkt neer voor Damme waar Francis Ackerman enkel de steun heeft van 1.500 manschappen. De Bruggelingen bewaren de noordelijke kant van de stad, laten het water van de vesten weglopen en vullen die dan 'quant et quant' met aarde. De Fransen van hun kant leggen een dam aan dwars door de haven en snijden zo de zeetoevoer af. Ze bederven het vers water in de stad dat zijn bron vindt in de vijver van Male. Aan moed ontbreekt het de Gentenaars alvast niet. Ze weren zich als leeuwen en weerstaan de ene na de andere bestorming waarbij ze veel Fransen en Vlamingen om het leven brengen. Na een tijd gaat zich binnen Damme een zware ziekte manifesteren die zich als een lopend vuur onder de belegerden verspreidt. Ook de belegeraars krijgen er last van. De weken van heet weer en slecht water zorgen voor de ene besmetting na de andere. Een reden voor de koning en veel edellieden om naar Brugge terug te keren en het vechten over te laten aan de kleine garnalen. Een tijdelijke wapenstilstand van acht dagen wordt bruusk verbroken als enkele Franse batterijen door de belegerden afgeblokt worden. De Fransen hebben veel geluk als ze net op tijd een samenzwering in het naburige Sluis kunnen vrijdelen. De plannen om de zeedijken te doorboren en de belegeraars te doen verdrinken gaan niet door. De verzetsstrijders in Sluis worden tijdens een bepaalde nacht gevangengenomen en in opdracht van de koning gedood.

27 augustus 1385. Francis Ackerman heeft het nu al vijf weken volgehouden. Hij kan alleen maar vaststellen dat hij niet hoeft te rekenen op hulp vanuit Gent en ook al niet op assistentie van de Engelsen. Koning Richard heeft thuis zijn handen vol met de Schotten en ook de wind zit in het verkeerde gat om Engelse schepen naar Vlaanderen te brengen. De levensmiddelen binnen Damme zijn opgebruikt. De voorbije dagen hebben ze zich al moeten voeden met het vlees van dode honden. Hij beseft dat de dood wenkt wanneer de Fransen de stad zullen innemen. Alleen een list kan hem redden. Tijdens de nacht laat hij al de vrouwen en kinderen en wie geen wapens kan dragen opsluiten in de kerken zodat ze niet in de weg zullen lopen. Daarna positioneert hij zijn manschappen en de nog strijdbare inwoners op de vesten om die te verdedigen tegen een aanval die er straks zal volgen. Een fictieve aanval want die is een puur verzinsel van Ackerman zelf. Terwijl iedereen in de weer is om de posities in te nemen, muizen Ackerman en Jacob De Scheutelaere er in het holst van de nacht vanonder. Door gebruik te maken van Ackermans kennis van het terrein slagen ze er in om langs het vijandelijke kamp tot in het Vrije door te dringen. De Scheutelaere zal trouwens kort na zijn aankomst in Gent overlijden. Wanneer de krijgslieden hun vertrek de volgende morgen gewaar worden slaan ze ook al op de vlucht. Ze stellen zich daarbij natuurlijk bloot voor de overmacht van Fransen en Vlamingen. Hun aftocht resulteert in de dood van ongeveer 600 vluchtelingen. Damme zelf is nu natuurlijk een hapklare brok voor het koninklijk leger. De Fransen trekken er zonder slag of stoot binnen. Veel te plunderen valt er niet want de Gentenaars hebben alles van waarde al lang naar hun thuisstad versast. Ze sparen de edele vrouwen die hier nog altijd ronddwalen. De vijand neemt zeker 260 Gentenaars en Engelsen gevangen. De Brugse stadskapitein Jan Valckier laat ze allemaal onthoofden op de Burg. Hun dode lichamen worden begraven op het Magdalenaveld buiten de Boeveriepoort.

Zwarte sneeuw voor de handelaars

Niets staat de Fransen nu nog in de weg. Dat ondervindt de bevolking van de Vier-Ambachten aan den lijve. De krijgslieden van koning Karel VI verwoesten er werkelijk alles. Ze sparen er geen bomen, geen huizen en geen kerken. De meeste bewoners zijn al gevlucht naar Gent, Antwerpen, Holland of Zeeland. Wie het heeft gewaagd om achter te blijven zal schandelijk vermoord worden. De koning zelf laat zijn kamp opslaan in

Ertvelde, zowat 15 km ten noorden van Gent, met de bedoeling om deze balorige stad nu eindelijk eens aan te pakken. De intrede van de herfst verandert die plannen. De toestand van de wegen zal er snel op achteruit gaan. De belegering van Gent zal een werk van lange adem worden terwijl de stadsgenoten ruim voorzien zijn van voedingswaren en munitie. Geen spek voor de bek van de koning die zijn leger naar Frankrijk laat terugkeren. De rest van het werkje hier is voor Filips de Stoute. Die moet maar zien hoe hij afrekent met zijn weerspannige onderdanen. In Gent zelf is het zeker niet allemaal koek en ei. Integendeel. De kooplieden en de edeldom zijn de beroerten beu. Die slepen nu al zo lang aan en de schade in Vlaanderen is werkelijk niet te overzien. Duizenden kooplieden en handwerklieden zien zwarte sneeuw door de stilgevallen nering. Toch huivert iedereen om dat in het openbaar te zeggen. Het grauw is de roof en plundering zo gewoon geraakt dat het niet zoveel uitmaakt voor de paupers. En ook de volksleiders in Gent zien vrede niet echt zitten. Van de graaf en vanuit Frankrijk zullen ze op geen genade moeten rekenen. Hoe dan ook; in dit Gent op weg naar het jaar 1386 groeien er toch wel kiemen van verzoening. De harde standpunten lijken verdwenen. Duizenden Gentenaars smachten naar vrede met hun vorst. De nieuwe graaf lijkt op het eerste zicht ook veel minder doordrongen van wraak en revanche.

'En hoe zit het met Ackerman?'

Oktober-november 1385. Het komt tot voorzichtige gesprekken tussen de partijen. Ridder Jan van Heyle treedt op de voorgrond. Filips de Stoute en Margareta van Male hebben vertrouwen in deze capabele edelman en zien in hem een ideale tussenpersoon om tot een 'vriendelijke' vrede te komen met Gent. Van Heyle geniet ook van de nodige achting in zijn eigen stad. Dat hij zich hier nu onbeschermd in de oproerige binnenstad komt wagen, zorgt in Gent voor het nodige respect. In het clarissenklooster gaat hij in gesprek met enkele notoire stedelingen. Met Rogier Everwijn en met Jacob Eertbuer, de dekens van de schippers en de bierbrouwers. Allebei invloedrijke figuren die hem beloven om te proberen een verzoening tot stand te brengen. Jan van Heyle deelt hen mee dat Filips de Stoute bereid is om tegen redelijke voorwaarden tot een vredesregeling te komen met Gent, indien de inwoners hem daartoe zouden verzoeken. De eerste horde op weg naar vrede is genomen. De twee dekens gaan in gesprek met hun collega's van de andere ambachten en overhalen Maerten Van Der Galleye, Pieter van Adinghem en nog wel

meer dekens van de andere neringen. Ze snakken allemaal naar vrede. Zolang de graaf en de koning van Frankrijk maar bereid zouden willen zijn de voorrechten en de vrijheden van de stad te bekrachtigen. Jan van Heyle vertrekt met die hoopvolle boodschap naar Parijs. Hij krijgt van Karel VI een positieve brief mee en daarna reist hij verder naar Troyes, tot bij Filips de Stoute. 'En hoe zit dat met Francis Ackerman?' vraagt de graaf, 'heb je met hem gesproken over de vrede?' Het antwoord is negatief. Ackerman zit in zijn kasteel te Gavere en weet nergens van. Filips stuurt Jan van Heyle terug naar Vlaanderen om op zijn minst te onderhandelen met sleutelfiguur Francis Ackerman. Wanneer Ackerman enkele weken later hoort over de voorstellen tot vrede kan hij niet veel anders dan daar tevreden mee zijn. Hij zweert trouw aan deze graaf van 'de nieuwe wind'. Dat 'zweren' houdt voor hem 'leven en sterven' in. Ook Everwijn en Eertbuer leggen diezelfde dure eed af.

Op de laatste donderdag van november 1385 durven Everwijn en Eertbuer het aan om met de standaarden van Vlaanderen en Bourgondië naar de Vrijdagmarkt te stappen onder het roepen van 'vrede met de prins voor allen die vrede begeren'. Ze zijn daarbij vergezeld van de schippers en de beenhouwers. Hun verrassende actie kan op weinig enthousiasme rekenen bij van den Bossche, van Borssele en hun aanhang. Ook zij grijpen naar hun banieren en die van Engeland en laten hun kreten horen. 'Gent, Vrijheid, Gent!' Toch lijkt het er op dat de goesting om verder te vechten verdwenen is. De groep die zich aansluit bij de dekens is beduidend groter dan de verzamelde aanhang bij van Borssele en van den Bossche. De oorlogsgezinden druipen af. De dekens E & E informeren de burgers nu uitgebreid over de voorstellen van Jan van Heyle en ze krijgen eind november de toelating om tot een wapenstilstand te komen tot 1 januari 1386. Zo krijgen al de partijen precies één maand de tijd om tot een volkomen vrede te komen.

De kogel is eindelijk door de kerk

Begin december 1385. Vijftig verkozen Gentse notabelen gaan op weg naar Doornik om daar op zoek te gaan naar een vrede met de graaf. Ze worden geleid door Francis Ackerman. De onderhandelingen zullen doorgaan in de lokale Sint-Maartensabdij. Filips de Stoute arriveert er met zijn echtgenote Margareta en hun schoondochter Margareta van Nevers. Ook de oude gravin Johanna van Brabant, de graaf van Henegouwen en

andere edellieden tekenen present. De onderhandelingen beginnen al direct in mineur. De Gentenaars presenteren zich bij hertog Filips geenszins als zijn ondergeschikten of als ootmoedige onderdanen maar integendeel vol trots en zelfverzekerdheid. Ze doen niet eens de moeite om even door de knieën te buigen voor hun vorst. Zelfs een expliciete vermaning om dat alsnog te doen stuit op een fiere weigering. De delegatieleden verontschuldigen zich door te zeggen dat zij persoonlijk niet de grootste promotoren van de vrede zijn. Filips de Stoute stoort zich duidelijk aan die arrogantie. Gelukkig komen de oude hertogin Johanna van Brabant en gravin Margareta van Nevers tussen. Ze vallen op hun knieën voor Filips' voeten neer en smeken hem om niet te vertrekken. Pas als zijn echtgenote Margareta van Male zich neerknielt en smeekt om genade voor Gent haalt hertog Filips bakzeil en wil hij dan toch beginnen met de besprekingen.

18 december 1385. De kogel is eindelijk door de kerk. Beide partijen gaan akkoord met een zespunten-overeenkomst. Die van Gent krijgen een volledige vrijstelling van alle straffen en boeten, ze krijgen hun oude wetten, voorrechten en vrijheden terug. De verbannen stedelingen mogen terugkeren en worden in hun eigendommen hersteld. Aan weerszijden zullen de gevangenen in vrijheid gesteld worden. De Gentenaars zullen de kastelen en versterkingen die ze bezet houden teruggeven aan hun rechtmatige eigenaars. En tenslotte dient Gent zijn verbond met Engeland te verbreken en trouw te zweren aan de koning van Frankrijk en de eigen graaf. Wie daar nu niet aan meedoet zal gestraft worden als zijnde een breker van de vrede. De poorters en buitenlieden van Kortrijk, Oudenaarde, Geraardsbergen, Dendermonde, Rupelmonde, Aalst, Hulst, Biervliet en Deinze mogen hun voorrechten integraal behouden. Dit schoon vredesverdrag wordt ondertekend door de diverse partijen, met inbegrip van de gezanten van de koning van Frankrijk. Er komt eindelijk een einde aan deze bloedige oorlog die zeven jaar heeft aangesleept en volgens enkele kroniekschrijvers het leven moet gekost hebben aan zowat 200.000 mensen. De Gentse gezanten hadden nooit kunnen denken dat hun graaf zo ver zou gaan om hen te vergeven en danken hem nu rijkelijk.

Ook de dames worden in de bloemetjes gezet. De inwoners van Gent onthalen de vrede met grote vreugde. Een aantal protagonisten van de oorlog worstelen wel nog altijd met dubbele gevoelens. Is Filips de Stoute

werkelijk te vertrouwen en moeten ze nu echt die breuk met Engeland op hun conto schrijven? Ik heb het over Pieter van den Bossche en Francis Ackerman. Eerstgenoemde dringt er bij Ackerman op aan om samen naar Engeland te verhuizen en geen verdere risico's meer te nemen. De wraak zal altijd om de hoek loeren en wie hier blijft zal dat ooit met zijn leven betalen. Het zijn profetische woorden. Van den Bossche zeilt met Jan van Borssele naar Engeland waar hij zeer goed onthaald wordt en bedacht wordt met een jaarwedde van 100 zilveren marken. Francis Ackerman blijft in Gent. Twee jaar later zal hij in de Sint-Pietersabdij van Gent uit persoonlijke wraakzucht vermoord worden door de bastaard van de heer van Herzele.

De transformatie van Sluis

Januari 1386. De finale bekrachtiging van de vrede vindt pas plaats wanneer Filips en Margareta hun blijde intrede maken in Gent, de belangrijkste stad van Vlaanderen. Het gravenkoppel wordt er door de opgeluchte inwoners met alle mogelijke eer ontvangen. Voor hertog Filips de Stoute staan er heel wat uitdagingen te wachten. Vlaanderen moet zich nu dringend herstellen van deze langdurige oorlog. Er moet gewerkt worden aan een goede verstandhouding en een stabiele vrede in het land. Filips vreest daarbij voor verdere Engelse invallen die altijd wel zullen gedragen worden door oproerige Vlamingen. De stad en de haven van Sluis kunnen daar mogelijk een grote rol bij spelen. De graaf van Namen die eigenaar is van de stad ruilt die in voor de stad van Bethune. Sluis komt nu echt in handen van de graaf. Zo kan hij nu eindelijk beginnen met zijn militaire plannen aan de noordzijde van Frankrijk. Hij laat de stad omvormen tot een sterkte die met verloop van tijd de benaming van 'De Bourgondische toren' of 'Het Klein Kasteel' zal krijgen. De Franse koning Karel VI spaart daarbij geen kosten of moeite. Hij laat er een groot kasteel bouwen dat hij nu voortaan zal laten bemannen door een Frans garnizoen. Op die manier kan hij zijn eigen troon beter beveiligen tegen aanvallen uit Engeland.

De transformatie van Sluis tot militair bolwerk kan op niet veel begrip rekenen in Brugge en het Vrije. Deze haven, de sleutel tot hun succesvolle koophandel wordt door die militaire plannen als het ware gehypothekeerd. Tot overmaat van ramp laat hertog Filips de stad Sluis nog met hoge stenen muren omringen met daarbij nog een reeks van

versterkingen. Dat gebeurt trouwens op kosten van Vlaanderen. Naast de vestingswerken in Sluis zorgt hertog Filips ook voor vestingswerken te Nieuwpoort, Kortrijk, Oudenaarde en op andere plaatsen. De leperlingen krijgen het bevel de doornhagen, hun 'thuynen' te vervangen door sterke stenen muren. Hij gebiedt hen de muren zodanig op te trekken dat de grond van de buitensteden er buiten zal blijven en die buitengebieden niet langer te bebouwen. De dichte omgeving van leper-stad werd trouwens al na het beleg van leper in 1383 met de grond gelijk gemaakt. Voor de ingezetenen van deze voorsteden toont hij geen medelijden. Ze waren er altijd als de kippen bij om zich te verzetten tegen de beslissingen van de graven van Vlaanderen en stonden altijd al te popelen met rebellie en onrust. En nu mogen ze van Filips de Stoute hun eigen boontjes doppen. De buitenlieden moeten maar op een andere plek gaan wonen. Ze krijgen de keuze tussen Poperinge, Menen, Wervik en Komen. Ook de steden Sint-Winoksbergen, Broekburg en Diksmuide worden op identieke wijze versterkt

Een doorn in het oog van de Bruggelingen

Het versterken van Sluis blijft een doorn in het oog van de Bruggelingen en de Vrijlaten. Ze zien daarin een grote beschadiging van hun belangen. Vooral nu de Schotse en de Portugese kooplieden zich recent in hun binnenstad zijn komen vestigen. Hertog Filips stoort er zich niet aan, de werken gaan goed vooruit en het valt op dat de burgerij van Sluis hem daarbij naarstig helpt. De hertog is trouwens maar sporadisch te vinden in Vlaanderen. Hij speelt een grote rol in Frankrijk en daarbij komt natuurlijk nog de heerschappij over al zijn verschillende gebieden. In Vlaanderen laat hij aanvankelijk nog het bestuur over aan zijn opperbaljuw, de heer van Jumont. Maar in de loop van 1386 oordeelt hij wijselijk dat deze waardigheid het best kan bekleed worden door iemand die het Vlaams machtig is en dus komt ridder Jan van der Capellen in de plaats van deze Jan van Jumont. Filips installeert een nieuwe raadkamer voor Vlaamse bevoegdheden in Rijsel. De leperse poorter Pieter Van Der Zype krijgt de functie van voorzitter van deze rechtbank. Hij krijgt de opdracht om op redelijk korte termijn alle hangende zaken te behandelen en er uitspraken over te doen. Maar de Vlamingen en zelfs de inwoners van Rijsel en Douai tonen zich niet erg happig om voor deze vierschaar te verschijnen. Ze houden zich liever aan de beslissingen van het parlement van Parijs, ooit nog opgeëist door Filips de Schone. Nog een geschenk van die dwaze

Gwijde van Dampierre. De raadkamer van Rijsel zal dan ook geen lang leven beschoren zijn.

Uitstel tot in de zomer van 1387

Zomer 1386. De Engelsen poken ondertussen de oorlog met Frankrijk nog maar eens op. Hertog Jan Lancaster zeilt in opdracht van koning Richard met een grote krijgsmacht naar Spanje om dat koninkrijk opnieuw onder de gehoorzaamheid van de Roomse paus Urbanus te brengen. Dat is natuurlijk niet naar de zin van de Franse koning Karel VI die het bij zijn eigen paus Clemens uit Avignon houdt. Hij wil zich hiervoor wreken en laat een vloot van 1287 schepen uitrusten om op een latere fase te gebruiken voor de inname van Engeland. Het op punt stellen van deze oorlogsvloot gebeurt in de wateren van Sluis en Blankenberge. Veel van die schepen worden door de Fransen volgestouwd met hout en geprefabriceerde constructies om er bij aankomst huizen voor de soldaten te kunnen optrekken. Ongeveer 3.600 ridders en 100.000 wapenknechten slaan hun kampen op langs de oevers en in de nabijheid van Sluis en Brugge. Terwijl ze wachten op extra schepen komen ze vaak aan land om er levensmiddelen te kopen. Ze hebben natuurlijk grote behoeftes wat er voor zorgt dat voedsel zeer duur wordt voor de eigen inwoners. Daarbij komt nog de attitude van de Fransen. De kroniekschrijvers vertellen dat ze een beestachtig leven lijden. De Bruggelingen kunnen hun manieren niet langer verdragen en beginnen hier en daar al in de wapens te lopen om de schoften in hun eigen stad een kopje kleiner te maken. Gelukkig grijpt Jan van Gistel in en slaagt hij er in om de oproerige inwoners tot bedaren te brengen. Het doden van Fransen zal de stad blootstellen aan een ontzaglijke Franse krijgsmacht. De invasie van Engeland (waar de Franse schatkist danig voor gepluimd werd) gaat uiteindelijk niet door. Dat is deels te wijten aan de grove houding van de Fransen in Vlaanderen maar vooral aan de heimelijke tegenwerking van enkele Franse hertogen. Vooral de hertog van Berry laat zich daarbij opmerken. Hij laat een belangrijk smaldeel van Bretagne de hele zomer op zich wachten waardoor de zomertijd besluiteloos verloopt. Wanneer connestabel Olivier van Clisson dan eindelijk met een vloot van 72 schepen vanuit Bretagne naar Sluis vaart, wordt die door een hevige storm verrast. Uiteindelijk arriveren er amper 20 schepen in de haven van Sluis. Uit vrees voor verdere ongunstige omstandigheden laten de Fransen hun plannen varen om nog tijdens het jaar 1386 in actie te

treden. De operatie wordt uitgesteld tot in de zomer van 1387. De Fransen trekken nu weg uit Sluis, maar doen dat niet zonder de nodige plunderingen. Ze menen ook Brugge aan te pakken maar krijgen het deksel op de neus. Velen worden gedood of weggejaagd. De hertog van Berry krijgt ook op zijn donder. Een groepje Bruggelingen randt hem aan ter hoogte van de Karmelietenbrug en laat de hertog gewond achter. Niemand zal ooit kunnen achterhalen wie achter deze aanslag zat.

Daar zal Vlaanderen door boeten!

Het Engelse hof beschouwt de uitbouw van de haven van Sluis als een vijandelijke actie van Filips de Stoute en in casu dus van de Vlamingen zelf. Hun vroegere bondgenoot zit zo te zien weer helemaal in het kamp van de Fransen. En daar zullen ze in Vlaanderen voor boeten. Admiraal Richard, de graaf van Arundel krijgt de opdracht om alle Vlaamse koopvaardischepen aan te randen en onze kusten te verontrusten. Orders die de admiraal maar al te gretig uitvoert. Zo wordt op 25 maart 1387 een hele vloot van Vlaamse, Hollandse, Zeeuwse, Henegouwse en Franse koopvaardischepen, allen volgeladen met wijn en andere goederen bij hun terugkeer van La Rochelle, ter hoogte van de monding van de Thames plots aangevallen door de Engelsen. Een hevig gevecht dat zeker vier uur duurt en waarbij de Engelsen de bovenhand halen. Ze doden maar liefst 700 scheepslieden. De Engelsen nemen Jan Buyck, de bevelhebber van de Vlaamse vloot gevangen, veroveren verscheidene schepen met in totaal 9.000 stukken wijn aan boord. Veel schepen zinken nadat ze door de Engelsen doorboord werden terwijl de rest van de vloot achtervolgd en nagejaagd wordt tot aan de oevers van Sluis en Blankenberge. Arnold, de baljuw van Sluis schiet de vluchtende schepen met enkele kleine vaartuigen ter hulp maar moet zich enige tijd later zelf reppen om buiten schot te blijven van de drieste Engelsen. Bij de kapers zien we de figuur van Pieter van den Bossche die zijn vrienden adviseert dat dit het ideale moment is om Sluis in te nemen. De Engelsen durven het niet aan uit vrees van ingesloten te raken door de Bruggelingen en naburige volkeren. Achteraf gezien bleek dit een gemiste kans want deze onderneming was best wel gemakkelijk te realiseren omdat Sluis op dat eigenste moment zelfs helemaal zonder Frans garnizoen zat. In de plaats van een algemene aanval op het Sluise bastion geven de zeerovers de voorkeur om hun krijgslieden met kleine schepen in de kleinere kustplaatsen aan land te zetten. Daarbij krijgen de inwoners van Muiden,

Oostburg, Hoeke, Monnikerede, Koksijde en andere plaatsen de volle laag. Plundering en brandstichting zijn nog maar eens de voornaamste ingrediënten. Terwijl enkele Bruggelingen zich naar Sluis haasten om de stad alsnog te gaan verdedigen, kiezen de Engelsen het zeegat. Ze keren met heel veel buit terug naar hun land.

Nieuwe gouden en zilveren munten

April 1387. De onrust op zee houdt Vlaanderen niet tegen om stilaan weer op toerental te geraken. Hertog Filips laat in Gent nieuwe gouden en zilveren munten slaan, voorzien van de wapens van Vlaanderen en Brabant en met de naam van 'Rozebeke'. De Vlamingen hebben het al snel over de 'Rozebekers' of 'Roosebekers'. Ook wel 'Roesbekers' genoemd. De verplichting om de bestaande munten in Vlaanderen om te wisselen naar de nieuwe munt zorgt uiteraard voor het nodige rumoer bij de bevolking. Vooral omdat de oude vertrouwde geldstukken niet langer bruikbaar zullen zijn. Filips de Stoute is duidelijk: op de volgende 'Bruggemarkt' mag het oud geld van Lodewijk van Male niet langer als betaalmiddel gebruikt worden. De verwarring bij de kooplieden en de ambachtslieden is compleet. Toch moet Vlaanderen het hoofd buigen voor zijn Bourgondische hertog. Op 22 juni maakt Galllodijn, de bastaardzoon van de heer van Herzele een einde aan het leven van de legendarische Francis Ackerman. Zijn dienaar Jan van Lybersie overleeft het evenmin. De aanslag vindt plaats voor de poort van de Sint-Pietersabdij en heeft alles te maken met een wraakoefening. Volgens Galllodijn was Ackerman de oorzaak geweest van zijn vaders dood, zowat drie jaar geleden.

3 mei 1388. Er scheelt wat met het heilig bloed in Brugge. 78 jaar geleden stelde het bloed van Jezus en het is tot grote droefheid van de inwoners gesteld gebleven. Terwijl het voordien altijd op vrijdag vloeibaar was. Dan toch volgens de kroniekschrijvers. Die 3de mei verandert er iets aan de toestand van het bloed. Precies op deze dag wordt dat kleinood van onschatbare waarde verplaatst in een nieuw kristallen vat. Helemaal voorzien van een gouden bekleding van zeker 36 oncen en versierd met kostbare edelstenen. Een mini-sarcofaag die nu nog altijd bestaat. Terwijl de omwisseling plaatsvindt wordt het heilig bloed plots roder van kleur, er scheiden zich zelfs enkele druppels af van de rest. Meer hebben de Bruggelingen niet nodig om er een teken van God in te zien. De grote

baas is hen weer genadig. Het wonderlijk signaal van de opperheer geschiedt onder de ogen van getuigen die 'onmogelijk kunnen liegen hierover'. Ik heb het over de bisschoppen van Doornik, Ancona en Terwaan en verder nog over de finefleur van de Vlaamse abten. Ook de burgemeester en de Brugse schepenen zijn getuige van het mirakel.

De Clementinen en de Urbanisten

1389. Frankrijk en Engeland sluiten een wapenstilstand van drie jaar die naderhand nog zal verlengd worden. Goed nieuws voor Vlaanderen dus. Het is een signaal voor verscheidene Catalaanse kooplieden om zich in Brugge te komen vestigen. Een aantal Engelse commerçanten volgt hun voorbeeld. De dood van de paus van Rome (Urbanus VI) op 18 oktober 1389 lijkt een geschikt moment om een einde te maken aan de dubbele heerschappij in de kerk. Maar de kardinalen in Rome willen niets weten van hun collega's in Avignon en zeker al niet van de in hun ogen valse paus Clemens VII. Ze verkiezen op 9 november Bonifacius IX als opvolger van Urbanus VI. In Frankrijk willen ze geen andere paus erkennen dan Clemens van Avignon. De belangen van Filips de Stoute zijn natuurlijk nauw verstrengeld met het hof van Parijs en de graaf van Vlaanderen zit zo ongewild in het kamp van de Franse paus. En daarmee zadelt hij zichzelf op met een probleem. De Vlamingen willen in geen geval voorschriften uit Avignon ontvangen en luisteren enkel naar hun legitieme paus van Rome. Een verschil van mening dat leidt tot grote verdeeldheid tussen de graaf en zijn onderdanen.

Clemens die in een vorig leven ooit nog bisschop van Kamerijk was, vindt in Vlaanderen niet bijster veel steun. De Vlaamse (en aan Frankrijk verknochte) adel in Brugge staat wel achter de paus van Avignon, terwijl de meerderheid van de bevolking trouw blijft aan de paus van Rome. Filips onderneemt herhaalde pogingen om zijn onderdanen te bekeren, maar die mislukken keer op keer. Om gerust gelaten te worden paaien ze de hertog met een som van 60.000 gulden. Ze maken van de gelegenheid gebruik om hun frustraties rond die Franse bezetting van Sluis te ventileren. Koning Karel VI gaat in op hun grieven en laat voortaan het Noord-Franse bastion over aan de zorg van de Vlamingen zelf. Alles kadert in diezelfde bezorgdheid om ons los te weken van de paus van Rome.

De pausenkwestie escaleert

1391. Er volgen nieuwe pogingen van hertog Filips om de Vlamingen over de schreef te trekken. Hier en daar gaan sommigen overstag en die wetenschap op zich zorgt nog voor een groter wordende verdeeldheid onder de inwoners. De twee partijen komen gaandeweg frontaal tegenover elkaar te staan. De Clementinen tegen de Urbanisten. Op verscheidene plaatsen worden de misvieringen opgeschort omdat al de Clementinen in de ban van de kerk geslagen zijn. Dat verkondigen althans Joannes van Waes, de pastoor van de Sint-Walburgakerk en priester Jacob van Oostburg tijdens hun sermoenen. Beiden moeten korte tijd later wegvlugten van Brugge om de vervolgingen van Filips de Stoute te vermijden. Veel roomsgezinde priesters, kloosterlingen en zelfs burgers volgen hun voorbeeld en zoeken soelaas in de regio's van Luik en Keulen waar ze paus Urbanus als hun enig zaligmakende kerkleider beschouwen. Zowat alle Bruggelingen zijn in hun hart voorstanders van de paus van Rome maar durven daar niet langer voor uitkomen. Het is dan al duidelijk geworden dat Filips de Stoute, meestal betiteld als 'mijne geduchte here' niet met zich laat sullen. Dat de Vlamingen van die tijd niet meer naar de mis durven te gaan uit vrees om de wreedheid van hun graaf te moeten ondergaan, spreekt boekdelen. Dat ondervindt Pieter van Roeselare, een treffelijke burger van de stad die wat te veel zijn nek uitsteekt voor paus Urbanus. Hertog Filips laat de Bruggeling doodleuk oppakken, naar Rijsel voeren en onthoofden. Ridder Jan Van Heyle, een man die al grote diensten bewezen heeft aan het land, sterft om dezelfde reden in de gevangenis.

1392. De pausenkwestie escaleert maar verder. Met Pasen ontstaat er haast een volksverhuizing van Brugse poorters om hun feestdag te houden in een of andere Gentse kerk, conform de geboden van de heilige Kerk van Rome. Iets wat in eigen stad niet meer mogelijk is. Ze zullen dat trouwens de twee volgende jaren herhalen. De Gentenaars tonen zich veel formeler en strikter tegenover de hertog. Ze zullen zich nooit onderwerpen aan die Clemens. 'De Clementinen en de Fransen zijn dwaze dolende geesten'. Het is duidelijk dat de Vlamingen niet te overhalen zijn. De volgende jaren zal Filips de Stoute met zijn hardnekkige pogingen ten gunste van de Franse paus alleen maar vijanden maken. Toch mag er best een kanttekening gemaakt worden over deze periode. De kerkelijke twisten die onrust veroorzaken in de huisgezinnen kunnen niet

verhinderen dat de welvaart in Vlaanderen gestaag stijgt. Veel Duitse kooplieden van de Hanze die Brugge in 1382 omwille van al die oorlogen en beroerten achterlieten keren terug naar de stad. Met dank aan een schadevergoeding van 11.000 pond. Ze vinden er het gezelschap van hun Catalaanse en Engelse collega's en mogen rekenen op enkele nieuwe voorrechten van Filips de Stoute.

Dolende geesten

1392. De Gentse bewering van die 'Franse dolende geesten' slaat zeker op hun koning Karel VI. Die is nog maar 24 jaar wanneer hij 'met een hoofdziekte bevangen wordt die hem krankzinnig maakt'. Zijn naam belandt daardoor in de geschiedenisboeken als 'Charles le Fou', de Bruggelingen zullen het ongetwijfeld hebben over 'Karel de Zot'. Officieel zal dat in Vlaanderen 'Karel de Dwaze' blijven. Dat de grote baas knettergek aan het worden is heeft natuurlijk zo zijn belang voor ons land. Het regentschap over Frankrijk komt in handen van een duo: de broers; hertog Filips van Bourgondië (onze Filips de Stoute dus) en hertog Jan van Berry. Ze houden de troon warm voor het geval de koning zou herstellen en zorgen er tegelijk voor dat zijn jongere broer Lodewijk I van Orléans (20 jaar in 1392) niet aan de macht kan komen. Die laatste vecht natuurlijk voor zijn rechten. Het geschil zal uitgroeien tot een jarenlange ruzie tussen de huizen van Bourgondië en Orléans en zal op een haar na niet de Franse monarchie vernietigen. Het is dus best speciaal dat de grote baas van Vlaanderen heel wat in de pap te brokken heeft in het machtige Frankrijk.

1393. Lodewijk van Trimouylgie, de Clementijnse bisschop van Doornik komt in het gezelschap van onze hertog naar Brugge. Op Sinksen zal hij enkele priesters wijden in de Sint-Salvatorskerk. Bij aankomst blijken de Bruggelingen hun kat gestuurd te hebben. Ze vertrekken dan maar noodgedwongen naar Sluis, maar ook daar loopt de ceremonie verkeerd af wanneer de kerk geraakt wordt door 'het hemels vuur' en in brand vliegt Dergelijk onweer, op dit moment en in deze context, meer zal de bevolking niet nodig hebben om er de toorn van God in te zien. De beroering bij de Sluizenaars en de Bruggelingen is duidelijk: ze wensen hun hertog de pest in zijn hart toe. De onderstroom in Vlaanderen evolueert duidelijk naar een vijandige atmosfeer tegen de hertog. Door hem en zijn Clementijnse sekte zijn ze nu hun kerk kwijtgespeeld omdat

De Armagnackers staan daarmee nog altijd nergens. Integendeel: hun eeuwige rivaal bekleedt nu het hoogste gezag in Frankrijk terwijl zijzelf helemaal man van buiten zijn. In deze situatie nemen ze het besluit om in alliantie te gaan met de Engelsen, een verbond om samen te kiezen voor een nieuwe koning en het vijandelijke Parijs een lesje te leren. Verregaande plannen dus voor een staatsgreep met de hulp van een buitenlandse mogendheid. Een gezant vertrekt naar het hof van koning Hendrik IV met een officieel verzoek om hulp en de belofte van een betaling van 200.000 gouden kronen als compensatie. De demarche in Engeland geraakt per toeval bekend bij de Franse koning wanneer de schout van Caen de bewuste gezant per toeval kan aanhouden. Het versterkt alleen maar de algemene verontwaardiging tegen deze landverraders. Hertog Jan toont tijdens de novembermaand van 1411 dat zijn bijnaam 'zonder Vrees' helemaal terecht is. Hij verovert het zwaarbewaakte Saint-Cloud op de hertog van Orléans en zorgt voor zoveel schrik bij zijn vijanden dat die uitwijken tot over de Loire. Zelfs daar zijn ze niet gerust voor hun eigen veiligheid want in zowat heel Frankrijk wint de partij van de Bourgondiërs aan steun. De graaf van Vlaanderen toont zich wel vreselijk repressief. Wie verdacht wordt van medewerking aan de Armagnackers laat hij meedogenloos ter dood brengen. Mensen die betrappt werden met wapens in de hand vliegen in kerkers waar ze op de hongerdood wachten.

Een politieke ommekeer

Voorjaar 1412. De Engelse koning Hendrik IV heeft tot nu toe altijd de zijde van Jan van Bourgondië gekozen. Een voorstel van de Armagnackers om Aquitanië (de streek van Bordeaux) aan de Engelse kroon terug te schenken zorgt ervoor dat er nu een politieke ommekeer komt. Als tegenprestatie vragen en krijgen de Armagnackers voortaan de steun van Engelse krijgsbenden om de strijd aan te gaan tegen die van Bourgondië. De deal zorgt voor grote consternatie. Niet alleen bij het hof in Frankrijk maar net zo goed in Vlaanderen waar de goede verstandhouding met de Engelsen nu wel op heel losse schroeven komt te staan. De graaf is nu plots uitgegroeid tot vijand van Engeland. De oorlog in Frankrijk dreigt grote gevolgen te hebben met de economie in Vlaanderen. Daarbij verliezen de Vlamingen niet uit het oog dat hun graaf en zijn troonopvolger Filips de Goede zich constant in oorlogsgebied bevinden en dat deze gevaarlijke toestand grote problemen kan bezorgen voor wat

betreft de continuïteit van het bestuur in Vlaanderen. De drie Leden van Vlaanderen sturen in mei van 1412 gezanten naar Parijs om hun bezorgdheden over te maken aan hertog Jan. Zijn zoon bevindt zich hier te midden van zijn vijanden en loopt gevaar om zijn leven te verliezen als hij hier binnen de palen van Frankrijk zal blijven. Ze verzoeken hem eerbiedig of Filips niet beter naar het wel beschutte Gent zou verhuizen. Jan van Bourgondië volgt hun redenering en gaat zelfs nog een stuk verder. Filips de Goede is ondertussen officieel verloofd met koningsdochter Michèle. Ook zij moet onder de hoede van de Vlamingen komen. Daardoor vertrekken Filips & Michèle nu naar de veiligheid van de Gentse stadsmuren. De politieke complexiteit wordt er tijdens deze meimaand helemaal niet eenvoudiger op. De Engelse koning Hendrik IV laat bij de Vlaamse staten polsen of ze nog altijd bereid zijn om de bestaande wapenstilstand te blijven onderhouden. Uiteraard willen de Vlamingen dat, maar daar zijn dan van Engelse zijde toch wel voorwaarden aan verbonden. De Vlamingen mogen hun graaf niet bijstaan in zijn geplande veldtocht om Aquitanië binnen te vallen. Doen ze dat toch, dan zal deze actie beschouwd worden als een schending van de wapenstilstand. Het antwoord van de Vlamingen is een schoolvoorbeeld van een politieke oplossing: ze willen het verdrag ongeschonden bewaren en alle middelen in het werk stellen om hun vorst van zijn oorlogszuchtige voornemens te laten afzien. Het komt er eigenlijk op neer dat de Vlamingen zich in de rol van bemiddelaar forceren. Toch wel een riskante onderneming om de Franse oorlogskoorts proberen te blussen.

Alleen nog maar de puntjes op de i plaatsen

Juni 1412. Koning Karel VI en de hertog van Bourgondië zijn al in het veld getreden om de Armagnackers aan te pakken. Met een ontzaglijk leger van Fransen en Bourgondiërs dat oprukt naar het door sterke wallen beschermde Bourges, het huidige hoofdkwartier van de vijand. Toch valt Bourges, het is voor Jan zonder Vrees enkel nog kwestie van de puntje op de i te zetten en de Armagnackers de genadeslag toe te dienen om deze oorlog te beëindigen. Dat is buiten de waard gerekend van de kroonprins Lodewijk die op zijn vijftien ook al van de partij was bij de gevechten. Voor die knul heeft het allemaal lang genoeg geduurd, het is nu tijd voor feesten en schone vrouwen. De kroonprins eist prompt dat er een einde komt aan deze oorlog en stuurt aan op een onmiddellijke vredesregeling met de geallieerden. Hertog Jan kan niet veel anders dan zich tegen wil

en dank te schikken in de koninklijke wensen. Op 14 juli 1412 sluiten de partijen een deal, het verdrag van Bourges. Een 'oprechte verzoening' die gesymboliseerd wordt wanneer de hertogen van Orléans en van Bourgondië hun publiek optreden maken, gezamenlijk gezeten op de rug van één paard. Achter de schermen blijven de vijandige gevoelens natuurlijk woekeren. Bernard van Armagnac draagt nog altijd het rode kruis van de Engelse koning die hij als heer en meester erkent. Aan de kant van Jan zonder Vrees blijven de meningen eveneens sterk verdeeld. Het schrijnend gebrek aan financiële middelen speelt bij al deze hypocrisie een doorslaggevende rol. Hertog Jan heeft om zijn oorlog te sponsoren nu al 2.000.000 gouden kronen uit de koninklijke schatkist gelicht en daarmee een grote financiële crisis veroorzaakt.

Crisissen in Brugge en Sluis

24 juli 1412. Ook Brugge krijgt te maken met een crisis wanneer er die dag aan de Potterierei een dusdanig grote brand ontstaat dat er tussen de Oliebrugstraat en de Noord- en Zuidzandstraat wel 1.500 woningen in de as gelegd worden. De strodaken zijn er natuurlijk de oorzaak van dat het vuur zich zo snel kan verspreiden. Op 9 september krijgt ook Sluis te maken met brand. Hier gaat een deel van de Onze-Lieve-Vrouwekerk na een blikseminslag verloren in de vlammen. Ook het geld van de Fransen is door de militaire hyperactiviteit van Jan zonder Vrees zoals gezegd in rook en kanonnenvuur opgegaan. Tijdens een Staten-Generaal begin 1413 gaan er beschuldigende vingers op in de richting van de hertog van Bourgondië. De dood van de Engelse koning Hendrik IV op 20 maart 1413 voorkomt een botsing tussen de Engelse en de Franse strijdkrachten. Zijn zoon en opvolger Hendrik V is zo verstandig om de oorlog met Frankrijk even 'on hold' te plaatsen. Aan het Franse hof doen ze lacherig, neerbuigend en spottend over de nieuwe koning van Engeland. 'Aan hem is niet veel talent verspild.' Later zal Frankrijk de onderschatting van de nieuwe Engelse koning aan den lijve ondervinden. Kroonprins Lodewijk leidt hier in Parijs een ongebonden en decadent leven en het is vaak nodig dat Jan zonder Vrees de koningszoon moet beteugelen. Met deze terechtwijzingen is de 'dauphin' allerm minst gediend. Om zijn schoonvader te pesten loopt hij over naar het kamp van die van Orléans en komt het zelfs tot een bezetting van de Bastille.

Het vuur is aan de lont. 20.000 Parijzenaars die hardnekkig de kant van hertog Jan blijven kiezen grijpen naar de wapens en omsingelen de Bastille om er de bezetters tot overgave te dwingen. De 'kwade raadslieden' van de kroonprins worden vervolgd, opgespoord, in de gevangenis gedumpt en vermoord. De Parijse beenhouwers, visverkopers en andere ambachtslieden houden daarbij geen rekening met status of geslacht. Vijftien hofdames van koningin Isabeau belanden dus ook effectief achter de tralies. Toeval of niet, maar op datzelfde tijdstip is er net een grote groep Gentse gezanten op bezoek bij hertog Jan. Parijzenaars en Gentenaars zweren broederlijk dat ze met elkaar willen leven en sterven. En dat ze maar al te blij zijn met hun nieuw verbond willen ze tonen met hét symbool van de wakkere Gentenaars: hun witte kaproenen. Dat is ook de reden waarom die 20.000 opstandige Parijzenaars in die dagen allemaal getooid zijn met diezelfde witte kaproenen. De volksleiders durven het zelfs aan om een exemplaar op te dringen aan koning Karel VI en aan zijn prinsen.

Wie had op die rampzalige dag in het Westrozebeke van 1382 ooit aan Artevelde durven voorspellen dat de witte kap van zijn volgelingen 30 jaar later zou gedragen worden door de Franse koning, zijn krijgslieden en de ingezetenen van Parijs? De massa neemt kroonprins Lodewijk en de hertog van Beieren eveneens gevangen en sluit hen op in het hof van Saint-Pol. De stadspoorten van Parijs gaan dicht, in de naam van de koning verbieden ze ook maar wat tegen de Witte Kaproenen te beginnen, want zij streven voor het welzijn van het land. De rol die Jan van Bourgondië in deze burgeroorlog speelt is hoogst dubieus en zorgt voor een vlucht van veel edellieden. De Armagnackers krijgen te horen dat hertog Jan de kroonprins achter slot en grendel plaatste. Hun eis om zijn vrijlating bezorgt hen nu plots een aureool van vaderlandslievendheid en maakt van Jan zonder Vrees op enkele weken tijd plots de staatsvijand nummer één. In zijn opdracht werd er aan de kroonprins geraakt en deze actie is sowieso rampzalig voor zijn credibiliteit aan het hof. Een verdere escalatie kan vermeden worden door de vrede van Pontoise, Lodewijk komt weer op vrije voeten maar voor de rest woekert de haat maar verder bij de prinsen van Orléans.

De uitspattingen van de kroonprins

Augustus 1413. Kroonprins Lodewijk neemt het rijksbestuur weer in handen en distantieert zich nu natuurlijk volledig van hertog Jan, veel van zijn vrienden keren hem de rug toe en kiezen nu natuurlijk voor de plek waar de macht zit. Zeker niet meer bij onze graaf die dan maar met een redelijk klein gevolg naar Vlaanderen terugkeert. Hier roept hij de voornaamste edelen en de drie Leden samen en vraagt hij de Vlamingen om steun. Zijn vijanden zullen alle middelen aanwenden om de kroonprins tot een oorlog tegen Vlaanderen te bewegen. Hij krijgt ze zover om nog maar eens met hem op te trekken naar Frankrijk. De Staten bezorgen hem middelen en manschappen, zolang het bestand met Engeland maar niet verbroken wordt!

Januari 1414. Hertog Jan vertrekt richting Parijs, aan de leiding van een machtig leger van manschappen verzameld in Vlaanderen, Artesië, Bourgondië, Rethel en Brabant. Nog voor zijn aankomst ter plekke doet zich een vreemd manoeuvre voor aan het koninklijk hof. De uitspattingen van de kroonprins die nu aan het hoofd staat van de natie zijn er zelfs te veel geworden voor zijn al even zedeloze moeder Isabeau. En ook de prinsen zijn in verwijten losgebarsten. De geïsoleerde kroonprins maakt zich daar zo toornig over dat hij zelfs zo scrupuleus is om zijn schoonvader ter hulp te roepen. Jan zonder Vrees moet zich dus warempel nog haasten om zo snel mogelijk in Parijs te komen. De kroonprins heeft echter buiten de waard van graaf Bernard van Armagnac gerekend. Bij hun aankomst aan de poorten van Parijs op 9 februari stoten de Bourgondisch-Belgische krijgsscharen op een stad die in opperste staat van verdediging is gebracht door de Armagnackers. Het verschanste Parijs zal niet gebroken worden. Jans leger moet zich noodgedwongen terugtrekken naar Compiègne die een garnizoen te herbergen krijgt. Ook Soissons en Kamerijk vallen in zijn handen en worden bezet.

De toestand aan het hof is op enkele weken tijd alweer gekeerd. Het hoofd van de Armagnackers heeft kroonprins Lodewijk ertoe verplicht om zijn schoonvader terug te sturen naar Vlaanderen. Op 10 februari heeft het hof van Parijs opnieuw een vernietigend vonnis gevelde voor Jan van Bourgondië. De rechters verklaarden hem schuldig aan moord en verraad. Hij en al zijn assistenten worden nu van al hun waardigheden

gestript. Het vonnis betekent de start van een nieuwe Franse veldtocht. Met een ontzaglijke armee van 200.000 man, die deze van het Bourgondisch leger ver overtreft trekt de graaf van Armagnac nu op tegen de steden en sterkten op Frans grondgebied die zich nu nog in de handen van hertog Jan bevinden.

Gebrek aan drinkwater in deze hete zomer

April 1414. Compiègne is aan de beurt. Jan zonder Vrees is bezorgd voor de veiligheid van de Bourgondische bezetting ter plekke en verzoekt de drie Leden van Vlaanderen om extra hulpbenden te sturen die Compiègne kunnen komen ontzetten. De Vlaamse staten zien dat niet zitten. Zolang ze niet zelf aangevallen worden door de Fransen willen ze ook geen oorlog tegen hen voeren. De Vlamingen geven hun graaf de wijze raad om de steden die hij bezet houdt te ontruimen en zich terug te plooiën. Zo kan hij in eigen persoon zijn land besturen en beschermen. De hertog gaat er niet op in. Hij is nu eenmaal veel te eerzuchtig om goede raad van anderen te accepteren. Toch ziet hij zich gedwongen om Compiègne via een verdrag over te geven. Hij mag van geluk spreken dat zijn soldaten er op 7 mei 1414 heelhuids mogen vertrekken. Na de overgave van Compiègne brandt de oorlog nu los rond Soissons, een stad die officieel tot de domeinen van Lodewijk van Orléans behoorde maar waarvan de inwoners zich aan de zijde van Jan van Bourgondië hebben geschaard. Na een vreselijke bestorming dringen de Armagnackers de vesting binnen. Een groot deel burgers en wapenlieden die tijdens de bestorming nog in leven waren gebleven worden nu door beulshanden ter dood gebracht.

In het verschrikte Picardië onderwerpt de ene stad zich na de andere. En daardoor komt Artesië nu onder grote druk te staan. Onderhandelingen op hoog niveau (en met de Engelsen) te Péronne leveren niets op. Tijdens de julimaand van 1414 dringen de vijandelijke soldaten binnen in het graafschap Artesië. Gebrek aan drinkwater tijdens deze hete zomer zorgt ervoor dat Bapaume in vijandelijke handen valt. Na Bapaume richten de Fransen hun pijlen op Arras die verdedigd wordt door de graaf van Saint-Pol. De geschiedenisboeken hebben het over een heroïsche belegering van zeven volle weken. Bij deze bestorming is er voor de eerste keer sprake van het gebruik van draagbare geweren die dan nog als 'haakbussen' benoemd worden. Dankzij het heldhaftig verzet van de lokale bewoners besluit de koninklijke raad dan toch nog eens te gaan

onderhandelen met de Bourgondiërs. Begin september komt het tot een overeenkomst. Jan zonder Vrees belooft alle betrekkingen met de Engelsen af te breken en zijn huurmoordenaars van de hertog van Orléans aan de bevoegde rechtbank uit te leveren. Op 4 september 1414 wappert de Franse vlag boven de wallen en de torens van de Artesische hoofdstad. Jan zonder Vrees trekt zich terug in Dijon, het hart van Bourgondië.

Er liggen grote opportuniteiten te rapen

1415. De wapenstilstand dreigt af te lopen. Daardoor begint de jonge Engelse koning Hendrik V aan de voorbereiding van een algemene vredesregeling. Als twee honden vechten voor een been, dan loopt een derde er mee heen. Terwijl de Armagnackers en de Bourgondiërs elkaar naar het leven staan, liggen hier grote opportuniteiten te rapen voor de Engelsen. Het rijk van de Valois ligt maar om te grijpen voor de Engelsman. De eis om teruggave van alle grondgebieden die de Engelsen ooit hebben bezeten aan deze kant van het Kanaal komt dan ook niet uit de lucht gevallen. De Franse koning Karel VI is de vrede niet ongenegen en stuurt gezanten naar Engeland. Waarom zou Hendrik V niet in het huwelijk kunnen treden met zijn 14-jarige dochter Catharina? Als bruidsschat belooft hij 600.000 kronen en Frans Guyana, zolang hij maar een einde wil maken aan die oorlog. Hendrik V gaat niet in op het Franse voorstel. Hij eist de heerschappij over Normandië, Anjou, Tours, Poitiers, Pontheu en nog andere gebieden die altijd al aan de Engelse kroon hebben toebehoord. Met daarbij de dreiging dat hij die gebieden met de wapens zal veroveren als Parijs hem geen positief antwoord op zijn eisen zal bieden.

Ontscheping in Harfleur

13 augustus 1415. Hendrik V meent het met zijn dreigementen. Hij laat Southampton achter zich met het voornemen om Frankrijk binnen te vallen. Met een leger van 6.000 landsknechten, 24.000 boogschutters en een massa artilleristen die het geschut en allerhande oorlogswerktuigen zullen bedienen. De 15 oorlogsschepen zijn niet voldoende om al die mannen over het Kanaal te brengen, dus huurt de Engelsman een groot aantal Hollandse en Zeeuwse bodems. Na twee dagen ontschepen ze aan de monding van de Seine, op de plaats waar een eeuw later de stad Le Havre zal gesticht worden. Van daar vaart de vloot verder tot in Harfleur. Frankrijk mist op dat moment een strijdkracht die tegen die Engelse

armada kan wedijveren. Slechter nog: de koninklijke raad heeft niet eens maatregelen getroffen om zich te verdedigen. Hertog Jan zit in het veilige Dijon en voelt geen aandrang om ook maar één poot uit te steken om de Franse koning en zijn zoon te redden. De prinsen van Orléans willen ter hulp schieten maar mogen dat niet van de kroonprins. Ze moeten op hun domeinen blijven. Wanneer het gevaar te groot wordt begint kroonprins Lodewijk alsnog te panikeren en kan het niet rap genoeg gaan om een leger naar de kust te zenden. Maar zijn krijgslieden weten door al die burgeroorlogen niet eens meer wat tucht is. Hun mars naar de kust lijkt meer op een platvloerse plundertocht. Ze sparen zelfs de kerken niet.

Op 24 september 1415 valt de belangrijke havenstad Harfleur in Engelse handen. Koning Hendrik wil naar analogie van Calais de pas veroverde stad laten bevolken door Engelsen en daarmee heeft hij in principe de monding van Frankrijks machtigste stroom onder controle. Zo gemakkelijk lijkt dat echter niet. Tussen willen en kunnen bestaat er toch wel een groot verschil. De verovering van Harfleur en de heldhaftige verdediging van de Fransen hebben veel Engelse mensenlevens gekost. Daarbij teistert 'rode loop' de gezondheid van de soldaten. Koning Hendrik ziet zich verplicht af te zien van verdere militaire veroveringen en zich tijdelijk terug te trekken in het veilige Calais. Het Engels leger moet daardoor de oevers van de Seine achterlaten. Tussen Harfleur en Calais gaapt een afstand van 250 km. Onderweg moeten de manschappen nog over de Somme zien te geraken. Het risico om door de Franse troepen ingesloten te worden is reëel. De Engelsen hebben alle moeite van de wereld om ter hoogte van Ham de overkant van Somme te bereiken. Op 25 oktober 1415 loopt het dan toch fout voor de hen. De Fransen hebben zich net op tijd weten recht te krabbelen.

Op zowat 75 km van Calais stuiten de Engelsen bij het dorp Azincourt op een Franse strijdmacht die vier tot zeven keer groter is dan die van hen. Er is sprake van 150.000 man, maar dat maken de geschiedschrijvers aan geen kat wijs. De Engelsen beschikken over 24.000 soldaten. Jan zonder Vrees is persoonlijk weggebleven van Azincourt maar het Franse leger kan wel beschikken over zijn Bourgondische en Vlaamse edellieden. De veldslag is in alle opzichten gelijkaardig aan die van Crécy van 1346. De goede herinnering aan deze gewonnen clash zorgt voor moed bij de Engelsen. Hendrik V is een uitmuntende krijgsheer en zijn dappere mannen boeken ondanks hun numerieke minderheid een

zwaarbevochten overwinning op de Franse vijand. De aanblik van het slagveld is verschrikkelijk. 10.000 Franse lijken van alle rangen en standen bedekken het oorlogsterrein. Onder hen talloze prinses, graven en baronnen. En dan zijn er zeker nog evenveel soldaten gevangen genomen. De Engelsen betreuren het verlies van amper 400 doden. Jan zonder Vrees verliest twee broers tijdens de slag: Anton van Brabant en Filips, de graaf van Nevers en Rethel. Onder de gevangenen zien we de hertogen van Orléans en Bourbon en nog enkele graven. Ze worden allen overgebracht naar Engeland. Koning Hendrik V keert zegevierend terug naar zijn thuisland, maar veel meer dan de eer heeft hij niet behaald.

Heel nieuwe perspectieven voor Jan zonder Vrees

De tijding van de dood van zijn broers zorgt voor rouw bij hertog Jan. Toch begeeft hij zich met een bende krijgslieden naar Parijs om het rijksbestuur over te nemen. De koning belet hem echter de toegang tot de hoofdstad waarop de hertog zich weer terugplooit op Vlaamse bodem. Kort na de dramatische nederlaag van Azincourt verliest koning Karel VI zijn oudste zoon, kroonprins Lodewijk. Er zijn maar weinig Fransen die de dood van deze onbesuisde prins betreuren. Zijn dood zou het gevolg zijn van een buitensporige levenswijze. De kronieken hebben het over langzaam gif. Lodewijks jongere broer Jan van Touraine (17) komt zo in beeld als nieuwe kroonprins van Frankrijk. Kroonprins Jan is getrouwd met Jacoba, de dochter van de graaf van Henegouwen (Willem van Ostrevant) en leeft op dat moment ook in zijn paleis. De graven van Henegouwen en Vlaanderen zijn zwagers van elkaar (Willem is getrouwd met Jans zuster) en die Franse ontwikkeling opent dus heel nieuwe perspectieven voor Jan zonder Vrees. De Fransen bieden zich aan bij het hof van de graaf van Henegouwen om hun kroonprins daar te komen ophalen en naar Parijs over te brengen, met daarbij het uitdrukkelijk verzoek dat Jan zonder Vrees hem in geen geval mag begeleiden. Graaf Willem is er niet gerust in en vraagt advies bij hertog Jan die het hem afraadt. Desondanks vertrekt de graaf van Henegouwen met zijn dochter en schoonzoon naar Compiègne. Omdat de gevaren voor de kroonprins in de huidige politieke context te groot zijn reist Willem van Ostrevant alleen verder naar Parijs. Hier onderneemt hij een poging om de geschillen tussen de Armagnackers en de Bourgondiërs bij te leggen. Willem gelooft blijkbaar nog in Sinterklaas. In plaats van zijn schoonzoon te beschermen

jaagt hij de jongen de dood in. Terwijl de graaf zich in Parijs ophoudt krijgt Willem al een hele delegatie over de vloer in Compiègne.

Een flinke portie gif in de drank

Afgevaardigden van het hof komen hun kroonprins begroeten en hem wat vermaak aanbieden. Spelen en feesten à volonté. Met daarbij een flinke portie gif in zijn drank. Een verwittigde Willem haast zich met twee knechten terug naar Compiègne en vindt er zijn schoonzoon nog amper in leven. Nog diezelfde dag, 15 april 1417, overlijdt. Willem van Ostrevant is ontroostbaar, de 52-jarige graaf sterft van verdriet op 31 mei van hetzelfde jaar. Dat Wikipedia de oorzaak van zijn dood zoekt bij een hondenbeet toont nog maar eens aan hoe moeilijk het is om de 'echte' waarheid te achterhalen. Het zijn inderdaad geen lachedingen in Frankrijk. De graaf van Vlaanderen is niet minder verdrietig maar die is al gehard in dergelijke toestanden. Hij verstuurt onmiddellijk berichten naar Artesië en Amiens om de wrede praktijken van het Franse hof aan de kaak te stellen. Zijn wraak zal niet op zich laten wachten. Komt daarbij nog de wetenschap dat Bernard van Armagnac zijn ingezetenen plundert alsof ze enkel op de wereld gezet zijn om aan zijn goud dorst en heerszucht te voldoen. Door de dood van Jan van Touraine is zijn jongere broertje Karel (12 jaar) nu plots de nieuwe kroonprins. Kareltje VII dus kan nu natuurlijk helemaal rekenen op de Armagnackers. De jongen heeft geen banden met Jan zonder Vrees en is op geen enkele manier verbonden met het huis van de Bourgondiërs. Ondertussen houdt Bernard Karel's moeder Isabeau en haar dochter Catharina gevangen in Tours zodat die zich niet zouden bemoeien met het bestuur van Frankrijk. Het bevelschrift komt van haar geesteszieke echtgenoot Karel VI. Haar gunstelingen laat hij doodgemoedereerd gevangennemen en in de Seine droppen. Bernard van Armagnac heeft zo het kot voor zich alleen om de rijkskas te kunnen plunderen.

Zomer 1417. De nervositeit in Frankrijk loopt daardoor hoog op. In Rouen breekt er een opstand uit ten voordele van onze graaf Jan. De poorters doden daarbij schout Rodolf van Gaucour en tien van hun wethouders. En dat terwijl de edelen met hun soldaten uit Artesië en Boulogne zich elke dag opnieuw onledig houden met het zoeken naar buit op Franse bodem en er continu sprake is van oproer en gevechten. Terwijl de Fransen elkaar naar het leven staan vallen de Engelsen binnen in Normandië. Jan zonder

Vrees moet met stijgende belangstelling de dwingelandij van Bernard van Armagnac en de anarchistische sfeer in Frankrijk gadeslaan. Een beter moment om er zich mee te bemoeien en zijn verloren plaats weer in te nemen zal er vermoedelijk niet meer komen. Hertog Jan start zijn nieuwe campagne met een bevelschrift waarmee hij de Franse ingezetenen ertoe verplicht om voortaan geen belastingen meer te betalen aan de leden van de koninklijke raad die 'als dwingelanden het land overheersen'. Picardië en Champagne gaan meteen overstag en verklaren zich onbewimpeld pro hertog Jan. Tegen die tijd is hertog Jan al vertrokken, vergezeld van de graaf van Saint-Pol en van 30.000 Artesische manschappen.

Parijs veroveren is vooralsnog niet haalbaar

De bevolking van Amiens verwelkomt hem met ongemene vreugde. Alsof hij en hij alleen de beschermer is van Frankrijk. De intocht in Normandië verloopt minder voorspoedig. Te Rouen zijn de Armagnackers er in geslaagd de opstand te onderdrukken. Een verovering van Parijs ziet er vooralsnog niet haalbaar uit. Dus staat Jan geparkeerd in Amiens. Tijdens zijn verblijf daar krijgt hij een brutale en verwijtende brief. Geschreven in naam van de koning. De hertog van Bourgondië doet niet eens de moeite om te antwoorden. Korte tijd later volgt een tweede brief, met een identieke inhoud maar diplomatischer van aard en zachter geschreven. Nu reageert hertog Jan wel. Zijn militaire campagne gebeurt net in het voordeel van de koning! Zonder zijn troepen zal Frankrijk nooit weerstand kunnen bieden tegen de Engelsen. De steden die hij in handen heeft werden niet voor zichzelf veroverd maar voor het Franse rijk. En dat zijn campagne ook bedoeld is om wraak te nemen op de moordenaars van de kroonprins en een reactie op diegenen die de koningin gevangen houden. Hij belooft dat hij zijn campagne pas zal stoppen nadat hij Bernard van Armagnac en zijn aanhangers op hun plaats zal gezet hebben en Frankrijk weer tot rust gekomen zal zijn. Met deze intelligente brief positioneert Jan zonder Vrees zich plots als dé grote beschermer van koning Karel VI en tegen de plegers van deze coup aan het Franse hof.

Najaar 1417. Met zijn onverzettelijke houding jaagt hertog Jan de stuipen op het lijf van de Armagnackers die zich nu plots wel in een heel erg geïsoleerde situatie gedrongen zien. Ze roepen daarop hun manschappen op om Normandië te verlaten en dringend terug te keren naar Parijs. Een cadeau met een strik voor de Engelsen natuurlijk. De daaropvolgende

week rijgt de graaf van Vlaanderen de overwinningen aan elkaar en verovert hij de ene Franse stad na de andere. Elke inname gaat gepaard met de afschaffing van de taksen opgelegd door de Armagnackers. Alleen de rechten op het zout blijven onaangeroerd. Jan zonder Vrees beweert overal dat Bernard van Armagnac niet veel meer voorstelt dan een ketter en een figuur die alleen maar op zoek is naar verscheurdheid. Ook koningin Isabeau ziet in onze graaf de ideale reddingsboei. Ze slaagt er via haar dienstboden in om een brief tot bij Jan te loodsen. Met de vraag of hij de koningin en haar dochter zou willen komen verlossen uit hun gevangenis te Tours. Jan rukt zonder slag of stoot Tours binnen en bevrijdt zijn koningin. Die herademt natuurlijk, de graaf van Vlaanderen kan voor haar geen kwaad meer doen en zal altijd op haar kunnen rekenen. Een belangrijke stap voorwaarts op weg naar de officiële macht in Frankrijk. Na hun terugkeer in Chartres werken ze beiden aan een officiële oorkonde. Isabeau en Jan aanvaarden gezamenlijk om het rijksbestuur over Frankrijk in handen te nemen. Om het volk te behagen schaffen ze verscheidene belastingen af. De resterende taksen mogen niet langer betaald worden aan de kroonprins maar aan de koningin of aan Jan van Bourgondië. De bergen geld die hij nodig heeft om zijn soldaten te betalen zoekt hertog Jan nu bij de aanhangers van Armagnac die hij stript van hun eigendommen. Een poging van het duo om hun intrede te doen in Parijs valt echter in het water. De stadspoorten gaan vooralsnog niet open. Daardoor zien ze zich verplicht hun manschappen in diverse steden onder te brengen waar ze de winter kunnen doorbrengen. Jan en Isabeau doen dat in Troyes, op 180 km van Parijs.

Het gezelschap van De Witte Beer

13 maart 1418. Om 15u gaat hier in Brugge een grote vergadering door in de poorterloge. Deze loge zelf bestaat al zowat honderd jaar en kan een beetje beschouwd worden als een cultureel centrum avant la lettre, een plaats waar de burgers bijeen komen om te kaarten of te dobbelen. De burgemeesters, schepenen, raadsleden, tesoriers, hoofdmannen en andere notabelen zitten er samen met het gezelschap van 'De Witte Beer'. Ze nemen er een gezamenlijke beslissing om het enigszins verwaarloosde forestierschap of steekspel van 'De Witte Beer' opnieuw hoog op de agenda te zetten. Ze nemen daarmee de oude tradities weer op die hun voorouders ooit nog stichtten ter nagedachtenis aan de oude forestiers van Vlaanderen. Voortaan zullen de Bruggelingen dat oud

gebruik weer onderhouden en met de gebruikelijke pracht en praal vieren. Ondanks het feit dat Vlaanderen nog niet helemaal in rust is.

De laatste forestier Jan van Milanen krijgt de opdracht om alles in gereedheid te brengen. Zijn schildknaap, hofmeester, trommelaars en zijn gebruikelijke dienaren en officieren brengen alles in gereedheid zodat het tornooi kan doorgaan de zondag na Beloken Pasen. De spelen beginnen met de aankomst van de forestier. Jan van Milanen vertrekt te paard vanuit de abdij van Eeckhoutte richting markt. Dat gebeurt via de Wollestraat. De forestier is in het gezelschap van Jan Gheerwout, Pieter Adoorne, Andries Van Theimseke, Jacob Boonin, Parent Fane, Jan Zwyn de Jonge, Jacob Breydel, Jan van Aartrijke, Jan Hoste de Jonge, Jacob Van De Walle en Michiel Van Deerlyck. Ze tonen de hele namiddag hun kunstjes of zoals de kroniekschrijvers het zo speciaal neerschrijven; 'ze bedrijven vrome wapendaden'. Pieter Adoorne wint de spies en wordt de forestier tot in 1419. Jacob van Milanen wint de hoorn en de Rijselse poorter Joos Van Der Stichelen wint de in wit hout vervaardigde beer. De kersverse forestier ziet zich verplicht om de rest van de deelnemers op een avondmaal te vergasten en achteraf volgt er een bal. Beiden gaan door in de fraai versierde poorterloge.

De paus kan het niet lager aanzien

23 mei 1418. In Frankrijk gaat de oorlog tussen de Armagnackers en die van Bourgondië lustig verder. Paus Martinus V (in 1425 de stichter van de universiteit van Leuven) kan het niet langer aanzien en gaat er zich mee bemoeien. Hij stuurt de kardinalen Ursinus en St.-Marcus naar Frankrijk om een bemiddelingsronde tussen de kemphanen op gang te brengen. De vergadering gaat door in Montreuil. Belangrijk is wel dat beide kardinalen zich het recht toe-eigenen om het geschil naar goeddunken te regelen. Ze komen tot het verdict dat de voorbije vijandschap en wraakzucht moeten vergeven en vergeten worden. Voortaan zal Jan van Bourgondië als machtigste prins en eerste pair van Frankrijk het bestuur van Frankrijk in handen nemen. Uiteraard samen met de kroonprins en dat zolang koning Karel VI zal blijven leven. De Armagnackers zijn woest om deze pauselijke beslissing. Ze knarsetanden van woede terwijl ze de twee kardinalen als verraders naar de hel wensen. Bernard van Armagnac, Tannegui Du Chastel en Henricus van Marly weigeren deze uitspraak dan ook te respecteren. Een wapenstilstand zit er niet eens in. De

Armagnackers zouden liever lijden dan de gehate graaf van Vlaanderen in het koninklijk hof te zien. De Parijzenaars voelen zich echter bitter gestemd over deze Bernard van Armagnac. Ze zouden er alles aan doen om de pauselijke deal erdoor te krijgen. 400 Parijzenaars sluiten een geheim verbond om de vijanden van de gewenste rust te vermoorden of uit het land te zetten om dan achteraf Jan van Bourgondië naar hun stad te loodsen. Deze actie gaat uit van een koopmanszoon, Perrinet Leclerc die het bloed van de Armagnackers wel kan drinken. Zijn verzetsgroep zoekt en krijgt steun van Philippe van Villers, de bevelhebber van Pontoise. Die stuurt Guido van Bar, Leo van Bornoville en Frederik van Mailly met een talrijke bende krijgsvolk naar Parijs. Tijdens de nacht van 28 mei 1418 dringen ze binnen in Parijs. De 400 Parijzenaars staan hen al gewapend op te wachten. Ze doorlopen nu samen de straten van de hoofdstad terwijl ze met luide stem 'vrede & Bourgondië' scanderen. Ze dringen binnen in het koninklijk paleis om koning Karel VI met zich mee te nemen. De manifestatie met de koning te paard krijgt nu direct de allure van een beweging die door de koning in persoon gedragen is. De groep neemt vervolgens de kanselier en al zijn huisgenoten gevangen. Tannegui Du Chastel en de kroonprins vluchten vervolgens weg naar de sterkte van Melun op 50 km van Parijs. Op drie dagen tijd zullen 500 Armagnackers geliquideerd en verminkt worden.

12 juni 1418. Bernard van Armagnac laat dit niet zomaar passeren. Hij rukt met een hele bende aanhangers op naar Parijs. Ze krijgen er lik op stuk. Dat kan men wel zeggen in de wetenschap dat bij zijn aanval zeker 4.000 eigen mensen gedood worden. Bernard van Armagnac schiet er zelf het leven bij in samen met Henricus van Marly en veel andere edellieden. Wie de dans kon ontspringen is nu op de vlucht. Het is nu duidelijk dat de Bourgondische strekking weer baas is in Parijs. De voorstanders van Jan zonder Vrees laten zich opmerken met een rood Bourgondisch kruis op hun kledij. Ze maken daarbij duidelijk dat ze geen andere bestuurder willen dan Jan, de hertog van Bourgondië. Heel wat steden die tot op heden nog bezet werden door de Armagnackers gaan nu plots overstag. De bewoners geven zich over en kiezen voor de Bourgondiër. Onze graaf wordt in Dijon op de hoogte gebracht van de gebeurtenissen. De tijd is eindelijk rijp om terug te keren naar Parijs. Dat doet hij echter niet zonder eerst koningin Isabeau op te halen in haar verblijfplaats te Troyes. Daarna vertrekken ze gezamenlijk naar Parijs. De blijde intrede is een feit. Ze

worden er door de burgers en de koning met de allergrootste eer onthaald. Jan van Bourgondië krijgt onmiddellijk het bevel over Parijs.

Franse hapjes

Terwijl Jan zonder Vrees triomfeert in Parijs muizen kroonprins Karel VII en Tannegui Du Chastel er van onder in Melun. Hun aanhangers nemen op een verraderlijke manier Compiègne in. De Armagnackers vermoorden er de vrienden van de graaf en plunderen de burgers om de dood van hun leider Bernard van Armagnac te wreken. Ze sturen een verklaring uit dat Karel VII nu de officiële bestuurder is van Frankrijk en dat ze zich zullen blijven verzetten tegen de Bourgondiërs in Parijs. Die hele zomer van 1418 doet Hendrik V van Engeland zich te goed aan de Franse hapjes. Hij weet zich al in de meimaand helemaal meester te maken van Normandië. Vlaanderen en Artesië hoeven geen Engelse aanval te vrezen. Tussen de graaf van Vlaanderen en de Engelse koning bestaat er immers een deal dat beide graafschappen zich onzijdig houden in de oorlog tussen Frankrijk en Engeland.

De Parijse zomer van 1418 blijft er een van bloedig geweld. Voor en na de intrede van Jan en Isabeau op 14 juli gaat het er hier vreselijk aan toe. Het grauw breekt op 8 juli de gevangenissen open, doodt de wachters om dan de gevangenen een na een te lynchen. Zonder onderscheid van ouderdom, geslacht, stand of misdaad. Ja, zelfs vijf bisschoppen en veel andere mannen van aanzien vallen hier ten prooi van deze woedende bende. Het gaat zo ver dat ze de gevangenen bovenaan de muren van het Châtelet naar beneden werpen terwijl hun aanhangers met hun lansen omhooggericht de vallende lieden doorboren. Van zodra de kerkers geledigd zijn overstroomden de moordenaars nu de hele stad. In heel Parijs is er warempel niet één straat waar er geen bloed vloeit. Wie zich van een vijand, concurrent of schuldeiser wil bevrijden hoeft hem alleen maar als een Armagnacker aan te duiden, dadelijk treft hem dan het moordende zwaard. De woede keert zich niet alleen tegen de levenden. De mishandeling van de lijken illustreert de schande van wat zich hier allemaal aan het afspelen is. Op drie dagen tijd staat de teller van het aantal omgebrachte Parijzenaars op 3.500. Het plunderen van de Armagnackers brengt de soldaten in het bezit van grote rijkdommen die ze op de meest belachelijke wijze tentoon spreiden. Het is te midden van deze kokende en bloedende stad dat Jan en Isabeau op 14 juli 1418 hun

zegevierende intrede doen. De volgende weken gaan de Bourgondiërs al de postjes van belang bezetten en vullen de gevangenissen zich opnieuw met verdachte personen. Op 21 augustus start een nieuwe golf van moordpartijen, aangestuurd door stadsbeul Capeluche die er mee pocht dat hij openlijk de hand heeft geschud van hertog Jan. Terwijl die laatste hem vermoedelijk niet eens kent. Jan van Bourgondië zit zelf ook heel verveeld met die escalatie van geweld door zijn aanhangers. Deze toestand kan best gevaarlijk worden voor zijn eigen positie. Hij beschikt nog over voldoende militaire slagkracht om de woelgeesten aan te pakken. Capeluche en de aanvoerders worden terechtgesteld. 6.000 van hun aanhangers trekken onder het mum van een krijgstoct weg van de hoofdstad.

Jan krijgt andere katten te geselen

Herfst 1418. Jan van Bourgondië krijgt nog andere katten te geselen. De Engelse opmars in Normandië en Picardië dwingt hem tot actie om de voortgang van Hendrik V te stuiten. Maar het ontbreekt hem aan financiële middelen. Belastingen durft hij in dit woelige Parijs niet te heffen. De verbeurdverklaarde goederen van de Armagnackers zijn al eerder door de molen gedraaid. En daarbij worden Parijs en omgeving door allerhande besmettelijke ziekten geteisterd. De ellende kan niet groter zijn. Een grote onderhandeling om de schizofrene situatie tussen de Bourgondiërs en de Armagnackers bij te leggen resulteert op 16 december in een kortstondig vredesverdrag dat korte tijd later al weer gebroken wordt wanneer de Armagnackers Tours en Soissons innemen. Voor Jan zonder Vrees is het geen goede zaak dat kroonprins Karel, nu al zestien jaar, meer en meer partij kiest voor de Armagnackers. De jonge graaf van Armagnac zoekt wraak omwille van de dood van zijn vader Bernard en krijgt daarbij de morele steun van Karel VII. Begin 1419 groeit dus hier het complot om hertog Jan van Bourgondië ter dood te brengen. Ondertussen zetten de Engelsen hun krijgstoct door Frankrijk verder. Op 16 januari 1419 valt het uitgehongerde Rouen. Tegen die tijd ligt de hele ruime omgeving als een verwoeste wildernis bij.

April 1419. Voor hertog Jan zit er niet veel meer op dan te onderhandelen met de Engelsen. De vergadering gaat door in Beauvais. Koning Hendrik V verschijnt er persoonlijk. De labiele Franse koning Karel VI laat zich zoals gewoonlijk verontschuldigen en stuurt hertog Jan met koningin Isabeau

en dochter Catharina naar de onderhandelingen. Hendrik V legt zijn eisen op tafel. Hij wil trouwen met de 18-jarige Catharina, eist een bruidsschat van 100.000 gouden kronen en daarbij nog Normandië, Aquitanië, Pontheu en nog andere gebieden in Frankrijk. En... voegt de koning er aan toe: 'als ik het niet in vrede kan ontvangen dan zal ik mijn goesting met de wapens krijgen.' Jans antwoord ligt al klaar: dat dit hem water, zweet en bloed zal kosten! De vergadering loopt af zonder een spoor van vrede. De Armagnackers kijken de hele tijd argwanend toe. Een eventuele overeenkomst tussen Jan en de Engelsen zou weleens in hun nadeel kunnen uitdraaien en moet ten allen prijze vermeden worden. Ze sturen Tannegui Du Chastel naar Jan zonder Vrees om alsnog de vrede die ze zelf al herhaalde keren hebben gebroken aan te bieden. Achter de schermen begint een verraderlijk spel om de onderhandelingen met Engeland af te breken en onder het voorwendsel van deze valse vrede op zoek te gaan naar een geschikt moment om hertog Jan te liquideren.

De hertog wil geen risico's nemen

De Armagnackers stellen voor om te onderhandelen in Melun en nodigen de pauselijke gezant uit om te bemiddelen. Zo kunnen ze beter hun bedrog camoufleren. Onze graaf is best verwonderd door die onverwachte wending. Hij neemt in elk geval geen risico en laat zich omringen door een bende uitgelezen krijgslieden die hem naar Melun vergezellen. Kroonprins Karel komt uit Tours met evenveel krijgsvolk aan zijn zijde. Wanneer beide partijen nog op een boogscheut van elkaar verwijderd zijn, treedt Jan van Bourgondië naar voor met tien baanderheren. Karel VII volgt zijn voorbeeld. Bij de ontmoeting springen beiden van hun paarden, de hertog buigt zich en groet de kroonprins zoals het hoort. En die verzoekt hem ook al volgens het protocol met de rechterhand dat Jan mag opstaan.

Het is nu tijd voor het afsluiten van een vrede die nu wel eens zou mogen standhouden. Jan en Karel vergeven elkaar om hun wederzijdse misdaden en leggen hun handen in die van de pauselijke gezant. Voor het kruisbeeld en op het heilig evangelie zweren ze dat ze elkaar voortaan zullen eren, beminnen en beschermen tegen al diegenen die hen zou willen hinderen. Deze vrede komt er op 11 juli 1419. Tien dagen later bekrachtigt de koning het verdrag en schrijft er nog bij dat de paus van Rome gerust zijn kerkelijke bliksems mag richten op diegene die deze vrede nu nog zal

overtreden. Daarna wordt de deal over heel Frankrijk afgekondigd. Voor de buitenwereld heeft de kroonprins zich met alle oprechtheid van dien met zijn vijand verzoend. Maar van rechtzinnigheid is er geen sprake. De overeenkomst is een goed verpakte valstrik die alleen maar bedrog inhoudt. Graaf Jan zonder Vrees moet en zal uitgeschakeld worden, het is nu alleen nog een kwestie van tijd.

Kan hij naar Montereau komen?

31 juli 1419. Op deze laatste dag van juli nemen de Engelsen de stad Pontoise met verraad in en ze veroveren eveneens Gisors. De vijand is nu opgerukt tot op 35 km van Parijs. De kroonprins stelt alles in het werk om hun voortgang te stuiten. Hij laat de hoofdstad achter zich. Aan het hoofd van een leger van 20.000 mannen vertrekt hij richting Montereau-Fault-Yonne, zowat 100 km naar het zuiden. Karel VII stuurt Tannegui Du Chastel naar Troyes met een boodschap voor Jan zonder Vrees die zich daar in het gezelschap van de koning en koningin bevindt. Of Jan zich niet naar Montereau zou willen begeven om samen met de kroonprins te beraadslagen hoe ze nu het best de Engelsen uit Frankrijk kunnen verdrijven. Onze graaf is niet enthousiast over die plannen. Het zou veel beter zijn indien de kroonprins naar Troyes zou komen. Vooral omdat zijn vader zich hier bevindt. Tannegui wordt met die boodschap teruggestuurd maar staat de volgende dag al terug met voldoende garanties en geloofsbrieven waar Jan zich op kan betrouwen. Hertog Jan laat zich pramen om samen met Tannegui Du Chastel naar Bray-sur-Seine te rijden. Ook de bisschop van Valence arriveert er en verzekert de graaf ervan dat hij niet moet bevreesd zijn om het gesprek met de kroonprins aan te gaan. Die zal zijn eed van 11 juli 1419 nooit of te nimmer durven verbreken. Toch is Jan zonder Vrees er niet gerust in. Hij vertrekt met een militie van 800 mannen naar het 25 km verderop gelegen Montereau. Hij stuurt twee bespieders vooruit om poolshoogte te gaan nemen van de toestand. Bij hun terugkeer vertellen ze dat de mannen van de kroonprins een soort van afsluiting met slagbomen aan het bouwen zijn op de brug van het lokale kasteel. Het kan best wijzen op een valstrik. Hun leider moet zich absoluut beraden of hij daar wel naartoe wil reizen. De meningen bij de groep van de hertog zijn verdeeld, niet iedereen beschouwt deze afsluitingen als een teken van verraad. Na lang dralen besluit Jan om toch in gesprek te treden met Karel VII, wat er ook zou mag gebeuren. De Fransen zullen achteraf niet moeten beweren dat hij

zijn eigen leven vooropstelde boven het welzijn van de kroon. Een laatste garantie moet hem wel nog helemaal over de streep trekken. Op 8 september 1419 hernieuwen beide partijen nog een keer het vredesverdrag van 11 juli.

Bloedbad aan het kasteel

Zondag 10 september 1419. Onze graaf begeeft zich rond 17u naar het kasteel van Montereau waar de ontmoeting zal plaatsgrijpen. Hij is in het gezelschap van 10 notoire edelen die alleen maar uitgerust zijn met wapenrok en degen. Bij zijn aankomst aan de eerste slagboom wordt hij verwelkomd door enkele mannen die hem vertellen dat de kroonprins op hem wacht. Daarna gaat een tweede slagboom omhoog waarop Tannegui en enkele anderen hem gewapend met een bijl tegemoet treden. Hertog Jan protesteert en wijst op hun eigen wapenrok met degen. Terwijl de tweede slagboom zich achter hen sluit legt Jan nog zijn hand op de schouder van Tannegui, een teken van vertrouwen in deze man. Tannegui en Jan passeren nog een derde slagboom tot ze eindelijk bij de kroonprins aanbellen. Kroonprins Karel laat de slagboom onmiddellijk sluiten. Hijzelf staat er te wachten met de degen aan zijn zijde. Rond hem staan zijn tien edelen. Allen gewapend met bijlen. Ook Tannegui Du Chastel staat er bij terwijl er zich nog een groep verborgen houdt om in geval van nood de kroonprins ter hulp te schieten. Na de verwelkoming door de kroonprins vertelt hertog Jan dat hij bereid is om mee te helpen om de Engelsen uit het land te verdrijven. Voor de welvaart van het rijk. In de plaats van een welwillend antwoord krijgt hij een sneer van Karel VII. Omdat hij niet alle Franse steden beschermd heeft tegen de invasie. De graaf van Vlaanderen krijgt het keihard verwijt toegeslingerd van een verrader te zijn. Jan probeert nog te reageren met een beleefde verontschuldiging. 'Ge liegt, het is tijd', roept de kroonprins uit en dan geeft hij het signaal om Jan van Bourgondië te doden. Een lange in het bruin geklede man trekt zijn scherpsnijdend zwaard en hakt daarmee in het gezicht van hertog Jan. In een poging om de slag met de arm af te weren verliest het slachtoffer zijn hand. Tannegui Du Chastel velt hem met één welgemikte slag met de bijl, een bloederig tafereel dat zich afspeelt vlak voor de neus van de kroonprins. Lodewijk Layet die ziet dat de hertog nog leeft geeft hem met de degen nog drie steken in de buik, waaruit zijn ingewanden nu wegvloeien. Karel VII vindt er zijn plezier in. 'Hij zal wel genoeg hebben zeker?', spot hij. De moordenaars nemen het

lijk nog eens vast bij de benen en wentelen het nog twee keer in de plas bloed die uit zijn lichaam is weggestroomd. Dan richten ze hun vizier op de tien metgezellen van de dode hertog Jan. Zijn trouwe vriend Archambald van Foix bekoopt het met zijn leven in een poging om in te grijpen, de andere negen geraken daarbij verwond en belanden in een gevangenis. De moordenaars strippen de verslagen hertog van zijn kledij, met uitzondering van zijn wambuis (kleed) en zijn laarzen. Ze pikken zijn gouden ketting en een kostelijk halssieraad. Ze snijden zijn vingers af om zijn ringen te bemachtigen en dumpen dan zijn zielloos lichaam in de vestingen van het kasteel.

Wanneer de krijgslieden van hertog Jan zich bewust worden van dit verschrikkelijk verraad verlaten ze onmiddellijk de stad Montereau om terug te keren naar Bray-sur-Seine. Sommigen onder hen worden nog tijdens de terugweg door hun vijanden achterhaald en gedood. De volgende dag beslissen twaalf edellieden van Montereau om het lijk van de hertog uit het water te vissen en te begraven in de lokale Onze-Lieve-Vrouwekerk. Jan van Bourgondië werd 48 jaar. Hij heeft Vlaanderen 14 jaar en enkele maanden bestuurd. Bij zijn echtgenote zorgde Jan voor 1 zoon en 6 dochters. Zijn zoon en troonopvolger is Filips de Goede en op het moment van zijn vaders dood 23 jaar. Jan is er ook nog in geslaagd om tijdens zijn leven 2 bastaardkinderen op de wereld te zetten: Johannes, de bisschop van Kamerijk en Guido met de bijnaam 'de krijgsman'.

Onze Geduchte Heer

De rouwbrieven stromen toe

Vlaanderen kende onder het bestuur van zijn graaf Jan van Bourgondië een periode van grote voorspoed. Terwijl Frankrijk de hele tijd ten prooi viel aan de hevigste binnenlandse onlusten, konden de Vlamingen genieten van een zelden gekende rust. De grootsheid en de welvaart van Brugge is ten top gestegen. Handel en ambachten hebben geboemd, de kunst hier een hoge vlucht genomen. De opnieuw geïntroduceerde steekspelen van de Witte Beer herinneren Brugge opnieuw aan de grote soevereiniteit van in de tijd der forestiers. Zangers en spelers streelden de oren, het volk schepte behagen in vertoningen van mysteriespelen, theatrale voorstellingen vanuit de bijbel.

Filips III van Bourgondië, bijgenaamd 'de Goede', krijgt in Gent het treurig nieuws van de moord op zijn vader te horen. Hij toont zijn diep verdriet bij zijn deugdzame echtgenote Michèle van Valois die nota bene de zuster is van zijn vaders moordenaar Karel VII. 'Michèle, uw broer heeft mijn vader vermoord!'. Een huwelijk zou voor minder springen (vooral omdat ze al 10 jaar kinderloos zijn gebleven), maar Michèle deelt de pijn van haar man tot in haar diepste vezels. Filips laat zich enkele dagen nergens zien terwijl hij de dood van zijn vader beweent. De rouwbrieven uit Frankrijk, Vlaanderen en Artesië stromen toe. Het is voor hem een kleine troost dat iedereen deze onmenselijke daad verfoeit en veroordeelt. Pas nadat de eerste schok wat verwerkt is lijkt de troonopvolger in staat om zijn functie op te nemen. De drie Leden van Vlaanderen huldigen hem in Gent als volgende graaf van Vlaanderen.

Filips de Goede krijgt een ontvangst in stijl

Zijn eerste officiële daad wordt een bezoek aan Brugge. Dat moet ergens gebeuren in het begin van oktober 1419. Tijdens een tussenstop in het kasteel van Male wil hij eerst nog een akkefietje regelen. Het magistraat van Brugge heeft eerder Robert Boudins, de burgemeester van het Brugse Vrije samen met zes schepenen van Sijsele uit de stad verbannen. De nieuwe graaf stelt voor om hen in vrijheid te stellen en terug te brengen in Brugge. Zijn verzoek botst op een haast unanieme weigering van het gemeen, dus laat hij verdere pogingen achterwege. Zijn blijde intrede gebeurt in een sfeer van eer en respect. De geestelijke en wereldlijke autoriteiten ontvangen Filips de Goede in stijl. De nieuwe graaf zweert de wetten en de voorrechten van de stad te zullen

respecteren. Hertog Jan van Brabant, Jan van Beieren, Jan van Kleef en Margareta van Henegouwen beloven hem hun assistentie om de dood van zijn vader te wreken. Philippe de Morvilliers, de voorzitter van de koninklijke raad in Parijs en verscheidene andere Franse gezanten maken hun opwachting om hem hun diensten aan te bieden. Ze kunnen Filips alvast vertellen dat koning Karel VI het besluit genomen heeft om zijn zoon de kroonprins van zijn kroon te beroven en hem zo te straffen voor deze verraderlijke en onmenselijke daad.

Atrecht, 13 oktober 1419. Er gaat hier een plechtige lijkdienst door ter nagedachtenis van Jan zonder Vrees. Filips de Goede en de bovenvermelde gezanten zijn er allemaal aanwezig. De hoofdstad van Artesië is in die tijd bijzonder machtig en volkrijk. Niet minder dan 5 bisschoppen en 19 gemijterde abten nemen deel aan de uitvaartplechtigheid. De monnik Pierre Floure houdt er een opgemerkte lijkrede waarbij hij Filips de Goede oproept om geen persoonlijke wraakneming op te zoeken. Dit is een zaak voor het gerecht welke tegen deze moordenaar moet optreden. De hertog en zijn edelen zijn allerminst opgezet met zijn voorstellen. Het opgevreten Frankrijk waar de Bourgondiërs en de Armagnackers nu nog wraakzuchtiger dan ooit tegenover elkaar staan moet helemaal niet weten van vergiffenis. Parijse gezanten maken hun opwachting en vragen de nieuwe hertog van Bourgondië om advies hoe Frankrijk nu het best bestuurd kan worden. Hij antwoordt hen dat ze de steden onder controle moeten houden tot hij in staat zal zijn om de dood van zijn vader te wreken. Een overduidelijk antwoord dat hij de moord op zijn vader niet blauw blauw zal laten. Filips moet en zal grote kuis houden in dat Frans bordeel. Vier dagen later sluit hij al een verbond met de Engelse koning Hendrik V. Filips de Goede en Hendrik reizen tot bij de Franse koning in Troyes en regelen er het door de Engelsman gewenste huwelijk met Catharina van Valois. Dit huwelijk zal binnen de vier jaar moeten plaatsvinden. Isabeau en Karel VI zien in de Engelse koning de volgende koning van Frankrijk en dus de opvolger van de kroon. In afwachting zal Hendrik V de functie van regent aannemen. Frankrijk en Engeland ondertekenen een wapenstilstand en dat is natuurlijk een dikke streep door de rekening van kroonprins Karel VII. Een machtig leger onder het bevel van Jan van Luxemburg maakt zijn opwachting in Frankrijk. Na de stad Roye gaat een hele reeks van steden en sterkten voor de bijl. En dat terwijl er in Engeland ook al grote voorbereidingen getroffen worden voor een nieuwe oorlog op Frans

De ridders van het Gulden Vlies

Nadat het eerste feest van de ridders van het Gulden Vlies op 27 november 1431 doorgegaan was te Rijsel is het op 30 maart 1432 nu de beurt om dat te vieren in de kerk van Sint-Donaas. Boven het koorgestoelte prijken de wapens van maar liefst 31 ridders. Al deze ridders zijn gekleed met scharlaken mantels die met een hermelijnvel gevoerd zijn. Aan hun hals dragen ze hun ketting met het Gulden Vlies. De notoire ridders laten zich verder herkennen door een zilveren lakenrok. Op hun hoofd dragen ze een rode tokmuts met een lange afhangende sluier. In dat jaar 1432 zullen de Florentijnse kooplieden een vaste verblijfplaats kopen in Brugge. Een oud gebouw aan de Beursplaats zal moeten plaatsruimen voor een grote en prachtige doening.

Eind 1432. Filips' nicht Jacoba van Henegouwen duikt weer op in de actualiteit. Ze had in 1428 nog met hem afgesproken om geen huwelijk meer aan te gaan zonder voorafgaande goedkeuring van haar neef. Toch huwt ze in het geheim met Francis van Borsele, de stadhouder van Holland en Zeeland. Een man die nota bene door Filips de Goede zelf aan het hoofd van deze landen werd geplaatst nadat hij Jacoba er van de macht had verwijderd. De graaf reageert onmiddellijk en stuurt 600 soldaten naar 's 's-Gravenhage. Ze pakken van Borsele op en voeren de Zeeuw naar Rupelmonde. Filips wil Jacoba de stuipen op het lijf jagen en laat het gerucht verspreiden dat hij haar kersverse echtgenoot zal laten onthoofden. Het levert hem meteen een schot in de roos op. Blijkbaar is er sprake van grote liefde tussen die twee en haast zij zich om met Filips in onderhandeling te treden om toch maar het leven van haar bruidegom te redden. Op 12 april 1433 staat ze al haar gebieden in volle eigendom of aan de graaf van Vlaanderen. Ze behoudt enkel de heerlijkheden van Veurne, Zuid-Beveland en Tholen. In plaats van een onthoofding krijgt Francis van Borsele de titel van graaf van Ostrevant en schopt hij het tot ridder van het Gulden Vlies. Van Jacoba zal Filips nooit geen last meer hebben. Haar huwelijk zal geen lang leven beschoren zijn. Ze zal op 8 oktober 1436 sterven op een leeftijd van 36 jaar, zonder kinderen na te laten. Haar man zal haar nog 30 jaar overleven. Gesproken over leven en dood; ook Filips tweede zoontje Joost trekt het niet lang. De graaf van Vlaanderen moet absoluut een nieuwe poging ondernemen om alsnog een mannelijke troonopvolger op de wereld te zetten.

Frankrijk is het kneusje van Europa

1433. De 37-jarige Filips de Goede heeft toch al heel wat gepresteerd tijdens zijn jonge leven. Hij is er in geslaagd om zijn grondgebied op alle mogelijke wijzen uit te breiden. Hij bezit nu heel België (met uitzondering van Luik en Luxemburg). Na de aankoop van het graafschap van Namen. Het hertogdom van Brabant, het graafschap van Limburg en het markgraafschap van Antwerpen kon hij erven. En na zijn succesvolle afrekeningen met Jacoba zijn haar graafschappen Henegouwen, Holland en Zeeland in zijn schoot gevallen. En voeg daar natuurlijk nog zijn roots Bourgondië bij. Filips heeft zich duidelijk opgewerkt tot een machtige vorst. Alleen de oorlog die hij voert in Frankrijk belet hem ervan om zijn landen in rust te besturen. Tijdens een verblijf in Atrecht krijgt hij het bezoek van enkele gezanten die hem komen vertellen dat Karel I van Bourbon met zijn volk binnengevallen is in Bourgondië en dat zijn landgenoten niet bij machte waren om te weerstaan aan het Franse geweld. In juni 1433 presenteert Filips zich er met een leger van 6.000 manschappen en veegt hij de 24 sterkten en kastelen die de Fransen hadden veroverd weer helemaal schoon. Op 10 november brengt Isabella te Dijon haar derde en laatste zoon ter wereld. Karel ziet er een gezonde baby uit, voor Filips is er weer toekomst. Na zijn doop bezorgt zijn vader hem al direct de titel van ridder en graaf van Charolais. Van zijn roepnaam 'Karel de Stoute' is dan nog geen sprake. Filips de Goede blijft in Bourgondië tot hij heel zijn thuisland gezuiverd heeft van de vijand. Daarna laat hij zijn gebied over aan de zorg van Jan van Vergy. Hijzelf en Isabella gaan nu op weg naar Parijs.

Frankrijk is op dat moment toch wel het kneusje van Europa. Twee koningen, hun heldin Jeanne d'Arc aan wie ze zich konden vastklampen werd terechtgesteld en dan blijft er nog die eeuwigdurende ruzie tussen Karel VII en Filips de Goede. De kerk en de christelijke prinsen tonen zich van langs om meer bezorgd met de hele toestand. Zelfs de paus engageert zich nu om een verzoening tussen beiden te forceren. De kerkvergadering van Bazel houdt zich bezig met deze gewichtige problematiek, de ambitie van paus Eugenius IV laat zich hier duidelijk opmerken. De oorlog in Frankrijk heeft in de voorbije jaren nu al aan 300.000 krijgslieden het leven gekost. Zonder daarbij de honderdduizenden vrouwen en kinderen te rekenen die tijdens de plunderingen en verwoestingen in de steden vergaan zijn. Ook Filips de

Goede heeft de nodige verliezen geleden, tijdens die eindeloze oorlog heeft ook hij al heel wat nederlagen moeten incasseren. Vooral sinds de dag dat de maagd van Orléans op het toneel verscheen. Ja, eigenlijk heeft hij voldoende redenen om zich misnoegd te voelen over de Engelsen. Zou hij zich nu nog niet lang genoeg gewroken hebben om de moord op zijn vader? Het ziet er naar uit dat er eindelijk bereidheid aan het groeien is om zich te verzoenen met Karel VII van Valois.

Hele slierten bisschoppen en geestelijken

Augustus 1435. De partijen ontmoeten elkaar te Atrecht tijdens een staatsvergadering. Ook de koning van Engeland en alle belanghebbende prinsen zijn uitgenodigd. Eugenius IV laat zich vertegenwoordigen door kardinaal Nicolaus Albergati. Zijn collega-kardinaal Hugo van Cyprus zal handelen in opdracht van het concilie van Bazel. In hun zog verschijnen hele slierten bisschoppen en geestelijken. Het is duidelijk dat de religieuze wereld zijn rol als bemiddelaar ernstig neemt. Er moet een strikte onpartijdigheid heersen als ze willen een kans maken om de geschillen bij te leggen. De koningen Karel VII en Hendrik VI laten de nodige rijen hooggeplaatste diplomaten aanschuiven. Filips de Goede en Isabella van Portugal zijn er in levende lijve met in hun zog een nest hertogen, graven en bisschoppen. Monarchen en keizers uit diverse landen sluiten de rij, zo ook Sigismund de keizer van Duitsland. Het aantal aanwezige prinsen en edellieden met hun gevolg is zo groot dat er in Atrecht maar liefst 10.000 paarden geteld worden. De Fransen openen alvast met een toegeving. Engeland mag Normandië en Guyana houden op voorwaarde dat Hendrik zich niet langer koning van Frankrijk zou willen noemen en dat hij voor die gebieden manschap zou willen afleggen aan de echte monarch. De Engelse respons zet meteen de toon. Hendrik VI kan toch geen vazal zijn van een gebied dat hem van rechtswege toekomt? Als de Fransen baas willen zijn over Frankrijk dan moeten ze dat maar op militaire manier proberen te ontfutselen. De pauselijke gezanten steigeren. Dit kon nooit de bedoeling zijn van deze conferentie. Vervolgens komt de verhouding tussen Karel VII en Filips de Goede op de agenda. De Franse gezanten gooien zich voor Filips' voeten en smeken hem met de nodige pathetiek of hij vergiffenis zou willen schenken aan hun koning voor die moord op zijn vader. Karel was nog veel te jong en onbedachtzaam en bovendien zeer slecht geadviseerd. Hijzelf heeft zijn daad al vaak beweend en beklagd en zou er alles voor over hebben om die domheid ongedaan te

maken. Een tot tranen toe bewogen hertog Filips laat zich door die smeekbedes bewegen om in te gaan op die verzoeken. Ze zullen samen verder onderhandelen over wat er dan wel mogelijk kan zijn. Tegen die tijd zijn de Engelse gevolmachtigden al lang vertrokken.

Een lange lijst van toegevingen

Om te beginnen ontslaan de pauselijke gezanten Filips de Goede van zijn gezworen verbond met Engeland. De Brugse en de Vlaamse handelaars zullen het niet graag zien gebeuren. Dat de graaf van Vlaanderen zich emotioneel toont tegenover de Fransen is ongetwijfeld een façade. Achter die goedertierenheid schuilt zeker en vast een nuchtere berekening. De Franse koning zal er toch wel een en ander moeten voor overhebben om weer tot vrede te komen. Filips legt hem haast vernederende voorwaarden op. Nog nooit heeft een Franse koning dermate condities aanvaard. Karel VII moet zorgen voor een kapel in de kerk van Montereau en die voorzien van een eeuwigdurende rente om elke dag een mis te houden voor de vermoorde hertog. Er komt een kartuizerklooster in de stad Montereau. Op de brug waar de moord plaatsvond zal een waardevol kruis geplaatst worden ter eeuwige nagedachtenis. En verder zijn er nog schadevergoedingen allerhande, zo bijvoorbeeld een vergoeding van 50.000 gouden kronen voor de gestolen juwelen van Jan zonder Vrees. Het huis van Bourgondië eist en krijgt het eeuwigdurend bezit op de graafschappen van Maçon, Auxerre en Bar en van enkele Franse steden. Daaronder bevinden zich onder andere St.-Quentin, Corbie, Amiens, Abbeville, de Pontheu, Doullens, Saint-Riquier. Het is een bijzonder lange lijst van toegevingen. De Bourgondiërs en de Vlamingen zullen bereid zijn om in dienst te treden van de koning van Frankrijk, maar dan wel de toelating krijgen om elk hun eigen kruis te dragen. Karel, het zoontje van Filips en Isabella zal in het huwelijk treden met de jonge prinses Catharina, de dochter van Karel VII. Daarbij wordt een bruidsschat voorzien van 120.000 gouden kronen waarvan de helft op voorhand. De rest zal overgemaakt worden op de dag van de bruiloft zelf.

De vrede van Atrecht

21 september 1435. In de abdij van de heilige Vedastus ondertekenen de partijen een plechtige overeenkomst. De hertogen van Bourbon en Richemont doen dat in naam van Karel VII. De bewuste vrede van Atrecht zal men later 'de heilige vrede' noemen en wordt de daaropvolgende

dagen afgekondigd in België en Frankrijk. De Franse koning krijgt dankzij dit verbond nu plots Filips de Goede aan zijn kant in plaats van als tegenstander. Het zal niet lang duren voor deze gewijzigde krachtverhouding grote politieke veranderingen zal veroorzaken. In de nasleep van de overeenkomst stuurt Filips de Goede enkele gezanten naar Engeland om Hendrik VI te informeren over de deal. Best een moeilijke opdracht voor die mannen om daar te gaan vertellen dat de Vlamingen hun staart hebben ingetrokken. De reactie aan de overzijde van het Kanaal was dan ook te verwachten. Een kwade koning beschuldigt Filips van meened en jaagt de afgevaardigden weg. Hetzelfde lot is beschoren voor al de Vlamingen, Brabanders, Hollanders, Zeelanders en Henegouwers die zich op dat moment in Engeland bevinden. Ze mogen trouwens van geluk spreken als ze er heelhuids weg geraken want heel wat van hun lotgenoten worden door de Engelsen gedood.

De poppen gaan nog meer aan het dansen. Een zwaar beledigde Filips de Goede verklaart op zijn beurt de oorlog aan Hendrik VI. De bewuste koning is dan al uitgegroeid tot een puber van 14 jaar. Die oorlog manifesteert zich door een belegering van Calais die nu al 88 jaar in het bezit is van de Engelsen. Vanuit dat landhoofd kunnen de Engelsen Vlaanderen elk moment verontrusten en daar wil de graaf een einde aan maken. Om deze oorlog te voeren zal Filips ongetwijfeld beroep moeten doen op de Vlamingen. Hij en zijn echtgenote keren dan ook naar hier terug. De Gentenaars horen het eerst van zijn plannen en stemmen er in toe om hem te helpen. Ook de Bruggelingen, de Vrijlaten en de leperlingen tonen zich genegen om manschappen ter beschikking te stellen. De Hollanders beloven ondertussen om hem te helpen met een vloot. Zo te zien zal de meeste steun toch wel van Gent komen. De stad van Gent en het Land van Aalst met zijn onderhorige dorpen leveren samen 16.000 mannen die in het begin van 1436 naar Calais vertrekken. Onder het bevel van Colaert van der Clyte, de opperbalkjuw van Vlaanderen.

Op weg naar Calais

11 juni 1436. Brugge verschaft 450 man, een peulschil in vergelijking met zijn Gentse burenen. Ze blazen verzamelen op de grote markt onder leiding van de heer Jan van Steenhuyse. De kroniekschrijvers geven spijt

genoeg geen inblik op de Brugse sentimenten. Een flinke 20 procent van de militie bestaat uit notabele poorters, vrij evenwichtig verdeeld over de 'zestendelen' van de stad. Die van Sint-Jan, Sint-Donaas, O.L.-Vrouw, Sint-Jacob, Sint-Niklaas en 's Carmers. De rest van de mannen zijn allemaal ambachtslieden. Hun collega's van Damme, Oostburg, Aardenburg, Torhout, Oostende, Muide, Monnikerede, Hoeke, Blankenberge, Gistel en Diksmuide spoelen ook aan in Brugge terwijl de Vrijlaten mobiliseren in Oudenburg. De grote afwezigen zijn die van Sluis dat zich niets lijkt aan te trekken van de Vlaamse solidariteit om de graaf te steunen. Dat ergert de Bruggelingen meer dan ze kunnen zeggen. Sluis moet zich zoals gebruikelijk schikken naar de orders uit Brugge maar lapt de bevelen deze keer wel aan zijn laars. Die van Brugge willen de Sluizenars een bezoekje brengen om hen een lesje te leren. Filips de Goede slaagt er in om die plannen tegen te houden. Veel schone woorden en ongetwijfeld ook de tijdsdruk doen de Bruggelingen afzien van hun ideeën. Die worden uitgesteld tot na hun terugkeer uit Frankrijk. Ook in de andere Vlaamse windstroken staan de mannen te trappelen om te vertrekken. De heer van Merkem voert een groep van 500 Mechelse ruiters aan. Jan van der Clyte, de heer van Komen voert het bevel over de Ieperlingen en de heer van Gistel over die van Kortrijk. Het Vlaams leger bestaat in totaliteit uit 30.000 manschappen.

De Vlamingen willen de roem voor zichzelf

Voorjaar 1436. Bij hun aankomst voor de vesting Calais zijn de Vlamingen nog heel zelfverzekerd. Waarom zou de hertog nog verder gebruik maken van zijn Franse troepen om dit eitje te pellen? De Vlamingen willen de eer en de roem voor zichzelf. De voornaamste bezorgdheid van de Gentenaars ligt in het feit dat de Engelsen mogelijk zullen wegzeilen naar hun thuisland zodat er niet eens zal kunnen gevochten worden. Hun geestdrift en vooral overmoed zullen niet lang aanhouden. Het is al zo lang geleden dat de Vlamingen nog eens een oorlog hebben gevoerd. De opmerking van de historici dat ze nog maar weinig in de krijgstuicht geoefend zijn laat vermoeden dat het Vlaamse leger niet veel meer is dan een zootje ongeregeld. Hier en daar behalen ze wel kleine zeges op de vijand. Maar op 19 juli 1436 verliezen de Bruggelingen op één dag tijd maar liefst 36 mannen. Gedood of gevangengenomen tijdens een schermutseling. Tijdens een verkenningronde van de graaf verliest Filips een vijftal mannen die voor zijn ogen door een stenen kanonsbal

neergekeild worden. Wat later overleeft hij ternauwernood zelf een aanslag. Hij dankt zijn leven aan Jan Pateel die bij zijn reddingsactie zelf opgepakt wordt en als krijgsgevangene binnen de muren van Calais belandt.

Na een vruchteloze belegering van zowat vier weken is de overmoed van de Vlamingen omgeslagen in groot ongenoegen. Zolang de toegang vanuit de zee niet kan afgesloten worden, kunnen ze hier wel bezig blijven. Waar zitten die dekselse Hollanders met hun beloofde vloot? Op 25 juli komen de schepen eindelijk in zicht. Bevelhebber Jan van Hoorne krijgt net op dat moment de informatie dat er een grote Engelse vloot op komst is om de belegerden bij te staan en riskeert het niet om hier met zijn schepen ingesloten te raken. Hij beslist om terug te varen richting Holland. De Vlamingen weten direct hoe laat het is. Vooral de Gentenaars zien het niet meer zitten. De belegering van Calais is precies als dweilen met de kraan open. Daarbij komt nog een onverhoedse uitval van de Engelsen waarbij 120 Bruggelingen om het leven komen. Dramatisch voor die van Brugge is de wetenschap dat de Engelse uitbraak eigenlijk gericht was op de Gentenaars. Terwijl Filips de Goede zich klaarmaakt om slag te leveren tegen Humphrey van Gloucester laten die van Gent hem nu plots helemaal in de steek. Hij smeekt hen om te blijven. Een terugtrekking zal zijn naam bezoedelen, maar er is geen praten aan. De Gentenaars trekken zich terug onder de leiding van Jacob De Zaghere, de opperdeken van de Gentse ambachten die hen, samen met Ghijsbrecht Pateel daartoe hebben aangepord. Die van Brugge vertrekken mee naar Vlaanderen. De graaf van Vlaanderen blijft moedeloos en teleurgesteld achter. Hij is zo troosteloos dat hij zijn groots aangekondigd beleg met alle schande van dien zal moet opbreken. Zijn entourage vreest ervoor dat hij zichzelf ziek van verdriet zal maken.

De Gentenaars willen een nieuw kleed

De aankomst van de Vlaamse manschappen gaat in eigen land niet onopgemerkt voorbij. De Gentenaars willen zoals de gewoonte dat voorschrijft vooraleer ze de stad binnengaan elk een nieuw kleed krijgen van hun stadsbestuur. Maar de wethouders dienen hen brutaal van antwoord. In plaats van een kleed zouden ze de strop moeten krijgen. Hoe konden ze hun vorst nu zo in de steek laten op het moment dat hij hen het meest nodig had? De deserteurs vinden er achteraf dus niets

beter op dan stilletjes binnen te druppelen in hun respectieve woningen. De agitatie in en om Brugge is nog groter en dat heeft vooral met die van Sluis te maken. De Brugse manschappen weigeren binnen te treden in de stad en blijven wachten buiten de Smedenpoort. Ze slaan hun tenten op tussen Sint-Baafs en Sint-Andries en laten weten dat ze er nog niet aan denken om hun wapens neer te leggen vooraleer de Sluizenaars gestraft te hebben. Het zit hen hoog dat die van Sluis zich niet bereid getoond hebben om mee te stappen onder de Brugse standaard. Iets waar ze volgens de oude gewoontes verplicht toe waren. De wethouders en ook gravin Isabella proberen de gemoederen te sussen maar de woedende Bruggelingen willen niet luisteren en blijven te velde liggen en ze krijgen zelfs nog extra steun van veel andere misnoegde stedelingen. Sluis laten ze nog even met rust. En dat dankzij Isabella.

In de Westhoek is het ondertussen alle hens aan dek. De vloot van Humphrey van Gloucester is ontscheept in Calais waar het beleg van de Vlamingen opgebroken is. De 10.000 aangemeerde manschappen blijven er niet lang werkloos. Ze vinden er niets beter op dan naar het noorden te trekken. De Westhoek vangt de vlaag. De Engelsen houden lelijk huis in de omstreken van Grevelingen, Broekburg, Sint-Winoksbergen en Cassel. Daarna komen Belle en Poperinge aan de beurt. Beiden steden worden in lichterlaaie gezet en ook verscheidene grote dorpen ondergaan dezelfde 'vurige' behandeling. Daarna keren de oorlogslieden met 1.200 wagens vol buit terug naar Calais. Die oorlogsverklaring aan Engeland was niet bepaald een snugger idee van onze graaf. Langs de Noordzeekust komen ze ook al opzetten. Engelse schepen landen in Oostende, Cadzand en Walcheren. Al die kuststeden beleven daarop dat gekende scenario van roof en verwoesting. West-Vlaamse landlieden en schippers haasten zich in hele benden naar Oostende om er de Engelsen te verjagen. Onderweg rekenen ze af met Jan van Hoorne, de man die het bevel voerde over de Hollandse vloot die geweigerd had om het beleg van Calais te ondersteunen. Filips de Goede zal zijn dood zeer bewenen, schrijven de chroniqueurs. Die van Brugge zullen vermoedelijk wel met hun gedachten bij hun 120 gedode stadsgenoten zitten.

De paniek slaat toe in Brugge

10 augustus 1436. Cadzand komt nog eens aan de beurt van de Engelsen. De hele buitenomgeving blijft evenmin ongeschonden bij hun

soldatenterreur. De Oost-Vrijlaten van Eeklo, Aardenburg, Maldegem, Oostburg en enkele andere dorpen komen bijeen in de Sint-Brixius Polder om zich te weer te stellen tegen de vijand. De Sluizenaars willen nu plots wel hun duit in het zakje doen en zijn op komst om zich bij de Oost-Vrijlaten te voegen. Maar als ze de Engelsen in de verte zien opduiken slaan ze op de vlucht, even later gevolgd door de Vrijlaten. De dreiging van de Engelsen laat zich natuurlijk ook voelen in Brugge waar Isabella vermoedelijk in paniek slaat. Ze smeekt de Bruggelingen die nu nog altijd onverstoord in hun tentenkamp buiten de Smedenpoort verblijven om hun actie te beëindigen en zich te focussen op de vreemde soldaten die hier ongestoord de ene na de andere ravage aanbrengen. Zouden ze niet beter hun energie stoppen in het verbranden van deze Engelse schepen?

Op 12 augustus beslissen de Bruggelingen om in te gaan op haar smeekbede. Ze marcheren naar Cadzand, onder de begeleiding van Jan van Steenhuyse en Nicolaas de Calckere en vergezeld van veel aanzienlijke poorters uit hun stad. Vermits de weg naar Cadzand via Sluis verloopt, willen de Bruggelingen van de gelegenheid gebruik maken om alsnog dat eitje met de Sluizenaars te pellen. Het wordt een geagiteerd bezoek waar de gietende regen nog zorgt voor extra dramatiek. Die van Brugge wensen binnengelaten te worden in Sluis maar dat zien de bewoners hier natuurlijk niet zitten. Bevelhebber Roeland van Uutkerke laat enkel een delegatie van 40 van de aanzienlijkste poorters binnen die vergezeld worden door de heer van Steenhuyse. Ondertussen worden de doornatte Bruggelingen aan de stadspoorten voor verraders en oproermakers uitgescholden. En als klap op de vuurpijl verordent van Uutkerke nog het vertrek van de Bruggelingen die hier in Sluis hun woning hebben. De haatgevoelens tussen die van Sluis en Brugge scheren hoge toppen. Toch zetten de Bruggelingen uiteindelijk hun weg voort naar Oostburg waar ze de Engelse rovers wegjagen uit de haven. Ze kunnen echter niet beletten dat ze met hun schepen vol met buit wegzeilen richting Calais.

De deserteurs krijgen de volle lading

In Gent stormt het ook. Figuurlijk wel te verstaan. De mannen die na hun desertie teruggekeerd zijn van Calais krijgen dagelijks de volle laag van hun medeburgers. Ze hebben zich schandelijk gedragen en hun vorst in de steek gelaten. De gemoederen worden zodanig opgehitst dat Filips de

Goede zich genoodzaakt ziet om zelf naar Gent te komen en de ruzies bij te leggen. Toch wel een groot verschil met zijn voorganger Lodewijk van Nevers die er zonder twijfel met de botte bijl zou zijn ingevlogen. Zijn verklaring dat hij tevreden is over de inspanningen van de Gentenaars tijdens het beleg van Calais herstelt in elk geval toch voor even de rust in het woelige Gent. Iets wat niet gezegd kan worden van Brugge waar de strijders op 22 augustus 1436 naar hun stad terugkeren na hun campagne tegen de Engelsen. Nu zullen ze zich eens echt focussen op Sluis. De mannen stellen zich in slagorde op aan de grote markt, planten er de standaard van Brugge en beweren dat ze de wapens niet zullen neerleggen vooraleer Roeland van Uutkerke gestraft zal worden voor de smaad die hij tien dagen geleden heeft aangedaan aan de Bruggelingen. Daarbij eisen ze dat de versterkingen van de stad Sluis moeten afgebroken aangezien ze gebouwd werden in strijd met de Brugse voorrechten. Hier in Brugge zijn ze op de hoogte van de plannen van Filips de Goede om het Vrije te laten toetreden tot het bestuur van Vlaanderen. Hij beschikt van de 'drie Leden van Vlaanderen' (Gent, Brugge, Ieper) uit te breiden tot vier leden en daardoor zou het Vrije evenveel te zeggen krijgen als Brugge. Ook hier schendt de graaf de geldende wetten en procedures. Brugge kookt van woede. De wethouders doen wat ze kunnen om de gemoederen te bedaren maar hun pogingen zijn gewoonweg vruchteloos.

De edelen zouden wel eens durven chargeren

26 augustus 1436. Vanuit Damme is er een groep edellieden op komst, mannen die ze in Brugge niet al te zeer vertrouwen. Het is zeker niet ondenkbeeldig dat die edelen zullen chargeren op de ambachtslieden. De Bruggelingen sturen enkele mannen naar griffier Jan De Mil om hen de sleutels van de stad en de wapenmagazijnen te overhandigen. De Mil voelt zich bedreigd en verwijst hen door naar zijn klerk van de tresorie, Domlinus van Tielt. Ze zullen de gevraagde sleutels bij hem vinden. Daarop bezetten de ambachtslieden de woning van Domlinus. Toeval of niet, maar net op dat moment zitten hoogbaljuw Nicolaas Uyttenhove, gouverneur Jan van Gruuthuse en schout Eustachius Bricx daar in die woning te dineren. Ze komen naar buiten in een poging om de gemoederen te kalmeren en vertrekken met de oproermakers naar de markt. Op het einde van de Breydelstraat maakt Bricx zich al direct kwaad op de Bruggelingen. Er vallen harde woorden waarop de meute er niets

beter op vindt dan hun schout dood te slaan. De twee andere heren keren veiligheidshalve terug en leveren de gevraagde sleutels in. De ambachtslieden komen zo in het bezit van de stadskanonnen die ze op de markt plaatsen en ook veelbetekenend afvuren. Die nacht onderneemt Jan van Gruuthuse een nieuwe poging om op een bedaarde manier de gewapende burgerij tot rede te brengen. Wanneer hij merkt dat hij daar niet zal in slagen staat hij zijn functie van gouverneur af aan Vincent De Scheutelaere. De nieuwe laat terstond het lijk van Bricx begraven in de kerk van Sint-Donaas. Om het vertrouwen van de Bruggelingen te winnen verklaart de gouverneur dat hij niemand zal beschuldigen van de moord op hun schout.

Overdracht van de macht in Brugge

27 augustus 1436. De overdracht van de macht in de stad zet zich onverminderd voort. De Scheutelaere laat aan de halle omroepen dat al diegenen die de voorbije 30 jaar ambten in het stadsbestuur bekleed hebben zich deze namiddag moeten komen aanmelden op de markt. Wie dat niet doet mag zich verwachten aan een fikse bestraffing. Gewezen burgemeester Gerard Reubs en Domlinus van Tielt zien dat niet zitten en vluchten weg uit Brugge. Een exit die gevolgd wordt door de plundering van hun woningen. De massa eist een rechtzetting van de oude voorrechten, vooral die extra toegevingen aan Sluis moeten ongedaan gemaakt worden. Al hun versterkingen moeten verdwijnen. Na vier dagen volgt een verklaring dat het verboden is voor de oude wethouders om Brugge te verlaten. Wie dat bevel negeert riskeert een confiscatie van zijn eigendommen. Gravin/hertogin Isabella bevindt zich op dat moment nog altijd in deze woelige stad waar de agitatie alleen maar dreigender vormen aanneemt. Ze probeert met haar zoon Karel via de Kruispoort weg te rijden om zich tot bij haar man te begeven die zich momenteel in Damme bevindt. Bij het buitenrijden wordt haar koets tegengehouden door Jan Lonckaert en zijn gezellen. Bij Isabella bemerken ze ook de echtgenotes van de gehate Roeland van Uutkerke en van Jan van Hoorne die ze meteen op een onbeschofte manier uit het rijtuig sleuren en respectloos naar de gevangenis leiden. De edele dames zijn getrouwd met de vijanden van het volk. De hertogin zelf mag beschikken en verlaat Brugge onder een scheldtirade aan haar adres. Isabella en Karel bereiken Filips de Goede in alle staten. Deze smaadt zal sowieso een serieuze staart krijgen voor onze graaf van Vlaanderen.

De Brugse rebellie tegen de voorkeursbehandeling van Sluis is niet specifiek gericht tegen Filips de Goede maar vooral tegen Roeland van Uutkerke. Die moet volgens hen gestraft worden. De Bruggelingen hanteren toch maar een vreemde logica. Ze gaan nu zelfs de Gentenaars aanspreken om weer op goede voet te komen met de graaf. Zolang de Sluizenaars zich maar weer willen onderwerpen aan Brugge en dat hun eigen voorrechten ongeschonden blijven. De Gentenaars gaan akkoord om een onderling verbond te sluiten en het zijn hun gezanten die in onderhandeling treden met Filips. Na de openlijke Brugse rebellie en vooral de smerige behandeling van zijn vrouw weigert de graaf om zelfs maar met hen te praten. Dat gebrek aan antwoord zorgt voor een verdere escalatie van de onrust. De Gentenaars bezetten op 3 september 1436 hun Vrijdagmarkt. In volledige slagorde verklaren ze zich solidair met hun collega's van Brugge. Filips de Goede komt gehaast naar Gent en ziet er tot zijn niet geringe verbazing dat de ambachtslieden te wapen gelopen zijn. Omdat hij onvoldoende manschappen ter beschikking heeft vertrekt hij naar Rijsel. Daar krijgt hij de beschikking van Bourgondische hulptroepen waarbij ook zijn edellieden van Picardië en Artesië zich vervoegen. Het wordt dringend tijd dat hij Brugge en Gent weer onder zijn gezag brengt.

Die van Gent tonen zich slimmer

De Gentenaars zijn de slimsten. Ze vrezen de machtsontplooiing van de graaf en beëindigen hun actie. Maar die van Brugge volharden in de boosheid. Ze vragen de bijstand van hun onderhorige steden die ingaan op deze oproep. Nieuwpoort, Veurne en Diksmuide en nog enkele andere steden doen dat niet. De Brugse ambachtslieden gaan zelfs zo ver om 200 krijgslieden te huren op kosten van de stad. Ze komen allemaal onder het bevel van Vincent de Scheutelaere. Wat een onzinnig idee toch om de wapens op te nemen tegen hun zo machtige graaf! Het lijkt er wel op dat hij alle tijd van de wereld heeft. Gaandeweg gaan de weerspannige Bruggelingen beseffen dat ze ooit de straf voor hun weerspannigheid zullen krijgen. Op 21 september 1436 sturen ze een gezantschap naar Rijsel. De heer van Gruuthuse, Lodewijk Van de Walle (de burgemeester van het gemeen) en predikheer-pater Antonius Coen. Ze krijgen amper gehoor bij Filips. Als de Bruggelingen genade wensen zullen ze toch wel eerst de wapens moeten neerleggen en hun grote markt ontruimen. Pas dan kunnen ze mogelijk verdere gesprekken aangaan, in Damme waar hij

binnenkort naartoe gaat. Een eis waar de rebellen ook op ingaan. De standaarden verdwijnen in de halle en zullen door een sterke wacht bewaakt worden. De hertog komt zoals aangegeven naar Damme, maar wel met een massa krijgsvolk bij zich. De Bruggelingen vrezen dat er van verzoening geen sprake zal zijn. De vier neringen breken daarop binnen in de halle, grijpen er hun standaarden en hernemen hun actie op de markt. Opnieuw in verspreide slagorde. De rest van de ambachtslieden volgt al snel hun voorbeeld. Tijdens de daaropvolgende nacht breken een honderdtal oproermakers uit de stad om er in te breken in verscheidene woningen van Vrijlaten die de graaf genegen zijn. Plunderpraktijken die natuurlijk niet door de beugel kunnen en alleen maar meer olie op het vuur gooien. De reactie laat niet op zich wachten. Hendrik van Borsele arriveert met enkele Hollandse en Zeelandse schepen in Sluis. Hij laat er zware balken slaan in de vaart tussen Sluis en Damme zodat die van Brugge nu helemaal afgesloten zijn van de zee. Het ergste wat men ze kan aandoen.

De vrede zal niet lang standhouden

15 oktober 1436. Na een nieuwe smeekbede van enkele gezanten om alsnog vrede af te smeken bij de graaf, stemt hij ermee in om gesprekken aan te gaan met de oproerkraaiers. Maar eerst moet de markt ontruimd worden terwijl 150 van de treffelijkste inwoners voor hem te Gent een knieval zullen moeten doen. Een beetje zoals dat gebeurde in Cassel zes jaar geleden. Filips de Goede heeft niet zomaar de naam van 'onze geduchte heer'. Enkele dagen later vullen ze de geëiste voorwaarden in. De knieval van 150 prominente Bruggelingen gaat door in het hof ter Walle. Filips verleent genade en gaat zelfs zo ver om een belasting af te schaffen welke zijn vader nog had ingevoerd in het jaar 1407. Bartholomeus De Vooght vervangt de gedode schout Eustachius Bricx. Op 21 oktober gaat er in de kerk een processie door om God te danken dat er weer vrede gekomen is.

De vrede zal niet lang duren. De hertog heeft de Bruggelingen al bij al zacht aangepakt maar hen wel geen deftige antwoorden gegeven voor wat betreft de status van Sluis. De verkregen absolutie is niet van die aard om de Brugse wraakzucht ten opzichte van de Sluizenars te stillen. Ze houden vol dat de Sluise haven en stad ondergeschikt zijn aan het rechtsgebied van Brugge en ze dagvaarden de wethouders van Sluis om

voor de vierschaar te Brugge verantwoording te komen afleggen over hun voorbijge gedrag en ongehoorzaamheid. Omdat de mannen op de gestelde dag niet opdrukken verbant de vierschaar dan maar Roeland van Uutkerke, Colaert van der Clyte, 16 wethouders en nog andere aanzienlijke personen van Sluis. Een verbanning die kan tellen: zich voor 50 jaar niet maar laten zien in Vlaanderen is inderdaad een straf die aan de ribben kleeft. Maar in Sluis lachen ze met die uitspraak. Als antwoord herhalen ze de truc van de houten balken in de vaart tussen Sluis en Damme. En daarbij nemen ze nog extra maatregelen zodat de landlieden nog onmogelijk hun landbouwproducten naar Brugge kunnen vervoeren. Deze bevelen vragen natuurlijk om een reactie van de Bruggelingen. 400 gewapende mannen rukken op naar Damme en Aardenburg. Met de bedoeling om deze steden in te nemen en de omliggende streken te verwoesten. Iets wat ook effectief gebeurt. Filips de Goede krijgt het nieuws op zijn bord. Na de knieval te Gent was dat wel het minste wat hij kon verwachten. Het is dan ook begrijpelijk dat zijn verbittering groot is. Van de andere kant beseft hij dat er een regeling moet komen voor de kwestie van Sluis. Hij vernietigt om te beginnen het uitgesproken vonnis tegen de Sluizenars en verbiedt de bannelingen om het land te verlaten. De Brugse wethouders reageren door alle hangende procedures te staken tot dit vonnis wel weer uitgevoerd zal worden. Wethouders van Gent, Brugge en Ieper gaan daarop in overleg om de voorrechten van Brugge in relatie tot Sluis onder de loep te nemen. Hopelijk kunnen de moeilijkheden alsnog bijgelegd worden.

De Brugse wethouders vragen bedenktijd

13 december 1436. Filips de Goede komt in hoogsteigen persoon naar Brugge. Dat spel hier heeft lang genoeg geduurd. Zijn gezelschap van 700 boogschutters bewijst dat het menens is. De geestelijkheid, het magistratuur en de dekens van de ambachten stappen de graaf tegemoet tot buiten de stadsmuren. Griffier Jan De Mil voert het woord. Hij verzoekt aan Filips dat hij de voorrechten van Brugge intact zou willen houden en te werken aan een herstel van de vrede. Daarop antwoordt de graaf dat hij inderdaad met die bedoeling gekomen is en dat hij de Brugse wensen zal onderzoeken en ten gepaste tijde vredesvoorstellen zal formuleren. Die komen er al na enkele dagen. De eerste voorwaarde zal vermoedelijk moeilijk te slikken zijn voor de Bruggelingen; de steden van Oudenaarde, Sluis en Nieuwpoort zullen voortaan rechtstreeks van de

graaf afhangen. De annulatie van de uitgesproken verbanning voor de Sluizenaars wordt ingetrokken. En tenslotte zal het Vrije voortaan volmondig deel uitmaken van de Raad van Vlaanderen, als vierde Lid ervan.

De wethouders en de dekens vragen bedenktijd tot 26 december terwijl de hertog zijn verblijf in Brugge verlengt. Hij beveelt aan Sluis dat ze de zeevaart richting Brugge weer moeten openstellen. Tijdens de nacht van 21 december krijgt hij echter te horen dat de vier voornaamste ambachten alweer gewapend naar de markt willen trekken. Wat is dat toch met die Bruggelingen? Terwijl Vincent De Scheutelaere zijn graaf verzekert dat dit valse geruchten zijn verkiest Filips toch om naar Rijsel te verhuizen. Daar krijgt hij op 26 december van de Brugse afgevaardigden te horen dat Brugge onmogelijk kan accepteren dat het zijn bevoegdheid over Sluis en Nieuwpoort zal verliezen en al evenmin dat het Vrije zich nu volledig zal afscheiden van de stad. De hertog van Bourgondië reageert bits en blijft ervan overtuigd dat men effectief van plan geweest was om hem aan te vallen in Brugge.

De hertog kwaad, maar ook die van Brugge blijven misnoegd achter. Op 26 januari 1437 lopen ze nu effectief terug gewapend naar de markt. Ze willen wel eens weten wie dat vals gerucht heeft gelanceerd de 21ste december en zo geprobeerd heeft een bom te leggen onder een mogelijke verzoening. Het blijkt te gaan om mensen uit de Vier-Ambachten. Het gemeen vermoedt dat Vincent De Scheutelaere zelf en eveneens Jan Parlant een bedenkelijke rol hebben gespeeld. Nadat ze opgepakt werden en naar de halle gebracht kunnen beiden zich rechtvaardigen en komen ze op vrije voeten. Maurits van Varsenare, de burgemeester van de schepenen doet ondertussen wat hij kan om toch tot een verzoening met de graaf te komen en zijn toorn af te keren. Verscheidene trips van Brugge naar Rijsel blijken echter tevergeefs. Op 11 februari 1437 verklaart de hertog in enkele open brieven dat het Vrije voortaan niet meer onderworpen is aan het rechtsgebied van Brugge en nu een volwaardig lid van Vlaanderen is geworden. Deze wet betekent dus een gevoelige inkrimping van de Brugse macht.

Barbaarse toestanden

15 april 1437. Terwijl de situatie wat onduidelijk is in Brugge breekt nu oproer uit in Gent. De Gentenaars die het beleg van Calais hebben getorpedeerd zijn nog altijd kop van jut bij hun stadsbestuur. De rebellie focust zich op twee spilfiguren die indertijd blijkbaar enkele valse argumenten gebruikt hebben om het beleg te verlaten. Jacob De Zaghere en Ghijsbrecht Pateel bekopen dat nu met hun leven. De agitatie in Gent krijgt navolging in Brugge. We beleven verschrikkelijke en barbaarse toestanden. De Brugse smeden lopen naar de markt en hitsen de andere ambachtslieden op om hen te volgen. Kop van jut is hun burgemeester (van de schepenen) Maurits van Varsenare. Ze eisen dat hij naar de markt komt om op enkele vragen te antwoorden. Waarom hij zomaar zonder medeweten van de wet of de gemeente herhaaldelijk naar Rijsel en Atrecht gereisd heeft om te overleggen met de graaf? Daar heeft hij zijn stad en de ambachtslieden ongetwijfeld in een slecht daglicht geplaatst zodat er hier nu nog meer terechtstellingen zullen volgen. Zijn broer Jacob van Varsenare neemt het woord om de burgemeester van elke schuld vrij te pleiten maar hij wordt prompt door een ziedende mensenzee gedood. Maurits zelf slaat op de vlucht naar het huis van Groenvoorde, maar wordt er met geweld weer uitgehaald en wat later naast het lijk van zijn broer vermoord. Volgens geschiedschrijver Meyerus zit de echtgenote van Lodewijk Van De Walle (de burgemeester van het gemeen) achter het opstoken van de ambachtslieden. Het gaat over Gertrude De Scheutelaere, zuster van Vincent. De feeks koesterde al een hele tijd haatgevoelens tegenover de gedode Maurits van Varsenare. De reactie van Filips de Goede op het nieuws van de moordpartijen in Brugge was te verwachten. Het is nu helemaal pantomime. De toevoer tussen Sluis en Brugge gaat weer dicht. Wie zijn gat verbrandt moet op de blaren zitten. Brugge kijkt om hulp in de richting van Gent maar vangt deze keer bot. Er lopen ondertussen heel wat mistevreden buitenlandse handelaars rond in Brugge. Deze langdurige malaise is uiteraard heel erg schadelijk voor de zaken. Ze tonen zich bereid om een eigen gezantschap naar Rijsel te sturen om er over vrede te onderhandelen. Filips ziet ze natuurlijk van ver komen. Nog maar eens op hun knieën rijden om vrede om die dan bij de eerste gelegenheid opnieuw te breken. Hij krijgt het schijt van de Bruggelingen. Hij beperkt zijn antwoord tot de mededeling dat hij binnenkort naar Holland reist en dat via Brugge zal gebeuren. Meer hoeven ze voorlopig niet te weten.

De hertog arriveert in Roeselare

21 mei 1437. De hertog is onderweg en arriveert vandaag in Roeselare. Het ziet er niet uit dat zijn komst naar Brugge een beleefdheidsbezoek zal worden. De Roeselarenaars kijken direct in de ogen van 3.000 uitgelezen krijgslieden die Filips de Goede vergezellen. Filips stuurt al onmiddellijk een delegatie naar Brugge om er zijn aankomst van morgen voor te bereiden. Op 22 mei om 15u arriveert zijn leger bij de Boeveriepoort. Tijdens een briefing aan zijn edellieden maakt hij zijn intenties duidelijk. Hij vertelt hen dat ze zich moeten klaarmaken om deze oproerige Bruggelingen te bevechten. De lamp brandt hier en helemaal niet in Holland. De maarschalk van Lille-Adam ziet dat niet graag gebeuren en waarschuwt voor de risico's maar de hertog houdt voet bij stuk. Vreemd genoeg is Brugge helemaal niet ongerust. Burgemeester Lodewijk Van De Walle verzekert de burgerij dat de hertog Brugge met een klein gevolg zal binnentreden en dat de rest van zijn leger via Male en Sluis op weg is naar Holland. Het kapittel van Sint-Donaas, de wethouders en de dekens van de ambachten en de neringen gaan dan ook nietsvermoedend hun vorst tegemoet tot aan de Boeveriepoort. Pas dan zien ze met welk een bende krijgsvolk en edelen ze te maken krijgen. Met daarbij de zeer onaangename verrassing van Brugges vijanden Roeland van Uutkerke en Colaert van der Clyte terug te zien. Hier moet verraad in het spel zitten! Welke foefjes heeft Van De Walle hen wijsgemaakt? Ze smeken de hertog om maar met enkele edellieden en weinig krijgsvolk binnen te komen in Brugge. De rest zou beter naar Male gaan waar voor hen spijs en drank voorzien is. Filips de Goede wil daar niet van weten. De onderhandelingen aan de Boeveriepoort slepen meer dan twee uur aan waardoor de inwoners en de burgerij van langs om meer verontrust worden. Uiteindelijk geeft de hertog opdracht aan zijn volk om Brugge binnen te trekken. Hijzelf blijft nog even wachten aan de poort uit vrees om zelf afgesneden te worden van zijn eigen mensen. Tot hij beslist om alsnog naar de Vrijdagmarkt te rijden om zich aan het hoofd van zijn manschappen te stellen.

Filips laat zich toch nog verrassen: achter zijn rug sluit de burgerij de ophaalbrug aan de Boeveriepoort en moet een deel van zijn leger buiten de stad blijven. Er is sprake van 2.000 man. Filips rijdt ondertussen nietsvermoedend naar de Vrijdagmarkt, ervan overtuigd dat hij gevolgd wordt door zijn voltallig leger. Eenmaal ter plekke verwelkomen twee

oudere burgers, met name bakker Raso Yweyns en kuiper Maarten Van Der Smissen hun vorst. Als antwoord doorsteekt hij beiden met zijn degen. Vanuit zijn bende krijgslieden stijgt de slogan 'de stad is aan ons, sla ze allemaal dood' op. De mannen schieten direct in actie. Ze schieten naar de mensen die door hun ramen naar de hertog staan te koekeloeren zodat er op een tijdspanne van enkele minuten tijd zeker tien doden vallen en nog veel meer gekwetsten. Het duurt allesbehalve lang vooraleer de tegenreactie op gang komt. Van alle kanten komen de gewapende burgers nu toestormen om deze onverwachte charge te weerstaan. Aan de Vrijdagmarkt wordt er zo stevig gevochten dat de graaf zich gedwongen ziet zich weer terug te trekken richting Boeveriepoort. Maar die vindt hij gesloten. Daar aan deze stadspoort verhevigen de gevechten nog. Filips verliest zeker 100 medestanders, onder hen één van zijn beste vrienden; Jan van Villers, de maarschalk van Lille-Adam. Hijzelf bevindt zich in acuut gevaar om gedood of gevangengenomen te worden.

De smid bekoopt zijn verzet met de dood

Gelukkig voor de hertog heeft hij ook nog medestanders onder de burgers. Jacob van Hardoye is er zo een. Jacob is de deken van de schadebeletters, zeg maar van de stedelijke ordehandhavers. Hij haast zich naar een nabijgelegen smisse en snelt ter plekke met een smid die de poort met hamer en beitel openbreekt. Filips de Goede mag zich best gelukkig prijzen dat hij uit dit kolkende Brugge kan ontkomen. In zijn zog volgen Roeland van Uutkerke, Colaert van der Clyte en nog enkele andere edellieden. Terwijl de poort weer dicht gaat valt de rest van zijn achterban nu in de handen van de Brugse poorters. Er is sprake van 30 edelen en nog andere hovelingen. Gelukkig zijn de Bruggelingen zo verstandig om hen achteraf op vrije voeten te stellen. Iets wat niet het geval is met de krijgslieden van de hertog die nu halsoverkop op de vlucht slaan. Sommigen onder hen duiken in de vesten waar ze verdrinken. Anderen worden in de huizen vermoord en lelijk toegetakeld. Een slachtpartij die in totaal 200 dodelijke slachtoffers eist. 170 soldaten worden gevangengenomen waarvan er 's anderendaags 22 onthoofd worden voor de halle. Gelukkig komen de geestelijken en de vreemde kooplieden in de stad ertussen, zoniet zouden ze allemaal gelynacht worden. Tijdens deze verschrikkelijke gevechten blijken er achteraf niet meer dan 12 Bruggelingen gesneuveld. De smid die het slot van de poort in stukken

sloeg, ondergaat cru gezegd nu een identiek lot. De wet veroordeelt de arme man maar heel povertjes voor zijn menselijke daad. Als verrader krijgt hij de doodstraf en trekken de beulen zijn lichaam in vier stukken.

Een hopeloze situatie

De situatie voor Brugge is daarmee nu helemaal hopeloos geworden. De hertog keert furieus en beschaamd terug naar Rijsel en neemt direct enkele maatregelen om de oproerige Bruggelingen klein te krijgen. Hij laat de haven sluiten en laat over heel Vlaanderen afkondigen dat niemand nog onderdak mag geven aan gelijk welke Bruggeling want ze worden nu allemaal als openbare vijanden beschouwd. Die van Brugge hebben zich inderdaad nu wel helemaal in nesten gewerkt. De gemoederen in Brugge zelf zijn zodanig opgehitst dat hier nog meer vijandelijkheden te verwachten zijn. Filips' nieuwe maatregelen gooien alleen maar extra olie op het vuur. Met dank aan de terugkeer van eerder gevluchte poorters en het inhuren van krijgslieden werken ze aan de opbouw van een volwaardig stadsleger en versterken ze waar mogelijk hun vestingen en stadsmuren. Op 1 juli 1437 vertrekken de Bruggelingen met 5.000 mannen naar Sluis. Na drie bestormingen lijkt het er op dat deze stad zal sneuvelen, vooral omdat de Westpoort al aan diggelen geschoten is. Wanneer ze echter horen dat de hertog op komst is met een talrijk leger onder leiding van Willem Moreel en Nikolaas Canneel, kiezen ze op 19 juli om terug te keren binnen de veiligheid van hun eigen stadsmuren. En nu is het de beurt aan de Sluizenars om zich te revancheren. Dat gebeurt met een reeks uitvallen en plundertochten in zowat de hele streek. Zo verwoesten daarbij plaatsen als Heile, Maldegem, Moerkerke, Ramskapelle, Oostkerke en Muide. Jan van Uutkerke, de bevelhebber van Nieuwpoort verricht identieke strapatsen in Gistel en omstreken.

De reactie van de Bruggelingen blijft andermaal niet uit. Ze vernielen nu op hun beurt het kasteel en de bossen van Tillegem zodat de locatie nu onbruikbaar wordt voor de vijand. Begin oktober organiseert bevelhebber Jan van Uutkerke met 130 manschappen een rooftocht die hen tot onder de stadsmuren van Brugge leidt. De Nieuwpoortnaars slagen er in om terug te keren met een grote buit van koeien en schapen. Ze worden nu op hun beurt opgejaagd door 1.200 Bruggelingen die hen bij de lurven vatten ter hoogte van Koekelare. Het gestolen vee kan nu

terugkeren naar de rechtmatige eigenaars terwijl de Nieuwpoortnaars op de vlucht slaan naar de Westhoek. Sommige mannen van Jan van Uutkerke proberen zich te redden door zich te verschansen in het kasteel van Pieter van Belle waar de Koekelaarse pastoor Henricus van Reygersvliet momenteel woonachtig is. Maar de Bruggelingen dringen er met geweld binnen en pakken de vluchtelingen op. Ook de pastoor wordt gevangengenomen omdat hij de Brugse vijanden heeft binnengelaten. Als afscheidscadeau steken ze het kasteel in brand. Dat gebeurt natuurlijk pas nadat ze zich te goed gedaan hebben aan een grondige plundering.

Vlaanderen zit in een diepe crisis

De burgeroorlog in West-Vlaanderen en het sluiten van de Brugse haven zorgen voor een diepe crisis in Vlaanderen. De koophandel en de nijverheid komen volledig tot stilstand. Gent en Ieper delen natuurlijk in de brokken. Het regent initiatieven om de vrede tussen de graaf en Brugge te herstellen. Zelfs de buitenlandse handelaars laten zich niet onbetuigd. Toch blijven alle pogingen en vergaderingen een maat voor niets. De graaf houdt koppig vast aan zijn objectief om de Bruggelingen op droog zaad te zetten en hen door armoede en hongersnood tot gehoorzaamheid te dwingen. Er komt ook in Gent een reactie los. Op 22 oktober 1437 blazen de diverse ambachten verzamelen en verschijnen ze met hun banieren op de grote markt. Het land moet weer tot rust komen zodat de koophandel weer kan opleven. Ze verkiezen de erudiete en voorzichtige poorter Raso Onredene tot hun opperbevelhebber, een man die zeer genegen is tot de prins. Hij wil zijn functie trouwens pas vervullen als Filips hem daartoe de toestemming geeft. Dat is geen probleem, zolang hij maar zweert om hem trouw te blijven. Het is nu tijd om in gesprek te gaan met de Bruggelingen.

Raso Onredene en ongeveer 6.000 mannen strijken neer in Eeklo. Ze nodigen Brugse gezanten uit om hier in neutrale zone te onderhandelen over de welvaart van het land. De ambachten van de smeden, wevers, timmerlieden en bakkers sturen hun respectieve dekens Jan Welgereet, Adriaan Zechbroeck, Joris Wouters en Marcus van Aricourt. Ze krijgen het gezelschap van nog andere dekens en treffelijke ambachtslieden. Na verschillende gesprekken komt het tot een voorstel van compromis. De Bruggelingen zijn bereid om het Brugse Vrije als vierde Lid van Vlaanderen te aanvaarden. Als tegenprestatie zou de toegang tot hun haven weer

opengesteld worden. Dat compromis moet uiteraard nog eerst goedkeuring krijgen van het gemeen in Brugge. Iets wat aanvankelijk lijkt te lukken. Tot een welbepaalde inwoner, Jacob De Messemakere zijn zegje doet. De kroniekschrijvers noteren zijn bevolgen speech in hun werk. Zijn woorden illustreren in elk geval heel scherp wat er op dat moment leeft in Brugge. Hij heeft het over de dwaasheid van de Bruggelingen om in te gaan op de Gentse voorstellen. Ze zullen de Brugse welvaart vernietigen. Hoe kan de buitenomgeving van Brugge nu zomaar afgescheiden worden van de feitelijke stad? Al hun Brugse voorvaderen hebben gevochten om het groot Brugge samen te houden en nu zullen ze hier toestaan dat er van die ene stad er nu plots twee zullen ontstaan. De Messemakere kan het warempel goed zeggen en overtuigt zijn stadsgenoten. Ze moeten inderdaad de voetstappen van hun voorouders volgen. Het is inderdaad beter om bloed te vergieten dan de vrede op dergelijke manier te bekomen. De voorstellen van Eeklo worden daarop compleet weggestemd.

De prijs van de levensmiddelen stijgt snel

Niet zo veel later loopt een uitval van de Sluizenaars om de parochie van Sint-Laureins te plunderen verkeerd af. Acht van hun mannen worden overmeesterd en naar Brugge gevoerd en onthoofd. Vanuit Zeeland krijgen die van Sluis nog hand- en spandiensten van de heer van Vere. Dat ondervinden Heist, Blankenberge en Sluis aan den lijve. Ook Lissewege staat op het programma maar hier worden ze op de vlucht gedreven door de Bruggelingen die dan maar zelf aan het plunderen slaan. Heel de streek ondergaat vreselijke verwoestingen door beide partijen. De prijzen van de levensmiddelen stijgen natuurlijk wel elke dag. Dat komt natuurlijk door die afgesloten haven. De Gentenaars zijn er ook al het slachtoffer van en eisen van de Sluizenaars dat ze de doortocht over het water weer vrijmaken. Die weigeren dat echter en verstoppen zich achter het excuus dat ze daarvoor de toestemming van de graaf nodig hebben. Een klein kind kan zien dat ze daarmee de haat en frustratie van de Gentenaars opdrijven. Er gaan in Gent al direct stemmen op om zich te wreken op Sluis. Gelukkig krijgen Filips en Isabella weet van dat ongenoegen en zien ze in dat er niet veel voor nodig zal zijn om de twee grootste steden van Vlaanderen met elkaar in alliantie te zien gaan tegen zijn beleid. De boog met Brugge zou best wat minder strak gespannen staan. Die vrees zorgt voor een diplomatieke dooi. Hij schrijft naar Brugge dat ze mogelijk vrede

kunnen krijgen maar dat ze wel moeten inzien dat een verbond met Gent die vrede in het gedrang zal brengen. Daarnaast laat Filips drie rotte appels uit de Brugse mand verwijderen. Gouverneur Vincent De Scheutelaere, burgemeester van de gemeente Lodewijk Van De Walle en zijn echtgenote Gertrude De Scheutelaere worden alle drie aangehouden en naar een Vilvoordse gevangenis gevoerd. De graaf is ervan overtuigd dat zij achter de moord op burgemeester Maurits van Varsenare zitten. De Bruggelingen onthouden zich gelukkig van dat verbond met Gent terwijl Raso Onredene die zich nog altijd met zijn volk in Eeklo ophoudt nu ook terugkeert naar zijn stad.

Misschien kan de gravin een goed woordje doen?

Zo komt er eindelijk wat minder druk op de ketel. En dat is meer dan nodig, het water staat Brugge tot aan de lippen. De hongersnood is zo acuut dat als er niet dringend voedingsmiddelen binnenvaren de Bruggelingen wel zullen moeten sterven. Overleven kunnen ze alleen wanneer ze zich met hun vorst verzoenen. Ze beseffen dat ze Filips keer op keer misdaan hebben en dat zijn haat diep zit. De wetenschap dat hertogin Isabella van Portugal Brugge genegen is zorgt ervoor dat ze het misschien best eens via haar kunnen spelen. Vier afgevaardigden zullen een poging wagen om tot bij de hertogin te geraken. Dat zijn vier van de meeste gematigde poorters; Willem Geerolf, Pieter Bruggraeve, Jacob De Zwervagere en Boudewijn Van Den Leene die met enkele kostbare geschenken tot bij Isabella reizen.

De madame van de graaf belooft aan de gezanten van een inspanning te doen om haar verbitterde echtgenoot tot medelijden te bewegen. Na lang zagen en pramen krijgt ze haar zin. Filips is bereid te praten over vrede maar hij eist tezelfdertijd dat de stad 42 personen aan hem zal uitleveren, mensen waar hij naar eigen goeddunken zal over oordelen en beslissen. Daarbij zit het drietal dat nu in Vilvoorde vast zit. Samen met Gertrudes zoon Joos Van De Walle. De ambachtslieden mogen hun weerbarstige dekens sturen: Adriaan Zechbroeck (ververs), Jan Welgereet (smeden), Victor Wouters (volders), Joris Minne (scheerders), Joris Wouters (timmerlieden) met daarbij nog Jacob De Messemakere en de rest.

Wat een menselijke malaise in deze stad!

7 december 1437. De vier gezanten keren terug naar Brugge met de eisen van de hertog. Nadat ze verslag hebben afgelegd grijpt de wet al onmiddellijk in. De rechters oordelen dat Adriaan Zechbroeck, Jan Welgereet, Jacob De Messemakere en Jan De Swarte hier zo veel kwaad hebben aangericht en vooral dat ze er de oorzaak van zijn waarom de vrede met de hertog al niet lang een feit is. De vier worden nog diezelfde dag aan de Burg opgeknoopt, een terechtstelling die de graaf best wel kan appreciëren. De kostprijs van de Brugse rebellie is onvoorstelbaar. De vier opknoppingen kunnen wreed lijken maar vallen in het niets vergeleken met de menselijke malaise in de stad. De hongersnood en de pest die er op volgde rukten maar liefst 24.000 mensen uit het leven. Een hallucinant cijfer. Het magistraat onderneemt ondertussen nog meer pogingen om zijn goodwill te tonen. 27 van Filips' krijgslieden die in Brugge opgesloten zitten worden in vrijheid gesteld, krijgen nieuwe kleren en vertrekken onder de begeleiding van Jan Rantsaert naar Atrecht. Hier in deze stad arriveert verder nog een Brugse delegatie van 14 notoire burgers om over een duurzame vrede te onderhandelen. Het zijn Jacob De Swertvagere, Jacob Van Bassevelde, Jacob Blandereel, Lodewijk Reynaert, Gillis Laureyns, Jan Volckaert, Jan Barvoet, Michiel Van Themseke, Jacob De Wilde, Joseph Reyphin, Riquaert Heyns, Jan Van Steenburg, Antonius Coen en Boudewijn Van Den Leene. Ze zijn vergezeld van de abten van Oudenburg, Sint-Andries, van den Eeckhoutte en ter Doest met daarbij nog verscheidene vreemde kooplieden. De Bruggelingen smeken de hertog om genade terwijl Filips de Goede er stoïcijns blijft bijzitten. Een emotionele scene van de gravin zorgt ervoor dat hij toch wat lijkt te ontgooien. Hun zoon Karel en hertog Jan van Kleef sluiten zich bij haar aan. Iedereen zal gebaat zijn met een echte vrede.

11 voorwaarden voor genade

Het hele proces richting vrede speelt zich af in het voorjaar van 1438. Dat het zo lang duurt geeft alleen maar aan hoe moeilijk het allemaal verloopt. Na veel vijven en zessen plooit de hertog en legt hij 11 voorwaarden op tafel. Als de Bruggelingen bereid zijn te voldoen aan deze eisen dan is hij bereid om hen genade te verlenen.

1. De wethouders, hoofdmannen en de dekens van de ambachten moeten zich blootsvoets en met ontblootte hoofden bij hem komen aanbieden

tijdens zijn eerste bezoek aan Brugge. Ze zullen hem tegemoet komen tot één uur buiten de stad, en moeten hem daar op hun knieën om genade smeken terwijl ze hem de sleutels van de stad zullen overhandigen. Een dergelijke knieval zal ook moeten gebeuren voor hertog Jan van Kleef binnen de stad. Een nieuw op te richten stenen kruisbeeld zal hen voor eeuwig moeten herinneren aan hun openbare boetedoening.

2. De hertog is duidelijk de hachelijke omstandigheden aan de Boeveriepoort nog niet vergeten. Die moet nu onherroepelijk dicht en moet omgebouwd worden tot een kapel waar dagelijks moet gebeden worden voor zijn gesneuvelde krijgslieden.

3. Brugge zal een boete van een kleine 5.000.000 stuivers betalen en afzien van alle rechten die het bezit over de stad Sluis.

4. Filips zorgt ook goed voor zichzelf! Naast de reusachtige boete zullen de goederen van de bastaarden en de mensen die zonder kinderen sterven automatisch door de prins geërfd worden.

5. Het Brugse Vrije wordt voor altijd van de stad Brugge afgescheiden en zal zijn plaats krijgen als volwaardig vierde Lid van Vlaanderen.

6. Het lichaam van de gedode Jan van Villers, maarschalk van Lille-Adam moet weggehaald worden uit het Sint-Janshospitaal en tijdens een plechtige uitvaart begraven worden in Sint-Donaas. Jaarlijks zal er op 22 mei een jaarmis voor hem gehouden worden en daar moeten de wethouders, de hoofdmannen en de dekens bij aanwezig zijn. Brugge moet ook een boete van 240.000 stuivers betalen aan zijn weduwe.

7. De graaf is de smid die de Boeveriepoort openbrak voor hem en daarvoor ter dood werd gebracht duidelijk niet vergeten. De Bruggelingen moeten nu alle inspanningen leveren om in het reine te komen met zijn weduwe en kinderen.

8. De burgers die op de vlucht zijn geslagen mogen vrijelijk terugkeren en hun bezittingen recupereren.

9. Poorters die veel in de buitengebieden wonen en werken moeten drie keer per jaar minstens voor zes weken in de stad wonen. Wie dat nalaat zal zijn poorterschap verliezen.

10. Wie voortaan nog de wapens opneemt tegen zijn vorst zal zijn leven en zijn eigendommen verliezen.

11. Als laatste punt verklaart de hertog expliciet dat de 42 aangeduide personen geen recht hebben op de voorgestelde vrede. Ze zullen allen als oproermakers gedood worden. Tenzij hij hun doodstraffen alsnog in een andere straf zal omzetten.

Die van Brugge gaan akkoord

Atrecht 4 maart 1438. De Bruggelingen verklaren zich akkoord met de eisenbundel van de graaf. Die benoemt Jacob Schaek tot nieuwe schout van de stad. De haven van Sluis gaat eindelijk opnieuw open. Na exact één week komt hertog Jan van Kleef (de rechterhand van de graaf in Vlaanderen) met een grote groep edelen naar Brugge. De wethouders, hoofdmannen en dekens gaan hen tegemoet tot op het Magdalenaveld en doen er de vereiste knieval. Ze begeleiden van Kleef naar het hof van de graaf. Twee dagen later laat die op de Halle de vrede afkondigen. De stad Brugge kan nu eindelijk tot rust komen. Dat laatste is toch wel een beetje een understatement want er moet nu nog wel eerst afgerekend worden met de personen die geen recht hebben op deze vrede. Op 3 april laten de schepenen een groot schavot optrekken voor de halle. Opperbaljuw Colaert Van Der Clyte zal er 11 personen terechtstellen in de aanwezigheid van hertog Jan van Kleef. De slachtoffers van dienst zijn Joos Van De Walle, Joris Wouters (deken van de timmerlieden), Pieter Tente (waard en makelaar), Jan De Schaerslyper, Dionysius De Vos (ketelslager), Joris Van Riede (timmerman), Jan Taerwyn (timmerman), Lampsin Mettengelde, Cornelius Van Zarren, Jan Brielman en Willem Moerman. Ze worden met een hauw van het zwaard onthoofd. Daar houdt het nog niet mee op.

Diezelfde dag verliest ook schipper Pieter Christiaens zijn hoofd. Dat gebeurt in Male. Ze brengen de in Vilvoorde opgesloten Vincent De Scheutelaere naar Brugge waar ook hij voor de Halle gedecapiteerd wordt. Zijn lijk wordt begraven bij de augustijnen. Een identiek lot wacht voor Lodewijk Van De Walle en zijn echtgenote Gertrude De Scheutelaere. Voor deze Gertrude voorzien ze wel een speciale straf. Na haar terechtstelling moet ze begraven worden onder een grote ronde steen op de grote markt, tot eeuwige nagedachtenis aan de dood van burgemeester Maurits van Varsenare waardoor ze het leven van hertog Filips de Goede in gevaar heeft gebracht en de oorzaak was van de grootste ellende in Brugge. Op dringend verzoek van enkele edele vrouwen verandert Jan van Kleef alsnog deze schandelijke straf in een levenslange gevangenisstraf. Dit boosaardig wijf wordt samen met haar man naar Wijnendale gevoerd waar ze tot aan hun dood in een kerker zullen opgesloten blijven. De resterende medeplichtigen zien zich verbannen uit het land van Vlaanderen.

eerder naar Gent verhuisde rekenkamer terug te brengen naar hun stad. Een vraag waar Filips op in gaat.

Vlaanderen is nu eindelijk weer tot rust gekomen. In de binnenstad van Brugge zijn ze maar wat blij dat enkele kooplieden van Calais beslist hebben om hier hun vaste verblijfplaats te kiezen. Vanuit het oosten spoelen er paniekberichten aan. De Turken hebben op 29 mei 1453 Constantinopel ingenomen en daarbij is de laatste christelijke keizer, Constantinus XII gesneuveld. In het heilig land vrezen ze voor een totale ondergang van het christendom. Wat uiteraard zorgt voor beroering bij paus & co. Kerkvader Nicolaas V stuurt gezanten op pad om Filips de Goede en de andere christelijke prinsen wakker te maken. Dit groot verlies moeten ze absoluut ongedaan maken. Voor de kerk en het geloof zou onze godvruchtige graaf natuurlijk alles doen. Hij geeft onmiddellijk de opdracht om in Middelburg vier galeien klaar te stomen, die met krijgsvolk te bewapenen en te bemannen. Hij laat de paus weten dat hij alles in het werk stelt om de Turken te gaan bevechten.

Een nieuwe campagne tegen de ongelovigen

17 februari 1454. Het luisterrijk feest dat die dag doorgaat in Rijsel staat volledig in het teken van een nieuwe campagne tegen de ongelovigen. De zoveelste kruistocht staat op stapel. De festiviteiten van Rijsel zullen het sluitstuk van Filips' campagne vormen. Ze hebben drie maanden van voorbereiding geleverd. Al de heren van zijn staten zijn er uitgenodigd. Het gemeen van Rijsel zal ogen tekort hebben om al die decadentie te aanschouwen. Nu ja, toegang tot de maaltijden zullen de gewone mensen wel niet hebben. Misschien maar goed ook dat ze het contrast met hun gewone levens niet persoonlijk moeten ervaren. De zaal is precies versierd met allerhande zinnebeelden die te maken hebben met de geplande kruisvaart. Reuzen in groene tabbaarden met tulbanden op het hoofd en zwaaiend met vervaarlijke hellebaarden. Een olifant met een non op zijn rug. Symbool van de ellende van de kerk en de wreedheid van de Turken. Gevolgd door een hele show van de lieden van het Gulden Vlies. Twee edele vrouwen met een levende fazant in de handen die de eed van de hertog moet aanhoren. De kroniekschrijvers smullen van de voorstelling. 'Philippus sloeg zijn ogen op en door de treurigste staat van het christendom in het oosten bewogen, deed hij op de fazant de belofte van de ongelovigen te gaan bevechten. Zijn voorbeeld werd gevolgd door

zijn zoon Karel en door al de aanwezige heren.' Dat melodramatisch gedoe tijdens deze maaltijd zal in de geschiedenisboeken achterblijven als het 'banket der beloften'.

Er komt niet veel in huis van al die beloften

Van al die schone beloften komt er niets in huis. Dat ligt nochtans niet aan Filips de Goede. De Duitse keizer Frederik III (een echte vrek) heeft er blijkbaar niet veel zin in en gaat niet in op een uitnodiging om elkaar te ontmoeten tijdens de Rijksdag van Regensburg. En ook de Franse koning wordt door onvoorziene moeilijkheden belet om in actie te schieten. De vooruitgestuurde galeien van Filips zullen niet veel kunnen uitrusten om op de Middellandse zee de Turkse zeerovers enigszins te beteugelen. In Brugge is het elk jaar opnieuw het komen en gaan van de ridders tijdens de gebruikelijke tornooien van de Witte Beer. Ik kies er bewust voor om het terugkerend uitslagenbord niet over te nemen en kies dan liever voor het echte leven van de mensen, waar de chroniqueurs dan op hun beurt niet al te veel aandacht aan besteden. Zo kom ik toch te weten dat het loon van de beulen er op 26 augustus op vooruitgaat. De Brugse scherprechters hebben van dan af recht op de opbrengsten van de huwelijken in de kerken van Sint-Salvator en Onze-Lieve-Vrouw. En daarnaast ook op de rechten van de verkoop van de eieren in de stad, de opbrengsten van de kegelbaan die elk jaar doorgaat op de grote markt en tenslotte ook op de rechten van het hout en het stro die via de Boeveriepoort in Brugge worden binnengevoerd.

30 oktober 1454. Karel de Stoute, graaf van Charolais en natuurlijk de zoon en toekomstige troonopvolger van Filips de Goede kan nu als een volwassen kerel beschouwd worden. Op zijn eenentwintig is hij al weduwnaar en daar mag volgens zijn vader best iets aan gedaan worden. Hij onderhandelt een huwelijk met Isabella, de 18-jarige dochter van de hertog van Bourbon. Karel de Stoute ziet dat huwelijk met Isabella van Bourbon niet echt zitten maar zal achteraf best een goede echtgenoot blijken te zijn. Hertog Filips blijft in elk geval zijn gebieden met de nodige dynamiek besturen. In 1455 richt hij een nieuwe adviesraad op die hem overal zal volgen, een soort hof van beroep ten dienste van zijn onderdanen. Tot op heden besliste het parlement van Parijs altijd over de Vlaamse zaken in beroep en het kon geweldig lang duren voor daar beslissingen werden genomen. We hebben het zo te horen nog altijd niet

beter geschopt anno 2019. Die Franse rechtbank was altijd al een ver-van-mijn-bed-show voor de Vlamingen die er mee te maken kregen. Daar wil Filips nu verandering in brengen met zijn nieuwe raad die men weldra als 'Grote Raad' of 'Geheime Raad' zal benoemen. Het duurt niet lang voor de Franse koning daarover zijn beklag zal doen, want uiteindelijk zaagt de hertog van Bourgondië wel een van de poten van zijn koninklijke stoel af. Toch blijft de raad bestaan. De wetenschap dat het niet verboden is voor de Vlamingen om desgewenst beroep aan te tekenen bij het Parijse parlement laat de gemoederen weer tot rust komen.

Ruzie in Frankrijk

1456. Een ruzie aan het koninklijk hof van Frankrijk deint uit tot bij Filips de Goede. De oudste zoon van koning Karel VII, kroonprins Lodewijk XI (33 jaar) leeft al tien jaar verwijderd van zijn vader met wie hij in ruzie ligt. Het kan in de beste families gebeuren. Wanneer een gefrustreerde koning er graaf Antoine de Dammartin met een bende ruiters op afstuurt om zoonlief te vangen, vlucht de troonopvolger naar Brussel tot bij onze hertog. Die ontvangt hem met alle mogelijke eer. In principe is dat een gouden zaak voor Filips de Goede, maar terwijl de buitenwereld allerlei gissingen de wereld instuurt speelt onze hertog het wel volgens de regels. Terwijl hij Lodewijk conform zijn waardigheid behandelt stuurt hij de heer van Chimay met een brief naar Frankrijk om de koning ervan te verwittigen dat de kroonprins helemaal onverwacht aangekomen is in zijn staten en dat hij hem met alle eer die hij aan het land van Frankrijk verschuldigd is zal behandelen. Zijn vader, de koning reageert bits en neemt het Filips onterecht kwalijk door zijn gezant een tijd vast te houden. Bovendien voorziet hij Compiègne en Soissons direct van een grote krijgsmacht. Militair spierballengerol tegenover diezelfde man waar hij veel jaren om vergeving heeft moeten smeken nadat hij zijn vader Jan zonder Vrees vermoord had. Karel VII stuurt de prins van Chimay terug met de boodschap dat Filips een wolf aan het voeden is die ooit zijn schapen zal verscheuren. Een verwittiging dat Filips de Goede niet al te veel goeds moet verwachten van Lodewijk XI. Geen goed vlees in de kuip voor de Vlamingen, een voorspelling die op termijn maar al te waar zal blijken. De hertog slaat de waarschuwing in de wind en irriteert zich om de vijandige houding van de koning. Hij stelt zijn grenssteden in opperste staat van verdediging en belast de Vlamingen, Henegouwers en Artesiërs om zich klaar te houden om zo nodig de wapens op te nemen. Hij

soigneert de kroonprins met het schenken van het kasteel van Genappe waar hij kan wonen zo lang hij wenst en met daarbij nog een jaarwedde van 36.000 gulden zodat hij volgens zijn standing kan leven.

De Franse rotte appel woont in Vlaanderen

Tot een oorlog met Frankrijk komt het gelukkig nog niet. Het zal echter niet zo lang duren om de eerste effecten van de Franse rotte appel in Filips' entourage te zien. Die Lodewijk moet inderdaad beschikken over een doorslecht en gespleten karakter. Aan het hof van de hertog duiken er steeds meer onenigheden op. Zijn eigen medewerkers fluisteren in het rond dat het de duivel in persoon is die ze aan het hof hebben uitgenodigd, een heerschappij dat niets liever doet dan de 'zoete' eendracht te verstoren. De kroonprins onderneemt de ene na de andere list om de heren van Croy van Karel de Stoute te vervreemden en de toekomstige graaf in zijn kamp te krijgen. Een wrevel tussen Filips en zijn zoon Karel over het aanstellen van een kamerling ontaardt door al dat gestook en die manipulaties in een fikse ruzie waarbij de troonopvolger het hof verlaat en in Dendermonde gaat wonen. De onenigheid zal gelukkig niet al te lang aanslepen. Diverse hooggeplaatste personen met ook weer eens die Lodewijk komen tussen en bemiddelen een verzoening tussen vader en zoon.

14 februari 1457. Isabella van Bourbon, de echtgenote van Karel de Stoute brengt in Brussel haar eerste dochter ter wereld. Tot grote vreugde van het huis van Bourgondië. De jonge gravin wordt met de nodige aplomb gedoopt in het bijzijn van van de hoogste geestelijken van het land. Het meisje krijgt de naam 'Maria' en krijgt zo als Maria van Bourgondië voorgoed haar plaats in de Vlaamse geschiedenisboeken. Haar peter is Lodewijk, de Franse kroonprins, zeg maar deze klootzak die twee stenen met elkaar zou laten vechten. Maria krijgt twee meters; haar grootmoeder Isabella van Portugal en Beatrix. Die laatste is de echtgenote van Adolf van Kleef-Ravenstein, Wijnendale en Torhout.

Doorheen het land van Vlaanderen organiseren de inwoners grote vreugdefeesten om de geboorte van hun nieuwe gravin te vieren. Tijdens de Paasweek enkele weken later begeeft Filips de Goede zich met de Franse kroonprins aan zijn zijde naar Oudenaarde, Kortrijk en Brugge. De toekomstige Franse koning krijgt overal een eervol onthaal. Het welkom

in Brugge is ronduit indrukwekkend. De ambachtslieden staan opgesteld met een brandende toorts in de handen, aan beide zijden van de straten langs het hele rijkelijk versierde traject tussen de Boeveriepoort en het Prinsenhof. De stedelingen hebben kosten noch moeite gespaard om Lodewijk het nodige vermaak met standing en klasse aan te bieden. Hij kijkt op 3 mei 1457 dan ook gebiologeerd toe naar de heilig bloedprocessie en naar de grote luister die de Bruggelingen tijdens deze plechtigheid tentoon spreiden.

Als het hem maar goed uitkomt

Ook in de andere Vlaamse steden ondervindt Lodewijk XI gelijkaardige blijken van sympathie. De kroniekschrijvers waarschuwen hun lezers echter al opnieuw; moesten de Vlamingen geweten hebben met welke valsaard ze te maken krijgen dan zouden ze hem wel met heel andere ogen bekijken. Toch lopen er bij ons al verstandige mensen rond die hem dan al als een spion bekijken. Onder de dekmantel van een grote ruzie met zijn vader maakt hij van deze gelegenheid netjes gebruik om alles goed te komen bekijken om er later zijn voordeel mee te doen. Als het hem maar goed uitkomt. Eind juli 1457 verlengt Filips de Goede het vredesbestand met Engeland. Ze zijn weer voor de volgende negen jaar gerust. Koning Karel VII is daar helemaal niet gelukkig mee, vooral omdat dit gebeurde zonder zijn toestemming, maar onze hertog beweert dat dit enkel gebeurde om zijn landen in rust te houden. Het is duidelijk dat de frustraties tussen beiden aan het groeien zijn. Het verbetert er niet op als Lodewijk buiten het weten van zijn vader te Namen in het huwelijk treedt met Carolina van Savoie. Terwijl Filips de Goede deelneemt aan het huwelijksfeest is hij dan al volop bezig met verscheidene van zijn steden in staat van verdediging te stellen tegen de Fransen die gedurig proberen om zijn staten binnen te vallen.

April 1458. Sinds hun onderwerping hebben de Gentenaars nog niet de eer gehad om hun goede hertog op bezoek te krijgen in hun stad. Terwijl Filips zich in Brugge bevindt sturen ze enkele afgevaardigden tot bij hem met een uitnodiging of hij zich eventueel zou willen verwaardigen eens naar Gent te komen. De hertog gaat er op in. Op 23 april 1458 doet hij er met een groot gevolg van edellieden in zijn zog zijn plechtige intrede. De inwoners die hem willen tonen dat ze hem respecteren hebben daarvoor hun stad op zijn prachtigst versierd. De straten en de pleintjes staan vol

met praalbogen en zinnebeelden. De woningen hangen door van de kostelijke stoffen of zijn behangen met gedichten, er komt haast geen einde aan de ornamenten. Filips heeft er warempel vier uur voor nodig om van de stadspoort tot aan zijn residentie te rijden. Die avond verlichten de Gentse poorters de hele stad en de Scheldeboorden. De wethouders bieden hun hertog een avondmaal aan waarbij niet op een frank gekeken wordt. 10.000 gulden kost de diner om precies te zijn. Het is nu al duidelijk geworden dat Filips de Goede geen misbruik zal maken van de haast onbegrensde macht die hij over dit Gent bemachtigd heeft. De haast onwezenlijke eer die de Gentenaars hem hier bewijzen zal hen ongetwijfeld deugd doen.

Een hevige hoofdziekte

1459. De relatie met Frankrijk blijft onderkoeld. Karel VII verbittert er zich over dat Filips de Goede niet eens de moeite doet om zijn zoon terug te sturen tot bij hem. Hij stuurt een delegatie naar Brugge om zich daar te gaan beklagen over deze respectloze handelswijze. De hertog beweert van zijn kant dat hij alles in het werk heeft gesteld om vader en zoon met elkaar te verzoenen. Het is helemaal niet zijn schuld dat dit niet gelukt is. De kroonprins zal dan netjes bij ons blijven tot aan de dood van zijn vader. In 1460 krijgt Filips de Goede te maken met een vreemde ziekte. 'Een hevige hoofdziekte', schrijven de chroniqueurs. Na diverse raadplegingen zien de dokters maar één remedie. De hertog moet zijn haar laten knippen, afscheren en zijn hoofd met een dikke wollen muts bedekken. Dat ziet Filips aanvankelijk niet zitten, met een muts rondlopen is maar al te belachelijk, heren van stand kan je maar herkennen aan hun lange haren. Uiteindelijk kiest hij dan toch voor zijn gezondheid en wordt hij gladgeschoren. De prinsen en heren die vaak bij hem op bezoek komen beweren in zijn gezicht dat hij best charmant is maar achter zijn rug maken ze er grappen over.

Tot de hertog daar lucht van krijgt. Lang zullen ze niet meer lachen, nog diezelfde dag volgt er een bevel dat de hertog geen bezoekers met lange haren meer zal ontvangen. Nog diezelfde dag laten 500 edellieden in Brussel hun haren afscheren, een voorbeeld dat al snel toegang vindt in de andere steden. Mettertijd zal daardoor het dragen van grote pruiken een gewoonte worden bij de hovelingen. Helemaal los van de hertogelijke kapselproblemen gaat hier in Brugge het klooster van Maagdendale van

start, gewijd aan Maria van Bethanië of de ons beter bekende Maria Magdalena. Het klooster wordt door de Bruggelingen daarom beschreven als 'Betanje'. Het nonnenklooster komt er in de Carmersstraat rechtover het Handbogenhof. De inwoners ervan zijn allemaal ontmaagde meisjes die zich daar zo schuldig om voelen dat ze de rest van hun leven in boetvaardigheid voor de heilige Augustinus willen doorbrengen. Dat is ook de reden waarom ze met zijn allen ook bekend staan als de 'Zusters van Penitentie'. De historici zwijgen zedig over de verwijzing naar Maria Magdalena. Zou het kunnen dat ze het als jong meisje ook zo ver heeft laten komen? De bijzonderste weldoener van Betanje is de eerwaarde heer Christiaen Donderklocke, een geboren Gentenaar die al zijn eigendommen afstaat aan het nieuw gesticht. Ook een deel Spaanse kooplieden en de familie Pardo zorgen voor een rijkelijke inbreng.

Een waarschuwing van de kroniekschrijvers

22 juli 1461. Goed nieuws voor kroonprins Lodewijk. Zijn vader koning Karel VII overlijdt in Berry. De troonopvolger haast zich van zijn kasteel in Genappe naar Filips om de tijding aan hem bekend te maken. Van rouw is er geen sprake en dat was natuurlijk te verwachten. Hij moet er nu voor zorgen om zo snel mogelijk op de troon te zitten. Hij verzoekt aan de hertog van Bourgondië of hij zou willen aanwezig zijn tijdens zijn zalving tot koning in Reims. Dat doen Filips en Karel met plezier, een goede relatie met de koning van Frankrijk kan nooit geen kwaad. Ze laten zich vergezellen van een grote bende edellieden en 4.000 ruiters zodat het toch wel een beetje opvalt dat ze hem de nodige eer willen bewijzen. De zalving gaat door op 18 augustus 1461. Nadat Lodewijk zijn koninklijk gewaad heeft aangetrokken trekt hij zijn zwaard en overhandigt dit aan hertog Filips met het verzoek of hij hem tot ridder wil slaan. Iets wat uiteraard ook gebeurt. Na de plechtigheid legt de hertog de gebruikelijke leenhulde af over al zijn landen en heerlijkheden. Waarop de koning een onverwachte tegenprestatie in petto heeft voor graaf Karel de Stoute. Hij schenkt hem het bestuur over Normandië met een jaarwedde van 36.000 gulden. Opnieuw waarschuwen de kroniekschrijvers ons lezers, ik citeer even; 'maar dit was maar een valse betoning van vriendschap. In het vervolg zal men zien hoe listig en geveinsd hij was, en hoe hij heel zijn leven de vijand van het huis van Bourgondië is geweest.'

Filips de Goede wordt zwaar ziek

Na zijn terugkeer uit Frankrijk naar Brussel wordt Filips de Goede door een zware ziekte overvallen. Ik bevind me in februari van het jaar 1462. Zijn gezondheidstoestand evolueert zodanig slecht dat zijn geneesheer elke hoop op genezing laten varen. Zoon Karel verlaat zijn standplaats in Henegouwen en komt op bezoek bij de zieke. Als de dokters geen kansen meer zien dan moet hij zich wel richten tot de grote baas: dokter God. Karel stuurt brieven naar alle kloosters en verzoekt de geestelijken om met zijn allen te bidden voor zijn vader. Een truc die blijkbaar goed werkt, de zieke Filips wordt geleidelijk beter en zal helemaal genezen. Het gewone leven kan weer zijn normale gang gaan. Nu iedereen weer fit en gezond is kan er weer geruzied worden. Karel kan het niet verdragen dat de twee rechterhanden van zijn vader hem zo misbruiken. Hij heeft het over Jan van Croy en Jan van Bourgondië, de graaf van Estampes. Die laatste is trouwens een neef van Filips de Goede. De wrevel is trouwens wederzijds; de beide Jans kunnen het niet goed verdragen dat Karel hen zo vaak tegenspreekt. Volgens Nicolaas Despars in zijn 'Cronyke van Vlaenderen' kan men het woord wrevel best vervangen door wraakzucht van beide heren. Ze nemen zelfs het besluit om de troonopvolger, in hun ogen 'de grote duivel', van het leven te beroven zonder dat zijn vader of iemand anders ooit zal kunnen vermoeden wie achter deze moord zal zitten.

Op zoek naar een geschikte huurmoordenaar

De hele story heeft een hoog soapgehalte, zoveel is zeker. De Jans gaan op zoek naar een huurmoordenaar en vinden die in de persoon van Jan Consteyn, een Bourgondiër die het al ver geschopt heeft aan het hof van de hertog. Consteyn belooft op zijn beurt 600 ponden aan Jan Hyack, een kale edelman om naar Piëmonte een flesje gif te gaan ophalen. Het gaat om een substantie die Karel een langzame dood zal laten sterven. Hyack vervult zijn opdracht maar Consteyn weigert hem te betalen waardoor de snode plannen boven water komen. Graaf Karel haalt Consteyn en Hyack naar Rupelmonde en onderwerpt het duo aan een sessie van martelingen en pijnigingen om te weten komen van wie ze deze opdracht kregen. Naar verluidt lossen ze niks en blijven Jan van Croy en de graaf van Estampes buiten schot. Nog voor het einde van juli 1462 zullen Hyack en Consteyn worden onthoofd. Uiteraard moet het de hele tijd door gonzen van de geruchten, insinuaties en roddels. Daarbij komt telkens de naam

van koning Lodewijk XI naar voor want die heeft in Frankrijk eerder gepoogd om zijn eigen broer Karel op identieke manier van het leven te beroven zodat hij hem geen deel van zijn rijk zou moeten geven. In de nasleep van de hele kwestie te Brussel blijkt alvast dat beide Jans de vermoorde onschuld spelen en er in slagen om Karel de Stoute zwart te maken bij zijn eigen vader. Dat leidt tot een complete breuk tussen vader en zoon. Filips de Goede berooft hem van zijn jaarlijks inkomen en van zijn status. Want hoe kan je het verbod aan zijn hovelingen anders begrijpen dat ze Karel in niets meer mogen bijstaan of ook maar enige eer aan hem mogen bewijzen? Karel kan niet veel anders dan een onderkomen te zoeken in het Hollandse Gorinchem waar hij verder kan genieten van de heimelijke steun van de lokale edellieden. De Brusselse grond onder de voeten van Jan van Croy en Jan van Bourgondië lijkt nu toch wel wat te heet te worden en ze besluiten beiden om Vlaanderen achter zich te laten en zich te settelen aan het hof van Frankrijk. Bij hun vriend koning Lodewijk XI. Ze krijgen hem zo ver dat hij Karel berooft van het bestuur over Normandië en van zijn jaarwedde en ze doen dat onder het mum van hierdoor een grote dienst te bewijzen aan hun hertog Filips de Goede. Omdat die zich dagelijks meer en meer verbitterd voelt op zijn enige zoon kan hij het hen niet eens kwalijk nemen dat ze deze actie in zijn nadeel hebben ondernomen. Daarop keert Jan van Croy doodgemoedereerd terug naar het hof van de hertog en neemt hij zijn vorige functie weer in op.

Moeilijk te verteren brieven

De relatie tussen Lodewijk XI en Filips de Goede komt nu pas echter onder druk. De Franse koning stuurt hem moeilijk te verteren brieven. Dat er in Bourgondië een zoutbelasting moet komen zoals dat al gebeurt in Frankrijk en dat de hertog zijn verbond met Engeland moet opzeggen. Filips stuurt de heer van Chimay naar Parijs met twee weigeringen. Hij is niet van plan de inwoners van Bourgondië te onderdrukken en wat betreft dat verbond met Engeland is dit broodnodig voor de welvaart van Vlaanderen. Een uithaal van de Fransman dat de Bourgondiër een doetje is krijgt hij als een boemerang terug in het gezicht. Wie toonde lef door Lodewijk maar liefst vijf jaar te beschermen tegen zijn vader de koning? Af en toe vangt Filips de Goede geruchten op dat bepaalde individuen er op uit zijn om Karel van het leven te beroven. Dat zou natuurlijk een ramp betekenen want hij heeft maar één troonopvolger.

De hertog verstuurt in 1463 enkele brieven naar Gorinchem, geschriften die uitpuilen van zijn 'vaderlijke liefde'. Enfin; het komt er op neer dat hij graag zou hebben dat Karel weer naar Brussel terugkeert en dat het beter zou zijn om zich met elkaar te verzoenen. Zoonlief gaat in op deze verzuchting en legt al de geschillen met zijn vader bij. Tegen die tijd trekt er al opnieuw iemand aan de bel om nog eens ten oorlog te trekken. Paus Pius II probeert Filips te motiveren om de leiding van een nieuwe kruistocht op zich te nemen, tegen de ongelovige Turken die Pius omschrijft als vreselijke vijanden van het geloof. De kerkleider bewierookt Filips als een grootheid en streelt daarmee natuurlijk zijn ego. Omdat hij die kruisvaart al eerder heeft toegezegd kan onze hertog moeilijk anders dan in te gaan op het pauselijk verzoek. Opnieuw steekt de Franse koning stokken in de wielen. Tijdens een onderhoud in Rijsel laat Filips aan de koning weten dat hij een hulpbende van 6.000 mannen naar het heilig land zal sturen. Maar hijzelf kan er door de spanningen met Frankrijk onmogelijk bij zijn. Vandaar reist hij in het gezelschap van Jan van Croy verder naar Hesdin terwijl Karel de Stoute nu gaat verblijven in Rijsel.

Een onverkwikkelijke soap

Lodewijk XI maakt van hun aanwezigheid in Hesdin gebruik om een voorstel tot afkoop van de steden aan de Somme, zoals bijvoorbeeld Amiens, Corbie, Saint-Quentin en Abbeville te lanceren. Hij kan dat volgens een artikel uit de 'heilige' vrede van Atrecht van 1435. Hij biedt er de som van 400.000 gouden kronen voor en hoewel de hertog eigenlijk niet verplicht is om daarin toe te stemmen laat hij zich alsnog door Jan van Croy overhalen om de deal af te sluiten en zo de vrede met Frankrijk in stand te houden. Hij ziet daarbij door de vingers dat de Franse koning enkele afspraken van datzelfde verdrag nog altijd niet heeft uitgevoerd. Koning Lodewijk XI dringt er in Rijsel bij zoon Karel de Stoute op aan dat hij de afkoopakte mee zal ondertekenen, maar die weigert resoluut. Hij zal nooit in één en dezelfde kamer bij de koning komen in aanwezigheid van zijn gezworen vijanden Jan van Croy en de graaf van Estampes en bovendien moet de Fransman wel eerst zijn afspraken rond de vrede van Atrecht nakomen. Karel schrijft een gelijkaardige brief aan zijn vader en voegt er aan toe dat ze die steden van de Somme absoluut nodig hebben als buffer voor de veiligheid van Vlaanderen, vooral met zo'n

onbetrouwbare buur. Vreemd genoeg volhardt Filips in zijn beslissing en worden de vermelde steden naar Frankrijk getransfereerd.

Karel ontsteekt daarop in woede, beschuldigt Jan van Croy zich te hebben laten omkopen door de Franse kroon. Hij breekt opnieuw met zijn vader en verhuist andermaal met hebben en houden naar Gorinchem. Karel versterkt zijn kasteel in Holland en begint nu zelf plannen te smeden om Lodewijk XI ten gronde te richten. De ambities in Frankrijk zijn wederzijds. De Franse koning blijft inderdaad een voorname hoofdrol spelen in deze onverkwikkelijke soap. Hij stuurt de bastaard van Rumempré, één of andere louche figuur met een schip naar Holland om in Gorinchem graaf Karel te vangen en te doden. Een huurmoordenaar in de zuivere zin van het woord, vermomd als koopman. Maar zijn verraad wordt ontdekt waardoor Karel de man en zijn kompanen in hechtenis laat plaatsen. Hij informeert zijn vader in Hesdin over de geplande huurmoord en drukt hem nog maar eens op het hart dat Lodewijk XI echt niet te vertrouwen is. Filips laat Hesdin nu achter zich en verhuist naar Rijsel. Daar wachten de gezanten van de koning niet lang om hem om de vrijlating van die Rumempré te komen verzoeken. Ze krijgen prompt voor antwoord dat die zich in Holland bevindt en dat dit geenszins Frans grondgebied is. De Franse huurmoordenaar zal gestraft worden zoals het hoort. Het enige wat de geschiedenisboeken nog kwijt kunnen over de kwestie is dat hij zeker nog een jaar of vijf gevangen zal blijven. Dan verdwijnt elk verder spoor naar de bastaard in kwestie.

Een dramatische terugkeer op zee

Januari 1464. Hertog Filips de Goede verschijnt in Brugge waar de Staten van het land, drie bisschoppen en zestig abten aanwezig zijn om de tweedracht tussen vader en zoon bij te leggen. Niemand van de aanwezigen beseft dat deze zitting de allereerste parlementaire sessie is uit de geschiedenis van ons land. Het is voor Vlaanderen een dringende kwestie want zijn toekomst hangt er van af. Karel de Stoute presenteert zich van zijn schoonste zijde. Hij werpt zich voor de voeten van zijn vader en smeekt hem om vergiffenis. De hertog gaat daar natuurlijk graag op in. Wie deze ontwikkeling niet graag ziet gebeuren is Jan van Croy. Hij laat het hof achter zich en vertrekt naar de Franse koning om hem natuurlijk te briefen over de laatste ontwikkelingen. Er waait ook verder nieuws van de paus binnen. De bisschop van Doornik is net terug van Rome en brengt

de tijding dat Pius dan maar zelf een oorlog tegen de Turken zal aanvangen en dat hij daarvoor op de hulptroepen van de hertog rekent. Kort na Pasen vertrekken er vanuit Sluis twaalf galeien en enkele transportschepen met aan boord 6.000 uitgelezen mannen. Er zitten 330 Gentenaars tussen. Ze staan onder het bevel van Anton en Boudewijn, de twee natuurlijke zonen van de hertog die bijgestaan worden door Simon en Philippe van Lalaing en andere edellieden.

De vloot zeilt naar Ancona waar de Vlamingen zich zullen aansluiten bij andere naties. De paus arriveert er ook en treft er veel meer soldaten aan dan hij verwacht had. Veel van die krijgslieden zitten zonder voorraden en hebben geen middelen meer om er te kopen. En ook met hun bewapening is het maar triest gesteld. De kroniek van een aangekondigd debacle, wat wil je met een paus die plots zelf oorlog wil stoken? Pius II bevindt zich plots in de grootste problemen. Of dat nu al dan niet de reden is waarom hij ziek wordt is niet helemaal duidelijk. Feit is wel dat hij op 11 augustus 1464 sterft en dat er abrupt een einde komt aan de pauselijke campagne tegen de Turken. Anton en Boudewijn en de Vlamingen moeten noodgedwongen naar Vlaanderen terugkeren zonder ook maar één Turk gezien te hebben. Hun terugreis verloopt in dramatische omstandigheden. De schepen belanden in een grote storm. Wanneer de vloot begin 1465 binnenzeilt in de haven van Marseille zijn de Vlaamse schepen zo zwaar gehavend dat de mannen niet veel anders kunnen dan te voet naar Vlaanderen terug te keren. Gebrek aan middelen, voeding, ellende en ziekten zorgen ervoor dat van de 6.000 vertrokken mannen er maar 600 zullen terugkeren.

Filips de Goede hunkert naar rust en vrede

Al die toestanden zijn wat veel geworden voor de ondertussen al 69-jarige Filips de Goede. Hij walgt van het bestuur over zijn landen en hunkert ernaar om de rest van zijn leven te kunnen besteden in een omgeving van rust en vrede met zichzelf. Tijd dus om zijn zoon op een hoger niveau te plaatsen. De hertog stelt Karel de Stoute aan als stadhouder over al zijn landen. En die profiteert er haast onmiddellijk van om zich te wreken op zijn vijanden. Men kan als geschiedenisliefhebber nu toch wel de conclusie maken dat onze toekomstige hertog toch ook wel een impulsieve kloot is met hoogst onaangename agressieve trekjes in zich. Dat belooft voor de toekomst van Vlaanderen. Karel heeft al zo

lang moeten wachten op die dag om Karel van Croy aan te pakken. Hij verbant de gevluchte topman en zijn aanhangers uit het hof van Bourgondië en confisqueert hun eigendommen. Zijn verontwaardigde vader maakt direct een einde aan zijn stadhouderschap, maar zijn colère is tijdelijk. Op 12 april 1465 herstelt hij zijn zoon terug in het gezag.

Het is tegen die tijd ook al duidelijk welke imbeciele nietsnut er aan het hoofd staat in Frankrijk. Lodewijk XI heeft zich met zijn heerszucht en dwingelandij al flink hatelijk gemaakt bij de adel van zijn rijk. Hij spaart zijn broer Karel, de hertog van Berry allerminst en zorgt wel dagelijks voor wrevel en frustraties bij de hertogen van Bretagne, Bourbon, Alençon en de graven van Dunois, Armagnac, Marche, Saint-Pol en anderen die hij berooft van hun ambten of heerlijkheden. Deze heerschappen zijn de willekeur van hun koning zo moe dat ze besluiten een alliantie tegen hem aan te gaan. 'Het verbond van het gemenebest' ontwikkelt zich onder de leiding van de broer van de koning. De bondgenoten zoeken steun bij Filips de Goede die effectief hun zijde kiest. Onze oude graaf heeft ondertussen al genoegzaam ondervonden dat die Lodewijk er alleen maar op uit is om het huis van Bourgondië te beschadigen. Zelf zal hij niet in actie treden, dat zal Karel wel voor zijn rekening nemen. Hij verzoekt hem om met een leger naar Frankrijk te vertrekken. Daardoor begint Vlaanderen al direct aan een grote mobilisatie van de beschikbare jongelui. Het ruikt nu toch wel erg naar oorlog. De Franse koning stelt zijn steden in opperste staat van verdediging en start aan een campagne om Karel de Stoute, een man die hij toch wel vreest los te weken van het 'gemenebest'. De Fransman krijgt een dikke nul op het rekest waarop Lodewijk een plan B uit zijn mouw schudt. Hij manipuleert de Luikenaars zodanig dat ze de oorlog uitroepen tegen hun hertog Filips. Veel beloften van ondersteuning en onafhankelijkheid, allemaal met het inzicht om Karel weg te trekken uit Frankrijk om hier in het Luikse te komen ingrijpen.

Karel zal zijn bijnaam maar later verdienen

15 mei 1465. Karel van Charolais, voor mij allang 'de Stoute' of de 'Stoutmoedige', hoewel hij deze bijnaam pas later zal verdienen, vertrekt met een groot leger van Brussel naar Frankrijk. Opgepept door zijn vader die hem inblaast dat hij zich moedig moet gedragen en dat zelfs de dood beter is dan een schandelijke vlucht. Hij verzekert zijn zoon dat hij in geval

van nood zelf met 100.000 mannen zal optrekken om hem te komen verlossen. De strijdkrachten van Karel rukken op tot aan de overzijde van de Seine en slaan hun kamp neer in de vlakte van Monthery, 30 km ten zuiden van Parijs. Daar zullen ze wachten op hun bondgenoten. Karel moet met ongeloof vaststellen dat die 'partners' uit vrees voor de almacht van de koning op het allerlaatste moment hun staart hebben ingetrokken. Hij staat er plots helemaal alleen voor. Lodewijk XI ziet natuurlijk een gouden opportuniteit om zijn rivaal uit te schakelen. Hij vertrekt met een machtig leger vanuit Berry om deze jonge prins te bevechten nog voor die de kans krijgt om zich met andere hulptroepen te versterken.

Op 16 juli 1465 krijgen de Fransen het Vlaams leger in het zicht. Een vijandelijke voorhoede van 800 ruiters doet niet eens de moeite om aan te vallen, het leger van de koning zal dat wel doen. De koning twijfelt er niet aan, zijn leger is drie keer zo groot als dat van de Vlamingen. De overwinning is slechts een kwestie van tijd. Hij wacht alvast niet om aan te vallen. Het is hier op dit terrein dat Karel van Charolais zich daadwerkelijk ontpopt tot Karel de Stoutmoedige. Hij vecht dapper te midden van zijn manschappen die hij in het heetst van de strijd maar blijft aanmoedigen. De Vlamingen slagen er tijdens een strijd van zes uur in om de Franse krijgsmacht met een onweerstaanbaar geweld uiteen te slaan. Lodewijk XI slaat op de vlucht naar Corbie en van daar naar Parijs, achtervolgd door Karel de Stoute in hoogsteigen persoon. Die riskeert daarbij zijn eigen leven als hij te midden van de vijand geïsoleerd geraakt, zijn paard verliest en een wonde aan de hals oploopt. Zijn dood is niet veraf tot een zekere Jan Cadet hem aan een nieuw paard helpt en hij zo aan het gevaar kan ontkomen. Na een korte verzorging keert Karel terug naar het slagveld. De slag kost het leven aan 3.000 soldaten waarvan de meerderheid Fransen zijn. Karel laat de Vlaamse gesneuvelden begraven en vertrekt met zijn leger naar Estampes waar zijn lieve bondgenoten pas vijf dagen later met hun beloofde troepen arriveren die ze pas nu durven inzetten tegen hun gehavende koning.

Na een krijgsraad besluiten ze om de stad van Parijs te gaan belegeren. De hele tijd is Filips de Goede erg ongerust over de toestand van zijn zoon. Zijn boodschappers en brieven zitten ergens geblokkeerd in Frankrijk en daardoor weet hij nog niets af van de uitslag van het gevecht in Monthery. Er gaan zelfs geruchten dat Karel gesneuveld zou zijn. Het zal

twee volle weken duren vooraleer twee monniken hem het nieuws brengen dat Karel helemaal niet dood is maar integendeel de overwinning behaalde. Voldoende reden voor de hertog om hem extra versterking en financiële middelen toe te sturen. Een vers leger onder het bevel van Philippe van Saveuse vertrekt al gauw naar Frankrijk. In Brugge gaat de heilig bloed processie rond om God te bedanken voor de overwinning. Vreemd genoeg vergeten de kroniekschrijvers te vermelden dat Isabella van Bourbon, op 25 september 1465, onderweg naar Monthery om er haar man te zien, in Antwerpen overlijdt aan tuberculose, een ziekte die in de middeleeuwen vaak dodelijk is. De 29-jarige Française laat daarmee haar achtjarig dochtertje Maria van Bourgondië alleen achter. Hoe haar echtgenoot reageert op haar dood lijkt een onbelangrijk detail in de geschiedenis van Vlaanderen.

Problemen met de Luikenaars

Met de overwinning op Lodewijk XI is het probleem van de Luikenaars natuurlijk nog niet opgelost. Die koesteren een diepe haat tegen het huis van Bourgondië sinds Filips zijn neef Lodewijk op de bisschoppelijke stoel van Luik heeft laten plaatsnemen. Ze luisteren hier maar al te graag naar de opruiende taal van de Franse koning en verklaren de oorlog aan Filips de Goede. Dat laat zich al direct zien met een inval in Namen. Ze sparen daarbij zelfs de grenzen van Brabant niet. De hertog reageert met het mobiliseren van een nieuw leger. De manschappen in Frankrijk blijven ter ondersteuning van zoon Karel. De hertogen van Kleef-Ravenstein en van Gelderland (zijn twee neven) en de graaf van Nassau voeren het bevel om die van Luik te gaan bevechten. De Luikenaars kunnen niet veel anders dan te wijken voor deze overmacht. Ze krijgen op 15 oktober 1465 hoe dan ook het deksel op de neus. Tijdens een bloedig gevecht in Montenaken blijven er 2.000 Luikenaars dood achter op het slagveld. De inwoners van Dinant waren zo vermetel dat ze de geruchten over de dood van Filips de Stoute aangrepen om voor de stadspoort van Bouvines een galg recht te trekken en daar een beeltenis van graaf Karel aan op te hangen. Daarbij spotten ze met de troonopvolger, dat de koning van Frankrijk hem in Monthery heeft laten opknopen en met het feit dat hij niet eens een wettige zoon is van Filips de Goede en zijn belachelijke Bourgondiërs.

Zijn handtekening stelt niets voor

Maar spijtig genoeg voor hen leeft de in Dinant zo verguisde Karel nog. Meer nog; hij heeft de Franse koning verslagen. Hij en zijn bondgenoten brengen de Fransman zodanig in de verlegenheid dat hij wel om een vredesverdrag moet komen smeken. De voorwaarden zijn niet mals: de teruggave van de steden aan de Somme. Het graafschap van Boulogne valt in de handen van graaf Karel net zoals de steden van Péronne, Mont-Didier en Roye. Het graafschap van Guines zal voor altijd bezit zijn van de graven van Vlaanderen. Koning Lodewijk XI keurt op 29 oktober 1465 die voorwaarden goed. Zo zal de coalitie van de prinsen tenminste de wapens neerleggen. Veel waarde moeten ze echter niet hechten aan zijn handtekening, de koning denkt er nog niet aan om deze voorwaarden te respecteren. Hij verwittigt hoe dan ook de Luikenaars dat ze beter de wapens zouden neerleggen en vrede moeten maken met Filips de Goede en dat ze zich moeten hoeden voor de terugkeer van zijn zoon Karel en diens leger. Ook hier reageert de graaf in spe sneller. Lang blijft hij niet meer in Frankrijk, hij weet ondertussen al wat zich hier afspeelt in Luik en hoe schandelijk de inwoners van Dinant zijn eigen persoon behandeld hebben. Zijn kwaadaardig en impulsief karakter kennende ziet het er niet goed uit voor hen. Hij haast zich naar Dinant om de inwoners naar verdienste te straffen. Daarna valt Karel de stad van Sint-Truiden aan die hij tot groot verdriet van de Luikenaars eveneens in zijn bezit neemt.

De Dinantse rebellen komen in actie

22 januari 1466. Het komt eindelijk tot een vredesverdrag tussen Karel en zijn weerbarstige Luikenaars. Ze beloven hem dat ze hem zullen accepteren als beschermers van hun land en zullen de volgende zes jaar haast astronomische bedragen betalen om de aangerichte schade te vergoeden. Karel kan nu met een gerust gemoed naar Brussel terugkeren en zijn leger ontbinden. Niet zo lang daarna komt hij naar Brugge. De inwoners begroeten hem met grote eer en vreugde. Daarna vertrekt hij naar zijn pas verworven landen en steden in Frankrijk. De pas bereikte vrede met de Luikenaars is spijtig genoeg geen lang leven beschoren. De inwoners van Dinant beschikken blijkbaar over een masochistisch trekje en kiezen voor hun eigen ondergang. Ze laten zich in elk geval door de Franse koning opjatten om de zo duur betaalde vrede te breken en opnieuw het pad van de rebellie te kiezen. Concreet laat zich dat zien in het terughalen van al wie verbannen werd en het oprichten van een

nieuw leger dat weldra binnenvalt in de graafschappen van Namen en Henegouwen. Met natuurlijk de gebruikelijke verwoestingen en plunderingen, zelfs de kerken en de kloosters sparen ze niet.

De Dinantse rebellen overtuigen zelfs de Luikenaars om mee in het verzet te komen en het juk van Bourgondië van zich af te schudden. De reactie van Filips de Goede zal niet lang meer uitblijven. Zijn pogingen om een groot leger op de been te brengen botst helaas voor hem op weerstand van vele krijgslieden die naar eigen zeggen heel slecht werden vergoed voor hun prestaties van vorig jaar. De hertog verneemt dat nieuws tijdens een vergadering in Brussel en maakt zich daar zodanig kwaad dat hij erdoor enkele dagen van de kaart is. De kroniekschrijvers hebben het over een 'geraaktheid' waarvan Filips na enkele dagen gelukkig van herstelt. Soit; nog voor het einde van de julimaand staan er 30.000 mannen klaar om op te trekken onder het opperbevel van Karel de Stoute.

De vernietiging van Dinant

16 augustus 1466. Karel van Charolais en zijn omvangrijke legermacht verschijnen voor de muren van Dinant en beginnen van alle zijden aan een belegering. De oude hertog Filips voelt zich ziek en laat zich in een koets meevoeren bij de achterhoede van het leger. Hij verblijft in het dichtbijgelegen stadje Bouvines Tijdens het beleg verdedigen de poorters zich dapper met de 4.000 mannen die ze ter hulp gekregen hebben vanuit Luik. Een eerste voorstel van graaf Karel om zich over te geven beantwoorden ze met een vloed van scheldwoorden en beledigingen. Die van Dinant gaan er van uit dat hun stad onneembaar is. En ze rekenen dan nog op de komst van een leger van 36.000 mannen die Luik hen beloofd heeft met daarbij nog extra assistentie van de Franse koning. De inwoners van Bouvines begrijpen dat dit beleg lang zal duren en vrezen zelf voor grote schade. Ze pramen de Dinantenaars dat ze er moeten mee ophouden. Als reactie hierop hangen ze de twee boodschappers uit Bouvines op aan de galg en blijven ze maar nieuwe scheldwoorden uitbraken tegen Karel en zijn ouders. Die is op zijn beurt zo razend dat hij beslist dat Dinant tot op de grond toe vernietigd moet worden. Hij laat de stad van twee zijden beschieten, een bombardement dat resulteert in de dood van 700 inwoners die verpletteren onder hun instuikende woningen. De dikke stadsmuren moeten zwichten voor het hels kanonvuur. Veel soldeniers nemen daarop de vlucht.

Pas nu beginnen de inwoners de gevolgen van hun verwaandheid te beseffen. Een delegatie van 18 poorters trekt tot bij Karel met het voorstel om de stad over te leveren mits dat de graaf bereid zou zijn om het leven van de inwoners te sparen. Maar daar moet hij niet van weten. Toch bieden ze de sleutels van Dinant aan. Eerst gaat hij nog overleggen met zijn vader in Bouvines en met zijn 'doe maar wat ge denkt te moeten doen', krijgt Karel de Stoute carte blanche. Op 25 augustus trekt hij met zijn krijgsmannen binnen in het geteisterde Dinant. Hij isoleert de priesters, de vrouwen en de kinderen van de mannen en stuurt die onder bewaking naar Luik. Zo zullen ze op zijn minst kunnen ontsnappen aan de woede van zijn eigen manschappen. De mannen die niet tijdig uit de stad konden wegvlugten worden gevangengenomen of gedood. Uiteraard een trieste pagina in onze geschiedenis. Daarna geeft de graaf toestemming aan zijn leger om Dinant gedurende vier dagen te plunderen. Terwijl hij het regelt dat het kerkgoed veilig en wel ondergebracht wordt in Bouvines Van het moment dat er niets meer te plunderen valt steken zijn mannen de stad van alle kanten in brand. 800 inwoners die bekend staan als de belangrijkste onruststokers worden per twee ruggelings aan elkaar gebonden en in de Maas geworpen. Karel de Stoute profileert zich als een bijzonder wrede en bloeddorstige graaf. Nadat het vuur in de stad uitgeraasd is gooien de soldaten de rest van de geblakerde muren neer. De schone en rijke stad Dinant is op enkele weken tijd veranderd in een puinhoop waar de terugkerende inwoners niet eens de plaatsen kunnen vinden waar ooit hun huizen gestaan hebben.

Mijn zoon heeft goed gewerkt

1 september 1466. Filips de Goede keert terug naar Namen. Zijn zoon heeft goed gewerkt, de Luikenaars die veel te laat waren met hun hulptroepen haasten zich om gezanten naar de oude hertog te sturen met nog maar een keer een voorstel voor vrede. Die kunnen ze krijgen mits het overhandigen van 300 gijzelaars die borg zullen staan dat ze deze keer wél hun woord zullen houden. De inwoners van Tongeren, Hoei, Sint-Truiden en Hasselt krijgen eveneens een veeg uit de pan. Ze zullen een grote geldboete betalen en zien hun stadspoorten en vestingmuren afgebroken. Pas dan begeeft Filips zich naar Brussel en wat later met heel zijn hofhouding naar Rijsel.

1467. Hertog Filips de Goede vereert Brugge nog een keer met zijn bezoek. Deze stad die hij bijzonder bemint. Volgens de schrijvers althans. Op de avond van 13 juni krijgt hij hier weer een van zijn 'geraaktheden'. Zijn gezondheidstoestand blijkt meteen kritiek. Hij verliest zijn spraak en krijgt de heilige sacramenten van de stervenden. Zijn zoon Karel komt in volle draf vanuit Gent en treedt de volgende middag binnen bij zijn stervende vader. Karel vraagt nog een laatste keer om vergiffenis voor al wat hij mispeuterde en die krijgt hij met een zachte handknik, een teken van vergiffenis en verzoening. Filips sterft op 15 juni 1467 tussen 21u en 22u. Op een leeftijd van 72 jaar nadat hij Vlaanderen voor een periode van 48 jaar heeft bestuurd. Zijn lichaam blijft de hele nacht en de volgende dag tentoongesteld. Daarna wordt het gebalsemd en in een loden kist gelegd. Zijn hart en zijn ingewanden bergt men op in twee afzonderlijke kistjes. De zondag begraven de Bruggelingen de drie kisten in de kerk van Sint-Donaas waar ze tot in 1473 zullen blijven. Daarna verhuizen Filips' restanten naar Dijon in zijn thuisland Bourgondië.

Een prachtige begrafenis

'De begrafenis is prachtig', schrijven de chroniqueurs. Ze dragen het lijk al op zaterdag rond 17u weg uit het paleis en brengen het stoetsgewijs naar de kerk van Sint-Donaas. Een processie die voorafgegaan wordt door 1.600 in het zwart geklede mannen die allen een flambeeuw torsen met de wapens van de prins. In hun zog volgen ongeveer 900 edellieden en officieren van de vorst, samen met de wethouders van Brugge en het Brugse Vrije. Daarna stappen er 21 bisschoppen en prelaten en 4 schildknappen. Pas dan volgt de kist, getorst door 12 van zijn bijzonderste bedienden. Filips' eerste schildknaap loopt vlak voor de kist met de degen van de hertog waarvan de punt naar de aarde gericht is. Boven de lijk kist dragen enkele hoogwaardigheidsbekleders een paviljoen voorzien van een gouden laken. De graven van Nassau en Boucagny, Boudewijn van Bourgondië en de heer van Chalons nemen die job voor hun rekening. Met in hun spoor Jacob van Bourbon, Adolf van Kleef-Ravenstein, veel andere heren van het hof en natuurlijk de rest van de Brugse geestelijken. Op deze manier verhuist het lijk van de hertog naar het koor van Sint-Donaas. Bovenop de kist ligt een gouden laken afgeboord met damast, afgewerkt met een witfluwelen kruis. Aan de vier hoeken staan grote flambeeuwen vergezeld van meer dan 1.400 waskaarsen. Heel de kerk is behangen met zwart laken en camelot, stoffen vervaardigd van

kamelenhaar. Bisschop Guillelmus van Doornik gaat voor in de lijkdienst terwijl op diezelfde zondagmorgen er in al de parochiekerken van Brugge eveneens een dienst doorgaat. De dood van Filips de Goede zorgt voor grote droefheid in Vlaanderen. Hij mag dan wel de gemeentelijke vrijheden beknot hebben, toch wist hij de genegenheid van de Vlamingen te winnen door zijn wijs bestuur en vooral door de welvaart die hij aan het land bezorgde. In Europa gedenken ze hem overal grote achting, zelfs de Turken noemen hem 'de groothertog van het westen'. Vooral Brugge was de chouchou van de prins. Hier verbleef hij het meeste van zijn tijd, hier gaf hij bijna onophoudelijk prachtige maaltijden en grote feesten die altijd maar zorgden voor een toevoer van princen uit alle landen die zich kwamen oefenen in de talrijke ridderspelen. Filips gebruikte best veel geld om zijn vorstelijke luister op niveau te houden maar toch deed hij inspanningen om zijn onderdanen niet overmatig te belasten. Hij was zonder meer de rijkste prins van zijn tijd. Zijn tafelgerief alleen al had een waarde van 72.000 zilveren marken. De waarde van zijn huisraad en juwelen schatten ze achteraf op 2.000.000 gouden kronen. De hertog was middelmatig van gestalte maar kloek gebouwd. Over zijn bmi is niets geweten. Aan zijn gedrag te zien was hij een echte prins die iedereen eerde voor zijn verdiensten. Vriendelijk en minzaam tegenover groot en klein, arm of rijk. Hij aarzelde niet om burgers en boeren te bezoeken en interesseerde zich voor hun kinderen en huishoudens. Dat was waarschijnlijk ook de reden waarom hij zo geliefd was bij het gemeen. Wie iets misdaan had kon rekenen op vergiffenis, zolang hij maar schuld bekende. De hertog was best bang van God en beschermde de kerk zo goed hij kon, de pausen vergeleken hem daarom als 'het schild van de heilige stoel'.

Een vurige genegenheid voor de vrouwen

De nagedachtenis aan Filips de Goede is ongetwijfeld geschreven door kroniekschrijvers die hem goed gezind waren. De manier waarop hij in zijn jonge jaren afrekende met Gent en eerder al met de Bruggelingen was heus niet netjes. De wijsheid zal vermoedelijk wel gekomen zijn met het verstrijken van de jaren. Met een laatste anekdote herinneren de schrijvers de overleden hertog als iemand die niet voor een klucht of het bakken van een poets verlegen zat. Zo had hij tijdens een avondwandeling in Brugge ooit een stomdronken man naar zijn paleis laten dragen en hem te slapen gelegd in een kostbaar bed. Hij vroeg aan

zijn dienstknechten de sukkelaar de volgende morgen te behandelen alsof hij de hertog zelf zou zijn. De stomverbaasde dronkaard liet zich de hele dag vertroetelen en aankleden en naar de kapel leiden alsof hij de hertog in persoon was. Tijdens het avondmaal dronk hij nog maar eens overmatig veel wijn en viel hij opnieuw in slaap. Waarop Filips nu net het omgekeerde liet uitvoeren, de man werd weer in zijn oude kleren gestopt en op dezelfde plaats neergelegd waar Filips hem de avond voordien had aangetroffen. Toen de sukkelaar de volgende man nog maar eens wakker werd moet hij zich ongetwijfeld afgevraagd hebben of hij nu alles al dan niet gedroomd had. Aan het hof in Brugge werd ferm gelachen met de poets. Waarbij Filips best wel relativerend uit de hoek kwam. Wat was volgens hem het verschil tussen een levensdroom van één dag of die van een heel mensenleven? Tot slot komt er nu toch nog een minpunt naar boven. Filips de Goede had maar één zwakheid: hij gaf zich maar al te graag over aan het zinnelijke vermaak en zijn vurige genegenheid voor de vrouwen. Als vrouwenzot is hij maar al te vaak zijn boekje van huwelijksplichten te buiten gegaan. En dat werpt sowieso een schaduw over zijn lofwaardige nagedachtenis.

De verbitterde Hertog

geven hun stad zonder slag of stoot over, net zoals dat gebeurt in Royes en Mont-Didier. Gelukkig heeft Abbeville zich tijdig versterkt zodat een overgave hier niet aan de orde is. Hertog Karel bevindt zich op dat moment met een bescheiden groep krijgsvolk in Doullens. Hij beseft dat er meer volk nodig zal zijn als hij Vlaanderen niet wil kwijtspelen aan de Fransen. Zijn bevel om al het mogelijke krijgsvolk te mobiliseren zorgt voor koortsachtige activiteiten bij de Vlaamse adel. Als ze niet ingaan op zijn eisen riskeren ze alles te verliezen. Op een goede week tijd staat een leger van 110.000 voetsoldaten en 10.000 ruiters klaar om Frankrijk van antwoord te dienen. Op 6 februari 1471 sturen de Bruggelingen een buitengewone processie met het heilig bloed door de straten van hun stad. Allen moeten bidden tot God dat hij de graaf en hun geliefden zou willen beschermen en daarbij ook wil zorgen voor een algemene vrede in eigen land.

Het veld van eer

13 februari 1471. Karel de Stoute verschijnt met dat groot leger op een uitgestrekte vlakte die hij omdoopt tot 'het veld van eer', nu al in volle overtuiging dat hij de Fransen hier zal verslaan. Van bescheidenheid of twijfel heeft onze hertog in elk geval geen last. Op dat moment krijgt hij opnieuw te maken met een belangrijke overloper. De heer van Renti mag zich nu ook tot de groep verraders van Karel de Stoute rekenen. Die ondervindt wel dagelijks de kracht van de beloften en het geld van de Franse koning op zijn edellieden. Hij laat rond zijn kamp een gracht graven en plaatst er de wagens en karren om niet overvallen te worden. Zelf doen ze verscheidene uitvallen tot bij de Somme. De Vlamingen veroveren daarbij de stad Piquigny die ze plunderen en verwoesten zoals alleen soldaten dat kunnen.

Lodewijk XI durft zoals te verwachten geen rechtstreekse confrontatie aan te gaan, best wel begrijpelijk met zo'n bende volk tegenover je. Listen en bedrog zijn veel beter. De creativiteit van zijn zieke geest groeit met de dag. Dit keer stuurt hij vier mannen, gekleed als studenten in de godgeleerdheid naar de legerplaats van de hertog. Ze moeten proberen om in het geheim vuur in de Vlaamse voorraad van buskruit te droppen. Wanneer het viertal op 'het veld van eer' toekomt maken ze de Vlamingen wijs dat ze Parijse studenten zijn op weg naar huis. Maar hun leugen is zo doorzichtig dat ze door de mand vallen. De Vlamingen

ontdekken hun bedrog. Twee van van eindigen ondersteboven, met de voeten naar boven gericht aan de galg, terwijl de anderen zich kunnen redden door te vluchten. Van zodra het nieuws van die mislukte aanslag bekend wordt in Vlaanderen komt er alweer een serie van dankzeggingen aan God de vader. In Brugge gebeurt dat rond 16 februari 1471 met het instellen van enkele biddagen. De heer heeft toch maar weer netjes onze hertog Karel gespaard. Twee dagen later maakt de gevluchte koning Edward zich op om zijn landing in Engeland ten uitvoer te brengen. Hij vertrekt met een schoon gevolg van Brugge naar Zeeland. In de haven van Veere vindt hij een vloot van 18 grote oorlogsschepen die dankzij het initiatief van zijn zwager Karel de Stoute volledig uitgerust zijn en voorzien van krijgslieden. De overtocht zal direct van start gaan.

Hij wil de Fransman uit zijn kot lokken

21 februari 1471. Hertog Karel verlaat zijn 'veld van eer' met de intentie om de stad Amiens te gaan belegeren, of tenminste te doen alsof. In feite wil hij de Fransman uit zijn kot lokken om tot een veldslag over te gaan. Het leger van Lodewijk XI ligt daar inderdaad niet zo ver vandaan. Toch laat de Fransman zich opnieuw niet verleiden tot de actie. Zes weken gaan voorbij, een schijngevecht dat maar niet van start wil gaan. Pas dan beseft Lodewijk dat deze toestand niet kan blijven duren. Hij stuurt enkele brieven naar Karel met de vraag om te onderhandelen over een wapenstilstand en zelfs meer, ja over een 'onwederroepelijke vrede'. Nog maar een keer. Dat weet Karel de Stoute natuurlijk ook wel. Met die Franse rotzak kan je nu eenmaal niet tot blijvende akkoorden komen. Van de andere kant wil hij er persoonlijk niet de oorzaak van zijn om zijn volk onderhavig te maken aan bloedstortingen als het niet echt nodig is. Enkele gevolmachtigden van beide kampen gaan nu aan tafel zitten om te kijken wat er mogelijk is. Het praten draait uit op een wapenstilstand die moet duren tot 1 mei van 1472. Natuurlijk is het de Franse koning er enkel om te doen om tijd te winnen en vooral de rechtstreekse confrontatie uit de weg te gaan. Wanneer de gezanten bij Karel verslag uitbrengen over hun zending ontsteekt hij in woede. Hoe is het toch mogelijk dat ze in deze doorzichtige val konden trappen? Een briesende hertog verlaat de tent en laat de gedeputeerden maar liefst vier uur alleen achter. Hij wil met niemand praten, pas dan keert hij enigszins afgekoeld terug met de boodschap dat er wel niets anders zal opzitten om de getroffen wapenstilstand te onderhouden. Maar dat het ferm tegen zijn zin is! 's

Anderendaags trekt zijn leger zich terug naar Péronne. Een deel van zijn mensen gaan er binnen. De andere grenssteden en kastelen krijgen allen sterke garnizoenen te logeren om mogelijke vijandelijke aanvallen te trotseren. Hijzelf keert met de rest van het volk terug naar Vlaanderen. In Brugge onthalen ze de hertog met grote vreugde en krijgt hij overal gelukwensen te horen dat hij gezond en wel kon terugkeren. Karel is niet de enige die baalt. Tussen al die Brugse dank en vreugde door spreekt men niet van de klachten der kooplieden. De getekende wapenstilstand heeft het met geen woord over het openmaken van de koophandel die dus zeker al voor een jaar opgeschort blijft. Dat zal ongetwijfeld een enorme impact hebben over ieders welstand. De schade bij de arme gemeente is nu al niet te overzien. De hertog voelt zich trouwens aangesproken door deze klachten, hij geeft nog maar eens aan dat zijn gezanten erg onvoorzichtig waren en dat het hem niets zou verwonderen dat ze stuk voor stuk door Lodewijk uitgekocht werden om dergelijk nadelig verdrag te aanvaarden.

Blijde intrede in Londen

Hoe gaat het ondertussen met de afgezette koning Edward? Na zijn vertrek uit Zeeland zet hij vaste voet op Engelse bodem waar hij blijkbaar nog over heel wat aanhangers beschikt. Na de inname van York en Coventry daagt hij de graaf van Warwick uit tot een gevecht die dat niet aandurft en daardoor de steun van zijn eigen volk verliest. Waardoor Edward zonder slag of stoot de stad van Warwick kan innemen. Op 11 april 1471 doet Edward IV zijn blijde intrede te Londen, vergezeld van de hertogen van Clarence en Gloucester. Hij krijgt er een onthaal met koninklijke eer. Zijn vijand Hendrik vliegt van de troon en belandt opnieuw in de Tower. Allemaal feiten die zich afspelen op Witte Donderdag. De rest van het Paasweekend spant het er om. Warwick, aan het hoofd van een leger van 30.000 man, daagt Edward uit tot een beslissende veldslag die plaatsvindt in Warrington. Op de hoogdag van Pasen zelf, zijnde 14 april 1471. Wie het laken naar zich zal toetrekken blijft lange tijd een dubbeltje op zijn kant. Uiteindelijk verliest de graaf van Warwick zijn leven en behaalt Edward een beslissende overwinning. Tot grote vreugde van Karel de Stoute en zijn ega Margareta van York. Er komt nog een bisnummer van de strijd als de echtgenote van Hendrik op 4 mei Edward tot een nieuwe veldslag uitdaagt, deze keer bij Bristol. Maar ze lijdt een bittere nederlaag en verliest de helft van haar soldaten. Ze wordt met de

rest van haar achterban krijgsgevangen gezet. 21 prominente medestanders zullen onthoofd worden. Een zegevierende koning laat de gevangen prins van Wales (de 16-jarige zoon van Hendrik) bij zich ontbieden. Het komt tot een vlamme ruzie tussen beiden die niet goed afloopt voor de vrijpostige jongeling. Buiten het zicht van de koning krijgt hij een mes in de ribben geplant. Om het leed van haar zoons dood wat te verzachten laat de koning zijn moeder terug op vrije voeten stellen, iets wat gebeurt tegen een flinke som geld. Haar echtgenoot Hendrik sterft op 22 mei in de Tower in London. Op een identieke manier als zijn zoon en ook hier is de moordenaar de hertog van Gloucester. De 31ste mei van 1471 krijgen de Brugse wethouders een lovende brief van koning Edward IV die nu weer met een gerust gemoed zijn troon bezet. Hij dankt Brugge voor het goed en vriendelijk onthaal dat hem hier te beurt viel. De koning zal alles in het werk stellen om Brugge zijn diensten aan te bieden. Er zijn evenmin windeieren voorzien voor de heer van Gruuthuse die hem zoveel bijstand verleende. Hij schopt het nu tot Engelse pair en tot graaf van Winchester terwijl zijn blazoën een hoekje voor de wapens van Engeland mag voorzien.

Ze horen hem sakkeren tot in Brugge

De plannen van Lodewijk XI om met de hulp van Engeland het graafschap van Vlaanderen te veroveren zijn daardoor ook rijkelijk mislukt. Karel kan hem vermoedelijk horen sakkeren tot in Brugge. Adriaen But, een monnik in de abdij van Ter Duinen in Koksijde schrijft in zijn kronieken dat Lodewijk nogal in de ban geraakt van de boeken van 'Mahomet', vermoedelijk zal dat wel Mohamed zijn zoals we die kennen van de islam. Lodewijk vindt het erg interessant dat volgens die Mahomet het absoluut geoorloofd is om vijanden te vervolgen en zelfs te doden. De Franse koning gaat zich van langs om meer verdiepen in deze leer en daardoor al vlug tot het besluit komt om zijn broer Karel, de hertog van Aquitanië ter dood te brengen. Enkel en alleen om zijn land te bezitten. Er lopen nu eenmaal te veel koningen rond op het Franse grondgebied. Zijn target komt op een of andere manier te weten dat hij in gevaar verkeert. Hij vernieuwt prompt zijn verbond met de hertog van Bourgondië en van Bretagne, onze Karel de Stoute natuurlijk. Eigenlijk zou de Aquitaniër graag trouwen met Maria van Bourgondië maar daar gaat Karel de Stoute voorlopig niet op in, geen ja en geen neen, zijn dochter is een machtig lokmiddel om zich te verbinden met andere machtige prinsen. Een

verwittigd man is er twee waard zou men denken, maar de Aquitaniër laat zich toch in de zak zetten door zijn broer. Lodewijk foefelt het met twee van zijn hovelingen om hem een langzaam werkend gif toe te dienen en dat natuurlijk goed te verstoppen. De ongelukkige hertog zal nog tien maanden leven.

Isabella van Portugal overlijdt in 1471

Op 17 december 1471 sterft Isabella van Portugal, de moeder van Karel de Stoute in Ariën-aan-de-Leie. Ze wordt op vraag van haar zoon met grote eer begraven in het kartuizerinnenklooster te Gouves in Artesië. Op 7 april 1472 krijgt Karel de Stoute binnen Brugge een schone delegatie op bezoek. Zo te zien de finefleur van Europa. Gezanten van Frankrijk, Engeland, Schotland, Napels, Spanje, Venetië, zeven keurvorsten uit het Duitse keizerrijk en nog mensen uit Aquitanië en zelfs uit Perzië. Ze komen allen in naam van hun meesters nog eens uitdrukkelijk hun vriendschap met onze hertog betonen. Ik mag inderdaad niet uit het oog verliezen dat Karel de Stoute op dat moment geëerd en gevreesd wordt om zijn grote macht en zijn immense rijkdom. Vriendschap en vrede, allemaal goed en wel, maar zijn gedachten zitten ongetwijfeld al bij de aflopende wapenstilstand met Frankrijk. Karel moet dan al de opdracht gegeven hebben voor een nieuwe mobilisatie van zijn troepen want op 4 mei 1472 slaat hij reeds met een machtig leger zijn tenten neer voor Amiens. Lodewijk XI stelt voor om nog eens te onderhandelen en vraagt een extra wapenstilstand, tot 15 juni.

Karel de Stoute is bereid om daarover te praten maar kan niet vermoeden dat dit enkel en alleen gebeurt omdat de Franse koning wacht op de dood van zijn broer Karel van Aquitanië om dan direct zijn erfdeel in te palmen. De Fransman stuurt twee listige gezanten naar de onderhandelingstafel, de heren Oriol en Craon. Een kortstondig verdrag van zeer bedenkelijk allooi is er het resultaat van, de bekrachtiging van de koning wordt uitgesteld tot Lodewijk XI zeker is van de dood van zijn broer. Die sterft op 24 mei 1472, in uiterste pijnen. Van zodra het bezit van Aquitanië geregeld is stuurt Lodewijk Karels gezant wandelen zonder getekende vredesovereenkomst. De hertog van Bourgondië is dus nog maar een keer bedrogen. En wanneer hij de dood van Karel van Aquitanië verneemt en dat die op de rekening van Lodewijk mag geschreven worden is hij door het dolle heen. 'Hij kan zijn oplopend gemoed niet langer

beteugelen', schrijven de kroniekschrijvers. Hij zweert bij hoog en bij laag dat hij deze trouweloze en ontaarde koning uit zijn rijk zal jagen, al moest hij tijdens deze onderneming sterven. Zijn leger steekt de Somme over, Karels manschappen krijgen de opdracht om alles 'te vuur en te zwaard' te vernietigen. De stad Nesle komt het eerst aan de bedenkelijke beurt. Wanneer de dwaze inwoners dan nog zo vermetel zijn om zijn schildknaap te vermoorden wanneer die een document van overgave komt overhandigen, dan is het hek helemaal van de dam. Ze roepen daarmee de verschrikkelijkste rampen over zich uit. Karel neemt de stad stormenderhand in en in zijn wraak spaart hij werkelijk niemand. Geen vrouwen, geen kinderen, geen geestelijken. Enkele van zijn edellieden proberen hem wat te temperen in zijn wreedheid maar de hertog wil niet eens luisteren. Hij vertrouwt niemand meer sinds hij beseft dat er zich tussen zijn eigen hovelingen verraders bevinden. Zijn aanvoelen dat zijn adviseur Philippe de Comines ook één van die valsaards is, zal hij korte tijd later bevestigd zien als hij later naar het kamp van de Franse koning overloopt.

De wraak van Karel de Stoute

Nadat Nesle helemaal verwoest is trekken de troepen nu naar Roye. Hier zijn de inwoners wijzer en geven ze hun stad met een verdrag in handen van Karel. Net zoals Mont-Didier dat doet. Op 25 juni 1472 gaat de belegering van Beauvais van start, maar hier geraken ze niet binnen. Dan maar verderop richting Normandië tot aan de poorten van Rouen. Karels troepen verwoesten er onderweg werkelijk alles. Zelfs de vruchten van de aarde sparen ze niet. Hun vernielingsronde doet nu Vermandois aan, terug in de richting van Atrecht. De hertog laat zijn soldaten toe om op Franse grond zoveel schade toe te brengen als ze zelf willen. Er gaan verhalen dat tijdens de hele tocht meer dan 2.000 dorpen, parochies en kastelen geplunderd en verbrand werden. Het is zoals de oude chroniqueurs schrijven: ettelijke duizenden onschuldige dorpelingen en landlieden betalen de rekening voor hun trouweloze koning. Terwijl Karel deze verfoeilijke praktijken toepast enkel en alleen maar om zijn wraakzucht te verzadigen. Zeg maar zijn onmacht omdat hij er maar niet in slaagt om de koning in een veldslag te lokken. Het enige zinnige van de aangerichte rotzooi is dan misschien nog dat Lodewijk XI niet veel anders kan dan weer te smeken om een wapenstilstand. Doet hij dat niet dan zal er op de duur van zijn Frankrijk niet veel meer overschieten. Karel stemt

toe om de wapens alvast te doen zwijgen tot april 1473. Op voorwaarde dat de hertog van Bretagne inbegrepen zit in de deal. Het bestand zal nog drie keer verlengd worden en zal duren tot de meimaand van 1475.

Een dankbare Adolf van Gelderland

In Gelderland blijft de situatie nog altijd gespannen. De oude hertog - Arnold - krijgt het aan de stok met aanhangers van zijn zoon Adolf die nog altijd gevangen zit in Vilvoorde. Het enige wat de man wil is rust, de rest kan hem gestolen worden. Hij ontfermt om te beginnen zijn weerspannige zoon en verkoopt op 7 september alle rechten op het hertogdom van Gelderland en het graafschap van Zutphen aan hertog Karel de Stoute. Die betaalt er de ronde som van 300.000 Rijnse guldens voor. Arnold van Gelderland is hem erg dankbaar dat hij door Karel bevrijd werd. Lang zal hij helaas niet genieten van al zijn guldens, hij sterft immers al op 23 februari 1473. Karel is er nog maar eens in geslaagd zijn imperium uit te breiden. Toch zal hij eerst orde op zaken moeten stellen in Gelderland. In mei 1473 laat hij de gevangenen Adolf van Gelderen weghalen uit het kasteel van Vilvoorde en naar Kortrijk overbrengen. Hij stelt zich aan het hoofd van een talrijk leger en op weg om Gelderland in bezit te gaan nemen. Met de wetenschap dat de Gelderlanders helemaal niet geneigd zijn om hem als wettige heer te erkennen. Het duurt niet lang voor hij zich meester maakt van de voornaamste steden. Alleen in Venlo en Nijmegen lukt dat niet. De inwoners verklaren boudweg dat ze geen andere heer aanvaarden dan Adolf die ze binnenkort eigenhandig zullen gaan verlossen uit zijn gevangenis in Kortrijk. Het is duidelijk dat ze nog nooit te maken kregen met deze hertog van Bourgondië. Na een beleg van vijf dagen geeft Venlo zich op 20 juni over en twee weken later is dat ook het geval voor Nijmegen. De inwoners mogen alvast een boete van 80.000 guldens betalen. Een zegevierende Karel de Stoute doet nu zijn blijde intrede in deze stad waar ze hem officieel huldigen als officiële hertog van Gelderland. De inwoners leveren hem de twee kinderen van de gevangenen Adolf uit. De hertog laat ze naar Gent voeren met de bedoeling om hen conform hun stand aan zijn hof op te voeden. Niet lang daarna zal ook Zutphen zich schikken onder het gezag van zijn nieuwe meester.

Karel droomt van één groot koninkrijk

Wie denkt dat Karel de Stoute tevreden is met zijn nieuwe gebieden heeft het verkeerd voor. Om zijn rijk compleet te maken zou het eigenlijk

moeten strekken tot aan de oevers van de Rijn. Een duivelszak is helaas nooit vol te krijgen. Ik moet toegeven dat zijn ambities geografisch wel enige zin hebben. Bovendien koestert hij de droom om zijn staten en heerlijkheden in één groot koninkrijk te fuseren met zichzelf als koning van Bourgondië. Zo zou hij zich volledig kunnen ontdoen van de leenheerschappij van Frankrijk. Hij heeft over deze gewichtige kwestie al enkele keren gepraat met keizer Frederik III van het Duitse Rijk. Die koestert op zijn beurt de idee dat zijn zoon, aartshertog Maximiliaan zou kunnen trouwen met Karels enige dochter en erfgename Maria van Bourgondië. Van weerszijden zijn er nog geen beslissingen genomen. Een nieuwe vergadering te Trier tijdens de maand oktober van 1473 zal ongetwijfeld deze hangende zaak te berde brengen.

30 september 1473. Karel begeeft zich met een luisterrijk gevolg van meer dan 600 edellieden naar Trier. Frederik III onthaalt hem met de grootste eer. Onze hertog legt eerst en vooral manschap af aan de keizer voor wat betreft Gelderland en Zutphen die Duitse leengebieden zijn. Het wordt nu stilaan tijd om te onderhandelen. De titel van koning van Bourgondië in ruil voor de hand van zijn dochter. Met daarbij nog Karels eis om tot stadhouder van het keizerrijk benoemd te worden. Frederik toont zich wel bereid maar eist boter bij de vis. Het beloofde huwelijk moet hier en nu en dan wel voor de kerk van Trier aangegaan worden. Met alle plechtigheden van dien. Ik vertel er even bij dat Maria op dat moment een meisje van zestien is. Voor Karel gaat dat toch wel een beetje te snel terwijl hij zelf aandringt om stante pede zijn koningsdeal binnen te rijven. Een wantrouwige keizer op zijn beurt vertrouwt het zaakje niet helemaal. Zal Karel de Stoute wel zijn beloften houden? Dat wantrouwen zorgt ervoor dat de partijen wrevelig uit elkaar gaan. Frustraties die niet zomaar op een twee drie kunnen bijgelegd worden. Of toch wel? Tijdens een exclusief etentje waar Karel zijn Bourgondische troeven op tafel gooit, duur en decadent en voorzien van de gebruikelijke blingbling, sluiten Karel en Frederik alsnog de deal van hun dromen. Maximiliaan en Maria zijn er aanwezig en stemmen beiden in om met elkaar te trouwen. De keizer geeft het bevel om te beginnen met de voorbereidingen om hertog Karel tot koning te kronen. Voor Frederik is het akkoord natuurlijk fantastisch want zijn zoon Maximiliaan erft in principe dat immense grondgebied van Vlaanderen, Bourgondië, Bretagne, Brabant, Gelderland en zoveel meer.

Franse stokken in de wielen

Er is er natuurlijk eentje die daar helemaal niet mee kan lachen. Ik heb het over Lodewijk XI. Wie anders? De Franse koning weet dat de Duitse keizer erg wantrouwig van karakter is en gaat van deze wetenschap nu actief gebruik maken. Hij zendt enkele boden met brieven waarin hij Frederik III bang maakt voor de figuur van Karel. De prins die hij nu begunstigt zal hem straks met huid en haar opeten. De heerszucht van de hertog van Bourgondië is legendarisch, de Duitse keizer stelt zich bloot aan enorme gevaren. De man die hij straks koning zal maken zal zichzelf op termijn zelf wel tot keizer uitroepen. De kuiperijen van de Fransman hebben inderdaad zo zijn impact. Frederik ziet nu plots in dat hertog Karel er alleen maar op uit is om zijn keizerrijk in te palmen en als stadhouder van Duitsland al die eerste stap kan zetten. Hij mag deze plannen niet ten uitvoer brengen. Daags voor de voorziene kroning vertrekt hij uit Trier, buiten het weten van de hertog die hij achterlaat in een staat van gramschap en frustratie. Dit affront heeft hij niet zien aankomen. Hem kennende betekent deze belediging een extra aansporing om zijn plannen nu zeker ten uitvoer te brengen. Zijn rijk moet en zal zich uitstrekken tot aan de Rijn met hem als koning! Hij besluit al de sterkten aan de linkeroever van de Rijn in te nemen, van Nijmegen tot aan Bazel. Om zichzelf tot koning uit te roepen wacht hij nog even op een gunstige gelegenheid.

December 1473. Karel de Stoute is ondertussen terug in Bourgondië. Hij stuurt Adolf van Kleef-Ravenstein met 100 edellieden voor een delicate opdracht naar Brugge. De delegatie is helemaal in de rouw gekleed. Filips de Goede heeft voor zijn dood de wens uitgedrukt om begraven te worden in Dijon en dat dient nu te gebeuren. Zijn lichaam dat in de Sint-Donaaskerk rust, moet hier worden ontgraven en daarna naar Dijon vervoerd worden. De lijkdienst vindt plaats op 30 december in aanwezigheid van zowat de hele Vlaamse adel. Begin 1474 keert hertog Karel terug naar Vlaanderen. Hij richt binnen Mechelen een rechtbank op die gaat superviseren over alle andere rechtbanken in het land. Een superrechtbank die de plaats van het Frans parlement inneemt. Het is duidelijk dat Karel op geen enkel punt nog wil afhangen van Frankrijk. Hij stelt zichzelf aan het hoofd van het hooggerechtshof en bij zijn afwezigheid zal hij vervangen worden door de kanselier of door de bisschop van Doornik. Hij benoemt er een hele serie ambtenaren; 2

voorzitters, 11 raadsleden, 6 rekwestmeesters, 12 klerken, 13 deurwaarders en zelfs een 'prinsen-advocaat' die de zaken van de arme lieden moet verdedigen als die hun rechten niet kunnen laten gelden door gebrek aan geld. De rechtbank van Mechelen is zowaar een kopie van die van het parlement van Parijs. In datzelfde Mechelen legt de hertog de eerste stenen van een nieuw te bouwen koninklijk paleis, opnieuw in navolging van wat zijn vriend Lodewijk staan heeft in Parijs.

Het betere konkelfoeswerk

De Fransman blijft ondertussen maar bezig met het betere konkelfoeswerk. Hij stookt de regio Zwitserland op om te revolteren tegen hun rechtmatige prins. Ik laat de details achterwege en kan natuurlijk besluiten dat het opnieuw Karel de Stoute is die met de gebakken peren blijft zitten. Die wacht natuurlijk niet lang om te reageren. Hij weet goed genoeg dat Lodewijk achter de rebellie van de Zwitsers zit. Hij moet en zal een einde maken aan het rijk van deze paljas. Karel en Edward IV sluiten een verbond om de Franse koning van de troon te werpen. Eerst moet hij wel nog een klusje klaren aan de Rijn, een verzoek van zijn bloedverwant Robert van Beieren, de aartsbisschop van Keulen. Nu de oorlog met Frankrijk in de planning zit moet die uiteraard gefinancierd worden. Heel Karels land krijgt te maken met een extra belasting op wijn, bier en graan en omdat die nog onvoldoende zaad in het bakje brengt, eist de hertog bij de kerken en kloosters het inkomen op van wat ze de voorbije drie jaar gerealiseerd hebben met geërfde eigendommen. Het is een schatting die veel geld kan opbrengen maar helaas massaal geweigerd wordt.

Juli 1474. In Maastricht staat een leger van 60.000 manschappen klaar om ten strijde te trekken. Op 31 juli beginnen ze aan de belegering van de stad Neuss, de sleutel om door te breken richting Keulen. Een krachtmeting met allerhande dreigementen zorgt ervoor dat de keizer nu bij al zijn prinsen volop steun krijgt om de bedreiging van Duitsland te beantwoorden. Al gauw staan er ook al 60.000 Duitse mannen te trappelen om hun heimat te verdedigen. Eind oktober 1474 staat Karel nog altijd niet in Neuss. Al zijn pogingen om hier binnen te breken zijn vruchteloos gebleken. En nu staat de keizer klaar om de Bourgondiër van antwoord te dienen. Karel de Stoute vordert extra volk in Holland, Zeeland, Gelderland, Brabant, Vlaanderen en Henegouwen. Het is een

strengere opdracht om snel te mobiliseren. De Vlamingen laten het bevel over zich heen gaan als een ver-van-mijn-bed-show. Vanuit Holland en Zeeland komt er wel steun, hele groepen soldaten verschillend van uniform volgens de kleuren van hun steden zorgen voor spot bij de inwoners van Neuss die hen vergelijken als een nest bonte kraaien die de komst van de winter aankondigen. De Duitse troepen slaan in november 1474 hun kampen op in Andernach en zullen daar blijven tot 18 maart 1475. Hier en daar starten er onderhandelingen om te bemiddelen maar Karel kan niet voorkomen dat hij vanuit alle mogelijke hoeken te maken krijgt met oorlogsverklaringen. De Zwitsers vallen binnen in Bourgondië, de hertog van Lorreinen is op weg naar Luxemburg en Lodewijk XI begint met zijn Fransen aan een verwoestingsronde in Picardië. Half maart nadert het Duitse leger tot op gezichtsafstand van Neuss. Alleen een kleine rivier scheidt beide kampen nog. De Franse koning onderhandelt ondertussen al aan een verbond met keizer Frederik. Hoe ze de gebieden van Karel onder elkaar zullen verdelen. Stel je voor. Frederik antwoordt smalend dat de beer nog niet geschoten is en dat de Fransman toch wel erg voorbarig is. Hij is zich inderdaad goed bewust van de militaire kracht van Karel de Stoute die hij niet zomaar zal durven aanvallen hier in zijn versterkte legerplaats.

Een confrontatie met de keizer

15 mei 1475. Karel de Stoute verlaat het beleg van Neuss en stelt zijn mannen in de juiste slagorde om de confrontatie met het leger van de keizer aan te gaan. Acht dagen later is Frederik nog altijd niet uit zijn schulp gekropen. De Bourgondiër zal zo te zien zelf de aanval moeten lanceren. Een schijnaanval gevolgd door een geplande vlucht zorgt voor een bloedbad bij de Duitsers die hen achterna gegaan zijn. De keizer doet het bijna in zijn broek en blaast de aftocht. Er kan nu blijkbaar plots wel gepraat worden over een wapenstilstand. Beide partijen accepteren de bemiddeling van de paus waarbij er tussen Karel en Frederik afgesproken wordt om de wapens voor een vol jaar te laten zwijgen. De Fransman wordt buiten de deal gehouden, net zoals die van Lorreinen en de Zwitsers. Maar wapenstilstand of niet, Karel ziet het niet zitten om zijn troepen weg te trekken van bij Neuss. Men zou eens moeten denken dat hij daar verdreven werd. Dat gebeurt uiteindelijk wel nadat de Duitse keizer op 24 juni naar Keulen vertrekt. Het leger van Karel de Stoute begint nu dan wel aan zijn terugtrekking. 3.000 van zijn mannen zijn

ondertussen al gesneuveld bij de reeks van bestormingen en andere gevechten. Karel wenst nu eerst en vooral de Fransen uit Artesië verdrijven.

Lodewijk blijft een ongelooflijke artiest

5 juli 1475. De koning van Engeland landt met 20.000 krijgslieden in Calais ter ondersteuning van zijn zwager hertog Karel. Zoals dat afgesproken werd tijdens hun verbond om samen oorlog te voeren tegen Frankrijk. Karel en Edward ontmoeten elkaar in Calais waarbij ze de campagne van hun krijgstocht finetunen. Maar Karel heeft amper de havenstad achter zich gelaten als daar al gezanten van de Franse koning opduiken. 'Frankrijk en Engeland moeten eens goed praten.' Die Lodewijk XI blijft toch een ongelooflijke artiest. Ze kunnen er allebei bij winnen om een einde te maken aan de honderdjarige oorlog door hier en nu vrede te sluiten. Met zelfs een officiële grens tussen beide landen die zich nota bene in Frankrijk zelf situeert. Plus een betaling van 75.000 gouden kronen en nog een jaarlijkse rente van 50.000 er bovenop. Veel giften en schone beloften, ja de kroniekschrijvers hebben het bij het rechte eind. Hendrik IV zwicht voor al die beloften, trekt zijn troepen terug en distantieert zich natuurlijk van het huis van Bourgondië. Frankrijk en Engeland sluiten op 31 augustus 1475 een verbond van 9 jaar. De Engelsen keren terug naar hun land en laten een verbijsterde hertog achter die nu natuurlijk zijn driften niet kan verstoppen. Aan dit verraad had hij zich helemaal niet verwacht. Na zijn persoonlijke inzet om deze koning op de troon te herstellen krijgt hij nu ongelooflijk genoeg stank voor dank. De vriendschap tussen beide vorsten ligt helemaal aan diggelen. Hoe dan ook verzwakt deze alliantie tussen Engeland en Frankrijk zijn eigen positie in Europa. Toch blijft Lodewijk XI met de vrees zitten om alsnog de militaire wraak van Karel te ondergaan. Ook hier moet er diplomatiek kneedwerk aan te pas komen om het niet tot een oorlog te laten escaleren. De wetenschap dat hij zijn manschappen nodig heeft in Lorreinen sleept Karel over de brug om ook al voor 9 jaar een verdrag te sluiten met de Fransman. Een zevenpuntenplan dat beide partijen ondertekenen op 13 september 1475. Er kan weer vrij handel gedreven worden tussen de twee landen. Lodewijk trekt zich terug uit zijn verbond met keizer Frederik, de Zwitsers en die van Lorreinen en Karel krijgt Saint-Quentin terug. Daar komt de deal een beetje op neer. Zoals hij dat gewoon is zal Lodewijk zich niet al te lang aan de afspraken houden.

September 1475: de winter staat voor de deur

Karel de Stoute heeft de rust met Frankrijk hersteld en kan zich nu opnieuw toespitsen op zijn oorlog in Lorreinen. Hij kampt wel met een schrijnend gebrek aan financiële middelen om zijn soldaten te betalen voor het beleg van Neuss. De hertog stuurt kanselier Hugonet naar Gent. Die roept de Staten van Vlaanderen, Brabant, Henegouwen en nog andere provincies bijeen om er te pleiten voor een extra belasting. Een zesde penning op eenieders inkomen. De 16% extra belasting wordt eenstemmig geweigerd als zijnde een onredelijke taxatie. Karel moet een alternatieve taks voorstellen. De gesprekken lopen af op dreigementen van de hertog. Het is niet van willen maar van moeten. Uiteindelijk zullen de Leden van Vlaanderen hem 28.000 gouden kronen in cash geld betalen en beloven ze Karel om de volgende drie jaar telkens met 100.000 kronen over de brug te komen. Geld dat zal komen van taksen op het graan en een golf van verontwaardiging veroorzaakt bij de burgers van het land.

September 1475. Met de winter voor de deur vertrekt Karel met zijn leger naar Luxemburg dat nog altijd deels door de Zwitsers en die van Lorreinen bezet is. Hij slaagt er vrij gemakkelijk in om ze te verdrijven en zet dan zijn weg verder. Eigenlijk zou ik die streek moeten omschrijven als Lotharingen, de streek van Verdun, Metz en de Vogezen. Het duurt niet zo lang vooraleer de hertog ook daar enkele steden verovert. Zijn tegenstanders slaan op de vlucht en moeten dit keer niet rekenen op hulp van de Franse koning. Karel rukt ondertussen verder op naar Nancy, een stad die hij in de tang neemt. Tegen die tijd neemt Lodewijk XI contact op met de hertog. Zijn dissidente connestabel (de graaf van Saint-Pol) heeft met hem gebroken en asiel gezocht in Henegouwen. Hij stelt Karel de Stoute voor de keuze; ofwel deze graaf van Saint-Pol een hem uitleveren ofwel zal Lodewijk die van Lorreinen in Nancy steunen en mag de hertog van Bourgondië het daar vergeten. Karel aarzelt om deze bevriende graaf uit leveren maar anderzijds vreest hij om Nancy deze winter niet te kunnen innemen. Hij geeft op 10 november tenslotte de opdracht om de graaf van Saint-Pol te arresteren en naar Péronne te vervoeren om er in het kasteel te verblijven zodat hij tenminste over zijn lot zal kunnen beslissen. Indien hij alsnog Nancy verovert zou hij dan deze graaf niet hoeven uit te leveren aan de Fransman.

De graaf van Saint-Pol betaalt de rekening

De Franse koning beschouwt deze verhuis naar Péronne als een vijandige actie en voert nu zijn dreigement effectief uit. Een Franse krijgsmacht komt ter hulp te Nancy dat het zeker niet lang meer zou uithouden. Op 29 november 1475 geeft Karel de opdracht aan zijn rechterhanden Hugonet en Humbercourt om alsnog de graaf van Saint-Pol naar Parijs te voeren. Nog diezelfde dag geeft Nancy zich over omdat de inwoners hier niet meer op de Fransen hoeven te rekenen. Zuivere chantage heeft hen de das om gedaan. De uitgeleverde connestabel verblijft ondertussen al in de Bastille. Een maand later zal hij op het schavot onthoofd worden. Een zware smet op het blazoën van Karel de Stoute waar zowat overal schamper op gereageerd wordt. Deze stoutmoedige graaf blijkt nu ook nog een vuile lafaard te zijn. Dat hij daardoor gemakkelijk orde op zaken kon stellen in Lotharingen is achteraf maar een bijzaak.

Nu resten er alleen nog maar de Zwitsers voor een verbitterde hertog. Sinds hun verdrag met Frankrijk en Oostenrijk zijn de bergbewoners nog niet opgehouden met hun verwoestende raids in Bourgondië. Het ziet er trouwens helemaal niet goed uit voor de Zwitsers die nu door iedereen verlaten zijn en het nu alleen moet opnemen tegen deze ontzaglijke vijand. Diverse pogingen van hun gezanten om alsnog tot een vredesverdrag te komen stuiten op de pertinente onwil van Karel de Stoute. Hij is ervan overtuigd om met gemak deze zwakke vijand uit te weg te kunnen ruimen. De kroniekschrijvers uiten hun verbazing dat Karel hun feitelijke overgave niet accepteert om alsnog te gaan vechten. Daar heeft de smadelijke belediging van de keizer in Duitsland blijkbaar alles mee te maken. Karel is dezelfde man niet meer als voorheen en weigert nog te luisteren naar zijn eigen adviseurs. Zelfs de Franse koning uit zijn twijfels over de ellende die Karel zich op de hals haalt door de Zwitsers te willen bevechten. Er lopen zelfs geruchten dat de onderhandelingen tussen de Zwitsers en de afgevaardigden van Karel gebruikt werden om hen van extra Franse middelen te voorzien. Uiteindelijk wil Lodewijk XI maar één ding: de ondergang van deze hertog van Bourgondië.

De chroniqueurs hebben er een vette kluif aan

Een omvangrijk leger van opnieuw 40.000 soldaten vertrekt in het hartje van de winter 1475-1476 vanuit Bourgondië naar Zwitserland. Karel beschikt zonder twijfel over de schoonste artillerie van zijn tijd. Maar in

plaats van zich met zijn krijgstuig te vergenoegen voert hij zodanig veel bagage met zich mee dat het er wel op lijkt dat hij naar een groot feest trekt. Wat die allemaal met zich meesleurt grenst aan het waanzinnige. De chroniqueurs hebben zo hun commentaren. Ze schrijven over zijn rijkdommen, zijn kapel, zijn juwelen, zijn schoonste wapentuigen, zijn zilveren en gouden tafelgerief. Alles sleurt hij mee naar deze oorlog. Op 19 februari 1476 verschijnt zijn leger voor de stad Grandson aan het meer van Neuchâtel. Nog geen 10 dagen later is hij meester van het kasteel. Het garnizoen ter plekke geeft zich over op voorwaarde van de bezetters ervan in leven te houden. Zeer tegen zijn gewoonte in breekt hij zijn woord. Hij laat alle soldaten die ze in het kasteel aantreffen zonder pardon om het leven brengen. Dat is nu de man waar de Vlamingen voor gebeden hebben en processies voor lieten rondgaan. Deze trouweloze en wrede daad zal wel een einde maken aan zijn reeks van krijgsoverwinningen. Zijn crapuleuze daad maakt de Zwitsers ongelooflijk kwaad en bitter. Het codewoord is voortaan 'revanche'.

Tegen dit ontzaglijk leger kunnen ze moeilijk winnen, maar dat kan hen niet schelen. Ze zweren dat ze deze Bourgondische vijand van hun grondgebied zullen verdrijven. Al moeten ze daarvoor met zijn allen sterven. Ze mobiliseren inderhaast een leger van 20.000 mannen en rukken op naar Grandson om slag te leveren tegen deze barbaarse idioot. Zijn denigrerende houding dat hij zelfs niet wil antwoorden op de Zwitserse vraag waar er zal gevochten worden (hij zal dat zelf wel bepalen) zorgt voor nog meer woede bij zijn vijanden. Karel de Stoute schijnt deze groep 'boeren' als het ware te verachten, verlaat zijn veilige legerplaats en gaat hen tussen twee bergpassen tegemoet. 'Hij denkt om er lammeren te vinden', schrijven de kroniekschrijvers... 'Maar hij heeft de pech om er leeuwen aan te treffen.' De Zwitsers zijn inderdaad getergde leeuwen. Ze vallen met een vreselijk geweld op de voorhoede van het Bourgondisch leger die ze helemaal in mootjes hakken. De ruiters van Karel hebben het door een gebrek aan ruimte heel moeilijk, de schrik bij zijn voetvolk zit er diep in. Zijn veldoversten slagen er niet eens in om hun mensen in de juiste slagorde op te stellen. Enfin: de nederlaag is compleet, Karel de Stoute verliest dit gevecht en heel zijn compagnie. 2.000 van zijn mannen sneuvelen. De hertog mag al gelukkig zijn dat hij er zelf tijdig weg geraakt, maar zijn zilver- en goudwinkel moet hij achterlaten. Wat een onvoorstelbare buit voor deze Zwitsers!

In de clinch met de Zwitsers

Karel de Stoute, gewoon van altijd maar te winnen, is er letterlijk en figuurlijk ziek van. Verliezen tegen een nest ongeoeffende landlieden! Wat een schande voor zijn dikke nek. Bij zijn terugkeer in Bourgondië moet hij zelfs het bed houden, ziek van de nederlaag en ziek van het verdriet. Zijn autoriteit is onherstelbaar aangetast. Komt daarbij nog dat een aantal traditionele bondgenoten hem de rug toekeren. Ondertussen spendeert de Franse koning zowat 1.000.000 gouden kronen om de naburige Duitse prinsen uit te kopen om in een verbond te treden met de Zwitsers. Tijdens het voorjaar van 1476 krijgt Karel langzaamaan zijn vechtlust terug. Het gaat wat beter met zijn ziekte, de hertog mobiliseert een nieuw leger van 25.000 mannen waarmee hij in het begin van juni begint aan het beleg van de stad Murten in het kanton van Fribourg, opnieuw niet ver van het meer van Neuchâtel. De Zwitsers die een flink stuk zelfvertrouwen hebben getankt nemen de wapens op om de belegerde stad ter hulp te snellen en krijgen daarbij de hulp van de hertog van Lotharingen, aartshertog Sigismund en achterliggend die van Lodewijk XI die de nodige middelen ter beschikking stelt om 40.000 manschappen in de strijd te werpen. Karel de Stoute verwacht dat een Zwitserse aanval niet lang op zich zal laten wachten en plaatst zijn leger in gevechtsorde waar ze twee dagen blijven staan zonder dat er beweging komt bij de vijand. De hertog is ervan overtuigd dat de Zwitsers geen veldslag zullen wagen en laat zijn vermoeide krijgslieden wat rusten. Hij stelt enkele wachten op om de doorgang langs de kleine toegangswegen in de gaten te houden zodat de rest wat kan recupereren.

De Zwitsers hebben op dat moment gewacht. Ze slaan toe op het moment dat de Bourgondiërs begonnen zijn aan het eten en drinken. Hun voorhoede doodt de wachters en valt het legerkamp van de hertog van drie kanten aan. Een eerste aanval doorboort de eerste slagrij, Karel maakt zich kwaad op zijn mannen dat ze niet aan vluchten moeten denken maar dat ze, hun naam waardig moeten vechten. Dat kan allemaal best zijn maar toch doorboren de Zwitsers ook de tweede slagrij alsof ze door de boter klieven. Beide partijen strijden met een onvoorstelbare inzet en kracht met als resultaat dat hier bijzonder veel bloed vergoten wordt. Het gevecht ontaardt in een ware moordpartij. Het terrein zal later trouwens de naam van 'moordakker' krijgen. Karel de Stoute bevindt zich te midden van het grootste gevaar en beseft dat hij deze slag nooit zal

kunnen winnen. Hij volgt de raad van enkele trouwe ridders om met een klein gevolg weg te glippen naar Besançon. De wanhopige Bourgondiërs gaan nog een heel eind door met vechten maar kunnen tenslotte niet veel anders dan zich naar hun thuisland terug te trekken. Vooral omdat ze hun aanvoerder nergens meer zien en veronderstellen dat Karel de Stoute gesneuveld is. Tijdens hun vlucht moeten ze al hun krijgstuig achterlaten. Hun enige troost achteraf is de wetenschap dat de hertog zich heelhuids heeft weten te redden. Een schamele troost bij de wetenschap dat hier 20.000 Bourgondiërs sneuvelden. Ook bij de Zwitsers is de tol loodzwaar met 18.000 doden op de teller.

Meneer wil weer eens niet luisteren

De Franse koning die zich al een half jaar in Lyon ophoudt om dicht bij het oorlogstoneel te zijn, schept natuurlijk alle behagen in de volkomen nederlaag van de hertog van Bourgondië. Hij hoopt dat hij nu eindelijk zijn definitieve val zal kunnen bewerkstelligen, iets waar hij nu al zo lang naar streeft. Zijn werk is nog niet af. Als nu de hertog van Lotharingen, een zekere hertog Renatus in opstand zou komen om zijn erfgoed te heroveren op Karel de Stoute, dan zou de cirkel helemaal rond zijn. Hij voorziet die Renatus van de nodige financiële middelen en ook nog eens van 900 soldaten. Renatus spiegelt zich op zijn beurt aan de Zwitsers en begint dus aan een veroveringstocht van enkele steden in Lotharingen. Zo valt hij onder andere de steden Vaudemont en Epinal binnen. Op aanraden van Lodewijk XI valt hertog Renatus nu ook de stad van Nancy aan. De Bourgondische bezetting houdt het lang uit maar ziet zich op 6 oktober 1476 verplicht om de stad uit te leveren aan deze Renatus. Karel de Stoute verblijft dan nog altijd in Besançon, in een soort van apathie. Karels drift en agressie zijn als sneeuw voor de zon gesmolten. Hij kan er hele dagen verblijven zonder ook maar één woord te zeggen. De geleden nederlaag is duidelijk niet verteerd, het lijkt er wel op dat zijn geest en lichaam alle krachten kwijt zijn en dat hij niet eens meer geïnteresseerd is om zijn grondgebied Lotharingen te verdedigen. De overgave van Nancy doet hem uit de slaap ontwaken. Zijn moedeloosheid verandert plots in een uitzinnige wraakzucht. Hij verzamelt de restanten van zijn verslagen en verspreide krijgsmacht en brengt met moeite 6.000 man op de been. En hiermee gaat hij nu op zijn beurt Nancy belegeren. Een campagne die gebeurt tegen het advies in van zijn trouwe veldoversten die deze veldtocht willen uitstellen tot in de lente van 1477. Maar mijnheer weigert

nog maar een keer te luisteren en weet het beter. Renatus verdeelt ondertussen zijn volk over de verschillende steden en gaat zelf op zoek naar versterking en rijdt daarvoor zelfs speciaal naar Zwitserland.

Eind oktober 1476. Karel begint aan de belegering van Nancy. Een hulpeloze aanval die door gebrek aan volk en krijgstuig geen bal oplevert. In zijn onmacht schrijft hij brieven naar zijn kanselier Hugonet om menselijke en financiële steun van het volk van Vlaanderen en Holland te verkrijgen. Hugonet roept op zijn beurt de Staten van Vlaanderen bijeen om over Karels verzoek te vergaderen. De afgevaardigden antwoorden unaniem dat volk sturen tijdens de winter tegen alle recht en reden is en dat er van extra financiële opofferingen evenmin sprake kan zijn omdat er nu al zware schattingen rusten op de hoofden van de inwoners. De hertog reageert bitter en schamper en verwijt zijn onderdanen van weerspanning te zijn en dat ze zijn wraak op termijn mogen verwachten. 'En wees daar maar zeker van', becommentariëren de kroniekschrijvers; 'moest hij hier ooit zegevierend uitgekomen zijn dan zou Vlaanderen zijn wraak zeker gevoeld hebben'.

Karels eigenzinnigheid speelt de hoofdrol

Zo ver is het momenteel zeker nog niet. Het lijkt er zelfs op dat alle krachten van de natuur er op gericht zijn om mee te werken aan zijn ondergang. De grootste daarvan is natuurlijk de eigenzinnigheid van Karel zelf. Maar daarnaast krijgt hij nu ook te maken met een verrader in eigen rangen. Ik heb het over Nicolaas de Montfort, een Napolitaan gekend als de graaf van Campo-Basso die door Karel de Stoute rijkelijk betaald wordt om hem bij te staan tijdens zijn krijgstochten. Deze Campo-Basso blijkt echter van twee walletjes te eten. Hij staat via de Italiaanse geneesheer Simon van Pavien in nauw contact met Lodewijk XI en doet via hem het voorstel dat hij bereid zou zijn een aanslag te plegen op Karel de Stoute, op voorwaarde dat er veel geld op tafel komt. Een graafschap in Frankrijk met daarbovenop 20.000 gouden leliën in cash. Een voorstel dat zelfs voor Lodewijk XI haast niet te bevatten is. Hoe kan iemand zijn meester ooit zo schandelijk verraden? Ik vertel er nog bij dat deze feiten zich afspelen aan het begin van Karels campagne ergens einde 1475. De Franse koning vindt het plan zo grof dat hij beslist om zijn aartsvijand hiervan op de hoogte te brengen. Karel weigert echter om de Fransman te geloven en doet het verhaal af als een zoveelste poging om zijn entourage te

destabiliseren. En zo blijft Campo-Basso in de gunst van de hertog van Bourgondië staan.

Een jaar later blijft de Napolitaan bij zijn plannen om grof geld te verdienen. Deze keer gaat een identiek voorstel via hofmeester Sifron naar hertog Renatus die daar op zijn beurt wel op ingaat. Geld op tafel en daarbij het graafschap van Vaudemont als hij er in slaagt de verovering van Nancy te beletten. Tijdens november valt deze Sifron echter in handen van de Bourgondiërs die hem opsluiten en waardoor Campo-Basso in grote verlegenheid gebracht dreigt te worden. Sifron weet van zijn plannen en kan hem verraden. Campo-Basso slaagt er in om Karel de Stoute de man te laten opknopen. Tot aan zijn feitelijke terechtstelling zal Sifron er alles aan doen om Karel de Stoute duidelijk te maken dat hij met een verrader op zijn dak zit terwijl al die pogingen netjes gecounterd worden door deze Campo-Basso die hiervoor wel tot het uiterste moet gaan. Net voor zijn opknoping spreekt Sifron onder de fatale boom nog zijn afscheidswaard; 'dat de laatste dag van de hertog niet meer veraf is en dat zijn meest trouwe kamerheer dat maar al te goed weet'. Tijdens de winter 1476-1477 blijft Karel met zijn leger voor Nancy liggen. Alles werkt daarbij in zijn nadeel. De harde winter en het gebrek aan levensmiddelen. De klachten van zijn volk stapelen zich op. Zijn edellieden verwittigen hem dat hij hier van alle kanten dreigt ingesloten te geraken, maar niets kan hem ertoe bewegen om dit zinloos beleg op te geven.

Beraad in landhuis Jarville

4 januari 1477. Het lijkt erop dat het eindspel gaat beginnen. Hertog Renatus staat op 2 km verwijderd van Nancy. Aan het hoofd van een leger van 20.000 bondgenoten. Zwitsers, Duitsers en iedereen die geld wil verdienen. Karel de Stoute krijgt het nieuws van hun komst in zijn hoofdkwartier, het landhuis 'Jarville'. Hij roept heel uitzonderlijk zijn krijgsraad bijeen. De meesten van zijn krijgsoversten geven hem de raad om zich terug te trekken. Maar Karel is te hoogmoedig om dat te doen. Hij zou daarmee een schandvlek toebrengen aan het huis van Bourgondië. Hij beslist om het gevecht aan te gaan. Een stupide beslissing als men weet dat zijn legertje door de winter, het langdurige beleg en de uitputting al gesmolten is tot 2.000 mannen die dan nog nauwelijks in staat zijn om te vechten. En ze moeten het dan opnemen in één lange slagrij veroorzaakt door een nauwe weg. Verrader Campo-Basso en een

zekere Galiot voeren het bevel over de rechtervleugel, Judocus de Lalaing leidt de linkervleugel. Terwijl Karel zich in het centraal gedeelte over de rest van de edellieden ontfermt. De vijand stelt zich op in twee slagrijen met als eerste een bende van 3.000 ruiters die gevolgd zullen worden door de Zwitserse voetgangers.

5 januari 1477. Om 10u 's morgens begint het gevecht met een wederzijds losbranden van het grof geschut. De ruiters zorgen ervoor dat er geen tweede salto zal komen. De Bourgondische ruiters houden dapper stand tot plots Campo-Basso met zijn 400 Italiaanse manschappen naar de vijand overloopt. Wat al bij aanvang als een verloren zaak leek, is het nu zeker. Ja, de hertog en zijn mannen strijden voor wat ze waard zijn. Karel de Stoute vecht als een leeuw en krijgt hier en daar verwondingen aangesmeerd. Bij het overspringen van een beek vliegt hij uit het zadel en staat hij druipend in het bloed en zweet te voet en afgemat tegen een overmacht van vijanden. Ik had het daarnet nog over alle elementen die zich tegen Karel de Stoute keren. Ook op dat allerlaatste moment spelen de goden met zijn voeten. Karel van Beaumont een edelman uit Lotharingen en medestander van de vechtende hertog krijgt zijn roep om hulp; 'red de hertog van Bourgondië' maar deze Beaumont is zo doof als een kwartel en meent 'leve Bourgondië' te horen en geeft de bebloede man - Karel dus - voor zich de doodsteek zonder hem te kennen. Direct daarna zijn er enkele Duitse voetgangers die de kleren van zijn lichaam afstropen en hem beroven van zijn wapens. Zijn lijk laten ze in de beek liggen.... Niet zo ver vandaan ligt Jan van Rebempré gesneuveld, net zoals de heren van Croy, Vieuville en Contay. De rest van Karels krijgsleiding zit gevangen, onder hen zijn bastaardbroers Anton en Boudewijn en geschiedschrijver Olivier De La Marche, de oorlogscorrespondent van dienst.

Vastgevroren in het ijs

Het lijk van hertog Karel de Stoute wordt pas twee dagen na het gevecht teruggevonden, helemaal bedekt met bloed en slijk en met het hoofd in het ijs vastgevroren. Hij is amper nog te herkennen. Een van zijn lijfjonkers Baptista Colomme en zijn geneesheer Matthys Lopez herkennen zijn lichaam aan de verscheidene tekens die hij op zijn lichaam heeft. Het einde van deze trotse en hovaardige en vooral nooit tevreden hertog van Bourgondië is op een treurige manier geëindigd. De zegevierende hertog

Renatus van Lotharingen laat het lichaam van zijn verslagen vijand met grote eer behandelen. Hij laat hem aankleden met een wit satijnen borstrok, een muts van karmozijn satijn, een hertogelijke kroon versierd met kostbare edelstenen, laarzen van scharlaken aan zijn voeten. Zijn stoffelijk overschot ligt in een met zwart satijn behangen rouwkamer, zijn pronkbed is van zwart fluweel en versierd met zes grote wapenschilden. Langs weerszijden van het bed staan twee stoelen voor twee schildknappen met nog vier extra stoelen in de hoeken voor vier personen die brandende fakkels vasthouden. Daarachter staan twee rijen stoelen bedekt met zwart laken, bestemd voor de officieren van beide hertogen. Het lichaam zal er zes dagen lang opgebaard liggen, ik zou het beter 'tentoongesteld' noemen want het volk uit de omstreken komt er in massa op af om het gelaat te herkennen waarvoor ze zo lang gesidderd en gebeefd hebben. Ook hertog Renatus plengt de nodige krokodillentranen maar verwenst hem hoe dan ook voor al de aangerichte ellende. Op zondag begraven ze hem naar Nancy. Pas in 1550 zal hij op bevel van keizer Karel verhuizen naar de O.L.V.-kerk van Brugge waar zijn prachtige grafstede in verguld koper nog altijd te zien is.

200 zilveren marken voor de boodschapper

Lodewijk XI is in de hoogste hemel als hij het nieuws van Karels dood verneemt. De bode die het hem komt vertellen krijgt 200 zilveren marken cadeau omdat hij de koning het beste nieuws uit zijn leven heeft meegedeeld. De bewoners van Vlaanderen, Holland, Brabant, Henegouwen en Bourgondië leven in een staat van ontkenning. Ze geloven niet echt dat hun hertog dood is maar dat hij zich ergens in een klooster verborgen houdt uit schaamte voor zijn nederlaag. Zijn dood betekent sowieso het einde van een onafhankelijk Vlaanderen dat op korte termijn de speelbal zal worden van de grote spelers op het Europees schaakbord. Hoe is het mogelijk dat Karel de Stoute niet voorzigtiger is omgegaan met dat risico? De gebruikelijke lofzangen na de dood van een vorst blijven uit in het geval van Karel de Stoute. De kroniekschrijvers omschrijven hem als een trotse, eigenzinnige en heerszuchtige waaghals die vijand was van rust en vrede. Ja; hij bezat ook goede eigenschappen. Karel was matig in spijs en drank en leefde eerbaar en was absoluut geen zo'n hoerenloper als zijn vader Filips de Goede. Hij had zelfs een afkeer van ontucht en had meerdere keren mensen ter dood veroordeeld hiervoor. Hij bestrafte ontelbaar veel mensen tot de

dood, zonder enige vorm genade. Karel de Stoute stierf nog voor zijn 45ste levensjaar. Hij laat één dochter achter. Dat is natuurlijk Maria van Bourgondië. Zijn echtgenote Margareta van York zal hem nog 26 jaar overleven.

Gevaarlijk Spel

schellingen per zak, stel je voor. Terwijl de graanhandelaars alle middelen aanwenden om de prijs nog verder op te drijven. En dat op een moment dat hier in Brugge al verscheidene arme mensen door gebrek en honger sterven. De wethouders grijpen adequaat in. Met toestemming van de dekens en de hoofdmannen plaatsen ze een maximumprijs van 11 schellingen op een zak tarwe en 10 op een zak rogge. En daarbij schaffen ze de graantaks af, de zo beruchte calliote. Boeren die hier in Brugge 100 zakken graan in één keer komen aanleveren krijgen van de stad een bonus van maar liefst 5 pond.

Orde op zaken stellen in Gelderland

30 juni 1481. Het bestand met Frankrijk wordt met een vol jaar verlengd. Maximiliaan profiteert ervan om orde op zaken te stellen in Gelderland omdat de bewoners er niet tuk op zijn om zijn wetten te erkennen. Veel anders zal er toch niet opzitten voor hen. Dat bewijst Maximiliaans huldiging tot hertog van Gelderland in de stad Nijmegen. De inwoners van Venlo blijven nog een tijd weerspannig maar zullen zich goedschiks kwaadschiks met een verdrag moeten overgeven aan de macht van onze aartshertog. Op 10 september 1481 brengt Maria van Bourgondië haar tweede zoon ter wereld. Franciscus zal het niet lang uithouden, het kind sterft al op 23 december. Alweer een stuk Vlaamse geschiedenis dat door de natuur op een ander spoor gezet wordt. Er staan trouwens nog wel meer grote veranderingen op til.

Begin 1482. Maximiliaan en Maria brengen een aangename winter door in Brugge. Het gaat er vrolijk aan toe. Het echtpaar is in de bloei van het leven. Daarbij hoort zeker de nodige sport en ontspanning. Schaatsen op het ijs en jagen in het bos van Wijnendale bijvoorbeeld. Tijdens een van die jachtpartijen maakt de hertogin een val met haar paard. Ze rijdt nogal wild met een driftig paard, een nieuw gedolven gracht en een brekende zadeliem, op één bepaald moment zit nu werkelijk alles tegen. Alsof het zo moest zijn... Ruiter en paard stuiken neer op de grond. Maria staat direct op alsof er niets aan de hand is en geeft aan dat het meevalt met de pijn. Haar frêle lichaam vertelt een ander verhaal, eentje van inwendige kneuzingen en verwondingen. Ze wordt in elk geval naar Brugge teruggevoerd waar het zeer stilaan de kop op steekt. Haar inwendige verwondingen ontsteken en verzweren zodat Maria wel verplicht is om het bed te houden. Drie weken later is haar gezondheidssituatie zo

hopeloos dat de geestelijken van de stad beslissen om de hulp van de grote baas in te roepen. De 'opperste geneesheer', schrijft de chroniqueur heel devoot. De processie met het heilig bloed en de relieken van Donaas in de richting van het kartuizerklooster om de hemel op andere gedachten te brengen levert helaas niets op.

Erger nog, rond de middag van diezelfde 27 maart 1482 sterft Maria van Bourgondië op de leeftijd van 25 jaar, 1 maand en 14 dagen. Ze heeft Vlaanderen gedurende 5 jaar bestuurd en laat 2 kinderen na. Filips de Schone (nog geen 4 jaar) die zijn moeder in haar staten zal moeten opvolgen en Margareta van Oostenrijk (2 jaar). Voor de volledigheid vertel ik er nog bij dat de overledene nog in verwachting was en dat haar toekomstig kindje in haar buik verloren ging. Voor echtgenoot Maximiliaan breken er bizarre tijden aan. De begrafenis volgt op 2 april. Uiteraard een rouwplechtigheid met koninklijke allures die doorgaat in de Brugse kerk van Onze-Lieve-Vrouw waar haar prachtige graftombe in verguld koper nog altijd te zien is naast die van haar vader. Met Maria sterft de laatste telg van het machtig Bourgondisch geslacht dat zowat een eeuw het leven in ons land heeft bepaald.

Geen aandacht voor Maximiliaans verdriet

Het verdriet van Maximiliaan krijgt niet de minste aandacht in de geschiedenisboeken. De schrijvers beginnen al onmiddellijk over de gewijzigde politieke situatie. Omdat de troonopvolger zeker nog tien, twaalf jaar nodig heeft om het bestuur over zijn staten op te nemen veronderstelt zijn vader dat hij dat tijdens die aanloopperiode in Filips' naam zal moeten doen. Als voogd en regent dient hij daar natuurlijk de toestemming toe te vragen en te krijgen van de Vlamingen en van de rest van zijn staten. Maximiliaan roept op 8 april 1482 de Staten-Generaal bijeen in zijn hof te Brugge. Waar hij zoals te verwachten dit voorstel lanceert. De afgevaardigden hadden zich daar natuurlijk aan verwacht maar geven aan dat ze daar toch liefst eens grondig zouden over willen beraadslagen. Ze beloven een antwoord op 3 mei tijdens de volgende vergadering die zal doorgaan in Gent. Toch zit er al een haar in de boter. De Raad verzoekt aan Maximiliaan om enkele hofleden en raadsheren uit zijn entourage te verwijderen. Ze zouden zich met penningen van de gemeente verrijkt hebben. Die beschuldigingen van corruptie gaan in de richting van Philippe van Heurne, Roeland van Halewijn (de Brugse

hoogbaljuw), schout Antonius Vander Vichte, Jacobus van Gistel (burgemeester van de schepenen) en tenslotte Joos van Varsenare die vorig jaar nog burgemeester van de gemeente was. Maximiliaan die nu natuurlijk rekt op hun steun, gaat gewillig in op hun eisen en laat direct al de magistraten van Brugge en het Brugse Vrije vervangen. Op een later tijdstip zal hij dan de klok wel weer terugdraaien. Dat denkt hij alvast.

De democratie steekt de kop op

3 mei 1482. Gent. De democratie steekt de kop op in Vlaanderen. Tijdens de vergadering van de Staten-Generaal verklaren de afgevaardigden van de drie Leden van Vlaanderen dat ze bereid zijn om hem als voogd van zijn minderjarige kinderen te erkennen en hem als nieuwe graaf ad interim in te huldigen. Voor zo lange tijd als ze dat zelf willen en op conditie dat hij bereid is te zweren dat hij niets zal ondernemen zonder hun voorafgaande toestemming. De Staten willen Maximiliaan dus wel degelijk aan de leiband houden. Als reden geven de Vlamingen aan dat hij zelf nog maar amper 23 jaar is en zich veel te veel laat leiden door zijn hovelingen die voortdurend nieuwe belastingen uit hun mouw schudden en het volk afpersen om hun eigen zakken te vullen. Zijn hofhouding is zo te horen goed voorzien van dergelijke types. De Staten-Generaal gaat nog een stuk verder door Maximiliaans kanselier te ontslaan en nog enkele van zijn adviseurs de laan uit te sturen. Maximiliaan van Oostenrijk en Philippe van Croy, de graaf van Chimay verlaten geschokt de vergadering en begeven zich naar Brugge en Leper waar ze hopelijk met betere gedachten rondlopen. Dat is natuurlijk een dwaze gedachte want in beide steden geven ze aan dat hun afgevaardigden deel uitmaken van de drie Leden van Vlaanderen en dat hij bij hen moet zijn om schikkingen te treffen. De aartshertog vertrekt dan maar in alle haast naar Mechelen om er zich als voogd van zijn kinderen te laten erkennen en het regentschap over Brabant af te dwingen. Daar krijgt hij identieke condities voor de voeten geworpen. In Holland, Zeeland en Friesland zijn ze dan wel weer bereid om hem zonder voorwaarden in te huldigen.

De aartshertog laat zijn ware aard zien

De prille democratie van de Vlamingen krijgt te maken met het zuiverste imperialisme van de aartshertog. Die valt met een vloot van 150 schepen binnen in Vlaanderen die hij tot gehoorzaamheid wil brengen. Een eerste poging om het kasteel van Sluis op een sluikse manier in te nemen gaat

helaas voor hem de mist in. Hij laat zijn mannen dan maar het land van Cadzand verwoesten. Jacob van Savoie maakt daar met een bende Gentenaars een einde aan en drijft de rovers op de vlucht. Maximiliaan kan niet anders dan af te zien van zijn aanval op Vlaanderen. Hij slaagt er dan wel weer in om de sympathie van de Brabanders te winnen die nu plots toch bereid zijn om hem als voogd van Filips de Schone te erkennen. Dat betekent wel dat de Vlamingen nu alleen staan met hun voorwaarden. Wie deze controversie natuurlijk met bijzonder veel interesse volgt is de Franse koning Lodewijk XI. Daar ziet hij natuurlijk zijn voordeel in. Hij stuurt bespieders en afgevaardigden naar Gent om een volkomen vrede tussen beide landen te maken. De jonge Margareta kan trouwen met zijn zoon de kroonprins en klaar is kees. Maximiliaan weet natuurlijk ook wel wat er aan de hand is en belegt een nieuwe staatsvergadering met de drie Leden van Vlaanderen. Die gaat door in Aalst. De aartshertog probeert er nog intenser de Vlamingen aan zijn kant te krijgen. Hij is nu wel bereid tot extra toegevingen. De raadsheren en edellieden die instonden voor de opvoeding van zijn zoon krijgen hun ontslag omdat ze er hier in Vlaanderen van overtuigd zijn dat er met hen geen eendracht te verwachten valt. Maar de drie Leden willen meer. Ze willen met zijn toestemming onderhandelen met Frankrijk, met inbegrip van een mogelijk huwelijk van zijn dochter. Maximiliaan zwicht onder de druk, de Vlamingen sturen enkele gezanten naar Lodewijk XI en krijgen prompt het antwoord dat de vergadering vanaf 1 november 1482 kan doorgaan te Atrecht.

Een perfecte deal

23 december 1482. Na zeven weken onderhandelen tussen de Vlaamse en Franse gevolmachtigden komen ze tot een perfecte deal. De jonge prinses Margareta die dan nog altijd geen 3 jaar oud is zal naar Parijs gevoerd worden om er aan het hof van de koning opgevoed te worden. Op gepaste leeftijd kan ze dan trouwen met kroonprins Karel VIII. Ze krijgt als bruidsschat de graafschappen van Artesië en Bourgondië met nog een heel deel Franse gebieden en heerlijkheden. Bijzonder nadelig natuurlijk voor Maximiliaan van Oostenrijk en zijn zoon Filips de Schone die met lede ogen moeten toekijken hoe de Vlamingen hele delen van dat grote rijk van Karel de Stoute verkwansele. Een bok die al eerder geschoten werd door Filips van de Elzas in 1186 en die sindsdien voor het einde van tienduizenden mensenlevens zorgde. Maar dat lijken ze bij ons niet te

beseffen. Integendeel zelfs; in Vlaanderen zorgt het vredesverdrag voor intense vreugde. De Vlamingen zijn eindelijk verlost van de aanvallen van die 'kwade koning', want zo noemen ze Lodewijk XI hier. Korte tijd later wippen de Vlamingen Maximiliaan nu helemaal buiten. Ik moet dat helaas voor hem wel op die manier interpreteren. Op 10 januari 1483 erkennen ze tijdens de Staten-Generaal te Gent de jonge Filips de Schone tot nieuwe graaf van Vlaanderen. Hij zal tot aan zijn volwassenheid gechaperonneerd worden door vier voogden. Jacob van Savoie, Adolf van Kleef-Ravenstein, Wolfard van Borsele en Filips van Bourgondië, de zoon van de grote bastaard Anton. Die vier zullen niet alleen instaan voor de opvoeding van de jonge prins maar eveneens voor het bestuur van het land. Hun acties en beslissingen kunnen alleen uitgevoerd worden mits de toestemming van de Drie Leden.

Een hevige reactie bij de Duitser

Op het moment van deze beslissing ligt Maximiliaan met een leger voor Utrecht om ter plekke de gevangen bisschop weer in functie te gaan stellen. Dat de Vlamingen er zich niet alleen van vergenoegen om hem deze ongunstige vrede op te leggen maar hem daar als klap op de vuurpijl hem ook nog beroven van het bestuur over het land zorgt bij de Duitser natuurlijk voor een hevige reactie. Hij beslist om met zijn leger terug te keren naar Vlaanderen. In februari 1483 staan hij en zijn manschappen plots voor Brugge waar de aartshertog nog veel vrienden heeft. Hij posteert zijn volk voor de Boeveriepoort en de Smedenpoort en stuurt een schildknaap naar de stad met de boodschap dat hij eens wil praten met de lokale wethouders. Schepen Francis van Bassevelde (een beenhouwer) laat de boodschapper niet binnenkomen door de Smedenpoort. Hij stuurt de schildknaap terug naar Maximiliaan. Als die iets te zeggen heeft dan moet hij zelf naar de schepenkamer komen. In het gezelschap van maximaal 12 edellieden. Wanneer de aartshertog dat onbeschoft antwoord te horen krijgt zweert hij op zijn beurt dat hij nooit nog een vrede zal sluiten waarin deze beenhouwer zal inbegrepen zijn. De tijd zal uitwijzen dat hij zijn woord zal houden. Een gegriefde Maximiliaan verlaat Brugge en trekt naar Oudenburg. Onderweg laat hij zijn krijgsvolk toe om alles verwoesten. Zijn tweede reactie is vervolgens om de twee kastelen van Sluis in te nemen om op die manier de haven dicht te houden waardoor Brugge dat natuurlijk aan den lijve zal ondervinden. De wethouders van Sluis hebben zijn plannen een beetje voelen aankomen

en voorzien de kastelen van extra bescherming. Ook hier moet de aartshertog inbinden. Hij onderneemt een derde poging. Nu wil hij zijn dochter Margareta uit de handen van de Gentenaars halen zodat die zijn kind niet kunnen uitleveren aan Frankrijk. Daardoor zou hij de vrede van Atrecht kunnen vrijdelen. De jonge prinses wordt in Gent echter zo strikt bewaakt en dan zonder enige verwittiging plompverloren naar Frankrijk gestuurd zonder dat ze haar vader nog mag zien. Het zijn toch maar vreemde toeren die de Vlamingen uitmeten met de man die hen enkele jaren geleden nog kon redden om uit Franse handen te blijven.

De Gentenaars zitten achter deze plannen

Met verloop van tijd wordt het stilaan duidelijk dat het vooral de Gentenaars zijn die achter deze plannen zitten. De wethouders van Brugge en Ieper zijn hen wel gevolgd maar het is zeer de vraag hoe de bevolking daar tegenaan kijkt. De Bruggelingen en Ieperlingen tonen in het algemeen van langs om meer medelijden met hun ongelukkige aartshertog. Ze gaan nu plots wel inzien dat ze bezig zijn met zijn rechten als voogd te miskennen en willen Maximiliaan alsnog als tijdelijke voogd en regent accepteren. In Brugge en Ieper zijn ze daartoe zeker genegen. Gent blijft echter dwars liggen. Tijdens de zomermaanden gaat de aartshertog verder met zijn oorlog in Utrecht die zich op 30 augustus 1483 gewonnen moet geven en nu opkijkt tegen een boete van 40.000 gulden. Maximiliaan heeft nu tijd om zich te laten huldigen in Holland, Brabant en Henegouwen. Hij neemt zich voor om zich voortaan te laten gelden in Vlaanderen en zijn weerspannige inwoners op strenge manier aan te pakken. Vooral omdat hij nu ook verlost is van de nagel van zijn doodskist. Zijn gevaarlijkste vijand Lodewijk XI stierf immers ook al op diezelfde 30ste augustus. De dode Fransman is nu al volop aan het stoken in de hel.

30 april 1484. De Gentenaars leiden de jonge prins Filips de Schone op een plechtstatige manier naar Brugge waar ze de zesjarige graaf in spe met onuitsprekelijke vreugde en met alle eerbetuigingen vertroetelen. Op de feestdag van het heilig bloed begeeft Filips zich naar de woning van Jacob Bonnet, rechtover de griffioen in de Steenstraat. Hij zal er met veel bewondering de traditionele processie van het heilig bloed zien voorbijkomen. Het manneke is vooral gefascineerd door de schoon versierde kaarsen van de ambachten die allemaal voorzien zijn van de symbolen van de diverse neringen en ambachten. Als een kind in een

supermarkt wil hij natuurlijk die sieraden krijgen. Daar gaan de ambachtslieden graag op in; de hoedenmakers schenken hem een hoed, de bogenmakers een boog, de kuipers een tonnetje, enzoverder. De jongeling blijft tot de 9de mei in Brugge en keert dan in het gezelschap van 200 prachtig getooide Bruggelingen terug naar Gent. Acht dagen later zien ze in Brugge een oude bekende terug. Ik heb het over Anton, de grote bastaard van Bourgondië. Die werd tijdens de rampzalige veldslag in Nancy - toch alweer 7 jaar geleden - gevangengenomen en werd pas nu ten gevolge van de vrede van Atrecht op vrije voeten gesteld. Deze Anton was de stiefbroer van Karel de Stoute en oom van de geliefde Maria van Bourgondië. Hij krijgt een wonderlijke ontvangst in Brugge. De wethouders, de proost van Sint-Donaas, de abt van Ter Duinen, veel edellieden en bijzonder veel notoire burgers verwelkomen hem als de redder van het vaderland. Als er iemand is die de gestoorde relatie tussen Vlaanderen en Maximiliaan kan herstellen, dan zal het wel deze Anton van Bourgondië zijn. De bastaard ziet zijn rol van bemiddelaar best zitten en vertrekt op de 24ste mei naar Brussel om eens te praten met de aartshertog. Hij geeft aan dat de Vlamingen alleen maar vreedzame bedoelingen hebben met hem. Maximiliaan reageert schamper. Met die Gentse boeren en lomperiken wil hij niets meer te maken hebben. Wat ze daar ook denken, hij en hij alleen zal de voogd van zijn eigen kinderen zijn! Daar voegt hij nog andere scheldwoorden en bedreigingen aan toe maar daar besteden de kroniekschrijvers helaas geen verdere aandacht aan. Wanneer de Staten van Vlaanderen kennis krijgen van zijn antwoord bereiden ze zich voor op de oorlog. Ze sluiten een nauwer verbond met de Franse koning Karel VIII die zijn overleden vader heeft opgevolgd. Anton van Bourgondië onderneemt nog een laatste vergeefse verzoeningspoging met de Duitser en vertrekt dan maar naar Sint-Omer.

Dood in de kerk van Zele

Winter 1484-1485. De vijandelijkheden gaan van start. Maximiliaan neemt op 26 november 1484 op een listige manier de stad van Dendermonde in. Het verraad van Wouter van Rechem zorgt er op 5 januari voor dat Oudenaarde hetzelfde lot ondergaat. Die van Rechem stond voor de Vlamingen aan het bevel van het Bourgondisch kasteel daar. De Gentenaars zetten daar natuurlijk wat tegenover. Een leger van 16.000 man onder het gezag van de graaf van Romont vertrekt naar Brabant. De omstreken van Gaasbeek, Brussel en Halle krijgen er flink van langs. De

Vlamingen zetten er alles 'te vuur en te zweerde' en keren daarna met een rijke buit terug. Op 28 februari 1485 valt het garnizoen van Dendermonde binnen in Zele. Deze aanval resulteert in 300 dode Gentenaars waaronder hun kapitein Daniël Sersanders. Een twintigtal Gentenaars vluchten de lokale kerk binnen maar vergaan er tot assen nadat de soldaten van Maximiliaan die in brand steken. Op 4 maart valt de aartshertog met 400 ruiters het Land van Waas aan en verslaat er een omvangrijke bende boeren die weerstand proberen te bieden. Na een mislukte aanval op Sluis betalen Sint-Anna-ter-Muiden, Heist en Knokke ondertussen het gelag. 150 Gentenaars sneuvelen bij Petegem na een aanval van het garnizoen van Oudenaarde. Op 5 april 1485 valt een Henegouwse bende de stad Geraardsbergen binnen. Twee dagen later valt graaf Engelbert van Nassau Ninove aan. Telkens is er sprake van verwoestingen met het vuur en het zwaard.

Een geschenk uit de hemel voor de Franse koning

De Gentenaars laten door al deze nederlagen de moed zeker niet zakken. Zo ken ik ze wel, ze zullen de oorlog hardnekkig verderzetten. Ze sturen Jan van Brugge, de heer van Gruuthuse met enkele andere edellieden naar Frankrijk om hulp te vragen bij de koning. Dat verzoek is natuurlijk een geschenk uit de hemel voor Karel VIII. Dat laatste moet ik enigszins relativeren want de knaap is dan amper 15 jaar oud. De presentjes uit Gent worden dus met plezier aangenomen door zijn adviseurs. Ze accepteren natuurlijk om hulp te bieden maar tonen zich daarbij niet al te gul. Philippe de Crevecoeur snelt ter hulp met 800 ruiters. Natuurlijk niets vergeleken met de 14.000 mannen die de graaf van Romont inzet in de omgeving van Oudenaarde. Naast de vernieling van de buitenomgeving ter plekke neemt hij de abdij van Ename in om die Franse hulpbende op te wachten die na lang wachten dan toch in Petegem opduikt. Maximiliaan probeert de Vlamingen tot een veldslag te verleiden in Ename maar die blijven netjes zitten in hun versterkingen. De aartshertog keert dan maar terug naar Brussel zonder dat hij iets deftig kon uitrichten. Ook Romont trekt zich besluiteloos terug en breekt zijn leger op. Het garnizoen van Oudenaarde is er als de kippen bij om direct een uitval te doen en legt daarbij de abdij van Ename in de as. De kerken van Kerkhove, Waarmaarde en Avelgem gaan eveneens in de vlammen op.

Je weet niet waar je eindigt

Niet zo veel later is het weer de beurt aan Maximiliaan. Oorlog voeren is toch wel iets speciaal; je weet waar je mee begint maar niet in het minst waar je eindigt. Hij steekt met zijn leger over naar het Land van Waas en ondervindt er geen spoor van weerstand. Zijn soldaten nemen stormenderhand het kasteel van Temse in, steken het in brand en doden de aanwezige soldaten. Met inbegrip van hun kapitein. En dan neemt hij zijn weg naar Gent. De aartshertog slaat zijn kamp op bij de Porcellepoot en krijgt daarbij de steun van 200 ruiters en 800 voetgangers uit het kamp van Oudenaarde. Ze staan onder het bevel van Daniël van Praet. De Gentenaars willen de vijand daar natuurlijk zien ophoepelen en ondernemen diverse uitbraakpogingen. Maar telkens opnieuw worden ze met verlies teruggedreven.

Op 24 mei 1485 staat een grote bende krijgslieden klaar om onder de hoede van kapitein Jan Coppenolle alsnog de Maximiliaangezinden te verdrijven. Ook deze ultieme poging loopt af op een fiasco. De Gentenaars vallen in een hinderlaag en kunnen niet veel anders dan op de vlucht te slaan. Ze kunnen hun levens redden door in de stadsgrachten te duiken en zich zwemmend uit de voeten te maken terwijl tot overmaat van ramp de stadspoorten nog hermetisch gesloten zijn. Het dodental is zo zwaar dat die van Gent het niet aandurven om de troepen van de Duitser verder te gaan bekampen. Maximiliaan verwacht elk moment de komst van de Franse hulpbenden en trekt zich veiligheidshalve terug in Dendermonde. De 800 Franse ruiters van de heer van Esquerdes verschijnen inderdaad binnen Gent. Dat blijkt allesbehalve mee te vallen. De stedelingen hadden beter in hun broek gedaan dan te gaan smeken om Franse hulp. De vreemde mannen blijken bijzonder baldadig te werk te gaan en houden zich dagelijks bezig met plunderen en roven. De bevolking smeekt al gauw dat Esquerdes hier weer zou willen vertrekken. Gelukkig is de aanvoerder bereid om met zijn volk naar Doornik te verhuizen.

Naar een totale ondergang van het land?

Ondertussen hebben de inwoners van Vlaanderen al door dat deze binnenlandse oorlog nergens anders naartoe leidt dan naar de totale ondergang van het land. Vooral de Bruggelingen snakken naar vrede. Verscheidene ingezetenen treden in contact met enkele raadsleden van

de aartshertog. Ook de wethouders doen wat ze kunnen. Op 1 juni 1485 gaat er een plechtige processie rond om God te smeken voor vrede, rust en eendracht. Nadat ze die eerst zelf aan diggelen hebben gegooid door dat verschrikkelijk affront aan Maximiliaan. Nog voor het einde van de rondgang komt een delegatie edelen te paard de stad binnensjokken. Onder hen graaf Engelbert van Nassau en de kanselier van Brabant. Op het koperen balkon van de Burg spreekt die laatste de massa Bruggelingen toe. Beseffen de Vlamingen wel dat het Maximiliaan was die verhinderd heeft dat de Fransen Vlaanderen inpalmden? In de plaats van hem erkentelijk te zijn hebben ze zich laten leiden door oproerkraaiers en zijn ze zelfs zo ver gegaan om de aartshertog te beroven van zijn eigen kinderen en van de voogdij over het land. Hij beschuldigt de toehoorders openlijk: ze zijn zelf de oorzaak van deze ellendige oorlog. 'Wat willen ze hier?', vraagt hij zich luidop af tegen de zwijgende massa die goed genoeg beseft dat de kanselier gelijk heeft. Deze bloedige oorlog hardnekkig verderzetten of genieten van een goede vrede? Het antwoord kan maar zo duidelijk zijn. 'Vrede. Vrede', scanderen de Bruggelingen. En dan leest de Brabander enkele voorwaarden voor tegen dewelke Maximiliaan bereid is om de spons over het gebeurde te gooien. Ik probeer de belangrijkste punten samen te vatten: dat ze de aartshertog aanstellen als voogd over zijn kinderen en als regent over Vlaanderen tot Filips meerderjarig is. De gemaakte kosten van de oorlog zullen moeten vergoed worden. Brugge moet tien van zijn belangrijkste oproerkraaiers voor de vierschaar berechten en naar behoren straffen. Het antwoord van de Bruggelingen is positief, ze bedanken de aartshertog alvast voor zijn genade. 'Oké', roept hij, maar die kwestie van de tien aanstokers moet wel onmiddellijk geregeld worden. Terwijl de stadspoorten op slot gaan trekken de gewapende mannen van Engelbert van Nassau naar de woning van Lodewijk van Brugge, de heer van Gruuthuse om hem als leider van de opstand naar de gevangenis te leiden. Schepen-beenhouwer Francis van Bassevelde staat eveneens bovenaan de lijst. Samen met klerk Pieter Vander Eecke en goudsmid Antonius Labe die ze allebei oppakken. Zes anderen houden zich verborgen: Willem Moreel, Jan van Riebeke, Zeger de Roo, Lodewijk Stelin, Jan van Oostkamp en Jan de Keyt.

Goed nieuws vanuit Brugge

Maximiliaan verneemt het goede nieuws uit Brugge op zijn schip in Sluis. Hij arriveert nog diezelfde dag in Brugge. De Bruggelingen onthalen hun

graaf met vreugde en blijken van eer en respect. Het pleidooi van de Brabantse kanselier legt de man geen windeieren. Maximiliaan slaat hem tot ridder uit erkenning voor bewezen diensten. De stad Brugge is natuurlijk maar één van de drie Leden van Vlaanderen. Gent en Ieper dienen ook nog overstag te gaan om een einde aan deze oorlog te kunnen maken. De volgende dag vertrekt de Bruggeling Jan Rogiers op een geheime missie naar Gent om er bij zijn collega Matthys Speyaert op aan te dringen dat ze hun rebelse gemoederen moeten dimmen zodat Vlaanderen in vrede kan komen. Die Speyaert is een kapitein van aanzien bij de Gentenaars. Hij slaagt er met veel passie in om ze zo ver te krijgen dat ze op zijn minst met Maximiliaan willen praten over vrede. Op 18 juni 1485 zal een delegatie naar Brugge trekken om te onderhandelen. Ook Ieper sluit zich daarbij aan. De onderhandelingen duren tot de 23ste en eindigen met een algemeen vredesverdrag met voorwaarden voor zowel de Vlamingen als voor Maximiliaan.

Uiteraard staat zijn erkenning tot regent en voogd bovenaan het lijstje. De Gentenaars zullen Filips de Schone buiten de poorten van Gent tot bij zijn vader voeren, maar die belooft dat hij zijn zoon nooit buiten de Nederlanden zal wegsturen. De aartshertog krijgt overal vrije toegang met zijn lijfwacht. De drie Leden van Vlaanderen zullen 700.000 gulden betalen als vergoeding voor de gemaakte kosten, wel te verstaan in drie schijven. De vrijheden van de steden blijven onaangeroerd en er komt een gedeeltelijke amnestie voor wie iets misdaan heeft tegenover Maximiliaan of Filips. De vergelding op de tien Bruggelingen blijft van kracht. Deze lijst groeit nog aan met andere schuldigen. Ik tel nu in totaal 23 heren die eerstdaags voor hun eigen vierschaar zullen moeten verschijnen om er naar verdienste beboet en gestraft te worden. Die avond van 23 juni kuiert Maximiliaan van Oostenrijk met zijn edellieden door de stad van Brugge waar de vreugdevuren volop branden uit blijdschap voor de afgesproken vrede. Op de markt ontsteekt hij trouwens zelf een vreugdevuur met een toorts. Iets wat de toeschouwers zeer weten te smaken.

Er lijkt niet langer een vuiltje aan de lucht

Het lijkt er op dat er niet langer een vuiltje aan de lucht is. Dat is helaas buiten de waard gerekend van de rancuneuze gevoelens bij Maximiliaan van Oostenrijk. Hij wil absoluut de hand leggen op de heerschappen die

het hem gelapt hebben en die nog altijd op vrije voeten rondlopen. Op 29 juni 1485 stelt hij Jacob De Baenst aan als provoost van 'de Rode Roede', dat is de baljuw of de rechter die zich moet uitspreken in kwesties van halszaken, de naam Rode Roede verwijst daarbij naar de rode stok die deze baljuw als teken van zijn ambt met zich meedraagt. 'Bastaard' De Baenst heeft een misdadig leven achter de rug en dat zorgt ervoor dat er wel niemand in heel Brugge rondloopt die van deze man moet weten. Daar stoort De Baenst zich allerm minst aan. De baljuw looft premies uit voor wie voortvluchtigen kan aanwijzen en gebruikt wel nog meer dwangmiddelen om hun schuilplaatsen te ontdekken. Het duurt niet zo lang voor hij Zeger De Roo en Antonius Labe bij de lurven kan grijpen. Ze worden samen met Francis van Bassevelde en Pieter Vander Eecke onthoofd. Lodewijk Stelin en Jan De Keyt ondergaan hetzelfde trieste lot. Alleen de heer van Gruuthuse kan op borgtocht vrijkomen, wel te verstaan onder ede dat hij zal verschijnen voor de volgende vergadering van het Gulden Vlies die zelf over zijn lot zal beslissen.

Nadat Maximiliaan de wet van Brugge en het Brugse Vrije vernieuwd heeft vertrekt hij op 7 juli 1485 met 18.000 mannen naar Gent. Hij moet zijn zoon Filips nog gaan ophalen. De Gentenaars zijn op de hoogte van zijn komst en gaan hem tegemoet tot in Mariakerke en het is daar dat ze de jonge Filips in aanwezigheid van de afgevaardigden van Vlaanderen aan zijn vader overhandigen. Maximiliaan omhelst zijn zoon en rijdt samen met hem de stad Gent binnen. De bewoners juichen hen uitbundig toe. Hij is nog maar amper in zijn paleis aangekomen als hij kapitein Matthijs Speyaert bij zich ontbiedt. Als dank voor bewezen diensten slaat hij hem tot ridder. De 8ste juni zweert de nieuwe regent om al de voorrechten en de vrijheden van Gent te zullen respecteren.

De eerste rellen breken uit

10 juli 1485. De Duitse soldaten in de stad komen blijkbaar niet al te best overeen met de zelfbewuste Gentenaars en dat zorgt voor de nodige onrust. De eerste rellen breken uit wanneer drie Duitse krijgslieden een dienstmeid wilden mishandelen en door de wethouders opgepakt werden. Vier andere Duitsers pikken dat niet en proberen hun kompanen uit de gevangenis te bevrijden. De burgers kunnen dat maar matig appreciëren en lopen in menigte naar de markt met de eis dat de schuldigen hun straf moeten ondergaan. Ze worden bij hun protest

opgezweept door Maerten De Zwarte. Maximiliaan stuurt Filips van Kleef-Ravenstein ernaartoe om de reden van de oploop te vernemen maar die krijgt geen gehoor. Diezelfde avond gaat de massa naar het Prinsenhof en scandeert er luidop dat de Duitsers van Maximiliaan hier weg moeten en als de aartshertog daar niets aan doet, zij daar zelf wel voor zullen zorgen. De aartshertog reageert alsof hij door een bij gestoken is. In zijn driftbui tiert hij dat hij heel de stad met het vuur en het zwaard zal vernietigen. Gelukkig slagen zijn edellieden er in om hem wat tot bedaren te brengen. Nu ja, hij roept wel zijn mannen te wapen en laat de rustverstoorders weggagen. Op het stadhuis eist hij dat de wethouders de belhamels van deze opstand aan hem zullen uitleveren. De ambtenaren voeren zijn bevel uit en dat is noodlottig voor 7 Gentenaars die met het zwaard onthoofd worden. Het zijn Jan Goethals, Willem De Bode, Ghijsbrecht Haelterman, Vincent De Ruwe, Olivier Hoste, Lodewijk De Lossche en Lieven Deynoot. De wethouders zien zich verplicht om ook zelf vergiffenis te gaan vragen bij de aartshertog. In het openbaar dan nog. Pas dan krijgen ze genade met daarbij de waarschuwende woorden: 'zorg dat ik niet meer moeten klagen over jullie slechte dienst en ongehoorzaamheid'. Maximiliaan maakt het erg duidelijk dat ze in Vlaanderen niet moeten denken om met zijn voeten te spelen.

Filips van Kleef-Ravenstein

Een weekje later vertrekt Maximiliaan op reis. Hij gaat zijn 70-jarige vader, keizer Frederik opzoeken in Duitsland. Hij heeft hem al 8 jaar niet meer gezien en het is dus meer dan tijd om zich te gaan verzekeren van zijn erfenis in het keizerrijk. Hij belast Engelbert van Nassau en Filips van Kleef-Ravenstein met het bestuur over Vlaanderen tijdens zijn afwezigheid. Op 29 juli 1485 vertrekken Maximiliaan en Filips naar Brabant. Eerst naar Brussel om er de voorrechten te bezweren en de wet te vernieuwen en dan naar Mechelen waar hij zijn zoon Filips de Schone achterlaat onder de hoede van Adolf van Kleef-Ravenstein. Deze Adolf is trouwens de vader van Filips van Kleef-Ravenstein. De aartshertog neemt wel zijn tijd en vertrekt pas op 4 november naar Antwerpen. Hier zet hij zijn reis verder tot bij zijn vader in Aken. Alles verloopt hier naar wens voor onze interim-graaf. Tijdens de rijksdag van 16 februari 1486 te Frankfurt kronen 7 Duitse keurvorsten onze Maximiliaan tot koning van de Romeinen, het goede oude Germanië dat zich verpopt heeft tot het Roomse Rijk. De eigenlijke kroning gaat door op 9 april te Aken. Voortaan

mag ik het dus hebben over koning Maximiliaan. Na deze plechtigheid keren vader en zoon - keizer en koning - terug naar hun gebieden in het westen. Hun ontvangst in Brabant is schitterend, vooral in Mechelen. De kleine Filips holt zijn vader en opa Frederik buiten de stadspoort tegemoet. De Mechelaars hebben kosten noch moeite gespaard om hen op waardige manier te ontvangen. Op 26 mei 1486 bezoeken Frederik en Maximiliaan de stad Brugge die zich opgetut heeft om er op zijn prachtigst bij te liggen.

Maximiliaan maakt een einde aan de rust

Het afgelopen jaar is het rustig gebleven in Vlaanderen. Het is zowaar Maximiliaan die daar een einde aan maakt. Na het vertrek van zijn vader naar Duitsland beslist hij om de oorlog tegen Frankrijk weer op te starten. Hij haat koning Karel VIII omdat hij de partij van de Gentenaars koos in hun opstand tegen zijn gezag. Dat deze koning in principe zijn schoonzoon zou moeten worden kan hem blijkbaar niet deren en evenmin het feit dat zijn dochtertje Margareta nu al haar leven slijt aan het Franse hof. Door de missie die de Fransman Philippe de Crevecoeur met zijn 800 ruiters op Vlaamse bodem uitvoerde is de vrede van Atrecht geschonden. Althans voor koning Maximiliaan. Hij verzamelt een militie van Duitse en Zwitserse krijgslieden om zich heen en valt Picardië binnen met de bedoeling er enkele steden en sterkten in te nemen. De Crevecoeur is zelf ook niet van gisteren en heeft stiekem enkele Zwitsers omgekocht om eigenhandig de wapens op te nemen tegen hun bevelhebber. Maximiliaan krijgt er lucht van en laat de verraders in het midden van het Duitse kamp opknopen. Daarna keert hij met zijn volk terug. De vrede van Atrecht is met zijn actie nu natuurlijk helemaal naar de vaantjes. Vlaanderen zal dat weldra gaan voelen. Philippe de Crevecoeur legt beslag op enkele van onze schepen en stuurt troepen naar de grenzen van Henegouwen. Van onze kant uit verovert de heer van Montigny het Franse stadje Mortagne terwijl Berthold van Leuven er in slaagt om met het nodig verraad de sterkte van Honnecourt in te nemen. Maximiliaan sluit in Brugge een grote lening af zodat hij zich nieuwe troepen kan aanschaffen. Hij stelt Salazard, de bevelhebber van Douai aan als bevelhebber over zijn mannen. Die slaagt er (opnieuw met een flinke dosis verraad) in om Terwaan in te nemen en blijft er enige tijd in positie, ondanks verscheidene aanvallen van de Crevecoeur.

Het land zit met zijn gat vol schulden

Ondanks die lening blijft Maximiliaan sukkelen met geldgebrek. Hij vraagt aan Vlaanderen om hem gedurende de volgende drie jaar jaarlijks 900.000 gouden kronen te verschaffen om de oorlog tegen Frankrijk te kunnen voortzetten. De drie Leden weigeren resoluut. Ze denken er nog niet aan, het land zit nu al met zijn gat vol schulden. Ze kunnen hem onder geen beding geld toestaan om oorlog te voeren tegen Karel VIII met wie ze de vrede afsloten in Atrecht. De reactie van Maximiliaan is ronduit gevaarlijk. Hij schakelt nu eigenhandig schatters in die in de kasselrijen en op het platteland een jaarlijkse belasting op de waarde van de eigendommen gaan opeisen. De koning krijgt daardoor de haat van de bevolking over zich heen. Nog veel erger is de breuk die hij daarmee veroorzaakt in het landsbestuur. Door zich niets meer aan te trekken van de drie Leden van Vlaanderen heeft hij een gevaarlijk precedent geschapen. Zelfs een klein kind zal zien dat hij deze vermetele zet op termijn cash zal moeten betalen.

De Crevecoeur spint al direct garen bij de ruzie van de Vlamingen met hun koning. Daar zijn de talloze brieven en beloften het schoonste bewijs van. Allemaal met het oogmerk om minder weerstand te ontmoeten tijdens zijn eigen krijgstochten. Op 28 april 1487 verovert hij Sint-Omer. Er zit opnieuw verraad in het spel. Ook Terwaan valt opnieuw in zijn handen. De 25ste juli verslaat hij de troepen van Maximiliaan bij Bethune. Daarbij vallen 50 van zijn edellieden in Franse handen. Ze zullen pas na de betaling van veel losgeld hun vrijheid terugkrijgen. Allemaal heel pijnlijk voor de Roomse koning die zeer gevoelig is aan militaire verliezen. Deze oorlog met alleen maar gehuurde soldaten kan hij onmogelijk lang volhouden. Zijn slagkracht vermindert zowat dagelijks terwijl hij niet kan rekenen op de Vlaamse landmacht. En moest het alleen maar dat zijn. Gent heeft zich al volop tegen hem gekeerd. Het gemeen daar is verbitterd om zijn manier van werken, zijn belastingen, zijn eigenzinnigheid. De radicalisering in de binnenstad van Gent zorgt voor reactionaire besluiten bij hun dekens die natuurlijk niet acceptabel zijn voor de gegoede burgers die al genoeg ervaring hebben om de gevolgen hiervan in te schatten. Velen van hen verlaten Gent en gaan zich in andere Vlaamse steden vestigen. De Raad van Vlaanderen verhuist naar Brugge en dat is allerminst een goed teken aan de wand.

Talrijke bendes Witte Kaproenen

4 november 1487. Na een nieuwe vergadering van de dekens beslissen de Gentenaars om de door Maximiliaan aangestelde wethouders af te zetten en te vervangen door hun eigen mannetjes. De stedelingen gaan nu over tot het mobiliseren van talrijke benden Witte Kaproenen en Groententers om het land af te lopen en de mannen van de koning aan te vallen. Waar die ook te vinden zijn. Daarbij sparen ze geenszins de Brabanders en de Antwerpenaars die zich op Gents grondgebied durven vertonen. De brigades zijn zodanig vermetel dat ze zelfs Maximiliaan bespringen wanneer hij tussen Antwerpen en Brugge reist. De Gentse rebellen worden door zijn lijfwacht op de vlucht gejaagd met het verlies van enkele mannen. In Brugge krijgt Maximiliaan wel nog een fatsoenlijk onthaal bij de lokale overheid. Hij begeeft zich naar de woning van de heer van Varsenare om er te vergaderen met de raadsheren van Vlaanderen. Toch blijft hij hier niet lang, in het gezelschap van schout Pieter Lanchals reist hij verder naar Kortrijk, Oudenaarde en Mechelen om dan achteraf met een min of meer gerust hart aan te komen in Antwerpen. De koning heeft het blijkbaar nog niet door dat de donkere wolken zich opstapelen in Vlaanderen. Kijk maar naar Brugge. Het mag er rustig lijken, maar achter de huisgevels gonst het van de ontevredenheid bij de gewone mensen. In de hogere kringen vrezen ze al voor beroering en dat komt tot uiting door de verhuis van rijke gezinnen die met hun goederen in de richting van Gent verhuizen. Alsof het daar beter zal zijn..... Begin december probeert Gent een verbond af te sluiten met het gemeen van Aalst. Maar die poging gaat de mist in. Adriaan Vilain, de heer van Liedekerke en zijn bende Gentenaars keren onverrichter zake terug. De Brugse wetheren beseffen dat ze een identiek bezoek mogen verwachten. Ze versterken Brugge in zeven haasten in een poging om de Gentenaars buiten te houden. De wachters van de Kruispoort en de Gentpoort krijgen de opdracht van niemand meer te laten vertrekken in de richting van Gent, tenzij ze beschikken over een schriftelijke toestemming van de wethouders zelf.

De aartshertog laat zich weer zien in Brugge

16 december 1487. Maximiliaan laat zich weer zien in Brugge. Hij komt de stad binnen met een lijfwacht van 250 mannen te paard en te voet. Hij laat de volgende morgen de Munt openen en geeft het bevel om een assortiment gouden en zilveren munten te slaan. Geld zoals royalen,

helmen en schuiten. Zijn krijgsbende trekt nu dagelijks weg uit de stadspoorten om de rijke landleiden uit de buurt van hun beste goederen te gaan beroven. Elke avond opnieuw komen ze Brugge met een rijke buit binnengereden. Hun roofpartijen zich vanzelfsprekend bijzonder schadelijk voor de koophandel. De inwoners zijn er het hart van in. Hun koopstad verandert in een roofstad. Hun enig soelaas is het gebed in de hoop dat God er iets zal aan willen doen. Maar die is voorlopig op beide oren doof. De vreemde kooplieden die hier in de stad wonen en zich geconfronteerd zien met diefstal en verlies van eigendommen verhuizen in massa naar Antwerpen waar ze zullen blijven wonen. De kroniekschrijvers leggen hier de grote oorzaak van de val van Brugge en de opkomst van Antwerpen als koophandelsstad. Zou de aanpak van Maximiliaan en zijn mannen dan zoveel verschillen in het Antwerpse? Dat Maximiliaan in die dagen een boontje heeft voor de Antwerpenaars blijkt alvast uit de vrijstelling van alle tollén in de Nederlanden die hij hen in de zomer van 1486 voor een periode van 6 jaar verleent.

Begin 1488. Goed opschieten met de Gentenaars zit er zeker ook al niet in voor de Roomse koning. Wanneer die vernemen dat Maximiliaan munten liet slaan in Brugge beslissen ze om er voor zichzelf te slaan. Allemaal dubbele en enkele stuivers met de beeltenis van de jonge Filips de Schone. Een duidelijk statement dat ze zijn vader verachten. Op 9 januari neemt de heer van Liedekerke met 6.000 Gentenaars de stad Kortrijk in. Het is nu al duidelijk dat dit niet zomaar de rebellie van het gemeen is, maar dat ook hele delen van het establishment verandering van lucht wensen in Vlaanderen. De heer van Liedekerke laat de Kortrijkse wethouders getrouwheid zweren aan graaf Filips de Schone én aan Gent. Hij eist 20.000 gouden kronen voor zichzelf en 6 pond voor elk van zijn krijgsliden als ze hun stad van brand en plundering willen vrijwaren. De Kortrijkzanen stemmen daar in toe. Hij plaatst in het lokaal kasteel 400 van zijn mannen onder het bevel van de heer van Heule om de stad te bewaren. De Gentenaars nemen al de rijke landleiden gevangen, Het gaat over de rijkste boeren die nog maar pas naar Kortrijk gevlucht waren. Hier is duidelijk een burgeroorlog aan de gang. Terwijl een deel Gentenaars met hun gevangenen zegevierend binnenkomen in hun thuisstad nemen de Fransen plotsklaps de stad Broekburg in. Maximiliaan reageert verrast. Kortrijk kwijt aan de Gentenaars en Broekburg aan de Fransen. Daar moet hij een halt aan toeroepen. Hij stuurt Filips van Kleef-Ravenstein met een sterke krijgsbende naar Ieper om deze stad onder zijn controle te houden.

Dat leger botst echter op gesloten stadspoorten. De leperlingen moeten niet weten van al dat krijgsvolk in hun straten en verklaren zich onzijdig en neutraal in deze oorlog.

De koning zit in vergadering

Koning Maximiliaan zit op dat moment met enkele schepenen in vergadering in de woning van Jan Van Nieuwenhove, de burgemeester van de Brugse gemeente. Ze bespreken gewichtige kwesties waar het gemeen zijn zegen zal moeten over geven. Op 12 januari 1488 staan er drie heikele punten op de agenda van de algemene vergadering. Een: welke Bruggelingen willen onderhandelen met Gent om tot vrede te komen. Twee: de koning vraagt 6.000 pond aan Vlaanderen om de Fransen af te stoppen die recent Broekburg hebben ingenomen. Drie: de gemeenten zouden 2.000 krijgslieden ter beschikking moeten stellen, samen met het nodige geld om hen één maand vooraf te kunnen betalen. Op de eerste vraag krijgt Maximiliaan het nieuws dat de Bruggelingen acht gezanten hebben aangeduid om te gaan onderhandelen met Gent. Voor wat betreft vraag twee komt er een dubbel antwoord. Hier in Brugge zijn ze niet op de hoogte dat het weer oorlog is en houden ze zich dus strikt aan de vrede van Atrecht. De gevraagde som geld zouden ze trouwens nooit kunnen overhandigen zonder de toestemming van de twee andere Leden van Vlaanderen. Ze willen solidair blijven met Gent en Ieper. Op de derde vraag om krijgslieden is het antwoord ook al negatief. Hun eigen mensen kunnen toch onmogelijk die van Gent aanvallen?

In die vergadering van de 12de januari komt nog meer ongenoegen tot uiting. Maximiliaan is er zelf niet bij en dat is misschien maar goed ook. De Bruggelingen eisen dat de Roomse koning zonder uitstel zijn vreemde krijgslieden zal laten vertrekken. Sinds hun komst is Brugge veranderd in een roversnest. En daarbij kunnen ze onmogelijk aanvaarden dat hun stadspoorten bewaakt worden door Duits krijgsvolk. Daartoe zijn ze hier in de stad best wel zelf in staat toe. Maximiliaan is achteraf niet te spreken over al die vermetele taal. Hij wil vooral meester blijven van Brugge en dus moeten zijn eigen soldaten absoluut de controle over de stadspoorten bewaken. Twee dagen later komt er een vervolgmeeting waar hij dit keer persoonlijk bij aanwezig is. De vergadering gaat door in het stadhuis en ook de Brugse dekens en hoofdmannen zijn er bij. De koning is poeslief en probeert zijn doel met vleien en paaien te bereiken.

Dat hij de poorten wil beschermen tot meerdere veiligheid van de Bruggelingen zelf, en veel patati en patata, de gebruikelijke nietszeggende taal van iemand die rond de hete brij heen wil draaien. Paulus De Baenst, voorzitter van Vlaanderen en de Brugse schout Pieter Lanchals komen nog af met extra argumenten die het groot gelijk van de koning moeten ondersteunen. Zoals verwacht weigeren de dekens en de hoofdmannen te luisteren. Vanaf vanavond zullen ze hun stadspoorten dag en nacht zelf bewaken met 3 poorters en 12 ambachtslieden. Een kwade Maximiliaan verlaat direct de vergadering en toont met zijn colère hoezeer hij gegriefd is door deze weigering.

Gesprekken in Gent

22 januari 1488. Delegaties uit Brugge en Ieper kunnen met een vrijgeleide beginnen aan hun gesprekken in Gent. De lokale wethouders, dekens, hoofdmannen en de aanzienlijkste Gentenaars schuiven mee aan tafel. Woordvoerder Jan Rogiers uit Brugge legt uit dat de langdurige oproer Vlaanderen in zo'n ellendige toestand heeft gebracht dat de ondergang dreigt als er niet ingegrepen wordt. Het is de taak van Brugge en Ieper om met hun collega-Lid van Vlaanderen te onderhandelen over een algemene vrede met Maximiliaan. De Gentse griffier bedankt de bezoekers omstandig. Hij legt uit dat Brugge en Ieper hun eigen geschil met koning Maximiliaan niet kunnen bijleggen zonder daarbij de gramschap van de Franse koning op hun nek te halen. De Vlamingen mogen nooit vergeten dat Vlaanderen nog altijd een regulier leengebied is van Frankrijk. Maximiliaan heeft zelf de vrede van Atrecht gebroken en kan daarom volgens de Gentenaars onmogelijk verder dienen als graaf van Vlaanderen. Hij heeft zijn eed van trouw aan de Franse koning verbroken. De houding van Gent is duidelijk: Vlaanderen kan alleen verder met Filips de Schone aan het roer. Naast deze principiële zaken uiten de Gentenaars tijdens deze vergaderingen nog veel andere bezwaren. Gent wil verlost worden van al die vreemde krijgslieden. Het slecht bestuur van Maximiliaan heeft Vlaanderen met torenhoge schulden opgezadeld. Het steekt hen ook dat Maximiliaan zijn zoon niet meer laat zien in Vlaanderen en dat hij alle belangrijke postjes en ambten uitdeelt aan vreemdelingen en dat hij daarmee de eeuwenoude gebruiken, voorrechten en vrijheden van het land schendt. En zijn de aanwezige Bruggelingen op de hoogte van Maximiliaans voornemen om het Brugse Vrije weer aan te stellen als volwaardig vierde Lid van Vlaanderen? De Gentse griffier eindigt met de

vaststelling dat de Raad van Vlaanderen nog geen enkele afrekening ontvangen heeft voor alle betaalde schattingen, belastingen en bijdragen van het land. Dergelijk wanbeheer druist in tegen de geldende rechtsregels! De Brugse en leperse gezanten staan met hun mond vol tanden en geven aan dat ze de Gentse klachtenbundel graag in eigen bestuursmiddelen willen bespreken.

Updates in het Brugse Prinsenhof

27 januari 1488. Tijdens de avondlijke uren brengen de Bruggelingen verslag uit van hun bezoek aan Gent. Dat gebeurt in het Prinsenhof in het bijzijn van Jan Van Nieuwenhove, Jacob van Gistel, Pieter Lanchals, Jooris Ghyselin en enkele hovelingen. Het lijkt me duidelijk dat deze informele vergadering er alleen komt om de standpunten van de grote vergadering van het gemeen te sturen en met een voorgekauwd standpunt te manipuleren. Voor de entourage rond Maximiliaan is Gent de aanstichter van de miserie omdat ze zich hardnekkig blijven vastklampen aan die vrede van Atrecht. De vergadering van het gemeen moet dat standpunt verdedigen en zich buigen over een antwoord aan die van Gent. Maar Maximiliaan is allesbehalve gerust in de goede afloop van die volgende vergadering. Hij weet goed genoeg dat heel veel Bruggelingen het Gentse standpunt genegen zijn en dat hij er niet al te veel goeds moet van verwachten.

De koning heeft heimelijk gevraagd aan de heer van Gaasbeek of die niet met zijn Henegouwse ruiters naar Brugge wil komen en vertrouwt er op dat de Bruggelingen niet in de gaten zullen hebben dat deze krijgsmacht vijandige bedoelingen in petto heeft. Op 31 januari 1488 arriveert de bende aan de Boeveriepoort. Driehonderd van zijn eigen lijfwachten sluiten zich buiten de poorten bij hen aan terwijl de rest van zijn manschappen zich opstelt aan het Prinsenhof. Dat ze daar enkele stukken grof geschut opstellen zorgt voor grote schrik bij de inwoners. Wat is de koning hier van plan? Tegen de avond aan rijdt Maximiliaan met Jan Van Nieuwenhuysen en vijf andere mannen naar de Smedenpoort met het bevel aan de Brugse wachters om de poort te openen voor zijn krijgsvolk. Dat willen ze duidelijk niet. De wachters blijven immuun voor zijn smeebeden en zijn dreigementen. Die van de Kruispoort zwichten evenmin. Aan de Catharinapoort slaagt Maximiliaan er in om zelf naar buiten te gaan. Hij blijft er buiten wachten op de komst van zijn volk en

komt dan zelf weer naar binnen. De aanstormende ruiters denken nu dan toch toegang te krijgen maar daar denken de Bruggelingen duidelijk anders over. Ze spurten naar de Catharinapoort en vergrendelen die tot grote frustratie van Maximiliaan die nu woedend terugkeert naar het Prinsenhof. Zijn raadsheren en de wetheren van de stad krijgen de volle laag en proberen alsnog de controle over de poorten eigenhandig over te nemen. Daar trappen de ambachtslieden niet in. De (dwaze) heren van de stad uiten dan maar hun gramschap met het in brand steken van enkele huizen in de vier hoeken van de stad. Branden die snel kunnen geblust worden. Brugge staat onder hoogspanning!

Een schrikreactie in de stad

1 februari 1488. Maximiliaan herhaalt bij de Gentpoort aan Matthijs De Nys, de deken van de timmerlieden de eis dat zijn krijgsvolk toelating moet krijgen tot Brugge-stad. De Nys gaat er niet op in en weigert de koning naar buiten te laten als hij dat vervolgens vraagt. Maximiliaan keert dan maar terug naar zijn paleis. Het is voor de poorters nu bang afwachten tot de Duitser aan een wraakoefening zal beginnen. De Bruggelingen houden zich alvast gewapend schuil in hun woningen. De koning voelt dat een oproer niet veraf is en rijdt met zijn beschikbaar volk naar de Burg om er overleg te plegen met de wethouders. De vier belangrijkste dekens krijgen het bevel zich te melden en bij hun aankomst krijgen ze alleen maar dreigementen te horen. Na hun vertrek zetten de Duitse krijgslieden zich in slagorde en richten ze hun lansen en pieken naar de toestromende bevolking. Het bevel om de pieken te rechten begrijpen de poorters plots helemaal verkeerd als een bevel om hen aan te vallen. De term 'staat' is natuurlijk heel wat anders dan 'slaat'. Dat misverstand zorgt voor grote paniek bij de Bruggelingen die in alle richtingen uiteenspatten en schreeuwend door de straten wegvluchten met de mededeling dat de Duitsers iedereen aan het doodslaan zijn aan de Burg. Maximiliaan is zelfs niet eens op de hoogte van de paniek en keert wat later nietsvermoedend naar het Prinsenhof terug.

'De schrikreactie doet het vuur van de opstand helemaal ontbranden en transformeert zich in een schrikwekkende toestand die nooit eerder te zien was in Brugge.' Ik citeer toch de kroniekschrijver die dat beweert. De ambachtslieden nemen hun wapens op en stormen met hun standaarden naar de grote markt. Gevolgd door de hoofdmannen en hun onderhorige

poorters. Ze plaatsen enkele grote kanonnen en richten die op het Prinsenhof. Al de toegangswegen naar de markt zijn verschanst zodat het centrum veel mee heeft van een versterkte legerplaats. Enkele boodschappers vertrekken met brieven naar Gent en Ieper om hen te informeren over de toestand in Brugge en hun om assistentie te vragen 'in het belang van de algemene welvaart in Vlaanderen.' Zo schrijven ze het toch neer. Enkele muiters breken binnen in de woning van schout Lanchals om hem te vangen. Omdat hij onvindbaar is plunderen ze dan maar alles wat ze daar aan te treffen is en keren ze met die buit naar de markt terug.

Wat hebben jullie bedisseld in Gent?

In het Prinsenhof ervaart Maximiliaan dat hij de toestand beter ernstig kan nemen. Hij stuurt enkele hovelingen en buitenlandse kooplieden naar de markt met de mededeling dat de Bruggelingen zich beter van de markt zouden verwijderen en dat hij hen genade schenkt. Maar de opstandelingen sturen hen terug met de boodschap dat ze geen genade behoeven omdat het wel Maximiliaan zelf is die in de fout ging. De volgende dag kiezen ze hun hoogbaljuw Karel van Halewijn tot opperbevelhebber van Brugge en ze laten hem getrouwheid zweren aan de jonge graaf Filips de Schone. 'Wat hebben jullie daar allemaal bedisseld tijdens die laatste vergadering in Gent?', vragen ze aan Paulus De Baenst wanneer die met een nieuwe boodschap van de koning op de markt arriveert. Het wantrouwen in het stadsbestuur giert door de Brugse lucht. Maximiliaan staat de bewoners bereidwillig een nieuwe schout en burgemeester toe. Pieter Metteneye en Jooris De Deckere moeten ook al hun trouw zweren aan Filips vooraleer ze met hun nieuwe taak kunnen beginnen. Nog diezelfde dag plaatsen ze geld op de hoofden van Pieter Lanchals, Jan Van Nieuwenhove, Jan De Taye en Pieter Daris.

Spijkers met koppen

4 februari 1488. In de vroege ochtend betrappen de Bruggelingen Jan Van Nieuwenhove in de woning van zijn moeder. Ze nemen hem onmiddellijk in hechtenis. Het ziet er naar uit dat de poorters vandaag spijkers met koppen zullen slaan. Door de hele stad roepen ze het bevel af dat iedereen zich om 8u stipt op de markt moet bevinden, al de ingezetenen, op de verbeurte van lijf en goed. Maximiliaan heeft aangekondigd dat hij een toespraak zal houden. Op het voorziene tijdstip komt hij aangereden

op de markt, vergezeld van zijn hovelingen en met een 'smile' van links naar rechts op zijn gezicht. De Bruggelingen houden hun manieren en tonen alvast respect. Wat later verschijnt hij op het balkon van het stadhuis. Hij geeft aan dat hij bereid is om te voldoen aan de verlangens van de inwoners, ze moeten maar vragen wat ze willen. Enkele afgevaardigden reppen zich tot bij hem en vertellen hem dat ze nog wachten op hun collega's uit Gent en Ieper om antwoord te geven op zijn vraag. Ze lezen om te beginnen een Gentse brief voor waarbij ze hun steun toezeggen aan Brugge en dan maar meteen met de deur in huis vallen dat ze de Henegouwers van de heer van Liedekerke bij Kortrijk verslagen hebben. Voor Maximiliaan is daarmee de laatste hulplijn verdwenen. Hij vertrekt nog maar eens naar het Prinsenhof. Zijn vertrek luidt een etmaal van kloppachten in. Het geldt dat op bepaalde hoofden geplaatst werd is daar zeker niet vreemd aan. Enkele geldzuchtigen sleuren Pieter Daris als eerste naar de gevangenis. Hetzelfde lot is beschoren voor Jooris Ghyselin, de baljuw van Sijsele. Tijdens de namiddag van de volgende dag lezen ze enkele verse Gentse brieven voor, volgeschreven met instructies en adviezen aan Brugge. In afwachting van de komst van hun afgevaardigden moeten ze een waslijst van personaliteiten oppakken en vastzetten. Een twintigtal herenraadgevers van Maximiliaan, sommigen hebben belangrijke functies en er zitten zelfs geestelijken tussen.

Er ontspint zich een hele discussie

6 februari 1488. De Gentse gezanten melden zich aan de Brugse stadsmuren. Vergezeld van kapitein Gillis De Brouckere en een krijgsmacht van 2.000 man. Het gemeen is er niet echt mee opgezet. Dit is geen gezantschap maar een leger. Er ontspint zich nu natuurlijk een hele discussie. Een voorstel om met 100 ruiters de stad binnen te komen schieten de Gentenaars aanvankelijk af. De Brugse weigering levert de Brugse ambachtslieden ondertussen een persoonlijke dank van Maximiliaan op. De 7de februari gaat De Brouckere dan toch akkoord met het voorstel van die 100 ruiters. De gezanten komen zo naar de grote markt. De Gentenaars krijgen een vierkante ruimte voor de halle ter beschikking. Naast hun plek is men op dat moment bezig een schavot op te richten. Op 9 februari zetten de Bruggelingen Paulus De Baenst en Jooris Baert gevangen in diezelfde halle. 10 februari 1488 is een zondag. De afgevaardigden van de drie Leden (Gent, Brugge en Ieper) overleggen

met elkaar ten huize van Jan Canneel dat aan de westzijde van de markt te vinden is. De Gentse pensionaris herhaalt zijn bezwaren tegen Maximiliaan. Daarbij eist hij dat de jonge graaf Filips voortaan in Gent of Brugge moet wonen en zeker niet in Mechelen en dat er dringend nieuwe magistraten moeten komen die hun eed van trouw zullen afleggen aan Filips de Schone. Na een heftige vergadering met de nodige woordenwisselingen nemen de drie Leden alsnog een unaniem besluit. Dat het absoluut nodig is om de koning en al zijn raadsheren gevangen te nemen. Ze zullen allen rekenschap moeten afleggen over de voorbije bestuursperiode en hun gedrag.

Wil Maximiliaan niet even naar de markt komen?

Het oppakken van Maximiliaan gebeurt op een gehaaide en omfloerste manier. Enkele gezanten begeven zich naar het Prinsenhof met het verzoek of hij nog eens naar de markt zou willen komen. Zonder zijn aanwezigheid geraken de mannen er niet aan uit. De Duitser voldoet onmiddellijk aan dat verzoek en gaat er met enkele van zijn raadsheren naartoe. Ter plekke aangekomen hoort hij het nu vermoedelijk donderen in Keulen. Hij krijgt de klachten over zijn slecht bestuur te horen. Het zou beter zijn als de koning ermee akkoord zou gaan om voor een bepaalde tijd zijn verblijf te houden in het huis, genaamd 'Cranenburg' tot de vijanden van de gemeente naar verdienste gestraft zullen zijn. De koning ziet dat natuurlijk allerminst zitten. Na wat tegenpruttelen beseft hij natuurlijk wel dat hij zich hier te midden van deze oproerige bende niet in een positie bevindt om veel weerstand te bieden en dat het - om erger te voorkomen - misschien beter is om naar Cranenburg te vertrekken. Terwijl ze hem wegleiden is het eveneens de beurt aan zijn gezellen hier op de markt. Graven en abten, maarschalken, kortom de heren van stand die hier nu in Brugge op water en brood gezet worden. De Gentenaars stellen voor om Maximiliaan naar hun stad te voeren omdat ze hem beter zouden kunnen bewaken maar daar zijn de Bruggelingen niet voor te vinden. Ze laten wel de ramen van huize Cranenburg versterken met ijzeren tralies en voorzien de woning van een sterke wacht. Alle wethouders die de voorbije drie jaar aan zet waren krijgen vervolgens bezoek. Ze worden allemaal netjes gevangengezet.

Na een nieuwe vergadering van de drie Leden in huize Jan Canneel krijgt Maximiliaan meer tekst en uitleg waarom hij kort zit. Ze achten hem

onbekwaam om nog langer de voogdij over zijn zoon en het bestuur van het land te behouden. Zijn gevangen edellieden verhuizen naar het Steen in de Wollestraat. Twee Duitse graven zullen in het gezelschap van de koning mogen blijven. Wat me daarbij vooral verontrust is de wetenschap dat ze zich hier in Vlaanderen toch de banvloek van dat grote Roomse rijk op de hals zullen halen door hier zomaar hun koning te arresteren. Als puntje bij paaltje komt zullen Gent, Brugge en Ieper klein grut zijn vergeleken met de Duitsers. Maar die realiteitszin lijkt helemaal niet in hun geesten op te komen. De volgende dag vernieuwen de inwoners het stadsbestuur van Brugge. Ze kunnen dat dankzij een speciaal octrooi van de Franse koning. 9 nieuwe wethouders zullen daarenboven gechaperonneerd worden door 9 inwoners die verslag zullen uitbrengen van hun vergaderingen. Aan de halle volgt de aankondiging dat Vlaanderen zich aan de vrede van Atrecht houdt en dat allen die door Maximiliaan verbannen waren nu in volle vrijheid mogen terugkeren.

Het begin van een bloedige dag

16 februari 1488. Het begin van een bloedige dag. De Bruggelingen plaatsen de pijnbank op het schavot. Die is bestemd voor Pieter Daris, Jooris Ghyselin en Jan Van Nieuwenhove. De marteling en pijniging gebeurt in het openbaar, open en bloot voor de mensen. Het drietal moet de schande tot op de bodem van de kelk ledigen. Vooral Jan Van Nieuwenhove wordt met een ongelooflijke wreedheid behandeld. Veel andere opties dan schuld te bekennen zit er voor de man niet in. Met als gevolg een prompte terdoodveroordeling. Toch stellen ze de uitvoering van het vonnis nog even uit. Twee dagen later volgt een aankondiging dat de Vrijlaten en de inwoners van de onderhorige steden zich asap en gewapend naar de Brugse markt moeten haasten. In de hele stad mag er niet gewerkt worden, met uitzondering voor de bakkers, de brouwers, de molenaars en de ziekenverzorger. Tijdens die dagen komt er in het Vrije ook een verandering van schepenen en wetsheren met hier en daar de pijniging van enkelen die het te gortig hebben gemaakt. Goudsmid Gillis Smout en een zekere Huygens ondervinden dat aan den lijve. Naar verluidt zouden Gent, Brugge en Ieper hun machtsgreep uitvoeren met kennis en toestemming van het Franse hof. Het nieuws dat er in Sint-Omer een bestand afgesloten werd met de Fransen om tot mei de wapens te doen zwijgen wijst inderdaad in die richting. In afwachting kan er over een goede vrede onderhandeld worden en kan de Franse koning

contacten tussen Sluis en Brugge verhindert. Met de winter voor de deur groeit de menselijke malaise in Brugge tot ongeziene hoogtes. Een bittere hongersnood grijpt om zich heen, het is zo erg dat de mensen vertrappeld worden terwijl ze aanschuiven bij de bakkerijen. Veel anderen bezwijken van de honger langs de straten. Deze onhoudbare situatie dwingt de gemeente om naar maar eens te gaan praten over vrede. Op 11 november 1490 sturen ze twee van hun beste geestelijken naar de graaf van Nassau. Adriaan De Mil en Henricus Engele, de priors van de predikheren en de karmelieten kunnen het in elk geval goed uitleggen. Ze zijn beiden doctor in de godgeleerdheid en reizen naar Damme. Dit keer weigert de Duitser niet, hij wil praten over vrede met Brugge, maar Filips van Kleef-Ravenstein mag geen deel uitmaken van deze onderhandelingen. Dat betekent concreet dat de Bruggelingen een onafhankelijke koers moeten varen. De raadsleden weigeren hun goede verstandhouding met de baas van Sluis op te geven. Waarop de graaf de Bruggelingen er op wijst dat ze dan niet op vrede moeten rekenen. Een tweede formele vraag in die richting schieten die van Brugge nog een keer af. Het is uiteindelijk Filips van Kleef-Ravenstein die de Brugse bevolking uit zijn hachelijke positie redt door te stellen dat Brugge best mag onderhandelen zonder hem.

Engelbert wordt haast zinneloos van gramschap

16 november 1490. De gemelde gezanten ondernemen een derde poging en krijgen nu nog een bijkomend gezelschap van heren mee. Ze vallen ootmoedig neer voor Engelbert van Nassau en smeken hem om een goede vrede. Hij slingert hen naar het hoofd dat ze verdomde vredebrekers zijn en daarom zelf niets eens meer beschikken over het recht om te leven, laat staan om nog iets te bezitten. Om dan vervolgens zijn toon te milderen. In naam van de Roomse koning wil hij hen in vrede ontvangen, tegen dezelfde voorwaarden die hij eerder al voorgeschreven heeft aan die van Sluis. Bij hun terugkeer in Brugge stuiten de onderhandelaars op een grote 'nee' bij de wetsheren, Brugge heeft de vrede van Tours helemaal niet gebroken en dat kan het parlement van Parijs desnoods bevestigen als Nassau hen laat dagvaarden. De 20ste keren de godgeleerden en de rest nog een keer terug naar Engelbert. De reactie van de Brugse schepenen zorgt ervoor dat hij haast zinneloos van gramschap wordt. De Bruggelingen mogen direct ophoepelen. Vier van hen blijven hier in Damme om te wachten op een gunstigere gelegenheid om verder te praten met de Duitser, maar die houdt de gesprekken voor

bekeken. Die vier zijn Jan De Baenst, Cornelius Van Vijve, Cornelius van Halewijn en Jan van Diksmuide.

Een trieste exodus van de stedelingen

21 november 1490. Engelbert van Nassau probeert met 1.200 ruiters en 2.000 voetgangers via de Ezelspoort in Brugge te geraken. In de stad zelf luidt de stormklok. Picavet krijgt op geen tijd de versterking van zodanig veel volk dat die de Duitse troepen dreigen in verlegenheid te brengen. Nassau's mannen trekken zich terug zonder natuurlijk niet weer enkele huizen in brand te steken. Met de hongersnood die elke dag verder uitdeint moet het magistraat overgaan tot harde maatregelen. Vrouwen van wie hun man weggevlucht is uit Brugge krijgen drie dagen om zelf de plaats te ruimen. Arme lieden die hier geen middelen van bestaan meer hebben krijgen hetzelfde bevel. Het moedeloos vertrek van zoveel huisgezinnen zorgt voor een inrieste exodus die de stedelingen tot in het hart raakt. De 25ste november beginnen krijgslieden van Damme kanonsballen van 15 kilo op de stad af te vuren. Dat gebeurt vanaf de Speiepoort. Maar de Bruggelingen betalen hen met dezelfde munt terug. De aanvallers moeten wijken en verliezen daarbij nogal wat manschappen. Filips van Kleef-Ravenstein trekt zich op aan de dapperheid van Brugge en slaagt er nog maar een keer in om een schip met brood en droge vis via Hoeke tot in Brugge te loodsen. Een poging van de graaf van Nassau om de opening in de vaart weer te dichten eindigt op een totaal debacle voor de Duitsers die er zonder uitzondering allemaal worden afgemaakt.

Een serieuze mokerslag voor Brugge

28 november 1490. Joris Picavet en Christiaan Van Oost vertrekken met 500 man en enkele schuiten naar Sluis om er levensmiddelen te gaan ophalen. Bij hun terugkeer om 5u in de morgen lopen ze in een hinderlaag. Die staat gespannen bij de brug tussen Oostkerke en Damme. De graaf van Nassau en zijn 2.000 mannen bespringen de Bruggelingen vanaf de twee zijden van de vaart. Na een langdurig gevecht kan Christiaan Van Oost vluchten naar Sluis. Picavet houdt dapper stand en doodt veel vijanden. Tot hijzelf gevangen wordt en samen met enkele van de voornaamste Brugse poorters naar Damme verhuist. Deze nederlaag betekent een serieuze mokerslag voor de Brugse poorters. De vooruitzichten op nieuw voedsel zijn in rook opgegaan. Ze kiezen drie

nieuwe kapiteinen die de vrede genegen zijn: Jacob Galyot, Jan Hendrycks en Jan Vande Keere. De stedelingen vangen hun dienst aan met een grote vergadering op de markt. Je weet wel; die toestanden met de ambachtslieden en hun banieren. En ook de wethouders tekenen present. Hier blijkt dat het overgrote deel van de Bruggelingen vrede wenst en dat er een nieuwe poging moet worden ondernomen om die te bereiken. De 29ste staat een grote delegatie al opnieuw ootmoedig te buigen voor Engelbert van Nassau. Die komt nu af met concrete voorwaarden. Een massale voetval ergens buiten de stad, een boete van 80.000 pond in drie keer te vereffenen, het verplicht onderhouden van de vrede van Tours. Het stadsbestuur zal de graaf een lijst van 60 dissidente stadsgenoten bezorgen en diezelfde personen aan hem uitleveren. Uiteraard zullen die van Brugge de vermindering van het geld moeten slikken. En tenslotte zullen ze hun hulpbenden terugtrekken vanuit Sluis. Diezelfde dag nog aanvaarden de Bruggelingen vanaf hun grote markt de vredesvoorwaarden van Engelbert van Nassau.

6 december 1490. Paulus De Baenst, voorzitter van Vlaanderen kondigt de vrede af en leest de namen af van de personen die er niet inbegrepen zijn. De belangrijkste van hen zijn Filips van Kleef-Ravenstein, Hans Rans en Joris Picavet. Ondertussen rijdt Engelbert van Nassau Brugge binnen en begeeft hij zich naar het hof van Ravenstein. De wethouders, hoofdmannen en dekens gaan hem daar verwelkomen en schenken de Duitser een gift in de vorm van een jaarlijkse lijfrente van 300 pond ten laste van de stad Brugge. Die aanvaardt hij zichtbaar met genoegen. Maar dat laat niet na dat hij twee dagen later het hele magistratuur van Brugge vernieuwt en dat hij het door de hongersnood uitgeputte Brugge belast met ongehoorde schattingen en geldboetes om zagezegd te voldoen aan de voorwaarden van de vrede van Tours. Op 18 december vindt de onthoofding van Joris Picavet, Hans Rans en twaalf andere personen plaats. Nog voor het einde van 1490 volgt de zo gevreesde devaluatie van de munt. De eerste bittere vruchten van de vrede zijn al zichtbaar, maar het zijn zeker nog niet de laatste.

Drie vijanden in de plaats van een

Filips van Kleef-Ravenstein blijkt het nu toch moeilijk te hebben met de vrede tussen Nassau en Brugge. Filips en Engelbert kunnen duidelijk niet door één deur. Vermits Brugge in zijn gebied ligt blokkeert de Vlaamse

bevelhebber nu alle scheepvaart van en naar Brugge. Geen enkel schip kan nog doorvaren in Sluis en dat ondanks meerdere verzoeken om overeen te komen. Op 5 april 1491 biedt hij dapper weerstand tegen een wrede Duitse aanval 'te water en te lande'. Twee dagen later volgt een nieuwe verrassingsaanval. De graaf van Nassau mag best blij zijn dat hij heelhuids uit deze aanval kan ontkomen maar verliest er wel zijn krijgstuig. De volgende dag landen er in Sluis vier Franse schepen volgeladen met mensen, geld, koren en andere levensmiddelen. Bijstand van koning Karel VIII met daarbij de boodschap dat hij alles mag vragen wat hij wil. Het ziet er naar uit dat Brugge het mag vergeten om op korte termijn Sluis open te krijgen. En dan zitten ze nog met de vijandschap van Gent dat zich wil wreken op Brugge omwille van al de schade die de Duitsers altijd maar opnieuw aanbrengen rond hun stad. De omgeving van Brugge krijgt nu eenzelfde lot toebedeeld, wel te verstaan door de boze Gentenaars én door de Duitsers die nog altijd een stuk wreder voor de dag komen. Voor de Bruggelingen is hun hele buitenomgeving aartsgevaarlijk. Na het ondertekenen van de vrede hebben ze hier nu plots drie vijanden in plaats van een. De koophandel valt helemaal stil, de winkels gaan dicht. Het gebrek aan geld zorgt dat er alleen nog maar zaken kunnen verhandeld door middel van ruilhandel.

De graaf van Nassau verovert Hulst

Zomer 1491. In Brugge weigeren ze de intrede van het Duits garnizoen van Aardenburg dat dan maar verhuist naar Oudenburg, Oostende en Kortrijk. 130 Gentenaars nemen heel onverwacht de stad Hulst in. Filips van Kleef-Ravenstein meent hetzelfde te doen met Brugge en rekent daarvoor op de hulp van een zekere Claeyseune uit Middelburg. De Duitsers ontdekken het verraad en laten de Zeelander onthoofden. Filips van Kleef-Ravenstein vertrekt begin augustus naar Gent om er het magistraat te vernieuwen. Hij doet dat in naam van de jonge graaf Filips de Schone. Engelbert van Nassau kan daar niet om lachen en besluit zich hierover te wreken. Iets wat te zien is aan de opbouw van een nieuw en machtig leger. Een poging van Leper en Brugge om de Sluise aanvoerder aan de onderhandelingstafel te krijgen gaat de mist in. Graaf Engelbert verblijft ondertussen in Kortrijk en heeft die hele zomer de handen vol met de Gentenaars die in Terneuzen een heel bastion uitbouwen en met 5.000 mannen bezetten om de scheepvaart tussen Sluis, Hulst en Gent veilig te stellen. Jacob van Heule levert zijn kasteel in Lichtervelde over aan Filips

van Kleef-Ravenstein en vestigt zich in Gent. Op 14 augustus 1491 mislukt een Duitse poging om Gent in te nemen en daarbij verliest Engelbert nogal wat manschappen. Hij slaagt er wel in om het kasteel van Lichtervelde in te nemen. De Gentenaars kunnen dan wel een Duitse raid op Nevele afslaan maar moeten wel toezien hoe de graaf van Nassau zich meester maakt van Hulst. Zo eindigt het jaar 1491 met de ene schermutseling na de andere.

Diksmuide valt in Gentse handen

19 januari 1492. De Gentse kapiteinen Jan Denys en Meukin Bollaert maken zich met hun mannen meester van Diksmuide. Ze doden er allen die het riskeren om weerstand te bieden, plunderen de woningen, stellen de rijke burgers gevangen en op rantsoen. Acht dagen later keren ze terug naar Gent en laten Diksmuide terug over aan de graaf van Nassau wiens aanval ze liever niet wensen te ondergaan. In Gent kunnen ze helemaal niet lachen met de laffe terugtocht uit Diksmuide. Jan Denys kan zijn leven redden door op de vlucht te slaan. Een vredesvergadering op 10 februari in Mechelen mislukt omdat Gent en Sluis koppig vasthouden aan de deal van Tours en niet willen weten van een nieuwe vrede. Na die mislukte poging lanceren de Sluizenars een vernielingsronde in en rond Aardenburg waar de sterktes allemaal in de vlammen verdwijnen. Ze leggen de hand op 22 binnenlandse schepen met koren, wijn en fruit. De vaartuigen kwamen uit Nieuwpoort en Oostende en waren onderweg naar Brugge. Ook de Gentenaars laten zich gelden met een verwoestende aanval op het klooster van de kartuizerinnen buiten Brugge. De Duitse gouverneur in Brugge, een zekere Theuteville dreigt er mee om de stad in brand te steken als de wethouders hem niet voorzien van één maand soldij voor zijn krijgsvolk. Als hij dat geld dan toch in handen krijgt besteedt de klootzak het aan een verkwistend avondmaal. Heel het voorjaar van 1492 laat zich opmerken door schermutselingen in Kortrijk, Wingene, Tielt, Geraardsbergen en Hulst. Zowel de Gentenaars als de Duitsers leveren zich uit in de wildste uitpattingen van geweld waarbij ze vriend noch vijand sparen. Van een patsituatie gesproken!

Er moet boter bij de vis zijn

8 mei 1492. Albrecht van Saksen komt vanuit Holland binnen in Brugge. Tijdens een vergadering met de gemeente kan hij maar zo duidelijk zijn: hun stad moet niet rekenen op een verbetering van de toestand zolang

de haven van Sluis gesloten blijft. En omdat Filips van Kleef-Ravenstein niet wil horen van vrede zal dat alleen maar kunnen gebeuren met de wapens. Hij wil zich daartoe engageren maar dat zal geld kosten aan de Bruggelingen. Die gaan ermee akkoord maar wensen boter bij de vis. Van zodra de haven van Sluis open is zullen ze met guldens over de brug komen. Twee dagen later trekt hertog Albrecht met zijn krijgsvolk naar Gent in een poging om de stad te veroveren. Een hoogst idiote onderneming die natuurlijk faliekant mislukt. Bij zijn terugkeer eist de Duitser al direct de beloofde fondsen op, wat de Bruggelingen uiteraard weigeren. Ondertussen gaan de verwoestingen her en der verder. Het hele gebied tussen Kortrijk en Gent is een heuse oorlogszone. Buitzoekers en opportunisten genoeg. Vooral de bende Gentenaars onder het bevel van kapitein Arnold De Klerck, bekend als 'Ploegenaar' laat zich hierbij opmerken. Daar kunnen ze van meespreken in het Land van Waas en de hele regio tussen Gent en Antwerpen. Ploegenaar ontpopt zich tot een heuse ster in Gent. Zijn populariteit is niet naar de zin van de andere kapiteinen. Mannen als Jan en Francis Coppenolle, Remigius Hubert, Meukin Bollaert en Jan Vanden Broucke kunnen zijn barbaarsheid niet langer verdragen en beslissen om Gent op 24 juni in handen te stellen van Albrecht van Saksen. Ploegenaar komt het verraad te weten en zorgt op zijn beurt voor een hinderlaag door de sluizen te openen waardoor het wachtende Duitse leger in het water belandt en de hertog en zijn volk al zwemmend hun leven moeten redden. Eerder al is Remigius Hubert al gedood en werden Jan en Francis Coppenolle opgepakt. De volgende dag ondergaan ze op de Vrijdagmarkt een ronde folteren waarbij ze hun verraad opbiechten. De logische volgende stap is dan natuurlijk de onthoofding.

25 juni 1492. Albrecht van Saksen laat de hoop varen om ooit nog Gent te kunnen innemen. Hij zeilt met 4 grote schepen en 100 roeischuiten naar Sluis en sluit de plek af aan de waterzijde. Filips van Bourgondië en Robert van Melun zullen met hun volk hetzelfde doen op het land. Beide veldoversten slaan hun kamp neer in Sint-Anna-Ter-Muiden. Na de Brugse betaling van de helft van het krijgsgeld vertrekken ze naar Cadzand, de rest blijft ter plekke of verhuist naar Hoeke, Heist, Knokke en andere plaatsen in de buurt. Op 8 juli doemen er vanuit zee 12 Engelse oorlogsschepen op met Engelse hulp voor Albrecht van Saksen. De Engelsen beginnen aan een geweldige beschieting van de belegerde stad. Heel het land rondom davert op zijn grondvesten door het

bombardement. De oorlog woedt in alle hevigheid. De Gentenaars beseffen het gevaar voor de belegerde stad en in tweede instantie voor zichzelf en tonen zich nu plots wel bereid om eens over een mogelijke vrede te praten. Adriaan Van Raveschoot, Jan Catulle en andere edellieden reizen naar Mechelen tot bij de jonge prins Filips de Schone. Vrede a.u.b. en die krijgen ze alvast van Maximiliaans zoon die daar ook de toestemming voor krijgt van Albrecht van Saksen die alleen maar 12 gijzelaars opeist. Die van Gent gaan akkoord.

Het land van Vlaanderen is groggy

Juli 1492. Heel het land van Vlaanderen is werkelijk groggy en verlangt vrede. Dat is Albrecht van Saksen natuurlijk niet ontgaan. Als Brugge, leper en het Vrije bereid zijn om 80.000 guldens ter beschikking te stellen voor de soldij van zijn troepen dan zal hij hen zo snel mogelijk laten vertrekken. De Vlamingen gaan er maar al te graag op in om eindelijk verlost te zijn van die onverdraaglijke buitzoekers die zowat het hele land gepluimd hebben. Op 30 juli roepen de onderhandelaars de vrede uit in Cadzand. De Gentenaars erkennen nu eindelijk Maximiliaan als voogd van zijn zoon Filips en zijn bereid een boete van 25.000 guldens te betalen met nog wat extra's. Het vrijlaten van de vastgehouden edellieden en de verplichte voetval zijn ondertussen ook al traditioneel. En ze zullen tenslotte de vermindering van het geld accepteren. In ruil krijgt Gent een volledige kwijschelding van hetgeen het misdään heeft. De Gentenaars gaan er allemaal mee akkoord.

Het grote gevolg van de vrede en de algemene amnestie is natuurlijk de wetenschap dat Filips van Kleef-Ravenstein nu helemaal alleen staat om het gewicht van de oorlog te torsen. Het moet ongetwijfeld een pijnlijke ervaring zijn dat hij nu zelf de pineut van zijn eed en zijn engagementen ten opzichte van de steden is geworden. Toch blijft hij karakter tonen en verliest hij de moed niet. Vreemd toch dat hij vermoedelijk niet eens meer weet waarvoor hij nu precies aan het strijden is. Filips weerstaat onophoudelijke bestormingen over het water en over het land en laat daarbij niet na om zelf uitvallen te plegen. Dat is onder meer het geval op 25 september 1492 wanneer zijn volk in Hoeke 2 grote Engelse schepen geladen met grof geschut buitmaakt. Ook een Brugs schip met laken voor het Duits leger verhuist richting Sluis. De bevelhebber kent wel brute pech als zijn magazijn met buskruit in de lucht vliegt nadat er per ongeluk

vuur in belandt. Dat betekent natuurlijk dat Sluis nu zonder schietpoeder zit om zich te verdedigen. Dat dwingt hem uiteindelijk om te luisteren naar zijn raadgevers die al een tijd aandringen op een gesprek met de graaf van Nassau.

Al die zinloze jaren van oorlog

Op 30 september 1492 sluiten de partijen een voorlopige wapenstilstand waarbij ze beslissen om een definitieve regeling af te spreken binnen de stad van Sluis. Nogal wat prominente onderhandelaars melden zich. Engelbert van Nassau, Filips van Bourgondië, Karel en Willem van Croy, de prinsen van Chimay en Chièvres en zes afgevaardigden van Gent, Brugge en Ieper. Toeval of niet, maar tijdens het begin van de gesprekken overlijdt in ditzelfde Sluis Adolf van Kleef-Ravenstein, de vader van Filips. Als enige erfgenaam van zijn notoire vader heeft Filips nu alles te verliezen als hij zich rebels blijft opstellen. Het stimuleert hem in elk geval om op 12 oktober 1492 een definitieve vrede overeen te komen. Hij belooft in de handen van Albrecht van Saksen de eed afleggen aan Maximiliaan en zijn zoon Filips. Hij geeft de stad Sluis met het klein kasteel over aan diezelfde hertog terwijl hij het groot kasteel mag behouden. Voor zijn bewezen diensten krijgt Filips van Kleef-Ravenstein de som van 40.000 gulden, samen met een jaarwedde van 6.000 gulden. Het lijkt me duidelijk dat er ook wel enig schuldbesef moet bestaan bij Maximiliaan. Vooral nu al de verbeurdverklaringen van zijn landen en heerlijkheden ongedaan gemaakt wordt en Filips ontslagen is van de rijksban hem opgelegd door keizer Frederik III. Al diegenen die hem hebben geholpen gaan ook vrijuit terwijl Sluis al zijn vrijheden en voorrechten kan behouden. Al die ellendige jaren van oorlog zijn werkelijk een maat voor niets geweest.

14 oktober 1492. Filips van Kleef-Ravenstein geeft Sluis en zijn klein kasteel in handen van Albrecht van Saksen die meteen zijn beleg opbreekt en naar Brugge reist. De lokale wethouders, dekens en hoofdmannen ontvangen hem met grote eer en leiden hem naar het Prinsenhof. De Vlamingen zijn verheugd dat de oorlog afgelopen is en er weer vrede heerst. Het voorzichtig aangevat herstel kan nu verder zijn gang gaan. Voor Brugge zelf zal de recuperatie zeer problematisch zijn. Zijn vreemde kooplieden wonen nu in Antwerpen en zullen niet meer terugkeren. Vooral omdat Maximiliaan er een nieuwe koopmansmaatschappij in het

leven heeft geroepen en die begunstigd heeft met zoveel voordelen dat het niet de minste zin heeft om nog verder met Brugge rekening te houden. Koning Maximiliaan heeft de stad werkelijk van zijn meest elementaire bronnen van inkomsten beroofd. Door de Bruggelingen in armoede te storten hebben ze geleerd wat die ongehoorzaamheid ten opzichte van de vorst in de praktijk betekent.

Vlaanderen op nieuwe wegen

Maximiliaan krijgt zijn dochter terug

Begin 1493. Een nieuwe oorlog bedreigt de pas herwonnen rust in Vlaanderen. Dat heeft te maken met het geplande huwelijk van Maximiliaan met Anna van Bretagne, de dochter en erfgename van de hertog van Bretagne. De Roomse koning ziet zich al verzekerd van een extra gebied voor zijn uitgestrekte rijk. Welke schone provincie lonkt toch naar hem! Dat is echter buiten de waard gerekend van de Franse koning Karel VIII. Die legt zijn hand op Bretagne én op Anna die hij tot zijn echtgenote neemt. Ondanks het engagement om te trouwen met Maximiliaans dochter Margareta van Oostenrijk. Een afspraak die nog loopt sinds de vrede van Atrecht. Maximiliaan verliest dus twee gebieden in één klap, iets wat zich laat opmerken in een scala aan vijandelijkheden. Maximiliaan haalt er de hulp bij van koning Hendrik III die naar Calais komt maar de geldwolf laat zich uitkopen door de Franse koning waarop ze een speciale vrede tussen Engeland en Frankrijk arrangeren. Maximiliaan houdt zich niet in en maakt zich meester van Atrecht met de hulp van een van zijn inwoners, een zekere Jan De Meyer die omwille van zijn ouderdom ook de 'grijzaard' genoemd wordt. Maximiliaan benoemt deze grijzaard op 8 maart 1493 tot schout van Atrecht. Pogingen van Crevecoeur om de stad te heroveren lopen op niets uit.

Karel VIII beseft dat de oorlog in zijn nadeel dreigt uit te draaien en probeert het op een akkoordje te gooien met de Roomse koning. De Fransman heeft zijn oog laten vallen op Napels. Maximiliaan die het zonder bondgenoten moet stellen sluit op 23 mei 1493 een opportunistische vrede af met de Fransman. De vrede van Senlis. Maximiliaan krijgt zijn 13-jarige dochter terug nadat ze 10 jaar aan het Franse hof werd opgevoed en recupereert daarbij de graafschappen Bourgondië, Charolais en Artesië terug die eerder dienden als huwelijksgift voor de jonge prinses. Die gebieden keren nu terug in het erfdeel van haar broer Filips de Schone. De vrede van Senlis zorgt er voor dat de vreemde troepen nu eindelijk wegtrekken uit Vlaanderen dat zich nu eindelijk in een langverwachte vrede kan onderdompelen.

Filips de Schone neemt eindelijk het roer over

20 augustus 1493. Keizer Frederik III sterft op de leeftijd van 77 jaar. Maximiliaan volgt zijn vader op in het keizerrijk. Maar de koning is echter

zo blut van alle voorbije oorlogen dat hij helemaal onverwacht dan toch een tweede huwelijk aangaat. Met Blanca Maria, de dochter van de hertog van Milaan. De bruidschat van 500.000 patakons en het erfrecht om hertog van Milaan te worden zetten zijn scheve financiële situatie voor een stuk recht. Tijdens het jaar 1494 neemt hij zijn Blanca Maria mee op bezoek in Mechelen. Zijn zoon Filips de Schone is ondertussen 16 geworden en neemt nu officieel het roer over de Nederlanden op zijn schouders. De jonge graaf krijgt her en der zijn officiële inhuldiging. In Leuven, Antwerpen, in de voornaamste steden van Brabant en Holland en van de andere provincies. Behalve in Gelderland waar Karel van Egmont als hertog de lakens uitdeelt. Daarna is het tijd voor Vlaanderen. Zijn blijde intrede in Gent gaat door op 27 december 1494. De Vlamingen voelen zich goed met hun nieuwe graaf. Eindelijk nog eens een prins die op eigen bodem geboren werd en die hun belangen ernstig zal nemen. Deze gedachte alleen al zorgt voor ontspannen gemoederen.

De jonge Filips beschikt volgens de kroniekschrijvers over een zonderlinge schoonheid, vandaar die bijnaam 'de Schone', maar daarnaast etaleert de nieuwe zich als menslievend, spraakzaam en erg godvruchtig. Allemaal te danken aan een goede opvoeding. Zijn eerste ambitie focust zich op het herstel van de economie in Vlaanderen, goede zakelijke relaties met Engeland, ongestoorde overzeese handel en het wegwerken van eventuele geschillen die dat allemaal in de weg kunnen staan. Er komt in 1495 een wapenstilstand van 6 maanden met Gelderland en ook ten opzichte van Karel VIII doet hij zijn best om de vrede van Senlis te onderhouden. Het lijkt er in elk geval op dat de nieuwe graaf met een positieve noot begint.

Een dubbel huwelijk schudt Europa door elkaar

1496. Achter de schermen blijft zijn vader Maximiliaan de toekomst van Vlaanderen verder uitstippelen. Daarbij telt maar één zaak: macht. Een fusie van de huizen van Oostenrijk en Spanje zal het grootste land van Europa op de kaart zetten en moet Frankrijk en Engeland naar een tweederangsrol verwijzen. Maximiliaan treedt in onderhandelingen met Ferdinand de koning van Aragon om hun kinderen aan elkaar te koppelen. Er komt inderdaad een regeling uit de bus. Een dubbel huwelijk dan nog! Filips de Schone zal trouwen met Johanna van Castilië en Margareta van Oostenrijk met Johanna's broer Juan. De graaf van Vlaanderen krijgt pas

in Wenen van zijn vader te horen wat hij van plan is en dat levert voor hem geen moeilijkheden op. In Vlaanderen zijn de mensen zich allesbehalve bewust van de gigantische veranderingen die hen te wachten staan. Buiten enkele verwaaide Spaanse handelaars weten de Vlamingen nog niet hoe Spanjaarden er in de realiteit uitzien. En het is anno 1496 misschien beter dat ze dat inderdaad nog niet weten.

Johanna van Castilië is de voorloper van hele zwermen Spanjaarden in de Nederlanden. Op 20 september 1496 meert de Spaanse prinses aan in Zeeland, met een vloot van 135 schepen. Deze machtsontplooiing laat alvast zien dat Spanje de imposante heerser is over de door Columbus ontdekte overzeese landen. Johanna en haar gevolg van edelen reizen verder naar Antwerpen en dan naar Lier. Uiteraard krijgt ze overal een pompeus onthaal voorgeschoteld. In Lier ontmoet ze haar toekomstige echtgenoot Filips die terugkeert uit Duitsland en zijn bruid verwelkomt. Ze trouwen er op 21 oktober 1496 en daarna voltrekken Filips en Johanna in de stad van Brussel hun bruiloftsfeest met koninklijke luister. Het tweede deel van de staatskoppeling volgt in Spanje zelf. Prinses Margareta vertrekt op 8 februari 1497 met dezelfde vloot naar Spanje en treedt er in de stad Burgos in het huwelijk met kroonprins Juan. Veel plezier aan zijn huwelijk zal de Spanjaard niet beleven want hij overlijdt nog tijdens datzelfde jaar zonder kinderen na te laten. De rol van Margareta is meteen uitgespeeld, het Spaanse erfdeel valt nu in de handen van Johanna van Castilië en op termijn dus bij Margareta's broer Filips de Schone en hun opvolgers.

10 maart 1497. Na een afwezigheid van 11 jaar uit Vlaanderen (graaf Filips verbleef gewoonlijk in Mechelen) kan het geluk vandaag niet op voor Gent. De inwoners ontvangen er eindelijk Filips en Johanna. De graaf vernieuwt zijn eed van trouw die zijn afgevaardigden eerder in zijn naam hadden uitgesproken. Het magistraat vereert Filips met kostbare geschenken. Acht dagen later volgt een gelijkaardig ritueel op de grote markt van Brugge en in het landhuis van het Brugse Vrije. Kort daarna huldigen ze de nieuwe sterke man in Ieper, Rijsel en Oudenaarde. Na de oorlog maken de Vlamingen nu weer tijd voor vertier. Op 20 mei organiseert de gilde van Sint-Joris een prestigieus schietspel waar 32 steden van Vlaanderen, Brabant, Henegouwen, Artesië, Namen, Holland, Zeeland en andere provincies aan deelnemen. Graaf Filips vergezelt de Brugse schutters en wint samen met hen de prijs voor de schoonste

intrede. Twee zilveren kannen. Er zal nog eentje bijkomen voor de prijs van de grootste tering. De prijzen voor de beste schutters gaan in volgorde naar Bergen, Sint-Winoksbergen en Bergen-op-Zoom. Drie keer 'Bergen', het is bijna niet te geloven. Ook de rederijerskamers geven het beste van zichzelf met toneelspelen allerhande. Het leperse 'Sinte-Anna' loopt weg met de prijs van het beste blijspel. Het lijkt duidelijk dat de Vlamingen de miserie van het verleden wat aan het vergeten zijn. Nog dit jaar brengt prinses Johanna een dochter op de wereld, ze krijgt de naam Eleonora. In de maand juli van het jaar 1499 legt Filips de Schone zijn manschap af aan de kroon van Frankrijk.

De laatste echte graaf van Vlaanderen

Gent 25 februari 1500. Johanna van Castilië baart een zoon. Ik kijk al even vooruit in de glazen bol van de geschiedenis. De kleine zal de laatste echte graaf van Vlaanderen zijn die hier in ons land ter wereld komt. Het oud verhaal van Vlaanderen loopt stilaan naar zijn einde. Op 7 maart doopt de voltallige finefleur van de lage landen de kleine troonopvolger. Hij krijgt de naam 'Karel', ter nagedachtenis van zijn overgrootvader Karel de Stoute, Ik hoop alvast dat hij niet zo'n imperialistische driftkikker als zijn voorganger zal worden. De doopplechtigheid gaat naar goede gewoonte gepaard met de duurste geschenken en met een algemene vreugde in Vlaanderen. Veel inwoners vermoeden dat Kareltje wel eens een belangrijke graaf zou kunnen worden. Dat hele jaar 1500 is het een komen en gaan van inhuldigingen. Zo bijvoorbeeld in Grevelingen, Veurne, Nieuwpoort, Oostende en Aardenburg. Graaf Filips de Schone krijgt overal een behoorlijk onthaal en zet dan zijn weg verder naar Luxemburg.

1501. Op 19 januari neemt Filips deel aan de vergadering van het Gulden Vlies en aanvaardt hij het lidmaatschap van zijn zoon Karel. Op 21 juli bevalt Johanna van een dochter genaamd Isabella. Korte tijd later vertrekt een delegatie naar Lyon. Filips de Schone, zijn rechterhand Frans van Busleyden (de bisschop van Besançon) en de heren van Chièvres en Verry. De bedoeling is om daar ter plekke een huwelijk te regelen voor de kleine Karel die godalmachtig vermoedelijk pas kan lopen. Op termijn zou die moeten trouwen met de dochter van de nieuwe Franse koning. Die dochter heet Claudia of Claude. Er is op dat moment trouwens een nieuwe koning aan zet in Frankrijk. Na het overlijden van Karel VIII op 7

april 1498 is zijn zoon Lodewijk XII op de troon geklommen. De Fransman stemt met plezier in met het arrangement en belooft het hertogdom van Bretagne te schenken aan zijn dochter. Eveneens in 1501 hertrouwt Margareta van Oostenrijk met Filibert, de graaf van Savoie. Het regent acquisities als het ware. Terwijl het mooiste nog moet komen.

De avonturen van Filips de Schone

Filips de Schone besluit om met zijn Johanna naar Spanje te reizen om er kennis te maken met zijn toekomstige onderdanen. Hij legt het bestuur van de Nederlanden tijdens zijn afwezigheid in handen van Engelbert van Nassau met als raadsheren Jan van Hoorn (de bisschop van Luik), Cornelius De Berg, en de heren van Chièvres en Beersel. Margareta van York, Thomas Plainy (kanselier van Bourgondië) en mevrouw van Kleef-Ravenstein krijgen de zorg over de kinderen. Op 4 november 1501 vertrekt het echtpaar gevolgd door een sleep van bisschoppen en edellieden naar het zuiden. De reis gaat over land, via Henegouwen en Frankrijk. In Parijs neemt Filips zijn plaats in als pair van het parlement en logeren ze een dag of tien aan het hof van de Franse koning en koningin. Pas in mei 1502 arriveert het gezelschap in Toledo. Koning Ferdinand en koningin Isabella begroeten hun dochter en schoonzoon met de grootste eer. Op 23 mei roepen ze hen met toestemming van de Spaanse staten uit tot hun wettige erfgenamen van het koninkrijk van Castilië en van al de rijken die van Spanje afhangen. Ze zijn nu officieel prinsen van Spanje. Na een verblijf van enkele maanden blijkt Johanna zwanger te zijn en daarom beslist Filips om voorlopig alleen terug te keren naar de Nederlanden. Ze zal bevallen tijdens zijn reis door Frankrijk. Het is best opmerkelijk dat Filips de Schone niet langer aan de leiband van zijn adviseurs wil lopen en zich te buiten gaat aan persoonlijke initiatieven. De jonge graaf mist ervaring maar stoort zich niet om in Lyon te onderhandelen over een vrede tussen zijn schoonvader en de Franse koning Lodewijk XII. Hij maakt er in de realiteit een knoeiboel van. Tijdens een bezoek aan zijn schoonbroer Filibert van Savoie krijgt hij een koortsaanval en moet hij dagenlang het bed houden. Nog maar half hersteld keert hij terug naar Lyon waar hij hervalt. De lokale geneesheren geloven niet dat ze hem in leven zullen kunnen houden. Het gemeen volk vermoedt dat hun koning gif in zijn eten gemengd heeft maar Lodewijk XII blijkt de jonge Filips naar de buitenwereld toe toch te soigneren alsof het zijn eigen zoon is. Filips geneest. De onderhandelde vrede valt in het water als Ferdinand

eigenhandig de vijandelijkheden ten opzichte van Frankrijk heropent. Veel meer dan zich verontschuldigen voor de trouweloosheid van zijn schoonvader zit er voor Filips de Schone niet in. Hij verlaat Frankrijk met de nodige desillusies. Na een lange reis via Savoie en Duitsland keert hij op 9 november 1503 terug binnen Mechelen. Precies 14 dagen later sterft Margareta van York, de weduwe van zijn overgrootvader Karel de Stoute.

Een cascade van politieke verwickelingen

1504. Filips de Schone maakt grote voorbereidingen om oorlog te voeren tegen de weerspannige Gelderlanders die Karel van Egmont kiezen als prins in plaats van hemzelf. De graaf van Vlaanderen wil de dissidente inwoners tot gehoorzaamheid brengen. Hij stuurt er de heer van Vergy met 3.000 soldaten naartoe. Na de verovering van enkele lokale kastelen slaagt de veldheer er in juli 1504 in om Arnhem in te nemen. Daar huldigen ze in de julimaand Filips tot hertog van Gelderland. Een gelijkaardig patroon lijkt zich eveneens in Zutphen af te tekenen. Tot de inwoners hun kar keren en de voorgestelde vrede verwerpen. Filips tracht Karel van Egmont nog tot een veldslag te verleiden maar die blijkt daar geen goesting voor te hebben. Met het intreden van de herfst kan de graaf van Vlaanderen niet veel anders doen dan naar huis terug te keren. Op 10 september 1504 overlijdt ook de tweede echtgenoot van zijn zuster Margareta van Oostenrijk en opnieuw blijft ze kinderloos achter. Een weekje later krijgen Johanna en Filips er zelf een dochtertje bij; Maria.

27 november 1504. Filips' schoonmoeder Isabella van Castilië overlijdt. Haar dood zorgt voor een cascade van politieke verwickelingen. De staten van Spanje weigeren Castilië in handen te geven van haar man Ferdinand en trommelen onze Filips op om de macht uit te oefenen. Ik vertel het allemaal heel erg summier. Ergens in één of andere uithoek van mijn kronieken kunnen jullie het hele gebeuren tot in de fijnste details lezen in het hoofdstuk 'Johanna en Filips in de storm'. Filips de Schone sluit een deal met zijn schoonvader dat ze beiden de titel van koning van Spanje zullen dragen maar dat hij niets zal ondernemen zonder de toestemming van Ferdinand en dat ze de inkomsten zullen delen. Tijdens de plechtige lijkdienst in de Sinte-Goedelekerk te Brussel krijgen ze hier in de Nederlanden de officiële titels van Filips en Johanna te horen; koning en koningin van Castilië, Leon, Toledo en Granada. Zijn verheffing tot koning zorgt voor grote vreugdetoferelen in Vlaanderen. Veel van die

opgeblazen poeha zal vermoedelijk wel geforceerde blijdschap zijn want ik kan me moeilijk inbeelden dat de inwoners grote interesse hebben in wat er met Spanje te gebeuren staat. In het zuiden popelen ze om hun nieuwe koning te zien maar Filips stelt zijn terugkeer naar Spanje nog met een jaar uit. Eerst moet hij nog afrekenen met die Karel van Egmont in Gelderland. Bij het zien van een groot Duits leger treedt die in onderhandeling met Filips, valt op zijn knieën voor hem, fleemt en vleit er op los en sleept met zijn theater een wapenstilstand van twee jaar uit de brand.

Eerste minister Willem van Croy

Van nu af aan neemt Filips de nodige schikkingen om voor een tijd naar Spanje te trekken. Hij benoemt Willem van Croy, de heer van Chièvres en van Aarschot tot algemene stadhouder van de Nederlanden en laat zoontje Karel aan zijn zorgen over. Ik kan deze Willem gerust beschouwen als de eerste minister van het land. De grote Raad van de Nederlanden (het parlement) zal voortaan zetelen in Mechelen. Terwijl de Spaanse vloot op komst is naar Zeeland om Filips en Johanna over te brengen naar het thuisfront komt Filips hier nog een laatste keer in Middelburg samen met zijn hof. Hij sluit de zaken af in de lokale abdij met zijn derde vergadering van het Gulden Vlies.

De Orde van de Kousenband

10 januari 1506. Filips en Johanna zetten zich in Vlissingen op weg naar Spanje. Dat gebeurt met de Spaanse vloot die nu op zijn tocht naar het zuiden het gezelschap krijgt van nog 50 Nederlandse schepen. De trip is nochtans niet van gevaren ontbloot. Net op het moment dat ze Engeland in zicht krijgen breekt brand uit aan boord van het koninklijk schip. Hun laatste uur lijkt geslagen. Gelukkig slaagt de bemanning er op het nippertje in om de brand te blussen. Maar dan krijgen ze veel te veel water, en vooral wind. De vloot belandt in een zware storm waarbij schipbreuk een voor de hand liggende optie is. Vooral in de wetenschap dat de hele omvangrijke vloot helemaal uit elkaar geslagen wordt en er 3 schepen vergaan. Johanna en Filips zullen vermoedelijk opgelucht zijn wanneer ze gezond en wel in de haven van Hampton kunnen binnenzeilen. Hun ongeplande komst is een godsgeschenk voor de Engelse koning Hendrik VII. Die haast zich de voeten van onder zijn gat om het gezantschap welkom te heten en ze op zijn kasteel in Windsor te

inviteren. Filips de Schone gaat daar graag op in en wordt in Windsor met grote eer onthaald door Hendrik VII. Beide koningen ondertekenen een vroegere vrede tussen beide landen en Filips schopt het zelfs tot lid van de orde van de Kousenband waarop de Vlaming hetzelfde voorrecht aanbiedt aan Hendriks zoon Arthur die hij tot ridder van het Gulden Vlies slaat. Notoire clubjes met notoire leden, zoveel is wel duidelijk. En nu ze het goed met elkaar kunnen vinden; waarom zouden ze geen huwelijksregeling uit hun mouwen schudden? Karel zou kunnen trouwen met Hendriks dochter prinses Margareta. De regeling gebeurt discreet want Filips moet een beetje opletten voor de Franse koning Lodewijk XII. Die leeft in de verwachting dat hij geen mannelijke erfgenaam op de wereld zal zetten en heeft daarom zijn dochter Claudia ten huwelijk beloofd aan graaf Francis van Valois welke dan meteen de naaste erfgenaam van het Franse rijk zal zijn.

In Spanje broeien de complotten

23 april 1506. Na een onverwacht verblijf van drie maanden in Engeland zetten Filips en Johanna hun reis naar Spanje voort. De wind speelt nu niet meer in hun nadeel maar blaast de vloot op amper vijf dagen tijd naar de kusten van Gallicië. De Spanjaarden verwelkomen hun jonge vorst met grote vreugde. Filips' voorzichtig en rechtvaardig bestuur in Vlaanderen zorgt hier voor hoge verwachtingen. Nu ja, de kroniekschrijvers maken er zich toch wel gemakkelijk van af. Al die Spaanse gebieden zijn een ongelooflijke broeihaard van complotten en daar gaan mijn bronnen wel heel licht over. Dat Filips de Schone zijn schoonvader kan paaïen met postjes en geld is wel heel kort door de bocht gaan. Wie mijn 'Johanna en Filips in de storm' leest zal weten waarom ik dit hier opmerk. Ik probeer me verder te concentreren op mijn graven van Vlaanderen en houd Filips de Schone als koning van Spanje in de gaten. Dat zijn onderdanen hem van het ene naar het andere feest leiden laat de Vlaming zich in elk geval welgevallen.

De fatale feestmaaltijd in Burgos

Augustus 1506. De koning tekent present tijdens een feestmaaltijd in Burgos die de plaatselijke gouverneur hem voorschotelt. Na de maaltijd (en na het drinken van een flinke scheut gif) krijgt Filips na het kaatsspel met hoge koorts te kampen. Hij belandt ziek te bed en zal zijn slaapstede niet meer verlaten. Toch wel, maar dan als lijk. De jongeman sterft op 25

september 1506 op de leeftijd van 28 jaar. Hij laat twee zonen achter. Karel (6) en Ferdinand (3) en drie dochters; Eleonora, Isabella en Maria. Zijn echtgenote Johanna is op het moment zwanger van nog een kind maar wordt door zijn dood helemaal krankzinnig. Een trekje dat zich al jaren manifesteerde. De Spanjaarden noemden haar niet voor niets Johanna de krankzinnige of de waanzinnige. Haar baby zal achteraf een meisje blijken te zijn: Catharina. Het lichaam van Filips de Schone begraven de Spanjaarden in de kartuizerkerk in Burgos, zijn hart verhuist naar Brugge waar het neergelegd wordt in de prachtige grafstede van zijn moeder Maria van Bourgondië. Na die ongelooflijk dwaze oorlog uit zijn kindertijd is het al even dwaas afgelopen met de 'eigen' toekomst van Vlaanderen.

Vlaanderen glijdt weg in het grote Europa

Met Filips verdwijnt ook een beetje de laatste graaf van Vlaanderen Zijn opvolger, keizer Karel zal deze functie uiteraard ook dragen maar ons land en zijn trotse steden zullen de komende eeuwen nog maar een klein radertje vormen in het netwerk van de massieve gebieden der Spanjaarden en Oostenrijkers. Karel zal zelf nog opgevoed worden in Vlaanderen en er zijn roots blijven koesteren. Dat zal niet langer het geval zijn voor zijn zoon Filips II die tegen dan al een honderd percent volbloed Spanjaard zal zijn. Het rijk van de traditionele Vlaamse graaf is op een eindpunt beland en hier eindigt ook mijn verhaal over de oude geschiedenis van Vlaanderen. Wie wil weten hoe het verloopt met keizer Karel kan zeker terecht op mijn kronieken van de Westhoek.

Bronvermelding

In zijn negende deel van de reeks 'De Kronieken van de Westhoek' brengt schrijver Ivan Vanherpe de oude geschiedenis van Vlaanderen weer tot leven.

'Het oud verhaal van Vlaanderen' is een chronologisch en historisch onderbouwd relaas van de gebeurtenissen die onze voorouders te verwerken kregen tussen de jaren 500 en 1500. Een boek doorspekt met de nodige details maar eveneens rijkelijk voorzien van de typische commentaren van de auteur. Oude geschiedenis in een leuk eigentijds jasje!

Ons verleden staat hier op onovertroffen manier neergeschreven. Een opeenvolging van vreselijke toestanden en kneuterig gedoe. De machtsongere en de menselijke zwaktes van onze eertijdse graven en koningen die maar al te vaak in schril contrast stonden met de radicale meningen van de oude Vlamingen. En met beide partijen die altijd maar weer hun toevlucht zochten in geweld. De Brugse Metten, de Guldensporenslag, de nederlagen in Cassel en Westrozebeke zijn slechts enkele wapenfeiten in dit door bloed doorspekt Vlaams verleden.

Dit boek is een absolute aanrader voor ieder die een boontje heeft voor zijn of haar geboortegrond. Wie dacht dat geschiedenis niet boeiend kan zijn moet zich absoluut dit boek aanschaffen. Pas na het lezen van dit volumineus werk zal de lezer zich een idee hebben kunnen vormen hoe Vlaanderen werkelijk tot stand kon komen.

